DEEL XXIII. No. 1. STELLENBOSCH. JAN. 1918.

Gereformeerd Maandblad.

Godsdienstig en Maatschappelijk Tijdschrift voor Zuid-Afrika.

KRONIEK.

Veel heil en zegen met 't Nieuwe Jaar! Donker is 't begin ; want van vrede is er nog geen sprake. Wel sprake, maar niets meer. In mijn laatste Kroniek wees ik er op, dat we niet teveel waarde moesten hechten aan de uitlatingen van den Paus, daar Rome zich in de geschiedenis der wereld niet altijd betoond heeft te zijn de onzelfzuchtige dienaresse des Christendoms, eerder de heerscheresse der volkeren die wereldheerschappij zocht en nog altijd zoekt. Toch kan ik mij volkomen vereenigen met het gebed van Paus Benedictus XV in Jan. 1915 zijne geloofsgenoten in den mond gelegd. Met al mijn afkeer van pauselijke, priesterlijke, klerikale inmenging in de wereldpolitiek, kan ik toch van harte dit gebed onderschrijven :

"Zijne Heiligheid, onze Souvereine Heer, Paus Benedictus XV, diep gegriefd door een oorlog die duizenden van jonge levens afmaait, ellende brengt op huisgezinnen en steden, en welvarende naties tot den rand des afgronds voert, in gedachte houdende, dat God Almachtig, Wiens voorrecht 't is te heelen door tuchting en door vergiffenis te bewaren, gedrongen door de gebeden die uit verslagene en nederige harten komen, begeert vuriglijk, dat boven 't gekletter van wapenen de stem van Geloof, Hoop en Liefde moge worden gehoord, als alleen in staat om de harten der menschenkinderen ineen te smelten tot één gemoed en éénen geest. Daarom, terwijl hij de bedienaren des Evangelies en de geloovigen over de geheele wereld oproept tot werken van vroomheid en zelf-tuchtiging ter voldoening voor de zonden waardoor we Gods rechtvaardige wraak hebben neergehaald op onszelven, heeft de Heilige Vader verordend, dat door geheel de Katholieke Kerk ernstige gebeden zullen worden opgezonden ten einde van de barmhartigheid Gods te verkrijgen den vrede waarnaar wij allen verlangen.

Om dat doel te bereiken zij het verordend dat in iedere Metropolitaansche Domkerk, in iedere Parochiale of Klooster Kerk in alle Europeesche landen op den 7den Febr. aanst. en in alle bisdommen buiten Europa op den 21 Maart, godsdienstige plechtigheden zullen worden waargenomen in de volgende orde :

Dan volgt 't gebed :

Verbijsterd door de gruwelen van een oorlog die de vernietiging der volkeren brengt keeren we ons tot U, o Jezus, tot Uw liefhebbend hart als tot onze laatste hoop. O God der Barmhartigheid, met tranen roepen wij U aan om aan deze marteling een einde te maken : O Koning des Vredes, wij smeeken u zeer nederig om vrede, waarnaar wij zeer verlangen. Uit Uw heilig hart hebt Gij over de wereld uitgelaten Uwe goddelijke Liefde, opdat alle twist onder de menschen moge wijken en liefde alleen moge heerschen. Gedurende Uw leven op aarde was Uw hart diep bewogen met teeder medelijden voor het lijden der menschheid. In deze ure, door brandenden haat, door bloed en door slachting, vreeselijk gemaakt, laat toch Uw goddelijk hart tot medelijden worden bewogen. Heb medelijden met de tallooze moeders in angst over het lot hunner zonen : heb medelijden met de tallooze huisgezinnen nu beroofd van hun vaders : heb medelijden met Europa, waarover de verwoesting en nederlaag botvieren. Wil de regeerders en de volkeren bezielen met zachtmoedigheid, heel de verschillen die de natiën van een scheuren ; Gij, die Uw bloed hebt vergoten, opdat ze als broeders mogen leven, breng de menschen toch weer terug tot liefelijke eensgezindheid. En gelijk eens in den uitroep van den Apostel Petrus : Help Heer, wij vergaan, Uw antwoord kwam in woorden van barmhartigheid, en de woeste baren werden gestild,

zoo nu hoor toch ons vertrouwensvol gebed, en geef terug aan deze wereld vrede en rust."

Tot hier kan de Protestant hartelijk samen bidden. Er volgt een beroep op de moedermaagd Maria, die ik uitlaat. Wat dunkt u van zulk een gebed? Komt dit uit 't hart, en wordt dit met vol vertrouwen door duizenden uitgesproken, dan mogen wij wel den vrede verwachten, waarnaar de gansche wereld verlangt.

* * *

Opvoeding en Onderwijs.

Ik laat in dit nommer twee stukken over Opvoeding en Onderwijs verschijnen. Mag ik den lezer verzoeken ze met ernst natelezen. Ik plaats ze, niet omdat ik nu eenmaal zoo ingenomen ben met mijn eigen uitlatingen; maar omdat ik de aandacht bepaal bij een vergeten onderwerp. Foerster, Marchant, Bavinck, hebben in den laatsten tijd zaken aangeroerd die onze aandacht ten volle verdienen. Godsdienst en zedelijkheid zijn vergeten factoren in ons stelsel van onderwijs. De fout ligt niet bij het *stelsel,* maar bij de mannen die het stelsel *toepassen.* Ik durfde niet alles zeggen, dat ik kon, of wilde zeggen. Ik raad elken leeraar onzer Kerk, en elken onderwijzer om te lezen en te herlezen: *Marchant,* "The Master Problem": en *Bavinck* "De Opvoeding der Rijpere Jeugd," en zijn Neopaedie.

* * *

Er is zooveel goeds in Munsterberg's "Problems of To-day," dat onze onderwijzers, om niet te zeggen onze predikanten, wel zullen doen mede daarvan kennis te nemen. Hij spreekt daar o.a. van de noodzakelijkheid om de aandacht van 't kind te zoeken, te vinden, te binden. Gaarne zou ik 't een en ander daaruit hier overnemen. Ruimte verbiedt: slechts één volzin echter zij genoegzaam. "Het kind leert honderd dingen, doch 't leert niet 't meest belangrijke van alles, t.w. zijn plicht te doen, en 't met al zijn macht te doen (to do it accurately) en met onderwerping aan een algemeen doel. Zoo wordt de aandacht niet geoefend...... Hij die niet geleerd heeft te gehoorzamen, kan ook nooit zijn eigen meester worden." Als teeken des tijds waarschuwt Munsterberg tegen de oppervlakkigheid, waaraan alles onderworpen is. "Flippancy and carelessness, hap-hazard interests and recklessness must result, mediocrity wins the day, cheap aims pervade the social life, hasty judgments, superficial emotions, trivial problems, sensational excitements and vulgar pleasures appeal to the masses." Doch genoeg. Zoolang een dor intellectualisme, of een valsch idealisme 't onderwijs beheerscht, zal er karakterschaarschte zijn, en karakterschaarschte is de vloek van onzen tijd! Met karakterschaarschte gaat gepaard onzedelijkheid. De jeugd gaat verloren door de verzoeking tot zedeloosheid, die overal dreigt. Onze kinderen moeten onderwijs ontvangen in zaken van dezen aard. Ik herinner mij nog het diepgrijpend woord dat John Mott sprak in de Kaapstad en te Stellenbosch over dit vraagstuk. Men leze en overdenke wat ik besprak op het Congres der Onderwijzers.

* * *

Het Friesch op den kansel.

Gelijk er ten onzent eene beweging is ontstaan, om 't Afrikaansch op den kansel te bezigen, zoo is er in Holland eene dergelijke beweging ontstaan in 't belang van het Friesch. Voor velen onzer bestaat er groot bezwaar tegen het bezigen van 't Afrikaansch op den kansel. Dit schijnt ook in Holland 't geval te zijn met betrekking tot het Friesch. De hier volgende brief ontleend aan *De Nieuwe Rotterdamsche Courant* zal wel ook in Zuid-Afrika de aandacht waard zijn. Wij laten het artikel hier volgen:

"De actie, die in Friesland gevoerd wordt, om het Friesch, dat naar zijn oorsprong een zelfstandige taal is, maar dat eeuwen lang als boerentaal op het platteland voortleefde, tot hooger ontwikkeling te brengen en tot voertuig van de geestelijke ontwikkeling van het volk te maken, heeft in Christelijke kringen de ernstige vraag doen opkomen, welke positie men tegenover deze beweging had in te nemen.

Niet onbelangrijk is, wat een correspondent over dit vraagstuk in *De Nieuwe Rotterdamsche Courant* schrijft:

Nu ook de Roomsch-Katholieken hun aandacht hebben gevestigd op de Friesche preek en liturgiek, zou men den indruk krijgen, dat de kerkgangers in Frieschland algemeen de voorkeur gaven aan het gebruik van het Friesch boven dat van het Nederlandsch; dat men overal als het ware klaar staat, om met vreugde de invoering van het Friesch als kerktaal te begroeten. Dit is echter volstrekt niet overal het geval. Misschien wordt het later anders, als men meer er aan gewend is, ook in de kerk zich in het Friesch te hooren toespreken, maar vele trouwe kerkgangers zijn er, die het Nederlandsch plechtiger, gekuischter vinden. Het Friesch klinkt hunzelf van den kansel af wat plat in de ooren. Bovendien brengt het samenstellen van een Friesche preek vele moeilijkheden met zich. Evenals in Luthers tijd bij het overzetten van den Bijbel in het Duitsch, moeten ook nu ten opzichte van het Friesch voor vele uitdrukkingen en zegswijzen het juiste woord en de juiste zinsbouw worden gevonden. Bij een herziening van het Friesche Woordenboek van Waling Dijkstra zal er ongetwijfeld veel moeten worden aangevuld. Ook is er nog weinig eenheid in de volkstaal. In de Friesche Wouden wordt weer anders gesproken, dan in den Noordwesthoek, terwijl het Bildt weer een geheel afzonderlijk taal-

eigen heeft, waar de nakomelingen wonen van een Hollandsche nederzetting van voor vier eeuwen. In het Bildtsch vindt men nog veel Nederlandsche woorden. De Bildtenaren zijn voor Hollandsche ooren dan ook verstaanbaar, de Friezen evenwel niet. De Tjonger is een riviertje dat vrijwel de taalgrens aangeeft tusschen het Friesch ter eene en het Drentsch en Overijselsch ter andere zijde.

Ook onzerzijds — zoo commentarieert *De Heraut* — is vroeger op gelijksoortige bezwaren gewezen. De litteraire ontwikkeling van de Friesche taal is nog van te jongen datum om haar thans reeds geschikt te maken voor "kerktaal." Aan een enkel taalvirtuoos onder de Friesch-sprekende predikanten moge het gelukken een enkele maal een preek te houden, die ook in de taal door hoogere wijding bekoorde, maar toch blijft het gevaar daarom niet minder groot, dat zulk een "preeken in het Friesch" banaal zal worden, vooral wanneer het door minder geoefenden geschiedt. Dat is wel de reden, waarom, gelijk ook deze correspondent terecht opmerkt, bij een groot deel van de Friezen zelf nog altoos aan een preek in het Hollandsch boven een preek in het Friesch de voorkeur wordt gegeven."

De Opvoeding van de Jeugd in onze Tijd.

[Referaat geleverd door Prof. J. I. Marais, op het Z.A.O.U. Congres te Stellenbosch.]

Mijne Heeren,

Ik dank u voor de eer mij aangedaan door mij te verzoeken u toe te spreken. Dit zeg ik niet uit gestreelde ijdelheid ; maar omdat ik het waardeer, en aan die waardeering uitspraak geven wil.

En waarover zal ik spreken ? Opvoeding en Onderwijs ? Maar wat *is* opvoeding ? Een warreboel van meeningen, theorieën, beschouwingen, in den loop der eeuwen vergaderd, en toegepast op het *corpus vile*, in den persoon van het kind, dat de proefnemingen moet ondergaan, gezeten op de harde banken, eigen aan kerk en school, en aan geen andere inrichting ons bekend. Uw eigen ervaring heeft u meer geleerd, dan ik in een halfuur tijds u kan meedeelen. En voorts :

> Die Kunst ist lang,
> Und kurz ist unser Leben.

Niets nieuws, dus ; en toch iets dat uwe aandacht, naar ik vertrouw, waard zal zijn.

* * *

Meer dan een gevaar bedreigt elk modern opvoedingsstelsel.

Aan den éénen kant bedreigt ons een dor *Intellectualisme*, dat allerschadelijkst werkt op de waarachtige vorming van het kind. De eeuw van de Gradgrinds — ons zoo prachtig door Dickens geteekend — is nog niet voorbij. Feiten, feiten, niets dan feiten, eindigende in merken, certifikaten, diplomas, medailles, beurzen ! Het kind verlaat de school geëxamineerd, geinspecteerd, gecertificeerd, gekwalificeerd, gematriculeerd...... maar niet altijd geëduceerd. Zijn ouders en vrienden ontvangen hem vaak terug, met bewondering, in den stillen, afgelegen kring, zoodat men ook van hem zou kunnen zeggen :

> And still they gazed, and still the wonder grew,
> That one poor head could carry all he knew.

Dit eenzijdig Intellectualisme bereidt zich ook het lot van den onzaligen Gradgrind :

"Bitzer," said Mr. Gradgrind, broken down and miserably submissive to him, "have you a heart?"

"The circulation, sir," returned Bitzer, "couldn't be carried on without one."

"Is it accessible," cried Mr. Gradgrind, "to any compassionate influence ?"

"It is accessible to reason and to nothing else."

Dit is het laatste woord, de hoogste vlucht van het Intellectualisme. De school die slechts verstandsmannen vormt, zal maaien wat zij gezaaid heeft.

* * *

Tegenover dit Intellectnalisme staat het eenzijdig Idealisme, dat helaas ! hoe goed ook op zichzelf langs intellectueelen weg het ideëele en het ideale den leerling voorhoudt.

Zede*leer*, godsdienst*leer*, deugden*leer* — alsof leer en leven gelijkluidende termen zijn — is het opvoedkundig ideaal waarnaar men streeft, ten einde het dorre Intellectualisme te bestrijden en te neutraliseeren. Op zichzelf zeker niet af te keuren. Doch is het niet waar, dat alles afhangt van de atmosfeer waarin uw leerling ademt ? Uw *leer* kan volkomen korrekt zijn ; de school echter wordt niet gedragen door uw *leer*, maar door uw *leven* als onderwijzer. Het kind ademt in den dampkring, waarin gij zelf leeft en u beweegt : het ontvangt verheffende of verlagende ethische en religieuse indrukken uit de omgeving waarin zijn onderwijzer hem plaatst. Onderwijs in godsdienstigen geest meegedeeld is meer waard, dan onderwijs in godsdienst, en ethica, dat in dorre formules geboren ook in een dood stelsel eindigt. Niet dat ik onderwijs in den godsdienst veroordeel : ik verlang naar den tijd, wanneer de Bijbel in elke school, als het Boek der Boeken, als het beste handboek voor zedeleer en godsdienst, zijn plaats innemen zal. Maar dan ook de Bijbel in Bijbelschen geest, met eerbied, en onderwerping, en gezag, en niet in sectarischen geest, met de schibbolets van de heerschende partij in staat of maatschappij gedoceerd. Met genoegen haal ik hier Prof. Huxley aan — een iconoclast op sectarisch-

godsdienstig gebied — die echter aan den Bijbel eene eereplaats wilde toekennen op de schoolbanken :—

"By the study of what other book could children be so humanized and made to feel, that each figure in that vast historical procession fills, like themselves, but a momentary space in the interval between two eternities and earns the blessings or the curses of all time, according to its effect to do good and hate evil, even as they are also earning their payment for their work ?" Streng is zijn oordeel over de secularisten : "Who demand the abolition of all 'religious' teaching, when they only want to be free of theology — burning your ship to get rid of the cockroaches."

Ik pleit niet voor godsdienst*leer* op de school, maar voor gods*dienst*, niet voor handboeken over theologie, maar voor kennis *van*, de inrichting van het leven *naar* het Boek der Boeken. Had Europa zijn schoolgaande jeugd de heerlijkheid, de goddelijkheid van de Bergrede ingeprent — zoodat elk woord in die rede des Heilands ingegrift werd op de tafelen van Hart en Geweten, we zouden minder van een isoleerende vaderlandsliefde, meer van een allesomvattende vijandsliefde gehoord hebben, en de wereld zou het bloedbad zijn bespaard, dat nu met tranen, wee en ellende de Christelijke beschaving voor altijd dreigt uit te wisschen.

Toen Fichte zijn Wissenschafts*lehre* uitgaf — een dor boek over een dor onderwerp — begroette men dat wijsgeerig betoog met eene woordspeling, die we in onze taal moeilijk kunnen weergeven. Het was geen wisschenschaf*lehre* (leer) maar het was wisschenschaft*leer* (ledigte). Men zorge dat zijn godsdienstleer niet slechts een teruggave is van holle formules, doffe klanken, een tweemaal doode letter, zonder meer.

* * *

En hiermee staat in het allernauwst verband ook het *zedelijk* en *maatschappelijk* vraagstuk. De knaap immers is lid eener samenleving, die met gezag tegenover hun optreedt. In die samenleving moet hij worden opgenomen : voor die samenleving moet hij worden bekwaamd. Hij zal haar òf moeten opheffen, òf zij zal hem verpletteren. Moet hij dan niet bekend worden met de grondbeginselen, waarop de samenleving rust, de elementaire wetten van het *meum* en *tuum*, van gedrag en wandel, van zijn verhouding tot zichzelf en tot zijn medemensch ? Moet niet zijn gemoedsleven worden verlicht, zijn gemoedsaandoeningen worden gezuiverd, zijn zedelijk bestaan worden verheven, de ware mensch in hem gewekt, in één woord : zijn karakter worden gevormd ? Vormt de moderne school wel karakters ? Prent zij eerbied in voor wat *boven* ons staat, voor wat *naast* ons staat, voor wat *beneden* ons staat ? De moderne wereld predikt *Individualisme*. Comte heeft het duidelijk ingezien, dat dit Individualisme de ondergang zal zijn van de Europeesche beschaving. Hij noemt het — volgens Foerster — die "Abendländische Krankheit," "an der die Europäische Kultur noch zu grunde gehen musz." Individualisme is zelfzucht. Tegen die zelfzucht protesteert Mozes zoowel als de Christus. De Heilige Schrift leert ons dat *pietas* en *probitas* samengaan en samen *moeten* gaan. *Pietas* alleen vormt den dweeper : *probitas* alleen den Farizeër. Beiden samen vormen één geheel "niet gemengd en toch vereenigd"— wee den onderwijzer, die ze scheidt !

* * *

Doch ik ga dieper. Moet het kind niet als een *zedelijk* wezen worden beschouwd ? En zoo ja, moet 't niet op dit gebied leiding ontvangen ? Ligt niet het *zedelijk* vraagstuk oneindig dieper dan eenig ander ? Het zedelijk kwaad neemt toe in ons midden — nog onlangs waarschuwde Prof. Brummer met ernst daartegen — en met verbijsterende koelbloedigheid gaan we onzen gang, alsof onze kinderen door onkunde bewaard zullen blijven tegen een gevaar, dat op elken hoek der straat, dat thans op onze eens zoo stille badplaatsen ons bedreigt.

Andere landen en bij name Amerika zijn op dit gebied ontwaakt. Waakzaamheids Vereenigingen zijn er op vele plaatsen aangesteld, ten einde ouders, voogden, onderwijzers, jongelingen en jonge dochters op de hoede te stellen en te waarschuwen. Ik durf niet in bijzonderheden te treden. Ik raad elken onderwijzer aan Marchant's "Master Problem," en Bavinck's "Neopaedie"—om van andere werken niet te gewagen — te lezen en te herlezen.

En wat wil men daar ? Ik geef het woord aan Marchant :

"Direct instruction should be given in high schools, normal schools, colleges, and universities. A recent investigation (1912) shows, that such instruction is recognized and at least begun in 138 schools (higher), distributed over 40 states." Onderwijs waarin dan ?

"The situation now demands education in the *psychology of sex* ...... As adolescents boys and girls may rightly claim knowledge : (1) Of the functions and hygiene of the chief organs of the body including the reproductive system ; (2) of the meaning of sex, marriage, the sacredness of parental life, the influences of heredity and the consequent duty of right living, even when young, of the responsibilities of parenthood ...... of the normal phenomena of adolescence ...... the value of physical exercise, etc ...... Every girl has a claim to instruction concerning ... the function and sacredness of motherhood and the care of infants ...... Every boy has a claim to instruction concerning the value of conscience...... the sacredness of fatherhood and the duty of protecting all girls and women from evil as he would his sister or mother." Doch punctum hier.

Ik sta voor eene andere vraag: Is de tijd waarin we leven niet ernstig genoeg voor den onderwijzer en zijn leerlingen? Het is niet meer een zaak van "as you were": het is ook niet een kwestie van: "as it was in the beginning, is now and ever shall be" — met of zonder Amen. De moderne onderwijzer moet het moderne vraagstuk kennen en aandurven. De leerling mag niet van zijn onderwijzer zeggen wat Tennyson's "Northern Farmer" van zijn leeraar zei:

"I 'eerd 'um a bumnin awaay loike a buzzard-clock ower my 'ead
And I thawt a said what a awt to a said an' coomed awaay."

Na den ontzettenden wereldoorlog zullen er nieuwe wereldproblemen zijn: en in het midden van die problemen verrijst de school: er buiten staat zij zeker niet. Normale ontwikkeling kan er niet zijn na de botsing der wereldmachten. Het is de eeuw der democratie, demos wordt een demon — zoo God het niet verhoedt. Zooals Bavinck het uitdrukt: "Politiek en sociaal komen we te leven onder een ander régime." Nieuwe behoeften zijn er ontstaan die door school en kerk — ik vat de twee samen — moeten worden bevredigd. Het *zedelijk* vraagstuk *is* aan de orde gekomen: en durven we onze oogen daarvoor sluiten? En met het zedelijk vraagstuk de dringende sociale kwesties, waarop een antwoord moet worden gegeven, of onze kinderen zijn verloren in een wereld, waarvan ze op de schoolbanken nooit gedroomd hebben.

Ernstige denkers zien verbijsterd rond en doen de vraag: Wat moet er worden van het menschenras als ras? De zedeloosheid knaagt als een kanker aan den wortel des booms. Tegen het Neo-Malthusianisme heeft men dikwijls te vergeefs gewaarschuwd: over "empty cradles" is er veel geschreven. Met een economisch vraagstuk van grooten omvang, dat eerst na den oorlog in zijn volle kracht zich aan ons gaat opdringen, wordt deze kwestie al ernstiger en dringender.

Letten we op eenige feiten.

Zoowat een jaar geleden schreef Dr. Saleeby in een der Engelsche bladen: dat er een scherp contrast bestaat tusschen Parijs en Edinburg in betrekking tot de zorg voor jeugdige kinderen. Hij betoogde, dat toen de Duitschers Parijs belegerden de kinderbevolking zoo goed als vernietigd werd. Maar in 1914 namen de autoriteiten, door de ervaring geleerd, krachtige maatregelen om het gevaar, dat het leven van jonge kinderen bedreigde, tot een minimum te herleiden. En dit is gelukt. De kindersterfte verminderde op in het oogloopende wijze. Vergelijk daarmede — zei Dr. Saleeby — den toestand die in Edinburg heerscht: de kindersterfte in Schotland was 126 per 1,000, een hooger cijfer dan in 1885. Het geboortecijfer in Edinburg was verreweg het hoogst dat in eene stad bereikt werd, het was beneden de 18 per 1,000. Tot zoover Dr. Saleeby over Edinburg.

Hoe staat het thans in Frankrijk? Prof. Pinard verklaarde onlangs in het "Journal de Paris" (Standaard, 22 Mei 1917), "dat Frankrijk bij een langeren duur van den oorlog een wissen ondergang tegemoet gaat."

De statistiek staaft zijn gezegde. Want gedurende de laatste maanden van 1914 bedroeg het geboortecijfer in de stad Parijs 71 à 72 op iedere 100 sterfgevallen: in 1915 daalde het cijfer tot 65: in 1916 viel eene verdere vermindering aan te wijzen tot 42; terwijl in het eerste kwartaal van 1917 slechts 30 geboorten op iedere 100 sterfgevallen werden aangegeven (Bavinck: Neopaedie).

Fransche denkers wijden hun aandacht aan de zaak. Le Roy Beaulieu, de Fransche Socioloog — let toch vooral hierop! — schreef reeds in 1910 de voornaamste oorzaak hiervan toe aan de verzwakking van het godsdienstig geloof, en herhaalde dit met klem en nadruk.

Stonden Edinburg en Parijs alleen, ik zou zwijgen. Dit verschijnsel geldt Engeland en Amerika, Duitschland en Oostenrijk, en "leider auch" Zuid-Afrika. Gaat de wereld, physiek en ethisch, vóór of achteruit? Op zedelijk gebied gaan we in Zuid-Afrika achteruit. Moet dan de school op zijde staan en met dit verschijnsel geen rekening houden? De sociologie als onderwijsvak is op school en college stelselmatig uitgesloten. Onze kinderen kunnen nauwkeurig berekenen, hoeveel uren twee kranen, die niet een gelijke hoeveelheid waters ontlasten, noodig hebben om een zeker vat te vullen, en dergelijke rekenkundige curiositeiten meer. Maar van gezondheidsleer, of de werking van hun eigen lichaam, weten zij letterlijk niets. Economische toestanden, de sociale kwestie, zijn en blijven hun vreemd. Men versta mij toch. Ik wil geen dorre, intellectualistische bespreking van het sociale probleem — staathuishoudkunde, zooals door velen behandeld, is niets anders dan de verheerlijking van de zelfzucht: het is een onder afdeeling van de partij-politiek, met den klemtoon op *partij*. Ik wil iets anders. Ik zoek naar het *hart* van den knaap, dat bevruchtend moet werken op zijn *brein*. Ik zoek naar de persoonlijkheid in den zin waarin de Heiland der wereld haar verheerlijkte. Peabody drukt eenigszins uit wat ik begeer: "According to Jesus the root of the industrial question is not in condition, but in character. It has become a threatening social question, not because the economic system is bad, but because people are. Its solution is to be reached, not primarily through good machinery, but through good men."

Ook het Socialisme tracht dit vraagstuk op te lossen ...... met een onderscheid. Jezus leert: "al het mijne is uwe"; de Socialist: "al het uwe is mijne." De twee kunnen niet vereenigd

worden. Op het hooger terrein voert ons de Heiland der wereld : op het lagere staat de moderne Socialist, die langs zuiver wetenschappelijken weg het probleem wil oplossen. Kan de school en het college de twee niet vereenigen ? "Modern ethics" — ik haal andermaal Peabody aan — "is no longer an enumeration of the virtues and vices of the individual, but an inquiry how the good man may make the better world." (The approach to the social question.) Of zullen zij er buiten staan ?

* * *

Ik ben ietwat afgeweken van mijn onderwerp. Ik keer terug.

Men vertrouwt het kind in het formatieve tijdperk van zijn leven toe aan de school. Uren lang zit de knaap op de harde bank : onmiddellijk na het middagmaal wordt zijn aandacht gevraagd voor allerlei onderwerpen, die hem geen of weinig belang inboezemen, indien hij niet wegzinkt in zoete sluimering, "while his teacher drones from his pulpit."

De spanning daardoor veroorzaakt werkt zeker nadeelig op de lichamelijke ontwikkeling van het kind. En "sport" zal dat gebrek niet vergoeden. Niet dat ik mannelijke spelen afkeur. Overdrijving helaas ! is kenmerk van onzen tijd in bijna alles. Doch ik herinner aan de oude spreuk : "Qui proficit in physicis, et deficit in moribus, plus deficit quam proficit."

Wilt ge weten wat ik in iedere school wensch te zien. Het is een "Padvinders Vereeniging"— eene vereeniging die onder den naam van "Boy Scouts" zelfs tot in Holland en Duitschland is doorgedrongen, natuurlijk in ietwat gewijzigden vorm. Stiptheid, gehoorzaamheid, getrouwheid, nauwlettendheid, hulpvaardigheid zijn kenmerken van die beweging. En als Holland voorgaat mag Zuid-Afrika wel volgen.

De moderne school vergeet soms dat het kind een *ziel* heeft, en of het een *lichaam* heeft is eene vraag waarover men zich schijnbaar niet bekommert. Het moderne onderwijs ontsluiert voor den knaap het samenstel van *kreeft* of *kikvorsch*, van *cel* en *protoplasma*, terwijl die weetgierige jongeling niets weet van zijn eigen brein en oog, van zijn maag en de organen der digestie of der reproductie. En die knaap moet vader, dat meisje moet moeder worden.

Op twaalf-jarigen leeftijd, of kort daarna, beginnen nieuwe gedachten zich te openbaren in het gemoedsleven van het kind, nieuwe begeerten, nieuwe, ongekende driften, nieuwe eigenaardige verschijnselen. Niemand helpt of werpt licht op dit hygienisch probleem. Alles is geheim. Maagdelijke schuchterheid verbiedt de jonge dochter het spreken : een eigenaardig schaamtegevoel den knaap. Verkeerde raadgevers veroorzaken soms lijden : het leven wordt bedorven, de kuischheid vaak ondermijnd. En dit wel terwijl die knaap of die jonge dochter soms alles weet omtrent de placenta van het zoogdier, niets van zijn of haar eigen lichaam.

* * *

Veel is er geschreven over de "Eeuw van het Kind." Ellen Kay verdient onzen dank voor wat zij schreef over de heiligheid der voortplanting en het recht der Eugenesie. Preyer riep ons op tot eene studie van de ziel van het kind, iets dat Rousseau reeds heeft gewild, toen hij er op aandrong, dat men "eerst het kind moet leeren kennen, voordat men het ging opvoeden." Doch de moderne school behandelt het kind vaak als een merken-verkrijgend, diploma-behalend, inspecteur-bevredigend wezen, waarmee de school zooveel roem moet verwerven als zij maar kan. Terwijl opvoedkundigen van naam ons er op gedurig wijzen, dat de puberteits leeftijd van het grootste belang is voor jongeling en jonge dochter ; terwijl het een feit is, dat de zedeloosheid haar talrijkste offers velt tusschen den ouderdom van 16 en 18 jaren ; ontvangt het kind onderwijs over alles, alleenlijk over het kritiekste niet ; laat men alles over aan de Natuur, een andere naam slechts voor wat wij Toeval heeten. Ik durf hier niet in bijzonderheden treden, want "alle dingen stichten niet." Ik raak slechts de oppervlakte aan, gelijk de zwaluw, die, wanneer zij zweeft over de wateren, met den tip van haar vleugel het meervlak aanraakt en dan weer in de hoogte verdwijnt.

* * *

Eerbied voor het kind ! "Maxima debetur puero reverentia" — de ouden erkenden dit. Plato reeds verklaarde dat de opvoeding de ziel moet helpen de waarheid te zien en door te dringen door de duisternis die de verbeelding en de begeerten tusschen haar hebben verspreid en de feiten die zij waarnemen moet. Opvoeding is de Kunst om de Rede te bekeeren — (periagoge), niet om kennis mee te deelen, maar om het karakter te ontwikkelen, dat niets anders is dan eerbied voor God en Godegelijkheid (Homoisosis). Haar doel moet zijn de *Aidoos* — te wekken — onvertaalbaar : noem het schaamtegevoel, noem het "sweet reasonableness," noem het met Paulus *epieikeia* ("bescheidenheid" in onze overzetting). [In het Nieuwe Testament komt *aidoos* vóor in 1 Tim. 2 : 9, (met schaamte), en in Hebr. 12 : 28 (met eerbieding)].

Had Plato dan verkeerd ? Zeggen wij niet met Froebel, dat "het kind grooter is dan het onderwijs meegedeeld" — "child development greater than mind-strong"? Of met Foerster : dat karaktervorming de eerste, de hoogste plaats moet innemen in alle opvoeding ?

En nu voorgoed punctum.

In de Grieksche mythologie wordt ons verhaald hoe Cadmus, na zijn vruchteloozen tocht in het zoeken naar de geschaakte Europa, en na vele

treurige ervaringen ten gevolge van het zaaien der drakentanden, uiteindelijk zich mocht neerzetten in eene bekoorlijke vallei, en van Jupiter de schoone Harmonia ter vrouw ontving.

Kunnen we hierin een beeld zien van onze verwarde tijden? Europa ligt in stuiptrekkingen — het drakenzaad schiet op. Of Harmonia eene vernieuwde wereld met haar schoonheid zal verblijden kan niemand vooruit bepalen. Laat ons hopen, dat de moderne Cadmus in de nieuwe wereld ander zaad zal strooien, en de jeugd zal winnen, met de hulp des Almachtigen Gods, om de nieuwe wereld te maken het terrein, waarop de Vrede Gods zal heerschen, totdat de Christus zelf verschijnt.

Het Duizendjarig Rijk.

[Rede uitgesproken bij de Sluiting der klassen van het Zending Instituut, Wellington, 28 Nov. 1917.]

Geliefde Studenten,

Het is met innige dankbaarheid tot den Heer dat wij ons heden bij het einde van een ander studie-jaar bevinden, een jaar gedurende welke het werk van onze Inrichting ongestoord kon voortgaan, en geen docent of student door ongesteldheid verhinderd werd zijne krachten te wijden aan de hem aangewezen taak. Mag het ons in genade vergeven worden indien wij niet in alles ten allen tijde getrouw geweest waren.

Gedurende het jaar hebben wij met u in verband met het Dogmatisch onderwijs ook de Eschatologie,—de leer der laatste dingen— behandeld, en het is hieruit dat wij het onderwerp gekozen hebben, waarbij wij heden uw aandacht wenschen te bepalen. In Gods alwijze beschikking zijn er zekere perioden in de geschiedenis van de Christelijke Kerk geweest in welke zekere leerstukken ontwikkeld werden. Zoo vinden wij dat in de derde en vierde eeuwen de leer aangaande de Goddelijke Personen de aandacht der Kerk bezig hield. Zooals die leerstukken toen ontwikkeld werden hebben wij ze heden nog. In de vijfde eeuw was het de Anthropologie. In den strijd met allerlei dwalingen kreeg de Kerk een helder inzicht in den bedorven toestand van den mensch, en werd dat inzicht geformuleerd. Heden ten dage hebben wij niets te voegen bij de leer der Anthropologie zooals in de 5de eeuw geformuleerd. De zevende eeuw zag een ander leerstuk feitelijk afgerond, n.l. dat der Christologie, of de naturen van Christus. De Kerk als Kerk had echter nog geen ontwikkelde Soteriologie. De leer der zaligheid was nog niet ontwikkeld. Er was nog geen duidelijk besef aangaande wat Gods Woord omtrent den weg der Zaligheid leerde. Het was eerst in de dagen der Kerkhervorming dat de Kerk duidelijk begreep hoe de mensch zalig moest worden. Bij de leerstukken zooals in de 16de en 17de eeuwen ontwikkeld en geformuleerd staan wij heden nog. Wij gevoelen het dat het laatste woord toen gesproken werd, en ook de Nederduitsche Gereformeerde Kerk wil met dankbaarheid de geloofsbelijdenissen opgetrokken door die mannen die in die dagen van strijd leefden en streden, uit hunne handen nemen, en die stukken als grondslagen harer belijdenis ook nog heden handhaven. Maar, het zal iedereen dadelijk treffen dat in onze Symbolen er geen ontwikkelde Esthatologie is. Slechts in één onzer drie belijdenisschriften, n.l. in de Ned. Geloofsbelijdenis, wordt er iets omtrent de laatste dingen geleerd,—en dit wel in één enkel artikel (31) waarin onder het opschrift "Van het laatste oordeel," in algemeene trekken van de wederkomst des Heeren, de opstanding, en het oordeel gesproken wordt. In vergelijking met de behandeling van de andere leerstukken, gevoelt men dadelijk dat dit leerstuk niet die aandacht had die aan de andere gegeven werd. De tijd daarvoor was er nog niet. Het is treffend dat de orde in welke de verschillende leerstukken in den loop der eeuwen behandeld werd, ook de logische orde is in welke zij moeten gerangschikt worden. Zoo werd het door den Heer beschikt. Volgens dezen regel is het dan ook passend dat laatst van allen de leer der laatste dingen de aandacht der Kerk zou bezig houden. En al meer en meer treft dit leerstuk de aandacht der Kerk. De treffende wereldgebeurtenissen van de laatste jaren dwingen elk een, die aan den Al-beschikker van de lotgevallen van personen en volken gelooft, zijn aandacht te geven aan deze zaak. Wij hebben immers het profetisch woord dat zeer vast is en Gods Woord verzekert ons dat wij wel doen dat wij daarop acht hebben als op een licht schijnende in eene duistere plaats totdat de dag aanlichte (2 Pet. 1 : 19).

De geschiedenis deelt ons mede dat geen leerstuk zijn thans algemeen erkende vorm aannam dan na een tijdperk van strijd. Zulk een tijdperk valt de Eschatologie ook te beurt. Algemeen is men in de Protestantsche Kerk het wel eens dat de Heiland naar deze wereld in Zijn verheerlijkte menschheid zal wederkeeren, en dat Hij over alle volken eindelijk heerschen zal, maar er is vooral verschil over de vraag of de periode gedurende welke Hij heerschen zal, gewoonlijk het Duizendjarig Rijk of Millennium genaamd, Zijn komst zal vooraf gaan of zal volgen. Deze opvattingen zijn bekend onder de benamingen Pre en Post Millenaristisch. Ongetwijfeld zijn thans de Post Millenaristen nog in de meerderheid hoewel zij, die de komst des Heeren vóór het Duizendjarig Rijk verwachten, niet weinigen zijn en steeds in getal toenemen. Eenige namen van Pre-Millenaristen kunnen gepast hier gegeven worden: Auberlen, Bengel, Franz Delitzsch, Ellicott, Godet, Seiss,

Kuyper, Luthardt, Ryle, Tregelles, Van Oosterzee, de Bonars, de Erdmans, de Wesleys, de Gordons, Bettex, Moody, Mott, Speer, Pierson, Torrey. Deze zijn enkelen uit velen. Wij zouden hier ook kunnen noemen de namen van onze hooggeëerde professoren Marais en Muller, en van onzen geachten voorganger, den geliefden Ds. Guil. Marais.

* * *

Wij stellen ons heden ten doel het onderwerp dat wij gekozen hebben, n.l. het Duizendjarig Rijk, van het standpunt van deze Pre-Millenaristen te beschouwen. Onmogelijk zal het zijn om in den tijd dien wij ter onzer beschikking hebben, meer te doen dan om, in vrij algemeene trekken, een gering gedeelte van het geheele onderwerp te behandelen, en daarom is het dat wij ons in zekere mate zullen trachten te beperken tot dat eene hoofdstuk der Schrift in welke er van eene periode van 1,000 jaren gesproken wordt, n.l. tot Openb. 20.

Vooraf echter dit. In het verklaren van de Schrift is het een gezonde regel om, waar er geene aanwijzing is dat men figuurlijk verklaren moet, letterlijk te verklaren waar dit eenigszins mogelijk is, vooral waar eene letterlijke verklaring niet strijdig is met andere uitspraken der Schrift, maar die liever aanvult. Deze regel is volgens den Premillenarist, van toepassing in het verklaren van Openb. 20. Hij zal het niet durven beweren dat hij alles duidelijk kan verstaan. Er blijven vele zaken aangaande de bijzonderheden van welke Gods Woord zwijgt. Er is veel dat eerst begrepen zal worden wanneer het God behaagt aan den mensch verdere openbaring te geven, — of wanneer de vervulling er is — maar desniettemin is de Pre-Millenarist er van overtuigd dat de letterlijke verklaring van Openb. 20 veel meer bevredigend is dan de verklaringen die gewoonlijk door Post-Millenaristen gegeven worden; omdat zij minder gedwongen is en omdat zij aan dit hoofdstuk, een van de laatste van het Bijbelboek, de eere geeft van de kroon te zetten op vele andere gedeelten van Gods Woord door die aan te vullen en zoo te verduidelijken.

I.

Indien wij ons de vraag stellen: Wat zal het duizendjarig rijk onmiddellijk vooraf gaan? Met welke gebeurtenissen zal het beginnen? dan hebben wij een duidelijk antwoord. Onmiddellijk vóór dit tijdperk moet er zijn

(a) Eene Opstanding der dooden, — of om met grootere juistheid te spreken: Eene opstanding *uit* de dooden. Allen worden dan niet levend, maar alleenlijk zij die in den Heer ontslapen zijn. Er staat immers duidelijk (vv. 5, 6): "Maar de overige der dooden werden niet weder levend totdat de 1,000 jaren geëindigd waren. Deze is de eerste opstanding. Zalig en heilig is hij die deel heeft in de eerste opstanding...... zij zullen priesters van God en Christus zijn, en zij zullen met Hem als koningen heerschen duizend jaren." Nemen wij een tijdperk aan dat wij het duizendjarig rijk noemen, dan zijn wij verplicht deze opstanding ook aan te nemen. Immers het is alleen hier in Openb. 20 dat er van een duizendjaren gesproken wordt, en even duidelijk als hiervan gesproken wordt, wordt er hier ook van eene eerste opstanding gesproken. Ontkent men de eerste opstanding, dan heeft men geen recht feitelijk om van een duizendjarig rijk te spreken. Het gaat toch niet om een duidelijk aan elkaar behoorende gedeelte van Gods Woord, als dat voor ons, op verschillende wijzen te verklaren door wel een tijdperk van duizend jaren aan te nemen gedurende welke de Satan gebonden zal worden en Christus als Koning op de aarde heerschen zal en dan eene verklaring van "de eerste opstanding" te zoeken b.v. in het gezicht van de beenderen in Ezech. 37 — welk gezicht duidelijk tot het huis Israëls beperkt is (v. 11). Temeer is dit onbillijk omdat een letterlijke opstanding van geloovigen vóór eene algemeene opstanding ook door andere uitspraken van Gods Woord geleerd wordt. Reeds in het Boek Daniël hebben wij eene aanwijzing ervan. Het welbekende woord van hoofstuk 12: 2, wordt door Tregelles aldus verklaard: "En velen van (uit) die(genen) die in het stof der aarde slapen, zullen ontwaken: dezen (zullen zijn) ten eeuwigen leven; en genen (de overige der slapers die niet op dezen tijd ontwaken, zullen zijn) tot versmaadheid en tot eeuwige afgrijzing." Paulus leert duidelijk dat geloovigen zullen opstaan vóór het einde. Hij zegt in 1 Cor. 10: 23, 24: "Alzoo zullen zij allen levend gemaakt worden, maar een iegelijk in zijne orde: de eersteling Christus, daarna die van Christus zijn in Zijne toekomst, en daarna zal het einde zijn." Hij maakt dus een onderscheid tusschen de opwekking van degenen die van Christus zijn, en die van degenen die niet van Christus zijn, — en ook een onderscheid tusschen den tijd van de toekomst van Christus en het einde. Treffend is het dat er in het N.T. twee uitdrukkingen gebruikt worden in verband met de opstanding, n.l.: "Opstanding der dooden," en "Opstanding uit de dooden." Overal waar er van de opstanding in het algemeen gesproken wordt, zonder die der geloovigen en der goddeloozen te onderscheiden, wordt de eerste uitdrukking "Opstanding der dooden" gebruikt. Dit geeft eenvoudiglijk de waarheid terug dat de dooden opgewekt zullen worden. Wanneer er echter van de opstanding des Heeren gesproken wordt dan heet het, met slechts twee uitzonderingen: "Opstanding uit de dooden." Dit is begrijpelijk. Onze Heiland stond op van uit het midden der dooden. Wat echter zeer opmerkelijk is, is dat wanneer er

alleenlijk van de opstanding der rechtvaardigen gesproken wordt, het doorgaans is, niet "Opstanding der dooden," maar "Opstanding *uit* de dooden." En dit is juist wat men verwachten zou indien "de eerste opstanding" van Openb. 20 : 5 en 6 eene letterlijke is. In vers 4 hebben wij eene beschrijving van degenen die aan deze opstanding deel hebben. Deze beschrijving bevat eene verdere openbaring aangaande de opstanding der rechtvaardigen dan ons buiten het boek van de Openbaring in het N. Test. gegeven wordt. Deze verdere openbaring is dat zij die er deel aan hebben niet allen terzelfder tijd opgewekt zullen worden. Maar voor het laatste Bijbelboek is deze niet eene nieuwe waarheid. In dit boek wordt er melding gemaakt van verschillende groepen. In het 4de en het 5de hoofdst. wordt er gesproken van de vier dieren en de 24 ouderlingen die een nieuw lied zingen en zeggen: "Gij hebt ons Gode gekocht met Uw bloed." Zij zijn dus verlosten reeds in vol genot van de hemelsche zaligheid. Van een verdere groep wordt er in het 6de hoofdst. melding gemaakt onder het 5de zegel. Het zijn martelaren welker getal vol moest worden vóór zij allen hunne verwachting vervuld zouden krijgen. Zij deelen nog niet in de heerlijkheid der eersten. Dan lezen wij verder van anderen die na de gezaligden van Op. 4 en 5 tot den bloede toe te strijden hebben voor den naam huns Heeren en zich aan het Beest niet willen onderwerpen (Openb. 13—15). Deze allen zullen wij verwachten een deel te hebben in de eerste opstanding, — en het 4de vers van ons hoofdstuk bevestigt dit. Het maakt gewag van meer dan eene groep. Johannes zag (1) tronen en zij zaten op dezelve, en het oordeel werd hun gegeven (vgl. Openb. 4 : 4 en ook Matt. 19 : 27 en 2 Tim. 2 : 12), en hij zag (2) de zielen dergenen die onthoofd waren om het getuigenis van Jezus en om het Woord Gods (vgl. Op. 6 : 9—11) en (hij zag) (3) die het beest en deszelfs beeld niet aangebeden hadden en die het merkteeken niet ontvangen hadden aan hun voorhoofd en aan hunne hand. Deze allen, die niet terzelfder tijd opgewekt konden worden, hadden deel in de eerste opstanding.

(b) In verband met deze opstanding staat de komst des Heeren. Hiervan wordt melding gemaakt in het tweede gedeelte van Hfdst. 19 dat aan Hfdst. 20 behoort. Deze komst van den Heer is om te komen heerschen op aarde, om de heidenen te komen hoeden met eene ijzeren roede (19 : 15); maar vóórdat deze heerschappij een voldongen feit is, vindt er een vreeselijke strijd plaats. Het beest, in wien de Antichrist erkend wordt, trekt op met de koningen der aarde en hunne heirlegers om krijg te voeren tegen Hem die den naam van Koning der Koningen en Heer der Heeren draagt, maar dit geeft dien Koning der Koningen de gelegenheid om den wijnpersbak van den wijn des toorns en der gramschap des almachtige Gods te treden." Het beest, en zijn eerste minister, de valsche profeet, worden levend geworpen in den poel des vuurs die met sulfer brandt, en hunne volgelingen gedood — en de duivel wordt gebonden en in den afgrond geworpen om daar duizend jaren te blijven. Is het alleenlijk hier dat er van een heerschen van den Zone Davids gesproken wordt? O neen. Het is niet mogelijk om hier meer te doen dan te herinneren aan de vele plaatsen waar aan een afstammeling van David eene heerschappij als Koning te Jeruzalem beloofd werd. (2 Sam. 7 : 16, 19; Hand. 2 : 30, 31; Jer. 33 : 5—8; Jes. 9 : 6, 7). Dat deze heerschappij niet door middel van het Evangelie verkregen zal worden is duidelijk. Niet een stille genadige werking, maar een vreeselijk gericht. "Gij zult hen verpletteren met eenen ijzeren schepter; gij zult hen in stukken slaan als een pottenbakkers vat" (Ps. 2 : 9). (Vgl. Ps. 110; Hand. 2 : 34, 35; Hebr. 10 : 12—14). Het is na Armageddon dat het koninkrijk opgericht zal worden, en dat zij die deel aan de eerste opstanding hebben met Christus heerschen zullen.

De Pre-Millennarist dan neemt aan dat het duizendjarig rijk ingeleid zal worden door deze twee gebeurtenissen die in naauw verband met elkander staan — de opwekking der geloovigen en de komst des Heeren. Hij vindt dit ook in dit gedeelte met welke wij ons bezig houden. Niet zonder recht vraagt hij den Post-Millennarist: Gij spreekt ook van een vrede-rijk, van een duizendjarig tijdperk "waarin de Satan gebonden zal worden en Christus op de aarde heerschen zal, een tijd waarin de aarde vol zal zijn van de kennis des Heeren, gelijk de wateren den bodem der zee bedekken." Maar gij wilt het niet aannemen dat deze tijd ingeleid zal worden door de komst des Heeren. Deze komst plaatst gij eerst aan het einde van dit tijdperk. Gij beweert dat het Evangelie moet voortgaan om de wereld onder zijn macht te krijgen, en de heerlijke toestanden teweeg moet brengen die gij in verband met dit duizendjarig rijk verwacht. Maar wanneer zullen deze duizend jaren dan beginnen? Welke gebeurtenissen moeten wij bij, en onmiddellijk vóór, het begin verwachten? Wat zal het teeken zijn dat dit rijk nu begonnen is? Geef iets definitiefs, — iets dat den toets van Gods Woord kan doorstaan!

II.

Wij gaan echter verder en geven ons aandacht aan wat ons aangaande het duizendjarig rijk zelf wordt meegedeeld.

(a) Van dit rijk zal Christus de Koning zijn Dan zal vervuld worden wat de engel aan Maria voorspelde, n.l. dat God de Heer Hem den troon van Zijn vader David zou geven. Dan zullen de heerlijke beloften aan David gegeven vervuld wor-

den. De Zone Davids, voor eeuwen door Zijn volk verworpen, zal na dat zij, volgens Zacharia, over Hem geweend zullen hebben, door Israël erkend worden als hun rechtmatigen Koning, en Hij zal heerschen. Jeruzalem zal het middenpunt Zijner regeering zijn. "Uit Zion zal de wet uitgaan en des Heeren woord uit Jeruzalem" (Jes. 2 : 3).

(b) Zijne ambtenaren, die Hij in Zijne regeering gebruiken zal, zullen degenen zijn die deel aan de eerste opstanding hebben. Dit wordt bij herhaling gezegd. "Zij leefden en heerschten als koningen met Christus de duizend jaren" (v. 4). "Zij zullen met Hem als koningen heerschen duizend jaren" (v. 6). Dit zullen zij doen in hunne verheerlijkte lichamen die gelijk zullen zijn aan het opgewekte lichaam des Heeren. Johannes immers zegt: "Geliefden, nu zijn wij kinderen Gods, en het is nog niet geopenbaard wat wij zijn zullen.' Maar wij weten dat als Hij zal geopenbaard zijn, wij Hem zullen gelijk wezen" (1 Joh. 3 : 2). Hier weer zal de Pre-Millennarist met recht aan zijn broeder, den Post-Millennarist, kunnen vragen: Hoe verklaart gij het dat de opgewekten gedurende de duizend jaren met Christus heerschen zullen? Is uw antwoord: Het duizendjarig rijk is een tijd van zegepraal voor het Evangelie,— en de geestelijk opgewekten, de wedergeborenen zullen dan heerschen, dan geeft dit antwoord aanleiding tot nog grootere moeilijkheden. Om als koningen te heerschen is het deel van al de getrouwe dienstknechten des Heeren. Denk aan de gelijkenis der ponden (Luk. 19 : 13—25), en aan het woord van Paulus: "Dit is een getrouw woord ...... want indien wij verdragen, wij zullen ook met Hem heerschen" (2 Tim. 2 : 12). Paulus en Timotheus zullen derhalve ook moeten heerschen, en ook alle geloovigen die reeds ontslapen zijn. Volgens uw antwoord zullen alleen de wedergeborenen, die gedurende de duizend jaren van overwinning des Evangelies op aarde leven zullen, dit voorrecht genieten. Bovendien schijnt het toch of elk een die heerscht een duizend jaren heerschen zal. Dit is langer dan de leeftijd van eenig mensch in deze bedeeling. Wat maakt gij ook van de gezaligden in Openb. 5 : 10 die, *in den hemel* zijnde, zeggen: "Wij zullen als koningen heerschen *op de aarde*."? Met eene letterlijke verklaring hebben wij zulke moeilijkheden niet, en hebben wij eene verklaring die sterk door andere uitspraken der Schrift ondersteund wordt.

(c) De Schrift leert vervolgens dat de *onderdanen* van dit rijk Israëlieten en Heidenen zullen zijn. De Heer zal op den troon van David zitten, en in de eerste plaats zal Hij Koning van Israël zijn. Eerst dan zal Israël worden wat zoo vele, en zulke volle profetieën, van hem voorspelden. Wij hebben zelfs eene aanwijzing van de landpalen van het Israëlietisch rijk. Met Abram maakte God een verbond zeggende: "Aan uw zaad heb Ik dit land gegeven, van de rivier van Egypte af tot aan de groote rivier, de rivier Frath" (Gen. 15 : 18). Van dit gebied wordt ook in latere beloften, en ook in de profeten gesproken. Zelfs in de dagen van Salomo werd dit nog niet vervuld. En Paulus met de beschrijving van dit verbond voor zich, zegt: "Zoo zijn de beloftenissen tot Abraham en zijn zaad gesproken: Hij (God) zegt niet: En den zaden als van velen, maar als van één: En uwen zade; hetwelk is Christus (Gal. 3 : 16). Hoe wij dit woord ook verklaren, deze beteekenis kan rechtmatig er aan gegeven worden: De Israëlieten zullen in hun beloofde land zijn onder de regeering van hun Koning, den grooten Zoon van David. Het schijnt of de profetieën grond geven voor de opvatting dat het volk als volk bekeerd zal zijn. Paulus zegt dat er wel eene verharding "voor een deel over Israël gekomen was totdat de volheid der heidenen zal ingegaan zijn. En alzoo," gaat hij voort om te zeggen, "zal geheel Israël zalig worden." De Verlosser zal de goddeloosheden afwenden van Jakob en hunne zonden wegnemen (Rom. 11 : 25—27). Hoe het ook zij, dan zal het in een vollen zin blijken dat Israël Gods volk bij uitnemendheid is. "Te dienzelven dage zal Israël zeggen: Ik dank U Heere! dat Gij toornig op mij geweest zijt, maar Uw toorn is afgekeerd en Gij troost mij." (Jes. 12 : 1).

Maar in het duizendjarig rijk zullen er ook niet-Joden zijn, volken die overgebleven zijn na een tijd van zifting. Zij die het beest en den valschen profeet volgden, en het merkteeken van het beest ontvangen hadden en deszelfs beeld aangebeden hadden, zullen vóór den aanvang gedood worden. Er schijnt grond te zijn voor de beschouwing dat wij ook het oordeel der volkeren, in Matth. 25 beschreven, hier moeten plaatsen. Dit oordeel immers kan niet vereenzelvigd worden met dat der geloovigen (2 Cor. 5 : 10), noch met het eindgericht (Op. 20 : 11—15), daar wij hier drie klassen vinden: schapen, bokken en broederen. Er is er ook geen melding van goddelooze dooden. De uitdrukking 'volkeren' wordt nooit anders in de H. Schrift dan voor levende volken (niet gestorvene) gebruikt. Bovendien vangt de beschrijving van dit oordeel aan met de woorden: "Wanneer de Zoon des Menschen komen zal in Zijn Koninkrijk!" Wij nemen dus aan dat vóór dat de Heer Zijn Rijk gesticht zal hebben, Hij verwijderd zal hebben al de elementen die Hem niet onderdanig zullen zijn. In Zijn Rijk zullen allen Hem kennen en vervuld zal worden dat de aarde vol zal zijn van de kennis des Heeren gelijk de wateren den bodem der zee bedekken (Jes. 2 : 9).

(d) De tijd ontbreekt ons om te spreken over de toestanden op maatschappelijk en godsdienstig gebied, van welke toestanden er gewag gemaakt

wordt vooral in de godspraken van Ezechiel. Slechts op twee zaken wenschen wij te wijzen:

(1) Hoewel de Satan gebonden zal zijn en de Heer als Koning over allen heerschen zal, zullen allen niet waarachtig wedergeboren zijn. Het Evangelie zal aan allen verkondigd worden,— en wij gelooven dat in deze verkondiging het bekeerde Israël een groot aandeel nemen zal, — maar het zondig, bedrieglijk, menschen hart zal niet zijn natuur veranderd vinden omdat het duizendjarig rijk aangebroken is. Allen zullen zich aan den Koning onderwerpen en gerechtigheid beoefenen, maar velen zullen zich geveinsdelijk onderwerpen (Ps. 66 : 3) en geveinsdelijk "naar Jeruzalem jaarlijks optrekken om den Koning te aanbidden" (Zach. 14 : 17). Maar zoodra de Satan losgelaten is vindt hij een menigte "welker getal is als het zand der zee" om hem te volgen in een krijg tegen de geliefde stad.

Dus, hoewel het duizendjarig rijk een rijk zal zijn in welke gerechtigheid woont, zal de zonde toch niet absoluut verbannen zijn.

(2) En ook — deze is de tweede zaak op welke wij wenschen te wijzen — hoewel ten gevolge van het binden van den Satan, deze wereld gedurende dezen tijd toestanden zal zien die ongekend zullen geweest zijn in de lange geschiedenis sedert de zonde in de wereld kwam, toestanden in welke de wolf met het lam zal verkeeren, en de koe en de beerin tezamen zullen weiden, en een zoogkind zich vermaken zal over het hol van een adder" (Jes. 11) — ten spijte van zulke toestanden zal de dood toch weten binnen te dringen. Zij die in den laatsten opstand verleid worden zullen verslonden worden door vuur uit den hemel en zullen het getal vergrooten dergenen die geen deel hadden in de eerste opstanding en niet weder levend zouden worden vóór de duizend jaren geëindigd zullen zijn. Er zijn woorden in de profetieën die ons vertellen dat behalve dezen er ook anderen, beide goeden en kwaden gedurende de duizend jaren sterven zullen. In eene beschrijving van de heerlijkheid van Jeruzalem in die dagen zegt Jesaja: "Daar zal niet meer wezen een zuigeling van weinige dagen, noch een oud man die zijne dagen niet zal vervullen, want een jongeling zal sterven honderd jaren oud zijnde, maar een zondaar honderd jaren oud zijnde zal vervloekt worden" (Jes. 65 : 20). Dit ziet op den hoogen ouderdom dien menschen andermaal bereiken zullen en ook op het oordeel van zondaren die sterven. Ook Ezechiel, in de beschrijving van toestanden die nergens anders geplaatst kunnen worden dan in het vrede-rijk met zijn vernieuwden en geheiligden eeredienst te Jeruzalem, stelt vast voor de priesters dat zij geene weduwe, die niet de weduwe van eene priester is, mochten huwen, en dat zij zich niet mochten verontreinigen door eenig dood lichaam aan te raken behalve dat van een vader of moeder, zoon of dochter, broeder of ongehuwde zuster (Ezech. 44 : 22, 25, 26). Deze twee Godsmannen dus doen ons verstaan dat er wel vromen ook zullen zijn die gedurende de duizend jaren sterven, en op de opstanding van alle vleesch zullen wachtende zijn. Eerst op de nieuwe aarde, van welke wij in Openb. 21 lezen, zal de dood niet meer zijn.

III.

Wij haasten ons om ten slotte te letten op wat ons geleerd wordt aangaande het einde van het duizendjarig rijk. Let wel, niet het einde van het rijk van den Christus, want "Zijne heerschappij is eene eeuwige heerschappij, die niet vergaan zal, en Zijn Koninkrijk zal niet verdorven worden" (Dan. 7 : 14). Wanneer er van een duizendjarig rijk gesproken wordt, verstaan wij daardoor slechts dat na de stichting van dat rijk er duizend jaren van ongestoorde vrede op deze aarde zullen voorbij gaan.

(a) Na deze duizend jaren wordt de Satan voor "eenen kleinen tijd ontbonden." Hij gaat door de wereld om de volken te verleiden. Zij die zich geveinsdelijk onderworpen hadden worden nu openbaar, en hun getal is verrassend groot, zoo groot dat de Satan het waagt om andermaal den strijd met zijn overwinnaar op Golgothas heuvel aan te binden. Ditmaal heeft hij niet met den door den mensch verachten Man der smarten, maar met den Koning te Jeruzalem te doen.

Hij verzamelt de zijnen, welker getal is als het zand der zee. Zij komen op op de breedte der aarde en omringen de legerplaats der heiligen en de geliefde stad, — maar er komt vuur van den hemel en verslindt ze allen. (Op. 20 : 8, 9).

(b) En nu komt wat bekend is als het laatste oordeel, wanneer de dooden klein en groot, de dooden uit de zee, den dood en de hel, voor den grooten witten troon zullen staan om geoordeeld te worden naar hunne werken. Hij die op den troon zit, gelooven wij is niemand anders dan onze gezegende Heer en Heiland, immers Hij Zelf heeft gezegd: "De Vader oordeelt niemand, maar heeft al het oordeel den Zoon gegeven...... en heeft Hem macht gegeven ook gericht te houden omdat Hij des Menschen Zoon is" (Joh. 5 : 22, 27).

Zij die voor den troon staan zijn de dooden — de dooden die geen deel in de eerste opstanding hadden, al de goddelooze dooden dus die vóór de duizend jaren gestorven waren, zoowel als de dooden die gedurende de duizend jaren stierven. Deze laatsten zijn beide goddelooze en rechtvaardige dooden, maar uit den aard der zaak, gelooven wij dat de rechtvaardige dooden die hier zullen zijn, zeer weinigen zullen zijn in vergelijking met de groote schare van goddelooze dooden die in dezen tijd wederom levend worden. Bij deze

schare van opgewekten meenen wij ook al de dan levenden te moeten voegen, immers van den Heer wordt het gezegd, dat Hij "bereid staat om te oordeelen de levenden en de dooden" (1 Petr. 4 : 5).

Het is zeer treffend hoe de gelijkenis van het onkruid hier past. De Heer verklaarde het laatste gedeelte der gelijkenis met deze woorden : "Gelijkerwijs het onkruid vergaderd, en met vuur verbrand wordt, alzoo zal het ook zijn in de voleinding dezer wereld ; de Zoon des Menschen zal Zijne engelen uitzenden en zullen *uit Zijn Koninkrijk* vergaderen al de ergernissen, en degenen die de ongerechtigheid doen, en zullen hen in den vurigen oven doen ; daar zal weening zijn en knersing der tanden. Dan zullen de rechtvaardigen blinken gelijk de zon *in het Koninkrijk huns Vaders*" (Matth. 13 : 40—43). Eerst worden de kinderen des boozen die zich in het Koninkrijk van den Zoon des Menschen bevinden, vergaderd. Dit Koninkrijk, wordt bij het begin van de duizend jaren gesticht gedurende welke de heiligen met Christus als koningen heerschen zullen. Dit onkruid zien wij "opkomen op de breedte der aarden om de legerplaats der heiligen en de geliefde stad te omringen"— maar dit is niets anders dan het vergaderen van het onkruid om verbrand te worden. En pas ook zijn zij vergaderd of "er kwam vuur neder van God uit den hemel en heeft hen verslonden." Na dit komt het eindgericht in welke de finale lotsbepaling van een ieder geschiedt, en het ten volle vervuld wordt dat Christus "als Koning moet heerschen totdat Hij al de vijanden onder Zijne voeten zal gelegd hebben." En dan wanneer Hem alle dingen zullen onderworpen zijn, dan zal ook de Zoon Zelf onderworpen worden Dien Die Hem alle dingen onderworpen heeft, opdat God zij alles en in allen (1 Cor. 15 : 25, 28). In kort samengevat heet het : Dan zal het einde zijn wanneer Hij het Koninkrijk aan God en den Vader zal overgegeven hebben : wanneer Hij zal teniete gedaan hebben alle heerschappij en alle macht en kracht. (1 Cor. 15 : 24). Wanneer dus het Koninkrijk des Zoons zal overgegeven zijn aan den Vader, "dan zullen," zooals de Heer in de gelijkenis het uitdrukt, "de rechtvaardigen blinken gelijk de zon, in het Koninkrijk huns Vaders."

Openb. eindigt met het verbranden van het onkruid. Openb. 21 geeft eene beschrijving van de schuur, het nieuwe Jeruzalem, in welke de tarwe gebracht wordt.

Hierbij gaan wij dit onderwerp laten. Is het een onderwerp van eenig praktisch nut? vraagt iemand. Het is voorwaar niet noodig om dit te bewijzen. De toekomst des Heeren is iets waarvan de Godsmannen die ons de zendbrieven en het laatste bijbel boek gegeven hebben, vol waren. De gedachte er aan, was hen tot troost in hun lijden voor hun Heer, en eene aanmoediging tot steeds vernieuwden ijver. En, vragen wij, zal de Heer ons deze dingen openbaard hebben indien het niet Zijn wil was dat wij ons aandacht er aan zouden geven? Maar, vraagt een ander : Is deze voorstelling der zaak, de Pre-Millennaristische, niet doodend voor den ijver van Gods kinderen? Is zij niet eene belijdenis dat Gods kinderen het werk dat hun Heer hun opgedragen heeft niet kunnen doen en dat de Heer Zelf moet komen om het te volbrengen? Als Calvinisten zeggen wij : Het volbrengen van de taak om het Koninkrijk van den Heer op aarde te stichten is alleen Gods werk! Wij niets, Hij alles. Door te doen wat ons opgedragen is, n.l. het Evangelie te verkondigen, gelooven de Pre-Millennaristen niet dat de wereld bekeerd zal worden, maar alleenlijk dat door de Evangelie prediking uit de heidenen een volk Gods zal aangenomen worden voor Zijnen Naam, waarna God den tabernakel Davids die gevallen is, weder opbouwen zal" (Hand. 15 : 14—16). En dit geloof doet niet wanhoopen, maar doet ijverig zijn. De namen van Pre-Millennaristen reeds genoemd zijn genoeg bewijs dat deze beschouwing niet hindert in het ijverig voortwerken in den naam des Heeren.

* * *

Geliefde Studenten,— vooral gij, die thans aan het einde van een cursus aan ons Instituut staat,— in deze dagen van wereld-beroerende gebeurtenissen zult gij ook wel doen om acht te hebben op het vaste profetisch woord als op een licht schijnende in eene duistere plaats. Zonder dat woord zal het werk waartoe gij geroepen zijt, u menigmaal hopeloos schijnen. Voor onze oogen zien wij de wereld niet beter worden. Ten spijte van alle zending werkzaamheden, zijn er meer heidenen en ongeloovigen thans in deze wereld dan misschien ooit tevoren. Zelfs in Christen landen krijgt de Christus niet de eer die Hem toekomt. Maar laat niets u afschrikken. Laat ons aan de toekomst des Heeren gelooven. Hoe donker de nacht ook zij, de morgen zal weldra aanbreken. Wordt het niet dikwijls gezegd dat juist het donkerste deel van den nacht den morgen voorafgaat? En wanneer gij moedeloos en traag wilt worden, ziet naar omhoog, en gij zult de stralen van de opkomende Zonne der Gerechtigheid reeds door de nevelen van zonde en ongerechtigheid, van ellende en smart, zien schijnen. God geve u, Hij geve mij, Hij geve al Zijne dienstknechten met den geest van een Paulus bezield te zijn — die n.l. alle dingen schade achtte, om Hem te kennen,... om eenigszins te mogen komen tot de—de wederopstanding uit de dooden! (Fil. 3 : 8—11).

Amen.

BACTERIEN EN BACILLEN.

[Toespraak gehouden aan de Paarl, bij de sluiting van de Jongens School door Prof. Marais.]

Ik ga tot u spreken over Bacterien en Bacillen en wel uit 't oogpunt van Opvoeding en Onderwijs. Of liever, ik ga spreken over zekere echt Afrikaansche Bacillen, die ons Onderwijs bedreigen. En nu zij het u al dadelijk bekend, dat ik geen onderwijs-stelsel ga critiseeren, of een nieuw stelsel ga ontwerpen, of ook wel tegen denkbeeldige of werkelijke bezwaren ga te velde trekken : dat laat ik aan anderen over. Mijn doel is tot u te spreken en u te waarschuwen tegen gevaren die u bedreigen en elk kind dat op Zuid-Afrikaanschen bodem geboren is.

Door Bacterien en Bacillen versta ik die microscopische organismen, die zweven in de lucht, indringen in alles, zich vermenigvuldigen met verbazende snelheid, en onherroepelijke schade veroorzaken.

De macht van het kleine in 't heelal is ontzettend. De samenleving, de handel, de menschenwereld zou te gronde gaan, indien bacillen en bacterien niet door voortdurenden strijd worden bekampt. Voorbeelden te noemen zou mij te ver afleiden en u niet dienstig zijn. Mogelijk kan ik u later toespreken over de ontzettende macht van 't kleine. De kanker-bacil, de bacil van tuberculosis,—zij hebben hun duizenden geveld. De sterkste man is machteloos daartegen : een Goliath bezwijkt en kan zich niet wapenen met zwaard en pantsier tegen zulk een vijand. En wat de handel lijdt door 't voortwoekeren van kleine, onzichtbare, door niemand geachte organismen in planten- en dierenwereld is soms onberekenbaar. Frankrijk verloor in zeventien jaren tijds niet minder dan vijftig millioen sterling aan Pébrine, een ziekte die de zijwormen aantastte en ze bij duizenden vernietigde. Filippi, de Italiaansche natuurkundige, ontdekte de oorzaak van die krankheid. In 't bloed namelijk van de zijworm, vond hij, na onderzoek, een menigte van cylinder-vormige lichaampjes, elk omtrent een zesduizendste van een duim lang. Zij kregen den naam van *Panhistophyton*, omdat zij in elk orgaan van 't lichaam, in elk weefsel van een orgaan, te vinden zijn en zelfs in de eieren der mot aangetroffen worden.

* * *

Of wilt ge een ander voorbeeld : aan scharlakenkoorts stierven in de jaren 1863, 1864, 1869 niet minder dan negentig-duizend. En is scharlakenkoorts niet een gevolg van de vermenigvuldiging in 't bloed van nietige, kleine, microscopische en dus voor 's menschen oog onzichtbare organismen, die 't bloed verontreinigen en 't sterkste lichaam sloopen.

Zelfs waar de lagere dier- en plantensoorten zichtbaar zijn voor 't menschelijk oog zijn ze even schadelijk, even ontzettend in hun vernielingskracht. Denkt bijv. aan de huisvlieg. Linnaeus heeft beweerd, dat een dood paard spoediger vernietigd kan worden door drie vliegen (musca carnaria) dan door een leeuw. Elk dezer vliegen brengt 20,000 larvae te voorschijn, die in vijf dagen tijds hun volle grootte bereiken. In veertiendagen tijds wordt elke vlieg dus tien-duizend maal vermeerderd. Geef ze de drie zomermaanden een ongestoorde vermenigvuldiging en gij hebt tegen den uitgang des zomers niet minder dan 100 millioenen van millioenen van millioenen voor elke vlieg die er leefde. Goddank, de natuur is ons hierin eene hulpe, zij houdt 't evenwicht en verniet wat schadelijk is, zoover zij 't kan.

* * *

't Is niet noodig nog meer voorbeelden ter opheldering te noemen. Ik wenschte u onder den indruk te brengen van de ontzettende macht van 't kleine, en den alles-overheerschenden invloed ten goede of ten kwade in de wereld daardoor uitgeoefend.

I.

Maar wat dan op onderwijs-gebied ? Ik moet u waarschuwen tegen drie echt-Afrikaansche bacillen, waaraan ik geen vreemde, uitlandsche namen geven zal, doch die ik op echt-Afrikaansche wijze karakteriseeren zal.

De eerste dezer bacillen is allergevaarlijkst. Men treft haar overal aan, op bijna elk gebied der samenleving. Zij telt haar slachtoffers bij duizenden. Zij is de vruchtbare moeder van Vooroordeel, Traagheid, Armoede, Bekrompenheid, en Waanwijsheid. Zal ik haar een naam geven ? Zij heet :

Moe nie gloo nie.

De Afrikaner, juist omdat hij van de groote wereld afgescheiden is, loopt gevaar zich terugtetrekken van die wereld en tot zich zelven intekeeren. Dit wekt een gevoel van zelf-tevredenheid met wat hij heeft, en een afkeer van dat wat nieuws is en dus indruischt tegen zijn vooroordeelen en zijn geliefkoosde denkbeelden. Hij wil vaak van den "uitlander" niet leeren, want hij meent beter te weten, en heeft in zijn isolatie ondervindingen opgedaan, waaraan die "uitlander" vreemd is. Daar ligt onze fout, onze kracht, maar ook onze zwakheid : onze kracht, want onafhankelijkheidsgevoel is eene deugd : onze zwakheid, omdat geen land kan vooruitgaan, dat niet van buiten af wordt bearbeid, en onder die invloeden zich ontwikkelt.

Laat mij dit ophelderen uit de geschiedenis der wereld. Ik haal hier aan uit een artikel, dat jaren geleden verscheen in het tijdschrift : "The Nineteenth Century." De schrijver toont aan, wat

Engeland, Frankrijk, Duitschland gewonnen hebben bij de aankomst van den vreemdeling, die een wonderbaren invloed uitoefende op 't volksleven. Dit wordt bevestigd door Prof. Cunningham, die de zaak op treffende wijze uit een economisch oogpunt beschrijft. Dit is wat hij zegt: "It is clear that for the whole of our textile manufactures, for our shipping, for numberless improvements in mining, in the hardware trades and in agriculture and for everything connected with the organization of business, we are deeply indebted to alien immigrants...... It may suffice to say, that all through the Middle Ages our isolated country was behind the rest of Europe in many ways, and that it has been through the agency of immigrants that we have been brought into contact with higher civilisations and thus been enabled to learn from them." Zonder hierover uitteweiden, of op politiek terrein mij te bewegen, wijs ik er op, dat de spreuk:

"Moe' nie gloo nie"

slechts een bewijs is van waanwijsheid, die tot fatale resultaten leidt. Kruipt deze bacil in uw schoolleven dan is 't gedaan met waarachtige vordering. Leer wat gij kunt van ieder, behoud uw zelfstandigheid, "wees uzelf," boots niemand na, en gij zult er bij winnen, en uw land zal vooruitgaan onder uwe leiding en uw bestier. Het schijnt bijna alsof deze twee elkander uitsluiten, t. w.: *afhankelijkheid* en *zelfstandigheid*. Doch terecht heeft de Engelsche dichter, Wordsworth, gezegd: "Deze twee dingen die elkaar schijnen uittesluiten, moeten samengaan, mannelijke afhankelijkheid en mannelijke onafhankelijkheid, mannelijk zelfvertrouwen en mannelijk vertrouwen op anderen."

* * *

Waanwijsheid gaat altijd gepaard met *lichtgeloovigheid*. De bacil van "moe nie gloo nie" gaat altijd samen met een andere bacil: "ek glo so" (met nadruk op *ek*); en waar die twee samen gaan, daar is het bijna onmogelijk iets uitterichten met menschen die de kwaal hebben opgedaan. Is er een land, waar sekten zoo tieren als bij ons? Is er een land, waar menschen meer lichtgeloovig zijn als in Z.-Afrika, en bij dit al zoo eigenwijs? Zekere dingen *wil* men niet gelooven: andere dingen gelooft men zonder 't minste onderzoek. Hiertegen dient met ernst gewaarschuwd te worden. De bacil, die zooveel krankheden in kerk en school, in huis en maatschappij veroorzaakt, moet uit de samenleving geweerd worden. En daartoe moet gij later helpen.

II.

Ik haast mij om een TWEEDE bacil te noemen. Dit is 't kind van onverschilligheid, halfhartigheid, oppervlakkigheid, luiheid. Men noemt haar:

"KAN NIE HELP NIE."

Waar er geen ambitie is, waar men werkelijk "traag in het benaarstigen" is, daar vermenigvuldigt zich deze bacil bij duizendtallen. De man die Ambitie heeft streeft vooruit en laat zich niet door de eerste, de beste nederlaag van het spoor brengen.

Jonge menschen moeten vooral hiertegen gewaarschuwd worden. Feilt men in een examen: "kan nie help nie": wordt men gestraft van wege zijn traagheid: "kan nie help nie": is er een klad op het papier gevallen: "kan nie help nie": is 't leesboek verscheurd: "kan nie help nie": kent men zijn les niet: "kan nie help nie." "Kan nie help nie" is de vloek van eene school, de ondergang der maatschappij, de vernietiging van alles wat edel en liefelijk is in het leven. Overal kruipt die bacil in: nergens kan zij worden uitgesloten. Voorwaar de naam van dat geslacht is Legio.

Meneer "Kan nie help nie" doet geen moeite met eenig ding. Hij heeft geen doel, waarnaar hij streeft: hij heeft geen plichtsbesef. En, zooals Southey het goed heeft gezegd: "Een man die gezondheid, oogen, handen, vrijen tijd heeft, en nog geen doel heeft, waarnaar hij streeft, is iemand, aan wien God Almachtig al deze zegeningen geschonken heeft, en die ze niet verdient."

Meneer "Kan nie help nie" is spoedig ontmoedigd: daar ligt zijn zwakheid. Hij heeft geen de minste ambitie. Hij is met zichzelf tevreden. Hij komt dan ook nooit vooruit in de wereld. Inspanning kent hij niet. Volharding verstaat hij niet. En toch de grootste mannen in de wereld waren mannen die nederlaag na nederlaag hebben geleden. Watt, de groote Ingenieur, zei eens, dat men in zijn vak noodig had een boek handelende over teleurstellingen en misvattingen. "We want a book of blots." Of, zooals Richter, de Duitsche denker, heeft gezegd van Armoede: "Zij is als de pijn die een meisje voelt, wanneer haar oor wordt doorboord, doch men hangt er later kostelijke juweelen aan."

Zuid-Afrika is een land, waar men geen moeite doet, waar men draaft achter zijn voorgangers, waar men tevreden is met 't alledaagsche, waar men tot leuze neemt: "'As it was in the beginning, is now, and shall be evermore." Wee den man, die 't waagt van oude gewoonten aftewijken; men schudt 't hoofd over hem. Conservatisme is goed, maar kan niet te ver worden gedreven.

Laat mij twee voorbeelden noemen van volharding te midden van groote teleurstelling. Mogelijk is de naam van Rabbi Hillel u niet onbekend. Hij stierf in 't jaar 10 van onze jaartelling en was eenigen tijd voorzitter van den Joodschen Raad. Van hem wordt verhaald, dat

hij op 41-jarigen ouderdom te Jeruzalem aankwam en zijn brood als een pakjes-drager tegen 3 pence per dag moest verdienen. De helft daarvan gaf hij aan den deurwaarder van de school van Schemaia en Abtalion om hem tot de voorlezingen toetelaten. Op een goeden dag, vroeg in den morgen tegen 't einde van de maand Tebeth (December), zei Schemaia aan Abtalion : " Broeder, waarom is de school zoo donker ? Is het dan zoo bewolkt daar buiten ?" Opziende zagen zij een donkere gestalte tegen het venster bedolven onder sneeuw. Dit was Hillel, die niets den dag te voren had verdiend, en door den deurwaarder niet werd binnengelaten. Doch, hoewel bitter teleurgesteld, klom hij op en lag tegen 't venster van het schoolgebouw om te hooren wat hij kon, en werd daar bedolven onder een sneeuwval. Natuurlijk werd hij dadelijk naar binnen gebracht en hersteld en tot de school toegelaten. Hij klom in geleerdheid en achting, en werd tot hooge eer verheven. Hillel zeker was een vijand van " kan nie help nie."

* * *

Een ander voorbeeld — en er zijn er duizenden — is dat van Palissy, den Hugenoten pottenbakker. Van hem wordt verhaald, dat hij de zoon was van arme ouders, te arm om hem een behoorlijke opvoeding te verschaffen. " Ik had geen andere boeken dan de hemel en de aarde die voor allen open zijn," moest hij later van zichzelven zeggen. Vroeg hield hij zich bezig met de kunst van schilderen op glas, doch toen de glashandel achteruitging, moest hij zich met iets anders bezig houden. Het zien van een beker in Italië gemaakt, wekte bij hem de begeerte om iets dergelijks te fabriceeren. Het glasseersel wilde hij nabootsen, en daarom deed hij alles in zijn vermogen om te ontdekken, wat de samenstelling was van 't email, waarmee die vaas was bestreken. Doch al zijn pogingen waren tevergeefs. Hij werd al armer. Eindelijk kwam er een verandering. Er was iets dat naar succes geleek. Maar hij moest 't vuur aan den gang houden : anders zou de mislukking groot zijn. Dag en nacht zat hij bij 't vuur : zijn hout raakte op : middelen had hij niet, om meer hout aantekoopen. Toen brak hij zijn huisraad op, en wierp 't in 't vuur. Vrouw en kinderen liepen 't huis uit, roepende, dat hij krankzinnig was geworden. Hij zelf beschreef die dagen in diepgrijpende bewoordingen : " Mijne huisgenooten bespotten en vervolgden mij...... mijn huis was geen toevluchtsoord : daar werd ik bejegend met eene vervolging, die mij soms deed verwonderen, dat ik niet door mijn vele kwellingen werd vernietigd."

Eindelijk, na 16-jarigen strijd, kwam de overwinning. Zijn werk trok de aandacht. Hij werd wereldberoemd. En dat eerst na jaren van volharding en zwaren strijd !

III.

De DERDE bacil, waartegen ik te waarschuwen heb, is misschien de schadelijkste en verderfelijkste van allen. Zij is de trouwe zuster van " Kan nie help nie." Eigenlijk zijn ze tweelingen. Als bij de Siameesche tweelingen is er de allernauwste vereeniging tusschen beiden. Zij kunnen van elkaar niet worden gescheiden : de twee hangen van elkaar af. De tweelingzuster heet :

GEE NIE OM NIE.

Tegen elke bacil kan men met succes den strijd aanbinden ; maar tegen dit gedrocht is niemand bestand. Het vernietigt alle zelfrespekt ; en waar zelfrespekt verdwijnt, daar ook is er een einde aan allen waren vooruitgang. Want wat is zelfrespekt anders dan eerbied voor het hoogste dat in ons is ? En eerbied voor wat *in* ons is, dwingt ons tot eerbied voor wat *boven* ons is, en eerbied voor wat *achter* ons ligt. Onze eigene geschiedenis is rijk aan voorbeelden van zulk een eerbied. Hebt ge nooit gehoord van den jongen DIRK CORNELIS UIJS, 15 jaar oud, die in een van de Kafferoorlogen zijn gewonden vader tegemoet snelde en zelf sneuvelde, doorboord door de assegaaien van den vijand ? Of van TJAART VAN DER WALT, die zijn zoon zag vallen van zijn paard, doodelijk gewond door een Kaffer werpspies, en hem in zijn armen ving eer hij viel : " Vader, ik sterf, denk aan mijn vrouw en kinderen." "Sterf in vrede, mijn zoon : uwe beminden zullen verzorgd worden." Neerknielende bad de vader voor den zoon, en snelde terug naar het gevechtsterrein om zelf te vallen in dien strijd ? Of van Thomas Pringle en John Fairbairn, geen Hollandsch-sprekende Afrikaners, maar mannen die ons een vrije pers en vrijheid van bandieten-dwang hebben verworven. Toen stonden de twee blanke rassen naast elkaar, en streden voor dezelfde idealen :

" Then no one was for party,
Then all were for the State,
Then Romans were like brothers,
In the brave days of old."

Goethe, de groote Duitsche dichter, heeft eens gezegd : " Er zijn vele klanken, weinig stemmen " : ik vrees, dat velen uwer slechts klanken zijn, echos van wat anderen gezegd hebben voor u : wordt stemmen, die spreken, getuigen, van al wat edel, rein en goed is. Laat de bacil van " Gee nie om nie " nooit inkruipen in uw hart, verstand geweten.

't Is de verkeerde onafhankelijkheidsgeest, waartegen ik waarschuuw, een onafhankelijkheidsgeest, die helaas ! door velen wordt aangemoedigd in onze dagen, alsof die van den hemel naar deze aarde is neergedaald. Waar zelfrespekt is, daar buigt men voor gezag.

Er is ergens in een der Grieksche schrijvers een fragment ons bewaard uit een aanteekeningsboek van een jongen Student van den volgenden inhoud: "Allereerst groet ik mijn meester, die mij met wedergroet antwoordt: 'goede morgen, meester: goede morgen, jongens. Wijs mij mijne plaats aan, mijn bank, mijn stoel." Hoort men zulke taal in de moderne school, of mag men op ons toepassen de regels van Dr. Laurillard:

"Mijn jongen, gij krijgt voor 't eerst nu een hoed,"
Zoo sprak mijne moeder: ik weet 't nog goed.
"Wees spaarzaam in alles—want waarlijk dat moet."
En als ik nu iemand ontmoet die dat doet,
En bijna nooit aanraakt den rand van zijn hoed,
Dan *weet* ik de raad van mijn moeder was goed.

Het wil mij soms voorkomen, alsof *eerbied* uit de wereld verdwenen is. En met *eerbied* de waarachtige *zelfstandigheid*, die met *zelfrespekt* en respekt voor anderen gepaard gaat. De bacil van "Gee nie om nie" is oorzaak van menige kwaal in de samenleving. Dringt die door in uwe school, schrijf dan maar Ikabod op de deuren; want dan waarlijk is de Heere van ons geweken.

* * *

Alles samenvattende komt 't hierop neer: geeft acht op kleine dingen en benaarstigt u het kleine dat schadelijk is voor uw waarachtig welzijn te weren, en het kleine, dat noodig is voor uwe vorming steeds te behartigen en tot uw welzijn te beheerschen.

De Liefde — de Nederlandsche schrijver — heeft 't goed gezien, toen hij zong:

"Er is geen ding, zoo schoon en groot,
Of 't is geworden met veel nood.
Geen ceder op den Libanon
Die niet als kleine struik begon.
Geen stad, zoo prachtig en zoo stout,
Die niet uit hutten werd gebouwd,
Geen man, hoe kundig en geëerd
Die 't a, b, c. niet heeft geleerd."

* * *

En aan den anderen kant vergeet niet, dat drie dingen nooit terugkeeren, t.w.: de *pijl*, die afgeschoten, het *woord* dat gesproken, de *gelegenheid*, die ongebruikt is. Leert dan op den rechten tijd en de rechte plaats te zeggen: ik kan, ik wil, ik moet. En waar de verzoeking komt haar met klem en nadruk aftewijzen: Ik kan niet, Ik wil niet, Ik moet niet!

[Ik heb vrij gesproken. Het gesprokene vindt de lezer hier terug, niet misschien in dezelfde bewoordingen als de hoorder.]

Eenige Boekwerken op mijn Tafel.

Aan den Heer Preller hebben we reeds veel te danken voor werken over onze Zuid-Afrikaansche Voortrekkers. Hij heeft ons opnieuw een grooten dienst bewezen door zijn uitgave van het *Dagboek van Louis Trigardt*. Ik vertrouw dat velen dit boek zich zullen aanschaffen, en dit bij hun vrienden zullen aanbevelen. De Heer Preller verdient 't, en de zaak is 't waard. Mij persoonlijk was 't aangenaam kennis te maken met dit boek, omdat ik juist te Grahamstad brieven van Retief en Trigardt had gelezen, die aldáár in 't Archief bewaard worden. Die Zuid-Afrika kennen wil moet kennis nemen van werken, zooals door den Heer Preller ons verschaft. Misschien moest ik hier bijvoegen, dat de uitgave opgedragen werd aan den Heer Preller door de Z.-A. Akademie voor Taal, Letteren en Kunst.

* * *

De Heer J. H. Kok te Kampen zendt ons een nieuwe werk van Prof. Bavinck, dat zeer tijdig is, t.w.:

De Nieuwe Opvoeding (Neopaedie).

Uitgaande van de stelling, dat "deze (huidige) oorlog een geweldige breuk zal slaan tusschen 't verleden en de toekomst," gaat hij de vraag bespreken, wat van opvoeding en onderwijs moet worden, nadat de vrede zal zijn gesloten. Dit boek, tezamen met een ander over de "Opvoeding der rijpere Jeugd," verdient de aandacht van alle opvoedkundigen in ons land. Waarlijk Prof. Bavinck behoeft geene aanbeveling van ons. Op 't gebied der opvoeding is hij geen bloote dilenttante.

* * *

De Universiteits-Boekhandel te Stellenbosch heeft uitgegeven in pamfletvorm het artikel van Prof. Brummer over de "Toenemende Onzedelijkheid" in ons land. 't Is eene ernstige waarschuwing tegen heerschende praktijken en mag wel in vele handen komen. Ouders, voogden, onderwijzers, predikanten dienen daarvan kennis te nemen. De prijs is 3 pence per exemplaar, en 2s. 9d. per dozijn.

* * *

Van D. A. Daamen, 's Gravenhage, is verschenen een nieuw werk van Marjorie Bowen, t.w.: "Dei Gratia," over Willem den Zwijger. Wij bevelen dit boek ten zeerste aan — ingenaaid f2.90, gebonden f3.50 (zegge 5s. en 6s.). Marjorie Bowen is ook in ons land goed bekend. Hier is goede lectuur, in eene goede vertaling, en waard onder ons te worden gelezen. Goede boeken zijn schaarsch in ons land. Dit boek behoort tot de "goeden." Geeft het in de handen van uwe kinderen. Zij zullen het genieten, en de geschiedenis beter verstaan.

DEEL XXIII. No. 2. STELLENBOSCH. FEB. 1918.

Gereformeerd Maandblad.

Godsdienstig en Maatschappelijk Tijdschrift voor Zuid-Afrika.

KRONIEK.

Vrede op aarde.

Hoe langer de oorlog duurt, des te dieper zinkt in ons gemoed de behoefte aan vrede, des te inniger wordt ons gebed om vrede uit de hand van Hem "die de oorlogen doet ophouden tot aan de einden der aarde." Ik houd mij overtuigd, dat niet de diplomatiek, niet leidslieden op politiek gebied, niet de vechtende horden de beslissing zullen aanbrengen. Zoolang men niet tot God roept, op Hem zich verlaat, in Zijn wil berust: zoolang men Hem wetten voorschrijft en vredesonderhandelingen met vredesvoorwaarden zelf bepaalt, zal er geen einde komen aan dezen wereldkrijg. Eén vaag gebed om vrede baat niets. God is een God van orde. En God is Soeverein. Dit moet vooraf worden erkend, eer we tot bidden overgaan. Daarom kan ik mij niet vereenigen met de vredes-nota van den Paus. Treffender zeker is de oproeping die uitging van de Christelijke (zeg Protestantsche) Kerken in de Nederlanden. Ik neem dat manifest hier over, ofschoon er onder onze lezers wel zullen zijn, die 't hebben gezien en gelezen. Doch eer ik dat manifest overneem, laat ik hier volgen een woord van Prof. Fabius van de Vrije Universiteit, dat onzer aller aandacht waard is, met de commentaar van "De Heraut" daarop. Laatstgenoemd blad zegt:

"Als Protestantsche Kerken kunnen of mogen we niet doen, wat de Socialisten op de Stockholmsche Conferentie of de Paus in zijn jongste nota aan de Mogendheden heeft gedaan, de voorwaarden aantegeven, waardoor een herstel van den vrede mogelijk zou worden.... De Kerk heeft *niet op politiek gebied zich te bewegen*; [ik onderschrap] ze heeft geen *diplomatieke*, maar een *zedelijke roeping*...... De oorlog die thans ontbrand is heeft geen godsdienstig motief: het gaat niet om de handhaving van het Protestantisme of van het Christendom; veeleer dreigt deze oorlog, waarin zoo demonische hartstochten ontketend zijn geworden, de Christelijke Kerk onberekenbare schade toetebrengen.' Doch ik moet nu eerst aan Prof. Fabius het woord laten, omdat hij dingen zegt die door ons in Zuid-Afrika wel ter harte mogen worden genomen. Laat ons *bidden* om vrede, maar ook *werken* voor vrede. Velen in de pers ijveren voor vrede, maar op een toon en in bewoordingen, die eerder rassenhaat, en volkerenhaat bevorderen.

"In Protestantsche kringen," zegt Professor Fabius, "wordt herhaaldelijk gevraagd, of toch niet de Kerk meer moest optreden in het belang van den vrede, en dan soms met verwijzing naar de socialisten te Stockholm en den Paus der Roomsche Kerk.

Is deze gedachte op Protestantsch standpunt juist?

Zeker mogen en moeten de Kerken het volk des Heeren wijzen op de zware beproevingen, die God de wereld brengt. Meer dan dat. Zij mogen en moeten roepen tot God, of het Hem behagen mocht aan deze beproeving een einde te maken. Maar dit altoos in onderwerping aan zijnen verborgenen raad. De Kerken hebben wel toe te zien, niet als het ware van den Heere eenen vrede af te dwingen. Niet uittegaan van de gedachte, dat nu een einde aan den oorlog moet komen. Zoodanige vrede, dergelijk einde kon erger zijn dan de oorlogstoestand, al hadden we dan minder stoffelijken nood. Wie meent, dat vrede thans mogelijk is, moet zich in de vredesvoorwaarden verdiepen. Kunnen, mogen de Kerken dat? En zonder dat te doen, dus een aandringen op vrede zonder meer, op vrede kortweg, houdt in, dat men zelfs het Vaderland zou willen prijs geven.

Zij er daarom helderheid. Laten de Kerken toezien, dat zij niet worden gedreven in verkeerd spoor. Er moge worden gemaand tot verdieping van het gebed. Maar uit de Kerken mag nooit andere bede rijzen, dan deze, of het Gode behagen mocht de roede op te heffen en zoodanigen vrede te schenken, als Hem welgevallig is ; met volkomen onderwerping aan 's Heeren wil, zoo daarin liggen mocht voortzetting van den krijg.

Het gaat niet aan, thans te danken voor het volharden onzer voorouders in den tachtigjarigen oorlog ; voor de onverzettelijkheid van den een-en-twintigjarigen Prins Willem III in 1672, hoezeer de nood op het hoogst was gestegen ; en aan den anderen kant thans het voortduren van den krijg zonder meer te veroordeelen.

Of die krijg gestaakt kan en moet worden, — daarover mist op Protestantsch standpunt de Kerk een oordeel, wijl voor dat oordeel factoren noodig zijn, die vallen buiten haren gezichtskring."

* * *

En nu laat ik volgen het manifest van de Nederlandsche Protestantsche Kerken, waarin de toon van verootmoediging en schuldbesef niet wordt gemist :

"Onder den diepen indruk van den al feller woedenden krijg, die de wereld tot één slagveld dreigt te maken, hebben de Protestantsche Kerken in Nederland zich vereenigd om tegen de voortzetting daarvan een ernstig en dringend getuigenis te doen hooren.

Wetende, dat de tallooze uitingen, die reeds afzonderlijk uit het midden der Christenheid daartoe zijn opgegaan, tot heden door het oorlogsrumoer werden overstemd, verwachten zij, eenparig optredende en uiting gevende aan de stem der Christelijke conscientie, eerder te zullen worden gehoord.

Zij vertrouwen daarbij, dat ook de zusterkerken in de andere eilanden, ja zelfs die der oorlogvoerende natiën, overtuigd van den ernst en de waarheid van dit getuigenis, zich hierbij zullen aansluiten.

Wij beginnen vóór alles met de erkenning van eigen schuld en spreken het uit, dat de zonden der volkeren ook de onze zijn.

Met name belijden wij — al heeft het aan de prediking der gerechtigheid en liefde onder ons niet ontbroken — in de duidelijke aanwijzing van het kwaad niet genoeg getrouw te zijn geweest. Zelve waren wij te dikwijls betrokken in een strijd om stoffelijke, althans weinig geestelijke belangen, onder elkander en ieder in eigen kring, waarbij meermalen wapenen en middelen werden gebruikt, die voor God niet konden bestaan. Ook waar wij opkwamen voor het recht en de eere Gods onder de menschen deden wij dit niet zelden op een wijze, die met dat verheven doel niet in overeenstemming was.

Dit alles in verootmoediging belijdende, smeeken wij om Gods Genade tot vergeving onzer zonden.

Wij zouden echter vreezen onze ontrouw te vermeerderen, als wij nalieten gezamenlijk tegen de ontzettende gebeurtenissen van dezen tijd de stem te verheffen.

Daarom gevoelen wij ons geroepen in den naam des Heeren te vermanen, dat aan het ruw geweld, hetwelk Europa met een volslagen ondergang bedreigt, een einde worde gemaakt.

Op de ontzaglijke schade, die over de volken een diepgaande verarming brengt, willen wij hier niet te grooten nadruk leggen.

Anders is het met het verlies van millioenen kostbare menschenlevens, dat al somberder stemt en algemeene verslagenheid wekt.

Ernstiger nog is de ontwrichting van de zedelijke grondslagen van het leven der volkeren. De zekerheid en het vertrouwen, die daarvoor onmisbaar zijn, wankelen ; orde en regel worden aan kant gezet ,en het gevolg daarvan, een onderste boven keeren van staat en maatschappij, zal niet kunnen uitblijven.

Maar bovenal wijzen we op de geestelijke schade, welke allerwege wordt aangericht.

Het recht Gods, dat naast erkenning van Zijne hoogheid de eerbiediging eischt van het recht der volken onderling, der groote en der kleine, wordt vertreden.

Schande wordt gebracht over den naam van Christus, die niet wil, dat er vijandschap en haat, maar verzoening en dienende liefde onder de menschen wonen.

Er is geen juiste mededeeling meer, maar verbergen der feiten ; niet de waarheid, maar de schijnvoorstelling beheerscht de gedachten en oordeelvellingen.

Men zoekt steun in de verheerlijking van het eigen en de verachting van het andere volk, zonder eenige ruimte te laten voor onderlinge waardeering.

Over en weer wordt Gods wraak over de tegenpartij ingeroepen, alsof men zelf zonder zonde was en ondoordacht wordt de leuze opgenomen : geen vrede zonder overwinning ; een gedachte, die met den geest des Evangelies van Jezus Christus ten eenenmale in strijd is.

Zoo worden de gewetens verkracht.

Onberekenbare schade aan den Christelijken geest dreigt bij toeneming het gevolg te worden van de voortzetting van den oorlog ; de geestelijke goederen, waarover de Kerken moeten waken, gaan verloren en het werk der Zending, de heilige roeping der Christen-natiën tegenover de wereld, wordt met onvruchtbaarheid geslagen. Welken indruk toch moeten de niet-christelijke volken, voor een deel

mede in den oorlog betrokken, ontvangen van een Evangelie, dat zij door zijn eigen belijders zien te schande gemaakt ?

De Kerken kunnen onder dit alles niet langer zwijgen. Zij mogen geen oogenblik de gedachte toelaten, dat op grond van welke overweging ook voortzetting van den krijg gewettigd zou zijn, maar achten het veeleer den plicht der natiën met alle kracht te streven naar een vrede door overleg.

Hoe zou overwinningsroem wegnemen al het leed, de smart en ellende, waarin de volken al dieper worden gestort ?

Welke overwinningsbuit zou kunnen opwegen tegen den blijvenden wrok en smeulenden haat, die bij overwonnenen worden gewekt ?

Daarom richt zich de dringende bede der kerken tot regeeringen en volken om eindelijk tot bezinning te komen en zich de hooge roeping bewust te worden, waartoe God de Christen-natiën heeft gesteld.

Bij de ootmoedige erkenning, de verdere voortzetting van die taak te hebben verbeurd, zij de innige bede, dat Hij nog genadig moge zijn.

Voor wie naar Zijn woord luisteren wil, is het niet twijfelachtig, wat te doen staat ; want voor volken en personen geldt de eisch : Zoo wie den naam van Christus noemt, sta af van ongerechtigheid.

Daarom roepen wij in Zijnen Naam terug van de macht der wapenen tot een erkenning en toepassing van het recht.

Dan zal de vrede, waarnaar het vurig verlangen uitgaat, niet op kunstmatige wijze behoeven te worden gezocht, maar zekerlijk gevonden worden."

De Protestantsche Kerken in Nederland :

De Nederlandsche Hervormde Kerk.
De Gereformeerde Kerken.
De Doopsgezinde Sociëteit.
Het Evangelisch Luthersch Kerkgenootschap.
De Christelijke Gereformeerde Kerk.
De Remonstrantsche Broederschap.
De Unie van Baptisten Gemeenten.
De Bond van Vrije Christ. Gem. in Nederland.
Het Hersteld Evang. Luth. Kerkgenootschap.

* * *

Terwijl wij over vrede spreken en om vrede bidden, vrees ik toch dat we geen besef hebben van den ontzachelijken omvang van dezen oorlog. Het "Voorwoord" voor het boek van den Amerikaanschen Ambassadeur Gerard : "Mij four years in Germany"— een boek waaruit ik meer geleerd heb omtrent de "innerlijke" bewegingen van dezen wereldkrijg dan uit eenig ander—werpt veel licht op de zaak. Ik haal 't een en ander aan :

"Ik wil mijn volk doen verstaan hoe serieus de toestand is : ik wensch hun te zeggen dat de land- en de zeemacht van 't Duitsche rijk ongebroken is : dat van de twaalf millioen mannen door den Keizer opgeroepen, slechts *één millioen vijf honderd duizend* gesneuveld zijn, *vijf honderd duizend* voor altijd verminkt. Niet meer dan *vijf honderd duizend* zijn krijgsgevangenen, en omtrent *vijf honderd duizend* vormen het getal gewonden en kranken. Alzoo blijven er nog negen millioen onder wapenen. Voeg ik hierbij dat meer dan 5,000,000 krijgsgevangenen in de verschillende landen onder bedwang zijn, dan zullen Amerikanen kunnen verstaan, wat een enorme masse menschen deelnemen aan den krijg."

* * *

Hij verklaart verder dat Duitschland geenszins uitgeput is, noch aan mannen, noch aan voedsel. "Er is veel grooter gevaar van hongersnood onder de geallieerden, dan onder de Duitschers. Ieder duim gronds in Duitschland is onder bearbeiding, en wordt bebouwd door oude mannen, kinderen en vrouwen, en de twee millioen krijgsgevangenen. De beploegbare grond in Noord Frankrijk en Roumanië wordt door het Duitsche leger bebouwd met eene bekwaamheid ongeëvenaard en veel van dat voedsel zal Duitschlands voedingsmiddelen versterken. Zekerlijk lijdt het volk ; doch met meer zekerheid mogen wij zeggen dat deze oorlog niet ten einde zal worden gebracht door 't uitsterven van het volk. Wij hebben te strijden tegen de grootste militaire macht in de wereld—tegen een volk wiens dichters en professoren, wiens onderwijzers en evangeliedienaren het volk hebben opgehitst tot een uiterste van haat, eerst tegen Rusland, dan tegen Engeland, en nu tegen Amerika.

"Wij zijn in dezen oorlog omdat we daartoe gedwongen werden : omdat Duitschland niet alleen onze landgenooten heeft vermoord op de hooge zee, maar ook ons land heeft gevuld met spioenen en ons volk tot burgeroorlog heeft aangehitst. Ons werd geen gelegenheid gegeven tot discussie of onderhandeling...... Het zes-uur ultimatum mij te Berlijn gegeven op den avond van Januari 31, 1917, is hiervan een bewijs......"

* * *

Genoeg. Men leze Gerard's heldere uiteenzetting van de gebeurtenissen vóór zijn vertrek uit Duitschland en oordeele zelf. Tenzij God de Heere Zich ontfermt over de volkeren zal de oorlog niet spoedig ten einde zijn.

* * *

Nog eens Billy Sunday.

Een jonge broeder, die niet lang geleden Amerika bezocht, en daar Billy Sunday gehoord heeft, zendt ons het volgende, naar aanleiding van hetgeen we schreven in 't Januari-nommer. Wij danken hem voor zijn schrijven, daar hij als oogen oorgetuige meer recht heeft tot spreken dan iemand die op een afstand staat en oordeelt naar

't geen hij van elders verneemt. Naast 't schrijven van onzen broeder plaatsen wij een bericht ontleend aan "De Heraut," het orgaan van Dr. Kuyper in Holland. Beide deze oordeelvellingen zijn de aandacht waard. Wat Sunday betreft: op hem is wel van toepassing het woord van Gamaliel: "Indien (dit werk) uit menschen is, zoo zal het gebroken worden: indien het uit God is, zoo kunt gij dat niet breken." Dat de prediking van genoemden evangelist diep schijnt te grijpen in het maatschappelijk, zedelijk en godsdienstig leven van de grote steden in Noord-Amerika, kan niet worden ontkend. De vorm is wel eigenaardig, de inhoud is treffend. Ook in Zuid-Afrika is er behoefte aan pakkende, pittige, diepgrijpende prediking. Men is aan de kerk ontwend geworden in de groote steden: duizenden bezoeken het Huis des Heeren niet meer, en een beschaafd heidendom wint veld — een heidendom dat God niet kent en Zijn Wet versmaadt: de gewone prediking des Woords trekt en treft niet meer. Doch ik laat vooreerst het woord aan mijn vriend en vroegeren leerling:

"Nu dat Billy Sunday onder de aandacht komt ook van ons hier in Zuid-Afrika, en de aanhalingen uit andere bladen over hem in "Het Maandblad" van Desember l.l. overgenomen, m.i. de lezers niet in staat zullen stellen 'n billik oordeel over de man en zijn werk uit te spreken, wens ik ook 'n woordje bij te voegen bij wat reeds gezegd is, en nog gezegd zal worden over die man.

Tijdens mijn verblijf in Amerika hoorde ik veel van Billy Sunday spreken, las ik ook veel van hem in koeranten en tijdschriften, en had ik ook het voorrecht hem verscheidene malen te horen. Het staat bij mij vast, dat hij 'n man Gods is, gezonden op Gods tijd. "His message, preached with tremendous earnestness, energy, zeal and fire, has warmed this cold world more than that of any other Apostle of Righteousness in this generation." (W. T. Ellis, editeur van de "North Ameryican," Philadelphia).

Ik hoorde hem te Princeton, en te Trenton. Te Trenton, de hoofdstad van New Jersey, 100,000 inwoners, arbeidde de Evangelist 7 weken. Zijn diensten werden gehouden in 'n grote tabernakel, die over de 14,000 mensen kon bevatten. Meer dan eens heb ik gezien dat elke zitplaats uren vóór de tijd bezet was, en dat honderden buiten moesten blijven. Zeven weken lang, twee maal elke dag preken; behalve 's Maandags, die zijn rustdag heette, maar die gewoonlik gebruikt werd op andere plaatsen te gaan prediken, drie maal op Zondagen, en tussen in vele kleinere samenkomsten,—dat was zijn programma. 'n Week na hij van Trenton vertrok begon hij datzelfde programma te Baltimore uit te voeren, en zo is het al vele jaren gegaan.

Zes weken vóór z'n komst naar Trenton werden vele biduren georganiseerd in de stad en omliggende dorpen. Dat geschiedde op zijn verzoek. Billy Sunday wil veel gebed, hartelike samenwerking hebben. Hij zelf is 'n man des gebeds, huisgenoten en intieme vrienden vertellen het ons. Hij heeft ook 'n vijftien of twintigtal medewerkers, mannen en vrouwen, sommigen leiden de muziek, anderen houden Bijbelklassen, of doen dergelijk werk. Alle klassen van de maatschappij worden bearbeid. Behalve de gewone diensten, waarheen de duizenden stromen, worden ook nog gehouden, wat genoemd wordt, "noon-day meetings" voor de werklieden of klerken tijdens hun middagmaal pauze, "midnight meetings" voor de werkers op de trams of spoorwegen, als zij van hun werk afgelost worden, dan ook "parlour-meetings" waar de evangelist 't Evangelie verkondigt aan de "society"-vrouwen in de voorkamer van een of andere rijke. Tijdens zijn verblijf te Trenton werden beide huizen van 't Parlement formeel verdaagd, ten einde de Goeverneur en leden de gelegenheid te geven 'n woord van hem te horen.

In Billy Sunday's prediking vond ik drie elementen:

(1) De geestelike toestand van de Kerk. Formalisme, huichelarij, wereldsgezindheid, ongerijmdheid, onverschilligheid, werkeloosheid, doodsheid in 't Christelik leven worden meedogenloos uiteengezet, dezelfde geest die de Edinburgh Zending Konferentie, 1910, kenmerkte.

(2) De zonden van de samenleving vinden geen genade bij hem, hij is 'n onverbiddelike vijand van de sterke drank, de ontucht, de losbandigheid van 't tegenwoordig geslacht, 't kaartspel, 't dansen, de schouwburg van onze tijd, 't ijdelgeklap van "society". Zijn preek over de drank, of, zoals hij het noemt, "Get on the water wagon sermon," heeft de deuren van meer dan één drankplaats gesloten. Men zegt, dat hij drie staten "droog" gepreekt heeft. Z'n grootste vijanden zijn dan ook natuurlik de "Brewers' and Distillers' Associations" en de "Licensed Victuallers." Overal waar hij gaat wordt 'n georganiseerde tegenstand op touw gezet tegen hem, en zoekt men afbreuk te doen aan z'n werk.

(3) Billy Sunday is bij uitstek de evangelist voor de man, die de kerk nooit bezoekt, voor de straatloper. Daar in de tabenakel zitten duizenden die niet weten hoe het er in 'n kerk uitziet. Om één geval uit vele te noemen, 'n man kwam van New York naar Trenton, omdat hij meende, dat onder de duizenden toehoorders grote gelegenheden waren voor 't uitoefenen van zijn beroep, n.l. zakkenrollerij. Eer de dienst geëindigd was, was hij diep getroffen, en met tranen in z'n ogen stapte hij naar de evangelist en beleed z'n zondig leven.

Kritiek is daar veel over hem geweest. "Zijn taal is niet keurig, dikwels grof. Hij gebruikt veel 'slang'." Dat is waar. Maar men vergete niet, dat hij de man op straat wil vangen, en hij stelt 't Evangelie voor in 'n vorm die zich aanpast bij de gedachten kring, de atmosfeer, waarin 't grootste deel van z'n hoorders leeft. Het klinkt voor ons vreemd, dat mensen in 'n godsdienstige samenkomst applaudiseren, doch dat komt mij voor echt Amerikaans te zijn—zoiets vindt plaats niet alleen in Billy Sunday z'n tabernakel. Men moet ook niet vergeten, dat hij 'n echte Amerikaner is, en spreekt tot Amerikaners, dat is z'n roeping. Sunday gebruikt in z'n optreden 'n wapen waaraan wij weinig denken. Hij laat mensen dikwels lachen, en zelden wenen. Hij stelt de zonde niet alleen God-vertoornend, dwaas, en onredelik, maar ook belachelik voor. Hij maakt de zondaar beschaamd over zichzelf. Zijn preekmanier, zijn schijnbaar overdreven gebaren komen ons ook soms eigenaardig voor. Doch men heeft hem niet dikwels gehoord, of men gevoelt dat Billy Sunday, z'n boodschap, en de aflevering van de boodschap natuurlik in elkander passen. Hij gaat helemaal op in z'n onderwerp. Daarom is het onmogelik om de man te beoordelen door slechts z'n preken te lezen. Men moet hem zien en horen.

Men werpt hem ook tegen 't hoofd, dat hij preekt om rijk te worden. Toen Billy Sunday tot bekering kwam 30 jaar geleden, verruilde hij 'n jaarliks inkomen van £1,200 voor £200. Men heeft hem aangeboden duizenden ponden, indien hij toneelspeler wil worden—'n betrekking waarin hij met veel minder inspanning zich kon verrijken. Het is waar, dat hem veel gegeven wordt. Maar nooit vraagt hij iets, en uit die vrijwillige offers betaalt hij één-derde van 't salaris van z'n medewerkers, en draagt hij mildelik bij voor verschillende goede zaken.

Wat Billy Sunday te New York gedaan heeft, daarover verlangen wij meer biezonderheden dan ons gegeven werden in die aanhalingen. Dat hij de oorlogsvlammen aanstookte, en aanwervings toespraken hield, dat vind ik onverschoonbaar. Men vergete echter niet, dat meer ingelichte en meer bezadigde predikers dan hij in de oorlogslanden zulks gedaan hebben.

Wat z'n leer betreft: als daar ooit 'n man was die 'n duidelike stem liet horen over de *bekering*, de strafwaardigheid van de zonde, de verlossing in Jezus Christus, dan is het Billy Sunday. Hij herinnert mij veel aan Johannes de Doper daar aan de oevers van de Jordaan: "Gij addergebroedsels, gij krijgslieden, gij tollenaars, gij zondaars." Hij werkt hard. Volgens geneeskundig getuigenis is hij bezig z'n leven te verkorten, maar niets houdt hem terug van z'n verheven oogmerk, t.w.: de verlorenen te redden.

Billy Sunday is nog nooit verward geraakt met moeilike theologiese vraagstukken. Hij is nooit in 'n kweekschool geweest, behalve om daar aan studenten 't Evangelie te prediken. Door Ringsvergaderingen, door Synoden, door theologiese fakulteiten, zoals die van Princeton, waaronder mannen als Dr. Warfield, Dr. Voss e.a. zijn, wordt hij uitgenodigd om toespraken te leveren in hun midden, 'n man die z'n opleiding had, zoals hij zelf het uitdrukt: "in the university of poverty and hard knocks."

Als hij in 'n stad is, dan is de godsdienst 't algemene onderwerp van gesprekken. In de dobbelof drankzalen, in filosofiese vergaderingen, op de straat, overal is men bezig de man en z'n werk te bespreken. In de "New York Sun" verscheen 't volgende over Sunday's werk te Trenton—ik geef slechts enkele zinnen: "He has preached his doctrine of hellfire and repentance to audiences totalling more than 650,000 persons during the past six weeks. Though opinions differ as to the permanent effect of the Rev. Billy's teachings upon the community, it is admitted on all sides that he has given Trenton a great shaking up...... Billy has hammered home the gospel of repentance with a fiery eloquence that has caused many a man and woman to reform...... The 'trail hitters' have come from every walk in life. They have included business men at the head of some of the largest institutions in the city, professional men, including lawyers, physicians, architects and teachers, bankers, merchants, laboring men, clerks, factory employees, shop girls, and the typical down and outers, such as are occasionally reached by the Salvation Army but seldom by the churches......"

Bijna dertig jaren is Billy Sunday al aan de arbeid geweest. Men berekent dat over de 300,000 mensen onder z'n prediking tot bekering zijn gekomen, of tot vernieuwde toewijding. Hieronder zijn ingesloten de kollege professor, de editeur, de boer, enz., tot de misdadiger. Of 't werk van blijvende aard is? Hierover willen wij graag veel zeggen om 'n bevestigend antwoord hierop te staven, doch de ruimte verbiedt het. "Billy Sunday's converts not only stick but they multiply themselves and become effective servants of the Church and the Kingdom" (W. T. Ellis).

Onze verhouding tegenover Billy Sunday en alle andere werkers in de Wijngaard des Heren zij die van de Apostel Paulus in dergelijke gevallen:

"Verdraagzaamheid in methodes"—Fil. 1: 15-18.

"Onverdraagzaamheid in de leer"—Gal. 1: 7-9.

Dan zullen wij niet achterwege blijven om God te danken voor Zijn werken door middel van Billy Sunday gedaan.

W. R. de Villiers.

* * *

Naast den brief van Ds. de Villiers plaats ik een uittreksel uit een Nederlandsch blad, waarvan de inhoud niet ongunstig is. Mogen Gods kinderen,

die verlangen naar herleving, bidden voor mannen als Sunday. De wereld heeft behoefte aan boetpredikers: Zondebesef is er bij velen niet meer. De vraag mag wel gedaan worden, of de Christelijke Kerk dat zondebesef wekt door haar prediking, en of er niet te veel is van "vrede, vrede en geen gevaar."

* * *

"...Hierna ving Sunday zijn prediking aan over den tekst: 'Hebt gij den Heiligen Geest ontvangen, nadat gij geloofd hebt?' Hij spaarde de New-Yorkers niet. Als een engel uit den hemel in deze stad kon nederdalen en er twee weken bleef, en zich met de menigte opschikte — sommigen uwer versieren zich met datgene, wat zij goud noemen — hij zou niet naar den hemel terug kunnen keeren, zonder een bad van lysol, carbol en formaline genomen te hebben. Hij leerde, dat de Heilige Geest een persoon is en niet een invloed, en verkondigde, dat hij die niet gelooft in den Christus, voor eeuwig naar de hel gaat. De leer van een bekeering hiernamaals werd door hem bestreden. 'Gij zijt allen weg, als gij uwe bestemming niet bepaald hebt, voordat de begrafenis-ondernemer het balsemend vocht in u pompt. Simson met den Heiligen Geest in hem kon een ezelskinnebakken nemen en duizend Filistijnen neerleggen. Paulus met zijn gekromden rug, doffe oogen en gerimpeld voorhoofd en grijze haren was een veteraan in de verkondiging van het Evangelie; hij was jaren lang in de vuurlijn en nooit heeft hij zijn vaandel gestreken. Hij wist dat een mensch een kind van God moet zijn.'

'Nu, ik geloof niet in het algemeen Vaderschap van God en in de algemeene broederschap der menschen. Gij zijt een schepsel van God. Dat is een zwijn dat spoeling eet uit zijn trog, ook. Gij moet een kind van God zijn. Jozua was een kind van God. Hij zeide: Heere, het moet langer duren dan ik gedacht had om deze bende uit den weg te ruimen; als Gij de zon in de wolken wilt houden, kan ik den troep vergruizelen en ik zal Uw Naam al de eeuwen door laten weerklinken.' En God stond op en gebood de zon: 'Sta stil en beweeg u niet voordat Mijn knecht Josua u den vollen bal (highball) geeft."

Daarna sprak hij over 'de vervloekte, helsche, verachtelijke, bedorven, ongerechtige drank.' Met één voet op den stoel en den andere op den lessenaar riep hij uit: "Mijn leven is bedreigd van het eene eind dezer stad tot het andere. Deze Godvergeten whiskibende is de slechtste zijde van de hel. Zij boden geld aan den redacteur van een der grootste bladen van New-York als hij hun schandelijke leugens omtrent mij wilde laten drukken, en hij zeide tot hen dat zij naar de hel konden gaan. Deze bende richtte zich tot Dr. Haldeman van de eerste Baptistische kerk en bood hem een som aan, die hem rijk zou doen worden, als hij deze meetings wilde afmaken. Zij zouden gaarne iederen prediker en priester hebben om mij te slaan; als er dus iemand is die mij slaat, dan weet gij wie zijn meester is.'

'Ik hoor dat zij 500.000 dollars hebben saamgebracht om mij te krijgen. Ik zei tot hen: Kom op, gij godvergeten, wezeloozige, laffe bende, met uw snood hart. Kom op! Ik tart u. Ik heb voor hen een arbeid van twee honderd millioen dollars waarde uitgetrokken. Ik vraag geen kwartier aan de schandelijke bende en ik geef het ook niet. Neen. Absoluut niet. Hoegenaamd niet.'

Vervolgens sprak Sunday over kerken in New-York die geen Evangelieprediker, maar een 'ondernemer' noodig hebben. Op den Pinksterdag bekeerde een prediking drie duizend menschen. 'Ik heb preeken gehoord waarin men Jezus als een zich aanbiedende borg niet kon vinden.'

Nu is de campagne van Sunday in New-York gesloten. Den 17den Juni werden de laatste meeting gehouden, waarop 60 à 60.000 menschen tegenwoordig waren; duizenden moesten terug. In het geheel hebben 98.000 menschen gedurende de samenkomsten verklaard dat zij tot bekeering gekomen waren, of dat zij zich met meerdere toewijding aan den dienst des Heeren wilden geven.

Anderhalf millioen menschen bezochten de samenkomsten, waarvoor een half millioen guldens werd uitgegeven. Voor Billy Sunday werd ƒ285,300 gecollecteerd, die ditmaal geen honorarium wilde hebben, maar alles gaf aan het Roode Kruis en voor den arbeid der Chr. Jongemannen Vereenigingen, voor leger en vloot. Er waren 800 mannen aan het werk om alles te regelen, 600 personen zochten de schare te bewegen tot het geloof in Christus en 450 sekretarissen ontvingen de menschen die over hun zielstoestand wilden spreken. In de meetings kwamen menschen die niet door de kerken werden bereikt, en dat niet alleen uit de laagste, maar ook uit de hoogste klassen der maatschappij, mannen met groote zaken, geneesheeren, ingenieurs, kunstenaars, tooneelspelers werden door Billy Sunday getrokken.

Laat ons hopen dat er velen in de grootste stad der wereld — New-York telt meer dan 7 millioen inwoners — door deze meetings gebracht mogen zijn tot de kennis van den eenigen waarachtigen God, door Jezus Christus onzen Heere. Er is veel in het optreden van Billy Sunday dat wij niet goed kunnen keuren, maar wanneer Paulus zich verheugt dat Christus onder een deksel verkondigd wordt, moeten wij ons dan niet verblijden als er menschen tot bekeering gebracht worden, al zijn de wegen die daarbij bewandeld werden, de onze niet, ja, al achtten wij dat menige weg daarbij ingeslagen, niet overeenstemt met het Woord Gods?"

Avondmaalsbekers.

In de laatste Synode werd een besluit genomen met betrekking tot onze Avondmaalsviering, dat de aandacht verdient van alle vrienden onzer Kerk. Ik geef 't woord aan "De Kerkbode" van 28 October, 1915 :

"De gronden aangevoerd ten gunste van aparte kelkjes [bij de Avondmaalsviering] waren gezondheidsredenen. Het werd duidelijk gemaakt dat menschen van 't Avondmaal wegblijven, omdat zij bezwaar hebben om uit denzelfden beker te drinken met teringlijders. Er werd tegen het voorstel gesproken, omdat zulks weer eene nieuwigheid was. Dit werd erkend, maar (ook) ontkend dat door deze invoering eenig beginsel in verband met de verkondiging van des Heeren dood geraakt werd. In het einde werd besloten met verwijzing naar Artt. 19(1) en 29 der Kerkwetten, dat het aan de discretie der Kerkeraden gelaten was om deze zaak al dan niet intevoeren, doch bij de invoering de grootste omzichtigheid in acht te nemen."

't Is opmerkelijk, dat deze kwestie ook in de Christelijke Gereformeerde Kerk in Amerika besproken werd. In een harer organen, "The Banner," wordt de kwestie behandeld door den redakteur, Dr. Henry Beets, op zeer bekwame wijze. Ik hoop in een volgend nommer hiervan verslag te doen.

* * *

Op Zendinggebied.

Terwijl ieder zendingvriend dankbaar is voor de buitengewone vrijgevigheid door leden der Kerk geopenbaard, zijn er anderen die een zeer eigenaardige houding van tegenstand schijnen aan te nemen. Weer anderen zijn er, zooals "Diaken" in "Ons Land," die de lijst van gevers gretig nasloeg en de namen van vele predikanten daarop moest missen. "Diaken" kwam tot 't besluit, dat predikanten bitter weinig schijnen te doen voor de zending.

* * *

Is 't oordeel van "Diaken" juist? Hij zal *mijn* naam op geen zendinglijst vinden. En toch maak ik mij stout te zeggen, dat ik evenveel als "Diaken" gegeven heb in 't voorledene en mogelijk veel meer. Uit beginsel verzwijg ik mijn naam, en heb dien stelselmatig verzwegen, en zal dien ook in de toekomst blijven verzwijgen. Er is altijd gevaar, dat er een onheilige wedijver komt in al die bijdragen voor weldadige doeleinden. De rechterhand van A. weet helaas! te dikwijls wat de linkerhand van B. doet: en omgekeerd! Daarom wedijveren zij met elkaar. Men doet dus na wat anderen doen, en dat wel niet altijd uit de beste beweegredenen. Dit zeg ik, niet ter veroordeeling van eenigen milden gever: slechts ter rechtvaardiging van de naamloozen. "Diaken" diene ook te verstaan, dat de Nyasa-zending geboren is uit de "Predikanten Zending-Vereeniging," ondersteund en onderhouden in de oude dagen door predikanten alleen! Toch mag "Diakens" woord als waarschuwing dienen. Wij predikanten hebben te doen wat Goldsmith zoo treffend heeft gezegd van den "Country Parson":

"Allure to brighter worlds and lead the way."

* * *

Bezwaren tegen de Zending uit een gansch andere richting vinden we in de circulaire die hier volgt. Wij behoeven ons hierover niet te verontrusten. Handelingen 13 doet ons zien, dat de eerste groote zendings-onderneming uit de *gemeente* te Antiochie kwam, en door de *gemeente* werd gesteund; en dat verslag van die zending gedaan werd aan diezelfde *gemeente* door de uitgezondene en teruggekeerde zendelingen (Hand. 14: 26, 27). En moest niet de allereerste Synode der Christelijke Kerk te Jeruzalem gehouden, beslissen over het groote zending-vraagstuk? (Hand. 15). Doch genoeg. Ik laat hier de Circulaire zelf spreken:

"In opdracht van de Gemeente in hare Vergadering van 17 Februari 1917, wordt het volgende onder uw aandacht gebracht:

1. Gemeente Besluit, gepasseerd op de Vergadering van 18 November 1916, luidende als volgt:

> "De Gemeente van Ermelo (Lake Chrissie) betreurt het dat de Algemene Vergadering zich heeft ingelaten met de Zending en keurt het ten sterkste af dat de Nederduitsch Hervormde Kerk zal aan de Zending doen als Kerkgenootschap."

2. De Gemeente vond zich genoodzaakt boven aangehaalde besluit te passeeren om de volgende redenen:

(a) Dat zelfs andere Protestantsche Kerken niet als Kerk deelnemen aan Zendingwerk, hoewel velen hunner leden aan lichamen behoren die Zendingwerk drijven.

(b) De wordingsgeschiedenis van ons Volk belet onze Kerk om als Kerk Zendingwerk te doen en door het nemen van zulk een besluit heeft de Algemene Vergadering getoond niet rekening te hebben gehouden met de gevoelens van ons Volk, geboren uit onze geschiedenis.

(c) De geschiedenis leert ons dat het doen van Zendingwerk door de Kerk een stap is op de weg naar gelijkstelling.

(d) Dat het hoogst onwenselijk is dat het bevorderen van de Zending in onze Godsdienstoefeningen de plaats inneemt van het Evangelie.

(e) Mattheus 10.

3. De algemene beschouwing in de Nederduitsch Hervormde Kerk is dat het drijven van de Zending meer tevredenheid zal geven, indien dit gedaan wordt door een Zending Vereeniging buiten de Kerk in plaats van door de Kerk zelf.

4. Daarom wordt voorgesteld beschrijvingspunten op te zenden naar de Algemene Vergadering, — ontbinding van de gekozen Kommissie beogende — om zoodoende de Zending wederom uit ons Kerk te krijgen.

J. A. JOUBERT,
Scriba,
v. d. Kerkeraad."

Lake Chrissie,
5 November 1917.

"CHRISTIAN SCIENCE."

De "Cape Times" heeft ons een dienst bewezen, door de pretenties van "Christian Science" aan de kaak te stellen. Het kwam zoo. Een belangrijk werk — dat van Miss May Sinclair: "Defence of Idealism" — werd besproken in de kolommen van dat blad. In dat boek werd van "Christian Science" gezegd, dat de voorstanders daarvan met "een mondvol phrasen en formules, en met volslagen onkunde van wat zij 'Western Science' noemen, hadden getracht in één dag de werkzaamheden van de meest weldadige der wetenschappen, t.w.: de geneeskunst, te neutraliseeren." Daarop kwam er een antwoord van een voorstandster der sekte, waarin zij botweg ontkende dat "de geneeskunst wetenschap was in den vollen zin des woords" en "alle exacte wetten miste". Verder werd "Christian Science" vergeleken bij 't electrisch licht en de "geneeskundige" bij een vetkaars. Dit gaf aanleiding tot het artikel.

Jaren geleden — toen "Christian Science" voor 't eerst hier te lande bekend werd—schreef ik een traktaatje, waarin de leer van deze sekte werd uiteengezet, en daartegen gewaarschuwd. Mijne beweringen waren gegrond op "Science and Health," het boek, dat naast zoo niet boven den Bijbel door aanhangers van den nieuwen godsdienst wordt geëerd. Dat boek immers bevat de "openbaring" door Mej. Eddy aan de wereld luide verkondigd. Wat echter met de "Cape Times" gebeurde, was ook mijn deel. Een voorstander der sekte ontkende alles, en beweerde stoutweg dat mijne voorstelling onjuist was. Zoo met de "Cape Times." Men antwoordde op de vele bezawern door den redakteur ingebracht door te zeggen: wij weten er alles van; gij weet er niets van. Men kent schijnbaar zijn eigen Eddy-bijbel niet.

* * *

"Christian Science" bevat niets nieuws. De dwalingen, waartegen de Apostel Johannes waarschuwde in zijn *eersten* brief, zijn hier herleefd in een nieuwen vorm. De "Cape Times" hield zich niet bezig met haar ketterij, of liever met haar godsdienstige overtuigingen, maar met haar kwakzalverij. Hij toonde aan, dat er wel genezingen plaats vinden, doch slechts van zenuwkrankheden, waar men op 't gemoed van lijder of lijderes werkt, ten einde den geest te zuiveren van denkbeeldige kwellingen, die niet bestaan. Hij haalde aan de woorden van enkele der meest beroemde geneesheeren ter staving van zijn bewering. Sir Thomas Clouston in een zeer interessant artikel, reeds in 1913 verschenen, verklaarde, na een grondig onderzoek, van wat als "Mind-Cure" bekend is, dat Mrs. Eddy geen 't minste bewijs geleverd heeft van 't genezen van een enkele *organische* kwaal. Hij zegt o.a.: "Uit een filosofisch en medisch oogpunt heeft de Heer Stephen Paget aangetoond de absurditeiten, de tegenspraak, de onmogelijkheden van Christian Science, haar theoriëen en methoden." Hij haalt aan Drs. Heber, Parrington, Buckley, Goddard, Mott en Cabot, die grondig onderzoek hebben ingesteld in gewaande gevallen van genezing. "Niet één van hen kon ons toonen een *enkel geval* van de genezing van eene organische kwaal, door de geneeskunst als ongeneeslijk erkend, zooals kanker. Doch zij stemmen toe, dat er genezingen hebben plaats gevonden van zulke kwalen als hysteria, zenuwverzwakking en dergelijken...... En dit ook heb ik bevonden, dat vele waarnemers ons mededeelingen geven van de allertreurigste mislukkingen en zelfs van dood, als resultaat van nalatigheid in het behandelen van krankheden die kunnen worden genezen — gevallen echter die nooit door deze sekte worden genoemd."

* * *

Ettelijke correspondenten in de "Cape Times" noemen gevallen van bittere teleurstellingen, eindigende met den dood der lijders. Namen en toenamen worden er gegeven. Enkelen vroegen zelfs of de regeering niet tusschen beide moest komen in 't geval van kinderen, die verwaarloosd worden in hun krankheid door moeders in 't striknet van "Christian Science" bevangen. Maar, waarom dan deze sekte zoo hard vallen? Omdat de voorstanders een toon aanslaan die schadelijk is voor de maatschappij. Zij verheffen zich boven de geneeskunst. "Christian Science"—zegt Mrs. Eddy —"vernietigt de medicijn (exterminates the drug) en rust op geest (mind) alleen als 't genezend beginsel." Zij gaat verder: zij maakt van haar stelsel een godsdienst en beschouwt haar boek, "Science and Health," als eene bijzondere openbaring Gods, precies zooals Joseph Smith met 't "Book of Mormon." De volgende aanhaling zal dit ophelderen. Gevraagd waarom zij zooveel liet betalen voor haar voorlezingen, antwoordde zij: "Toen God mij aanspoorde (impelled) een prijs te zetten op Christian Science kon ik niet denken aan een financieel equivalent voor die goddelijke genezingskracht; doch ik werd geleid om 300 dollars (£60) te noemen als de prijs voor elken leerling in één cursus van lessen aan mijn college. Deze som hinderde mij grootelijks. Ik deinsde daarvoor terug; doch ik werd eindelijk geleid door

eene zonderlinge bestiering der Voorzienigheid om die som aantenemen. God heeft mij sedert dien tijd op veelvuldige wijze aangetoond de wijsheid van dit besluit."

* * *

Vindt ge dit niet eigenaardig, geachte lezer? Eene vrouw die voorgeeft een gansch nieuwe en bijzondere openbaring tot heil van 't menschdom van Godswege te hebben ontvangen, laat er voor betalen tegen £60 per leerling en dat wel tegen haar wil en op aandrang van den Almachtigen God Zelven! Nu vertelt zij ons, dat zij 4,000 studenten onder haar leiding heeft gehad in haar college (waarvan zij, haar zoon en haar man de staf uitmaakten), zoodat door deze "openbaring" de familie—volgens berekening van de "Cape Times"—170,000 dollars per jaar er bij gewonnen heeft. Voorwaar eene betalende openbaring!

* * *

Maar wat dan is de *leer* van Mrs. Eddy? Uit de correspondentie in de "Cape Times" bleek 't genoegzaam, hoe weinig men scheen te weten van wat er eigenlijk in "Science and Health with key to the Scriptures" te vinden is. Kwam men er voor uit dat "Christian Science" slechts een der vele vormen van "mind-cure" is, dan zou men die menschen kunnen tolereeren, gelijk men de "bespreekster" duldt, of den Kaffer-dokter, die gewis ook weten in zenuwgevallen herstelling aantebrengen. Trouwens is die vorm van genezing door de wetenschap erkend, onder anderen door Dr. Charcot, die onder hypnotische bewerking patiënten van hun krankheden tracht te genezen. Dr. Maudsley heeft hierop gewezen. "Als geneesheeren erkennen wij niet genoeg den invloed van gemoedstoestanden op ziekteverschijnselen en de voordeelen daaraan verbonden met 't oog op genezing. De kwakzalverij heeft van deze waarheid zich bediend, waarvan de wetenschappelijk gevormde geneesheer niet genoeg gebruik maakt. Voorwaar de geneesheer, die 't best slaagt is hij die vertrouwen in zijn geneesmiddelen wekt en de verbeelding van den patiënt sterkt. Schrijft hij een paar droppels pepermintwater voor met de verzekering dat de kranke genezen zal, dan doet hij veel beter dan de man die langs streng wetenschappelijken weg te werk gaat, zonder de overtuiging van volkomen herstel bij den patiënt te wekken."

* * *

Daar ligt dan ook het geheim van de genezingen, waarvan melding gemaakt wordt in de geschiedenis. 't Is bekend dat in vorige eeuwen de Koning in Engeland door eenvoudige aanraking genezing aanbracht in gevallen van kliergezwel (scrofula). Macaulay verhaalt, dat de dagen waarop het wonder zou plaatsvinden door den Geheimen Raad werden bepaald en door de predikanten plechtiglijk afgekondigd in al de kerken des lands. Op den bepaalden dag omringden vele bedienaren des Evangelies den koning gezeten op zijn troon. De dokter van het koninklijk huisgezin stelde de kranken voor. Uit de Heilige Schrift werd voorgelezen, en met aanhaling uit Markus 16: "Op kranken zullen zij de handen leggen en zij zullen gezond worden" werden de wonden aangeraakt door den koning. Op deze wijze heeft Karel II. alleen omtrent 100,000 personen aangeraakt. In één jaar tijds raakte hij niet minder dan 8,500 personen aan. Honderden werden genezen — een bewijs, dat, zooals in "Christian Science," de geest macht heeft over 't lichaam op eene eigenaardige, voor ons onbekende wijze.

* * *

De "Cape Times" riep een pleitbezorgster dezer sekte op om een eenvoudigen toets doortestaan. Laat haar een glas water drinken, waarin de kiemen van typhus of diphtheria of malaria aanwezig zijn. Bestaat krankheid eigenlijk niet, is zij iets bloot geestelijks, dan zal er geen gevolg zijn en de proefneming zal waarde hebben ook voor den oningewijde. Hierop werd geantwoord, dat zulke vertooningen slechts een ijdel spel zijn. Het wederantwoord was treffend: Gij zegt, dat ziekte een bloote hersenschim is, de werking van "mortal mind," dat er geen pijn kan zijn, die dood ten gevolge hebben kan. Welnu Dr. Lazear heeft zich door een mosquito laten steken, die vooraf een persoon lijdende aan de gele koorts had gestoken. Hij stierf aan de gevolgen. Dr. Walter Myers deed hetzelfde en stierf mede aan de gevolgen. Doch 't gevolg was, dat de streek, waardoor het Panama Kanaal liep gezuiverd werd van mosquitoes en dus ook van gele koorts. De toets dus, die gevraagd wordt is niet onredelijk. De geneeskunst heeft haar groote overwinningen behaald door zulke proefnemingen. Beweert men, dat er zoo iets als ziekte niet kan bestaan, lever dan 't bewijs, en de wereld zal overtuigd worden. Thans beschouwt ieder wetenschappelijk gevormd mensch "Christian Science" als kwakzalverij op eene en dezelfde lijn staande met "bespreking" en dergelijke verschijnselen meer.

* * *

Ik had gemeend de *leer* van den "Christian Scientist" hier te bespreken; doch verwijs naar een artikel elders verschijnende, eene vertaling namelijk uit het Amerikaansch blad, de "Banner." Uit een wetenschappelijk, theologisch, philosophisch, Bijbelsch oogpunt, is deze beweging te veroordeelen.

"Christian Science" en Mrs. Eddy.

Mrs. Mary Baker G. Eddy, de stichtster van de z.g. "Church of Christian Scientists," stierf in hare woning bij Boston op den derden December. In 1821 geboren, had zij den hoogen ouderdom van 89 jaren bereikt. Haar leven was vol wisselvalligheden. In het jaar 1843 huwde zij met den heer G. W. Glover, die in 1844 stierf. In 1853 werd Dr. Paterson haar tweede gemaal, maar zij liet zich in 1873 van hem scheiden. Voor het laatst werd zij met Asa Gilbert Eddy in den echt verbonden in 1877. Hij stierf in 1883.

Maar nog merkwaardiger dan de wisselvalligheden van haar leven was hare propaganda voor Christian Science, waardoor haar naam en hare denkbeelden bekend werden in alle deelen van de beschaafde wereld.

Zij "ontdekte" de beginselen van Christian Science in 1866 en begon spoedig te leeren dat genezing van krankheden mogelijk is door inwerking op het gemoed. In 1875 gaf zij een handboek uit voor Christian Science, getiteld: "Science and Health with key to the Scriptures." Het volgende jaar stichtte zij hare eerste "Christian Science Association." In 1879 werd de eerste "Church of Christian Scientists" te Boston ingewijd en twee jaren later stichtte zij in dezelfde stad haar "Metaphysical College." Gedurende acht jaren van zijn bestaan bezochten 4,000 studenten dit college.

De "moederkerk" te Boston wies zeer snel, in 1906 telde zij niet minder dan 41,309 leden. Bovendien waren er in 1906 zeshonderd vier organisaties in andere deelen van de Vereenigde Staten. Het totale getal der leden werd toen opgegeven als 85,717. Van dit getal zijn 72 per cent. vrouwen en 28 per cent. mannen.

De gemeenschap van de Christian Science bezat in 1906 tweehonderd drie en vijftig kerken met 81,823 zitplaatsen, dit alles ter waarde van 8,806,441 dollars.

Wat waren de leeringen, die zoo grooten aanhang vonden in zulk een korten tijd?

De leeringen van de Christian Science zijn door Mary Baker Eddy zelf met gezag neergelegd in haar boek, "Science and Health with key to the Scriptures."

In dit werk geeft zij het principe en den regel waarnaar de zieke genezen en de zondaar gered worden kan en leert zij de noodzakelijkheid van een praktisch Christendom, voorgevende dat zij de apostolische genezing, die Jezus beval, weder in praktijk bracht.

De sekte heeft geen geloofsbelijdenis, maar hare godsdienstige beginselen, in het handboek vervat, zijn als volgt:

1. Als aanhangers van de waarheid nemen wij het geïnspireerde Woord van den Bijbel als onzen genoegzamen gids ten eeuwigen leven.

2. Wij belijden en aanbidden eenen verhevenen en oneindigen God. Wij erkennen Zijnen Zoon, den Christus, den Heiligen Geest of goddelijken Trooster en den mensch naar Gods beeld en gelijkenis.

3. Wij belijden de vergeving der zonden door God in de vernietiging van zonde en de geestelijke kennis, die het booze als onwezenlijk uitwerpt. Maar het geloof aan zonde wordt gestraft zoolang dat geloof duurt.

4. Wij belijden Jezus' verzoening als het bewijs van goddelijke krachtige liefde ontvouwende 's menschen eenheid met God door Christus Jezus, den wegwijzer, en wij belijden dat de mensch door Christus gered wordt door waarheid, leven en liefde, gelijk duidelijk gemaakt is door den Galileschen profeet door het genezen van kranken en het overwinnen van zonde en dood.

5. Wij belijden dat de kruisiging van Jezus en Zijne opstanding dienden om het geloof te versterken opdat wij het eeuwige leven zouden verstaan alsmede het alleen-bestaan van ziel en geest en het niet-zijn van materie.

6. En wij beloven plechtig te waken en te bidden opdat die Geest, die in Christus Jezus was, ook in ons moge zijn, aan anderen te doen zooals wij willen dat zij zich jegens ons zullen gedragen, en barmhartig ,rechtvaardig en rein te wezen.

* * *

Eene korte samenvatting bekend als de "wetenschappelijke verklaring van het zijn" eveneens vervat in "Science and Health with key to the Scriptures' 'luidt als volgt: "Er is geen leven, waarheid, kennis, noch wezen in de materie. Alles is oneindige Geest en Zijne oneindige openbaring, want God is alles in alles. Geest is onsterfelijke waarheid, materie is sterfelijke dwaling. Geest is het werkelijke en eeuwige, stof is het onwerkelijke en tijdelijke. Geest is God en de mensch is Zijn beeld en gelijkenis. Daarom is de mensch niet stoffelijk, hij is geestelijk.

Nauwkeurige lezing van deze leerstukken en in het bijzonder van het kort begrip toont dat wij in Christian Science te doen hebben met eene zeer ernstige verzaking van de oude overgeleverde leerstukken van het Christendom.

Sterke tegenwerpingen kunnen er tegen gemaakt worden en daar deze nieuwe leer ook probeert bekeerlingen onder ons volk te werven, wenschen wij onze voornaamste bezwaren te geven:

1. Wij beweren dat Christian Science onwetenschappelijk is, hoewel het reeds in zijnen naam beweert een wetenschap te zijn. Wetenschap is kennis in systeem gebracht. Zij rust op waarne-

ming en denken. Bijzonderlijk hebben de exacte wetenschappen met materie te doen — dat zijn de geschapen dingen rondom ons in deze wereld. Als materie niet bestaat, heeft de natuur-wetenschap geen objekt voor studie. Maar wat leert Christian Science?

"Materie zal ten slotte bewezen worden niets te zijn dan eene voorbijgaande illusie geheel onvoldoende om den mensch te beïnvloeden door hare veronderstelde organische actie of bestaan."

"Christian Science beslist dat materie of het stoffelijk lichaam niets is dan een voorwerp van geloof en eene illusie."

Uit de ontkenning van de werkelijkheid van materie volgt eene evenzoo onwetenschappelijke ontkenning van de werkelijkheid van ziekte. "Alle ziekte is eene illusie" vertelt ons de Christian Science. Er wordt gezegd: een Christian Scientist weet dat er geen erfelijke ziekte kan bestaan. "Een gezwel zou krankzinnigheid ten gevolge kunnen hebben evenals bloedaandrang in de hersens, ware het niet dat de sterfelijke geest het gezwel een onbewust deel van het lichaam noemt. Keer deze zienswijze om en de uitkomst zal verschillend zijn."

"De waarheid is dat voedsel geen invloed heeft op het leven van den mensch. Het zou dwaasheid zijn iets te wagen wat boven onze kennis gaat, dwaasheid om op te houden met eten totdat wij verder gevorderd zijn in goedheid en een klaarder begrip hebben van den levenden God. Op dien dag van volkomen inzicht zullen wij noch eten om te leven ,noch leven om te eten."

"Gij zegt of denkt dat gij dorstig moet zijn omdat gij zoute visch genuttigd hebt en daarom zijt gij dorstig, terwijl het geloof aan het tegenovergestelde een tegengesteld resultaat ten gevolge zou hebben."

2. Wij beschouwen Christian Science als onchristelijk, inderdaad in sommige opzichten antichristelijk. Dat blijkt duidelijk uit eene eenvoudige vergelijking van de stellingen van "Science and Health" met de uitlatingen van Gods Woord. Wij vinden dat het in de praktijk of in duidelijke woorden de volgende leeringen van Gods Woord ontkent:

1. De schepping der wereld door God.
2. de persoonlijkheid van den drieëenigen God: God den Vader, God den Zoon, en God den Heiligen Geest.
3. de werkelijkheid van zonde.
4. de persoonlijkheid van Satan.
5. de vergeving van zonden.
6. de noodzakelijkheid van gebed.
7. de opstanding der dooden.
8. den dienst der engelen.
9. de verzoening van Christus.
10. het toekomstige oordeel.
11. de goddelijkheid van den Heiland.

Wat betreft de schepping van de wereld zegt de Bijbel ons: "In den beginne schiep God den hemel en de aarde" en "God schiep den mensch naar Zijn beeld." Maar Christian Science zegt: "Dat de geest stof schiep is eene verkeerde stelling." "Sterfelijke menschen zijn niet naar Gods beeld geschapen. De mensch is mede eeuwig met God en zij zijn onscheidbaar in goddelijke wetenschap." "Adam komt voort uit het niets, is eene onwerkelijkheid." "Een stoffelijk lichaam en stoffelijke menschen zijn bedriegelijke voorstellingen." "Stof is dat waarvan de onsterfelijke geest geen kennis neemt, dat wat de sterfelijke geest alleen in het geloof ziet, gevoelt, hoort, smaakt, en ruikt." Het eenige wat bestaat, zijn geesten.

Wat betreft Gods persoonlijkheid als drieëenig God, het meest fundamenteele deel van onzen godsdienst, zegt Christian Science: "De theorie van drie personen in éénen God, dat is eene persoonlijke drieëenheid, doet meer denken aan heidensche afgoden dan aan den éénen altoos tegenwoordigen *Ik ben.*"

De Trooster, de Heilige Geest, wordt zelfs verklaard als de "goddelijke kennis."

De werkelijkheid der zonde wordt ontkend met deze woorden: "Zoolang als wij gelooven dat de ziel kan zondigen, kunnen wij nooit de wetenschap van het zijn begrijpen." "Dwaling is eene valsche vooronderstelling van een valschen zin." "De mensch kan niet afwijken van de heiligheid."

De persoonlijkheid van den duivel wordt rond uit tegengesproken in deze beweringen: "Er is geen persoonlijke duivel." "Het is alles een leugen dat er een Satan is."

Vergeving van zonden waarnaar zoozeer verlangd wordt door allen, die God vreezen, wordt voor onmogelijk verklaard in de volgende woorden: "Zonde wordt niet vergeven, wij kunnen hare straf niet ontloopen." "God vragen om zonde te vergeven is een ijdel gebruik van woorden zooals de heidenen plegen te doen."

Het gebed wordt afgeraden met deze woorden: "Eene persoonlijke Godheid iets vragen is eene misvatting van de bron van en de middelen tot alle goed en zegening, daarom kan het niet van nut zijn."

De opstanding der dooden wordt tegengesproken met deze woorden: "Opstanding is opstijgende gedachte. Onze Meester verscheen aan Zijne leerlingen, dat is tot hunne bevatting. Hij verrees uit het graf op den derden dag van Zijne opstijgende gedachte en gaf hun op die wijze het zekere begrip van eeuwig leven."

Wat betreft de engelen, de Bijbel verklaart dat zij gedienstige geesten zijn, die tot dienst uitgezonden worden om dergenen wil, die de zaligheid beërven zullen. (Heb. 1: 14).

Maar Christian Science verklaart: "Engelen zijn reine gedachten — niet boodschappers."

Verbeeld u dat "reine gedachten" de muilen der leeuwen sluiten als in het geval van Daniël, dat zij de deuren van Petrus' gevangenis openen en dat zij gehoorzaam zijn zooals er geschreven staat in Psalm 103 : 20 : "Looft den Heere, Zijne engelen ! gij krachtige helden, die Zijn woord doet, gehoorzamende de stem Zijns woords."

Zelfs de verzoening van onzen Heere, de hoop en grondveste van de Kerk van God, wordt met deze woorden ontkend : "Jezus verloste nooit den mensch door de schuld te betalen, die de zonde inbrengt, al wie zondigt moet lijden." En wederom : "Zonde wordt niet vergeven, wij kunnen hare straf niet ontloopen." "Eene offerande, hoewel groot, is onvoldoende om de schuld der zonde te betalen."

En terwijl de Schrift toch zoo duidelijk zegt : "Maar deze, één slachtoffer voor de zonde geofferd hebbende, is in eeuwigheid gezeten aan de rechterhand Gods.— Want met ééne offerande heeft Hij in eeuwigheid volmaakt degenen, die geheiligd worden" (Heb. 10 : 12, 14).

Het toekomstige oordeel wordt verworpen met deze woorden : "Geen eindoordeel wacht de stervelingen." En de tweede komst van onzen Heer, de gezegende hoop van de Kerk, wordt als volgt in karikatuur voorgesteld : "De tweede verschijning van Jezus is zonder twijfel de geestelijke komst van de veldwinnende idee van God in Christian Science" (Autobiography p. 96).

En Christus zelf, hoewel met de lippen geprezen, wordt praktisch ontkend met de volgende woorden : "Christus is een goddelijk principe, niet een persoon, Hij is ziel zonder lichaam." Op pagina 231 van "Science and Health" wordt Christus gedefinieerd als "goddelijke kennis." Op bladzijde 242 lezen wij : "Er is slechts één weg naar den hemel en de harmonie en Christus, de 'goddelijke kennis' toont ons dezen weg."

* * *

Uit het bovenstaande is het duidelijk dat er slechts één juiste naam is voor "Christian Science." Het is "de nieuwste verleiding van Satan." Hare aanspraken van genezing zijn niet genoeg om hare waarheid te bewijzen. Veel hiervan is het gevolg van suggestie en gezondheidsmaatregelen en een deel er van mag toe te schrijven zijn aan den invloed van den grooten moordenaar van zielen, die soms als een engel des lichts verschijnt.

Het leven van Mrs. Eddy heeft de valschheid van hare beweringen bewezen :

"Oud worden is geen wettelijke noodzakelijkheid, noch is het een eisch der natuur, maar het is eene illusie, die vermeden kan worden." Zoo schreef zij. "Het is eene dwaling te denken dat wij oud worden." En toch werd zij zelf grijs, mager, afgeleefd. En ten laatste betaalde zij den tol der natuur, zoo getrouw en werkelijk als iemand, die gelooft in de realiteit van den dood. En geen wonder. Christian Science is niet van God. Het is noch wetenschappelijk, noch Christelijk, zooals wij boven aantoonden. Inderdaad, het is in den kern niets anders dan eene aanpassing aan het oude heidensche pantheisme.

Wij vernamen dat Pundita Ramabai, een ingeborene van Indië, zeide : "Bij mijne aankomst in New-York werd mij verteld dat eene nieuwe philosophie in de Vereenigde Staten geleerd werd, en dat zij vele aanhangers gewonnen had. Die philosophie werd 'Christian Science' genoemd en toen ik vraagde wat hare leeringen waren, herkende ik haar als dezelfde philosophie, die gedurende 4,000 jaar onder mijn volk geleerd was. Zij heeft millioenen levens in mijn land verwoest en ontzaglijk veel lijden en zorg in mijn land veroorzaakt, want zij is gegrond op zelfzucht en kent geen sympathie of barmhartigheid. Het is de philosophie van het niets.

Men moet het geheele universum beschouwen als schijn. Men moet denken dat het niet bestaat. Gij bestaat niet, ik besta niet. De vogels en de andere dieren, die gij ziet, bestaan niet. Als gij er u van overtuigd hebt, dat gij geene persoonlijkheid hebt, dan zult gij de hoogste volmaaktheid bereikt hebben van wat genoemd wordt 'Yoga' en dat geeft u bevrijding en dan zijt gij verlost van uw lichaam en gij wordt hem (Yoga) gelijk zonder eenige persoonlijkheid."

En daar de cultus van Mrs. Eddy eenvoudig een weerklank is van oud heidensche philosophie, gelooven wij dat hij geen toekomst heeft. Gedurende eenigen tijd zullen hare trouwe volgelingen de zaken gaande houden zooals zij gingen. Maar de "Church of Christian Scientists" zal eindelijk uit elkander vallen zoo zeker als dit gebeurde met Dowie's organisatie van latere jaren. Geen wonder. Zij is niet op de Rots gebouwd. Alleen op zand. Maar ondertusschen zullen kostelijke zielen voor eeuwig misleid worden. Laat ons op onze hoede wezen.

(Vertaald uit *The Banner*).

Baanbrekers der Zending in Zuid-Afrika.

VII.

ROBERT MOFFAT (1).

De invloed van Moffat in de Zendingwereld was groot en gezegend. Evenals van der Kemp stond ook hij in verband met het Londense Zending Genootschap, doch waar eerstgenoemde zich gaf aan de Oostelike Provincie, werd Moffat de Apostel van Bechuanaland.

Robert Moffat werd geboren in Desember, 1795, drie maanden nadat de Kaap uit de handen van de Oost Indiese Kompagnie op Engeland overging. De ouders van Robert waren eenvoudige en zeer vrome Schotten. Vooral zijn moeder was een vrouw van innige godsvrucht, die met haar strenge godsdienstigheid de tederheid van een liefdevol hart paarde. Van jongs af hoorde Robert van haar lippen de Oude Tijding, en gedurende de lange winter avonden vertelde zij de kinderen van het werk der Moraviërs in Groenland en Zuid-Afrika, terwijl al de kinderen zich met naaiwerk en breien moesten bezig houden. Het spreekt vanzelf dat de jonge knaap hiervan niet hield, zodat de moeder haar zoon van tijd tot tijd moest aansporen met de woorden : "Lad, ye dinna ken whar yer lot will be cast." In latere jaren, in de wildernis van Bechuanaland, mocht Moffat zich meermalen over deze voorbereiding verblijden.

De school-opvoeding van de toekomstige baanbreker was zeer schraal. Toen hij veertien jaren oud was ,werd hij verhuurd bij 'n tuinier en twee jaren later moest hij de ouderlike woning verlaten om elders werk te zoeken. Hij moest een korte bootreis afleggen, en zijn moeder vergezelde hem naar de boot. Op weg zei zij aan hem : "Mijn Robert, laat ons hier 'n ogenblik staan, want vóór wij afscheid nemen, wil ik u vragen mij iets te beloven."

"Wat is het, moeder ?" vroeg de knaap, "zeg 't mij eerst, want ik doe niet graag een belofte, die ik misschien niet kan vervullen."

"O Robert," zei zij, "denk je dan dat ik jou ooit iets zal vragen, dat verkeerd is ? Daarvoor heb ik jou toch te lief."

Toen de jonge Robert opkeek naar zijn moeder, rolden de tranen haar over de wangen, en hij kon niet langer weigeren. "Vraag wat u wil moeder, en ik zal het beloven," zei hij.

"Ik vraag u slechts om elke morgen en elke avond 'n Hoofdstuk uit de Bijbel te lezen." Hij beloofde dit te doen.

Enige jaren later kwam hij onder de invloed van een voorname prediker, en toen ontbrandde een hevige strijd in zijn ziel. Weken lang was hij ontsteld en ongelukkig. Hij wilde geloven, doch kon niet. Totdat hij op zekere avond, gelijk Augustinus en van der Kemp, en wieweet hoevele anderen, de Brief aan de Romeinen andermaal aandachtig begon te lezen, en toen vielen de schellen hem van de ogen. Robert Moffat had zijn moeder een belofte gedaan, en nu werd de eerste heerlike vrucht geplukt, toen het nieuwe leven in de ziel van de toekomstige zendeling begon.

Van toen af zette hij ook het hart op het zendingveld. Doch geen Genootschap zou hem nemen : hij had geen akademiese opleiding en was brandarm. Hij besloot om naar zee te gaan als matroos, in de hoop dat hij als Robinson Crusoe op 'n eenzame eiland zou schipbreuk lijden, ten einde de heidenen alzo te bereiken. Doch juist toen trok 'n plakaat, waarop een zending vergadering geadverteerd was, zijn aandacht, en daardoor kwam hij in aanraking met de Direktie van het Londense Zending Genootschap. Er waren echter zovele beter voorbereide applikanten dat de jonge Moffat afgewezen werd. Hoevelen zouden niet daardoor afgeschrikt geworden zijn, en zich hebben teruggetrokken ; doch niet alzo deze vastberadene jonge Schot. Bijna 'n jaar lang volhardde hij, totdat de Direktie hem aannam, en schikkingen gemaakt werden voor z'n vertrek. Bij de afscheidsvergadering op 30 September, 1816, werden acht andere zendelingen met hem afgezonden, waaronder de beroemde John Williams, de martelaar van de Zuidzee eilanden. Williams en Moffat zouden tezamen gaan naar de Zuidzee, doch omdat zij beiden zo jong waren, besloot men op 't laatst dat Moffat naar Zuid-Afrika zou gaan. Aan zulke fijne draden hangt onze toekomst ! Hoe nodig dan dat wij de alwetende Vader die draden laten ontrafelen.

* * *

Aankomst in Kaapstad.

Na een reis van 86 dagen kwamen Moffat en zijn medezendelingen op de 13de Januarie, 1817, te Kaapstad aan. Zij werden vriendelik ontvangen door Ds. George Thom, later predikant van Caledon en Tulbagh. Moffat en Kitchingman waren bestemd voor Namaqualand, en moesten van de Goeverneur verlof krijgen om over de Grootrivier te gaan. Dit verlof werd 'n tijdlang door Zijn Eksellentie geweigerd, omdat slaven en misdadigers destijds aan de overzijde van de rivier veiligheid zochten en men derhalve vreesde dat 'n Zendingstatie de ark van deze vluchtelingen zou worden, vooral daar Bethelsdorp op de oostelike grens, naar de mening van velen, zulk 'n Adullams spelonk geworden was. De zendelingen moesten zich toen vooreerst elders bezig houden, en Moffat ging naar Stellenbosch, waar hij de gastvrijheid genoot van 'n zekere boer, met de naam van Hamman. Dit gaf hem de gelegenheid om Hollands te leren, een deel van zijn voorbereiding dat hem later goed te stade kwam.

Eindelik was de weg geopend naar het verre Noordwesten, en in September, 1817, vertrokken Moffat, Kitchingman en Ebner derwaarts. Het Londense Genootschap had tien jaren tevoren in deze streken werk begonnen door de broeders Christiaan en Abraham Albrechts en Johannes Seidenfaden. Deze werkers waren door Kicherer gerekruteerd, toen deze op bezoek naar zijn vaderland was. Zij werden in 1811 gevolgd door Sass, Schmelen en Ebner, allen van Duitse herkomst, doch allen in dienst van het Londense Genootschap, omdat er destijds geen Genootschap in hun vader-

land was, waardoor zij in Zuid-Afrika konden werken. Deze werkers hadden op verschillende punten aan beide kanten van de Grootrivier onder de Namaquas werk begonnen, o.a. te *Stille Hoop*, waar tegenwoordig onze Arbeids Kolonie Kakamas is, aan de *Kamiesbergen*, niet ver van waar Garies nu ligt, en te *Warmbad*, aan de andere zij van de Grootrivier. Al het werk aan deze zijde van de rivier is later aan de Wesleyanen overgegeven, en dat aan de overkant aan het Rhijnse Genootschap.

Onder de bearbeiding van de trouwe Christiaan Albrecht was de vogelvrije Hottentot-hoofdman Jager Afrikaner, die over de rivier gevlucht was en de schrik van de ganse omgeving geworden was, meer en meer bedaard geworden. Sommigen menen dat hij zelfs een Christen geworden was. Moffat was bestemd voor het volk van Afrikaner. De reis daarheen duurde vele maanden en ging met de uiterste ontbering gepaard, trots de vriendelikheid die het gezelschap overal op weg van de boeren genoot. Allerlei onheil werd de onverschrokkene jonge baanbreker voorspeld door hen die de wreedaard Afrikaner kenden, en die geen geloof sloegen aan zijn genegenheid tot het Christendom. Eén zei dat Afrikaner van de zendeling een schijf zou maken voor zijn scherpschutters ; een ander dat hij van zijn vel een tamboer zou maken en een derde dat hij zijn hoofdschedel zou gebruiken om eruit te drinken. Vroeg in 1818 kwam Moffat aan de kraal van Afrikaner aan en zonder veel moeite scheen hij op de hoofdman en zijn broeder Titus dadelik goede invloed te krijgen. Doch het verblijf van de Zendeling in die streken was van korte duur. Hij zag spoedig in dat het vluchtoord van de banneling geen plaats was voor 'n zendingstatie. Een ontdekkingsreis werd ondernomen in een noordwaartse richting, doch hoe verder men ging, hoe dunner de bevolking en hoe dikker het zand werd. Enige maanden later ondernam Moffat een reis in de richting van Griquastad en Kuruman, waar het Londense Genootschap ook tevoren werk begonnen had. Zijn naam was reeds bekend bij de Bechuana en overal drong men op hem aan om daarheen te komen.

Zo kwam het dat de zendeling reeds in het volgende jaar weer naar het Zuiden vertrok en Afrikaner met zich meenam. De Goeverneur had dikwels te kennen gegeven dat hij Afrikaner graag zou ontmoeten, ten einde een verbond met hem te sluiten, en nu zou de gezant van het Kruis hem daartoe de gelegenheid geven. De tegenwoordigheid van de vorige vrijbuiter in het gezelschap van de zendeling maakte overal 'n diepe indruk. Velen wilden niet geloven dat Moffat nog leefde, veel minder dat Afrikaner ooit zo veranderd kon worden. In de Kaapstad besteedde de Goeverneur de £100, die men op het hoofd van de vluchteling gezet had, om Afrikaner een wagen ten geschenke te geven.

Moffat keerde, tot grote droefheid van Afrikaner, niet naar Namaqualand terug. Het was een moeitevolle tijd in de geschiedenis van het Londense Genootschap, en de Direktie had, juist toen Moffat de Kaapstad bezocht, een deputatie, bestaande uit Dr. Philip en de Eerw. heer John Campbell, uitgezonden om het werk te inspekteren en aanbevelingen te doen. Philip werd later Superintendent van het werk van 't L.Z.G. in Zuid-Afrika, een stap die Moffat betreurde, omdat hij in de Superintendent "een Paus in nieuwe klederen" vreesde.

Moffat vergezelde de deputatie op hun bezoek naar de Oostelike Provincie, en kon vooral als tolk diensten van onschatbare waarde bewijzen. Tegen het einde van 1819 was men in de Kaapstad terug, en nu mocht de zendeling in het huwelik treden met haar, die hem gedurende de volgende 50 jaren met raad en daad zou bijstaan, Mary Smith, later zo welbekend als "Ma-Mary". Dat deze gebeurtenis voor Moffat veel betekende, is licht te begrijpen. Niet lang voor de aankomst van zijn bruid uit Schotland, had hij aan zijn moeder geschreven : "Een zendeling zonder een vrouw in dit land is gelijk 'n boot met slechts één roeispaan."

* * *

Wij zijn nu gekomen tot

De tweede grote periode

van het levenswerk van Robert Moffat. De perioden zijn wel zeer ongelijk verdeeld, doch de ontbering van het eerste tijdperk had het fondament gelegd waarop Robert en Mary Moffat voortaan zouden kunnen voortbouwen. Vijf en twintig jaar was Moffat toen hij in 1820 vertrok naar Bechuanaland. In de kracht van zijn jonkheid, nu reeds geschoold in de beproeving, ging hij de toekomst tegemoet. Weinig heeft hij zeker toen gedacht dat hij nog meer dan zestig jaar voor het werk van de Meester zou gespaard blijven !

(Te worden vervolgd).

Hallucinaties en Illusies.

(Door Dr. M. F. Stolk).

Stoornissen in het bewustzijn komen veelvuldig voor en in verschillende graden. Wij kunnen ze onderscheiden in afwijkingen in de hoedanigheid der voorstellingen en in ongeregeldheden in de verbindingen der voorstellingen. Wanneer wij spreken van voorstellingen is niet te vergeten dat deze zelden rein in het bewustzijn komen maar

bijna altijd met gevoel en strevingen verbonden zijn.

In dit opstel wenschen wij iets mede te deelen over hallucinaties en illusies, waarbij noodzakelijkerwijze ook iets dient gezegd te worden over slapen en droomen, in volgende artikelen zal het droomleven uitvoeriger behandeld en de verschijnselen van suggestie en hypnose besproken worden.

Wat psychologen onder het normale bewustzijn verstaan, zal duidelijk worden bij de bespreking dezer anomaliën.

Het is gemakkelijk met een paar woorden het verschil tusschen hallucinatie en illusie duidelijk te maken. Illusie is eene valsche interpretatie van hetgeen de zinswaarnemingen ons bieden, een man, die door het gebruik van sterken drank beneveld is, ziet een lantaarnpaal aan voor een mensch, de verliefde jongeling in Schiller's lied, "Erwartung," houdt elk geluid dat hij verneemt, voor den voetstap zijner geliefde.

Hallucinaties komen van binnen, zonder uitwendige prikkels. Zij zijn een gevolg van storing in het organisch systeem, van koorts, van het gebruik van morphium, ether, chloroform, alkohol en vele andere stoffen, die eene schadelijke werking op het zenuwstelsel uitoefenen.

Hallucinaties en illusies behoeven niet het gevolg te zijn van abnormale toestanden, zij komen vaak voor bij een normaal geestesleven in korte oogenblikken van tijdelijke abstractie van den geest.

Maar in het algemeen kan men veilig aannemen dat het normale geestesleven geschokt is wanneer de verschijnselen der buitenwereld of de voorstellingen, die men daarvan heeft niet juist geïnterpreteerd worden.

Hallucinaties en illusies kunnen voorkomen bij alle zinsorganen, het meest echter bij het gezicht en het gehoor.

Menschen, die langen tijd in de stilte van eene gevangenis hebben doorgebracht, lijden aan gehoorshallucinaties. Zij, die langen tijd in eene donkere kamer gehuisd hebben, of tijdelijk van het gezicht beroofd geweest zijn, hebben gezichtshallucinaties. Dit komt waarschijnlijk daardoor dat de betreffende zintuigen en de centrale vertegenwoordiging daarvan op de hersenen langen tijd werkeloos zijn geweest en hunne prikkelbaarheid daardoor verhoogd geworden is. Een niet-normale toestand dus.

En omgekeerd verkeeren de zintuigen, de zenuwen en de hersenen in eenen verhoogden toestand van vermoeienis en werken zij ook niet meer normaal wanneer zij te lang achter elkander gespannen zijn geweest. Daaruit is het te verklaren dat zij, die langen tijd een mikroskoop gebruikt hebben, aan gezichtshallucinaties lijden en pianostemmers na eenige drukke weken het offer worden van gehoorshallucinaties.

Affekten predisponeeren tot hallucinaties en illusies. Vrees voor spoken bewerkt dat ze gehallucineerd worden of dat iets onschuldigs illusorisch als zoodanig wordt aangezien.

Angst, de sterkere vorm van vrees, werkt nog ongunstiger.

Overgroote bezorgdheid kan zoo sterk worden dat ze het spook van hare zorgen voor zich ziet, zij schept zich niet alleen in de phantasie donkere beelden, maar ziet ze werkelijk voor zich als gehallucineerde gestalten.

De toornige twist dikwijls innerlijk met zijnen vijand en dat gaat dan vaak zoo hoog, hij werkt zich zoover in in zijn haat en verbittering dat hij zijn tegenstander in gehallucineerden vorm voor zich ziet en hem met de vuist verpletteren wil.

En om nu eenige voorbeelden van affekten van de rechterzijde te geven: liefde hallucineert zich den persoon aan wien zij zich verpand heeft, voor zich. De verheugde kan zich zoo in het voorwerp van zijn lust verdiepen, dat zijne verheuging overgaat in den sterkeren vorm der uitgelatenheid en hij het voorwerp waarop zich zijn affekt richt gehallucineerd voor zich ziet.

Uit deze weinige voorbeelden zien wij dat hallucinaties en illusies veel vaker voorkomen dan men oppervlakkig zou denken.

Wanneer het subjekt nu maar weet dat hij met hallucinaties of illusies te doen heeft, is er in de meeste gevallen niets abnormaals bij.

Maar het is te begrijpen dat de grens tusschen normaal en abnormaal hier zeer moeilijk scherp te trekken is. Want hij, die innerlijk met zijnen vijand twist, hem verwenscht en al het kwade over zijn hoofd afroept, heeft slechts weinige minuten in dien toestand te blijven om de hallucinatie voor zich te hebben, en op dat gehallucineerde beeld stort hij zich met gebalde vuist en met bloed doorloopen oogen. Geleidelijk glijdt hij over van het schijnbaar normale in het abnormale. Strikt genomen is iemand, die zich in zulk eenen toestand inwerken kan, niet meer normaal, want een mensch met eenen gezonden geest laat het nooit zoo ver komen.

Zulke oogenblikken kunnen voorkomen in het leven van een overigens zeer verstandig mensch,; het zou verkeerd zijn hem als krank van zinnen te brandmerken. Bij vele menschen komen deze en dergelijke wonderlijkheden voor, het zieleleven glijdt niet rustig voort als een kabbelend beekje, maar is dikwerf te vergelijken met een onstuimig voorwaarts stroomende rivier met versnellingen.

* * *

Uit dit alles is deze psychologische les te leeren dat voorstellingen en voorstellings-verbindingen zelden enkel als zoodanig in het bewustzijn aanwezig zijn, maar dat hun de strekking inwoont zich over het geheele bewustzijn te verbreiden, het geheele bewustzijn in beslag te nemen, dat zij bege-

leid worden door gevoel en het streven zich naar buiten te openbaren (het z.g. principe der dynamogenie). Tenzij zij door andere voorstellingen of verbindingen van voorstellingen daarin verhinderd worden, openbaren zij zich door handelingen naar buiten. Hieruit is de zucht tot nabootsen te verklaren en het feit dat groote misdaden vaak gevolgd worden door eene geheele reeks van gelijke of dergelijke wandaden, want misdadigers, die met enkele uitzonderingen behooren tot de groote groep der psychisch minderwaardigen, kunnen den impuls tot verwerkelijking van voorstellingen naar buiten niet weerstaan.

In het normale bewustzijn kan de eene groep voorstellingen door de andere gebalanceerd en zoo het evenwicht bewaard worden.

* * *

Verschijnselen, die met hallucinaties in het nauwste verband staan, zijn droomen. Paradox kort uitgedrukt kan men zeggen : Droomen zijn hallucinaties in den slaap, hallucinaties zijn droomen gedurende den tijd dat men niet slaapt.

Ook in droomen worden rein subjektieve voorstellingen voor objektieve waarnemingen gehouden. Kenmerkend is de phantastische interpretatie, de wilde ongeregelde phantasie, die heterogene elementen bij elkander voegt.

Storingen in de spijsverteringsorganen geven een gevoel van beklemming en worden in droomen gehouden voor drukkende lasten op de borst.

Ook hebben prikkels, die van buiten komen, invloed op het droomleven. In den slaap komen indrukken van het gehoor, men hoort geluiden ; van het gevoel, men gevoelt koude of warmte, het drukken van kleederen. Eene groteske phantastische interpretatie vindt gewoonlijk plaats, het zachte ademen van een kind wordt b.v. verklaard voor het steunen van eenen vermoeiden bergbestijger.

Regellooze verbinding van waarnemings- of herinneringselementen is, gelijk reeds gezegd, kenmerkend voor het droomleven. Verhoudingen van ruimte en tijd vallen weg. De droomende ziet er niet tegen op te verklaren dat tweemaal twee vijf is.

Een verder kenmerk van droomen is dit, dat zij zoo spoedig vergeten worden. Zelden worden zij onthouden, al zijn ze nog zoo levendig, slaat men de oogen op, dan zijn zij als weggeblazen.

En worden ze onthouden, dan zijn zij gedroomd in den morgen tegen het ontwaken, dus niet meer in den diepen slaap, maar in eenen overgangstoestand tusschen slapen en waken.

Hoe ontstaan droomen? Hoe komen wij tot hallucinaties in slapenden toestand? De hersenen rusten niet in den slaap, de stroom van het bewustzijn is niet onderbroken. maar alleen tijdelijk in andere bedding geleid. In den slaap vallen de meeste zinsgewaarwordingen, vooral die van het gezicht, weg. Daarmede verdwijnt het reguleerende princiep van het waarnemen in den normalen toestand van den wakende. In wakenden toestand voeren de zinnen ons een massa waarnemingen toe, waardoor het ik in de omgeving, in de werkelijkheid als het ware gelokaliseerd wordt, de objektieve samenhang van de werkelijkeheid wordt door het ik erkend en begrepen. In wakenden toestand kan ik mij voorstellen in Rome te zijn, maar weet dat ik daar niet ben, mijne gezichtswaarnemingen leeren mij iets anders. En zoo vormen bij den wakende zijne herinneringen en waarnemingen den achtergrond voor zijn bewustzijn.

In den slaap valt die achtergrond weg en de losse elementen, die nu in het bewustzijn komen, zetten zich vast als absolute waarneming omdat de controle met den vasten achtergrond ontbreekt. Zoo dwaalt alles wat in het bewustzijn komt, regelloos en wetteloos rond omdat associatieve en apperceptieve wetten niet meer werken. Soms komt dit in wakenden toestand ook voor wanneer de opmerkzaamheid minder gespannen is en wij tijdelijk in den geest afwezig zijn.

Wat is de oorsaak van den slaap? Na den dagelijkschen arbeid is het geheele systeem, somatisch en psychisch vermoeid.

In de hersenen schijnt een soort verdooving plaats te vinden, de energie van het centraalsysteem is uitgeput. Er is een tijd van rust noodig om het systeem weder op te frisschen. Tegenwoordig spreekt men zelfs van vermoeiingsstoffen, die gedurende den slaap onschadelijk gemaakt worden.

Psychisch gesproken verdwijnt in den slaap de apperceptie van het ik en treedt eene verslapping in van het zelfbewustzijn.

Dit is door een ieder zelf na te gaan. Men stelle zich voor dat 's avonds in een gezelschap uit een boek voorgelezen wordt. Als dit lang genoeg duurt en het laat wordt komt er een oogenblik waarop de samenhang der zinsneden niet meer opgevat wordt, dat men alleen losse woorden hoort. Er gaat nog geen woord verloren, maar de samenhang is weg, de band, die de woorden met elkander verbindt, is verbroken, de apperceptie is verdwenen, het gehoorde wordt niet meer ingevoegd in den voorhanden inhoud van het bewustzijn.

's Avonds, even voor het inslapen kan iemand, die zich in zelfwaarneming geoefend heeft, hetzelfde merken. Hij denkt, wakker liggende, over alles, stelt zich velerlei dingen voor, en opeens is de samenhang weg en worden heterogene elementen in het bewustzijn verbonden.

De eenheid van het bewustzijn is dan verdwenen, alle voorstellingen, die bij elkander behooren, vallen uit elkander, zooals een bundel pijlen uit elkander valt wanneer men den draad doorknipt, die ze tezamen bond.

DEEL XXIII. No. 3. STELLENBOSCH. MAART 1918.

Gereformeerd Maandblad.

Godsdienstig en Maatschappelijk Tijdschrift voor Zuid-Afrika.

KRONIEK.

"Het Maandblad."

"Het Maandblad" zal waarschijnlijk binnen kort eene verandering ondergaan. Daarover in 't volgend nommer. Ik begin te voelen, dat ik de banden die mij aan vele zaken binden moet losmaken. Het "Maandblad" moet blijven bestaan, al ben ik er niet meer. Vele bemoedigende brieven ontvang ik van tijd tot tijd. Uitbreiden wil ik, moet ik: maar......... wij hebben onzen tijd en dan zegt God *punctum*. Drie-en-twintig jaren lang bestaat dit blad — bijna een kwart-eeuw. En in al die jaren is er misschien niet een enkel nommer geweest, waarin niet iets uit mijne pen verscheen :—

"What is writ is writ,
Would it were worthier."

Het "Maandblad" was mijn idee, mijn creatie. Ik ben gereed aan anderen, jongeren, beteren dat werk overtedragen. Mogen de lezers van ons blad het hunne doen om 't onder de aandacht te brengen van leden onzer Kerk. Zoo zal deze arbeid met vrucht worden voortgezet !

* * *

Wat heb ik met den vrede te doen ?

Deze vraag mag wel gedaan worden door ieder denkend mensch. Er zal geen vrede komen, zonder dat die vrede het hart van de kinderen Gods vervult. Vrede en scherpe veroordeeling van andersdenkenden gaan niet samen. Vrede en verootmoediging voor God gaan wel samen. Verstaan wij dit? Er is ook in Zuid-Afrika zooveel bitterheid, zooveel kwaaddenken en kwaadspreken van degenen die van ons verschillen, dat de vrede des gemoeds wordt verstoord en de uitkijk op de wereld alles behalve van vrede getuigt. Ieder weet 't zijne over den heerschenden wereldoorlog. Niemand schijnt met God te willen rekenen — zelfs niet de Kerk des Heeren. Daarom doet 't mij genoegen de aandacht te vestigen op het echt vorstelijk woord van den Koning van Zweden, die zijn volk tot gebed opriep voorleden jaar in Augustus. Hij deed dit met de volgende woorden :

"Drie jaren gingen voorbij sedert het Zweedsche volk uitgenoodigd werd een boete- en bededag te houden en wel naar aanleiding van het uitbreken van den oorlog. Nog altijd wordt bloed met stroomen vergoten, en de nood wordt steeds grooter. Tot hiertoe zijn wij door Gods genade van de rampen van den oorlog bevrijd gebleven. Het dreigend gevaar van een hongersnood is na den verkwikkenden regen geweken. Het betaamt ons daarvoor dankbaar te zijn. Een zwaar gericht gaat over de wereld. Laat ons met oprechte boetvaardigheid en zinsverandering bedenken wat tot onzen vrede dient. Op menigerlei wijze zijn waarheid, rechtschapenheid en liefde in ons land in minachting gebracht. Het ergst is de lichtzinnigheid en zelfzucht, waardoor men den nood van den naaste onverschillig voorbijgaat, ja er zelfs misbruik van maakt. De geest van verzet verzwaart de moeilijkheden van den tijd dien wij beleven. Met wederkeerig hulpbetoon en eendrachtig geduld moeten wij de steeds dreigender wordende beproevingen die ons wachten, dragen. Mochten wij het zout der gerechtigheid in ons hebben, onder elkander vrede houden, elkanders lasten dragen en met een gereinigd hart God om den vrede smeeken. Bij de volken, die door den oorlog worden geteisterd, wordt onophoudelijk het verlangen naar vrede en een welverzekerde toekomst steeds sterker. Sterk in het vertrouwen in de hulpe Gods, weigeren wij de heerschappij van het geweld te erkennen, welke tegenwoordig de rech-

ten der afzonderlijke personen en der volken beperkt. In verscheidene landen heeft men den redelijken wil, de eenheid en de heerschappij der gerechtigheid sterker en vaster op te bouwen als voor dezen, zoo spoedig men tot bezinning gekomen is en de zedelijke moed gesterkt is om aan het bloedvergieten een eind te maken. God zegene binnen en buiten ons land de krachten, die met offervaardigheid en met verstand recht en verzoenlijkheid aan de volken willen verzekeren. Zelfzuchtige pogingen verzwakken gebed en arbeid. Mocht de kracht van de liefde van Jezus onze harten en ons leven vervullen. Naarmate dit geschiedt, mogen wij in waarheid en met de hoop op verhooring den Heere om vrede smeeken, vrede in ons land en vrede voor alle volken. Wij bevelen ons allen bijzonderlijk in de genade van den Almachtigen God aan.

Slot Stockholm, 13 Aug. 1917. Gustaaf."

Wij verblijden ons in dit vorstelijk getuigenis.

* * *

Naast verootmoediging past ons blijmoedigheid. Hierdoor versta ik niet de verwaandheid, die zich boven alles verheft, en van overwinning getuigt, voor dat het einde bereikt is. Ik versta daardoor de rust des gemoeds die in Gods handen laat wat Hij alleen kan teweegbrengen. Ik vond er iets van, doch niet ten volle in het hier volgend artikel ontleend aan "Neerlandia." Niet ten volle, want ik had gewenscht een toon van verootmoediging te vernemen, en de volle erkenning van Gods bestuur over de wereld. Toch ten deele, want er is iets hoopvols, iets aangrijpends in, wanneer menschen getuigen :

"God is in His heaven,
All's well with the world."

* * *

"In rustige afwachting.

"Mijn lieve menschen, we zitten weer in den Franschen tijd van onze overgrootouders! Wat hebben we, toen we kleine kleuters waren, 's wintersavonds naar die verhalen zitten luisteren, en als het vuur in de kachel aan het knetteren ging, zei die veel-benijde verteller : 'Daar komen de Franschen !' en we drongen onwillekeurig dichter tegen moeder aan.

Veel-benijde verteller ? Zeg eens, zou het jongere goedje van thans, in latere jaren oude menschen geworden, óók zoo geheeten worden door hen, die dan weer den gouden droom van jeugd en toekomst droomen ?

Misschien kunt ge u wel verledigen met dit voorstel mede te gaan. Want — zegt ge — het jonge goedje van heden beseft de eigenlijke ellende van dezen tijd niet.

O neen, maar dáárom roep ik niet de verre toekomst uwer kinderen op ! Alleen dáárom, wijl wij, ouwetjes, over dezen tijd waarachtig geen nieuws meer zullen te vertellen hebben. Wij kunnen alleen maar getuigen tot hen, die zelf dien tijd hebben doorleefd en meegemaakt.

Neen, we kunnen toch iets overdragen tot die verre toekomst.

Wij, de getuigen uit de dagen, toen de aartsengelen der verwoesting rondgingen door de wereld, hebben aan het opgaand geslacht den durf te toonen van den bewusten tijdgenoot, die een overgangsperiode in de wereldgeschiedenis niet uit of in een schoolboekje leest, maar heel dat machtige tijdsgewricht mede doorleeft. Aan ons, verwende kinderen van een voorbijgegane eeuw, is de hooge plicht opgelegd aan de toekomst te toonen, dat we geen bedorven kinderen waren, en dat het woord van Job : Zouden we wel het goede, maar niet het kwade uit de hand Gods ontvangen, in onze persoonlijkheid brandende is geworden tot een vuurbaak voor verre tijden.

Voelt ge het dan niet, dat in den wereldstorm, die ten dage van heden tronen en rijken om en in elkaar doet storten, een prikkeling van levenskracht trilt ? Ziet ge dan over die vreeselijke loopgraven niet het bleeke licht van een nieuwen dag schemeren ? Voelt ge niet, hoe heel uw levensscheepje trilt en siddert van de trekking in den stroom, die het voortsleurt hoe langer hoe verder ? Naar een Niagara ter vernietiging ? Of naar de wijde, vrije zee ? In beide gevallen grootheid, macht, majesteit, ten minste geen sukkelen naar een groen-slijkerig slootje om te vermolmen en te vergaan van doodelijke verveling. En zelfs boven een Niagara weven en trillen en glanzen de regenbogen, lichtend van een woord der hope.

Maar het plekje gronds, waarvan het oud-Nederlandsche liedje zingt :

"Geluckig is het lant, dat Godt de Heer beschermt ?"

Som nu zelf maar de ellende op, die ons eilandje in de vuurzee van alle zijden omringt. Het spaart mij vellen vol te schrijven uit. Voeg er bij, dat het niet past zich te verheffen op het toeval, dat ons tot heden buiten den wereld-oorlog liet. Wekt het uw verontwaardiging, indien ik daartegenover stelt het woord : verootmoediging ? Tel op uw vingers na — ze zijn daartoe zelfs niet voldoende in aantal ! — wat ook wij ontberen, wat ook wij te lijden hebben, indien ge ten minste met de wetenschap van het gruwelijke op en achter de oorlogsfronten hier in Nederland van lijden durft spreken. Maar ikzelf weet immers ook wat die ontbering te beteekenen heeft ? Vraag ik dan een uitverkiezing voor het volk, waaraan de laatste gedachten van den stervenden Willem van Oranje waren gewijd ? Zeg mij, bad hij niet voor het *arme*

volk. Het volk met zijn uitgemoorde steden, zijn vleeschlooze dagen, zijn gebrek, zijn honger, zijn ten vrede geroepen klokken uit de torens gehaald om tot kanonnen omgegoten te worden? Zijn volk... zonder de Indiën, zonder die wereld-omvamende zeevaart, zonder een reuzen-krachtig verleden als het onze? Maar met dien eenen, onbreekbaren wil: zichzelf te zijn, lief te blijven hebben die wijde horizonnen omzoomd door het hartstochtelijk geloei der branding.

O ja, maar dat was een worstelen, een opkomen voor al wat een mensch lief en dierbaar is. Niet dat afwachten, dat dulden van thans, dat leven bij de genade van de groote mogendheden, die elkaar naar de keel gevlogen zijn, en op een goeden dag naar hun behagen dat bange Nederlandsche jongetje meesleuren naar de slachtbank.

Voelt ge bij die gedachte u het hart als omkeeren in het lijf?

Waarom?

Om dat meesleuren?

Vraag dat aan uw eigen zonen of broeders of kinderen in het grauwe pakje van deze oorlogsmode of aan den janmaat van onzen tijd.

Neen, niet hierdoor komt een angst des doods over u. Even als ik, weet gij, dat een volk, hetwelk een eigen taal heeft, niet sterven kan. "Finis Poloniae!" riep Kosciuszko uit, gewond neertuimelend van zijn paard. De wanhoopskreet van een held, maar toch een leugen. Rijst, na honderd jaar van uiteenscheuring, dat volk uit zijn tijdelijke wegwissching niet juist in onze dagen wederom omhoog? Wisselt zelfs het heimwee-volle: "Indien ik u vergete, o, Jeruzalem, zoo vergete mijn rechterhand zichzelve", niet na vele, vele eeuwen om in het glorieuze: "Jeruzalem verlost" van onzen tijd? Voelt ge nu de macht van deze dagen, het geweldig groote, waarin niemand zich klein mag gevoelen?

Neen, maar ge sputtert tegen dat dulden, dat vernietigen of ophouden onzer schepen, dat stil toekijken, terwijl het woelt en kookt in het innerlijke van Jan Courage, die toch onmogelijk weer een Jan Salie worden kan?

God zij dank, dat ik u ook hierop niet het antwoord schuldig behoef te blijven. Dat geef ik u echter niet persoonlijk, maar dat spreken tot u zelfs de steenen van een gebouw.

Ik bedoel het oprijzend Stadhuis van Rotterdam.

Hebt ge die stad gekend vóór den wereldoorlog? Hebt ge uitgekeken van de Maasbrug over die altijd in beweging zijnde rivier, dat water met zijn eigen levenskracht? Hebt ge links en rechts van u die reuzen-booten gezien met de vlaggen van alle natiën? Hebt ge u bewogen te midden van dat drukke, gehaaste, rumoerige handelsleven op de kaden en in de straten?

Weg is dat alles. Het hart van de wereld klopt hier niet meer, maar jaagt en bonst in het roffelvuur, grommend zelfs tot hier uit de verte der wanhoop. Daar is een rust gekomen over deze stad, welke ontzaglijk vreemd aandoet aan iedereen, die er de Nederlandsche kloekheid van doorvoeld heeft.

Maar — het is niet de rust van een Babylon en Ninive, waar de wind van de vlakte door de ruïnen een lied klaagt van "voorbij, voorbij!" Het is de rust van een stellige verwachting. Zoo rust het zwaargebouwde sleeperspaard voor zijn wagen met de ontzaglijke vracht erop. Het staat daar als onbeweeglijk, den kop omlaag, den voorhoef als losjes op den grond. Toch is het één en al spier. Straks, op het teeken, zal heel dat kloeke lichaam zich samentrekken en uitzetten, hoog wordt de poot opgelicht en botst neer met een metaal-geluid, dat het vuur als uit de keien gekrabd wordt. Met schokken gaat de kop nijdig op en neer. Een oude juffrouw van buiten heft handen en paraplu ten hemel en zingt een jeremiade over dat arme beest. Laat ze op zij gaan, want het zou op haar stoffen schoenen trappen. Een oogenblik nog, en, paard en vracht één, daveren over den bodem, die meetrilt, waar het ook heengaat.

Zoo — niet als een Schoone Slaapster door een Prins te wekken — maar als het trekdier, van zijn handelskade, wacht het Rotterdam van heden het woord der verlossing uit die gedwongen rustpooze af. En dat het zeker van die toekomst is, bewijst de bouw van zijn nieuw Stadhuis.

Zie, hoe het al hooger rijst, tot boven den Sint-Laurens uit, hoe het een omvang gaat nemen als wil het alle zaken van Europa, en van de andere werelddeelen erbij, in één reuzenomarming omvatten. Elk stukje bouwmateriaal is verveelvoudigd in waarde, maar het gaat toch voort zich naar alle zijden te ontwikkelen. Het concentreert in zich het vertrouwen in een naaste toekomst. Het hallo! dat vol frissche levensdurf wederom over de wereld zal uitklinken, moet het immers weerkaatsen en van uit zijn innerlijk beantwoorden kunnen? Het vraagt niet, of ook over Nederland nog de vernietiging kan komen, of vliegtuigen het overzwermen, of brandbommen het in elkaar kunnen doen storten. Het vraagt niet...... het doet, het handelt, het vertrouwt, het weet, het handhaaft.

Dàt is het symbool van neutraal Nederland: het handhaven van den wil der menschheid om niet onder te gaan in den chaos, het handhaven van een doel des levens en niet des doods, het handhaven van het vertrouwen in een toekomst, die ons een nieuwe wereld brengen zal.

Dat Stadhuis van Rotterdam zij ons een nieuwe openbaring van dat oude geloof onzer vaderen, dat wie zichzelf niet verlaat, ook niet door God verlaten zal worden.

En hiermede gaan we, niet meer als verwende kinderen, maar als veelbeproefde, maar dan ook gesterkte en gestaalde mannen en vrouwen, het nieuwe jaar in.

Heil u, jaar der gratie negentienhonderd achttien ! "

* * *

AVONDMAALS-BEKERS.

Het artikel, waarop ik in 't laatste nommer zinspeelde, verschijnt thans. Prof. Henry Beets, die ons 't kostelijk werk verschafte : "Triomfen van het Kruis," is de schrijver daarvan. Daar deze kwestie ook op onze eigene Synode besproken werd en vrijheid werd gelaten aan de gemeenten onzer Kerk om te handelen naar goeddunken, mag men wel te weten komen wat in andere landen over de zaak wordt gedacht.

* * *

DE RHIJNSCHE ZENDING.

Deze zending, de Duitsche Zending in 't algemeen, heeft zwaar te lijden. Iets van dat lijden wordt elders meegedeeld. Het verblijdt ons te vernemen, dat de zending in Midden-Afrika, door 't Bazelsche Genootschap jaren lang voortgezet, en nu verstoord door den oorlog, een betere toekomst tegemoet gaat. God geve het ! — Hier zij 't mij nog vergund te melden, dat onze Alg. Zend. Commissie eene vernieuwde poging heeft aangewend in 't belang van Duitsche zendelingen in Zuid-Afrika. Of wij slagen zullen weet ik niet.

Omtrent de Bazelsche Zending op de Goudkust in Afrika, nam de Algemeene Vergadering van de Vrije Kerk van Schotland, het volgende besluit : "De vergadering verklaart, dat zij de groote beteekenis van het Zendingwerk hetwelk de Bazelsche Vereeniging zoo lang dreef, erkent, wijl het in hooge mate tot ontwikkeling en verheffing der Kolonie bijgedragen heeft. Zij verklaart dat zij geheel bereid is deze Zending tot voortzetting van haar gemeente-en schoolarbeid met alle kracht te helpen, in geval deze van de regeering verlof krijgt haar arbeid als eene Zwitsersche Zending voort te zetten. Daarmede in overeenstemming geeft de vergadering hare toestemming aan het voorstel van het bestuur der Zending, om het werk naar vermogen te ondersteunen, opdat zendelingen naar de Goudkust gezonden worden, in overeenstemming met de behoefte tengevolge van het terugtrekken der Duitsche zendelingen en in aanmerking nemend, dat de Zwitsersche Zending niet in staat is op voldoende manier den arbeid over te nemen. De vergadering machtigt het bestuur verder, alles met de Zwitsersche vereeniging te regelen enz."

* * *

AAN DEN LEZER.

Enkele stukken, bij name van Ds. Maeder over 't Afrikaansch, moeten wegens gebrek aan plaatsruimte overstaan.

BIDDAG VOOR STUDENTEN.

24 FEBRUARI, 1918.

(Preek te Stellenbosch geleverd door Prof. MARAIS).

Lukas 23 : 28 : "Weent niet over Mij, maar over uzelven en uwe kinderen."

Mijn tekst werd gekozen met het oog op de Lijdensweken aan den éénen en den Biddag voor Studenten aan den anderen kant. De Heiland op den Kruisweg is ons ook hierin tot voorbeeld. Twee dingen treffen ons, als we nadenken over de gebeurtenissen, waarmee 't kruis van Jezus ons in aanraking brengt, t.w. :

ZIJN LIJDEN, zwaar, bitter, onbeschrijfelijk. Immers we denken aan 't woord van den Psalmdichter : "de versmaadheid heeft mij 't hart gebroken."

Geneeskundigen van naam, lettende op de betrekkelijke kortheid van Zijn kruislijden en Zijn schijnbaar onverwachten dood, en vooral ook op het bloed en water dat uit de speerwonde vloeide, hebben beweerd, dat Jezus hart letterlijk gebroken was. Pijn leed hij wel, maar meer dan pijn : Hij leed de bitterste smart. Pijn is lichamelijk : smart grijpt in de diepte der ziel. Van den Heiland aan 't kruis mag men dus werkelijk zeggen : de versmaadheid heeft Zijn hart gebroken.

* * *

Zijn *lijden* dus was zwaar ; bovenmenschelijk zwaar. Nooit heeft een mensch geleden zooals Hij. Zijn *medelijden* was even bovenmenschelijk, bovennatuurlijk, goddelijk.

Dat medelijden openbaarde zich in vele richtingen. Met 't kruis als middenpunt trekken we drie kringen. De eerste kring omvat Jezus *vrienden*. Hoe teeder was zijn belangstelling in *hun* heil ! Hij "weende" bij 't graf van Lazarus. Hij gedacht aan Zijn moeder, die in tranen stond "bij 't kruis." Zijn *eerste* wonder was te Cana in Galilea, ter bescherming van eene huismoeder, die haar bruiloftsgasten niet op behoorlijke wijze kon onthalen. Zijn *laatste* woord, vóór het machtige : "het is volbracht," was ter verzorging van de weduwe-moeder, die van Zijn hulp weldra zou worden beroofd.

* * *

De tweede kring omvat de *weenende vrouwen* op den kruisweg. Hij zag haar tranen : hij hoorde haar jammerkreten, terwijl zij Hem beweenden. Diep voelde Hij voor die vrouwen, want weldra zouden haar kinderen bij de belegering en den val van Jeruzalem aan een ontzettende marteling worden onderworpen. Duizenden en tienmaal duizenden zouden in dat bloedbad omkomen. Er zou

schaarsch hout genoeg zijn voor de kruizen, waaraan men de ongelukkigen zou hangen. Dit vooruit ziende, riep de Heiland: "Weent niet over Mij: weent over uw kinderen!" Met innig medelijden sloeg Hij die weenende vrouwen gade. Hoe weinig kon Hij de gebondene op den kruisweg voor haar doen!

* * *

En nu de *derde* kring, die der *vijanden* die Hem hoonden, bespotten, verachtten, vervloekten op den kruisheuvel. Toen het vloekhout werd geplant, en Hij dáár hing tusschen hemel en aarde: terwijl iedere sneuw trilde van pijn, riep Hij uit, gedachtig aan Zijn vijanden: "Vader vergeef het hun: zij weten niet wat zij doen." Hoe diepgrijpend was Zijn medelijden aan dat kruis: en hoever staat de Christen af van den Christus! Den vijand te *verdragen* kost ons reeds veel: den vijand niet te *belasteren* is nog moeilijker: den vijand *liefte hebben* is voor vele Christenen bijna onmogelijk. Van onze *vrienden* denken we soms kwaad, spreken we soms kwaad, en het bedroeft ons waarlijk niet. Christenen zullen zich zorgvuldig van andere zonden onthouden, en zullen zich bij 't begaan van zulk een zonde zeer kwellen. Maar 't kwaaddenken, 't kwaadspreken is zoo algemeen, dat men daaraan geen kwaad meer hecht, en 't beschouwt als iets dat geoorloofd, ja zelfs noodzakelijk is. Hoever boven dit alles was de Heiland verheven!

De ware liefde vertoont zich niet slechts in groote daden van milddadigheid en vriendelijkheid, maar vooral in die kleine, alledaagsche openbaringen van hartelijkheid, waar de een den ander "uitnemender acht dan zichzelven," en waar men er op uit is den naaste tegemoet te komen, zelfs ten koste van eigen voordeel, of eigen belang. De Heiland dacht altijd aan anderen, nooit aan Zichzelven. Daarom riep Hij op den kruisweg de weenende vrouwen toe:

"*Weent over uzelven en uwe kinderen.*"

II.

Passen wij dit toe op het onderwerp dat ons heden bezighoudt, op dezen biddag voor de studenten. Ik richt mij vooral tot u, gemeente van Stellenbosch, omdat we thans staan voor een keerpunt in onze geschiedenis.

Meer dan vijftig jaren geleden schonk ons God het Stellenbossche Gymnasium: thans verrijkt Hij ons opvoedkundig leven met eene Universiteit. De vraag mag wel gedaan worden, of ons *huiselijk, maatschappelijk, godsdienstig* leven den toets zal kunnen doorstaan, waaraan God ons gaat onderwerpen. Zal dat leven verheffend, of vernederend zijn voor de jeugd door God ons toevertrouwd?

Zal onze vroomheid een geur zijn, die als de kostelijke nardus-zalf geheel de samenleving doortrekt: of zal de jeugd in die vroomheid slechts zien doode rechtzinnigheid, star conservatisme, vasthouden aan wat helaas! door velen beschouwd wordt als een stel versletene formules die uitgediend hebben in deze eeuw van gewaande verlichting?

Wat zullen we geven aan de studeerende jeugd, niet in geld, maar in voorbeeld, wandel, karakter? Wat zullen wij *zijn* te midden van die jeugd? Hoe zullen we het pand ons toevertrouwd bewaren tot eer en verheerlijking van God, en tot heil van den naaste? Van de gemeente zal afhangen wat de jeugd haar toevertrouwd zijn zal. Naar de omgeving, waarin hij leeft, zal de jongeling (of de jongedochter), godsdienstig en zedelijk, dalen of zinken. De invloed die van ons uitgaat zal blijven voortwerken, al doen we ook ons uiterste om de jeugd te trekken naar onze Akademie-stad.

* * *

Is dit waar, dan mag het woord van onzen Heiland op den kruisweg hier wel in toepassing komen: "weent niet over Mij: weent over uzelven en uwe kinderen." Het geslacht dat Jezus kruizigde zou akelige dingen zien op de straten van Jeruzalem, en dat wel niet zoo lang na Jezus dood. De marteling zou ontzettend zijn. Nergens zou er schuilplaats zijn voor de vluchtelingen. In grotten zouden velen zich versteken, om slechts onder de puinen van stad en tempel te worden bedolven. Er zou een angstgeschrei opgaan naar den hemel, waarbij dat luidruchtig weenen der Jeruzalemsche vrouwen slechts als kindergeschrei mag worden beschouwd. En dat arme Joodsche volk — het zou zwerven op den aardbodem, rusteloos, gejaagd, verstooten, veracht, geen plaats op Gods aarde voor de holligheid van zijn voet. Wat heeft de geschiedenis ons niet geleerd omtrent den Jood, dien banneling uit het land der belofte, het uitverkoren volk, en toch van God verstooten, door den mensch verguisd, en vervolgd. "Daar golft geen zee zoover, of zij heeft geschuimd tegen de kiel die hem droeg: daar stijgt geen rots zoo hoog, of zij werd gestempeld met den indruk van zijn voet: daar daalt geen dal zoo diep of 't herhaalde zijn stem" (Ten Kate). Gods oordeel trof dat volk, omdat het zijn God den rug had toegekeerd. "Weent over uwe kinderen!"

* * *

Wat wacht onzen kinderen? Zij zullen in eene andere wereld leven dan de onze; want de oorlog die thans heerscht zal een geweldige breuk maken tusschen het verleden en de toekomst. "Staat en maatschappij zullen eene andere gedaante vertoonen en voor geheel nieuwe problemen komen te staan" (Bavinck). Het oude is aan 't voorbijgaan: het nieuwe is aan 't worden: zullen onze kinderen voor dat nieuwe bereid zijn? Zullen wij ze voor dat nieuwe geschikt maken?

Op drieërlei gebied wordt er reeds invloed uitgeoefend op onze jeugd. Wij hebben te strijden tegen een drievoudig euvel, dat de samenleving dreigt te ondermijnen en alles omtekeeren dat ons dierbaar is. Er is in de eerste plaats een *toenemend ongeloof,* dat in allerlei vormen zich aan ons voordoet en op de jeugd van Zuid-Afrika allengs een invloed ten kwade uitoefent. Naast dat ongeloof is er een dreigend *bijgeloof,* dat zich even krachtig ontwikkelt en vele offers telt. Ketterij en dweeperij nemen toe in ons land; en de jeugd wordt licht betooverd door alles wat nieuw is. Is het wonder dat meer dan een bezwijkt? In Holland vroeg mij eens een Hoogleeraar, die groot belang stelt in Afrikaner-studenten, die de Hoogescholen aldaar bezoeken: "Hoe komt 't toch, dat de jonge Afrikaner zoo min positief is"? Moesten we dan niet zorgen, dat onze studenten hier leeren positief te zijn, en in zeer nauwe aanraking komen met Hem die eenmaal gezegd heeft: "Ik ben de Waarheid," zoodat zij de waarheid leeren kunnen die in Christus Jezus is, eer zij Zuid-Afrika verlaten, om in den vreemde van de WAARHEID afgeleid te worden? Alles is thans op losse schroeven gesteld: van niets is men meer zeker: is 't wonder dat de jongeling geslingerd wordt tusschen al de tegenstrijdige meeningen der hedendaagsche wetenschap en uiteindelijk niets meer overhoudt van wat hem overgeleverd is?

* * *

Een ander gevaar dat onze jongelingen dreigt is de TOENEMENDE ONZEDELIJKHEID. Prof. Brummer heeft er onlangs op gewezen in een pamflet, dat ik gaarne in alle handen zag. 't Is een gevaar dat niet slechts Zuid-Afrika, maar ook Europa bedreigt in onze dagen. "Allerwege," schreef onlangs een opvoedkundige van naam, "valt er in de oorlogvoerende landen klacht over de verwildering der jeugd. Kroegen en bioscopen trokken het grootste voordeel van de verdiensten door arbeid verkregen. Smokkelhandel werd door hen in navolging van ouderen bedreven op groote schaal. De oorlog is veel te wreed en duurt veel te lang, dan dat hij naast de stoffelijke niet allerlei geestelijke en zedelijke schade veroorzaken zou."

Is 't anders in Zuid-Afrika? Zijn onze toestanstanden zooveel beter? De klacht over toenemende onzedelijkheid is algemeen. Onze jeugd groeit op in eene andere atmosfeer dan hunne vaderen. Of zij zullen bezwijken hangt grootendeels van ons af en het zedelijk en godsdienstig peil dat wij bereikt hebben.

Als bewijs noem ik slechts het volgende. Een leeraar in eene onzer stadsgemeenten werd onlangs laat in den avond geroepen om een kind te doopen van arme ouders. Dat kind was niet in den echt geboren: de grootvader van dat kind leefde in hetzelfde huis met een andermans vrouw: die vrouw was door haar man verlaten om een gehuwde vrouw te volgen, die haar eigen man den rug had toegekeerd! Helaas! dit geval is niet eenig in zijn soort. De huwelijksband wordt zwakker: het zedelijk leven wordt krachteloos: zedelijke beginselen worden in den wind geslagen: dingen worden geduld in onze dagen die scherpe veroordeeling verdienen van alle weldenkenden. Wat moet er worden van onze jeugd? Wij hebben behoefte aan eene herleving niet alleen op *godsdienstig,* maar vooral op *zedelijk* gebied. Zal Stellenbosch hierin de behulpzame hand bieden?

* * *

Een derde gevaar bedreigt ons van evengrooten omvang — het gevaar namelijk van *wetteloosheid.* 't Is immers de eeuw van socialisme, waarin men gelijkheid predikt op elk gebied. Noch in den staat, noch in 't huisgezin wil men *gezag* erkennen. Revolutie staart ons in 't aangezicht en de heerschende wereldoorlog werkt dien geest van verzet in de hand. Onze jonge menschen raken gewoon aan die beginselen: immers zij worden luide verkondigd van de daken: zij worden gehandhaafd door de pers: zij worden gehuldigd in de tijdschriften: zij worden toegepast door de heerschende partijen onder de natiën der aarde. De Kerk heeft weinig invloed meer. Er zijn duizenden en tienmaal duizenden die opgroeien zonder God en Zijn gebod. "Los van de Kerk" is de leuze van velen, en daarmee gaat gepaard, los van gezag, los van de Heilige Schrift, los van alles wat edel is en rein.

In zulk eene wereld treedt de moderne jongeling op. Zullen wij hem helpen op den rechten weg: of zal hij moeten afdrijven op een stroom die hem naar 't verderf voert? Welk eene taak ligt er voor ons? Zijn wij gereed die nieuwe taak te aanvaarden in den naam des Heeren?

De jeugd is geneigd in onze dagen te klagen over ons gebrek aan ruimte, onze bekrompenheid en engheid; te smalen op onze versletene geloofsformules, onze ouderwetsche overleveringen. Hebben ze hierin gelijk of niet? Ik vraag of gij BIDT voor de jeugd op dezen biddag? Bidden is in zekeren zin gemakkelijk: daarvan weet de jongeling niet. Hij ziet en hoort u niet bidden in de binnenkamer. Hij ontmoet u echter op de straat, in den trein, in den winkel, in den huiselijken kring, Krijgt hij den indruk, dat uw kerkgaan, uw bidden, u een beter mensch heeft gemaakt? Wekt gij in hem de begeerte op om te zijn zooals gij, "als ziende den Onzienlijke"? Zal Stellenbosch als Universiteits-stad uitblinken in Zuid-Afrika, dan zal de Stellenbossche gemeente moeten uitblinken door haar Christelijken wandel, door haar godgewijd leven.

Zijn we daartoe gereed? Gaan wij in dezen zin den nieuwen tijdkring in? Meer dan vijftig

jaar geleden hebben vrome mannen in den naam des Heeren onze opvoedings inrichtingen gesticht. Wij zijn hun erfgenamen! Geve God dat we in dien ruimen, vrijen, echt-Christelijken geest dat werk voortzetten. Dan zal de toekomst heerlijk zijn. Het nageslacht zal ons zegenen. En God onze God zal het ons doen gelukken!

POSTSCRIPTUM.

Ik laat hier volgen wat een buitenlandsch blad ons meedeelt omtrent de driestheid, waarmede het ongeloof in onze dagen optreedt, o.a. ook in Amerika:

In New-York wordt heel wat gearbeid om het Evangelie te brengen tot hen die er van vervreemd werden of het nog nooit hebben gehoord.

Maar de vijanden zitten ook niet stil, zoo zelfs, dat men van wel georganiseerde pogingen spreken kan om het Christelijk geloof te bestrijden. Volgens een artikel in de *Missionary Review of the World* van December l.l. hebben z.g. "Vrijdenkers" zich verbonden om met eenparigheid en naar een zorgvuldig uitgewerkt plan allen Evangelisatiearbeid tegen te gaan en vruchteloos te maken.

De vereenigingen, die zich dit ten doel stellen, dragen bedriegelijke namen, die het doel van hun streven niet onmiddellijk verraden; als daar zijn: "The New-York Secular Society," "The Harlem Liberal Alliance," "The Brooklyn Philosophical Society," en "The Church of the Social Revolution," deze allen zijn sterkten en uitgangspunten voor een georganiseerd streven om het ongeloof te doen zegevieren.

De wijze hunner werkzaamheid is, in de eerste plaats, het houden van vergaderingen in de open lucht, gelijk aan de godsdienstige vergaderingen, die we hierboven noemden; bijvoorbeeld in Madison Square en andere plaatsen van druk verkeer treden sprekers op des middags of ook des avonds, als het weder dient, om Christus en den Bijbel als bespottelijk voor te stellen, op de meest godslasterlijke wijze; natuurlijk bedienen zij zich ook van de verspreiding van allerlei leesstof, die berekend is om het geloof te ondermijnen. De geschriften van Voltaire, Tom Paine en Robert Ingersol moeten weer op nieuw dienst doen om vooral de jongelingen, die een groot gedeelte van het gehoor uitmaken, tot het ongeloof te verleiden. Ook wordt er een maandschrift uitgegeven, welks aangekondigd doel is om "het publiek te ondermijnen en vrij te maken van de banden van den godsdienst."

Dan wordt er ook propaganda gemaakt door openbare besprekingen of debatten aan te leggen, waar mannen het woord voeren over zulke onderwerpen als: De Godheid van Christus; Zijne Opstanding; Zijne geboorte uit eene Maagd; De leer der Drie-eenheid; Het Gezag van den Bijbel, enz. Natuurlijk wordt dan duidelijk bewezen (?), dat van alles, wat de Christenen belijden te gelooven, niets aan is.

Maar, wat ons nog het snoodst en het verschrikkelijkst voorkomt, is, dat deze bestrijders en verdervers van wàt ons dierbaarst is, er, met dat doel, ook "Zondagsscholen" op na houden, waar men opzettelijk den kinderen onderwijst, dat de Bijbel niet voor waar is te houden, en dat de Christus maar een gewoon mensch is geweest; kortom, dat de geheele Christelijke leer bedrog is. Hoe deze poging gelukt, blijkt uit wat een vader getuigde, schijnbaar met roem, van zijne twee jongons, tien en twaalf jaar oud, dat zij in staat waren, en daar ook werk van maakten, om hunne makkers tot het volslagen ongeloof te bewegen. Het satanische van dit streven moet wel ieder in het oog vallen. Zoo systematisch als in New-York wordt wellicht nergens ter wereld propaganda voor het ongeloof gemaakt.

* * *

Wat DWEEPERIJ betreft, ook die neemt toe in de wereld; en het schijnt of Zuid-Afrika de vruchtbare bodem is, gelijk Amerika, waarop die woekerplanten tieren. Sekten, zooals de Mormonen, en de Apostolische Broeders, winnen veld, vooral onder de minder-ontwikkelden; terwijl "Christian Science" en "Russelisme" anderen tot zich trekken. Ook vindt 't Spiritisme ingang, vooral nu er honderden sneuvelen op 't slagveld, en de achtergeblevenen met hun afgestorvene dierbaren in verbintenis wenschen te komen. De toestanden zijn eigenaardig: vervreemding van God is kenmerk van onze dagen.

* * *

Dweeperij is een verschijnsel, waartegen de Kerk des Heeren met moeite strijden kan. Tegen 't ongeloof kan men ten minste getuigen door redeneering en door tegenbewijs. De dweeperij is niet vatbaar voor zulke bestrijding. Zij beroept zich soms op de *letter* der Schrift en meent daardoor het bewijs te kunnen leveren voor haar dwaasheden. Zij heeft haar tekstenrol, maar beroept zich bij voorkeur op haar eigen gemoedsstemming. Haar opvatting en verklaring van de Schrift is eigenaardig: zij geeft voor te buigen voor 't gezag der Schrift, terwijl zij den geest der Schrift verloochent, en haar eigene verklaring in de plaats stelt van wat door de beste schriftuitleggers sedert eeuwen is aangenomen. Deze letterknechterij brengt groote schade aan.

* * *

Hoe het ook al zij, de Kerk des Heeren heeft na den oorlog eene roeping die van meer gewicht is dan men denkt. Alles is op losse schroeven

gesteld, en men zal van den kansel moeten rekenen met veranderde tijden, veranderde inzichten, eene veranderde wereld. Is de Kerk des Heeren wel daarop voorbereid?

Baanbrekers der Zending in Zuid-Afrika.

VII.

(Door Ds. Gerdener).

ROBERT MOFFAT (2).

Wij komen nu tot de tweede periode van het werk van Moffat. Vroeg in het jaar 1820 vertrok hij met de heer John Campbell noordwaarts naar Bechuanaland. Overal op de reis ondervonden zij de hartelikste vriendelikheid. "Hoewel de Boeren gezegd worden zuinig te zijn," schrijft Moffat, "heb ik nergens zoveel gastvrijheid gezien als in Afrika." Nadat het gezelschap de vruchtbare vallei van de Breede Rivier en de Hex Rivier bergen achter de rug had, werden de tekenen van beschaving al minder en minder. Beaufort West bestond destijds slechts uit enige huizen; de gemeente aldaar was pas twee jaar tevoren gesticht, en de jonge predikant, John Taylor, was kort vóór de doortocht van het Moffat-gezelschap aldaar met zijn dienstwerk begonnen. De noordelike grens van de Kaap Kolonie lag niet ver van Beaufort West, en daarna bevond het gezelschap zich in het onbewoonde land van de zwervende Boesman, totdat de Groot Rivier bereikt werd, zeven weken na het vertrek van de Kaapstad. Nog een paar dagen verder lag Grikwastad, waar het Londense Genootschap reeds enige jaren vroeger werk begonnen had. Hier bleef het gezelschap enige weken over, doch de eigenlike bestemming van de Moffats was Kuruman, of Lithako, zoals het destijds genoemd werd, zowat 100 mijlen noordoost van Grikwastad.

De lange reis van de Kaapstad naar Grikwastad was ditmaal zeer voorspoedig afgelopen. Mary Moffat schrijft er gans verrukt over aan haar ouders: "U kunt nauweliks denken hoe gerieflik onze grote tentwagens ingericht zijn. Zij zijn licht en luchtig, en bevatten al wat nodig is voor de reis. In de wagen is er een bed aangebracht, en hierop spelen en slapen de kinderen. Gemiddeld reizen wij van acht tot twaalf uren per dag, tegen ongeveer $3\frac{1}{2}$ mijl per uur; wij laten de schoften vooral van het water afhangen, en wanneer het water te ver is, maken wij er twee schoften van en zorgen dan om een vat water met ons mee te nemen. Als wij uitspannen, wordt er dadelik vuur gemaakt, water gekookt en koffie of thee gemaakt. Ik blijf gewoonlik met de kinderen in de wagen, totdat het water kookt. Des nachts slapen wij zo aangenaam als op onze bedden, hoewel wij altijd met minder ruimte moeten tevreden zijn, naarmate de familie toeneemt. De Hottentotten liggen rondom het vuur in een karos toegerold en met een velletje onder ze, en zijn de gelukkigste schepselen die men zich denken kan."

Kort na de aankomst van het gezelschap te Grikwastad werd Mev. Moffat ernstig krank, en niet lang na de krankheid werd haar dochter Mary geboren, die later de vrouw werd van David Livingstone. In de loop van 1821 begonnen de Moffats hun levenswerk te Kuruman. Vandaar vertrokken zij uiteindelik in 1870 naar Engeland, waar zij in 1871, en hij in 1883, naar hun laatste rustplaats in het huis met vele woningen gingen. Het is begrijpelik dat zij zeer gehecht waren aan het volk, waaraan zij hun leven gewijd hadden. Zelfs het huis, waarin zij veertig jaren woonden, en waarin de meeste van hun kinderen geboren waren, had voor hen een aantrekkingskracht, waarvan zij zich niet zonder groot hartzeer konden losscheuren. "Wij gaan niet naar huis, wij verlaten huis," drukt in de woorden van Moffat hun gemoedstoestand uit, toen zij in 1870 het land verlieten.

De werkzaamheden van deze baanbrekers in Bechuanaland waren vele en velerlei. Niet lang nadat Moffat te Kuruman aankwam, werd zijn invloed gevoeld. Hij begon de losbandigen met een strenge hand te bestieren en legde zich toe op de organisatie van de uiterlike aangelegenheden der Zending. Zijn vroegere ondervinding als tuinier kwam hem nu uitnemend te stade, en de wildernis rondom Kuruman begon spoedig als een roos te bloeien. Doch hij had veel last van de diefachtigheid van de Bechuana, die hem aan alle kanten bestolen. Zo ook van hun leugenachtigheid, die hem ten allen tijde in toorn deed ontbranden.

Aan de taal gaf Moffat zich van het staanspoor af met hart en ziel. Hij onttrok zich voor dagen en weken naar de afgelegene heidense kralen om de zuivere spraak te horen en het idioom meester te worden. Toen hij in 1830 de eerste reis naar de Kaapstad ondernam, mocht hij de vertaling van Lukas Evangelie en een Gebedenboek met zich meenemen om te laten drukken. Nergens kon hij echter een drukker ervoor vinden, met het gevolg dat de Goeverneur hem goedgunstiglik het gebruik van de Goevernements-pers afstond, en dat Moffat en enige vrienden zelf het eerste boek in de Sechuana-taal moesten drukken. In latere jaren werd een drukpers aan Kuruman ten geschenke gegeven en hierdoor een machtig middel ter verspreiding van zijn boodschap aan de baanbreker ter hand gesteld.

De jaren 1838-1841 brachten de Moffats in Engeland door, en daar gaf de onvermoeide werker zich

in vrije ogenblikken aan de voltooiing van de vertaling van het Nieuwe Testament, waarvan hij in 1840 vijf honderd eksemplaren naar de Bechuana kon zenden. Kort daarna voltooide hij ook de Psalmen en een reeks Lessen uit 't Oude en 't Nieuwe Testament.

Doch wij moeten eerst weer enige schreden teruggaan. Gedurende de eerste jaren te Kuruman was er weinig zichtbare vrucht op het werk. Dit was vooral te wijten aan de onlusten die er onder de inboorlingen heersten en aan de onrustige toestand van de Batlapin stam, waaronder Moffat's werk eigenlik lag. De inval van de Mantatees in 1823 en hun latere wrok tegen de Batlapin belemmerden het werk van de zendelingen, doch aan de andere kant gaf het besliste optreden van Moffat hem ook een vaste plaats in de harten van diegenen die hij zocht te beschermen. Doch eerst in het jaar 1829 kwam er een ruime oogst te Kuruman. Een golf van herleving brak als vanzelf over de inboorlingen ; de diensten werden druk bezocht en een schuldbesef openbaarde zich onder het volk. Velen kwamen door tranen en belijdenis tot bekering. Vooreerst werden echter niet meer dan zes gedoopt en dezen zaten met de zendelingen als de eerstelingen van het Evangelie onder de Bechuana aan de Tafel des Heren aan. Het waren ogenblikken van verkwikking en dankzegging voor de eenzame baanbrekers. Twee dagen vóór de viering was het Nachtmaals-servies aangekomen, dat Mary Moffat bijna drie jaar tevoren in het geloof van een vriend in Engeland gevraagd had. Door deze opwekking kwam een merkbare verandering over de ganse samenleving. Heidense gewoonten werden afgeschaft ; grove zonden werden al minder waargenomen en in hun kleding en zindelikheid was er terstond verbetering gekomen. Enigen van de bekeerlingen ondernamen vrijwilliglik de oprichting van een Kerk, die later als schoolgebouw dienst deed.

Hetzelfde jaar waarin deze schone vruchten geplukt werden, werd nog verder merkwaardig gemaakt door het bezoek van Moffat aan Moselekatse, de beruchte Matabele koning. Tot viermaal toe bezocht de zendeling hem en oefende op hem een weldadige invloed uit. De derde reis, die van 1853, was wellicht de belangrijkste. Moselekatse was reeds ziekelik en verzwakt, gans anders dan de wakkere, dappere, bloeddorstige dwingeland van de dagen van de Voortrekkers. Moffat had zich voorgenomen om ditmaal een ontdekkingsreis naar de onbekende binnenlanden te ondernemen, zowel om te trachten met zijn schoonzoon, Livingstone, in aanraking te komen, alsook om te zien of er enige kans bestond om het werk van het Londense Zend. Genootschap naar de onbereikte stammen uit te breiden. De Matabele hádden zich macht en invloed verworven door de strenge toepassing van de Monroe-leer van isolatie, en het was alleen aan de persoonlike invloed van Moffat te danken dat Moselekatse het gezelschap noordwaarts liet trekken. Ongelukkig besloot de koning op 't laatst om zelf mee te gaan, en daar zijn gezondheid zeer zwak was, werd het gezelschap erg belemmerd en uiteindelik moest Moffat het plan laten varen om zelf de Zambesi te bereiken. Enige dragers werden echter met provisies en brieven naar de Zambesi gezonden, en op de wal van de grote rivier werden de pakken neergezet. Uit vrees voor de mannen van Moselekatse hielden de inboorlingen zich aan de andere zijde van de rivier schuil en moest de bedoeling van de pakken hun over de wijde rivier worden toegeroepen. Toen de dragers vertrokken waren, namen de Makololo de pakken met bijgelovige vrees op, legden ze op 'n eiland neer en bouwden een hut over ze. Enige maanden later vond de onverschrokkene ontdekker, Livingstone, op de terugreis van de westkust, de pakken onbeschadigd op het eiland.

Deze derde reis van Moffat was tevens belangrijk wegens het rapport door hem naar het Genootschap gezonden over de opening van werk in de binnenlanden. Zo werd enige jaren later het gezegende werk onder de Bamangwato, het volk van de invloedrijke Christen-koning Khama, en het werk onder de Matabele in Zuid-Rhodesië door het Londense Zend. Genootschap begonnen.

In deze richting mag misschien de voornaamste vrucht van de lange, trouwe en veelzijdige arbeid van Robert Moffat onder de Bechuanas gezocht worden. Hij had het oog van de staatsman voor de verre toekomst en voor de onbereikte binnenlanden. Ongelukkig dat hij zich niet genoeg los maakte van de gedachte dat hij zowel voor het Britse rijk als voor het Koninkrijk Gods een baanbreker was. Daardoor was zijn verhouding tot het Boerenvolk niet altijd zo voorspoedig mogelik.

Doch Moffat gaf zich hart en ziel aan wat hij ondernam. Zijn naam was een toverwoord geworden in Bechuanaland en voor het Genootschap waaraan hij behoorde, had hij vaste en wijde fondamenten gelegd. Na een halve eeuw van vruchtbare en vindingrijke arbeid, werd hij genoodzaakt het werk te staken en een loopbaan te eindigen, die, voor volharding en bedrijvigheid, onovertroffen is in de kronieken der Zendinggeschiedenis. Op 20 Maart, 1870, nam hij van de gemeente te Kuruman afscheid. Tranen vloeiden over vele wangen en harten waren diep geroerd. "Toen de geliefde zendeling en zijn echtgenote vertrokken, steeg een lange en bittere weeklacht naar de hemel uit duizend monden ; het was genoeg om het hardste hart te verzachten."

Nog een aantal jaren mocht hij in England zijn getuigenis afleggen van wat grote dingen God door hem voor de Bechuana gedaan had ; totdat hij op 9 Augustus, 1883, naar de eeuwige rust ging.

"O Afrika," schreef hij eens, "hoe groot, hoe overweldigend is uw last! Hoe ontelbaar uw misdaden, gij grote wereldmarkt van plunder, slavernij, bloed en moord! Maar er is nog hoop voor Afrika! De waarheid van God kan Afrika vrij maken!" Ziedaar de onoverwinnelike geest die elke zendeling moet bezielen: Ellende, Zonde, Bijgeloof, aan de ene kant, maar aan de andere kant, Hoop, Waarheid, God! Zo zal het Afrika dat Moffat zo hartstochtelik liefhad, voor Christus gewonnen worden en waarlik vrij zijn!

"Zo, zo zien wij 't Godsrijk komen,
't Koom steeds meerder elke dag!"

SLAPEN EN DROOMEN.

(Door Dr. M. F. Stolk).

De mensch heeft behoefte aan de periodische verandering van waken en slapen.

Physiologisch gesproken is het zenuwstelsel na een bepaalden tijd wakens vermoeid en moet het door den slaap verfrischt worden.

Psychologisch gedacht verslapt de opmerkzaamheid en wordt daardoor de apperceptie van de ontvangen indrukken bemoeilijkt.

Dieren vallen met zekerheid in slaap wanneer men uitwendige prikkels verre van hen houdt, en hetzelfde is te bemerken bij menschen met een weinig ontwikkeld geestelijk leven.

Lichamelijke en geestelijke vermoeienis verhinderen dat de mensch in staat zou zijn zijn dagtaak naar behooren te verrichten, daarom moeten gedurende eene periode van slaap de krachten weder opgebouwd en beide, lichaam en geest verfrischt worden. Slechts mogen beide niet te zeer vermoeid zijn, mogen de spieren en zenuwen niet te hevig trillen, want in dit geval is er geene rust te verwachten.

Nu is in den slaap het bewustzijn niet gesloten voor indrukken. De slapende kan gewaarwordingen ontvangen van zijne inwendige organen. Ook is hij in staat prikkels van de buitenwereld te ontvangen, hij kan gewaarwordingen hebben van temperatuur, hij kan tonen horen en het bemerken dat hem iets knelt of drukt.

Maar hoewel in den slaap het bewustzijn van den mensch niet gesloten is, het is toch anders dan in wakenden toestand, het stroomt in eene andere bedding. De wakende gevoelt zich als persoonlijkheid te midden van zijne omgeving, alles wat hij beleeft, verbindt hij met den achtergrond van zijn bewustzijn, hij gevoelt zich als een zelfstandige persoonlijkheid, hij weet wat hij kan en niet kan ,wat hij moet doen en laten.

Bij den slapende is dit anders. Zijn bewustzijn stroomt in eene andere richting. Het is niet meer vast belijnd, het heft ten deele de wetten der ervaring op, zijn bewustzijn is vol droomphantasien.

Men kan in het droomleven onderscheiden tusschen phantasmen, die hallucinaties zijn en dezulken, die als illusies moeten verklaard worden. Hallucinaties zijn projecties naar buiten van voorstellingen; illusies zijn verkeerde interpretaties van gewaarwordingen.

De meeste elementen der droomen zijn illusies. Met eene ongemakkelijke ligging van het lichaam verbindt zich de voorstelling van zwaren arbeid, ongeregeld kloppen van het hart wordt ondervonden als een zware last, die op de borst drukt.

En droomt men dat men vleugels heeft en als een vogel de luchten klieft, dan komt dat eerst door eene aangename gemakkelijke ligging des lichaams en verder door valsche interpretatie van het subjektieve lichtstof, dat het netvlies altijd uitstraalt.

En hoeveel herinneringselementen zijn er niet in de droomen! Elementen uit de herinnering, subjektieve en objektieve gewaarwordingen. Dit alles wordt op de grilligste wijze verbonden omdat de kritiek, die het wakende bewustzijn oefent, ontbreekt en daarom worden deze phantasieprodukten voor werkelijkheid gehouden.

Bij menschen, die zich in zelfwaarneming geoefend hebben, kan het voorkomen dat zij in den droom tot zichzelf zeggen: het is onwaar, het is maar eene droomphantasie. Als men zich even voor het inslapen die gedachte suggereert, kan het zijn dat zij bij het droomen opkomt.

En zoo is de oude gedachte der spiritualistische psychologie, die zegt dat in den slaap de ziel den mensch verlaat en allerhande ervaringen opdoet, ten eenenmale valsch.

De eigenlijke bron der droomen ligt dus daarin dat wij ons in dien toestand overleveren aan alle toestroomende voorstellingen zonder deze met vroegere ervaringen te vergelijken en in betrekking te stellen. En dit komt omdat de opmerkzaamheid verflauwd is, de apperceptie minder bereidwillig en daarom alle voorstellingen zich zonder kritiek met elkander associeeren. Dit alles wordt begunstigd door het hallucinatorische en illusiorische karakter der droomvoorstellingen.

* * *

Men spreekt soms van nachtwandelaars. Dat zijn menschen, die des nachts opstaan, en in een slaaptoestand met een droombewustzijn allerlei verrichtingen doen. Men kan veilig aannemen dat zij juist dat doen waarvan zij droomen of even tevoren gedroomd hebben. Een schooljongen rekent b.v. zijne sommen uit, een huisknecht gaat schoenen poetsen. Soms vechten zij met een kachel of een stoel, dien zij voor hunnen vijand houden.

Met verwondering wordt dit verschijnsel ge-

woonlijk aangezien en velen hebben gemeend hier in iets bovennatuurlijks te moeten aanschouwen. Zoo verhaalt men dat in dien toestand moeilijke vraagstukken opgelost zijn en dat kunstenaars aldus groote kunstwerken schiepen. Deze verhalen zijn met groote skepsis aan te hooren.

Voor geestelijk werk is het wakende bewustzijn alleen geschikt, een doezelend bewustzijn is hiertoe niet in staat. Wel is het mogelijk dat in den slaap uiterlijke hindernissen wegvallen en op die wijze het in de diepere lagen van het bewustzijn liggende te voorschijn komt, maar in dit geval speelt de slaap slechts eene bevrijdende rol, het slapende bewustzijn schept niet zelf, maar maakt het scheppen eerst mogelijk.

Het vreemde van het slaapwandelen valt terstond weg wanneer wij bedenken dat iedere voorstelling, iedere aandoening, wanneer zij eene zekere sterkte verkregen hebben, tracht zich naar buiten te openbaren (wet der dynamogenie). Iedere voor-)stelling, ieder gevoel, iedere hartstocht is begeleid door een streven tot handelen. Iemand, die zich voorstelt de hand uit te strekken, doet dit tenzij andere voorstellingen die handeling verhinderen. Nu is het eigenaardig dat in den slaap met weinige uitzonderingen, zulke handelingen geregeld verhinderd worden, nu niet juist door belemmerende voorstellingen, maar door gebrek aan innervatie. Het zou juist natuurlijk zijn dat in den slaap alle handelingen waarvan men droomt en en die binnen het bereik van de menschelijke kracht liggen, volvoerd werden.

Maar dan zou de slaap geene lichamelijke rust brengen. Het is dus een groote zegen dat zij alleen in de phantasie volvoerd worden en de droomende zich daarmede vergenoegt.

Berichten over het werk der Rhijnsche Zending in Amboland.

Na langen tijd zijn er weder berichten uit Amboland gekomen, ze waren 11 en 12 Sept. geschreven en door Engelsche officieren over Holland verzonden. Teneinde de toestand te verstaan, moeten wij ons voorstellen, dat de lieden der Ovakuanjama wonen op het Portugeesch-Duitsch grensgebied. De zendingposten Omatemba en Namakunde, lagen op Duitsch, Ondjiva en Omupanda op Portugeesch gebied. Wanneer en hoe de vier zendelingen der Rijnsche Zending van den oorlog in Duitschland vernomen hebben, is niet bekend, doch wel is het zeker, dat zij in het eerste jaar geheel ongehinderd gebleven zijn en zonder eenige stoornis hun werk konden doen. Eerst half Aug. 1915, werd dit anders. Van oudsher was er veel strijd geweest tusschen de stam der Ovakuanjama en de Portugeezen. Vooral was het opperhoofd, Handuwe, een gezworen vijand dezer laatsten en dikwijls heeft hij met zijne krijgslieden strooptochten op Portugeesch gebied gehouden. Ook half Augustus had de heilige strijd plaats in de betrekkelijke nabijheid van de Duitsche zendingposten. Zondag, 15 Aug., en volgende dagen, kon zendeling Wulfhorst duidelijk het kanongebulder vernemen. Hij schrijft: "Toen werd ons duidelijk, dat wij ook van den oorlog te lijden zouden hebben, hoewel Portugal toen nog niet met Duitschland in oorlog was. Onze toestand was hachelijk, wat zouden wij doen? Ik heb dikwijls in die dagen gesmeekt: 'Heer, zend ons hulp uit Uw heiligdom.' Waar die hulp vandaan kon komen, wist ik niet, doch wij hadden de innerlijke zekerheid, dat God ons helpen zou." De strijd duurde slechts drie dagen. De Ovakuanjana waren door den honger te veel uitgeput om langer stand te houden. De vraag was echter, wat de Portugeezen doen zouden en hoe Handuwe en zijn volk zich tegenover de zendelingen zouden gedragen, wanneer de Portugeezen oprukten. Het waren bange dagen, die volgden.

Plotseling verscheen drie auto's met vier Engelsche officieren. Na alles wat wij van de wegen in dit land weten, komt het ons onbegrijpelijk voor, dat het die heeren gelukt is, met die auto's hierheen te komen. Kortom, zij waren er, en wij zagen in hen, hoewel zij vijanden waren, redders in den hoogsten nood. Dus konden vooreerst de zendelingen te Namakunde en Omatemba op het Duitsche gebied blijven. Handuwe zelf vroeg of zendeling Wulfhorst te Omapanda wilde blijven. Zendeling Gehlmann te Ondjiva, de woonplaats van Handuwe, daarentegen, vond het beter de plaats te verlaten en naar Ondouza op het Friesche Zendinggebied te gaan. Den 2den Sept. liet Handuwe aan zendeling Wulfhorst zeggen dat het tijd was heen te gaan.

Van zijn bezittingen heeft hij redelijk veel kunnen medenemen, daar de Engelschen hem met hun auto's hielpen; veel moest hij echter nog achterlaten. Met een bedrukt hart verliet hij de plaats. "Het is ons hard geworden onzen post te verlaten, die wij 23 jaren tevoren opgericht hadden. Het was ons een Bethel geworden, wij hebben er een bedehuis voor den Heer onzen God mogen bouwen, en zoo hebben wij Omupanda niet verlaten zonder noch eens met allen tezamen gebeden te hebben."

Onderweg zagen wij een geweldigen brand. Handuwe had zijn geheele woonplaats, Ondjiva, in brand gestoken, ook de zendingpost. Hij zelf trok naar het Zuiden, dus op het Duitsche gebied. Zoover wij nu weten is de post te Omupanda onbeschadigd gebleven, maar zendeling Wulfhorst heeft nog geen vergunning van de Portugeezen gekregen, om zijn overgebleven goederen af te halen. Hij nam zijn intrek te Namakunde bij zijn col-

lega, Hoekstrate. Dus zijn de zendelingen zeker, daar zij nu onder bescherming van de Unie-regeering staan. Zij mochten echter niet daar blijven. Slechts zendeling Welsch, te Omatemba, kon het werk nog voortzetten. De drie andere posten moesten door de zendelingen verlaten worden. Zendeling Wulfhorst vestigde zich te Omaruru, waar hij de verpletterende tijding vernam van het sneuvelen van hun eenig kind, die in het vaderland den heldendood gestorven is.

Van Omaruru schrijft zendeling Wulfhorst : "Tot begin December, 1915, woonden wij nog te Namakunde ; toen kwamen de Portugeesche troepen en woonden in ons huis. De vreeselijke hongersnood was toen reeds begonnen en werd nog erger toen de Portugeezen kwamen. Wij zagen de menschen sterven zonder er iets aan te kunnen doen. Zoo lang het mogelijk was, hebben wij voor de kinderen gekookt en hun te eten gegeven, doch de toeloop was te groot. De kleine kinderen schreeuwden dag en nacht om eten. Van zeer ver kwamen de menschen op den post en bedelden zoo dringend, dat wij hen bijna niet konden afwijzen. Als geraamten waggelden de arme menschen voort. Christenen en heidenen stierven en dagelijks moesten wij de lijken begraven ; geheele huisgezinnen stierven uit, en het was hartverscheurend de kinderen, die geen ouders meer hadden, voor onze deur te zien liggen. Zij schreeuwden dag en nacht : 'Vader, help mij een weinig ; moeder, geef mij wat te eten.' Gaf men hun iets, dan stortten zij er zich gulzig op. Ik heb mijn best gedaan om voorraden te laten komen, maar er was in Hereroland niets te krijgen. Toen er bij de Engelsche regeering voorraden waren, hebben wij voor 1,200 M. gekocht. De Engelsche officier, Pritchard, zeide eens tot Mandume, dat hij reeds dikwijls hongersnooden bijgewoond had, doch zooals hier had hij het nooit gezien. De regeering in de Kaap Kolonie (Unie) heeft wel gedaan wat mogelijk was om levensmiddelen te zenden, doch er strandde helaas een schip met koren aan de kust van Z. W. Afrika. Het was zeer moeilijk proviand te laten komen. Men heeft het ten slotte met auto's beproefd, maar die konden ook niet altijd tot ons doordringen, omdat het zand te diep was. De trekossen stierven op den weg. Bij den hongersnood kwam nog dysenterie. Het was ons verschrikkelijk in dezen tijd te moeten vertrekken. De reden was omdat de Engelsche en Portugeesche Resident ons huis in beslag genomen hadden. Majoor Fairlie heeft mij beloofd, dat hij onze Christenen zou beschermen ; de lieden spreken goed van hem, dit verheugt mij.

Zendeling Welsch, de eenigste die in Amboland heeft kunnen blijven, schreef ook half April, 1916, geheel onder den indruk van den vreeselijken hongersnood en de ontzaglijke verwoesting er door teweeggebracht. "Dagelijks stierven de menschen, de meesten, ook vele Christenen, hadden slechts eene gedachte : hoe zij aan voedsel komen zouden. Goddank waren er ook, die naar het Vaderland omhoog verlangden en het was eene verkwikking aan hun sterfbedden te staan." Hij rekent dat het vijfde deel van de twee gemeenten Ondjiva en Omatemba gestorven is, dat is van degenen die er gebleven waren en niet naar Hereroland gevlucht zijn.

Van deze schrijft zuster Lina Stahlhut, die vroeger onder die Ovambos gewerkt heeft en nu te Karibib in Hereroland onder hen arbeidt, dat er bijna 1,000 van hen daar gestorven zijn.

Zendeling Welsch is dankbaar, dat hij al dien tijd te Omatemba heeft mogen blijven, want anders waren er zeker nog minder Christenen in het land gebleven. Begin Februari hield langzamerhand de vreeselijke nood op. De boomvruchten werden rijp en allerlei groente groeide op het veld. De oogst van koren scheen eerst te zullen mislukken, maar God schonk voldoende regen juist op het goede oogenblik. Nu ziet men overal het koren rijp worden, doch de velden zijn zeer klein, daar honger en moedeloosheid vele lieden teruggehouden hadden ze te bebouwen ; anderen waren ook werkelijk te zwak om zwaren arbeid te doen.

Helaas, tegen het einde van 1916, kwam het bericht, dat ook zendeling Welsch door de Portugeezen verdreven is geworden. Hij heeft bij die gelegenheid veel liefde en aanhankelijkheid van alle inlanders, Christenen zoowel als heidenen, mogen ondervinden. Het grootste deel der gemeente ging naar de post der Finsche Zending over, die ongestoord kunnen blijven doorwerken. De Rijnsche zendelingen uit Amboland zijn eerst naar Swakopmund gegaan, om zich van al het doorgestane leed te herstellen. 3 Sept. zou het juist 25 jaar geweest zijn, dat de Zending in Amboland begonnen is.

Hoewel niet in dat land zelf, kan er toch in Hereroland voortgegaan worden met den arbeid onder de Ovambos, want zij zijn overal verspreid. Zendeling Hoekstrate heeft zich onder hen te Swakopmund gevestigd, waar er onder andere in een mijn 200 werken. Zendeling Gehlmann werkt te Karibib ook onder de talrijke Ovambos, vooral kan hij ze in het ziekenhuis opzoeken. Gelukkig is het groote sterven onder hen opgehouden ; er liggen te Karibib meer dan 800 Ovambos begraven. Uitermate verblijdde ons een brief, dien wij kort geleden van zendeling Wulfhorst ontvingen. Hij schrijft :

"Het zal u verblijden, te vernemen, hoe onze trouwe God onze gebeden zoo heerlijk verhoord heeft. Hoe dikwijls heb ik met weemoed gedacht aan onzen arbeid van zoovele jaren, het leek wel of alles verloren was, doch hoe beschaamde de Heere onze zorgen. Hier in Z.W. Afrika zijn er vele werklieden uit Amboland, en onder hen mo-

gen wij ongehinderd het Evangelie verkondigen. Den 2den September mocht ik te Tsumeb, waar velen hunner in de kopermijnen werkzaam zijn, 173 personen doopen. Ik was drie weken aldaar en had veel gelegenheid met de lieden te verkeren. Een jonge Christen, Philippus, dien ik verleden jaar gedoopt heb, had 39 personen het lezen geleerd en godsdienst-onderwijs gegeven. Er is een honger en dorst naar Gods Woord onder de menschen als nimmer tevoren. Doch niet alleen hier, ook in Amboland is het veld rijp voor den oogst. Een helper liet mij zeggen: 'Alle menschen willen Gods Woord hooren, wij verkondigen het, wij gaan hier en daar, doch wij zijn te weinig in getal.' Sedert Mandume, het opperhoofd der Ovakuanjamas, die den 6den Februari in een strijd met de Kaapsche troepen gevallen is, dood is, hij die ons zoo veel gehinderd heeft, is het alsof de doodsbeenderen levend geworden zijn. Gods tijd is gekomen, ach, dat er toch meer arbeiders waren om de oogst binnen te halen."

F. F.

Afzonderlike Nachtmaalsbekers.

De invoering van afzonderlike nachtmaalsbekers in de oudste onzer Amerikaans-sprekende Kerken in Michigan, verleden September, brengt op de voorgrond 'n beweging die gedurende ettelike jaren aan de gang onder ons geweest is. De vraag is meermalen besproken, of men deze nieuwe wijze van Avondmaal te bedienen behoort in te voeren, al dan niet. Wij geloven echter, dat, sedert de leiding in de zaak gegeven door de Kerk van de La Grave Avenue, het niet vele maanden zal nemen vóór de andere Amerikaanse gemeenten van onze Kerk haar voorbeeld volgen zullen. Van zelf komt de vraag bij velen op, of het geoorloofd is, deze nieuwe wijze in te voeren van 't tweede Sakrament van het Nieuwe Verbond te bedienen? Is 't niet een nieuwigheid, die gekeerd behoort te worden? Behoren wij niet onze aangezichten te stellen tegen enige poging om de bakens door onze vaderen daargesteld te verschuiven?

Voordat wij de zaak bespreken, laat ons eerst bij wijze van inleiding, de aandacht vestigen op de vele veranderingen door dit sakrament in de loop der eeuwen ondergaan.

Eerst, de tijd van 't jaar voor 't Avondmaal is veranderd geworden van de maand Nisan, tot enige geschiktgeachte rustdag. Nog meer willekeurig is de verandering in de ure der viering. Het Avondmaal werd in de nacht, op welke de Here verraden werd, ingesteld. Daarom, heden nog, de naam Avondmaal of Nachtmaal (Eng.: Supper). Toch, vreemd, in onze Hollandse gemeenten in Amerika, wordt het nooit 's nachts gevierd, en onze Amerikaanse Kerken, die het wel in verband met hun avonddienst vieren, zijn de uitzondering.

De wijze, waarop de aanzittenden hun plaatsen innemen, is veranderd. In de dagen des Heren Jezus, lagen zij op rustbanken, maar onze voorvaderen stonden bij 't avondmaal, en in onze dagen zitten wij, in plaats van te liggen, gelijk de Here Jezus en Zijn discipelen.

Wij kunnen alzo meer veranderingen opnoemen — zoals bijvoorbeeld dat de Heiland ongezuurde brood gebruikte, waar wij brood met zuurdeeg daarin, gebruiken. In vele grotere gemeenten wordt de éne beker, door Hem en Zijn discipelen gebezigd, vervangen door zelfs zes of acht.

Vrouwen worden toegelaten bij 't Avondmaal, hoewel slechts mannen bij de instelling daarvan tegenwoordig waren. In enkele gemeenten in Holland heeft men geen tafels meer—ten minste de gelovigen zitten er niet meer aan als gezelschappen van Avondmaalgangers.

't Geven van liefdegaven ter tafel, gelijk onze Hollandse Kerken de gewoonte hebben, wordt niet eens in de Bijbelse voorstelling van 't Avondmaal genoemd. En, om niets meer te noemen, de Bijbelse manier van de viering, op elke Rustdag, is door onze Kerkwet op zijde gezet, waar zij de viering vier of zesmaal per jaar voorschrijft.

Mogelik baart het voor enkelen verwondering, dat zo veel vrijheden genomen zijn met 't Avondmaal en met de wijze van het uittedelen — maar 't is onwederlegbaar, dat dit 't geval is — getuige onze eigen gemeenten.

Op welke wijze kan men al deze willekeurige veranderingen dulden — of vergoeliken?

Wij kunnen één weg alleen!

Door 't aannemen van 't onderscheid — gelijk Dr. Bavinck aangehaald wordt in "De Wachter" (17 Nov. 1915) — tussen "essentiam" et "integritatem sacramenti" — wat waarschijnlik hetzelfde betekent als 't Nederlands "het wezen en het welwezen des geloofs."

Alles waardoor 't wezen van 't Avondmaal vernietigd wordt, is verboden. Maar zaken van minder betekenis, alleen de volledigheid of integriteit des sakraments betreffende, mogen toegelaten worden.

Dit is, onzes inziens, de logiese grond om de Afzonderlike Nachtmaalsbekers toe te laten. Dr. Bavinck zegt één of meer bekers raakt 't wezen van 't Sakrament niet. "Als er uit vele bekers gedronken werd, zou er tekort gedaan worden aan de rijke symboliek van 't Avondmaal, maar zou 't wezen toch bewaard blijven. Er kunnen dus gronden zijn waarom 't gebruik van één beker mag nagelaten worden." Zo ook kan, na 't brood, uit de éne grote schenkkan zelf de verschillende kleine bekers der kranke gasten gevuld worden. Dan blijft immers toch weer de eenheid van de wijn ook in de symboliek bewaard. En deze eenheid van de wijn (even als 't éne brood, 1 Kor. 2 : 17) is hoofdzaak in de symboliek veelmeer dan de eenheid van de beker." Naar deze regel mogen wij het vraagstuk onderzoeken — zijn er wel gronden waarom het gebruik van één beker mag nagelaten worden?

Met andere woorden: Zijn er genoegzame redenen ten gunste van 't gebruik van afzonderlike nachtmaalsbekers intevoeren? Of ten minste om hun invoering in onze gemeenten toetelaten, zelfs wanneer daar geen ongewone omstandigheden zich voordoen — gelijk in 't geval van gemeenten met buitengewone getallen van lidmaten aan aanstekelike siekten lijdende — gelijk b.v. met de Chr. Geref. Kerk van Denver, waar Dr. Bavinck zijn raad geven moest?

Men zegt dat er redenen voorhanden zijn—

1. Onze hedendaagse gemeenschappelike gebruiken. Bij elke maaltijd gebruikt men afzonderlike schotels en kopjes. Eerst, toen men minder beschaafd was, werd één grote schotel met voedsel, midden op de tafel geplaatst. Ieder lid van 't gezin schepte daaruit met lepel of vork. In 't geval van aardappelen, plaatste men midden in de schotel, boven 't voedsel, 'n sausschoteltje. Daarin doopte men ieder stukje kost, dat saus behoefde. Niemand dacht, eens, dat het onbeschaafd was. Maar de tijden veranderden. Niemand die heden aanspraak maakt op ordentelikheid, zou het wagen zijn gasten op zo 'n wijze te behandelen, noch zou hij zo 'n door de tijd eerbaar geworden gewoonte in zijn huis dulden. Waarom dan zo 'n gewoonte in 't huis Gods vereeuwigd?

2. Zindelikheidshalve — en de zindelikheid is een van de eerste deugden der Hollanders. In elk geval is de zindelikheid een deugd, waardig om aan te kweken. Ieder huismoeder de naam waardig, beoefent het door o.a. haar kopjes en drinkbekers rein te houden. Na ieder gebruik van kopje of glas, worden deze vaten uitgespoeld en gereinigd. Men zou het 'n breuk van de welvoegelikheid achten hetzelfde drinkglas keer op keer te gebruiken, wanneer gasten aanwezig zijn. Maar in 't huis des Heren, in het gezelschap van 't volk Gods, wordt één beker zo herhaaldelik gebruikt, dat het binnen en buiten vuil en besmeerd er uitziet, en de inhoud daarvan is soms bedekt met 'n oppervlakte van vettigheid, nadat de beker veel gebruikt is geworden. Moeten wij in 't huisgezin des Konings minder stipt zijn met betrekking tot de wetten der zindelikheid, dan in de zaken van 't gewone huisgezin?

3. Ten aanzien van de gevoelens dergenen die fijn of beschaafd opgevoed zijn, of die van natuur zeer kieskeurig zijn, vooral wanneer zij in aanraking komen met iets wat onrein schijnt. Zulke personen zijn er in onze gemeenten — of wij zelven alzo geschapen zijn of niet, maakt geen zaak. Zij ondervinden grote tegenzin wanneer zij iemand b.v. zien 'n punt van zijn baard in de beker indopen en druppend uithalen, zodat hij haast doet om zijn zakdoek uittehalen en het aftedrogen. Er zijn er mensen die koude rillingen gevoelen, wanneer zij van anderen weten, die uit dezelfde beker drinken, vóór hen, mensen, wier lippen ontsierd zijn met walgelike zweren, of zorgwekkende merken, of mensen van wie zij weten dat 'n tandeborstel de oorzaak niet is van de zwart en verrotte toestand van hun tanden zichtbaar, zodra zij de mond opendoen. Dan zijn er ook mensen, wier kennis van de menselike mond en neus zover uitgebreid is, dat zij weten dat deskundigen niet minder dan twee-en-twintig soorten van ziektekiemen gevonden hebben, in de mond, als 'n ware broeikast. De gevoelens van zulke personen worden ontsteld, wanneer zij de beker naar hen toe zien aankomen, waarschijnlik met allerande bakterien beladen.

't Gevolg van hun kieskeurigheid, waardoor zij lastig gevallen wordt, is o.m.: zij worden van de rechte stichting en nabetrachting, zo onontbeerlik voor vruchtbare gebruik van 't Avondmaal, verstoken.

Moet men deze moeilikheid ongestoord laten voortbestaan — want 't getal der aldus ontstichten vermenigvuldigt gedurig? Of moet men 't gebruik veranderen — daar, zoals wij boven gezien, hebben,

het 't wezen van 't Sakrament niet aanraakt — door afzonderlike nachtmaalsbekers intevoeren, waardoor dit bezwaar verwijderd wordt? Wij denken aan Paulus gewillig om 't eten van vlees te staken indien het zijn zwakkere broeder doet struikelen—en daar is dus één antwoord op de vraag.

4. Daar is nog de hygieniese reden — de sterkste van alle. De Wetenschap, geholpen door vergrootglas en andere navorsingsmiddelen, heeft aan ons 'n nieuwe wereld geopenbaard — de wereld der bakterien. Alzo leren wij tegen deze kiemen waken — en dat met recht. Onze gezondheid is 'n schat ons door onze Schepper geschonken, waarvoor wij goed moeten zorg dragen. Die de gezondheidswetten overtreedt, overtreedt Gods wetten.

Maar ook, de Wetenschap, onder de Voorzienigheid Gods, maakt aan ons bekend dat de bakterien zelf zekere wetten gehoorzamen. Zij leven slechts onder zekere omstandigheden, zij sterven onder andere, zij kunnen door ontsmettingsmiddelen onschadelik gemaakt worden. Wij, mensen door onze Schepper met gezond verstand bedeeld, zijn verplicht rekenschap te houden met de wetten der onzichtbare doch alleszins werkelike wereld der bakterien. Wanneer wij ze overtreden, verzoeken wij God — zo wij die wetten kennen, en deze is 'n zonde — 't is ongehoorzaamheid aan God.

Ook, wanneer wij ons onnodig blootstellen aan de gevaren door bakterien veroorzaakt, zijn wij ook 'n bron van gevaar voor anderen. Wij vermeerderen de vruchten van onze eigen overtreding. Wij weten ook dat sommige mensen meer vatbaar zijn voor de schadelike werkingen der kiemen, omdat zij 'n besef hebben van 't gevaar daaraan verbonden.

Wat zegt de wetenschap betreffende de bakterien, die met 't gebruik van 'n gemeenschappelike beker mogelik bemoeid zijn?

Dr. Ch. Forbes meldt in 'n zeker medies rapport dat hij in de droesem van 'n nachtmaals beker middelen ter besmetting vond uit twee bronnen afkomstig: de mond en de kleding. Van de mond waren afkomstig vele lichaamscellen, kiemzaadjes, slijm en vele bakterien. De Avondmaalsbeker van de Vierde Doopsgezinde Kerk te Rochester, N.Y., bevatte vele etter-cellen in zijn overschot. Ontelbare bacillen werden gevonden aan de servetten, waarmee de rand van de beker geveegd werden. De "Journal of the American Medical Association" van Okt. 1897, deelt mede dat ziekten die van mond tot mond gedragen kunnen worden door 't gebruiken van één drinkbeker zijn: Sifilis, kanker, tering, witzeerkeel, skarlakenkoorts, verkoudheid, inflammatie der keelklieren, kinkhoest, en andere — en allen weten hoe dikwels deze ziekten onder ons aangetroffen worden — soms onbekend omdat zij nog in hun aanvangsperiode verkeren, en in 't geval van teringlijders, zorgvuldig verstoken.

In dat artikel beweert men dat verschillende soorten van ziekte-veroorzakende kiemen en ptomaines (giften door 't menselik lichaam afgeworpen, vooral na de dood) door aanraking, van mond tot mond gedragen kunnen worden. Ook dat tandedokters de afzonderlike bekers aanbevelen, omdat zij weten hoe vele monden door de verwaarlozing van de tanden onzuiver zijn — hetwelk betekent hoevele en hoe grote broeiplaatsen voor ontelbare kiemen er bestaan. Ook vinden zij vele monden besmet met kiemen veroorzakende verzweringen van de tandkas, pyorrhea ('t vormen van etter aan de wortels der tanden) en allerhande verslechte vloeistoffen van de mond.

Dr. Howard S. Anders, van Filadelphia, beweert in 't artikel waaruit wij aanhalen, dat de tegenwerping, dat de alkohol 'n kiemenvernietiger is, vals en krachteloos is, vooral wanneer men het wil toepassen op de zeer kleine hoeveelheid alkohol in de wijn aanwezig, en natuurlik afwezig geheel en al van de ongegiste druivensop. Hij legt bijzonder klem op 't feit, dat de wijn niet in staat is om kiemen van de gevaarlikste krankheden schadeloos te maken.

De mediese bewijzen, zegt hij, ter aanbeveling van afzonderlike nachtmaalsbekers, in de afgelopen jaren, zijn volledig, overtuigend en raak.

De schrijvers aangehaald schijnen allen belijdende Christenen te zijn, wier woord aanneembaar is — te meer omdat de meerderheid onzer niet in staat is hun onwaarheid te bewijzen.

Dewijl deze dingen waar zijn, vragen wij, is het recht, is het veilig, is het billik, is het Christelik om tallen van medemensen bloot te stellen aan mogelike ziektebesmetting door middel van 'n gewoonte, waardoor 't wezen van 't Sakrament niet aangeraakt wordt,— en 't Sakrament nogal 'n Genademiddel? Is de verhindering van ziekte niet 'n Christelike plicht?

5. Eindelik noemen wij als reden werkelike schade gedaan onlangs door 't gebruik van 'n gemeenschappelike beker. De "Medical and Surgical Report" van Okt. 1894, bericht dat in San Jose, Cal., 'n dodelike epidemie van de witzeerkeel teruggespoord werd tot de besmetting van 'n gemeenschappelik nachtmaalsbeker, door iemand, die de ziekte in 'n zachtere vorm en vroegere stadium onder leden had.

In 1894-95 werd de verkoudheid (influenza) toen in Engeland woedend, veroorzaakt en verspreid door 't gebruik van de gemeenschappelike beker. 'n Epidemie van de witzeerkeel in Rochester, N.Y., waardoor vier-en-twintig gezinnen aangetast werden, werd teruggespoord tot 't gebruik van 'n gemeenschappelike drinkbeker.

Overal in onze Staten is de drinkbeker aan fonteinen in openbare plaatsen weggenomen — volgens mediese aanbeveling. Past dit niet ook de Nacht-

maalsbeker in 'n zekere zin — om ons van 't gevaar daarin verborgen te waarschuwen?

Op deze aangehaalde gronden, durven wij de invoering van de afzonderlike beker niet tegenspreken. Integendeel, wij zijn hartelik ten gunste daarvan. Deze beker komt overeen met hedendaagse beschouwingen van beschaafd Christelik gebruik — het is zuiver,—het verontrust geen gevoelige mensen,—belemmert hun Avondmaals overdenkingen en vreugde niet — het komt overeen met de gezondheidsleer en het zal ons bewaren van ziekten verspreiders te worden, hetwelk onze plicht is.

Ook is 't gebruik van de afzonderlike beker, gelijk nu in zwang, ordelik zowel als gezond. Het vermeerdert de eenvormigheid en de schoonheid van de instelling. Omdat allen tegelijkertijd drinken wordt de dienst meer indrukwekkend. Er is geen verwarring met 't heen en weer lopen, noch zenuwachtige zoeken naar zitplaatsen, noch de verlegenheid veroorzaakt door de problemen van zaken in te volle kerkgebouwen te regelen, zodat men al gesproken heeft van plaatskaartjes, enz. (gelijk als in 't gelid staan om brood te bekomen).

In de Haagse Kerkbode onlangs, werd het nodig bevonden 'n soort van schets van de zitplaatsen te drukken. Al deze lastige zaken vallen van zelf weg bij de invoering van afzonderlike nachtmaalsbekers.

Ook 't verlies van tijd — 'n grote struikelblok voor sommigen, 'n oorzaak ook waarschijnlik, waarom zovele oude Christelike gewoonten in verband met de Nachtmaalsviering vergaan zijn — houdt op, en veel tijd wordt gewonnen.

OP MIJN TAFEL.

Dichters uit Zuid-Afrika: met inleiding en woordverklaring door E. C. Pienaar, B.A. — Uitgevers: J. Dusseau & Co.

Hier hebben we eene verzameling van gedichten in 't Afrikaansch. Uitgesloten zijn dichters zooals Prof. Moorrees en Ds. Keet, die niet 't Afrikaansch tot voertuig hebben gekozen van hun dichterlijke ontboezemingen. Of zijn ze niet ook "dichters uit Zuid-Afrika"? De voorkeur wordt hier echter gegeven aan *Jan Celliers, Totius, Louis Leipoldt, D. F. Malherbe, H. H. Joubert, C. J. Langenhoven, Eugene Marais, A. D. Keet, T. Wassenaar, H. A. Fagan.* President Reitz verschijnt hier niet: waarom niet? Ook niet Melt Brink: waarom niet?

Toch breng ik hulde aan den vaderlandslievenden geest van den verzamelaar dezer gedichten. Zijn keuze is goed. Meer dan een lied is aan 't huiselijk leven gewijd. Kinderen komen hier vooral in aanmerking. Twee der dichters wijden een lied aan "Klaas Vakie." Echt Afrikaansch is o.a. de "Ossewa" van Celliers, de treffende alliteratie doet ons den ossewagen zien kreunend, krakend, kruipend door het stof zich voortbewegen. Celliers is een meester in de kunst: en Langenhoven staat niet ver achter met Totius en de anderen. Het doet ons weldadig aan, dat men den toon, het gehalte van het Afrikaansch wil verheffen en werkelijk tot letterkunde wil maken. Den schrijver wensch ik een ruim debiet toe.

* * *

Kerk en Bijbel door V.D.M.

Een jong mensch, die de boeken van Russel heeft gelezen, is schijnbaar tot de overtuiging gekomen, dat hij geroepen is de Kerk van Christus op aarde, en bij name de Ned. Geref. Kerk in Zuid-Afrika, aan de kaak te stellen. Niets is, volgens hem, schijnbaar bijbelsch, dat in die Kerk geleerd wordt. Onder anderen trachtte hij aantetoonen, dat de leer der Drie-eenheid, der Godheid van Christus, der eeuwige straf niet bijbelsch is. Hier en daar een weinigje Grieksch, een druppeltje Hebreeuwsch, dat niet echt is, om zoo een kleur van geleerdheid aan den aanval te geven!—

Hierop geeft V.D.M., die met dezen jongeling te doen had, antwoord. Hij doet het op vriendelijke, vaderlijke wijze. Ik had gewenscht, dat hij ietwat breedvoeriger had uitgeweid over de aangevallen leerstukken en de Bijbelteksten ten volle had aangehaald. Doch wat hij zegt is genoeg om de jongelingschap en de gemeente des Heeren te waarschuwen tegen de verderfelijke leer van den Amerikaanschen schrijver, tegen wiens boeken, met kwistige hand verspreid, ik in "De Kerkbode" en "Het Maandblad" reeds vroeger heb getuigd. De titel van V.D.M.'s brochure is zooals boven: te Stellenbosch verkrijgbaar. Leeraren en anderen mogen zich hiervan bedienen in 't bestrijden dezer dwalingen.

* * *

"Onder de vlag van J. P. Coen," door L. Penning. Daamen, 's Gravenhage, prijs ingenaaid: f1.40, geb.: f1.90 (3s. 2d). De Heer Penning is ook in Zuid-Afrika als schrijver bekend. Wij heeten hem van harte welkom, nu hij ons gaat beschrijven, wat Jan Pieterszon Coen gedaan heeft om Hollands roem in de Oost te verheffen en Hollands eer op zee te handhaven. Als de stichter van Batavia mag J. P. Coen wel in eere worden gehouden — ook in Zuid-Afrika.

DEEL XXIII. No. 4. STELLENBOSCH. APRIL 1918.

Gereformeerd Maandblad.

Godsdienstig en Maatschappelijk Tijdschrift voor Zuid-Afrika.

KRONIEK.

Voorbidding.

Ik moest naar de Stad om door den dokter volgens afspraak te worden onderzocht na mijn terugkeer uit Hermanus. Vernemende dat er een bidstond te twaalf ure op dien dag in de Stadszaal zou worden gehouden, ging ik er heen. Wij waren gewoon te Stellenbosch, onder leiding van wijlen Ds. Neethling, tijdens den Boeren-oorlog, tot gebed samentekomen: en ik was dankbaar thans te deelen in datzelfde voorrecht. Ik had behoefte aan gebed: uit mijn eigen kring van bloedverwanten zijn er ettelijken in den oorlog gewikkeld op de eene of andere wijze: zonen van broeders in de bediening, van vrienden en kennissen, leden onzer Kerk, zijn reeds op 't oorlogsterrein of op weg daarheen. Gelijk in de oude dagen, zoo nu. Ik ging om met anderen saamtebidden. Ik wist natuurlijk, dat geen rekruten zouden worden gewonnen, en geen rekruteer-toespraak zou worden gehouden, en werd ook niet teleurgesteld. Ik kwam om te bidden, en ging verkwikt, bemoedigd, versterkt weer heen.

* * *

Men wees mij een plaats aan op het platform, en ik kon dus deelnemen zonder stoornis aan dezen dienst. Nooit heb ik de Stadszaal zoo vol gezien: iedere plaats was bezet: de gallerijen konden niemand meer bevatten: de "bays" waren mede gevuld: zelfs in de gangen, bij de deuren stonden er velen die geen plaats konden vinden. En dit in de Kaapstad, op een weekdag, bij gelegenheid van een bidstond. De indruk op mij gemaakt door die schare, zoo aandachtig, zoo eerbiedig, zoo stil, was diep. Ik deed mijzelven de vraag: Kwam men waarlijk om te bidden?

* * *

Dat velen in 't gehoor aan betrekkingen en vrienden dachten, die in de loopgraven den vijand tegenstonden, of die in hospitalen krank lagen, was te verstaan. Dat bleek uit het stil gebed, waartoe er gelegenheid was. Men kon een speld hooren vallen, zoo stil was men toen. Ook ik dacht aan een mijner neven in een Fransch hospitaal, aan de zonen en kleinzonen van predikanten onzer Kerk en aan andere jongelingen uit onze gemeenten die "naar 't front" waren gegaan; ik kon dus hartelijk meebidden met die biddende schare. Er was niet de minste stoornis, niet dat gefluister vooraf, of dat voetgeschuifel van zich vervelende toehoorders, waarover men zich soms bij zulke gelegenheden heeft te kwellen. Ik had de gansche schare voor mij en kon dus oordeelen.

* * *

De dienst zelf was indrukwekkend. Er was geen vlag-waaierij, of iets dergelijks. De gebeden waren krachtig, teeder: er was schuldbelijdenis, erkenning van nationale en individueele schuld: en ruimte voor stil gebed.

"O God," zoo bad onze leider onder meer, "die weet dat we geplaatst zijn te midden van zoovele en zoogroote gevaren en dat we van wege de zwakheid onzer natuur niet altijd staande kunnen blijven, schenk ons sterkte en bescherming, zoodat we in alle gevaren ondersteund, door alle beproevingen veilig geleid mogen worden, en dit vooral in onzen tegenwoordigen nood, terwijl onze dappersten, dierbaarsten en besten elk uur staan voor eén allerakeligste hel van bloedigen strijd."

Men zong. En om die duizenden te hooren zingen was ziel-verheffend.

* * *

Het Engelsche Volkslied werd ook gezongen, en hier gezongen uit volle borst. 't Is een gebed en als zoodanig herinnert het ons aan het woord van den Apostel :

"Ik vermaan dan vóór alle dingen, dat gedaan worden smeekingen, gebeden, voorbiddingen, dankzeggingen, voor alle menschen, voor koningen en allen die in hoogheid zijn, opdat wij een stil en gerust leven leiden mogen in alle godzaligheid en eerbaarheid, want dat is goed en aangenaam voor God, onzen Zaligmaker." (1 Tim. 2 : 1, 2, 3.)

De woorden — niet de melodie — van het Volkslied zijn mij minder bekend ; daarom trof mij vooral het volgende. Men bidt voor den Koning :

Thy choicest gifts in store
On him be pleased to pour,
Long may he reign !
May he defend our laws,
And ever give us cause
To sing with heart and voice :
God save the King.

De toespraak deed mij goed. De spreker—Ds. Beverley, dien ik ken en om zijn ernst en vroomheid heb leeren hoogachten,— deed de vraag : waarom God Almachtig niet dadelijk gereed was gehoor te geven aan ons gebed. Hierop kwam 't antwoord : omdat God met ons niet handelt alsof wij bloote machines zijn : wij hebben een wil, en volgen vaak de uitspraken van ons eigen gemoed, zonder God te kennen of te raadplegen. Bovendien verzetten wij ons tegen God door de ZONDE. Hierop legde spreker klem. Nationale zonden, zoo vervolgde hij, staan met individueele zonden in de nauwste vereeniging. Achans zonde was individueel en persoonlijk en toch werd de overwinning vertraagd door zijne daad. Het gansche volk leed er onder. Zoo zijn er, ging spreker voort, die in onze dagen gaarne den oorlog willen voortzetten omdat zij uit den oorlog hun eigen voordeel trekken. "Our cause is just"—onze zaak is rechtvaardig — maar in den weg van alles staan de Achans, staat de zonde van volk en individu. Daarom riep de spreker op tot gebed ernstig, hartelijk, aanhoudend. "Er zijn onder u," zei de spreker met diepen ernst, "die nooit bidden, en niet weten wat 't gebed is en wat 't beteekent. Wordt 't niet tijd dat ge u tot God keert en waarlijk bidt ? Dat gebrek aan waarachtig gebed is oorzaak, dat God niet ingrijpen kan in onze zaken." Niemand, echter, meene, dat 't bidden zonder werken geschieden kan. Zij gaan samen en vullen elkaar aan. Spreker haalde hier Torrey aan, die sterk aandringt op 't bidden en niet minder sterk op het werken :

"Pray for great things,
Work for great things,
But above all — Pray !"

Zoo eindigde hij zijn aangrijpende toespraak.

* * *

Toen ik de zaal verliet en buiten de groote joelende, woelende schare ontmoette, dacht ik aan Gerok :

"In einer seltnen Kirche war ich heut,
Da sah ich bebend Gottes Herrlichkeit.
Hier unten ging der laute Strom der Zeit,
Und oben floss die stille Ewigkeit."

Is dit een en ander een bewijs, dat er een betere geest komt te heerschen onder ons, en dat men waarlijk met God komt te rekenen ? Bij al 't afgrijzelijke van dezen wereldoorlog is er toch veel dat ons moed geeft. De satanische machten zijn ontketend, en toch werkt de Geest van God onophoudelijk en zeker ...... in de stilte ! Heeft niet Jesaja ons geleerd, dat in "stilheid en vertrouwen" onze "sterkte" is ? Brieven die van tijd tot tijd van uit de loopgraven komen leveren 't bewijs, dat God Zich ook laat gelden te midden van 't kanongebulder en het schrikwekkend oorlogsrumoer. Laat mij hiervan een enkele proeve leveren. Hier bijv. is een schrijven ontleend aan de "Reformirte Kirchenzeitung" en afkomstig van een leerling uit de hoogste klasse van het Gymnasium te Essen, 19 jaar oud, die in den strijd voor zijn vaderland viel, en kort vóór zijn dood aan een predikant aldus schreef : "Heden is het zulk een rustige, vredige dag. Ik wil niet nalaten u een groet toe te zenden. Eigenlijk kan ik u slechts één zaak schrijven, namelijk dat mijne verhouding tot den Heiland dezelfde bleef als vroeger, ja dat zij nog dieper en inniger geworden is. Door het altijd bereid zijn om te sterven, waartoe men hier wel gedwongen wordt als men het niet was, neemt het vertrouwen, de kinderlijke overgave buitengewoon toe. Men klemt zich krampachtig vast aan den Heiland en daarna bemerkt men : niet ik houd Zijn hand vast, maar Hij vat de mijne en houdt ze vast ; Hij leidt mij tot Zich. Doordat men van den dood niets te vreezen heeft, krijgt men een verwonderlijke rust en koelbloedigheid, die in den dienst goed te stade komen. En wanneer de inspanning en de vermoeienissen iemand voor den grond werpen, dan richt Jezus weder op en geeft kracht om vol te houden. Het leven, zoo bevind ik het, is slechts een overgang die alleen voor den strijd bestemd is. Vreugd biedt het alleen den geheel minderwaardigen, die wellicht heden bestaan en morgen de smartelijke gedachte "zij zijn niet meer" achterlaten. Datgene wat het leven alleen waarde geeft, is alleen Jezus. Hoe heerlijk moet de toe-

komst zijn, wanneer wij door zoo zware, bange en pijnlijke beproevingen heen moeten, om in de poorten der eeuwigheid binnen gelaten te worden. Mijn leven heb ik aan dezen strijd gewijd, en wanneer de Vader in de hemelen het toelaat, zal het een wegwijzer tot hem, tot het kruis zijn."

* * *

Als tegenhanger van dezen brief, diene ook het volgende, dat we aan "De Heraut" ontlenen:

"Ook van Engelsche zijde wordt het feit geconstateerd, dat menigeen die in de loopgraven strijdt of gewond in de hospitalen nederligt, anders dan vroeger over God en Goddelijke dingen is gaan denken. Uit allerlei brieven van Engelsche soldaten blijkt het in 't gewoel en de ellende van het oorlogsveld, dat mannen die tot hiertoe een goddeloos leven geleid hadden, gingen bidden. Zoo leest men in een van die brieven van het Engelsche front het volgende:

"Wij hadden in het begin een zeker aantal mannen, die den draak staken met de predikanten en met den godsdienst in het algemeen. Sommigen van hen waren gewone "Black guards" van lagen stand, maar anderen behoorden tot de wel opgevoede klassen. Maar sedert het gevecht te...... wordt hun godslastering niet meer gehoord, en dezelfde menschen vallen op hunne knieën en bidden in tegenwoordigheid van hunne kameraden. Een nieuwe godsdienstige geest is ontwaakt.

Hetzelfde verschijnsel wordt in Frankrijk opgemerkt. Dr. Saillens die onder de Fransche troepen werkt, sprak dezer dagen te Londen reeds van een "revival" onder de soldaten. Reeds worden er stemmen vernomen om de vele brieven van het front, die van het ontvangen van krachtige godsdienstige indrukken getuigenis afleggen, in boekvorm vast te leggen. Voor een komend geslacht kan dit een nieuwe apologie worden. In Duitschland heeft men op dit gebied reeds de hand aan den ploeg geslagen."

* * *

Mogen wij niet bij het lezen van dit alles God verheerlijken, en hoopvol wachten op de eindbeslissing die in Gods hand is?

* * *

Het Afrikaansch.

Het artikel van Ds. Maeder over bovengenoemd onderwerp heb ik geplaatst, niet omdat 't Afrikaansch naar mijn oordeel geschikt is in zijn tegenwoordigen vorm als kansel- en kultuur-taal te dienen, maar omdat er broeders in de bediening zijn, die met enthusiasme spreken van dien taalvorm en in Ds. Maeder een gematigden voorstander er van zullen vinden. Het Kaapsch-Hollandsch, niet 't Nederlandsch en ook niet 't Afrikaansch, is tot hiertoe geweest de taalvorm waarvan de ontwikkelde Afrikaner zich bediende, wanneer hij voor anderen optrad. De vraag is slechts of dat Kaapsch-Hollandsch zal moeten wijken voor 't Afrikaansch.

Het Kaapsch-Hollandsch verschilt minder van 't Nederlandsch dan 't Vlaamsch van de taal der Noord-Nederlanders. Het heeft in zich opgenomen eigenaardige elementen ontleend aan zijn eigen omgeving, en heeft de taal vrij gehouden van uitheemsche woorden, waardoor 't Nederlandsch wordt ontsierd. Onze uitspraak is zachter, onze woordenkeus zuiverder — een Couperus op Zuid-Afrikaanschen bodem is een onmogelijkheid. In Nederland wordt gedurig gewaarschuwd tegen taalverminking en taalverbastering. "Neerlandia" — 't orgaan van 't Nederlandsch verbond — is soms zeer scherp in zijn kritiek van de taalverbasteraars. En Beets heeft ze gegispt reeds lang voor dat "Neerlandia" er was. Wie denkt hier niet aan het gedicht van Beets over *Germanismen*? Ik haal 't een en ander daaruit aan:

Gij hebt mij lieve Buren!
Uw *toonstuk* niet te sturen:
Ik zing niet gaarne op *Duitsch*;
Houdt, daar gij mij door 't oor boort,
Met uw afgrijslijk *Voorwoord*,
Uw *liedertafels* thuis......
Ons Neerduitsch was welluidend
Zoolang gij 't niet *beduidend*
Met valsche klanken schondt."

Hoe scherp ook kon Beets gispen het gebruik van woorden die in de *volkstaal* leven, doch in beschaafde kringen en in de letterkunde niet mogen worden geduld:

"'t *Je, jij, jouw* in schrift en zelfs in druk!...
't *Natuurlijk schrijven* moet zoo ver niet gaan;
Laat ons veeleer naar *netter spreken* staan,
En 't *ge, gij, uw* niet enkel *zien*, maar hooren

* * *

Het Kaapsch-Hollandsch was tot hiertoe de taal van kansel, pers en letterkunde. Zelfs in Nederland vonden werken in 't Kaapsch-Hollandsch gesteld ingang. De vorm en beteekenis van enkele Nederlandsche woorden waren in den loop des tijds hier en daar gewijzigd: nieuwe woorden aan Nederland vreemd, werden hier gevormd. *Registrateur*, bijv., is echt Kaapsch, en zoo ook *specialist*, en *platvorm*, enz.,; en hoewel 't woord *hospitaal* wel in 't Nederlandsch gevonden wordt, heeft 't ten onzent een ruimer, breeder beteekenis. Men bewonderde Prof. Hofmeyr in Holland als kanselredenaar, hoewel zijn taal en zijn uitspraak niet juist Nederlandsch was. 't Was kanseltaal, 't was de taal van den beschaafden, ontwikkelden denker,

die den geboren Nederlander eer zou hebben aangedaan. Het Kaapsch-Hollandsch verschilt dan ook minder van 't Nederlandsch, dan 't Amerikaansch van 't Engelsch. Wel was 't als *spreektaal* niet altijd en in alle vormen grammatikaal, als *schrijftaal* volgde 't, zelfs in zijn eenvoudigsten vorm, de Nederlandsche grammatica.

* * *

Er zijn die meenen, dat 't Kaapsch-Hollandsch heeft uitgediend, en nu door 't Afrikaansch als schrijf-, kansel-, pers-taal moet worden vervangen. Eer dit geschiedt, moet 't Afrikaansch zelf vaster vorm ontvangen, en moet 't gezuiverd worden van bestanddeelen die aanstootelijk zijn. De taal die men soms hoort van de lippen onzer jongemenschen is alles behalve stichtelijk of welluidend. Voorstanders van 't Afrikaansch dienen protest aanteteekenen tegen uitdrukkingen die in 't Afrikaansch burgerrecht verkregen hebben. Om *achter* iemand te *kijken* (look after), om *achter* (after) *dinner* iets te doen, of nog erger, *achter brekvis* het een en ander te ondernemen...... zijn uitdrukkingen die op ons erf nooit mogen worden geduld. En die ellendige *causatief* — ik weet er geen beter woord voor — "jij 't beter dit nie doen": "ik zal hom dit maak doen," en dergelijke rariteiten meer moeten de deur uit. Van een platvorm (een echt Kaapsch-Hollandsch woord) heb ik zelfs eens moeten hooren dat de spreker "gehemperd" (Eng. hampered) was in zijn werk door 't een en ander dat was voorgevallen. Doch waartoe meer? Onze spreektaal moet eerst gezuiverd worden, eer we die taal tot algemeene schrijftaal gaan maken.

* * *

Dat er een begin gemaakt is met een echt Afrikaansche letterkunde stem ik gereedelijk toe. 't Is echter een *klein* begin. Buiten de verzen van Totius en Jan Celliers, en Malherbe en enkele anderen, is er niet veel dat men onder letterkunde zou kunnen rekenen. Een Zuid-Afrikaansche Burns moet nog geboren worden. En wat er nog al in 't Afrikaansch op wetenschappelijk gebied geleverd werd wordt vaak ongelezen ter zijde gezet. Dr. Steenkamp schreef zijn doctorale dissertatie in 't Afrikaansch: en die dissertatie is lezenswaard, degelijk, echt wetenschappelijk. Ik vrees dat hij onder zijn landgenoten niet veel steun heeft ontvangen. Had hij in 't Kaapsch-Hollandsch geschreven hij zou ten minste in Nederland lezers gevonden hebben en misschien ook buiten de perken van Nederland. Door zijn taal echter, isoleerde hij zich van de wereld...... zelfs in zijn eigen land.

* * *

Zijn wij wel rijp voor taalverandering? is eene vraag, waarop het antwoord niet mag uitblijven. Of beter nog, moet taalvereenvoudiging zoover gaan, dat alle grammaticale vormen moeten verdwijnen? Is het in 't belang van onze jeugd, dat zij met afkeer wordt vervuld tegen alle grammatica, en alzoo taalgevoel verliest? 't Is opmerkelijk, dat de oude talen betrekkelijk weinige Afrikaners aantrekken: 't is alsof zij het geduld missen om doortedringen tot den wortel der dingen. Vandaar ook de sloffigheid in taal en stijl, door jong Zuid-Afrika geopenbaard, waarover door velen geklaagd wordt. Het Afrikaansch moet op hooger peil komen te staan, eer het als kultuurtaal bij ons algemeen burgerrecht zal verkrijgen. Bij jong Zuid-Afrika moet 't taalgevoel worden gewekt en aangekweekt. Het platte, stuitende, onsierlijke, vulgaire moet uit de taal geweerd worden. Smaak voor letterkunde, bij name die van Nederland, en niet 't minst die van Engeland en Amerika, moet worden bevorderd op alle mogelijke wijze. Dan komt er mogelijk iets van terecht. De nieuwe "Leeskring," waarvan de prospectus ons werd toegezonden, zou hiertoe kunnen bijdragen. Leert men Zuid-Afrika *lezen*, men zal er bij winnen.

* * *

't Bovenstaande is niet in vijandigen geest geschreven. Ds. Maeder heeft mij deze ontboezeming ontlokt. Hij duide 't mij niet ten kwade, dat mijn commentaar daarop volgt.

* * *

De wonderen dezer eeuw.

Terwijl de wetenschap in onze dagen verbazende vorderingen maakt, mogen we wel vragen: zal de mensch of de duivel daarmee winst doen?

"Wherever God erects a house of prayer,
The devil 's sure to have an altar there"

zong de dichter. En hij had gelijk; want van de treffendste ontdekkingen der wetenschap heeft de duivel zich weten te bedienen tot schade van den mensch en tot oneer van God. De draadlooze telegraphie heeft wonderen uitgericht. En nu komt Dr. Graham Bell, de uitvinder van de telefoon, ons vertellen, volgens de "Westminster Gazette" (Nov. 23, 1917), dat zijn instrument zich onlangs over een afstand van meer dan 6,000 mijlen heeft doen hooren.:

"Ik zal u zeggen," zoo sprak hij, "wat onlangs te Washington is geschied. De telefoon werd gehecht aan de installatie van de draadlooze telegrafie, en een man te Arlington, aan de overzijde van de rivier te Washington, sprak met een man op den Eiffel-toren in Parijs door *de telefoon* ZONDER DRADEN. Doch dit is niet al. Een man te Honolulu *hoorde* dat gesprek! Van Honolulu naar den Eiffel-toren is de afstand 6,000 mijlen, een derde van den omtrek van onzen aardbol. Beteekent dit niet, dat wij kunnen spreken van eenig

deel der wereld met eenig ander deel zonder draden?"

Dr. Bell zei verder, dat hij een dag of wat tevoren een boodschap had gefluisterd van New-York naar Chicago — een afstand van omtrent 900 mijlen — en dat hij een antwoord had ontvangen. Is dat niet wonderbaar? Wat de toekomst in haar schoot heeft, weet niemand. Te midden van 't Natuurlijke en zijn mogelijkheden vergeet de mensch soms 't Bovennatuurlijke en Zijn heerlijkheden! Heeft Schiller gelijk als hij zegt:

"Die Welt ist vollkommen überal,
Wo der Mensch nicht kommt mit seiner Qual."

(De wereld is volmaakt overal waar de mensch niet komt met zijn kwelling.)

* * *

De Universiteit.

De nieuwe Universiteiten zijn er nu, feestelijk ingeleid, met geestdrift ontvangen, door groote scharen welkom geheeten. De oude Universiteit, te Pretoria vernieuwd, is ook voor 't Kaapsch publiek opgetreden. De feestelijkheden te Stellenbosch kon ik niet bijwonen. Ik kon slechts lezen wat men ons meedeelde. De wijdingsrede van Prof. Moorrees — zoo als te verwachten was — greep diep. Beter kon ik het niet doen. En dit zeg ik, niet omdat mijn ik nu zooveel beteekent, maar omdat die taak mij was opgedragen, en ik niet kon of mocht optreden. Moge dat wijdingswoord lang in herinnering blijven van de vele hoorders in de kerk, en de vele ondersteuners der nieuwe Universiteit verspreid over Zuid-Afrika. Die rede moest worden afgedrukt en verspreid. Waarom niet?

* * *

De historische toelichting van Dr. Cilliers was evenzeer op haar plaats, en 't onderwerp was goed gekozen. Wat de Ed. Heer F. S. Malan zei mag wel herhaald worden, en nogmaals herhaald. Maar feestredenen zijn voorbij: werk is begonnen. Laat ons nu zien wat men gaat *doen*? Stellenbosch onder de oude Universiteit heeft mannen van naam geleverd. Stellenbosch, als zelfstandige Universiteit, zal 't moeten toonen, dat zij mannen leveren *kan*. Die zoo verachtelijk spreekt van de oude, examineerende Universiteit, vergeet wat die Universiteit voor Zuid-Afrika heeft gedaan in vervlogene jaren. Zij heeft niet te vergeefs gearbeid en gezwoegd. Ik zou hier vele namen kunnen noemen, van mannen die Kerk en Staat dienen en die hun eerste letterkundige vorming ontvingen op de banken van Victoria-College. Doch *nomina odiosa*. Mogelijk noem ik iemand of laat ik iemand uit,...... en 't hindert! Ieder weldenkend mensch wenscht de nieuwe Universiteiten een lang en gezegend bestaan, en wij die Zuid-Afrika liefhebben, evenzoo! Men bedenke dat de Apostel zoo duidelijk heeft verklaard:

"Waar de Geest des Heeren is, daar is vrijheid!"

En vrijheid staat tegenover bandeloosheid aan den éénen en engheid of bekrompenheid aan den anderen kant. Ik breng hier in herinnering de woorden van Dr. Moll, waaraan de twee nieuwe Universiteiten wel mogen denken:

"Het woord 'Universitas' beteekende in den middeleeuwschen mond: niet eene school, waarin alle wetenschappen in encyclopædischen samenhang zouden gedoceerd worden — niet "universitas literarum et scientiarum," maar "universitas magistrorum et scolarium," eene corporatie van leeraren en leerlingen......"

Waaruit ik dit afleid, dat eene universiteit leeraren en leerlingen tot één, gemeenschappelijk werk samenbrengt, opdat ze tezamen niet juist alle mogelijke studiën beoefenen, maar als een gilde van geleerden streven naar het hoogste dat men op wetenschappelijk gebied bereiken kan.

* * *

Het worde dan ook nooit van onze jeugd gezegd, wat de Zwitsersche humanist, Valentin Tschudi, aan Zwingli schreef: "De Fransche jeugd is in de duisternis gedompeld. De kunst om drogredenen te houden is een beest, dat kwaad doet; ik wilde zeggen: een pest, maar zij weert zich als een beest; de menschen welke aan de sophistiek doen, zijn ware, wilde beesten, en van de wreedste...... Tien oude vrouwen zouden niet zooveel kunnen babbelen, als één van die drogredenaars. Men kan gelooven dat zij, die zich in die sofisterijen oefenen, zelfs hun kunst in hunne gebeden ten toon spreiden, om te beproeven of zij God door hunne bewijsgronden niet kunnen bepraten."

Doch het einde van alles is toch maar: "Vrees God en onderhoud Zijne geboden." Er zijn gevaren aan dit nieuwe verbonden, verplichtingen, waarop ik later hoop te wijzen. Middelerwijl zij dit vooreerst genoeg.

Floreat, Crescat, Vivat!

Groeie, bloeie, leve de Universiteit van Stellenbosch! En niet minder die van de Kaapstad, naast de oude, thans vernieuwde Universiteit van Zuid-Afrika, met haar zetel te Pretoria.

* * *

"Een Merkwaardig Boek."

Onder de boeken die dezer dagen mij bezighielden ken ik eene eerste plaats toe aan: "A Spiritual Pilgrimage" door den beroemden Engelschen prediker R. J. Campbell. Hij doet in dat boek verslag van zijn opname in de Kerk van Engeland

en wat daartoe heeft bijgedragen. Het boek interesseerde mij meer dan gewoonlijk, omdat 't daarin duidelijk uitkomt, dat het liberalisme in de theologie op den duur niet bevredigt of bevredigen kan. Zooals bekend is, Campbell is de schrijver van 't geruchtmakend werk : "The New Theology," waarin hij dat liberalisme van de daken verkondigde. 't Was een oppervlakkig werk, dat niemand bevredigde en veel tegenspraak uitlokte. Men voelde bij het lezen dat de schrijver daar niet kon blijven staan. Het moest zijn een doorgangspunt tot iets anders. En het was ook zoo. De heer Campbell toont ons nu, hoe hij zich heeft losgewikkeld van dat half-slachtig pantheisme en tot andere inzichten gekomen is. Hij sloeg nu terug tot een ander uiterste. Van kritisch liberalisme, met losse beschouwingen aangaande Gods Woord en de Openbaring, kwam hij tot het Anglo-Katholicisme, het standpunt van de Hoogkerkelijke partij en bij name van Bisschop Gore, door wien hij dan ook in de Kerk van Engeland werd opgenomen. Van deze zijne "bekeering" wordt verslag gedaan in dit boek. Campbell is gemoedelijk : zijn liberalisme was te verstandelijk. Hij zegt 't zelf, dat hij in zijn vroegere omgeving altijd zocht naar "'t altaar." Dat vond hij bij de Hoogkerkelijken. Daarom deed hij afstand van de "City Temple," waar hij als opvolger van Dr. Parker jaren heeft gestaan. Best is 't hier zijn eigen woorden aantehalen :

"Door dezen stap te doen voel ik niet alsof ik een valschen godsdienst verwissel voor een waren, maar een minder volkomen voor een meer volkomen stelsel van geloof en eeredienst"...... "U zou mij nog kunnen beschrijven als een godsdienstigen liberaal (a religious liberal), doch ik ben een liberaal met een katholieken uitkijk en mijn liberalisme moest in de laatste jaren groote veranderingen ondergaan...... De strijd die uitbrak over mijn beschouwingen negen jaren geleden ontlokte aan mij een haastig en voorbarig antwoord in een boek, *The New Theology*." In zooverre als de denkbeelden daarin uitgesproken in strijd waren met aangenomen Christelijke waarheden, heb ik ze teruggetrokken, en ik kan niet denken, dat een gematigd lid der Kerk (Churchman) fout zou kunnen vinden uit een leerstellig oogpunt met mijn kansel-uitlatingen gedurende de laatste vijf of zes jaren." De vraag is nu slechts : zal Campbell blijven waar hij is ?

* * *

Wat het Anglo-Katholicisme is kan blijken uit 't laatste werk van Bisschop Gore, waarover "De Heraut" het volgende zegt ; en vergeten wij niet dat Campbell onder de vleugelen van Bisschop Gore tot de Anglikaansche Kerk werd toegelaten :

Engeland. Wat blijft er van de reformatie over?

De Anglicaansche bisschop Gore gaf dezer dagen een boek in het licht, handelend over : "De religie van de Kerk", met het doel te laten uitkomen wat de Anglicaansche Staatskerk belijdt. Genoemde bisschop behoort tot de gematigde "Katholieke" partij in de Staatskerk. Maar dit verhindert hem niet te leeren, dat het Heilig Avondmaal een offer is ; dat de oorbiecht een stichtelijke handeling is ; dat er zeven sacramenten zijn en niet twee ; dat de aanroeping der Heilige Maagd en der heiligen aanbeveling verdient ; dat het wenschelijk is dat overal crucifixen worden aangebracht en dat het geloof aan het vagevuur een fundamenteel leerstuk is.

De Roomsche bisschop Moyes, van de Westminster Cathedral, het boek van bisschop Gore besprekend, doet terecht de vraag : "Waar is toch de reformatie ?" daarbij uitsprekend, dat wanneer het boek van den Anglicaanschen bisschop de religie der Kerk van Engeland weergeeft, deze ver af staat van de religie der reformatie. Wij vragen : als de gematigde ritualisten de gevoelens van bisschop Gore zijn toegedaan, hoe zal het dan bij de extremisten zijn ?

* * *

Rusland.

Het volgende bericht aan een buitenlandsch blad ontleend, werpt licht op toestanden in Rusland en zal zeker welkom zijn bij onze lezers :

Zij die eenigszins met Russische toestanden op de hoogte zijn en daarbij in de overtuiging leven, dat het heil der volken ligt in de erkenning van de souvereiniteit Gods, hebben zich in de omwenteling die in dat groote rijk plaats gehad heeft, niet kunnen verheugen. Even als de revolutie in Frankrijk in 1789, is de ommekeer in Rusland, waardoor de troon van den Czaar werd omvergeworpen, een gevolg van het ongeloof. Ongeloof en revolutie zijn ook in Rusland kennelijk met elkander verbonden. Of wij er dan om treuren, dat de macht van de Russische bureaucratie gebroken schijnt ? Dat zij verre. Immers de machthebbers in dat rijk hebben zich te zeer schuldig gemaakt aan vervolging van belijders van den Christus, om sympathie voor hen te kunnen gevoelen. Van wat de Lutherschen, vooral de predikanten onder hen, geleden hebben door de Russische heerschers, kan men boekdeelen vullen. Wat de Joden hebben moeten verduren, is eveneens onnoemelijk.

De oorlog bracht daarin geen verandering. Men had kunnen verwachten, dat in een tijd waarin alle leden van het Russische volk zoozeer onder de lasten van den oorlog gebukt gingen, zij die te voren zoo hard waren bejegend, nu zachter zouden behandeld worden. Doch niets was daarvan te bespeuren. Daarvan is het volgende het bewijs :

Onder het opschrift van: "Nog eens de Baltische martelaars," schrijft men in de "Stimmen aus dem Osten" van 28 Febr. 1917: De "Djenj" meldt, dat de predikant Walter, zijn vrouw Elisabeth geb. Erdmann, Dr. Helene Hoerschelmann geb. Erdmann en Erick Baron Ungern—Sternberg door de Moskausche rechtbank veroordeeld zijn tot een gevangenisstraf van zes maanden. De dochters van den predikant Walther, Edith en Mevr. Simia werden vrijgesproken. De aanklacht tegen den predikant was gegrond op p. 4: 124 van het Russische strafwetboek, waarbij "het oprichten van eene vereeniging zonder verlof van de overheid, waarbij de vereeniging maatregelen neemt om haar bestaan en haar doel te verbergen," verboden wordt. Tot de behandeling der zaak in de tweede instantie werden de vier aangeklaagden, tegen een borgstelling van 75000 roebels voor ieder, op vrije voeten gelaten.

Wat hadden Ds. Walther en de andere aangeklaagden dan misdaan? De predikant had met medeweten van de plaatselijke politie geld en kleedingstukken verzameld en in de pastorie bewaard; met toestemming van den kommandant van Moskou, bezochten zij de hospitalen om de gewonden, vooral zij die naar Siberië moesten reizen, van geld en warme kleederen te voorzien. Niet alleen aan Duitsche, maar ook aan Russische gewonden kwam deze arbeid ten goede. Herhaaldelijk werden de aangeklaagden door het bestuur van de hospitalen verzocht, de gewonden die geëvacueerd zouden worden, met geld en kleeding te helpen, hetgeen steeds bereidwillig geschiedde.

Het was een zuiver philanthropisch werk, dat het daglicht niet behoefde te schuwen. Het wordt echter in Rusland voor een misdaad gehouden, een Duitscher die gewond werd, te helpen...... In 1916 zijn in het gouvernement Omsk ongeveer 30,000 Duitschers en Oostenrijkers die gevangen genomen waren, ellendig te gronde gegaan."

Het O.T. in het Licht der Opgravingen.

(Door Ds. Lategan).

XII.

HET PARADIJSVERHAAL.

1. De Paradijsvoorstelling.

De voorstelling van een oorspronkelik Paradijs of Eden als een plaats waar eens in het duister verleden van het verre voorgeslacht des mensen, onschuld, vrede en geluk op aarde heeft geheerst, vindt men bij verschillende volkeren zelfs bij de minder beschaafde en ontwikkelde natieën. Wel is waar hebben zij de Paradijs gedachte in verschillende en vaak vreemde vormen ingekleed al naar de aard van hun godsdienst beschouwingen, doch het feit kan niet ontkend worden dat zulk een voorstelling bij vele volkeren wordt aangetroffen. Zo hebben de Hindus b.v. hun droombeelden van de heilige berg Meru, waar de goden hun verblijfplaats hebben en vanwaar de grote rivieren door heel de aarde vloeien.

De Arabieren spreken van een hof, waar geluk woont, gelegen op de top van de heuvel Jacinth in het verre Oosten.

De Iraniërs hebben hun heilige stroom, Arvanda, die voort vloeit uit de troon van Ahuramazda, de god des Lichts; alsmede hun Airyanavaejd, een land in het verre Oosten gelegen bij de oorsprongen van de Oxus en Jaxartes. Zelfs bij de Budhisten in China ontbreekt het niet aan de Paradijsvoorstelling. Hun Paradijs ligt in 't Westen en wordt doorgaans in schone kleuren gemaald.

Doch nergens vindt men reiner, schoner, en verhevener beschrijving dan men bij de Christelike godsdienst aantreft. Zo zong Ten Kate van het Paradijs, als:

"Een Lustoord der Almacht, een Wondervallei,
De kroon en het hart van die Hemelsche dreven,
Wat immer de zinnen verrukt en de zielen,
Met kleuren, of geuren, of lijnen, of klank,
't Is al hier bijeen, waar een Engel zou knielen,
Om de aarde te kussen in spraaklozen dank!
Zoo ergends de wereld een plekjen kan toonen,
Te rein voor de zonde, te schoon voor de dood,
Een beeld van dat Land waar de zaligen wonen,
O Erzerums Beemde, 't is hier in uw Schoot!
Dat is — het Paradijs, zoo zalig, zoo volkomen,
Verloren sedert, maar steeds levende in de droomen,
Van alle volkren en van iedere menschenjeugd!

(Ten Kate: "De Schepping" taf. 6).

* * *

2. Verschillende opvattingen.

Al dadelik doet zich voor de vraag: Hoe hebben wij de Bijbelse voorstelling van een oorspronkelik Paradijs of lusthof te verklaren als van een plaats van het hoogste geluk en de grootste tevredenheid, waar alles harmonies heeft samen gewerkt om 's mensen hoogste welzijn te bevorderen?

Is die gedachte slechts een stoute verzinsel, de vrucht van de bespiegeling en 't nadenken van des mensen geest? Is zij slechts een vrome wens der der toekomst in de levendigste kleuren getekend en toen verplaatst in het duistere verleden van 't verre voorgeslacht van het mensdom?

Is zij een blote mythe waarin het Bijbels Havila het goudland der sage voorstelt en de Gihon de Ganges of de Nijl vertegenwoordigt? (Paulus,

Eichhorn, Gesenius, Tuch, enz.). Is het Paradijsverhaal een blote sage die allengs van het oosten naar het westen is gewandeld, en waarin Pison en Gihon oorspronkelik de Indus en de Oxus aanduiden (Michaelis, Knobel, Bunsen, Ewald, enz.). Moeten wij 't Paradijsverhaal symbolies zoeken te verklaren, (zoals o.a. Dummelow beweert in zijn "One Volume Bible Commentary" p. 6), waar Adam de vertegenwoordiger is van het menselik geslacht en het verhaal van de verzoeking, de val en de verdrijving uit het Paradijs slechts typen en voorafschaduwingen zijn van de grootste verborgenheden van het leven de eigenaardige en vreemde mengeling van heerlikheid en schande, van vrije keuze en handeling, van de strijd in elk hart en leven, van de mogelike overwinning en de werkelike neerlaag in die strijd ?

Moeten wij het verhaal met vele der Kerkvaders op allegoriese wijze verklaren waar het aardse paradijs voor hen vaak saamvloeide met het hemelse en dan in het aardse een heerlike schone allegorie van het hemelse vinden ? Of hebben wij in dat verhaal een letterlike beschrijving van een letterlike gebeurtenis, in Oosterse taal beschreven en in Oosterse kleuren getekend wel is waar, doch niettemin ten grondslag hebbende een werkelike gebeurtenis in het grijze verleden van het menselik geslacht ?

Heeft zulk een "Lustoord der Almacht," zulk een "Wondervallei" werkelik bestaan en werd het werkelik eens bewoond door het eerste mensenpaar — een Adam en Eva in al hun onschuld en reinheid die Lusthof bearbeidende en met God gemeenschap oefenende ? Of moeten wij met Joh. Scotus Erigena twijfelen aan het bestaan ervan ? Moeten wij met de meeste anthropologen en linguisten Gen. 2 geheel buiten rekening laten en andere landen als oorspronkelike woonplaats van de mens aannemen ? Of met de evolutionisten samenstemmen dat de evolutie van dier tot mens in verschillende delen der aarde heeft plaats gehad ? Hebben mensen in "Gods Beeld" geschapen het Paradijs doorwandeld of wel een apengeslacht waaruit allengs de mens is ontstaan, die Lusthof bewoond ?

Hoe is het eerste mensenpaar ontstaan of geworden — door een daad der goddelike almacht of op natuurlike, naturalistiese wijze langs de weg van een gestadige eeuwenlange evolutie ? Hoe hebben wij de schepping des mensen te verstaan ? Geeft het verhaal ons op symboliese wijze het ontstaan des mensen aan of vinden wij er een werkelike, letterlike daad Gods ? Hoe moeten wij de verzoeking en de val opvatten — mythologies, allegories, symbolies, of letterlik ?

Doch genoeg om ons te doen zien dat in het Paradijsverhaal de grootste, en moeilikste vraagstukken op oplossing wachten. Drie opvattingen vooral verdienen de grootste aandacht, namelik : de *mythologiese, symboliese* en *letterlike*. Omdat ook de opgravingen zijdelings licht werpen op deze beschouwingen en indirekt de letterlike opvatting van het Bijbelverhaal omtrent het Paradijs steunen en bevestigen. Doch hierover later.

* * *

3. De oorspronkelike woonplaats des mensen.

De Bijbelse Beschrijving.

Is er verschil omtrent de eigenlike betekenis van het Bijbels verhaal, nog groter is het verschil over de oorspronkelike woonplaats des mensen. Genesis verhaalt ons dat God, nadat Hij Adam geschapen had, een hof plantte in Eden, en dat een rivier was voortgaande uit Eden om dezen hof te bewateren en vandaar verdeeld werd tot vier hoofden. De naam der eerste (rivier) is Pison ; deze is het die het ganse land van Havila omloopt, waar het goud is. En het goud van dat land is goed ; daar is ook bedolah en de steen sardonix.

En de naam der tweede rivier is Gihon ; deze is het die het ganse land Cush omloopt. En de naam der derde rivier is Hiddekel ; deze is gaande naar het oosten van Assur. En de vierde rivier is Frath. (Gen. 2 : 8, 10—14).

Eden (= vreugde, vreugdeland) is dus niet hetzelfde als het Paradijs, maar is de naam van de landstreek waarin de hof of tuin (Hebr. : Gan, Sept paradeisos) geplant was. Dit paradijs van het zendse paridaêze, dat eigenlik omtuining betekent, heet dan verder hof van Eden (Gen. 2 : 15 ; 3 : 23), hof Gods (Ez. 31 : 8, 9) ; hof van Jehova (Jes. 51 : 3), en wordt soms met Eden vereenzelvigd (Jes. 51 : 3 ; Ez. 28 : 13 ; 31 : 9).

Verder plantte God die hof in Eden tegen het Oosten (letterlik : van het oosten af, oostwaarts, n.l. van het standpunt des schrijvers uit). Hier was een weelderige plantegroei (Gen. 2 : 9) en de vijg inheems 37. Deze hof werd bewaterd door besproeiing. Hier vond men allerlei soorten dieren, insluitende beesten des velds en vogelen (Gen. 2 : 19, 20). De landstreek had een warm klimaat. Alles werkte dus samen om Eden te beschouwen als 't vreugde land dat vereenzelvigd werd met het Paradijs.

Volgens het verhaal ging er van de landstreek een stroom uit om de hof te bewateren en vandaar, d.i. van die hof uit, bij zijn uitstromen uit de hof (sommigen echter zeggen bij zijn *instromen* in het hof), verdeelde hij zich in vier hoofden of takken, die de namen van Pison, Gihon, Hiddekel en Phrath droegen. De beide laatste rivieren zijnde Tigris en de Eufraat, maar over de beide eerste is er altijd verschil geweest.

Verschillende Theoriën werden in de loop der eeuwen voorgedragen omtrent de ligging van het

oorspronkelik Paradijs. Zeker is het dat de ligging bepaald moet worden door de stromen die erdoor en er om heen vloeien.

1. *Jozefus* meende dat de rivier de Oceaan (okeanos) was, die door de oude Grieken als een rivier beschouwd werd de wereld omsingelende. De andere vier hoofden of takken van die rivier zijn dan, volgens hem, de Ganges, de Tigris, de Eufraat en de Nijl. Anderen hebben beweerd om deze theorie te staven, dat het woord Perath (Eufraat) een algemene benaming is die "breed of diep" betekent, en dus de naam van een andere rivier dan de Eufraat kan zijn, eig. de brede of diepe rivier. In oude tijden kende men de naam van een rivier Phrath in Perzië. Deze theorie is echter onaanneembaar en verklaart al de feiten niet.

2. *De Pasitigris hypothese.* Augustinus Stenchus uit Gubbio (gestorven 1550) was echter de eerste die de ligging van het Paradijs geografies zocht aan te wijzen. In 1535 ontwikkelde hij in zijn "Kosmopoia" de z.g. Pasitigris-hypothese, volgens welke "de rivier" één grote stroom, de verenigde Tiger-Eufraat zou zijn en de vier rivieren de mondingen van die verenigde stroom. Het Paradijs zou dan gelegen zijn nabij de tegenwoordige stad Korma. Roomsen (Lapide, Mersenna, enz.), Luthersen en zelfs Gereformeerden, als Calvijn en Marck, namen deze hypothese aan; en in enigszins gewijzigde vorm is zij de meest aanneembare met het oog op de ontdekkingen van latere jaren.

3. *De Armenië hypothese* werd omstreeks het midden der 17e eeuw ontwikkeld. Veel is ten gunste van deze bewering te zeggen want hier hebben de Tiger en de Eufraat hun oorsprongen, terwijl twee andere rivieren, de Araxes (de Gihon) en de Chorak (de Phasis Pison) hun wateren in de Caspiese en Zwarte zeën ontlasten. Havila staat dan voor Colchis, het goudland der sage, terwijl Cusch het land der "Kassaioi," tussen Medië en Suseana vertegenwoordigt. Zelfs Ten Kate zong van "Erzerums Beemde" als

"Een Driehoek, een Hoogland, ver boven twee zeën,
Getild op gemuurten van eeuwigen steen,
Daar springen ten Noorden, daar springen ten Zuiden,
Twee zuster-rivieren hun poriën uit."

4. *Midden Azië.* "Natuurkundigen nemen vrij algemeen Midden-Azië aan als "de oorspronkelike wieg des mensdoms," vooral dat deel van Midden-Azië gelegen ten oosten van de Pamir vanwaar vier grote rivieren vloeien—de Indus, Tarim, Sur Daria (Jaxartes) en de Amu Daria (Oxus). Zij menen hun bewering te staven door het feit dat heden ten dage de drie fundamentele of oorspronkelike typen van 't menselike ras rondom deze streek gegroepeerd worden.

Quartefages zegt: "No other region of the globe presents a similar union of extreme human types distributed round a common centre." (The Human Species, p. 176).

Ook de philologie komt tot dezelfde gevolgtrekking. Ten Oosten hebben wij de eenlettergrepige talen; ten Noorden de agglutinatieve (of vele lettergrepige) talen, en ten Westen en Zuidwesten de verbuigende of Ariese talen met het Sanskriet als voorbeeld, die weer nauw verwant is met bijna al de talen van Europa. Hier zoeken natuurkundigen ook de oorsprong van de tans bestaande dieren en planten. "There we are inclined to say the first human beings appeared and multiplied till the population overflowed as from a bowl and spread themselves in waves in every direction." Met betrekking tot deze theorie merken wij slechts op dat de anthropologen, natuurkundigen en legendisten Genesis 2 buiten rekening laten.

(Wordt vervolgd).

De Openbare Eeredienst.

Meer dan eens is de vraag besproken of Hervorming van Eeredienst onder ons niet wenschelijk is. Bersier, de gevierde prediker van de Evangelische (Protestantsche) Kerk in Frankrijk schreef er jaren geleden over, en handelde naar wat hij schreef. Professor van Oosterzee daarover schrijvende getuigde daarvan in de volgende bewoordingen: "Onmogelijk is het nog na zoovele maanden 't bericht der nieuw georganiseerde en voorts geregeld voortgezette godsdienstoefening in de "Eglise de l' Etoile" te lezen, *zonder pijnlijk te gevoelen, hoeveel aan vorm en inrichting der openbare Godsvereering in ons midden ontbreekt, en — naar wij vreezen — nog lang zal blijven ontbreken.*" Verder op dit laatste verschijnsel wijzende t.w., de Eeredienst in de Nederl. Hervormde Kerk, zegt hij: "Steeds levendiger ontwaakt 't besef, dat de Hervorming der zestiende eeuw in haren loffelijken ijver om het Huis des Heeren te reinigen op dit punt zeker te ver is gegaan, en niet weinig heeft afgeschaft, dat, welgebruikt, uitnemend had kunnen dienen tot stichting der gemeente en alzoo ter verheerlijking Gods. Het laat zich niet loochenen, het element van eigenlijk gezegden *Eer* dienst is door dat van *Leer* dienst, zoo niet geheel overschaduwd, althans zeer onevenredig teruggezet. Onze openbare Eerdienst is, tot zelfs op de hoogste feestdagen toe, schier uitsluitelijk *preek* dienst geworden."

* * *

Prof. van Oosterzee drong dan ook aan op Hervorming, of wil men liever, verbetering, verheffing van onzen eeredienst. Ik haal weer aan uit wat hij schreef, niet omdat ik in alles met hem medega, maar omdat hij dingen zegt, die ook in Zuid-Afrika ons ten nutte konden worden aangewend: "Reeds zou er iets zijn gewonnen, wanneer althans in de Hoofdgodsdienstoefening van den dag des Heeren, des voormiddags de ootmoedige en plechtige schuldbelijdenis, gelijk ook de gemeenschappelijke herhaling van het Apostolisch Credo, dat ons met de geloovigen van alle eeuwen verbindt, als *vast* bestanddeel werd opgenomen. Moest er wel éóne hoofdgodsdienstoefening denkbaar zijn, waarin het allervolmaaktste gebed geheel en al werd gemist? Zou niet veler stichting er bij winnen, wanneer de stereotype Gregoriaansche zangwijze (de oude, sleepende wijze van zingen), indien niet vervangen, althans nu en dan werd afgewisseld door rythmisch gezang (het zingen van heele en halve noten), en voor het minst op de Christelijke feestdagen een opzettelijke dienst geheel of grootendeels aan het feestelijk lied der gemeente gewijd werd, nu en dan door doelmatig koorgezang afgewisseld? Ik waardeer den zegen van het volstrekt vrije kerkgebed, en ben voor de bezwaren niet blind, aan de gedurige herhaling zelfs van voortreffelijke Formuliergebeden verbonden. En toch, wanneer ik bedenk, hoeveel er toe behoort om bij elke Godsdienstoefening minstens tweemaal waarlijk uit het hart en met eigen woorden te bidden, en aan hoe betrekkelijk weinigen het charisme (de gave) des waarachtig geestelijken openbaren gebeds is geschonken, dan laat de vraag zich niet weren, of ook mogelijk wat elders zeker te veel wordt gehoord, bij ons te weinig wordt aangetroffen, en of een Minimum althans van vast voorgeschreven liturgisch kerkgebed niet zou kunnen dienen om de stichting te vermeerderen, althans om het gebrek aan stichting door geestelooze gebeden te stuiten?"

* * *

Prof. van Oosterzee geeft dus aan de hand, ter verbetering, ter verheffing van den openbaren eeredienst:

1. Ruimer deelname van de *gemeente* aan den *dienst* der *gemeente*.

2. Ruimer plaats aan 't Kerkgezang, en **vooral** het rythmisch zingen.

3. De opname en het bezigen van enkele, eeuwenoude Formuliergebeden.

4. De bloote *preek*-dienst of *leer*-dienst, te worden vervangen door een waren, diepen, Godverheerlijkenden *eer*dienst, waardoor de gemeente in nauwe aanraking zal kunnen komen met haren God.

Hij is niet blind voor de gevaren verbonden aan de eene verandering, waardoor "het overwicht van het *liturgische* boven 't didaktische" gegeven wordt: hij meent zelfs dat zulk overwicht "de grootste dienst kon zijn, dien men aan Rome bewijzen kon." Hij wil geen "altaar, orgel, koorgezang" om de plaats van den kansel te vervangen. Hij wil op den duur liever "een goede preek met slecht kerkgezang, dan een schrale preek met welluidend gezang." Hij wil meerdere stichting voor de gemeente, en de dienst niet laten in de hand van den prediker *alleen*, die alles doet, terwijl de gemeente *niets* doet.

* * *

't Is opmerkelijk, dat ook Dr. Kuyper in zijn lijvig werk over "Onze Eeredienst" eene wijziging voorstaat op meer dan een gebied. Hij wil bijv. dat de *Schuldbelijdenis* die niet in den eeredienst gemist kan worden door de *gemeente* moet worden uitgesproken en niet door den leeraar alleen. Hij zegt:

"Zoo ergens toch, dan is bij de schuldbelijdenis alle vrij gebed van den Voorganger misplaatst. Als de Voorganger zoogenoemd "vrij bidt," moet wie dit mee zal bidden, eerst onder het hooren van wat hij bidt, in die bede inkomen, en onderwijl dit gelukte is de voorbiddende prediker reeds verder. Dit zou nu nog gaan, zoo de Voorganger bad in zeer korte volzinnen, en met alle uitsluiting van tusschen zinnen en tusschen elke twee zinnen een oogenblik van zeer korte rust liet volgen, maar bijna niet één prediker bezit de gave om dat te kunnen doen. Juist bij het improviseerend spreken neigen we van zelf tot langer zinnen, met tusschenzinnen doorvlochten, en die zijn voor het mee schuldbelijden ganschelijk ongeschikt.

Bij zulk een schuldbelijdenis moet elke inspanning om den zin te vatten gemeden worden. De geest in ons moet volkomen rustig kunnen zijn, en dit nu is alleen mogelijk, zoo éóne vaste formule van schuldbelijdenis, die we van der jeugd af kennen, en die, omdat ze met zorg werd opgesteld, zoo kon worden gesteld, dat ze in korte rythmische zinnen, gedachte na gedachte tot uitdrukking brengt ,en die gedachten zoo op elkander laat volgen, dat ze van een vast uitgangspunt, langs geheel ordelijken weg, de ziel op een bepaald eindpunt doen aankomen.

Een formuliergebed is hier alzoo volstrekt onmisbaar. *Alleen* het formuliergebed van schuldbekentenis kan tot dat doel leiden; kan prediker en gemeente vereenigen; en aan de gemeente zelve het gevoel geven van aaneensluiting, van saambinding en van het komen tot dezelfde uiting. Juist 't formuliergebed geeft bij het schuldbelijden het gevoel, dat de prediker bidt in aller naam, voor allen en als aller tolk.

Hij spreekt het dan niet, maar het zijn de gedachten, overleggingen en stemmingen die in de gemeente op dat oogenblik leven. Het zijn *haar* woorden. Hij is haar orgaan."

Scherp critiseert Dr. Kuyper de formuliergebeden, bij ons in gebruik, met hun lange volzinnen, zooals o.a. in 't gebed vóór den Doop. Hierin echter treden we niet thans. Duidelijk is het ons, dat ook Dr. Kuyper niet afkeerig is van hervorming in onzen eeredienst.

* * *

Buiten de twee door ons genoemde mannen van naam in de Ned. Herv. Kerk zijn er anderen die even zeer voelen, dat er ruimte is voor verbetering in onzen openbaren eeredienst. Eenige jaren geleden verscheen er hierover een belangrijk stuk in "Bloesem en Vrucht," maandschrift uitgegeven door 't Christ. Letterkundig Verbond. De schrijver handelt dáár ook over het Kerk-gebed. Hij zegt :

"Is de preek niet het hoofdbestanddeel? En wat geschiedt er ter eere Gods? Vooreerst het gebed, wanneer daar althans dank en lofverheffing niet in gemist worden. Deze beslaan in vele kerkgebeden een ondergeschikte plaats. Men hoort soms gebeden die niet veel anders zijn dan een dogmatische uiteenzetting van een punt der geloofsleer : andere, waarvan de toon en de gedachten eerder zouden doen vermoeden, dat men bijeen is voor eene begrafenis, dan dat eene gemeente samenkomt, die gezegend is met de grootste schatten. Zijn zulke gebeden ter *eere* Gods? Mogen zulke *gebeden* dien naam dragen?" Is er niet veel waars in wat de schrijver hier zegt? Het *Kerkgebed* is niet zoo gemakkelijk uittespreken als sommigen schijnen te denken. 't Is immers niet het gebed van den *bidstond*, ook niet het gebed, waarin de voorganger op den kansel *zijne* ervaringen, *zijne* verzuchtingen, *zijne* begeerten uitspreekt. 't Is het gebed der *gemeente*, als gemeente. Helaas ! dat menige voorganger daaraan niet denkt. De schrijver klaagt er over, dat zelfs in den *bidstond*, soms meer dan een *spreekt*, "en het eigenlijk bidden daar bijwijlen geen grooter plaats inneemt dan in de gewone samenkomsten."

* * *

En wat de *lengte* van het gebed betreft, afgezien van den *inhoud*, ook hierover laat de schrijver zich uit. Wat hij zegt heeft zooveel waars, dat men er wel aan denken mag. Ik haal hier aan allereerst wat hij over het *gebed* te zeggen heeft en daarna wat hij over de *prediking* wil. Beide uitlatingen geven stof tot ernstig nadenken. O.a. zegt hij : "Vele predikanten bedenken niet, dat het voor sommige menschen niet mogelijk is, voor velen moeilijk, anderhalf of twee uur stil te zitten en te luisteren. Er bestaan van Sir John Millais twee schilderijtjes : "Her first sermon," en "Her second sermon." Op het eerste ziet men een jong meisje, in de kerk zittend, met groote oogen, waarin men belangstelling, verwondering en devotie leest. Op het tweede ziet men hetzelfde meisje, maar met voorovergebogen hoofd en met ...... gesloten oogen."

* * *

Ik weet het nog goed, hoe ik als kind te lijden had op de galerij in de Groote Kerk, Kaapstad, en op de kinderbank bij den ingang der kerk aan de Paarl. Wij zaten er dikwijls ons te vervelen, daar we slecht konden zien, slecht konden hooren, nog slechter konden verstaan. Voor ons was er vaak niets ! In sommige gemeenten is er altijd een bepaald woord voor de kinderen, en een lied waarin de kinderen belangstellen, hun bekend. Bij ons is er niets van dien aard. Kon er hierin geen verandering komen? "Het zijn heusch niet alleen jonge meisjes, die door den kerkdienst te weinig worden geboeid. Voor vele volwassenen is het eveneens moeilijk er bij te blijven."

* * *

Doch over het *Kerkgebed*. Hooren wij dezen schrijver :

"Het lange voorgebed is meestal niet aanbevelenswaard. Dat het voorgebed in sommige streken betiteld wordt als "het lange gebed" is reeds een teeken van ontwijding. Herinnert men zich zoo weinig, wat onze Heere Jezus gezegd heeft over de "veelheid van woorden"? En is het volmaakte gebed, dat Hij Zelf ons gaf, een voorbeeld van lengte, of van kortheid? Zeker, er kunnen tijden en omstandigheden zijn, dat men véél aan den Heer te vragen heeft, dat er behoefte is aan een lang gebed. Doch men ga de voorbeelden uit de Schrift eens na, en zie eens of vermelde gebeden meest lang of meest kort zijn. Bij een bijzondere gelegenheid als de inwijding des tempels houdt Salomo een tamelijk lang gebed, maar men vergelijke de duur daarvan eens met onze openbare gebeden. Men bedenke toch, dat als in een vergadering de *aandacht* bij 't gebed verdwijnt, dit eigenlijk reeds een ontwijding is van het gebed. Hoe moet men het dan noemen, als — wat ook gebeurt ! — men zich begint te *vervelen*? Men zegge nu niet, dat zóó iemand niet uit behoefte is opgekomen : de voorganger vergeet soms ook, dat hij niet aan 't preeken is (lees : mag zijn), doch dat hij in gebed is. En als men in *iets* sober moet zijn, dan is het toch zeker wel in het openbaar gebed. Mij is echter eens gezegd door een ernstig denkende, dat hij bij 't gebed van een zeker predikant blij was, als er eens een of andere stoornis kwam, het duurde anders zoo lang zonder eenige onderbreking ! Is dit heiliging van het heilige?"

* * *

Met nog eene aanhaling besluit ik deze ietwat lange en onsamenhangende ontboezeming : over het kerkbezoek van jonge menschen wordt gesproken

in de volgende termen. Daar Zuid-Afrika weldra twee gansch nieuwe Universiteiten zal hebben mag men wel zich deze vraag ter beantwoording stellen : Wat gaat onze Kerk doen voor de jongelingen die de nieuwe Universiteiten komen bezoeken ? Te Kaapstad zullen er zoowat 700 studenten zijn : te Stellenbosch 500. Beseft onze Kerk wel wat de jeugd, de studeerende jeugd behoeft ? Doch ter zake :

" De gemeente van Christus moet daarom alles in 't werk stellen, om het kerkbezoek weer aantrekkelijk te maken. Er is een algemeene klacht, het wordt althans algemeen opgemerkt, dat er onder de jongere menschen zoo weinig lust is voor de godsdienstoefening. Vroeger was het eenvoudig de gewoonte dat zij ter kerk gingen, soms iet of wat gedrongen ; en al schuilt hierin ook een gevaar, zij kwamen althans onder de beademing des Evangelies, en later waren zij tenminste niet onbekend met den weg des heils. *Als men maar komt ! Als men het Evangelie maar hoort !* God kan een enkel woord, een enkele gedachte, tot eeuwig heil doen strekken.

" Maar wij zijn meestal veel te zelfzuchtig, ook in onze vroomheid. Als *wij* het maar goed hebben, als *wij* maar genieten, — wie denkt er aan anderen ? Wij zullen niet *zeggen* : ' Deze schare, die de wet niet weet......' , maar — wij *handelen* er naar. We halen de schouders op en zeggen : ' Ja, als ze nu niet willen ?' 't Is noodlottig, dat tegenwoordig alles maar van den wil der menschen afhankelijk wordt gesteld. ' Nu ja, maar ik bedoel, als ze nu geen lust hebben ?' Is die lust misschien ontnomen door het ontbreken van allerlei, dat boven aangestipt is ? Als cultuur en kunst en comfort in alle lagen der maatschappij doordringen, blijft dan de kerk misschien te veel achter in de uiterlijke verzorging van den dienst, zoodat de menschen zich onbehagelijk voelen ? En nu door allerlei oorzaken de *differentiëering* onder de menschen zooveel grooter is dan 50 of 80 jaar geleden, is daarmee thans rekening gehouden door het instellen van *verschillende* beurten, verschillend in tijdduur en karakter ? Wanneer voor kinderen, jonge menschen en volwassenen bijna alles verschillend is : bezigheden, gesprekken, lectuur, spelen of ontspanningen, enz., alles verschillend naar leeftijd en ontwikkeling, waarom zijn er dan geen verschillende godsdienstoefeningen ? Zijn kerkbeurten speciaal voor jongelui (voor kinderen zijn ze er al, maar die zijn nog meest te statig, te wichtig, niet kinderlijk genoeg : de voordracht van den voorganger moet het alleen doen, 't is trouwens zeer moeilijk) niet broodnoodig ? Men kan toch bezwaarlijk van hen verwachten, dat ze in dezelfde " preek " genot hebben, als menschen die 30 of 50 jaar ouder zijn ?

" Naast de bestaande kerkdiensten, die meest alleen voor volwassenen en voor geestelijk-gevorderden zijn, zouden andere kunnen komen. Het beste zou misschien zijn, dat in verschillende kerken *gedifferentiëerde* diensten plaats vonden, zooals b.v. in Engeland, waar, ik zou haast zeggen, alle nuances van gemoedsaard, karakter en behoefte, bevrediging kunnen vinden. Elk kerkgebouw zou dan een meer of minder *eigen* karakter of physionomie van godsdienstoefening kunnen hebben : meer of minder zang, langer of korter preek, meer of minder liturgie, vervolgstof of vrijen tekst, met of zonder koor, enz.

" Als er althans maar *iets* gedaan werd om den stroom die buiten het Evangelie omzwerft, weer *in* de kerk te leiden. Daarvoor is beslist noodig, dat men de menschen *tegemoet komt*, niet volgens inhoud en wezen, maar *naar vorm en wijze*."

Het Afrikaans.

(Door Ds. G. A. Maeder).

Mag ik, die mijne moedertaal, het Frans, en mijne vadertaal, het Duits, door omstandigheden waarover ik geen beheer had, wel nog goed lezen maar niet vlot spreken kan, dus als 'n onpartijdige omtrent het Nederlands, het Kaaps-Hollands en het Afrikaans, ook 'n woordje meespreken over *het Afrikaans*, dat ik in de omgang met onze mensen het liefst gebruik ; liever dan het hoog Hollands of " the ready English," omdat ik, hoewel van Europese ouders geboren, in merg en been 'n echt Afrikaner ben.

Heeft het Afrikaans recht tot bestaan ? Ja zeker. Onze tegenstanders, vooral de " Cape Argus," kunnen onmogelik dit verstaan dat het Hollands dat op school uit boeken geleerd wordt het Nederlands is : dat wat wij, predikanten, gewoonlik in de kansel gebruiken en zelfs in ons schrijven spellen, niet het zuiver Nederlands is, maar het goed *Kaaps-Hollands* : en dat de taal van de Afrikaner in het huis en op de straat is het *Afrikaans*, dat ook nu op zijn Afrikaans wordt geschreven zowel als gesproken. Men kan als geboren Engelsman dat onmogelik vatten, doch wij verstaan hoe die drie schijnbaar van elkander verschillende talen slechts zijn de drie species van het ene gerus.

Dat het zuiver Nederlands langzaam doch zeker verdwijnen zal en moet als schrijf- en spreektaal in Zuid-Afrika, en mettertijd niet meer door onze Universiteiten als medium van onderwijs zal gebruikt worden, is klaar als daglicht. De allereersten om zulks te erkennen zijn de Nederlanders zelven, met enkele uitzonderingen zoals Eerw. Poën die nog als 'n konservatief hopeloos vasthoudt aan het oude, en de heer Van Rhijn, die trots mag zijn op het verheven en deftig Nederlands, dat zo aangenaam en plechtig klinkt in 't oor van 'n geleerde,

en dat zo lief door hem in zijn nuttige boeken geschreven wordt. Ik heb tijd noch ruimte om in de treffende geschiedenis van de wording van "*die taal*" in te gaan, doch bepaal mij bij onomstootbare feiten.

In het jaar 1876 toen ik, als predikant-zendeling van Witzieshoek, 'n stukje schreef voor "de Fakkel" en opzond naar de Redaktie, die bestond uit de knappe Nederlander, Dr. Bril, principaal van Grey Kollege te Bloemfontein, de Weled. heer J. Brebner, Superintendent-Generaal van Onderwijs in de Vrijstaat, en de Weled. heer, nu Sir J. G. Fraser, 'n wel opgevoed en beschaafd mens, die alle drieën goed konden oordelen, was de kritiek van Dr. Bril: Hier is weêr een van de poëtiese uitboezemingen van onze zendeling, die zo hoogst ingenomen is met de Mount aux Scources; 't is hoegenaamd geen Nederlands wat hij schrijft, doch ik kan geen enkel grammatikale fout erin vinden, en toch is dat juist het Hollands dat wij hier in 't land moeten hebben; want Ds. Maeder schrijft als een zoon des lands met de gedachten en taal van zijn volk.

Toen ik konsulent werd van de gemeente Senekal in 1879, kwam de vrederechter Goossen, 'n geboren Nederlander, die toen reeds dweepte met "die taal van die Patriot van S. J. du Toit," mij vier malen achtereen horen bij de Nachtmaalsgelegenheid; en 's avonds na al de diensten introduceerde hij zich zelven en zei aan mij met de grootste vrijmoedigheid en tevens welwillendheid: U kunt in de schaduw van uw voorganger, Ds. van Heyningen, niet staan wat betreft kanseltaal en het Nederlands, doch de mensen alhier zullen u veel beter verstaan en waarderen dan hem; want hij was te hoog voor hen, daar hij sprak van schepen en zeilen, doch gij praat van schapen en schansen, vee en veld. Zij vatten wat u zegt en de manier waarop u het zegt voldoet hen, omdat u één is met hen en zij één zijn met uw gedachten en in de uitdrukking van uwe gevoelens.

Nog onlangs ontmoette ik Dr. Viljoen, de Superintendent-Generaal van Onderwijs in de Vrijstaat, die mij aanraadde om mettertijd 'n tweede editie van "Uit de Oude en Nieuwe Afrikaanse Doos" uit te geven en als 'n schoolboek te ontwerpen, dan stond ik alle kans dat mijn boekske als 'n leesboek of referaat van *het Hollands* door de Universiteiten zou aanbevolen en gebruikt worden. Wij hebben dus die goede autoriteiten, die vrijwillig erkennen dat het zuiver Nederlands ten onzent uit de mode raakt en langzaam onbruikbaar wordt. Als ik mij niet vergis dan is dit ook het gevoelen van mijn welsprekende en wel ter tale buurman, Sir Frederik de Waal, die zo veel invloed, als Administrateur, uitoefent op onze scholen. Hoe eerder dus wij ons opmaken om het goed gesproken en netjes geschreven Kaaps-Hollands, en wel in de vereenvoudige spelling, als het beste Hollands voor school, Kollege en Universiteit te laten gelden, hoe beter voor onze studerend jeugde en hoe gemakkeliker voor onze Engelse vrienden om zich in, wat wij zouden noemen, een goed beschaafde taal thuis te vinden. Dan zullen wij ook niet zulke potsierlike vertalingen van 't Engels vinden als wij gewoon zijn te lezen op Spoorweg Statieën, aan de aangeplakte borden van Magistraatskantoren en al te dikwels in de Hollandse proeven van Engelse koeranten en advertenties. Wij zullen één goed, geleerd, beschaafd (het laatst is de wens van de uitlander) taalgebruik bezitten als officieël Hollands (Dutch) in Zuid-Afrika hebben.

Naast aan en mededingend met dit Kaaps-Hollands zullen wij al te zeker hebben het Afrikaans, gesproken, geschreven en veel meer dan het eerste gebruikt, en ook later als officieële taal bekrachtigd. Laat mij weer niet geschiedkundiglik maar met harde feiten voor de dag komen. Zowat 'n twintig jaren geleden was ik te Stellenbosch en woonde de vroege Bijbelklas van wijlen Prof. Hofmeyr voor jongelieden in de Zaal bij. Hij was bezig de verwondering van Herodes over de wonderwerken van Jezus uit te leggen en onverwachts gebruikte hij de uitdrukking: Wat! sê Herodes, dit spook want Johannes die ik doodgemaak het is uit de dode opgestaan. Kort daarop las hij het woord Raca en liet onmiddelik volgen "jou rakker." Als iemand ooit het schoonste Nederlands gesproken, hetzelve zuiver geschreven, en hetzelve prakties gedoceerd heeft, dan was het deze onvergetelike man; en toch voelde hij ondanks zichzelf dat het Afrikaans met zijn afrikaanse gedachten en gevoelens en afrikaanse uitdrukking en uitspraak zeer van pas kwam in zijne lessen voor jonge Afrikaners, en sommigen onder hen B.A.'s.

Kort na de sluiting van vrede preekte Ds. H. van Broekhuizen te Victoria West en leverde degelik doordachte en ernstige preken, leidde de kinderdienst op Zondag, en gaf 'n vrije voorlezing in de week. Hij begon altijd met het hoog Hollands, van zijn bekwame Nederlandse vader overgeerfd, doch eindigde telkenmale met het plat Afrikaans van de boere-oorlog. De gloed, de warmte, het lekkere, het natuurlike van het Afrikaans hart kwam van zelf er uit, zonder dat hij het meende. Hij kon zich zelf niet helpen, "die taal het gedwing om sij eië reg." Ik heb Ds. Sypkens dikwels horen preken als lid van de Ring van Beaufort. Hij zeide altijd: "Ons is" in plaats van "wij zijn," dat hij echter in het gebed gebruikte. Hij is 'n geboren Hollander, die gemakkelik Engels, Duits en Frans spreekt, en keert hij van Zwitserland terug, dan ben ik zeker dat wij "met mekaar in Afrikaans sal gesels."

Toen de Kweekschool gesloten werd te Stellenbosch in het jaar 1916, onthaalde Prof. J. du Plessis de professoren, studenten en aanwezige leraren op 'n dinee. Hij werd bedankt voor zijn

vriendelikheid en gastvrijheid, onder anderen, door kandidaat Mentz, tans predikant te Paarl, de knapste van de leerlingen die toen het Seminarie zouden verlaten. De "speech" was met opzet in plat Afrikaans en de spreker gebruikte het woord "ons is" zo dikwels dat het mij zelfs wat hinderde zodat ik bij mij zelven dacht en later aan een broeder zei : De toespraak heeft bestaan uit 'n menigte van onzen (gewicht), heeft het u niet gehinderd ? Het antwoord was : Broeder, gij kunt er niets aan doen, het is de geest des tijds.

Professor Marais heeft ons nog onlangs onthaald en op zeer treffende wijze, in het Gereformeerd Maandblad, over die Afrikaanse spreekwoorden. Daar is geen keer aan wat zich niet opdringt maar van zelf komt. Van zelf rechtvaardigt deze soms, ja, al te dikwels, verachte taal haar bestaan. De Eerste Minister, Generaal Botha, probeert altijd zijn beste Hollandse voet vóór te zetten in 't geleerde en kritiserende Parlement, doch zijn Afrikaanse mond raakt hem baas en de Engelse leden verstaan en vatten hem beter aan het einde dan bij het begin van zijn toespraak. De Ed. heer Merriman erkent aan advokaat Jannie de Waal dat het laatstgenoemde om het Afrikaans ook 'n officieële taal van de Regering te verklaren mettertijd de meerderheid zal erlangen. 't Is niet het Nederlands of het goed Kaaps-Hollands, dat gaat winnen ; maar "die Afrikaanse taal" in politiek en handel, in koerant en op kantoor, in les en lektuur, op school, kollege en universiteit, ja in de Kerk net zo zeker als in de Staat, in het huisgezin zowel als op de straat. Ik weet dat dit gevoelen zeer aandruist tegen het delikaat en kies gevoel van oudere broeders, die in Holland gestudeerd hebben, en het Nederlands met zijn 1,000-jarige lektuur in de grond huns harten beminnen, zoals mijn zeer geachte vriend, vader A. Steijtler ; "but we must face the music, there is no help for it."

Zal het gaan om de Bijbel in 't Afrikaans te vertalen en uit te geven ? Gij kunt het niet keren. De Engelsman ziet het beter in dan wij welmenende konservatieven, die uitroepen "Apres moi, le deluge." Zegt niet het Brits en Buitenlands Bijbelgenootschap onpartijdig : laat het volk de Bijbel in zijn eigen taal hebben, al noemt gij het Hottentots taal ? Het is geen Hottentotstaal, want er is geen hotnots woord daarin dan misschien *pondok* en *kapok,* en de agerende Superintendent van Onderwijs beweert dat zelfs deze twee van Maleise oorsprong zijn. Ja, hoe pijnlik ook voor de welmenenden die blijven staan om zich zelven en hun geliefd zuiver Hollands te rechtvaardigen, gaan de arme tollenaren, die op hun Afrikaanse borst slaan de toekomst meer gerechtvaardigd dan zij te gemoet, zoals er zijn de predikant van New Castle, het vurig parlementslid van Piketberg en Timo van Langlaagte, meer gerechtvaardigd en kalmer dan de veteranen die zich niet zonder smart kunnen losmaken van Utrecht, Amsterdam en Holland.

Ik was in de laatste tijd in meer dan één huisgezin, waar in Pretoria zowel als in het Kaaps Schiereiland de Kinder-Bijbel in het Afrikaans, door de emeritus broeder in Somerset Strand uitgegeven, bij de huiselike godsdienst gebruikt wordt. Ik was verbaasd over de antwoorden welke de kinderen, tot het kleinste toe, door de vader of moeder ondervraagd, gaven omtrent de les of het hoofdstuk van de vorige morgen of avond. Zij verstonden onthouden en genoten wat de vader, moeder of zij tezamen of bij beurten gelezen hadden. Ik feliciteerde nog niet lang geleden Ds. W. J. Conradie met zijn boek, en hij vertelde mij dat de tweede uitgave bijna uitverkocht was. Hij voegde er bij : En toch als ik iemand goed zuiver Hollands hoor spreken van de kansel, dan krijgt mijn hart net lekker. Ondanks zich zelf heeft de taal, gesproken door de achtervelders van Namakwa- en Boesmanland, hem de populaire schrijver gemaakt die hij geworden is. Hij is niet alleen door harde studie in de Kweekschool, maar ook door trouwe en gedurige omgang met onze mensen als hun pastor, de autoriteit geworden die hij nu is over "die Afrikaanse taal."

Wat heeft President Reitz, Totius en anderen bewogen om zulke echte, aangrijpende poësie voor voor het volk te dichten, welke zelfs het gemoed en de smaak van Hoog Eerw. geleerden streelt ; waarom leest men graag "Die Sewe Duiwels," "Piet Retief" en andere geschriften in "die taal ?" Wat ontwikkelt de gaven van schrijven en stijl, uiting en uitdrukking onder onze jongelieden en jongedochteren, wanneer zij de bladen van "De Goede Hoop" openslaan ? Men leest en voelt dat al deze voornoemden zich als Afrikaners hebben gevoeld, geleefd, gedragen en de behoefte bij hen allen van lieverlede is ontstaan om in voeling te blijven met, en uiting te geven aan wat zij als sentiment gevoelen, als gewoonte beminnen, als hoop koesteren omtrent de natie waaruit zij geboren zijn en met wie zij hart en ziel verenigd zijn. Wat men ook denke en bewere de literatuur van het Afrikaans begint zich te ontwikkelen en te vermeerderen. Als 'n Robert Burns in echt Schots naam kon maken wat hindert Mev. Metelerkamp ook gekend en geëerd te worden al schrijft zij maar "Ou Ta" en "Boesman en Hotnot stories ?" Neen ! er is geen keer aan 'n behoefte welke natuurlik en vrijwillig is ontstaan en eenvoudig recht tot wording en van bestaan eist.

En zo zal het gaan met "die Bijbel in die Afrikaanse taal." Men is ook hierin ondanks zich zelven en van lieverlede daartoe gedrongen en gekomen. Het kollege van bekwame vertalers zullen door de verhevenheid van de Schriften, de schoonheid van de stijl, de literariese waarde, de godsdienstige en geestelike invloed van de Bijbel nog

'n betere en hogere toon aangeven voor de taal. Er zal eenvormigheid in uitdrukking, stijl, spelling van zelf komen, als men maar niet haspelt over kleinigheden van verschil en de taal van het volk toelaat om natuurlik te leven, groeien en bloeien. Gelijk de Lutheranen vandaag nog de Bijbel van hun groot hervormer, de Engelsen hun "Authorized Version," en de Hollanders hun Staten Vertaling gebruiken, zullen de Afrikaners hun Afrikaanse vertaling genieten, lezen, behouden en zelfs hun Franse Hugenoten voorouders overtreffen, omdat deze nooit helemaal 'n *gelijkte* vertaling in hunne eigene schone taal gehad hebben. Laat maar de Bijbel in het Afrikaans voor zich zelf zorgen; hij is daartoe in staat. Vraagt slechts Gods zegen op Zijn Boek, wanneer het volk van het zonnig Zuiderland het des te meer leest en des te beter verstaat.

Iets over de Twaalf Artikelen der Apostolische Geloofsbelijdenis.

Prof. Kuyper heeft onlangs in de "Heraut" eene vraag besproken, die ook in Zuid-Afrika met belangstelling zal worden gelezen. Het geldt wel eene kleinigheid, maar is toch de aandacht waard.

Zullen we lezen:

"die geleden heeft onder Pontius Pilatus, is gekruizigd enz."

of

"geleden heeft, onder Pontius Pilatus is gekruizigd"?

Zullen we lezen:

Eéne algemeene, Christelijke Kerk

of

Eene algemeene Christelijke Kerk?

* * *

Een Komma.

In een onzer kerkelijke organen is onlangs de opmerking gemaakt, dat in den onder ons gebruikelijken tekst van het Apostolisch geloof een komma verkeerd is geplaatst. Er zou in het vierde Geloofsartikel n.l. niet moeten gelezen worden: "die geleden heeft onder Pontius Pilatus, is gekruisigd, gestorven en begraven," maar naar uitwijzen van oudere handschriften: "die geleden heeft, onder Pontius Pilatus is gekruisigd, gestorven en begraven." En naar we vernemen, zou zelfs in enkele Kerken reeds besloten zijn, afgaande op dit betoog, in de Zondagsche praelectuur van het Apostolische geloof deze verbetering aan te brengen. Het: onder Pontius Pilatus, zou dan niet meer gevoegd worden bij het voorafgaande *geleden*, waarbij het ook niet hooren zou, maar bij het volgende: *gekruisigd*. Dat zou alleen de juiste lezing van dit artikel van het symbool wezen.

Nu is het zeker juist, dat in de oudste vormen van het Apostolisch symbool die ons overgeleverd zijn, het "Pontius Pilatus" bij "gekruisigd" is gevoegd. Zoo vindt men het bij Tertullianus, Augustinus, e.a. en schijnt het vooral in de oude Westersche Kerk in gebruik te zijn geweest. Maar wanneer men zich daarop beroepen zou, om dezen vorm als den eenig juisten aan te geven, mag tweeërlei niet vergeten worden. Vooreerst, dat in deze oudere teksten het "geleden" ontbreekt en dit eerst later, vermoedelijk uit de Oostersche symbolen, er is ingevoegd. Zoodra nu de invoeging van dit woordeke "geleden" in het Apostolische symbool geschiedde, is het "onder Pontius Pilatus" losgemaakt van "gekruisigd" en bij het "geleden" gevoegd, en dat volkomen terecht, omdat Christus niet alleen gekruisigd is, maar ook "geleden" heeft onder den wereldlijken rechter Pontius Pilatus. In alle handschriften van den zoogenaamden textus receptus van het Apostolisch symbool in zijn *compleeten vorm* wordt het "onder Pontius Pilatus" dan ook bij "geleden" en niet bij "gekruisigd" gevoegd. Er kan dus geen sprake van wezen, dat in onze uitgaven van het Apostolisch symbool door een vergissing de komma verplaatst is, waar zij niet behoort te staan. Zooals de tekst van het Apostolische symbool in onzen Catechismus en achter de liturgische geschriften staat afgedrukt, wordt deze tekst bij *alle* Christelijke Kerken gevonden, zoowel bij de Roomsche Kerk, als bij de Luthersche Kerk en de Engelsche Kerk. Niet een dezer kerken heeft het: "onder Pontius Pilatus" bij "gekruisigd" gevoegd, maar allen hebben het bij het woord "geleden." En waar het Apostolische geloof de gemeenschappelijke belijdenis van *alle Kerken* is, mag over de juiste lezing van dit symbool niet beslist worden door hetgeen in een enkel oud hand-

schrift gevonden wordt, maar moet wat de Kerken zelve hebben vastgesteld als den *juisten* tekst, ook door ons worden aangenomen. Anders zou men met evenveel recht het woord "geleden" kunnen schrappen, dat evenzeer in de oudste handschriften ontbreekt. Hierbij komt in de tweede plaats, dat onze Catechismus in vraag 38 uitdrukkelijk vraagt : waarom heeft *hij onder den rechter Pontius Pilatus geleden*, en eerst daarna, in vraag 39, er toe overgaat om te vragen, of het iets meer in heeft, dat Hij "gekruisigd" is geweest, waaruit blijkt, dat de Catechismus wel degelijk het uit blijkt, dat de Catechismus wel degelijk het "onder Pontius Pilatus" bij het "geleden" heeft gerekend. Wilde men bij de voorlezing van de geloofsartikelen hierin wijziging aanbrengen, dan zou men in conflict komen niet alleen met den officieelen tekst, die door onze Kerk en door alle Christelijke Kerken is aangenomen, maar ook met de uitlegging van het symbool in den Catechismus gegeven.

Terwijl er eindelijk ook nog op dient gewezen, dat, naar den aard van onze Hollandsche taal, de wijziging, die in den zin ontstaat, wanneer men de komma verplaatst, veel grooter is dan dit het geval is in den Latijnschen tekst. Leest men toch, gelijk voorgesteld wordt : "die geleden heeft, onder Pontius Pilatus is gekruisigd, gestorven, begraven, nedergedaald ter helle" — dan slaat de nadere bepaling : "onder Pontius Pilatus", die vooropgaat, niet allen op het terstond daarop volgende : gekruisigd, maar evenzoo op het gestorven, begraven, en het nedergedaald ter helle. En dit nu is zeker nooit de bedoeling van den Latijnschen tekst geweest en zou ook geen zin opleveren. Wilde men in het Hollandsch de nadere bepaling : "onder Pontius Pilatus" van het "geleden" naar "gekruisigd" overbrengen, dan zou men dus niet kunnen volstaan met de komma te verplaatsen, maar moeten lezen : "die geleden heeft, is gekruisigd onder Pontius Pilatus, is gestorven, begraven, nedergedaald ter helle."

Van groote beteekenis is deze zaak natuurlijk niet. Toch wilden we, nu men ons advies over dit vraagstuk gevraagd heeft, ons oordeel publiek uitspreken. En dan kan ons advies geen ander wezen, dan om ten stelligste aan onze Kerken te ontraden, eigenmachtig in den tekst van ons Apostolisch geloof een wijziging aan te brengen. De tekst, die door heel de Christelijke Kerk is aangenomen, mag niet door een of andere plaatselijke Kerk worden veranderd, hoe gering die wijziging ook zij.

* * *

Eene of ééne.

Naar aanleiding van wat we onlangs schreven over de verplaatsing van de komma in het vierde artikel van onze Apostolische Geloofsbelijdenis, vraagt een lezer ons, of men in het 9de artikel moet lezen : ik geloof éénе, heilige, algemeene, Christelijke Kerk, dan wel : ik geloof eene heilige, algemeene, Christelijke Kerk, m.a.w. of dit "eene" een telwoord is en daarom den klemtoon moet hebben, dan wel of dit "eene" het onbepaalde lidwoord is, dat toonloos moet worden uitgesproken.

Hoewel we meenen, dat we reeds vroeger deze vraag beantwoord hebben, willen we toch gaarne onzen vrager van bescheid dienen. Zoo als de aangenomen tekst van de Apostolische Geloofsbelijdenis in onze Westersche Kerken luidt, kan er wel geen twijfel over bestaan, dat de bedoeling is, dat het "eene" niet anders dan het onbepaald lidwoord is en daarom niet den klemtoon heeft. In den Latijnschen tekst, waarvan de Nederlandsche een vertaling is, staat : "credo sanctam, catholicam ecclesiam", d.w.z. ik geloof 'n heilige algemeene Kerk, en ontbreekt het woord *unam*, dat door éénе zou vertaald moeten worden. Volkomen terecht is daarom in den tekst van het Apostolisch geloof, die in onzen Catechismus is opgenomen en ook in dien, welke achter onze Formulieren van eenigheid staat, niet vertaald : ik geloof éénе, heilige, algemeene Christelijke Kerk, maar : ik geloof eene heilige, algemeene Christelijke Kerk. Het ontbreken zoowel van het klemtoonteeken als van de komma na eene toont, dat daarmede niet het telwoord, maar het onbepaalde lidwoord is bedoeld.

Maar al kan er ook in dit geval geen twijfel over bestaan, dat men beter doet met bij de voorlezing der XII Geloofsartikelen zich te houden aan den officieelen tekst, zooals deze door de Westersche Kerken en ook door onze Kerken is aangenomen, toch is het daarom nog niet bepaald ongeoorloofd den klemtoon op het éénе te doen vallen. In den vorm, waarin de Apostolische Geloofsbelijdenis bij de Oostersche Kerken voorkomt, staat nl. wel degelijk : ik geloof éénе, heilige, algemeene Kerk, en wordt daarmede het geloof ook aan de éénheid der Kerk tot uitdrukking gebracht. In dien vorm is dit artikel dan ook overgegaan in de zoogenaamde Geloofsbelijdenis van Nicea, die niet anders dan een uitbreiding van de aloude Apostolische Geloofsbelijdenis is, en deze Geloofsbelijdenis van Nicea behoort evenals de Apostolische Geloofsbelijdenis tot de oecumenische symbolen, die door alle Kerken zijn aangenomen. Dat is wel de oorzaak, waarom Calvijn in den Geneefschen Catechismus het woord "éénе" als telwoord opvat en daarom zegt : "in qua confitemur nos credere unam, sanctam ecclesiam, catholicam," d.w.z. "in welk artikel wij belijden te gelooven éénе, heilige, algemeene Kerk." In zooverre kan men dus zeggen, dat dit "éénе" dus zeker symbolisch gezag heeft.

DEEL XXIII. No. 5. STELLENBOSCH. MEI 1918.

Gereformeerd Maandblad.

Godsdienstig en Maatschappelijk Tijdschrift voor Zuid-Afrika.

AAN ONZE LEZERS.

Dit nommer is grootendeels gewijd aan de Zending-Conferentie onlangs te Stellenbosch gehouden. Wij hopen, dat de stukken die hier voorkomen met genoegen zullen worden ontvangen en gelezen. 't Doet ons genoegen te melden dat het boek van Prof. du Plessis, "Een Toer door Afrika," over zijn reis door het hart van Afrika nu verkrijgbaar is in de Hollandsche taal, en te verkrijgen bij de Studenten-Vereeniging te Stellenbosch tegen 6s. 6d. per exemplaar. Wij bevelen 't lezen daarvan ten sterkste aan.

De Taak die ons Wacht.

(Door Prof. J. du Plessis.)

[N.B. Bij de voordracht op de Conferentie moeten sommige deelen van deze toespraak uit gebrek aan tijd worden weggelaten.]

De prediking van het Evangelie der Zaligheid aan alle volkeren is de roeping en de taak der geheele Christelijke Kerk, en van elke afdeeling der Kerk. In het vervullen van die roeping en in het volbrengen van die taak heeft derhalve ook onze Nederd. Geref. Kerk van Zuid-Afrika haar bijzonder aandeel. In de dagen van Nehemia, toen de terugkeerende Israëlieten zich zoo vlijtig wijdden aan het herbouwen van Jeruzalems gebrokene muren, was de arbeid alzoo verdeeld dat iedereen verbeterde recht tegen zijn huis over. In de verdeeling van de evangelisatie-taak die op de Kerk rust moet men zooveel mogelijk denzelfden regel volgen: een ieder kerkgenootschap arbeide recht tegen zich over. Met andere woorden, onze Ned. Geref. Kerk heeft mijns inziens de roeping niet haar gezanten naar Indië, China, Japan of de Eilanden der Zee af te vaardigen. De taak die haar wacht ligt bij de hand. Recht tegenover haar, vlak voor haar deur, ligt een groot, dichtbevolkt, geheimzinnig vasteland, gehuld in stikdonkere duisternis, die maar op enkele punten door de fakkel des heils is opgelicht. Hier dan, in dit vasteland, waarheen Gods voorzienigheid twee en een halve eeuw geleden onze voorvaderen heeft gevoerd, waar Hij het ons vergund heeft als volk en als Kerk diepe wortels te schieten, hier moeten wij onze taak zoeken, hier onze roeping vervullen om aan de millioenen van Afrika het blijde Evangelie te verkondigen.

Aan deze taak heeft onze Kerk, dank zij der goddelijke genade, reeds geruimen tijd geleden de hand geslagen. Dit zeggen wij ter verdediging tegenover hen door wie het ons wordt aangewreven dat wij maar pas onlangs — sommigen zeggen, sedert de Boeren-oorlog — zijn begonnen in de zending belang te stellen en aan de zending deel te nemen. Ons binnenlandsch zendingwerk is meer dan honderd jaar oud: in het buitenland (zooals het toen nog was) vingen wij zestig jaren geleden zendingarbeid aan. Niet dat wij onze taak met zulken ijver hebben aangegrepen als wij schuldig waren: de weinige arbeiders die voorhanden waren, de noodzakelijkheid om onze eigene gemeenten te organiseeren, het gebrek aan belangstelling, die nog moest worden opgewekt, de groote mate van vooroordeel, dat nog moest worden weggeruimd, hebben verhinderd dat bij den aanvang ons zendingwerk met ijver en geestdrift werd gedreven. Doch onze Kerk heeft als Kerk steeds de zending behartigd, haar zending-commissies benoemd, haar zendelingen aangesteld, haar zending-werkzaamheden bekostigd.

Thans hebben wij een punt bereikt vanwaar wij het werk dat wij tot hiertoe voor den Heer mochten doen, overzien kunnen. Het is van jaar juist dertig jaren geleden sedert Ds. A. C. Murray als onze eerste zendeling naar Nyasaland werd afgevaardigd, en de wonderlijke zegen waarmede de Heer den arbeid in die gewesten heeft bekroond is u allen bekend. Twee jaren geleden bereikte de zending in Mashonaland, ons tweede grootste zendinggebied, haar semi-jubileum. De oudere zendingvelden in de Transvaal en Bechuanaland zijn thans iets over de vijftig jaren oud. Vergeleken met het jaar 1888 — juist 30 jaren geleden — bemerken wij op ons buitenlandsch gebied aanmerkelijken vooruitgang in de getallen van arbeiders en arbeidsters. In 1888 waren er 6 geordende en 5 ongeordende arbeiders (arbeidsters) in het buitenland, de echtgenooten van zendelingen niet medegerekend. In 1918 zijn er, blijkens opgaaf in den Kerk-Almanak, 47 geordende en 36 ongeordende arbeiders(sters)— echtgenooten niet medegerekend, of tezamen 83 tegenover het elftal van 1888. Deze cijfers getuigen van vooruitgang, en voor dezen vooruitgang zijn wij den Heer ootmoedigen dank verschuldigd.

Onze tegenwoordige zendingvelden vallen in drie afdeelingen, die wij goedschiks noemen kunnen onze *oudere zendingvelden*, onze *nieuwere zendingvelden*, en ons *nieuwste zendinggebied*. Tot de oudere zendingvelden tel ik ons binnenlandsch zendingwerk en onze staties in de Transvaal en Bechuanaland ; onze nieuwere zendingvelden vindt gij benoorden de Limpopo en Zambesi rivieren in Mashonaland en Nyasaland ; en onze jongste zendingonderneming ver benoorden de evenaarslijn, in de Westelijke Soedan. Kunnen wij de taak die ons op elk van deze drie gebieden wacht met een kort woord opsommen ? Laat ik trachten zulks te doen. In onze oudste zendingvelden moet naar mijn beschouwing ons wachtwoord zijn *Beschermt*, in de jongere zendingvelden moet het zijn *Breidt uit*, en in het jongste *Bestrijdt*. *Bescherming* van den inboorling hier in het zuiden, waar hij aan allerlei gevaren en verzoekingen blootstaat ; *Uitbreiding* van het zendingwerk in de ruime velden die ons de Heer daar ginds heeft aangewezen, en in de nog ongeëvangeliseerde en onbezette deelen van ons Vasteland ; *Bestrijding* van dien machtigen vijand, die met het Christendom de heerschappij over Afrika betwist, namelijk de Islam. Zietdaar een drieërlei taak waarbij ik u de aandacht wensch te bepalen.

I.

Bescherming voor de leden onzer Zending Kerk binnen de perken van de Unie—dat is de eerste verplichting die op ons rust. De euvelen waartegen zij bescherming behoeven zijn drie—dronkenschap, exploitatie en inkorting van grondrechten. Wanneer ik hierop wijs, dan weet ik dat ik mij op glibberig terrein beweeg, en dat veel dat ik het waag te zeggen ontkend of bestreden wordt. Desniettemin acht ik het noodig de aandacht bij deze dreigende gevaren te bepalen, niet om tegenspraak te verwekken, maar om bespreking en overweging uit te lokken.

De *dronkenschap* richt onder de leden en aanhangers van onze binnenlandsche zendinggemeenten vreeselijke verwoestingen aan. Dit wordt allerwegen erkend. De Algemeene Zending Commissie heeft bij onze laatste Synode erop aangedrongen dat ons hoogste kerkbestuur zich naar de Regeering wenden zal, ten einde om meerdere wetgeving tegen de dronkenschap en om strengere handhaving van reeds bestaande wetten te petitioneeren. Haar aanbeveling is dan ook door de Synode aangenomen. Terwijl ik alle pogingen toejuich en hartelijk ondersteunen wil die de vermindering van drankhuizen, de verkorting van de uren van drankverkoop, en in het algemeen de beperking van drank-faciliteiten beoogen, ben ik er strerk van overtuigd dat, tenzij er een gezonde en krachtige publieke opinie achter de wet zit, met vaste determinatie om toe te zien dat die wet zonder vrees of gunst uitgevoerd worde, er maar heel weinig hoop bestaat dat het drank euvel door wetgeving zal worden verminderd of weggedaan. Op dit punt van de dronkenschap moet het volksgeweten eerst worden wakker geschud. Tot nog toe is dat geweten bedwelmd, sluimerend, machteloos. Ons volk voelt nog niet de afschuwelijkheid van het verleenen van drank-faciliteiten aan onmondigen zooals de kleurlingen en de naturellen van de Unie. Gedurig wordt het geroep vernomen : "De naturel is een kind, en derhalve nog niet bevoegd om hoogere opvoeding te ontvangen, om verantwoordelijke ambten te bekleeden, om het stemrecht uit te oefenen." Welaan, als hij een kind is, dan moet hij ook ten opzichte van drank-faciliteiten als kind worden behandeld. Het kind heeft geen gezond oordeel aangaande het voor zich voordeelige of schadelijke, geen weerstandsvermogen tegen de verzoeking, geen ontwikkeld besef van zedelijke verantwoordelijkheid. Het is strafbaar om aan het kind drank te verkoopen. Het moest strafbaar zijn om aan den kleurling en den naturel drank te verleenen.

In dezen strijd tegen de dronkenschap moeten wij allereerst zorgen dat wij het medegevoel en de medewerking van godvruchtige, ernstiggezinde en nadenkende wijnboeren verkrijgen. Van dezulken zijn er, Goddank, velen in ons land. Onze christelijke wijnboeren moeten leeren inzien en erkennen dat tijdelijke, zedelijke en godsdienstige consideratiën hen noodzaken om den strijd tegen de dronkenschap met ernst en beslistheid aan te binden. De tijdelijke consideratie is deze :—de dronkenschap ondermijnt de krachten van het kleurling-volk, en maakt het dagelijks moeilijker om

goede, gezonde, vertrouwbare en nuchtere werksvolk te krijgen, en dit beteekent nadeel en verlies voor de boerderij. De zedelijke consideratie is deze :—alle standen en klassen van de samenleving worden door de wet van solidariteit aan elkander gebonden ; als één lid der samenleving lijdt, dan lijden al de leden ; deze wet der solidariteit verbiedt ons (zelfs in eigen belang) om te zeggen : *Ben ik mijns broeders hoeder*? Kleurlingen dienen ons, niet alleen in den tuin en op het veld, maar in het huis. Zij zijn onze kokken, binnenbedienden en kinder-oppasters. Als zij in hun gestellen de kiemen van tuberculosis en erfelijke drank-neigingen dragen, dan zijn zij een gevaar voor de geheele samenleving. Alles wat de zedelijke opheffing der kleurlingen bevordert, bevordert de zedelijke welvaart der blanken ; en omgekeerd. En eindelijk, de godsdienstige overweging die onze wijnboeren tot den strijd tegen de dronkenschap moet aansporen is deze : wij zijn als christenen voor de zielen van deze menschen aansprakelijk. De dronkaard slingert door onze straten, ligt voor onze deuren, wordt naar onze gevangenissen gesleurd. Wij kunnen en mogen niet tegenover hem voorbijgaan. God zal zijn ziel van onze hand eischen.

Ik heb slechts tijd om zeer kortelijks op de euvelen van *exploitatie* en inkorting van grondrechten te letten. Het onophoudelijk geroep van den blanken man in Zuid-Afrika is om arbeid, meer arbeid, goedkoopen arbeid. Vooral de mijnen hebben behoefte aan een gedurigen stroom van naturellen arbeiders. De agenten der groote maatschappijen zijn in alle deelen van Zuid-Afrika en Midden-Afrika bezig om mannen te werven voor het werk te Johannesburg en Kimberley, in Rhodesia en in Katanga. Dit is een soort van recruteeren waarop wij veel scherper dienen te letten dan wij tot nog toe gelet hebben. Het is te vreezen dat er in deze aanwervings-campagnes veel bedrog en veel onrecht gepleegd worden tegen den weerloozen inboorling, die door schoone toezeggingen naar de mijnen wordt gelokt, om daar weldra het slachtoffer van long-ontsteking of mijn-tering te worden, of door dobbelspel en onwettig ingevoerden drank zedelijk in den grond te worden geboord.

De *inkorting van de grondrechten* der inboorlingen is een ander kwaad waartegen wij geroepen zijn hem te verdedigen. Het kan u niet zijn ontgaan dat er thans door de Rechtscommissie van den Geheimen Raad in Engeland een groote zaak in verhoor is over het eigendomsrecht van 36,000,000 morgen lands in Rhodesia. De vraag is of dit land den inboorlingen toekomt, die sedert onheugelijkt tijden de bezitters ervan zijn geweest, dan of het het eigendom is van de Gecharterde Maatschappij, die sedert de laatste dertig jaren de beschermheerschappij over die gewesten in den naam van het Britsche Rijk heeft gevoerd. Niet alleen in Rhodesia, echter, maar in de Transvaal, in de Transkei, in Natal en Zululand—overal in Zuid-Afrika — loopt de inboorling gevaar in zijn wettige grondrechten ingekort te worden. Het is onze heilige roeping, als christenen, als leden der N. G. Kerk, als vrienden der zending, om toe te zien dat ook aan de onmondige onderdanen der Unie recht en gerechtigheid geschieden.

II.

Tot zoover over de taak die door onze nadere en oudere zendingvelden op ons wordt gelegd. Richten wij onzen blik nu verder noordwaarts. Wat is met het oog op onze nieuwere gebieden, in Mashonaland en Nyasaland, onze roeping en onze taak? Ik heb deze vraag beantwoord met het éene woord *uitbreiding*. Ik zeg niet dat daarmede onze gansche roeping samengevat wordt. Maar ik ga niet herhalen wat reeds gezegd is omtrent onze grootste behoefte op het veld—de verdieping, versterking en veredeling van het zedelijk en geestelijk leven van onze bekeerlingen. Ik wil u liever eraan herinneren dat een kwart eeuw nadat de kinderen Israëls over de Jordaan waren getrokken en voet gezet hadden in het Land der Belofte, de Heer tot Jozua moest spreken : "Er is nog zeer veel lands overgebleven om dat erfelijk te bezitten." En vandaag, nadat onze heilsboden een kwart eeuw en meer over de Krokodil en Zambesi zijn getrokken, komt onze God ook tot ons met de aansporende vermaning : "Er is nog zeer veel lands overgebleven om dat erfelijk te bezitten." *Inbezitname*, dan *avanceeren*, *uitbreiden*—dat moet onze leuze zijn.

Hiertegen verneem ik al dadelijk van tweeërlei kant bezwaar—van den kant van onze ondersteuners thuis en van den kant van onze zendelingen op het veld. Onze ondersteuners zeggen : "Uitbreiden ! wat, wilt nog meer hooi op uw fork nemen ? nog meer ijzers in het vuur steken ? nog meer lasten op de geduldige schouders der zendingvrienden binden ? Zijn de geefkrachten van onze Kerk daartoe in staat ? is er niet gevaar dat gij ons overeischen zult, en mogelijk steeksch maken ? Voor steekschheid, lieve vrienden, heb ik geen vrees. Steekschheid behoort bij het paard en bij muildier, welks muil men breidelt met toom en gebit, maar niet bij den ootmoedigen en blijmoedigen volgeling van Jezus Christus. Het geven voor de zaak Gods is een kunst die de Kerk door oefening moet aanleeren. Het is verblijdend te weten dat wij als kerkgenootschap hieren reeds eenige vordering hebben gemaakt. Ik heb mij de moeite getroost om eens na te gaan hoe het met ons geven voor de Zending vijf-en-dertig jaren geleden stond. In het jaar 1883 was de gezamenlijke opbrengst voor de Zending weinig meer dan £2,000 : de beraming voor dit jaar (1918) toont aan dat wij de som van £25,000 zullen noodig

hebben—dus £23,000 per jaar meer dan voor 35 jaren. Wat ons getal lidmaten betreft hebben wij sedert 1883 onze getallen precies verdubbeld : in 1883 hadden wij 71,000 leden, terwijl onze Almanak voor 1918 aangeeft 142,000 leden. Vijf-en-dertig jaar geleden brachten de 71,000 lidmaten £2,000 op, dat is, minder dan 6d. per lidmaat per jaar : op de basis van £25,000 berekend zal elk lidmaat in 1918 3s. 6d. per jaar opbrengen, dat is, zevenmaal zooveel als in 1883. Dat is stellig berekend om het hart te verblijden.

Maar kan iemand nu beweren dat deze som van 3s. 6d. per jaar zooveel is als wij doen kunnen, en dat zij de volle geefkracht van de gemeenten vertegenwoordigt? Gewis neen. Want bedenkt het eens, het zijn maar de weinigen die tot nog toe hebben bijgedragen, of althans ruim hebben bijgedragen : de meerderheid heeft maar op karige en trage wijze de zendingzaak ondersteund. Wat wij te doen hebben is de basis van belangstelling breeder te maken, en het zoover te brengen dat *alle* lidmaten der gemeente, elk naar zijn vermogen, medewerken voor de bevordering van de belangen der zending. Onze Kerk kan veel, veel meer doen voor de uitbreiding van Gods Koninkrijk dan zij tot dusverre heeft gedaan. Ik zou mij niet willen wagen aan een voorspelling van wat haar zending-*budget* wezen zal aan het einde van nog 35 jaren.

Niet alleen van den kant van de gemeenteleden thuis, maar ook van den kant van de zendelingen op het veld hoort men soms bezwaren tegen het voorstel om uit te breiden. Men zegt, 'Is het niet onze eerste plicht om al onze kracht te wijden aan de versterking van de Inboorling Kerk die reeds gesticht is? Zij heeft behoefte aan wijze leiding, aan teedere zorg en aan vaderlijke tucht. Moesten wij niet vooreerst onze aandacht bij haar bepalen, en niet zoo spoedig nieuwe werkkringen stichten? Daardoor verflauwt allicht de ijver der Moederkerk voor de oudere zendingvelden, en trekt de nieuwe onderneming haar belangstelling, haar gebeden en haar gaven tot zich.'

Op dit bezwaar heb ik de volgende opmerkingen te maken. Het kan niet bewezen worden dat 't op touw zetten van een nieuwe zending onderneming de belangstelling in het oudere werk verzwakt, evenmin als het bewezen kan worden dat de ontwakende ijver voor de verwaarloosden in ons midden verkoelend werkt op den ijver dien de Kerk tegenover de zendingzaak openbaart. De christelijke weldadigheid, zoo placht Dr. Chalmers te zeggen, werkt niet bij wijze van uitputting, maar bij wijze van fermentatie. Elke nieuwe geloofs-onderneming van de Christelijke Kerk, op welk gebied en in welke richting ook, kan geen afbreuk doen aan bestaande ondernemingen, maar moet noodzakelijkerwijs stimuleerend en sterkend op ze inwerken. Trouwens, de christelijke weldadigheid is niet een beperkte en afgemeten voorraad, evenals de voorraad waters in een reservoir verzameld, die door het gebruik allengs vermindert, maar een geheimzinnige levenskracht, die telkens als zij in beroering wordt gebracht nieuwe gisting openbaart, en zich vermenigvuldigt en voortplant.

Maar is het dan niet onze dure verplichting voor onze reeds gestichte Inboorling Kerken in Mashonaland en Nyasaland te zorgen zoolang zij onze leiding en onze hulp noodig hebben? Stellig is dit onze verplichting, en niemand heeft ooit voorgesteld dat wij ons aan die zendingvelden zullen onttrekken, of zelfs dat wij ons arbeiders-personeel verminderen zullen. De vraag is alleen of wij nooit verder mogen gaan, of wij nimmer onze bakens verzetten en nieuw gebied bezetten mogen. Hierop zal menigeen dadelijk antwoorden : 'Ja, het spreekt van zelf dat wij dat wel mogen doen, maar het is twijfelachtig of het *nu* de tijd is om aan uitbreiding te denken.'

Maar waarom dan niet nu? Wij kunnen toch niet wachten totdat de Inboorling Kerk *geen* behoefte meer heeft aan onze leiding, onze zorg en onze tucht. Zulk een tijd wordt nooit bereikt, althans niet voordat de Heiland wederkomt. Na twee en een half eeuwen kleven er nog vele, zeer vele gebreken aan onze eigene Ned. Geref. Kerk, en is zij er zelf nog verre vandaan, het ideaal van een Christelijke Kerk te hebben verwezenlijkt. Wij kunnen hierin niet beter handelen dan het voorbeeld der Apostelen na te volgen. Terwijl Paulus met intensieven en opbouwenden arbeid bezig was, te Antiochië of te Efeze, in Galatie of in Achaje, hield hij de oogen steeds gericht op de plaatsen die op gene zijde gelegen waren, en zocht hij gedurig naar gelegenheid om het evangelie al verder en verder te dragen. Elke stad, elke provincie, waar hij het vaandel des Kruises plantte, werd weldra het uitgangspunt voor nieuwe ondernemingen, die ten doel hadden de nog verder gelegene deelen te evangeliseeren.

Mijn derde opmerking is deze, dat de uitbreiding die wij bepleiten *in* deze zendingvelden moet beginnen, en van deze zendingvelden moet uitgaan. Zelfs in Mashonaland en in Nyasaland is er veel lands overgebleven, dat nog niet erfelijk is bezeten geworden. In Mashonaland kan men zich nog in oostwaartsche richting sterk uitbreiden. De rapporten van sommige staties, verleden jaar bij den Raad der Zendelingen ingediend, maakten het duidelijk dat er nog ruimte en aanvraag waren voor evenveel buitenscholen als reeds waren opgericht. Dat is een onweersprekelijk bewijs dat het geheele land nog niet bezet is. In Nyasaland is dit ook het geval. Portugeesch gebied, dat deels op rekening van de Transvaalsche Kerk, en deels op rekening van de Kaapsche Kerk daar ligt, is nog feitelijk een onbearbeide akker. De struikelblokken welke de Regeering in den weg der zendelingen heeft gelegd moeten en kunnen door gebed worden

verwijderd. De Vrijstaatsche Kerk, die met zooveel ijver in Noord-oost Rhodesia arbeidt, overziet nog een ruim veld, zich strekkende ver naar het westen, dat zij nog niet heeft geöccupeerd. Hier is overvloedige gelegenheid tot uitbreiding.

De eerste regel dien wij in deze uitbreiding nakomen moeten is dit, dat de uitbreiding zich zoo wijd moet uitstrekken als dat de taal welke de zending gebruikt gesproken wordt. De Chinyanja-taal van Nyasaland is over een zeer wijd gebied de gewone omgangsspraak. Onze Zending in dat gewest moest dientengevolge niet rusten totdat zij zich heeft uitgebreid over het gansche gebied waar die taal verstaan wordt. De perken der taal zijn de perken van den haar aangewezen arbeidskring. Tot aan die perken kunnen haar zendelingen 't evangelie aan de inboorlingen in hun eigene taal brengen, voor die inboorlingen scholen oprichten, waarvoor de benoodigde schoolboeken reeds opgesteld en voorhanden zijn, en onder hen de Heilige Schrift verspreiden die reeds in hun eigen taal is overgezet. Uitbreiding overal waar de taal der Zending verstaan en gesproken wordt is een regel ons door de wet der spaarzaamheid voorgeschreven, en wij zullen wel doen door dien regel te volgen.

Doch wat omtrent uitbreiding buiten de werkkringen die wij reeds bezet hebben? Is zulke uitbreiding gereed? Dat is éene manier om de vraag te stellen. Wij beschouwen dan alles van het standpunt van onze Kerk uit. Is *zij* daartoe gewillig? Is haar werkkracht, zijn haar geefkrachten daartoe in staat? Maar er is een ander oogpunt waaruit de kwestie van uitbreiding kan worden beschouwd. Is er nog nood? Is Afrika genoegzaam geëvangeliseerd, of zitten er nog heidenstammen in de duisternis? ijn er nog wenkende handen? Hooren wij nog Macedonische stemmen, *Komt over en helpt ons*? Als wij dien nood niet zien, en die stemmen niet hooren, dan is het voorwaar niet omdat zij er niet zijn, maar omdat ons oog dof en ons oor zwaar geworden zijn. Hoort het dan, geliefde vrienden, uit den mond van een oog-getuige dat de nood van Afrika schreiender is dan ooit tevoren. Er arbeiden thans ongeveer 4,000 Protestantsche zendelingen in dat gedeelte van Afrika dat benoorden de Zambesi-rivier gelegen is. Dit klinkt heel mooi, en wij komen zeer gemakkelijk tot de conclusie dat Afrika nog al goed voorzien is van boden des heils. Doch wij vergeten dat die 4,000 zendelingen arbeiden moeten aan 150,000,000 heidenen en Mohammedanen, zoodat elkeen van hen nagenoeg 40,000 zielen voor zijn rekening heeft. *Veertig-duizend zielen*! Vergelijk dat met de voorziening van onze geestelijke behoeften hier in de Kaapsche Kerk. Voor 300, 000 zielen hebben wij een schare van 168 predikanten, en nog klagen wij dat ons volk achteruitgaat uit gebrek aan degelijke bearbeiding. Maar als wij hier in de Kaap Provincie van leeraren voorzien waren naar evenredigheid van de voorziening in Midden Afrika, dan zouden onze 300, 000 zielen recht hebben op *slechts zeven predikanten*. Afrika verkeert dan in zeer diepen geestelijken nood, en wij, als de oudste inheemsche blanke Kerk, hebben een bijzondere roeping om dien nood te helpen lenigen.

Het past ons niet, als Conferentie, om aan de Algemeene Zending Commissie voor te schrijven *waar* zij toekomstig zendingwerk zal hebben aan te vangen. Het past ons nog minder onzen Heer en Aanvoerder vooruit te loopen, en niet geduldig en oplettend te wachten op de leiding Zijner voorzienigheid. Doch dit verhindert niet dat één die onlangs van een verkenningstoer in de duistere deelen van ons Vasteland is teruggekeerd u zekere gewesten kan aanduiden waar er naar zijn meening een schoone gelegenheid bestaat om middenpunten van geestelijk licht en leven te stichten. Van ons arbeidsveld in de Westelijke Soedan zal ik aanstonds spreken — van de uitgebreidheid en de belangrijkheid ervan, en van de hooge en strenge eischen die het ons stelt.

Een mogelijk arbeidsveld waarheen ik u in den geest voeren wil is gelegen in de omgeving van het Kivu Meer, op de grens tusschen Britsch Oost Afrika, Duitsch Oost Afrika (z.g.) en Belgisch Congo. Zes of zeven jaren geleden kwam in de Kaapstad een reiziger aan, die als olifantjager in Midden-Afrika een arm verloren had. Hij was een Christen, wien de nood van heidensch Afrika zeer ter harte ging. Sterk drong hij daarop aan dat wij als Kerk een zending zouden ondernemen naar de streek genaamd Ruanda, liggende ten oosten en ten noordoosten van het Kivu Meer. Door het uitbreken van den oorlog ben ik verhinderd geworden Ruanda te bezoeken, ofschoon ik tot bij de grenzen gekomen ben. Het is een hoogliggende, gezonde landstreek op de waterscheiding tusschen de Victoria en Kivu Meeren, en tusschen de kommen van den Nijl en den Congo. Gedurende de laatste jaren zijn de volkeren van die gewesten bearbeid geworden door een Duitsch Genootschap, welks hoofdkwartieren te Bethel bij Bielefeld zijn. Ons in te dringen waar reeds een ander genootschap arbeidt zou noch hoffelijk noch christelijk zijn. Er zijn echter gebeurlijkheden die wij in aanmerking moeten nemen. Het is mogelijk dat dat Genootschap na den oorlog niet in staat zal zijn, of ongenegen zal zijn, om zijn arbeid te hervatten, en gaarne aan ons het veld zal willen overmaken. Of wij kunnen noordwaarts en westwaarts van het Meer een geschikt veld vinden waar, zoover ik weet, nog geen genootschap heeft gearbeid of denkt te arbeiden. In ieder geval, van Ruanda als mogelijk zendingveld moeten wij een nota maken.

Tweedens denk ik aan een ruim veld in Midden Congoland dat nog geheel onbezet is. Van het gebied waar de Amerikaansche Presbyteriaansche

Zending arbeidt op de Kasai en Sankuru rivieren, reisde ik in 1915 voor ruim drie weken oostwaarts naar de Lualaba (of Boven Congo) Rivier. De landstreek die ik doorkruiste scheen mij een gezonde, gelijk zij blijkbaar een wel-bewaterde en vruchtbare was. In deze gewesten heeft de Protestantsche Belgische Zending een arbeid willen beginnen, doch de oorlog heeft (naar ik meen) aan dat voornemen vooreerst een einde gemaakt. Hier treft men den flinken Basongi-stam aan — menschen die vroeger hartstochtelijke kannibalen waren, maar nu rijp zijn voor geestelijke bearbeiding. Dit arbeidsveld is niet zoo bereikbaar als het eerste door mij beschreven, doch in de nabij-gelegen en gelijkgezinde Amerikaansche Zending zouden wij, als wij ons hier kwamen te vestigen, krachtigen steun vinden.

Ik noem vooreerst alleen deze twee liggingen, omdat wij hier nog Bantu-stammen aantreffen, die talen spreken verwant aan de talen die op onze zendingvelden in Mashonaland en Nyasaland gebruikt worden. Er is een bepaald voordeel aan verbonden, wanneer op onze verschillende zendingvelden zoo niet dezelfde, dan toch ten minste verwante talen in zwang zijn. Het is soms noodig een beproefden zendeling uit het éene naar het andere veld te verplaatsen, en als de talen die op beide velden gesproken worden, zoo weinig van elkander verschillen als de éene Bantu-taal van de andere, dan leert de zendeling de spraak van het nieuwe veld met groot gemak aan. Aan den anderen kant is het betrekkelijk moeilijk om, wanneer men reeds de moeite heeft genomen om een Bantu-taal te bemeesteren, nu weer de grammatica, zinbouw en woordenschat van een taal behoorende aan de Hamietische of Soedanesische familie aan te leeren.

III.

Ten laatste moet ik spreken van ons jongste arbeidsveld en van de taak die ons aldaar wacht, namelijk de *bestrijding van het steeds voortrukkende Mohammedanisme*. Het ontstaan en de snelle verbreiding van den Mohammedaanschen godsdienst is één van de raadselen van de geschiedenis. Het wordt erkend dat het Mohammedanisme samengesteld is uit waarheden die Mohammed aan het Jodendom en het Christendom ontleende, en dat al wat edel en verheffend is in zijn leerstelsel aan de laatstgenoemde godsdiensten te danken is. En toch heeft de alwijze God in Zijn ondoorgrondelijke voorzienigheid den Islamschen godsdienst toegelaten om zich binnen weinige decaden over haast al de landen grenzende aan de Middellandsche Zee te verspreiden, reeds bestaande christelijke beschavingen te vernietigen, en leden van de Christelijke Kerk te veranderen in vurige aanbidders van den valschen Profeet. Ik weet van geen betere verklaring van dit verbazend verschijnsel dan deze,— dat God den Islam heeft willen gebruiken als een geesel om de afvallige en ontaarde Christelijke Kerk te tuchtigen. Tot vandaag toe blijft de Islam de geesel van het Christendom. In de zending politiek van Afrika is er geen meer brandende vraag dan deze: hoe zullen wij ons weren tegen de machtige aanvallen van het Mohammedanisme? Dit Mohammedaansche vraagstuk ontmoet ons op de straten en in de achterbuurten van de Kaapstad; wij hebben ermede te doen op de vlakten en aan de meeroevers van Nyasaland; het staart ons bedreigend in de Soedan aan.

Het ergste is, dat de Islam niet slechts een staande bedreiging maar ook een staande berisping van het Christendom is. Hoe traag en schuw zijn wij Christenen niet om met onze belijdenis voor den dag te komen: de Mohammedaan schaamt zich niet om vijfmaal 's daags, en in het openbaar, te bidden. Hoe weinig opoffering getroosten wij ons voor onzen godsdienst: de Mohammedaan geeft geregeld aalmoezen, vast een gansche maand in elk jaar, en onderneemt eens in zijn leven de moeilijke en kostbare reis naar Mekka. Hoe machteloos staan wij voor de verwoestingen door de dronkenschap aangericht: de Mohammedaan is een geheel onthouder, en is dat in gehoorzaamheid niet aan een uitdrukkelijk bevel, maar slechts aan een vriendelijken wenk en waarschuwing van Mohammed. Hoe beschamend zijn deze en dergelijke vergelijkingen voor ons niet.

De twee groote machten die thans in ernstigen strijd gewikkeld zijn voor het bezit van Afrika zijn het Christendom en het Mohammedanendom. Het heidendom heeft uitgediend: zijn altaren zijn verbroken, zijn heiligdommen ontwijd, zijn goden onttroond. Het heidendom kan zich niet weren tegen den ondermijnenden invloed van verhevener godsdiensten, die het toeroepen: "Uw polydaemonisme en uw magie zijn op dwaling, bedrog en zinsbegoocheling gebouwd, en moeten derhalve vergaan. Er is maar één eenig waarachtig God, en de goden der heidenen zijn afgoden." De vraag is alleen maar deze: welke van de twee concurreerende godsdiensten, het Christendom of de Islam, zullen de millioenen van Afrika aannemen? In den Slaamschen godsdienst hebben wij een krachtigen mededinger. Hij is reeds vijf eeuwen vóór ons in het strijdperk getreden. Hij is de godsdienst van zwarte rassen, evenals het Christendom de godsdienst van blanke rassen is. Zijn godsdienstige eischen zijn streng, zeer streng; en zijn zedelijke eischen zijn licht, zeer licht. En dat is juist wat de natuurlijke mensch gaarne wil —een godsdienst die in uiterlijke plichtplegingen opgaat, en het niet zoo nauw neemt met zedelijke deugden zooals waarheidsliefde, oprechtheid, reinheid van hart en spraak, en dergelijke.

Dezen godsdienst moeten wij bestrijden. Hoe?

Door de beoefening van de christelijke liefde, en door de stille verkondiging, door voorbeeld nog meer dan door voorschrift, van de christelijke *waarheid*. Door kracht van argument zijn nog maar heel weinige Mohammedanen tot het Christendom bekeerd geworden. De liefderijke omgang, vooral van den knappen geneesheer, en de stille invloed van het geheiligd christelijk leven—dat zijn de middelen die God gebruiken wil. Maar wij moeten den Islam ook bestrijden door aan onze bekeerlingen en aan onze nog onbekeerde leerlingen het onderscheid tusschen de wet van Christus en de wet van Mohammed duidelijk te maken. Daartoe moet de zendeling die in Mohammedaansche streken gaat arbeiden een bijzondere opleiding ontvangen. Voor dit werk heeft hij een bijzondere verstandelijke toerusting noodig. Geve ons God mannen en vrouwen van bijzonderen aanleg en bijzondere toewijding voor dit hoogst belangerijk werk.

De taak die ons wacht! Hoe groot, hoe heerlijk, hoe verheven! Hoe ernstig, hoe verontrustend, hoe onmogelijk! Wie is tot deze dingen bekwaam? Onze bekwaamheid is uit God.

"Ja, Zijn eindloos alvermogen
Ondersteunt ons flauwe pogen;
Helpt en sterkt de zwakke kracht
Van de ziel die Hem verwacht."

"Arbeiders Uitgestoten."

Matth. 9 : 38.

DOOR DS. THERON.

"Bidt dan den Heere des oogstes, dat Hij arbeiders in Zijnen oogst uitstote."

't Is gebruikelijk geworden, om bij het lezen of hooren van dit bevel des Meesters, aan arbeiders te denken, die op de voorposten staan moeten. Wij zien in den geest, de rijpe velden wachtende, en bidden dan: "Heere stoot arbeiders uit." Maar loopen wij niet gevaar, om het moeilijkst arbeidsveld, onbearbeid te laten? Als gij de verschillende werkzaamheden, waartoe een kind van God geroepen wordt, rangschikken moet, aan welke werkzaamheden gaat ge de eerste, de voornaamste plaats geven? Wat is het moeilijkste dat in Gods Koninkrijk gedaan moet worden? Vindt ge eenmaal het moeilijkste werk, dan dringt het bevel des Heilands zich op "Bidt dan den Heere des Oogstes, dat Hij uitstote."

Kan er eenig twijfel in deze vergadering wezen, welk werk de eerste, de belangrijkste plaats innemen moet? Een beroemde Theologische Professor heeft eens gezegd: Ik zou liefst één man de kunst van het gebed leeren, dan tien de kunst van te preeken." Naardat wij verstaan hoe ontzettend moeilijk het gebed is, waar wij intreden moeten voor degenen, die op de voorposten staan, alwaar de vorst der duisternis meestal nog zijn scepter zwaait: naardat wij verstaan welke bergen van moeilijkheid en vooroordeel weggelicht moeten worden: naardat wij de dikke muren van traagheid, zelfzucht, en inhaligheid zien die thuis neergeworpen moeten worden, zullen wij ook verstaan, dat zij die in dit werk gebruikt zullen worden, *uitgestoten* moeten worden. 't Is niet in de aard van het vleesch om moeilijk werk aan te pakken.

Hebben wij niet nog te leeren, dat het sterkste wapen dat de Heilige Geest ons in de hand geeft, om den vorst der duisternis te verdrijven, om den weg te banen naar de harten van de duizenden geboeide zielen, het gebed is? Gelooven wij dat niets zoo doeltreffend als het gebed is, om de banden van Gods kinderen af te krijgen? Banden die hen terughouden van Gods zaken voorrang in hun leven te geven.

Waar ons onderwerp ons roept te denken aan "*het gebed in dienst der zending*," zullen drie zaken ons bezig houden, t.w. Het gebed als het onfeilbaar middel om

(1). *De weg tot de harten der heidenen te banen.*

(2). *De harten der arbeiders in den strijd te sterken.*

(3). *De muren van vooroordeel, gemakzucht en zuinigheid thuis, omlaag te werpen.*

Gij zult bemerken, dat wij hier niet aan de gewone opvatting van dit bevel des Meesters raken. Maar zal dit alles door het gebed verkregen kunnen worden? Op deze vraag geeft Gods Woord, en de ervaring een ondubbelzinnig antwoord.

1. *De weg tot de donkere harten gebaand.*

't Is niet moeilijk in de geschiedenis voorbeelden te vinden, om aan te toonen dat het gebed het meest effektief middel is, om licht in de duisternis te brengen, om moeilijkheden weg te ruimen. De groote Apostel zal hier, op voetspoor van zijn Meester, ons helpen. Er was te Korinthe een geweldige strijd aan den gang waarin hij gewikkeld was. Paulus had te doen met "ongeschikte en booze menschen," zich bewust van wat die strijd gaat kosten. Met een diepe behoefte aan hulp werpt hij zich op de gebeden van de geloovigen te Thesalonika en roept hun toe: "*Voorts broeders! bidt voor ons, opdat het woord des Heeren zijnen loop hebbe, en verheerlijkt worde.*" (2 Thes. 3 : 1.)

't Is niet moeilijk te zien welk eene werkelijkheid de gebedsarbeid voor hem was. Blijkt het niet uit dit verzoek van den Apostel, dat men mijlen van het strijdperk doeltreffende hulp verleenen kan? Dat men in die geest uitstappen moet totdat men in aanraking met den vijand komt? Dat in Gods wijze beschikking, de Heilige Geest zich van des menschen geest bedient, om met de vijandige machten te werken? Hebt ge al geprobeerd uw geest alzoo te doen uitstappen, om te verzachten wat hard is; om tot andere gedachten te brengen, wat vijandig is? Dan hebt gij niemand noodig om u te overtuigen van de vermoeienis die zulk werk brengt. Wij zullen het op ons gemak niet kunnen doen. Neemt ge aan dat langs die weg waarlijk gearbeid kan worden; hebben onze broeders op de voorposten dan niet recht, om op onze hulp te rekenen? En nu vooral dat de moeilijkheden vermenigvuldigd zijn. Durven wij zeggen, dat wij veel van deze vermoeiende gebedsarbeid weten?

Het gebed voor de Zending is ons waarlijk niet iets vreemds. Elke Woensdag, ten minste, worden de namen van staties en arbeiders voor Gods Troon genoemd. Maar durven wij eerlijk zeggen, dat wij in deze heilige oefening ons bewust zijn, dat kracht van ons uitgaat? Staan wij, Woensdag morgen, moe van onze knieën op?

Nog eens. Wij hooren Paulus de gemeente te Rome (15 : 30) oproepen om met hem "te strijden in de gebeden." Er wachtte hem duidelijk veel tegenstand te Jeruzalem. Hij zag de bergen van moeilijkheden zich verheffen, en gevoelde behoefte aan gebedssteun, en hulp, "opdat hij bevrijd mag worden van de ongehoorzamen in Juda." Niemand kan ons zeggen, wat men in 't zendingveld verliest; wat de Kerk voor zegen mist, doordat zoo weinigen zich tot dezen gebedsarbeid aangorden willen.

Als het noodig is kunnen wij nog nader in de geschiedenis komen, om voorbeelden te vinden van de ontsluiting van den weg waarlangs het Woord loopt, en verheerlijkt wordt. Denkt ge niet dadelijk aan dat wonderlijk geval in het leven van D. L. Moody, toen hij naar zijn getuigenis, eens in eene kerk in Londen als tegen een muur spreken moest. Zijn ondervinding dien morgen was zoo pijnlijk, dat had hij zijn woord niet gegeven, dat hij de avond dienst ook leiden zou, hij die kerk niet weer zou ingekomen zijn. Die ijskoude omgeving was te ondragelijk. Een vreemde ondervinding wachtte hem die avond echter, waarmede zelfs hij, op het oogenblik, verlegen stond. Toen hij in 't midden van den avonddienst was, was het hem alsof de hemel boven de gemeente ontsloten werd. Hij had de vrijmoedigheid aan het einde een uitnoodiging tot Jezus te doen; en wat stond hij verbaasd, om eene schaar te zien opstaan! Wat kon de oorzaak van deze verandering wezen? zoo vroeg hij zichzelf. Onderzoek doende kwam men op 'n zieke dame af, die jaren lang den Heer gebeden had om Moody toch naar hare gemeente te zenden. En toen zij, waar zij in hare ziekekamer gekluisterd zat, hoorde dat die man Gods die morgen gepredikt had, en den avond weer de dienst leiden zou, sloot zij zich af tot vasten en bidden. Machteloos naar het lichaam, oefende zij kracht in den hemel uit, en zoowat 40 zielen werden het Koninkrijk Gods dien avond ingebracht.

Eischt deze moeilijke tijd niet een bende van zulke leiders? Zal de Heere te vergeefs naar dezulken onder ons zoeken? Wat moet het voor onze broeders en zusters, die in de hitte van den strijd staan, beteekenen, te weten dat de Heere, hier in het Zuiden zulke arbeiders heeft uitgestoten!

Dit brengt ons tot de tweede werkzaamheid van die gebedsarbeiders:

2. *Zij moeten de harten der arbeiders in het zendingveld sterken.*

't Is niet zoo gemakkelijk, zonder persoonlijke ondervinding, ons in de toestand van onze broeders te denken, waar zij door tastbare duisternis omringd zijn, en soms op een eenzame statie arbeiden moeten. Mij dunkt als ooit eene gelegenheid zich aanbiedt, om een hart onder den riem te steken, dan hebben wij die hier. Gelooven wij, dat wij onze broeders op de voorposten, niet beter kunnen helpen, dan door ons tot dezen gebedsarbeid aan te gorden, zullen wij dan terug houden, omdat die arbeid zwaar is?

Laten wij ons maar weer er aan herinneren dat dit inderdaad arbeid is. En als er ooit werk is dat kracht vereist, dan hebben wij het hier. Kennen wij die moeilijkheid? Of moeten wij eerlijk erkennen, dat het ons veelal vreemd is? Zooals een van onze ijverigste predikanten eens zei, toen hierover gesproken werd: "Ik weet niet wat ge bedoelt met afgematheid door het gebed. Bidden is immers iets van God vragen. Mijn kinderen worden niet moe als zij mij iets komen vragen." Is hij de eenige leider die zoo denkt? Blijkt het niet dat wij veelal buiten dezen strijd staan? En zij die op de voorposten in de hitte van den strijd staan moeten de onmisbare hulp missen, die wij geven kunnen. Is het niet onuitsprekelijk jammer dat wij als toeschouwers blijven staan, en zelf veel verliezen, en zoo zegen ook van anderen terughouden? Wij ontkennen niet, dat zij die in dezen strijd stappen, zullen uitgestoten moeten worden; zullen wij niet om dit uitstoten bidden? Zullen wij onwillig zijn, als de Heere ons uitstoot?

De tijd waarin wij leven heeft een ernstige boodschap aan ons, wij die als strijders in Gods Koninkrijk erkend zijn. Meer nog, wij die als aanvaarders optreden moeten. Hoe diep wij ons ook verootmoedigen moeten over de vreeselijke moord, die

er onder christen volkeren van dag aan den gang is, kunnen wij niet anders dan met bewondering gade slaan het inspannen van alle mogelijke krachten, om sukses te verzekeren.

Waarlijk de verantwoordelijke personen hebben geen benijdenswaardige positie. Indien iemand, dan zullen zij God danken, als de morgen van een rechtvaardigen vrede aanbreekt. Nog onlangs verklaarde de Eerste Minister van Engeland, dat hij een last te dragen heeft, die te zwaar is voor één mensch, en wie betwijfelt dit? Hier hebben wij inderdaad ingespannen krachten. De vraag is, of zij deze spanning veel langer zullen kunnen verduren? Wij herhalen, deze toestand heeft ons een gewichtige les te leeren. Zie hoe men alles opzij dringt, om het éene doel te bereiken. Staan wij niet veroordeeld waar wij die ernst, die toewijding zien? De strijd waarin wij gewikkeld zijn is niet minder hevig, en welke doodsche gerustheid wordt opgemerkt! Onbewust, mogelijk, laten wij ons terug houden van te stappen op een terrein alwaar er gestreden zal moeten worden in de gebeden. Het vleesch heeft daar geen lust toe. En terwijl wij in traagheid terug staan moeten onze vertegenwoordigers op de voorposten lijden. Moeten zij de zware last alleen dragen.

Men erkent deze waarheid in dezen huidigen krijg. Johannesburg bidt nu. Iets waaraan men in normale tijden nooit zou gedacht hebben. Op den stoep van 't Stadhuis eene schare dagelijks, tot het gebed bijeen te zien, is een vreemd gezicht voor die stad. Waartoe is men daar, en op andere plaatsen in 't midden van den dag, bijeen De begeerte is om langs den Troon van God sterkte, en moed te brengen aan de strijdende legers duizenden mijlen ver. Waarlijk, de ernst en toewijding aan den dag gelegd, in dezen oorlog, veroordeelen de strijders in den krijg des Heeren.

Al de eischen den bidders gesteld zijn moeilijk. Om den weg open te bidden voor het Woord, waar er zooveel bijgeloof, vooroordeel en vijandschap hinderen, is geen gemakkelijk werk. Om een verzachtende invloed te laten werken op hen die bitter zijn, om tot andere gedachten te bewegen, die vijandig zijn, eischt arbeid. Gelooven wij waarlijk, dat dit werk is, dat in de binnekamer, of tezamen met anderen verricht kan worden?

Om langs den weg van het gebed, moed en sterkte in het hart van onze vertegenwoordigers te brengen is een groot voorrecht. Durven wij zeggen dat wij aan dit werk de noodige tijd en kracht gegeven hebben? Als God ons hiertoe genade gegeven heeft, dan wacht ons nog een ander arbeid, zeker niet minder moeilijk, t.w.

3. *De muren van gemakzucht, zelfzucht en inhaligheid, die er 'thuis neergeworpen moeten worden.*

Een van de grondslagen van het Godsrijk is: "Zoekt *eerst* het Koninkrijk Gods." In onze Transvaalsche Kerkwet hebben wij, wat genoemd wordt, de grondslagen der Kerk. Waar andere wetsartikels betrekkelijk gemakkelijk veranderd kunnen worden, eischt de wet eene kennisgeving van zes maanden, om aan die grondslagen eene verandering aan te brengen. Men zal zich wachten van zoo maar aan die grondslagen te tornen. Als dit het geval is met onze Kerk, kunnen wij dan zoo maar een van de grondslagen van Gods Koninkrijk op zijde schuiven? Licht er niet op den bodem van ons hart de gedachte: Onder tegenwoordige omstandigheden is het niet moeilijk in alles aan Gods Koninkrijk voorrang te geven? Heeft de Heere Jezus dan niet van deze omstandigheden geweten, toen Hij deze grondslag heeft neergelegd? Wij staan vaak voor die muren met de gedachte: Hier hebben wij met onmogelijkheden te doen. Wij hebben echter geene overtuiging noodig, dat, als Gods Koninkrijk de *eerste* plaats kreeg, er geen sprake meer zijn kan van een tekort aan mannen en middelen. Is het niet de moeite waard, naar de Bergpredikatie terug geleid te worden? Zou de Heiland onze hulp willen hebben, om deze toestand tot stand te brengen? Zijn wij gewillig onze hulp Hem te geven, waar Hij in Zijn goddelijke liefde Zich neerbuigt, en menschen hulp gebruikt? Uw karakter is van dien aard, dat ge niet een werk aanpakt, als ge u geen welslagen denken kunt. Ziet ge eenige kans, om die muren om te doen vallen? Terwijl de twijfel uwe ziel bekruipt, hoort ge 't Eeuwig Woord: "Roept tot Mij, en Ik zal u antwoorden, en Ik zal u toonen groote en vaste dingen, die ge niet weet." Is dit roepen niet de moeite waard?

Gij erkent, hier is 'n gebied waar er uitstoting zal moeten plaatsvinden. Want ge kunt er niet van af: Wilt ge die toestand in de Kerk zien, dan moet die eerst bij den bidder gevonden worden. Wij zullen moeten besluiten of wij gewillig zijn de eerste plaats aan Gods Koninkrijk in ons eigen leven te geven. Die muren van zelfzucht, gemakzucht en inhaligheid in ons leven ineengestort!

Zou er eenige twijfel in deze vergadering bestaan dat de Heiland deze orde van dag wil hebben, en dat deze orde mogelijk is? Ons samen zijn hier bij deze gelegenheid werd veroorzaakt door de machtige stroom van belangstelling en milddadigheid die er in den laatsen tijd, door ons land is gespoeld. Wij hebben dus te doen met muren die niet zoo stevig zijn, als die waarmee Jozua werken moest. De muren van Jericho waren onbeweeglijk, die waartegen wij trekken moeten zijn gekraakt. Als iemand moest twijfelen, dan moest Jozua twijfelen, en wij zien hem met een geloof optrekken die God heeft vereerd. Zullen wij twijfel toelaten? Zullen wij onze hulp terug houden?

Iemand die in krijgkunst bedreven is weet het

recht gebruik te maken van het weifelen van zijn vijand. Niet alleen moet men de gelegenheid kennen, en gebruiken, om den vijand te bestormen; maar men moet weten eene overwinning op te volgen. Hoe dikwijls wij hierin gefeild hebben zal de Eeuwigheid openbaren.

Onder Gods genadige leiding hebben wij een tijd in ons Kerkjaar waarvoor wij niet te dankbaar kunnen zijn. Er is in den regel een ernstige stemming met Pinksteren. Men is dan vatbaar om teruggeleid te worden tot den toestand waarin de Kerk bij hare geboorte was. Een stroom van eensgezindheid, belangstelling, ijver en milddadigheid spoelde en voerde alles voor zich heen. Welke verantwoordelijheid rust er op de schouders van de aanvoerders van Gods krijg, in dezen tijd vooral!

Zal het den Heiligen Geest gelukken, om deze vergadering op een platform te voeren dat als opschrift draagt: "*Opdat Christus in allen de eerste zou zijn*"? Wij zullen dan gevorderd zijn in ons optrekken tegen die muren, die hier thuis Gods Koninkrijk stremmen. De dag zij niet meer verre, dat Gods Koninkrijk de eerste plaats inneme in het leven van al de aanvoerders, en van ons geheele dierbare Kerk! Waarom niet in dezen Pinkstertijd erom vragen?

De Zending en het Geestelijk Leven der Kerk.

HUN ORGANISCH VERBAND.

Door Prof. Moorreesi.

Naar aanleiding van een merkwaardig boek van een Duitschen geleerde, werd eenige jaren geleden in zekere kringen in allen ernst de vraag besproken: of Jezus wel ooit de Heidenzending gewild heeft? Om zulk een vraag te kunnen stellen, moet men òf zijn oogen sluiten voor vele duidelijke uitspraken van het Nieuwe Testament, òf ze eenvoudig als ongeldig op zijde schuiven, omdat zij, naar beweerd wordt, niet tot de oudste overlevering behooren. Maar zelfs zij, die zulk een standpunt innemen, zijn verplicht te erkennen dat de zending een noodzakelijk gevolg is van het Evangelie dat Jezus aan de wereld heeft gebracht. Wij M.H.H. hebben geen bewijzen noodig dat de Zending niet slechts door den Heere Jezus opzettelijk aan Zijne discipelen bevolen is; maar dat dit juist de heerlijkheid van het Evangelie is, dat het een Godsrijk verkondigt dat alle volkeren der aarde omvatten moet, en dat de Kerk het orgaan is dat God gebruiken wil om Zijn Goddelijk heilsplan tot aan de einden der aarde bekend te maken.

De Zendings-idee wortelt reeds in het Oude Testament. Reeds van Abraham werd gezegd dat in Hem en in zijn zaad alle geslachten der aarde zouden gezegend worden. De kennis van den waren God werd aan Israël toevertrouwd, niet om als een kostbare schat door dat volk te worden bewaard; maar om door Israël aan al de volkeren der aarde te worden bekend gemaakt, en het was omdat het volk zijn heerlijke roeping niet verstaan heeft en voor zich zelf heeft willen behouden wat aan de wereld was gegeven, dat het uit de rei der volkeren werd uitgewischt! En wanneer wij den grijzen Simeon van het Kindeke Jezus hooren spreken als: een licht tot verlichting der heidenen," dan is dat woord slechts de weerklank van wat op menige bladzijde der Profeten en Psalmen voorzegd is.

Zoo hebben het dan ook de Apostelen verstaan. Ik weid hier niet over uit, maar herinner u slechts hoe de Apostel Paulus vuur vat—zoo dikwijls hij begint te spreken over "de verborgenheid, die in andere eeuwen den kinderen der menschen niet is bekend gemaakt, gelijk zij nu is geopenbaard aan Zijne heilige apostelen en profeten: namelijk dat de Heidenen zijn mede-erfgenamen en van hetzelfde lichaam en mede deelgenoten Zijner beloften in Christus door het Evangelie." (Efez. 3 : 6).

De gansche geschiedenis der Kerk, van de dagen der Apostelen tot op onzen tijd levert het bewijs gelijk wij zoo even gehoord hebben, dat er 'n innig verband bestaat tusschen het leven der Kerk en de Zending.

De vraag echter die ik beantwoorden moet is niet of er zoodanig verband bestaat: maar *hoedanig dat verband is tusschen het leven der Kerk en de Zending:*

Is de zending een plicht die aan de Kerk van buiten opgelegd is, die zij wel behoort te volbrengen omdat de Heer het wel bevolen heeft; maar die niet in *rechtstreeks verband staat* tot haar eigen leven, zoodat zij 't verwaarloozen kan zonder dat haar eigen leven er ernstige schade bij lijden zal? Of is het zendingwerk zoo innig aan het leven der Kerk verbonden dat het tot haar levensfuncties behoort; zoodat haar bloei of achteruitgang daarvan afhangt, en zij het niet nalaten kan zonder dat de ontwikkeling van haar eigen leven erdoor gestremd en in gevaar gebracht wordt?

Gij ziet het gewicht van deze vraag.

Ook in het eerste geval is het haar dure plicht om het bevel van haar Meester te gehoorzamen. 't Is toch voorwaar geen kleine zaak indien de Kerk weigert of nalatig is om een uitdrukkelijk bevel te gehoorzamen van haren Heer, die haar "gekocht heeft met Zijn eigen bloed," en "Zichzelven voor ons gegeven heeft opdat Hij zich een eigen volk zou reinigen, ijverig in goede werken." In zijn laatsten nacht op aarde heeft de Heere Jezus aan Zijne apostelen gezegd: "Indien gij mij liefhebt zoo bewaart mijne geboden." (Joh. 14 : 15), en die gemeenschap der liefde tusschen Hem en Zijne discipelen stelt Hij als voorwaarde tot de inwoning

van den Heiligen Geest. Indien dan het bewaren van Zijne geboden de toetsteen is van onze liefde tot Hem, is dan niet het verwaarlozen van het groote Zendingbevel een bewijs van gebrek aan liefde tot den Heer ? en is niet reeds dit een verklaring van de gebrekkige ondervinding van de inwoning des Heiligen Geestes is de kerk die de voorname oorzaak van hare machteloosheid is ?

Gij ziet dus hoe innig reeds uit dit oogpunt beschouwd, het verband is tusschen de Zending en het leven der Kerk, en dat nalatigheid in het Zendingwerk niet dan schadelijk werken kan op het leven der Kerk.

Maar indien de Zending werkelijk een van de *levensverrichtingen* der *Kerk* is, dan is de zaak nog veel ernstiger, dan wordt de Zending een levenskwestie voor de Kerk, een zaak waarvan niet alleen haar bloei, maar haar *voortbestaan als Christelijke Kerk afhangt :*

En dit nu volgt, dunkt me reeds uit het begrip dat de Kerk niet een doode machine, maar een *levend organisme* is.

De eenvoudigste plant of het kleinste diertje onderscheidt zich van de meest kunstig samengestelde machine door dat geheimzinnig iets, dat wij *leven* noemen. En het eigenaardige van alle *leven* is, dat het behoefte heeft zich voortteplanten en uittebreiden. Het levenlooze groeit aan door wat van buiten aangebracht wordt ; maar al wat leeft ontwikkelt zich door een drang van het eigen leven, dat God het ingeplant heeft. De steen, die in de aarde begraven ligt, zal jaren lang daar blijven liggen, als de hand van den mensch hem niet te voorschijn brengt of een andere kracht van buiten hem beweegt ; de kleine zaadkiem worstelt totdat het zich een weg boort door de harde aardkorst heen. Een gebouw rijst hooger doordat steenlaag op steenlaag gelegd wordt ; de eik groeit van zelf door de kracht van zijn eigen natuurlijk leven. (vrgl. Mark. 4 : 20). Nu gelooven wij dat de Kerk niet maar een machine is ; een instituut door menschelijke wijsheid opgericht, en door menschelijke inspanning in stand gehouden. Neen ! wij gelooven dat zij uit God geboren, en dus het ware, het eeuwige leven deelachtig is. En volgens de wet dat al wat leeft zich ontwikkelen moet, kan het niet anders of de Kerk zal, indien haar leven gezond is, den drang gevoelen om zich uittebreiden en voortteplanten. En waar zij dit niet doet, daar is haar leven krank, en beantwoordt zij niet aan den drang van haar eigen leven. Zoo zien wij dan ook dat de jeugdige Kerk in de volle frischheid en kracht van het Pinkster leven, dadelijk begonnen is zich naar alle kanten voortteplanten.

Hoe de Zending eigenlijk ontstaan is, weten wij niet. Lang voor dat *Barnabas* en *Saulus* te Antiochië door den Geest werden uitgezonden (Hand. 13), was het Evangelie reeds door onbekende mannen naar Fenicië en Cyprus en Antiochië gebracht (Hand. 11 : 19). En zoo moet het ook in verscheidene andere plaatsen zijn gekomen. En is dit niet juist een bewijs dat de Zending der eerste Kerk de spontane uiting van haar eigen leven was. Gelijk in de lente de bladeren zich loswikkelen uit de knoppen die ze omzwachtelen, zoo verbrak het jeugdig leven der Kerk de enge windselen van het Jodendom om zich vrij te kunnen ontplooien, en zich voortteplanten in de Heidenwereld. En zoo is het—gelijk wij vernomen hebben—ten allen tijde geweest waar het leven der Kerk gezond en krachtig was : daar kon het zich niet laten binden door de grenzen van eigen volk en vaderland ; maar baande zich een weg naar de uiterste einden der aarde ! Het zendingsbevel—heeft iemand gezegd—is niets anders dan de vertolking van het leven en streven der Kerk ; en een ander schrijver verklaart : "De Kerk leeft daarvan dat zij zich uitbreidt."

Maar verder : Ik heb gezegd, dat het een wet is dat al wat leeft zich ontwikkelen moet ; maar ik voeg er bij : *dat elke soort van leven zich ontwikkelt naar zijn eigen aard.*

Hoedanig nu is het leven dat in de Kerk van den Heere Jezus woont. De Kerk is Zijn lichaam : dat lichaam waarvan Hij het hoofd is, en het leven dat haar vervult is niets anders dan Zijn eigen leven dat in haar woont.

't Is het leven van Hem, die in den hemel der heerlijkheid gehoord heeft het noodgeschrei eener verlorene wereld, en die gekomen is op deze aarde om te zoeken en zalig te maken wat verloren is : van Hem, die de wet van Zijn eigen leven uitgesproken heeft in het woord : "indien het tarwegraan in de aarde niet valt en sterft, zoo blijft het alleen ; maar indien het sterft zoo brengt het veel vrucht voort ; die zijn leven liefheeft, zal het verliezen ; en die zijn leven haat in deez wereld, die zal het behouden ten eeuwigen leven. En ik zoo wanneer ik van de aarde zal verhoogd zijn, zal ze allen tot mij trekken." En dit sprak Hij volgens de aanteekening van Johannes van Zijn dood. 't Is het leven van Hem wiens spijze het was den wil des Vaders te doen ; en wiens lust den naam des Vaders te verheerlijken, door aan de wereld bekend te maken de liefde Gods voor verloren zondaars, al kostte het Hem het offer van Zijn eigen leven aan het kruis ; van Hem, die gezegd heeft tot Zijne jongeren : "Gelijk de Vader mij gezonden heeft alzoo zend ik ulieden ! "

Wat dunkt u, broeders en zusters ! hoe zal dat leven zich openbaren in de Kerk ?

Zij gelooft dat er geen anderen naam onder den hemel gegeven is door welken wij moeten zalig worden, dan dien van Jezus Christus : dat Hij de éénige, en algenoegzame zaligmaker is : dat zonder Christus te zijn, beteekent zonder God en zonder hoop te zijn. Zal de Kerk, indien waarlijk de liefde Gods in de harten der geloovigen uitgestort is door den Heiligen Geest—de liefde van

dien God, die de wereld alzoo lief gehad heeft, dat Hij zijn eeniggeboren zoon, niet gespaard heeft, maar Hem voor ons allen overgegeven heeft: zal zij waar die liefde waarlijk in de harten der geloovigen uitgestort is, den schat des Evangelies, die haar toevertrouwd is, voor zich zelven willen bewaren: haar licht onder een korenmaat verbergen: geen oor hebben voor het noodgeschrei eener wereld, die verloren is? Of zal niet veel meer het woord des Apostels in haar waarheid worden: de liefde van Christus dringt ons, als die oordeelen dat indien één voor allen gestorven is, zij dan allen gestorven zijn; en Hij is voor allen gestorven opdat degenen die leven niet meer zichzelven zouden leven; maar dien, die voor hen gestorven en opgewekt is?" Zal zulk een Kerk, die alles aan Hem te danken heeft: al haar zaligheid in dit leven, al haar hoop voor de eeuwigheid, niet bereid zijn alles ten offer te brengen, om Zijn naam bekend te maken over de gansche aarde opdat alle knie zich voor Hem buige en alle tong zal belijden dat Christus de Heer zij tot heerlijkheid Gods des Vaders?

* * *

Maar indien er zulk een organisch verband tusschen Kerk en Zending bestaat, dan

1. *Moet de mate van ijver en zelfopoffering, waarmede de Kerk haar zendingwerk verricht, evenredig zijn aan de mate van geestelik leven die zij zelf bezit*: terwijl omgekeerd weer de uitbreiding van haar werkzaamheid onder de Heidenen nieuwe kracht en nieuwe bloei brengen moet in haar eigen leven. Immers het leven der Kerk hier, en dat der Kerk in het zendingveld is eenzelfde leven. Het geestelijk leven der Kerk kan onmogelijk bloeien als haar zendingwerk kwijnt; gelijk het zendingwerk niet bloeien kan als het leven der Kerk kwijnt. Dit heeft de geschiedenis der Kerk ten overvloede bewezen!

2. *Hieruit volgt*: dat *wat de Kerk in de eerste plaats behoeft voor een succesvolle zending is: verdieping van haar eigen geestelijk leven.*

Niet in de eerste plaats meer geld, meer personen, betere organisatie. Al deze dingen zijn noodig, onmisbaar zelfs; maar zij kunnen niet vergoeden het gemis van waarachtige geestelijke kracht. Eén man, die door een groote gedachte bezield en overmeesterd wordt is meer waard dan duizend anderen. En de Kerk heeft noodig door deze éene gedachte bezield en overmeesterd te worden dat voor Hem alle knie zich buigen moet en dat alle tong Zijn naam belijden moet tot heerlijkheid Gods des Vaders.

3. 't Is de Zending, die aan de Kerk geven zal: *een nieuw gezicht van haar roeping*: niet om voor zichzelf te leven; maar gelijk haar Heer te leven voor een verlorene wereld.

Is het niet aandoenlijk: duizende jongelieden, de bloem van Europa zich blijmoedig te zien wijden aan den dood ter wille van een aardschen vorst en een vergankelijk koninkrijk? En zullen wij niet ernstig bidden dat de Heer aan ons en onze kinderen geven mocht een gezicht van dien Koning, wiens troon staan zal wanneer de schitterendste kronen van alle vorsten der aarde in 't stof zullen liggen, en van dat Koninkrijk dat door geen schokken kan worden geschud, dat onbeweegelijk is wanneer alle aardsche rijken, met al hun macht en met al hun glans in puin zullen storten? Voor zulk een Vorst en zulk een Koninkrijk te werken, dat is een gedachte waard om voor te leven en te sterven!

4. De Zending zal aan de Kerk geven: *een nieuw besef van haar machteloosheid.*

De Zending plaatst de Kerk voor sommige der moeilijkste problemen, waarmede de geest des menschen zich bezig houden kan. Denken wij aan de millioenen heidenen die moeten gekerstend worden; aan de kolossale sommen gelds die benoodigd zijn, aan de ontzettende macht van het Heidendom, en van het Mohammedanisme, dan gevoelen wij hoe gansch machteloos wij zijn tot die taak. Dan worden wij uitgedreven tot onzen God. En hoe ernstiger wij het zendingwerk opvatten, des te ernstiger zullen wij beginnen te roepen tot onzen God. En hoe dieper de Kerk haar afhankelijkheid gevoelt, en hoe vuriger zij roept tot den Heer, des te beter zal zij bereid zijn om het orgaan te wezen waardoor de Almacht Gods zijn heilsplan uitvoeren kan.

5. Want—en hiermede eindig ik—de Zending zal aan de Kerk geven: *een nieuw geloofsvertrouwen op de Almacht Gods.*

Er is geen werk op aarde, dat grooter moeilijkheden oplevert dan het zendingwerk; maar er is ook geen werk dat met meer moed kan worden ondernomen: omdat geen enkel werk zoo zeker is van ons niet teleurtestellen; want het is het werk van Hem, die gezegd heeft: "Mij is gegeven alle macht in hemel en op aarde!" En het is die kracht, die in de gemeente werkt. "God is het die in u werkt, beide het willen en het werken." Verstaan wij wat het zegt dat God in ons werkt? Indien wij het verstonden, wij zouden in verbazing en aanbidding neerzinken in het stof. Maar dan zouden wij ook verstaan dat niets ons onmogelijk kan zijn waar het geldt de toebrenging der Heidenen tot den Heer!

Heeft niet Jezus zelf, gelijk wij zoo even gehoord hebben, met eigen mond verzekerd dat het zijn zal één kudde en één Herder! En werd niet voor Johannes het gordijn dat de toekomst bedekt, weggeschoven, en heeft hij niet de vervulling van

die toezegging gezien: "een groote schare, die niemand tellen kon, uit alle natie en geslachten en volken en talen; allen met één stem zingende ter eere van Hem die op den troon zit en het Lam"?

De Kracht ons Toegezegd.

Door Ds. George Murray.

Lukas 24 : 49 : "Ik zend de belofte Mijns Vaders op u."

Daar is zekere kracht beloofd in ons tekstwoord en in Hand. 1 : 4 lezen wij van de "belofte" des Vaders, kracht in den grooten strijd tusschen licht en duisternis, tusschen God en den Satan, kracht aan de strijders die aan Gods kant staan, ook aan ons indien wij gewillig zijn om onze plaats intenemen in een van Gods vijf regimenten. Welke zijn die? Gij vindt ze opgenoemd in 1 Cor. 1 vs. 27 en 28: Het *dwaze* der wereld, het *zwakke* der wereld, het *onedele* der wereld, het *verachte* en *hetgeen niets is*; en God heeft ze uitverkoren "opdat geen vleesch zou roemen voor Hem."

Wie noemt die regimenten op en heeft zijne plaats er in genomen? Paulus, een van de meest geleerde en talentvolle mannen van zijnen tijd, die verder aan de Corinthiers schrijft: "Ik ben niet gekomen met uitnemendheid van woorden of van wijsheid, en ik was bij u in zwakheid en in vreeze en in vele beving," en op een andere plaats "want als ik zwak ben dan ben ik machtig." In dien geest heeft hij te Corinthe zendingwerk gedaan en daarom kon God Zijne belofte aan hem vervullen en zeggen: "Mijne kracht wordt in zwakheid volbracht."

Eerst was het bij hem: "Ik volg niet," maar dit werd veranderd in "niet meer ik"; "Ik ben met Christus gekruisigd, en ik leef, doch niet meer ik, maar Christus leeft in mij." Zoo zeer is hij afgedaald dat hij zich eerst noemt "*de minste der Apostelen*"; eenige jaren later, "*de allerminste van al de heiligen*"; en nog later, "*de voornaamste der zondaren.*"

Zoo was het met Paulus. Zijn wij gewillig om onze plaats in deze naast hem te nemen en in dien geest zendingwerk doen, dan kunnen wij rekenen op de toegezegde kracht.

Maar vergeten wij niet dat wij die kracht niet alleen noodig hebben voor den strijd in het zendingwerk, maar ook voor den strijd tegen de zonde in ons, want de vijand is één, in ons en in 't heidendom, en de vernieuwing moet eerst in ons behaald worden, zoo wij kracht naar buiten willen uitoefenen. Laat ons dan vernemen hoe zeker de kracht geschonken is om gedurig de overwinning in onszelven te behalen. In Rom. 7 van vs. 7 af aan wordt het op en af leven van menig Christen beschreven. Men heeft een vermaak in de Wet, wil het goede doen maar wordt gedurig gevangen genomen onder de wet der zonde die in de leden is en komt nooit verder dan vers 24 "Ik ellendig mensch!" Zij gaan nooit verder om met Paulus te zeggen: "Ik dank God door Jezus Christus onzen Heere," of "Gode zij dank die ons de overwinning geeft door Jezus Christus onzen Heer." Zij juichen nooit met Paulus in Rom. 8 vs. 2: "De wet des Geestes des levens in Christus Jezus heeft mij vrij gemaakt van de wet der zonde en des doods."

Zooals een magneet eene naald vrijmaakt van de aantrekkingskracht der aarde, zoo maakt de toegezegde kracht ons vrij van de aantrekkingskracht der zonde in onze leden. Wij zijn gansch onmachtig om die zelf te breken, om te overwinnen, maar wij moeten God danken voor de overwinning zooals Josafat deed, toen hij de priesters tegen den vijand met trompetten liet optrekken om de verovering van God beloofd te vieren. Wij moeten ons door het geloof de verovering toeëigenen.

Let op de elf Apostelen vóór het Pinksterfeest, waar de Heer Jezus hun werk hun aanwees en hun zeide dat zij Zijne getuigen moesten zijn tot aan het einde der aarde. Zij waren inderdaad machteloos en ten einde raad met zichzelven. Het is alsof ik Johannes hoor zeggen: "Heer, ik een getuige van U, den zachtmoedigen Heiland! onmogelijk. Gij weet hoe ik de Samaritanen wilde verbranden en Gij hebt mij zelf genoemd een zoon des donders." En Petrus: "Heer, onmogelijk dat ik voor de volkeren getuigen kan, ik die U voor eene arme dienstmaagd verloochende." En Jacobus: "Heer, hoe kan ik voor U, den nederigen Jezus, gaan getuigen, ik die met mijn broeder naar de eereplaatsen in Uw rijk zocht?" En Thomas: "Heer, Gij weet hoe ongeloovig ik was toen ik van Uw opstanding hoorde." En de anderen: "Als onze voormannen zoo spreken, wat kunnen wij doen, ook wij zijn den laatsten nacht allen als lafaards op de vlucht gegaan." En tot zulke mannen sprak Christus en aan hen werd de kracht toegezegd. En waarom waren juist zij zoo geschikt om de kracht te ontvangen? Omdat zij toen konden plaats nemen in Gods vijf regimenten, maar nog meer, omdat zij alles voor Christus hadden opgegeven, Hem hartelijk lief hadden, en zich Hem hadden toegewijd. En wat was het gevolg toen zij de toegezegde kracht ontvingen? De zoon des donders werd Johannes de Apostel der liefde, Petrus kon den Hoogepriester in de oogen zien en zeggen: "Gij hebt Hem gedood": in plaats van een eereplaats was Jacobus gewillig om voor Christus onthoofd te worden. En wat was de kracht hunner getuigenis? 3,000 op den Pinksterdag bekeerd en kort daarna nog 2,000 en wij weten allen hoe

de discipelen vermeerderden, totdat zelfs het trotsche Romeinsche Rijk voor den gekruizigde moest buigen. Nu weten wij het groot geheim om de toegezegde kracht deelachtig te worden. Om niet alleen te zingen: "Mijn al is op 't altaar," maar alles daar werkelijk te leggen zooals de Apostelen, dan zal het vuur, de toegezegde kracht niet wegblijven, wij zullen die ontvangen, en ook onze getuigenis zal kracht hebben.

Hebt gij de gelijkenis van de bamboes gehoord? Laat mij u dit vertellen. Een man stond bij een fraaie bamboes die langs een heuvel groeide en bewonderde het. De bamboes zeide: "Bewondert gij mijne schoonheid? Het is alles te danken aan mijnen eigenaar die zoo veel zorg aan mij besteedt en ik groei hier ter zijner eer." Terwijl het nog sprak kwam de eigenaar aan met een scherpe bijl in zijne hand en zeide: "Mijn bamboes, zijt gij gewillig om mij te dienen, mag ik met u doen wat ik wil?" "Ja, mijn meester," was het antwoord. "Maar ik wil u afkappen," zei de eigenaar, "en gij zult verdroogen en ik wil u ver van hier wegnemen, zijt gij gewillig?" "Ja, mijn meester, als het u wil is dan ben ik gewillig," zeide de bamboes, en met zijn scherpe bijl was de fraaie bamboes spoedig afgekapt. De eigenaar liet het daar droog worden, al de fraaie bladeren verdorden, en met een scherp instrument doorboorde hij het hart van de bamboes, zoodat er water door vloeien kon.* Hij nam het toen op zijnen schouder en droeg het ver weg over de bergen waar eene fontein van levend water vloeide en plaatste het eene eind in de fontein. Toen ging hij andere halen die gewillig waren om zoo afgekapt en doorboord te worden; *hij nam alleen de gewilligen* en plaatste ze allen achter elkaar totdat hij het water door een zand woestijn geleid had, en waar het uitkwam dronken de menschen en riepen uit van blijdschap: "Het levend water is tot ons gekomen."

De meester ging toen naar zijn bamboes en zeide: "Mijn bamboes, zijt gij tevreden dat gij uzelven liet afkappen en uw hart doorboren?" en het antwoord was: "O ja, mijn meester, al had ik tienduizend levens, gaarne zou ik ze willen geven om het levend water naar dorstige zielen te brengen."

Vrienden, zijn wij gewillig? Het levend water kan alleen daar vloeien waar gewillige harten gevonden worden. De toegezegde kracht is gereed, zullen wij aan de voorwaarde voldoen?

"Ik niets, Christus alles."

[*Ik heb in Ceylon een bamboesbosch gezien, waarin elk bamboes zoo dik was als ik om mijn lijf.]

Het O.T. in het Licht der Opgravingen.

(Ds. D. Lategan.)

XIV.

HET PARADIJSVERHAAL.

Wij hebben reeds vier hypothesen ter oplossing van de oorspronkelike woonplaats des mensen besproken, t.w. die van Josefus, de Pasitigris-Armenië- en Midden-Azië-hypothesen. Nog blijven er twee over nam. de Noord Pool- en de Babylonië-hypothesen.

5. *De Noord Pool hypothese* werd in 1885 door Dr. William F. Warren met de grootste geleerdheid in zijn werk "Paradise Found" verdedigd. Volgens hem moeten wij het oorspronkelike Eden bij en rondom de Noord Pool zoeken omdat de ontdekkingen gedaan in al de landen rondom de N. Pool het feit staven dat in het vóór-ijzig (preglacial) tijdperk een warm klimaat de N. Pool heeft omringd; terwijl overvloedige fossieloverblijfselen van planten, ontdekt in N. Groenland en Spitzbergen aantonen, dat gedurende het midden der Tertiaire Periode het klimaat rondom de N. Pool geleek op dat van het huidige Z. Europa, de Z. Verenigde Staten en Japan. (Zie Wright: Ice Age in N. America, 5th ed., ch. xvii.)

De jongste ontdekkingen hebben echter getoond dat er geen land te vinden is binnen enige honderden mijlen van de N. Pool. De theorie houdt verder niet rekening met de feiten in Gen. 2 genoemd om de ligging van het Paradijs te bepalen.

De laatste of

6. *De Babylonië Hypothese* tracht rekening te houden met de aanduidingen in Gen. 2 gegeven. Deze hypothese splitst zich in twee en kan met recht genoemd worden de Noord- en Zuid-Babylonië hypothesen, naarmate zij het oorspronkelike Eden in de omgeving van het oude Bëabylon of bij de monding van de Perziese Golf zoekt.

(a) N. Babylonië. In 1881 verscheen te Leipzig het werk van F. Delitzsch, "Wo lag das Paradies?" waarin hij zocht aan te tonen, dat het Paradijs gelegen was in het landschap bij Babylon, dat om zijn schoonheid door de Babyloniërs en Assyriërs "hun van den God Dunias" werd genoemd. Het Paradijs zou, volgens hem, dicht bo-

ven de oude stad Babylon gelegen zijn, waar de Tiger en Eufraat dicht naast elkaar vloeien en het land doorkruist werd door verscheidene kanalen ter besproeiing.

De stroom uit Eden was dus de Eufraat in zijn bovenloop; de Pison en Gihon waren de twee kanaal rivieren nam. de Pallacopas, die ten W. van de Eufraat door een land vloeit waar men goud aantreft (het Bijbels Havila), en de Shatt-el- Nil die oostwaarts in de Tiger vloeit.

Latere assyriologen zijn Delitzsch in deze beschouwing gevolgd. Drie grote bezwaren worden geopperd tegen deze hypothese: nam. de identifikatie van de Pallacopas met de Pison, de ligging van het land Havila op de oevers van de Pison en de aanduiding van 't land Cush.

6. De Z. Babylonië-hypothese geeft de meest redelike verklaring van de meeste feiten die wij in Gen. 2 aantreffen. Volgens deze beschouwing moeten wij het oorspronkelike Eden bij de monding van de Perziese Golf zoeken, alwaar de Tiger en Eufraat zich verenigen om de Shatt-el-Arab te vormen die zich weer in een O. en W. tak verdeelt eer het zich ontlast in de Perziese Golf. Calvijn meende dat de oostelike tak de Pison en de westelike de Gihon was.

Sommige Assyriologen menen de Pison en Gihon terug te vinden in de Kerkhah en Karum rivieren die van het oosten in de Shatt-el-Arab vloeien. Tegen deze beschouwing over de ligging van Eden wordt bezwaar gemaakt op grond van de Bijbelse voorstelling, die deze takken der rivier beschouwt als stroomafwaarts vloeiende van de hoofdrivier; terwijl deze theorie aantoont dat de twee zijrivieren stroomopwaarts gezocht moeten worden.

Terecht heeft men beweerd om dit bezwaar te gemoet te komen, dat de Perziese Golf, 2,000 jaren geleden tot bij Eridu zich uitstrekte, ten minste 100 mijlen hoger dan de tegenwoordige monding van de rivier en dat de Tiger en Eufraat zich toen in de zee hebben ontlast als afzonderlike stromen.

* * *

Deze zijn: de hypothesen om de ligging van het oorspronkelike Eden aan te duiden. Welk licht hebben de opgravingen op deze zaak geworpen?

In de eerste plaats hebben de ontdekkingen het bestaan van een werkelik Eden zo niet bevestigd, dan toch waarschijnlik aangetoond, en alzo indirekt de historiciteit van het Bijbels verhaal en de juistheid der geografiese beschrijving in Gen. 2 vervat, gestaafd.

De opgravingen hebben verder veel licht geworpen op de geografie van Eden.

De Sumeriers hebben de vlakten van Babylon genoemd Edin, de Semieten Edenei, de Bijbel Eden; de Assyriërs Zeru, de Arabieren Zor, een benaming nog heden ten dage toegepast op het hoogliggend land tussen de Tigris en de Eufraat

De onderzoekingen hebben bewezen dat de Tigris en de Eufraat voorheen hun wateren ontlastten in afzonderlike stromen in de Perziese Golf, die toen circa 100 mijlen hoger op, landwaarts zich heeft uitgestrekt. De havenstad van 't oude Chaldaea was Eridu, "de goede stad," nu Abu-Shahrein geheten, die toen gelegen was bij de monding van de Eufraat. In de nabijheid van die stad was er een tuin, "een heilige plaats" alwaar de heilige palmboom,—de boom des levens—groeide wiens wortelen van heldere "lapis lazuli," geplant waren in de afgrond der aarde. Deze boom stond in het midden der aarde en de bladeren ervan vormden de legerstede van de godin Bahu, terwijl de god Tammuz het heiligdom bewoonde onder de schaduw zijner takken, waar geen sterveling ooit zijn voet heeft gezet.

In verband met de heilige boom van Eridu was er een orakel-spreuk, en Eri-aku (Arioch) noemt zichzelven het mondstuk ervan. Deze boom des levens vindt men vaak voorgesteld op de Assyriese monumenten waar het afgebeeld wordt met twee beschermgeesten erbij, die op elke zijde ervan knielen of staan. Deze beschermgeesten zijn gevleugeld en worden voorgesteld soms met hopen van arenden dan weer met die van mensen. Lenormant beweert zelfs het woord kirubu gevonden te hebben in plaats van de gewone benaming Sedu of beschermgeest.

Het vlammend zwaard van de cherubs geplaatst bij de ingang des hofs, vindt men terug (sic) in het zwaard van Merodach met zijn 50 hoofden (zo beweert men), "wiens licht schittert als de dag"; terwijl Sumeriese inskripties gewag maken van "de boze slang," "de slang der duisternis." (Zie Sayce in Hastings Dictionary of the Bible art: Eden")

Doch dit alles wacht op verdere bevestiging en ontdekkingen kunnen nog verder licht erop werpen.

Volgens het Bijbels verhaal was een rivier voortgaande uit Eden die verdeeld was in vier hoofden of vertakkingen.

Volgens vele Assyriologen moeten wij de Perziese Golf als deze rivier beschouwen die door de Babyloniërs "nar marrapem," de bittere rivier werd ge-

noemd. Twee duizend jaren voor Christus hebben andere rivieren behalve de Tiger en Eufraat in afzonderlike stromen zich in de Perziese Golf ontlast; zodat het standpunt der Assyriologen aanneembaar is.

Twee van de vier rivieren—nam. de Pison en de Gihon—zijn nog niet duidelik aan te wijzen; terwijl de ligging van het land van Havila en die van Cush streng betwist wordt.

Velen menen echter het land van Havila, dat omringd wordt door de Pison, terug te vinden in het zandachtige deel van Noord Arabië die zich ten westen uitstrekt naar de grens van Egypte (Gen. 25 : 18; Is. 15 : 7.) Op de inskripties treft men de woorden "Budilkhah" en "Samtu" aan, misschien het Bijbelse en "Bedolah" en "shosham" (sardonix) die van de woestijn ten oosten van Egypte werd gebracht.

Veel onzekerheid heerst er omtrent de ligging van het land Cush, dat omringd wordt door de Gihon. Ethiopie, het spreekt van zelf, is te ver gelegen en daarom beweren velen dat Cush staat voor het gehele gebied van Susiâra, door klassieke schrijvers Kissia of Kyssia werd genoemd en de inwoners Kossaioi en in de inskripties Kasri.

Pinches beweert verder het woord Pardesu (Paradijs) op de inskripties ontdekt te hebben als de naam van een schijnbaar mythologies land. Het wordt in verband gebracht met het "land van Bit-Napsanu" en afgeleid van de naam van de god Esu. Doch dit een en ander moet nog gestaafd worden door verdere ontdekkingen.

De Konklusies. Deze zijn de feiten die de opgravingen aan het licht hebben gebracht. Welke zijn de gevolgtrekkingen die wij redelijkerwijze eruit kunnen afleiden? Tot welke konklusies kunnen wij komen op grond van de feiten en zonder de feiten te verdraaien of te overschrijden?

(a) De *Mythologiese* opvatting.

Hebben wij het recht om te spreken zoals vele Panbabylonisten doen (o.m. Ginkel, Hommel, Winckler) van een babyloniese mythe die als kern en voorbeeld van het Paradijsverhaal in Gen. 2 en 3 dienst kan doen en alzo het verhaal mythologies opvatten? d.w.z. hebben wij in het verhaal een dichterlike voorstelling omtrent de geboorte, het leven, de doden, de lotgevallen van de goden, halfgoden of heroën, die als de eerste voorouders van het menselik geslacht moeten beschouwd worden? of moeten wij met Hommel en Glaser het Paradijs in verband brengen met het "eiland der zaligen" in het Gilgamos-epos? of met Gunkel de oorsprong van de "Paradijs mythe" zoeken in de voorstelling van de "Godenberg in het Noorden" die bij de Babyloniërs voorkomt? of met Zimmern het voorkomen van "heilige bomen," "levenswater," en "levensspijze" in Babels mythologie in verband brengen met het Paradijsverhaal? of met Winckler en Stucken Israels geschiedenis uit de astraal mythologie der Chaldeërs verklaren

Ten grondslag van deze mythologiese beschouwing ligt natuurlik de hypothese dat *Israël zijn Genesis aan Babel heeft ontleend,* gelijk o.a. Delitzsch en anderen hebben beweerd?

Over deze bewering merkt Dr. H. Kuyper terecht aan: "*Een hypothese,* die naar eigen erkentenis geen enkel histories *bewijs* kan leveren, en niets is dan een vermoeden, dat alleen berust op toevallige anologieën, spielerei met namen en getallen-symboliek, kan op de eer ener ernstige wederlegging kwalik aanspraak maken." (Evolutie of Revelatie, p. 37.) Verder dienen wij niet te vergeten dat het komplex der verhalen, dat in de Schrift de "urgeschichte" (of oudste geschiedenis) der mensheid omvat in Babel niet is te vinden; en wil men toch 'n "Chaldeeuwse Genesis" vormen dan zijn de Babyloniese sagen en mythen en legenden zeer twijfelachtig, gebrekkig en onvolkomen.

Opmerkelik is echter 't feit dat men tot dusver in Babels mythologie geen parallel met verschillende der Bijbelse verhalen heeft aangetroffen. Dit geldt vooral het Paradijsverhaal, dat o.a. door Zimmern in zijn Biblische und Babylonische Urgeschiete 1900 p. 20 en door Bezold "in Die babyl. ass. Keilinschriften, p. 38, en zelfs door andere Assyriologen algemeen wordt erkend.

Zelfs Dilmann heeft ten duidelikste aangetoond in zijn "Genesis," dat tot dusverre elke poging om het Paradijsverhaal uit Babels mythen te verklaren een stout verzinsel is en op niets dan enkel mislukking uitloopt.

Opvallend is het feit dat de sagen en mythen van Babel die men met het Paradijsverhaal in verband heeft gebracht, de kenmerkende trekken missen waardoor juist het verhaal in de Bijbel zich onderscheidt.

(Zie over de mythologiese opvatting des O.T.: Goldziher, "Mythology among the Hebrews," en Baethgen: "Beiträge zur Semitischen Religionsgeschichte.")

Met Dr. Bavinck zeggen wij: "Er is dan ook geen enkel feit, dat ons dwingt de bepaling der H. Schrift aangaande Eden prijs te geven. Veeleer leveren ethnologie, linguistiek, historie en natuurwetenschap ons gegevens die Azië als de oorspronkelike woonplaats van den mensch waarschijnlijk maken. Hier vinden wij de oudste volken, de oudste beschaving, de oudste talen; heel de oude geschiedenis wijst ons naar dit werelddeel heen. Wel doen zich vele vragen voor waarop nog geen antwoord te geven is; maar deze bezwaren werpen geenszins de leer der Schrift omver, dat Azië de bakermat der menschheid is." (Dogmatiek Dl. II. p. 565.)

(wordt vervolgd.)

DEEL XXIII. No. 6. STELLENBOSCH. JUNI 1918.

Gereformeerd Maandblad.

Godsdienstig en Maatschappelijk Tijdschrift voor Zuid-Afrika.

KENNISGEVING.

Het voortbestaan van 't Maandblad.

Na wat vroeger door mij werd geschreven is 't niet noodig veel meer te zeggen, dan wat in "De Kerkbode" is verschenen. Genoeg zij het hier bijtevoegen, dat mijn gezondheid in den laatsten tijd mij genoodzaakt alles wat bepaald buiten mijn werk ligt te laten varen. Daarom zal ik als verantwoordelijke redakteur van het "Gereformeerd Maandblad" aftreden. Niet als Kroniekschrijver, of medewerker. Ik hoop nog altijd dingen te bespreken die naar mijn oordeel de aandacht waard zijn. De *kleur* van 't blad, de *richting* van 't blad, het *doel* van 't blad blijven wat ze zijn: mogelijk zal de *vorm* later eene verandering ondergaan. Ook hier zal de regel gelden:—

"In den vorm van dezen tijd."

Daarvoor zal de aanstaande redakteur wel kunnen zorgen. Hij zal waarschijnlijk meer vaste contribuanten kunnen vinden dan ik: mogelijk zal hij 't meer *populair* kunnen maken, zonder in 't minst aftedingen aan 't *gehalte* van 't blad. Ik heb 't altijd gevoeld: 't "Maandblad" heeft te veel uit mijne pen gehad, vooral in den laatsten tijd. Dit moest; want ik kon niet voor bijdragen betalen. Krijgt echter 't vernieuwd Maandblad ruimere ondersteuning dan zou men ook eene vergoeding kunnen geven voor ontvangene bijdragen.

Doch dit zijn *posteriores curae.*

De uitgevers blijven: 't Administratie-Bureau. De hier volgende circulaire werpt licht op de zaak.

AAN ONZE LEZERS.

Met dit nummer legt Prof. Marais, die zich allengs van vele dingen losmaakt, zijn pen neer als Redakteur van het "Gereformeerd Maandblad." Voor meer dan twintig jaar heeft Prof. Marais met onvermoeide ijver en grote zelfopoffering het redaktie-werk van ons blad op bekwame wijze verricht. Dat zijn arbeid niet te vergeefs was, getuigt de welwillende ondersteuning waarin het blad zich gedurende al die tijd mocht en nu nog blijft verheugen.

Bemoedigend is het dan ook van alle kanten het uitgesproken verlangen te mogen vernemen, dat het blad bij het aftreden van Prof. Marais niet gestaakt maar voortgezet, en zelfs een toonaangevend orgaan zal worden, gewijd aan Kerk en Theologie.

Met dit doel voor ogen is met de uitgevers overeengekomen om het boompje door Prof. Marais geplant een vrije ontwikkeling te verzekeren, zodat velen onzer volks- en geloofsgenoten zich in zijn schaduw mogen neerleggen en het genot van zijn vrucht smaken.

Prof. Marais wordt opgevolgd door de volgende heren als vaste medewerkers op de Redaktie van ons blad:

Ds. G. A. Gerdener, M.A. (Hoofd-Redakteur); Prof. J. du Plessis, B.A., B.D.; Prof. N. J. Brummer, M.A., B.D.; Di. P. G. J. Meiring, B.A.; H. J. Pienaar, B.A.; D. G. Malan, M.A., B.D.; D. Lategan, M.A.; T. B. Muller, M.A., Ph.D., D.D.; en B. B. Keet, M.A., D.D.

De nieuwe Redaktie van ons blad zal vooral trachten om met de vereisten van de tijd gelijken tred te houden: Onderwerpen van maatschappelik en apologeties-wetenschappelik belang zullen behan-

deld worden, en aan de vereenvoudigde spelling zowel als aan Afrikaans zal toegang worden verleend naar de omstandigheden zulks vereischen.

De inhoud van ons blad zal voortaan insluiten: Bespreking van Oud en Nieuw-Testamentiese vraagstukken; Kroniek; Zending Geschiedenis; Zending Wetenschap; Apologetiek; Sektegeest; Dwaalleer; Pastorale Vraagstukken; Praktiese Besprekingen, Kerk, Staat, Opvoeding betreffende; Boekbeschouwing; Opsommingen uit voorname Tijdschriften, enz., enz.

Verdere aankondigingen zullen van tijd tot tijd, indien nodig, in het blad verschijnen. De prijs blijft zoals nu, 6s. per jaar, postvrij. Tot het einde van 1918 zal 't blad zijn tegenwoordige vorm behouden.

Dat U, geachte lezer, deze voorgenomen verandering in ons blad van harte onderschrijven en ondersteunen zal, vertrouwen we vast. Met vrijmoedigheid beroepen we ons dan ook op uw hartelike medewerking voor de toekomst, ten einde ons blad nummer *één* in Zuid-Afrika te maken. De kortste weg naar dit mikpunt is om een levendig persoonlik belang in ons blad te stellen. Help ons met uw raad, en bovenal help ons nieuwe intekenaren te werven door het blad onder de aandacht van uw vrienden te brengen. Proefeksemplaren worden vrij op aanvraag gezonden. Wij vertrouwen vooral op onze predikanten in wier belang het Maandblad zal worden voortgezet.

Prof. Marais heeft ondernomen een reeks van artikelen te schrijven onder de titel: Na veertig jaren: een wetenschappelike nalatenschap.

OP MIJN BOEKENTAFEL.

The New Matriculation History (Part I), A brief sketch of the central facts of European History between 1713 and 1871. Door den Heer E. C. Stockenström, Stellenbosch.

Dit boekske is te Stellenbosch gedrukt door de Pro Ecclesia-Drukkerij, kost 4/6, heeft tal van platen, portretten, kaarten ter opheldering, is prachtig gedrukt, op goed papier, stevig en net gebonden. Alle eer komt de Pro Ecclesia-Drukkerij toe voor de uitvoering. Waarom niet meer? Wat 't werk zoo bruikbaar maakt is de lijst van boeken aan 't eind van elk hoofdstuk toegevoegd, die geraadpleegd kunnen worden. Wij treden niet in kritiek. Er is zooveel dat lof verdient. Ik vertrouw dat meer zulke werkjes in de toekomst zullen verschijnen uit de pen van onze Stellenbossche schrijvers. Wij hebben een Drukkerij in ons midden — de Pro Ecclesia-Drukkerij — die in 't voorleden veel goeds heeft geleverd, en die voor onze Universiteit alhier veel zal kunnen beteekenen. Ik vertrouw, dat "Pro Ecclesia," klein begonnen, zoo zal worden uitgebreid, dat ons drukwerk daar in de toekomst met evenveel netheid zal worden uitgevoerd.

In Memoriam.

Een kransje leggen ook wij neer op het graf van Ds. Andrew MacGregor, jaren lang ondersteuner van, schrijver in het "Maandblad." Een rijk, vol, gezegend, vruchtbaar leven.

Servant of God, well done!

Van hem mag wel gelden het woord van den Psalmdichter:—

"In den grijzen ouderdom zullen zij nog vruchten dragen: zij zullen vet en groen zijn om te verkondigen dat de Heere recht is."

En Edmond de Beer kunnen wij niet licht vergeten—een der eerste kweekelingen van ons Seminarie, man van vele gaven, heengegaan op rijperen leeftijd.

En Mevr. Louis Murray, op 't zendingveld weggeroepen, getrouw tot in den dood. Dien broeder zenden we uit de verte onzen broedergroet: en vooral omdat hij nu voor de tweede reize weduwnaar geworden is. Twee graven in Midden-Afrika. Wat heeft Afrika toch reeds vele offers geeischt!

En wie kan Vader Pauw licht vergeten? Hij was ons veel waard. Aller achting had hij: aller achting was hij waardig. Hoogbejaard, rijk gezegend ging hij heen: en zijn nagedachtenis blijft tot zegen onder ons.

KRONIEK.

De Wereld-nood.

Nog altijd duurt de wereld-nood. Het wordt al donkerder. Het *onder*gaan van Rusland heeft den geweldigen druk niet verminderd, eer vermeerderd. De regeeringloosheid in dat land kan nog misschien worden 't voorspel van eene ontzettende revolutie. Hetwelk God verhoede! Wij hadden al ellenden genoeg gehad met den huidigen oorlog. Wordt de geest der revolutie ontketend, dan wordt het wereldwee nog grooter. De revolutie kent noch God noch mensch. Niemand is onder haar bewind zeker van zijn leven. Zij is niets anders dan willekeur onder de macht van 't demonische. Zullen nog ergere weeën over de wereld moeten komen?

* * *

TWEE KERKEVADERS.

Ds. ANDREW McGREGOR,
Leeraar te Robertson 1862—1902.
10 Mei, 1829—17 Juni, 1918.

Eerw. JACOBUS C. PAUW,
Zendeling onzer Kerk 1861—1910.
Docent aan het Zending Instituut 1879—1913.
13 December, 1837—13 Juni, 1918.

Sir Roger Casement heeft het doel dat hem in de politiek voor ogen stond, uiteengezet in een boek,

men stichten, of wel door een ... Mogendheden van Europa, vergaderd op de Vredes

deld
zowel
leend
De
Bespr
stukk
ding V
leer ;
kinge
besch
schrif
Ver
indier
blijft
van 1
houde
Dat
dering
derste
dighei
medev
numm
weg n
belang
raad,
werve
vriend
vrij op
op on:
zal wo
Prof
artike
jaren :

O

The
brief s
tory I

Dit
Pro E
platen,
pracht
gebond
toe voo
't werl
aan 't
raadple
kritiek
trouw
verschi
schrijv
den —
leden
Univer
vertrou
zal wo
toekomst met evenveel netheid zal worden uitgevoerd.

ergere weeen over de wereld moeten komen?

* * *

Middelerwijl worden de neutrale landen zwaar getroffen door den nood der tijden. In de "Stemmen" schrijft Dr. Bronsveld:—

"Van de lijst onzer voedingsmiddelen en onzer gerieflikheden worden aanhoudend posten geschrapt; van het noodige beperken wij ons al meer tot 't allernoodigste, en nu schijnt in een niet verre toekomst gebrek ook daaraan te dreigen.

Wij kunnen soms de vraag niet onderdrukken, of niet een ander en gunstiger resultaat had bereikt kunnen worden met al die millioenen, welke de maatregelen der Regeering verslonden hebben. En (men vergeve ons de stoutmoedigheid) had onze diplomatie, die zoo angstvallig voor onze neutraliteit heeft gewaakt, bij de oorlogvoerende partijen niet iets meer kunnen doen, om den druk te verzachten, waaronder wij gebogen gaan? Zijn onze vertegenwoordigers bij de buitenlandsche Regeeringen mannen van voldoende energie? Hebben zij ons genoegzaam bediend van de pers, om in den vreemde onware geruchten te weerspreken en het ware licht over onze toestanden te verspreiden? Ik vergeet niet dat wij niet meer leven in de dagen onzer machtige Republiek, maar soms kan ik den indruk niet weren, dat meer betoon van gevoel van waardigheid, hetwelk ook den zwakke niet ontsiert, een gunstiger indruk zou hebben gemaakt, en de lasten ons opgelegd zou verzacht hebben."

* * *

Op een ander gevaar dat Holland bedreigt wijst dezelfde schrijver:

"Een ware ramp voor alle landgenooten is het besluit der huidige machthebbenden in Rusland, om de schulden die dit land heeft te niet te doen. Russische Effecten gelden ten onzent sinds lang als zeer soliede. Particulieren en vereenigingen belegden daarin dan ook met een gerust geweten hun kapitaal, hun groot of klein vermogen. En nu wordt met één slag dit alles verklaard voor waardeloos en staat menigeen die geen geldelijke zorgen kende op eenmaal zonder inkomsten en ziet zich het uitzicht op een ouderdom zonder gebrek ontnomen."

* * *

Er is een ander gevaar, dat niet alleen neutrale Staten, maar vooral ook geheel Europa dreigt. Hierop wijst ons de schrijver van de "Buitenlandsche Kroniek" in de "Stemmen des Tijds." De gevaren die 't Britsche rijk dreigen zijn naar zijn oordeel niet gering. Vooreerst wordt van *Ierland* gewag gemaakt. Best is het den man zelf het woord te geven:—

Sir Roger Casement heeft het doel dat hem in de politiek voor ogen stond, uiteengezet in een boek, getiteld "The Keeper of the Seas" (de beheerscher der zeeën) en men kan het leeren kennen uit deze aanhaling: "Het Britsche Rijk is gegrondvest niet op den Britschen Dreadnought, maar op Ierland. Het Rijk, dat begon op een eiland, verwoestte, verbrandde en plunderde, zal eindigen op een eiland. Engeland, van Ierland beroofd, keert terug tot zijn natuurlijken omvang: dien van een machtig koninkrijk. Zoolang het Ierland bezit, is het altijd een keizerrijk. Want evenzeer als Groot-Brittanje de poorten van noordelijk en westelijk Midden-Europa verspert om naar willekeur den handel op te houden en de havens te blokkeeren van iedere kust van de Oostzee tot de Golf van Biscaje, zoo staat Ierland tussen Groot-Brittanje en de heirwegen van den oceaan. De macht van de Britsche vloot kan nooit blijvend worden beperkt, dan wanneer Ierland is teruggegeven aan Europa. Duitsland is noodwendig de kampioen geworden voor de Europeesche belangen, als tegenstander van de wereldoverheersching door Engeland en de Engelsch-sprekende elementen.

Waar Roger Casement, de idealistische Ierse patriot, heen wilde, bleek uit deze woorden duidelijk genoeg: Hij wilde Ierland maken tot basis voor den strijd tegen Engelands wereldmacht. Om daarvoor werkzaam te zijn, had hij zich van Amerika naar Duitschland begeven; daar heeft hij met woord en daad voor zijn ideeën gewerkt; en ten slotte na het mislukken der door hem op touw gezette revolutie, is hij als martelaar voor zijn overtuiging gestorven. Of er ooit nog eenige kans zou rijzen, dat de dingen den door hem gewenschten loop namen en Ierland geheel vrij naast, ja zelfs tegenover Engeland kwam te staan? Van kerkelijke zijde is over de illusie eener Iersche republiek naar behooren de staf gebroken, doch zonder dat men hiervan veel uitwerking speurde op de houding der revolotionairen.

In zijn manifest van 1 December heeft kardinaal Logue, aartsbisschop van Armagh, van de agitatie gezegd, dat ze, dwaas en utopisch als ze is, ellende, disorganisatie en allerlei gevaren na zich sleepen zal, en, zoo ze wordt voortgezet, in de toekomst zal uitloopen op een ramp, een nederlaag en een ineenstorting. En dit alles ter verwezenlijking van een droom, waarvan iedereen, die zijn gezond verstand raadpleegt, de verwezenlijking als onmogelijk erkent: de stichting eener Iersche republiek.

De republiek—ging de Kardinaal voort, en zijn schrijven werd ter waarschuwing in alle kerken van het Aartsbisdom voorgelezen—de republiek wil men stichten, of wel door een beroep te doen op de Mogendheden van Europa, vergaderd op de Vredes

Conferentie, of door geweld, door een ongewapend volk op te jagen tegen een Rijk dat vijf millioen man onder de wapens heeft, en van alles wat het menschelijk genie aan vernielingswerktuigen heeft uitgevonden, voorzien is. Ware het plan niet zoo treurig, het zou den lachlust wekken. Ook al zou men 't echter onmogelijk achten, dat ooit Ierland door geweld van het Vereenigd Koninkrijk ware los te scheuren, dan nog blijft waar het woord, eens door Austin Harrison in de "English Review" neergeschreven: De wereld houdt haar oogen op ons gevestigd. Ierland is het groote proefstuk van onze speciale Engelsche beschaving. Wanneer wij daar niets van terecht brengen, zal de geschiedenis ons veroordeelen."

* * *

Er is nog meer. Sir Roger Casement is van het tooneel verdwenen. De Sinn-Feiners, die met Duitschland heulden, zijn aan de kaak gesteld. En vooreerst zal de Iersche Kwestie rusten, vooral nu ook Amerika zich heeft geworpen in den grooten wereldstrijd. Er blijft echter het *Indische* gevaar. Hier geldt het niet een eiland, zooals Ierland, met een *vijf millioen*, maar een gebied met een zielental van over *drie honderd millioenen.*

In de politiek van Indie treed ik nu niet. Slechts dit zij gezegd, dat de Hindoesche en de Mohammedaansche bevolking, die tot hiertoe tegenover elkaar stonden, elkander schijnen te naderen. En bij beide klassen der bevolking is er eene zucht naar onafhankelijkheid. "Reeds in Maart 1914 schreef Shaw Desmond, een der beste kenners van Indie, in *The London Magazine* een lang artikel, waarin hij op de eerste bladzijde reeds de vraag stelde: Zullen we Indie verliezen? en de naaste toekomst somber genoeg bleek in te zien. De band tusschen Indie en het Moederland kon, meende hij, ieder oogenblik losscheuren. Het groote bruine vasteland was gaandeweg zoo volgepropt met brandstof, dat het uitslaan van de vlam nog maar een kwestie van tijd was, tenzij, en daar hing alles van af, Groot Brittanje ten spoedigste de volle waarheid onder de oogen wilde zien en door ingrijpende hervormingen zijn Indische bezittingen zou weten te verdedigen."

* * *

Wat men in Indie wil kan ons ook blijken uit 't volgende:—

"Een resolutie, doelende op aanhoudende hervorming met constitutioneele middelen van het bestaande bestuursstelsel, werd voor 't eerst in 1908 door het Indisch Nationaal Congres aangenomen, en in 1913 sloot de Mohammedaansche bond zich bij den wensch aan. In December 1915 deed de voorzitter van het Indisch Nationaal Congres, Sir S. P. Sînha, een ernstig beroep op Engeland om instemming te betuigen met het Indisch ideaal van zelfbestuur binnen het Rijksverbond, en stappen te doen waardoor bij het einde van den oorlog dit doel nader tot zijn verwezenlijking zou zijn gebracht. Het Congres machtigde toen zijn uitvoerend comité om een schema van hervormingen te ontwerpen en dit dan het oordeel van het volgend Congres te onderwerpen, na eerst daarover te hebben beraadslaagd met het comité, dat de Mohammedaansche bond voor 't hetzelfde doeleinde zou aanwijzen. Reeds in April 1916 was het Comité met zijn arbeid gereed, terwijl het hervormings-comité van den Mohammedaanschen bond in Augustus van 't zelfde jaar zijn taak ten einde bracht. Op den grondslag van beide ontwerpen stelden daarop 19 gekozen leden—Britsch-Indiers—van den Wetgevenden Raad des Onderkonings een memorandum op, waarin de voornaamste punten van beide ontwerpen waren opgenomen, en zij boden in October 1916 dit stuk den Onderkoning aan. . . . . Men vroeg niet om volledig en verantwoordelijk zelfbestuur of volledige autonomie van Indie, maar verlangde enkel die noodzakelijke hervormingen in het bestaande bestuursstelsel, waardoor, indien ze werden uitgevoerd, een bepaalde stap in de richting van zelfbestuur binnen het Rijksverbond zou worden gedaan."

* * *

Wat met het oog op Indie onze belangstelling wekt is wat hier boven reeds is aangestipt, t.w.: de toenadering tusschen Hindoe en Mohammedaan in Indie. De Indische professor, Dr. Jabber, uit Delhi, die thans in Europa vertoeft, heeft in een onderhoud met een Noorsch journalist er nogeens nadrukkelijk op gewezen, dat de Hindoestansche en Mohammedaansche bevolking van Indie, vroeger zoo verdeeld, zich thans heeft vereenigd tot één machtige oppositie tegen Engeland. En de vroegere Gouverneur van Madras, Lord Carmichael, legde in een voordracht in het Koloniaal Instituut te Londen als "een feit" vast dat de ontevredenheid groeit en onder alle klassen in kracht en omvang toeneemt. Hij voor zich geloofde nog, dat aan deze ontevredenheid wel eene wijze en verstandige leiding te geven viel, zoodat er een zegen voor de zaak van het Rijk uit kon voortvloeien.

* * *

Waarom op deze dingen gewezen? Omdat uit groote omwentelingen in 't Oosten Zuid-Afrika al licht in gevaar kan komen. Japan, China, Indie, liggen voor onze deur. Zonder bescherming zijn wij machteloos. En Zuid-Afrika zal als een parel

in de kroon kunnen schitteren van meer dan een Oosterschen machthebber. "Verdeel u en heersch" mag een goede leuze zijn in sommige gevallen: "verdeel u en ga te gronde" is het historisch antwoord gegeven op verdeeldheid die niet heerschen kan of zal. Japan vooral is eene wereldmacht die niet te versmaden is. "Het denkt er niet meer aan als pupil onder eenige Europeesche voogdij te verblijven." Azie ontwaakt, en met 't ontwaken van Azie komt Europa in gevaar. Het wordt ons zelfs bericht dat er in Tokio een Japansch-Indisch club gesticht is met het doel de nationale revolutie in Indie te steunen. Thans zien we voor ons een uitgemergeld, verzwakt, door oorlog uitgeput Europa, en daarnaast een ontwakend en verjongd Oosten. Zullen Oost en West nog in botsing komen? Dat weet de Heer. Gave God, dat er spoedig vrede kome, en met vrede, verbroedering, samenwerking tot heil van Europa, en door Europa van de wereld. Een onchristelijk, anti-christelijk, heidensch Japan, als wereldmacht, doet ons vreezen voor de toekomst. Doch

HIJ KOMT, de wederkeerende Christus.

* * *

HIJ KOMT! En secten vermenigvuldigen, die Zijne komst aankondigen en daarmee een onheilig spel drijven.

Een schrijven van het Koninklijk Konsistorium in Pommeren handelt over dergelijke secten die de soldaten verleiden om te deserteeren. Het luidt aldus: "Door het centraal politiebureau Oost zijn wij er op gewezen, dat er gedurende den oorlog vermoedelijk secten ontstaan zijn, wier aanhangers hun afkeer tegen den oorlog zoo ver drijven, dat zij soldaten tot desertie zoeken te verleiden en gedeserteerde soldaten verbergen. Leden eener secte, die zich nieuwere Adventisten of Oorlogsadventisten noemen, beroepen zich op Jesaia 16 : 3 en 4 en 21 : 14 en 15 om te bewijzen, dat men deserteurs in bescherming moet nemen. Ook Mormoonsche invloeden hebben zich doen gelden, zoodat men wellicht daaruit afleiden kan, dat er vijandige propaganda van uit Amerika plaats heeft. Leden van zulke secten zou men ook in zeer kleine steden en dorpen kunnen vinden. Wij dragen de heeren predikanten op, op zulk drijven in hunne gemeenten ernstig acht te geven en overal waar zij met grond vermoeden dat zulk een het vaderland verradend handelen plaats heeft, het geval met mededeeling der nadere omstandigheden ons aanaanstonds medetedeelen." De hier aangehaalde teksten luiden als volgt:—

Jesaia 21 : 14 en 15: "Komt den dorstige te gemoet met water; de inwoners des lands van Tema zijn den vluchtende met zijn brood bejegend; want zij vluchten naar de zwaarden, naar het getrokken zwaard, en naar den gespannen boog en naar de zwarigheid des krijgs,"

* * *

Er komt nog dit bij, dat men in Amerika over een ander verschijnsel begaan is. Een buitenlandsch blad meldt ons dat:—

"In N.-Amerika velen zich aan den krijgsdienst zoeken te onttrekken, door te trachten zich te voegen bij de "Society of Friends," of de Kwakers, die in hunne belijdenis het verbod om de wapens te dragen hebben opgenomen. De Kwakers worden in deze dagen bestormd met aanvragen om lid te worden van hunne gemeenschap. De Kwakergemeente van New-York heeft daarom een resolutie aangenomen, waarbij wordt uitgesproken, dat zij jongelieden die dienstplichtig zijn eerst in de Society wil ontvangen, wanneer de oorlog tot het verleden behoort. De president van de Society van New-York sprak als het gevoelen der Kwakers uit: "Wij, Friends, houden wel voor niet geoorloofd onze medemenschen te dooden, maar wij willen geen gelegenheid geven om zich aan den dienstplicht te onttrekken. Wij nemen ons voor te verhinderen, dat van de vrijstelling die ons toegestaan is, geen misbruik gemaakt wordt."

* * *

Wat brengt deze oorlog toch vorwarring te weeg in vele kringen!

* * *

BILLY SUNDAY.

Van Amerika sprekende doet 't ons leed te vernemen, dat Billy Sunday over de oorlogskwestie zich zoo buitensporig uitlaat. Dat men den oorlog steunt kan ik verklaren. En dat men het Duitsche militarisme verafschuwt en sterk veroordeelt kan ik billijken. Maar dat men zich op zoo onbetamelijke wijze uitlaat tegen geheel 't Duitsche volk kan ik niet vergoelijken. Tijdens den boeren-oorlog, toen ik Duitschland bezocht, had ik gelegenheid in de "Christliche Welt" de boeren te verdedigen tegen een aanval op hen gedaan door een Engelschen bisschop. Ik heb met Gods hulp mij bedwongen iets smalends te zeggen. En toen ik, in naam van enkele onzer predikanten, ter verdediging van dezelfde boeren een document optrok, dat door den Heer Stead werd herdrukt en bij honderdtallen verspreid, heb ik niets uit de pen laten vloeien, dat eenigszins onbetamelijk, of onchristelijk was. Ik wachtte mij daarvoor, omdat men toen in Duitschland over onze Koningin — Victoria — en over 't Britsche volk in 't algemeen dingen debiteerde die mij pijnlijk waren. Daarom keur ik af, wat Billy Sunday weet te zeggen. Maar men moet hem nemen zooals hij is. "Hij staat en valt zijn eigen Heer." Vervloeking van andersdenken-

den . . . baat niets. De afgeschoten pijl valt op ons eigen hoofd terug en zal ons eigen hart doorwonden.

* * *

De *Chicago Tribune* van 3 Jan. (Parijsche editie) verneemt uit New-York, dat de bekende evangelist, Billy Sunday, iedere gelegenheid aangrijpt om "Keizer Wilhelm en zijn kliek" aan te vallen. Sunday voert een "campagne tegen de zonde," die acht weken zal duren; hij is deze campagne te Washington begonnen met de volgende woorden:

"Wij zullen den Keizer en zijn dolle-hondenkliek zoo diep begraven, dat zij op den dag der wederopstanding de bazuin van Gabriël niet kunnen hooren. Wij zijn een vredelievend volk en al onze handelingen waren vredelievend, totdat deze godvergeten, wiener-wurstende, sauer-krautende, ellendige bende van" . . . .

Een storm van gelach en gejuich overstemde de rest van den zin.

"Dit holoogige, vrijheid-hatende volk met varkenskoppen en ruige wenkbrauwen zal ondergaan in een smadelijke nederlaag voor onze wapenen. De Duitschers kunnen ons hun vervloekte Kultur en hun verd... Hohenzollernisme niet inpompen. Zij kunnen niet spuwen op onze Sterren- en Strepenvlag. Zij kunnen ons geen ster van dit zuivere veld ontstelen. Wij zijn geen twistzieke natie,—maar wee hem die met ons begint!"

"Daarna wijdde Sunday zijn aandacht aan godsdienstige onderwerpen," eindigt de *Chicago Tribune*, "maar het duurde niet lang of hij schold weer op den Keizer."

Bovenstaande is ontleend aan de "Standaard" van 11 Februari. Maar is dit bericht vertrouwbaar?

* * *

Is het waar en vertrouwbaar, dan doet 't mij bitter leed. 't Is niet naar den geest van 't Nieuwe Testament: 't is patriotisme ontaard. Het kan geen nut doen: het zaait drakenzaad. De oogst zal akelig zijn. En hierbij moet mij iets uit de pen. Ook in Z.-Afrika heerscht er een bitterheid, waartegen elke nederige volgeling van den Heere Jezus op de hoede behoort te zijn. Men hoort soms eene taal van de lippen van jong en oud, van jongeling en jongedochter, zoo onbetamelijk, zoo onchristelijk, zoo wraakzuchtig, dat men wel de vraag mag doen: "Maar zijn wij nog Christenen?" Laat ons waken en bidden, opdat de politiek ons niet vervoere en den Geest van God bedroeve!

Terwijl ik dit schrijf komt 't volgende mij onder de oogen, dat ook voor Zuid-Afrika beteekenis heeft. En dit uit Duitschland, waarover Billy Sunday zich zoo bitter uitlaat: natuurlijk spreken niet alle Duitsche predikanten zoo. Er zijn die Engeland en Amerika vervloeken op zeer heftigen toon. Doch 't onderstaande stemt tot nadenken:—

"Eenige predikanten uit Hannover lieten de volgende verklaring drukken:

"De ondergeteekenden meenen tegenover het vaderland verplicht te zijn, openlijk te verklaren: 1e. Wij geven het bedreigde vaderland wat het toekomt: liefde van ganscher harte en een standvastige trouw, tot een eervolle, de toekomst verzekerende vrede verkregen is. 2e. Maar boven het vaderland staat, alle landen omvattend, het rijk Gods, welks Evangelie luidt: Gerechtigheid, vrede en liefde. 3e. Men zou het Evangelie slecht dienen wanneer men de hartstochten door dezen oorlog opgewekt, niet meester bleef en tot een Chauvinisme verviel, dat ons, vredeboden, tot "oorlogstheologen" stempelde. 4e. Wel is een vaderlandsche toorn gerechtvaardigd, maar het verduistere ons oordeel niet, dat aan dezen oorlog een algemeen gebrek aan gerechtigheidszin en een overmaat van mammonszin, kortom de zonde, ten grondslag ligt. 5e. Daartegenover onverschrokken voor gerechtigheid, liefde en onstoffelijke goederen, kortom voor de heerschappij Gods, te strijden, is onze eerste plicht. Wij dienen daarmede ook ons vaderland; dat alleen onder de heerschappij Gods gedijen kan. —6e. Wij begroeten het met blijdschap, wanneer te Upsala en elders in neutrale en vijandelijke landen dezelfde Christelijk-redelijke eischen geuit worden. Wij vertrouwen dat deze "nieuwe," in werkelijkheid oude geest van het Rijk Gods zich door alle sterke hindernissen baan breken zal en den volken als het veiligst, zij het ook als het langzaam rijpend krijgsdoel, een toekomst in gerechtigheid en geluk brengen zal. In deze overtuiging reiken wij elken gelijksgezinde de hand: voortwerken en niet moede worden."

De Jood en de wereldoorlog.

Een geachte Broeder die zich veel inlaat met de studie der profetie, zendt mij 't volgende op mijn verzoek. Ik hoop later van hem een breedvoerig artikel over dit onderwerp te ontvangen. Ik voeg er slechts dit bij, dat er in Palestina een Joodsch Gymnasium — misschien zijn er meer — werd gesticht, met Hebreeuwsch als medium van onderwijs. Ook zijn er nieuwsbladen, die in zuiver Hebreeuwsch verschijnen. Tot hiertoe bedienden de Joden zich van het Yiddish, waarin ook het N. Testament is vertaald. Yiddish is een mengsel van Hebreeuwsch en Duitsch, met andere uitheemsche woorden. De Joden beginnen nu te verlangen naar de taal hunner vaderen, het zuiver Hebreeuwsch van den Bijbel. Het trof mij ook indertijd, hoe begeerig onze Kaapsche Joden waren naar 't voortzetten van Hebreeuwsche studiën in Z.-Afrika. De leerstoel in 't Z.-A. College indertijd werd door Joden bezorgd. De Universiteit werd verzocht examens in te stellen in 't Hebreeuwsch. Ik zelf

heb meer dan eens bij 't Matriculatie-Examen in 't Hebreeuwsch ge-examineerd :—

De Herleving van 't Joodsche Volk.

1. *Wat getallen betreft.*

Voor vele eeuwen was het getal der Joden wegens vervolging slechts ongeveer 3 millioen in de wereld. 50 Jaar geleden telden zij 4 millioen. Vandaag zijn er ongeveer 13 millioen. Nu dat de vervolging gestaakt is, zegt men dat het Joodse volk zich 35 % sneller vermenigvuldigt dan enig ander volk.

2. *Op politiek gebied.*

80 Jaar geleden had de Jood geen stemrecht : toen begon de vrijmaking van de Jood langzamerhand. Wat is er gebeurd ? *De Premier* van Engeland is een Jood geweest, ook de *hoofdrechter*. 17 Leden van 't Engelse en 27 van het Italiaanse Parlement zijn Joden. De Burgemeester van Rome is een Jood. Zo was ook de Eerste Minister. Van de Professoren in West Europa zijn 70 % Joden, enz.

3. *Financieel gebied.*

Ze zijn het sterkst in Engeland, Amerika en Duitsland.

4. *Organisatie.*

Sedert de verwoesting van Jeruzalem is er geen algemene raad onder de Joden ; voor de laatste 20 jaren bestaat de Zionistiese Beweging. Zij hebben hun eigen Bank met een werkend kapitaal van ongeveer 56 millioen pond. Land werd hun goedkoop aangeboden in Brazilië, Noord en Oost Afrika, maar zij hebben geweigerd. Zij willen terug naar Palestina ; reeds zijn daar over de 40 Joodse Kolonies. Een van die is beplant met 300,000 vruchtbomen en 3 millioen wijngaard stokken ; de wijn is zeer gezocht op de markt in Londen.

Jeruzalem is weer een Joodse stad geworden. In 1841 waren er slechts 300 Joden, vandaag zijn er ongeveer 70,000. Zendelingen in Perzië verhalen hoe Joden daar alles verkopen en naar Jeruzalem trekken omdat zij hun Messias verwachten.

5. *Geestelik gebied.*

Ook hier is er herleving. 100 Jaar geleden was er één Zendinggenootschap dat onder hen werkte ; toen waren er ongeveer 1,000 bekeerlingen. Vandaag arbeiden er 20 Genootschappen, met ongeveer 100,000 bekeerlingen uit de Joden. Dr. Weismann is na de inname van Jeruzalem daarheen gegaan aan 't hoofd van een deputatie uit de Zionistiese Beweging, om de scholen te organiseren, een Universiteit te stichten, enz. In April van dit jaar werd hij geestdriftig ontvangen.

De grenzen van 't beloofde land. Van de Rivier van Egypte tot de Rivier Eufraat. Men berekent dat de Eufraat Vallei alleen een korenoogst kan leveren ter waarde van £40,000,000 jaarliks. Voor vele eeuwen bleven de spade regens weg. Doch sedert de laatste 50 jaar zijn ze gestadig teruggekeerd, zodat de gemiddelde regenval van Palestina is 25 duim — zoveel als die van Londen.

Het is alsof God ook het land voorbereidt. In sommige landen leven de Joden onder zulk een gewisse verwachting van de komst van hun Messias, dat zij bezig zijn delen van de tempel ten duurste te laten vervaardigen in Rome — Florence, enz.

Het Afrikaansch.

Wat ik schreef over 't Afrikaansch heeft bijval gevonden. En dat wel niet zoozeer bij *tegenstanders* van dien taalvorm, als van *voorstanders*. Ik laat een broeder aan 't woord, die meent, dat 't Afrikaansch als schrijftaal werkelijk eene toekomst heeft, maar dan gezuiverd van die anglicismen, germanismen, enz., die helaas ! in 't Afrikaansch burgerrecht hebben verkregen. De brief luidt als volgt :—

Hoog-Eerw. Heer en Broeder,

Ten volle beaam ik wat U in de jongste uitgave van "Het Gereformeerd Maandblad" schreef omtrent Afrikaansch als schrijf-, kansel- en perstaal. "Eer dit geschiedt moet 't Afrikaansch zelf vasten vorm ontvangen, en moet 't gezuiverd worden van bestanddeelen die aanstootelijk zijn."

Met anderen zie ik in, dat 't Afrikaansch schrijftaal gaat worden ; maar wat ik vrees is, dat men in deze te haastig en oppervlakkig te werk zal gaan. Er zijn onder de voorstanders gewis velen die zulks zijn met 't oog op 't welzijn van ons volk, maar anderen die 't zijn uit gemakzucht, omdat zij 't Nederlandsch te moeilijk vinden.

* * *

Wat mij eenigszins tevreden stelt is het feit, dat echte taalkenners, zooals Prof. Dr. Le Roux (Pretoria), Prof. Dr. Malherbe (Bloemfontein) en Prof. Malherbe (Pretoria), en anderen bezig zijn met taal-zuivering, en dat ze met behulp van de Z. A. Akademie vasten, wetenschappelijken vorm aan 't Afrikaansch als schrijf-, laat mij hopen ook als spreektaal.— zullen geven. Maar zoolang bij onze jeugd het taalgevoel sluimert, zoolang ze uit die sluimering op school, college, of universiteit niet wordt gewekt, is het te vergeefs met den *vorm* zich bezig te houden, terwijl 't *wezen* eene hervorming moet ondergaan. Kant heeft mij geleerd, dat *vorm* en *inhoud* (materie) elkaar dekken, ofschoon ze zeer van elkaar verschillen. 't Is nu eenmaal een feit, dat taalgevoel slechts door ernstige studie kan worden aangekweekt. Vandaar dat opvoedkundigen zoo sterk blijven aandringen op de studie van 't Latijn, met haar moeilijke grammatica, en haar ingewikkelden stijl. Van-

daar ook, dat grondige studie van 't Nederlandsch als geestes-gymnastiek ons in Zuid-Afrika vele diensten bewijzen kan. Meer dan een betreurt 't dat Afrikaansche jongelieden bij 't verlaten van school of college niet in staat zijn een behoorlijken brief te schrijven in 't Hollandsch, om van 't Engelsch niet eens te spreken. Ook grijpt men soms naar 't Afrikaansch, omdat 't schrijven in die taal betrekkelijk gemakkelijk is. Taal-isolatie is voor ons in Zuid-Afrika fataal. De tweetalige, die èn in 't Nederlandsch, èn in 't Engelsch thuis is, zal taal-overwinnaar zijn in 't eind.

* * *

Sloffigheid in taal gaat dikwijls gepaard met povergheid van inhoud: ook is 't gedicht in de volkstaal verschillend niet alleen in vorm, maar ook in gehalte, van een gedicht in de taal der letterkunde. Burns, hoe voortreffelijk ook, staat verre achter bij Shelley, Wordsworth, of Tennyson, om Browning niet eens te noemen. Milton in de volkstaal is eene onmogelijkheid. Men beroepe zich nu niet op Dante. Hij had te kiezen tusschen de taal der geleerden en die van 't volk. Wij staan niet voor zulk eene keuze. Kansel en pers, Bijbel en wetenschap, school en bidstond kenden tot hiertoe 't Kaapsch-Hollandsch als voertaal: 't was bij ons geene keuze tusschen geletterden en ongeletterden.

* * *

Nogeens verklaar ik, dat ik dit een en ander niet in vijandigen geest neerschrijf. Die het Jaarboek aan de Z.-A. Akademie doorbladert kan niet anders dan getroffen worden door den ernst, den ijver, de toegewijdheid der mannen die zich bezig houden met 't Afrikaansch. Zij kunnen de taal verrijken door *echte* Afrikaansche woorden optesporen en in de schrijftaal burgerrecht te verschaffen. Ik noem er enkele. *Ziekerig* bijv. is niet Nederlandsch, is onvertaalbaar in 't Engelsch: 't is onder ons geboren en beteekent veel in Z.-Afrika: *Ziek* te zijn is den "uitlander" niet vreemd: *ziekelijk* te zijn is buiten Z.-Afrika niet ongewoon: maar *ziekerig* is slechts hij, die hier geboren is onder onze eiken, of in de ruime vlakten van de Karroo. Evenzoo is 't met *Naar*— een woord niet in Nederland onbekend, maar in Z.-Afrika met een diepte van beteekenis, in Nederland niet gangbaar. Middelerwijl maak ik elders met vreugde gewag van de pogingen ter verbetering en veredeling van onze spreektaal.

KINDER - ZONDAG.

(Preek van Ds. D. S. Botha.)

"Wat zal toch dit kindeke wezen."
Lukas 1 : 66.

Deze vraag werd door belanghebbenden gedaan met betrekking tot het kindeke van Zacharias en Elizabeth dat later den naam van Johannes de Dooper heeft gedragen. Dezen hadden natuurlijk gehoord van de buitengewone gebeurtenissen welke er in verband met de geboorte van dat kind hadden plaats gevonden. Zij hadden gehoord dat een Engel de geboorte van dat kind had aangekondigd, dat de vader van dat kind tijdens de aankondiging dier geboorte stom of sprakeloos geworden was, en dat hij sprakeloos gebleven is totdat aan dat kind den naam Johannes gegeven was. Ongetwijfeld meenden zij dat dat kind, in verband met wiens geboorte, er buitengewone dingen hadden plaats gehad, een buitengewone roeping te vervullen zou hebben en een buitengewoon leven zou leiden. En zoo is het ook geweest. De hand des Heeren was met Johannes. Onder het Gods bestuur heeft hij een buitengewone roeping vervuld. Hij was buitengewoon in aanleg, in karakter, in levenswijze en in arbeid.

De vraag echter: "Wat zal toch dit kindeke wezen"? wordt dikwijls door bedachtzamen bij de geboorte van een kind gedaan. Zij doen deze vraag omdat zij denken aan zoo vele mogelijkheden in den weg van dat kind.

Maar de vraag is niet: wat *kan* van dit kindeke worden? Op de vraag wat er van worden kan zou men zonder moeite het rechte antwoord kunnen geven. Op die vraag mag men antwoorden: Dit kind kan jong sterven, het kan worden gezond of ziekelijk, sterk of zwak, goed of slecht, een kundige of een onkundige, de vreugde of de droefheid zijner ouders, een zegen of een vloek voor de samenleving. Het kan worden een hemeling of een hellewicht: Dit zijn mogelijkheden op den weg van elk kind.

Doch de vraag hier gedaan is niet wat *kan*, maar wat *zal* dit kindeke wezen, Gewoonlijk wordt deze vraag schouder ophalend beantwoord. Men zegt: "Ik weet niet wat van dit kindeke worden zal." Er hangt een gordijn voor ons oog. Achter dat gordijn zien wij niet. Dat gordijn verbergt de toekomst voor ons. Zij die hun Bijbel kennen en geloven voegen nog daarbij dit: God de Almachtige die de lotgevallen van volkeren en ook van individuen regelt beschikt over dit kind en wat Hij over dit kind besloten heeft weten wij niet." Tegen dit een en ander hebben wij niets in te brengen. Neen wij stemmen toe dat het zoo is. De toekomst is voor ons verborgen. Wij gelooven dat de Heere regeert, en dat Hij alle dingen werkt naar den raad van Zijn wijzen en heiligen wil, en dat de lotsbeschikking van ieder kind in Zijne hand is. Toch menen wij dat wij bij de geboorte van elk kind op de vraag: "wat dat kind wezen val," met vrijmoedigheid antwoorden mogen, dat dat kind wezen zal

wat

ZIJNE OMGEVING VAN HEM MAAKT.

De Bijbel en de ervaring leeren ons dat menschen de produkten zijn van den tijd waarin, en de omstandigheden waaronder zij leven. De vrome Job heeft gevraagd: "Wie zal een reine geven uit een onreine"? Uit een onrein mensch wordt een onrein kind geboren en in eene onreine omgeving worden onreine menschen gevormd. Daar dit zoo is brengt de vraag die ons heden bezig houdt ons eenige belangrijke feiten voor de aandacht. Het eerste van deze feiten is, dat elk kind

DIEP AFHANKELIJK

is van de omgeving waarin hij geboren wordt, waarin hij opgegroeit, en waarin hij zijne vorming ontvangt. Onder deze omgeving verstaan wij niet alleen de natuur, maar ook, en vooral, de menschen die deze omgeving vormen.

Het is waar het kind is diep, zeer diep, afhankelijk van de atuur, d.w.z., van het klimaat met al wat het klimaat bepaalt en al wat door het klimaat geregeld wordt. Wij denken hier aan den afstand van de zee, de hoogte boven den zee spiegel, de heerschende winden, den regenval, de lengte van dag en nacht en van zomer en winter, de dalen en de valleien, de heuvelen en de bergen, en alle natuur tonelen. Wij denken hier aan de voortbrengselen der natuur, zoo als boomen, planten, gras soorten, dieren en insecten. Wij denken aan voedings middelen, aan het water dat men drinkt en aan de lucht waarin men ademt. Van dit een en ander, is het kind afhankelik. De natuur heeft een machtigen invloed op zijne vorming. Maar hij is ook, en vooral, afhankelijk van de menschen die hem omringen. Hij is zeer diep afhankelijk van menschen voor zijn lichamlijk welzijn, voor zijn verstandelijke ontwikkeling, voor zijn zedelijke en godsdienstige vorming en voor zijn geschiktheid om het dagelijkse brood te verdienen en zijn levensroeping te vervullen. Van die menschen is hij afhankelijk voor voedsel en kleeding en huisvesting, voor het onderwijs dat hij ontvangt, voor de kennis die hij inzamelt, voor de beschouwingen die hij verkrijgt over goed en kwaad, over het ware en het valsche, over wat recht en wat verkeerd is. Van hen is hij afhankelijk voor de gewoonten die hij aan leert en die hem levenslang aankleven en van zoo vele andere dingen. Van hen moet hij leeren zijne plichten tegenover God, tegenover den naaste en tegenover zichzelven te kennen en te vervullen.

Wat op aarde is meer afhankelijk en meer hulpeloos dan een pasgeboren kindeke? Het kan zich zelven niet reinigen, niet voeden, niet kleeden, niet beschermen. Het kan letterlijk niets voor zichzelven doen en is geheel afhankelijk van het voedsel dat hij geniet, van de lucht waarin hij ademt, van de kleederen die hem dekken, en van hetgeen hij hoort en ziet. Als hij niet op de rechte wijze geholpen wordt sterft hij of hij wordt een ziekelijke mensch. Als hij grooter wordt kan hij wel een weinig voor zichzelven doen, doch hij blijft afhankelijk voor zijn levens onderhoud, voor zijn opvoeding, voor zijn zedelijk en godsdienstig leven; voor al wat noodig is om hem te vormen tot wat hij wezen moet en door Gods genade zijn kan. Hij wordt dus wat de samenleving van hun maakt. Van de samenleving hangt het grootendeels af of hij als een zuigeling reeds sterven zal en of hij opgroeien zal, of hij ziekelijk, gebrekkelijk en zwak zijn zal naar lichaam en geest en of hij in elk opzicht gezond en krachtvol zal zijn. Van die samenleving hangt het af of hij kundig en behendig of onkundig en onhandig zal worden, of hij de wereld zal doorgaan als een deugdzame mensch of als een booswicht, als een weldoener of als een verwoester.

Beseffen wij genoeg hoe diep afhankelijk de kinderen zijn van diegenon die hen omringen? Laat ons trachten dit feit te verstaan en elken dag er mede rekening te houden. Mogen de werkzaamheden van deze dagen veel er toe bijdragen om ons en anderen een duidelijk begrip van de afhankelijkheid van kinderen te doen verkrijgen!

Het tweede feit dat deze vraag ons voor de aandacht brengt is dat er eene

GROOTE VERANTWOORDELIJKHEID

op de samenleving rust met betrekking tot de kinderen. Omdat kinderen zoo diep afhankelijk zijn van de samenleving rust er op de samenleving eene groote verantwoordelijkheid tegenover de kinderen. Deze samenleving bestaat uit verschillende klassen van menschen. Wij denken hier aan allen op wie deze verantwoordelijkheid rust.

De ouders zijn verantwoordelijk voor het lichaamsgestel en de zedelijke geaardheid waarmede hunne kinderen in de wereld komen, Hunne verantwoordelijkheid begint dus reeds vóór de geboorte hunner kinderen. Zij zijn verantwoordelijk voor de lichamlijke verzorging, de verstandelijke ontwikkeling, de zedelijke en de godsdienstige vorming van hunne kinderen en gewis ook voor de voorbereiding van die kinderen om als broodwinners voor zichzelven en anderen op te treden.

De andere huisgenoten, zooals oudere broeders en zusters, huisbedienden en zelfs gasten die van tijd tot tijd bezoeken in dat huis afleggen zijn mede verantwoordelijk voor het welzijn der kinderen. Zij doen veel tot voordeel of tot nadeel van die kinderen door wat zij doen of verzuimen te doen, door hunne gesprekken en door hun gedrag in het algemeen. Zij oefenen een machtigen invloed uit op de kleinen, meestal zonder dat zij dit vermoeden. Allen die werkzaam zijn in verband met opvoedings zaken zijn verantwoordelijk voor het onderwijs dat de kinderen ontvangen, voor de wijze waarop de karakters der kinderen gevormd worden, voor de geschiktheid die zij verkrijgen om hun kost te verdienen en hun plaats onder hunne mede menschen in te nemen en zelfs voor de gezonde ontwikkeling van hunne lichamen. Wij denken hier aan leden van wetgevende lichamen en van het Opvoedings Departement, aan leden van school besturen en van besturen van kostinrichtingen en vooral aan onderwijzers en onderwijzeresseu. Op deze allen rust de verplichting om te zorgen voor een doelmatig leerplan voor schoollokalen en kost-

inrichtingen die de gezondheid der leerlingen niet benadelen doch wel bevorderen zullen, voor de ernstige inachtneming van gezondheids maatregelen, voor de degelijke voorbereiding van alle kinderen—ook die der armen en der onverschilligen—om hun levenstaak behoorlijk te vervullen.

De leden van publieke lichamen, zooals het Parlement, de Provinciale Raad, de Afdelingsraad en de Municipaliteit zijn gewis verantwoordelijk voor wetgeving en voor de nauwgezette uitvoering van alle wetten die betrekking hebben op het welzijn van het opkomend geslacht. Hoe veel kan er niet gedaan worden om door wijze wetgeving en door de verstandige handhaving van goede wetten kinderen te beschermen tegen wat hen naar lichaam en geest jammerlijk benadelen kan. Wij denken hier aan drankhuizen, aan danszalen, aan schouwburgen—aan demoraliserende spelen. Wij denken hier aan ondoelmatige woonhuizen, aan vuile achterplaatsen, aan watervoren en riolen die ziektekiemen bevatten en verspreiden. Op publieke lichamen rust er met betrekking tot dit een en ander een ontzettende verantwoordelijkheid. Zij hebben de macht om kinderen tegen de genoemde en andere gevaren te beschermen, en zij behooren van die macht gebruik te maken. Gewis kunnen zij ook ter bescherming van kinderen het onzedelijk, het demoraliseerend gemengd baden verbieden.

Een zeer grote verantwoordelijkheid rust er op geneesheeren en verpleegsters. Dezen beschikken over kennis die anderen niet hebben. Zij hebben gelegenheden om die kennis in belang van de kleinen te gebruiken en te verspreiden die velen missen.

De Kerk des Heeren met hare leeraren, ouderlingen en diakenen is gewis verantwoordelijk voor de kleinen in een bijzonderen zin. Tot haar inzonderheid heeft de Heere Jezus gezegd: "Weid mijne lammeren." Zij moet door onderwijzing, waarschuwing, terechtwijzing en bestraffing niet alleen direct de kinderen bearbeiden, doch alle deelen van de bevolking in belang van de kinderen beinvloeden. Zij moet allen oproepen en aansporen tot de vervulling hunner plichten tegenover alle kinderen.

Ik zeg met nadruk tegenover *alle* kinderen, want helaas, hoe dikwijls vindt men niet menschen die wel een besef hebben van hunne verantwoordelijkheid tegenover hunne eigene kinderen, of ook wel tegenover de kinderen van hun familiekring, van hun eigen kerk en van hun eigen ras, doch die geen hart hebben voor de kinderen van anderen. Met betrekking tot die anderen vragen zij met Kain: "Ben ik mijns broeders hoeder." Wij zijn verantwoordelijk ook voor de kinderen van den vreemdeling, van den heiden en vooral van die van onze dienstdoden. Indien wij onze plicht tegenover dezen niet doen maken wij ons schuldig aan plichtverzuim tegenover hen, en bovendien zullen die verwaarloosde kinderen onze eigene kinderen op lichamlijk, zedelijk en godsdienstig gebied jammerlijk benadelen.

Geliefde gemeente, laat ons toch rekening houden met deze verantwoordelijkheid die er op ons rust. Onze verantwoordelijkheid hier te Stellenbosch is zeer groot omdat wij onder ons hebben niet alleen onze kinderen en die van onze buren en onze dienstboden maar ook honderden die uit alle oorden tot ons komen om voor hun levenstaak te worden gevormd, en die een zeer gewichtige tijd van hun leven onder ons doorbrengen, terwijl zij verwijderd zijn van hunne ouders wier tedere zorg zij dan moeten missen. Wij zijn verantwoordelijk voor hun lichamelijk en geestelijk welzijn. Laat ons God bidden om ons en anderen een diep besef van deze verantwoordelijkheid te geven.

Het derde feit dat deze vraag ons voor de aandacht brengt is het feit van een

BETREURENSWAARDIG PLICHTVERZUIM.

Als het waar is dat kinderen afhankelijk zijn van de menschen in hunne omgeving, en als het waar is dat menschen verantwoordelijk zijn voor de kinderen die in hunne omgeving geboren worden en opgroeien, dan is het ook waar dat velen ten opzichte van kinderen schuldig zijn aan een betreurenswaardig plichtverzuim. Dat dit zoo is blijkt uit eenige andere feiten.

Men bewijst met statistieke opgaven dat de proportie van kinderen die onder den ouderdom van één jaar sterven, zeer groot is in alle landen, en ook in ons geliefd vaderland, en dat wel onder alle klassen in de samenleving, doch vooral onder de kleurlingen. Onze aandacht werd in deze week door verschillende schrijvers in de dagbladen hierbij bepaald. En vraagt men waaraan dit toegeschreven moet worden dan antwoorden deskundigen, dat zoo vele kinderen zoo jong sterven, omdat gezondheids maatregelen door hunne ouders en andere verantwoordelijke personen met betrekking tot hen en tot de omgeving waarin zij geboren werden niet behoorlijk in acht genomen worden. Is dit niet plichtverzuim?

Men bewijst voorts dat vele kinderen opgroeien met een ziekelijk gestel, met een zwak lichaam, met gebreken aan lichaam of geest of aan beiden, omdat hunne ouders en anderen die voor hen verantwoordelijk waren niet de nodige voorziening in hunne behoeften op den rechten tijd en op de rechte wijze gemaakt hebben. Dezen lijden hun leven lang en worden verhinderd om hun levensroeping te vervullen omdat verantwoordelijke personen hunne plichten verzuimd hebben.

Men vindt groote aantallen van menschen die hun dagelijksch brood niet verdienen en niet verdienen kunnen, die in de behoeften van hunne huisgezinnen niet behoorlijke voorziening maken kunnen en een overlast voor anderen zijn omdat zij in hun jeugd niet geleerd hebben wat zij leeren moesten om een eigen broodwinning te hebben en anderen tot nut te zijn. Hun opvoeding werd verwaarloosd door verantwoordelijke personen. Denken wij hier niet onwillekeurig aan onze eigene arme blanken. Welk een plicht verzuim!

Er zijn in alle landen en onder alle volken en ook in ons land en onder ons volk groote aantallen van menschen die slechte karakters hebben die een losbandig en roekeloos leven leiden, die hunne eigene zielen en lichamen verwoesten en die hunne medemenschen in menig opzicht benadelen. En waarom zijn zij daar? Moet het antwoord niet zijn

dat die menschen zoo ontaard, zoo slecht geworden zijn, omdat zekere menschen zich aan plicht verzuim tegen over hen schuldig hebben gemaakt toen er veel gedaan had kunnen worden voor hunne zedelijke en godsdienstige vorming, en toen men hen tegen verderfelijke invloeden beschermen moest en beschermen kon? Ja had men met meer ernst menschen geleerd om God te kennen en te vreezen, om den Bijbel te gelooven en te gehoorzamen, om de Kerk des Heeren te bezoeken en lief te hebben; had men *niet* toegelaten dat kinderen in drankhuizen, in danszalen, in schouwburgen, bij bioscoop vertoningen, in billiard kamers, bij kaartspel, langs de straten, op badplaatsen en op andere plaatsen, zouden zien en hooren wat noodwendig verderfelijk op hen moest werken; had men gewaakt tegen de verspreiding van verderfelijk lectuur, het aantal menschen die nu een God onteerend leven leiden zou gewis niet zoo groot zijn geweest.

Geliefden, laat ons God danken voor veel goeds dat er gedaan wordt voor kinderen in onze dagen. Er zijn ouders, onderwijzers en onderwijzeressenleden van school besturen en publieke lichamen, leeraren en andere kerkelijke ambtenaaren, die met ernst en met vrucht de belangen van kinderen behartigen. Wij behooren dit te waarderen en op hoogen prijs te stellen. Het blijft echter waar dat velen zich in dit opzicht aan plichtverzuim schuldig maken. Ongetwijfeld is het gepast dat wij allen tot ons zelven inkeeren met de vraag, in hoe verre ook wij in dit opzicht schuldig zijn aan plicht verzuim. Dat velen aan plicht verzuim schuldig zijn blijkt duidelijk uit de feiten zoo even genoemd—De vraag is of ook wij voor de recht bank van ons geweten en voor het aangezicht Gods veroordeeld staan.

Doch wat nu gedaan? Is het niet goed dat wij op dezen Kinderen-Zending elkander herinneren aan de

DURE VERPLICHTINGEN

die er op ons en op vele anderen rusten ten opzichte van kinderen?

De verplichting rust op ons allen om in de verschillende betrekkingen waarin God ons geplaatst heeft, en waarin wij tot kinderen staan, getrouw te zijn. Laat ons, onder het besef van onze groote verantwoordelijkheid, trachten om elke plicht aan ieder kind in onze omgeving met nauwkeurigheid te vervullen. Doch dit is gewis niet genoeg. Op de vraag waaraan het te wijten is dat zoo velen sich aan plichtverzuim tegenover kinderen hebben schuldig gemaakt, mag men met vrijmoedigheid antwoorden dat dit in de meeste gevallen te wijten is aan *onkunde, onhandigheid* en *onverschilligheid.* Men verstaat de behoeften, de gevaren, de moeielikheden, de aanleg en de vatbaarheid der kinderen niet. Men weet niet genoeg van de middelen die men in belang van het kind gebruiken kan. Men gaat dikwijls op zeer onpraktische wijze te werk en breekt dikwijls af wat men zelf heeft opgebouwd. Wegens gebrek aan de nodige kennis is men onhandig en onverschillig. Deze onkunde, onhandigheid en onverschilligheid met betrekking tot het gewichtigste werk dat op aarde gedaan wordt moet bestreden en overwonnen worden. En dit kan gedaan worden door *de inzameling van kennis, de verspreiding van kennis en het gebruiken van kennis.* Ik bedoel van kennis die betrekking heeft op het lichamelijk en het geestelijk welzijn van het kind. Laat ons de natuur wetten en de zede wetten het menschelijk lichaam en den menschelijken geest, de geschriften van menschen en vooral het woord van God bestuderen met het doel ons deze kennis te verkrijgen. Laat ons de verkregene kennis verspreiden in onze omgeving door onderwijzing, vermaning, bestrgffing en terechtwijzing. Laat ons dit doen door de verspreiding van nuttige lectuur over dit onderwerp. Er zijn vele onkundigen die aan voorlichting behoefte hebben. Maar laat ons toch vooral van de kennis die wij opdoen een goed gebruik maken. "Woorden wekken maar voorbeelden trekken." Als wij doen wat wij weten dat wij doen moeten stichten wij veel nut en bovendien bewegen wij daardoor anderen om ons voorbeeld te volgon. Moge de werkzaamheden van deze Kinderen-Zondag ons allen aansporen om kennis aangaande deze zaak, waarvan de toekomst van het menschdom en ook van de bevolking van Zuid-Afrika zoo diep afhankelijk is, te verzamelen, te verspreiden en te gebruiken. De Apostel Paulus zegt: "Wie dan weet goed te doen en niet doet, dien is het zonde" (Jakobus 4: 17). "Laat ons goed doende niet vertragen, te zijner tijd zullen wij maaien zoo wij niet verslappen." (Zal. 6: 9).

Baanbrekers der Zending in Zuid-Afrika*

(Door G. B. A. GERDENER.)

VIII.—JAMES STEWART.

James Stewart was in dubbele zin een baan breker: door zijn ontdekkingsreizen als gezel en opvolger van Livingstone in Midden Afrika en als de ontwerper en uitvoerder van het schema waardoor Lovedale de meest invloedrijke Zendingstatie in Zuid-Afrika geworden is.

Stewart zag het levenslicht te Edinburgh op 14 Februarie, 1831. Gelijk vele andere grote en goede mannen werd ook hij van jongs af diep beinvloed door een godvruchtige moeder, terwijl de vlijt en getrouwheid van zijn hardwerkende vader een blijvende indruk op zijn gemoed achterlieten. Stewart was 13 jaren oud toen de afscheiding in de kerk van Schotland plaats vond, waardoor 470 pre-

*Met deze schets van "Stewart van Lovedale" volsta ik met de *Baanbreker.* Wij hebben gesproken over Daniel Lindley, Barnabas Shaw, Johann Leipoldt, Johannes van der Kemp, Stefanus Hofmeijr, Robert Moffat, Francois Coillard en James Stewart. De voornaamste Genootschappen en de voornaamste gewesten van het Z.A. Zendingveld zijn door deze lijst vertegenwoordigd. De baanbreker bij uitnemendheid van de Zending in Z.A., n.l., Georg Schmidt van Genadendal, werd door iemand anders behandeld in dit blad, kort vóór wij onze reeks begonnen. Twee vrouwen verdienen op dit gebied onze aandacht, Machtelt Smith en Christiane Kähler.

dikanten met vele ouderlingen en lidmaten hun verband met de Staat braken, en de Vrije Kerk van Schotland stichtten. De familie Stewart was toen uit Edinburgh vertrokken en had zich op een boereplaats gevestigd, nabij het kleine dorpje Scone. De predikant van dit dorpje sloot zich niet aan bij de Afscheiding, met het gevolg dat de voorstanders van de Afscheiding in en rondom Scone bijeenkwamen op de plaats van Stewart, die een warme Afscheider was. Toen er, na enige tijd te Scone een Vrije Kerk moest worden gebouwd, viel het werk van zand en klippen aan te rijden op de dertienjarige knaap James, die reeds onuitwisbare indrukken van de Afscheiding ontvangen had in het wagenhuis van zijn vader, waar de diensten eerst gehouden werden, en waar hij de kaars moest houden bij het Boek van de voorlezer.

Het was omtrent deze tijd dat de begeerte in het hart van de jongeling geboren werd om voor de Heer te gaan werken, en van het begin af schijnt er bij hem geen twijfel te zijn geweest dat Afrika het toneel moest wezen van zijn levenswerk. "Ik zal niet rusten, totdat ik in Afrika ben met een Bijbel in de zak en een geweer op de schouder," alzo gaf hij uitdrukking aan die begeerte tegenover zijn schoolmakkers.

In 1857, toen Stewart te Edinburgh zijn theologiese opleiding genoot, ontving hij een verdere krachtige stoot in de richting van het Donkere Werelddeel, door het lezen van de pas verschenen Reisbeschrijving van David Livingstone. Afrika was nu niet alleen de droom van zijn leven, doch ook de gedurige drang ervan, zodat hij spoedig de bijnaam van "Stewart Africanus" onder zijn medestudenten droeg.

In 1859 bood hij zich bij de Zending Kommissie van zijn Kerk aan, met de begeerte dat hij zou toegelaten worden om te gaan naar de streken in Midden Afrika door Livingstone geopend, om aldaar een Zending te planten. In Julie, 1861, vertrok hij van Southampton in gezelschap van de vrouw van Livingstone, en op 13 Augustus van dat jaar stapten zij te Kaapstad aan wal. Zijn plan was om zich bij Livingstone aan te sluiten, hoewel wij in zijn Joernaal het besluit lezen dat indien de grote ontdekker zou weigeren hem te ontvangen, hij zich niet daardoor uit Midden Afrika zou doen houden. Vanwege de Kerk van Engeland werden besliste pogingen aangewend om Stewart te doen afzien van zijn voornemen om 'n Zending in Nyasaland te planten. Het was die Kerk te doen om voor de pas gestichte *Universiteits-zending* het uitsluitelike recht over dat deel van Afrika te bekomen. Doch ten spijte van alle struikelblokken volhardde de jonge baanbreker in zijn besluit om het Evangelie te brengen, waar Livingstone de deur geopend had. Hierin werd hij trouw gesteund door de echtgenote van Livingstone, en in Februarie van het volgende jaar smaakte hij het genot om de grote ontdekker te Mozambique te ontmoeten. Al zijn vrees was ten einde, toen Livingstone hem hartelik de hand drukte en hem verzekerde dat hij blij was hem daar te zien.

'n Hechte vriendschap ontstond dadelik tussen de twee mannen, met 't gevolg dat Stewart zowel de beneden-Zambesi als de Shire bezichtigde, en besloot naar Schotland terug te gaan om voor de onmiddellike planting van de Livingstonia Zending aan het Nyasa meer te pleiten. Na een afwezigheid van twee en een half jaren bereikte Stewart zijn vaderland, waar men met grote belangstelling naar hem luisterde en waar er spoedig zowel werkers als geld voor de nieuwe onderneming gevonden werden.

Stewart besloot echter om zich eerst aan de studie van de medicijnen te wijden, met het gevolg dat hij tot 1866 in het vaderland bleef, en nu zowel in de Godgeleerdheid als in de Mediese wetenschap de graad van Doctor bezat. Hij was inderdaad een veelzijdig ontwikkelde, degelik toegeruste arbeider.

De tijd voor de Zending in Livingstonia was nog niet rijp en derhalve werd Stewart naar Zuid-Afrika gezonden.

In Januarie, 1867 kwam hij met zijn echtgenote te Lovedale aan. De naam van Stewart is voor 40 jaren ten nauwste verbonden geweest met Lovedale, en als "Stewart van Lovedale" zal hij ook vooral bij het nageslacht bekend staan. Lovedale, genoemd naar Dr. Love van Glasgow, een van de eerste ondersteuners van de Zendingzaak in de Schots Kerk, was reeds veertig jaren vóór de aankomst van Dr. Stewart als 'n Zendingpost aangelegd. Onder de leiding van Dr. Govan was de vroegere onbebuidende zendingpost tegen de helft van de vorige eeuw zelfs een belangrijke Opleidingscentrum geworden. Toen Govan in 1870 aftrad, nam Stewart het bestier van zaken over, en tot bij zijn dood in 1905, gaf hij zich met buitengewone ijver aan de opbouw en de uitbreiding van wat vandaag ongetwijfeld de invloedrijkste Inrichting voor Inboorlingen in Zuid-Afrika is geworden. Stewart was iemand die zijn werk met gloed en drift aanpakte. Hij had maar één idee, de opheffing van de inboorling door zijn ontwikkeling op elk gebied, hand, hoofd en hart. Of 't hem altijd gelukt is de klem op de rechte plaats te leggen en naar de rechte proportie, dat bespreken wij nu niet. De inboorlingen zelf hebben voor de nagedachtenis van Stewart niets dan achting en bewondering, en het kan niet ontkend worden dat zijn invloed op ze groot en blijvend was.

De veelzijdigheid en de onvermoeidheid van de man vallen ons gedurig op. Na acht jaren te Lovedale bezocht hij Schotland weer. Het was bedoeld voor z'n rusttijd, doch hij gaf zich weinig rust. Overal sprak hij vergaderingen toe en verzamelde de som van £10,000 voor de uitbreiding van het werk te Lovedale. Gedurende dit bezoek werden ook al de schikkingen gemaakt voor de Zending in Livingstonia. Stewart koos de werkers en maakte al de plannen, doch wegens dringende zaken te Lovedale kon hij het gezelschap niet vergezellen. In het volgende jaar bezocht hij echter het Livingstonia werk en nam met zich vier bekeerlingen van Lovedale, om hun getuigenis voor de duizenden heidenen van Midden Afrika af te leggen. Vijftien maanden lang nam Stewart het bestier van de Zending in Nyasaland op zich en in 1877 gaf hij zaken in de handen van Dr. Laws aldaar over.

De volgende jaren wijdde hij zich aan het snelgroeiende werk te Lovedale. Het schoolwerk was gestadig toegenomen; werkwinkels waren geopend; tuinen en landen waren aangelegd en een Hospitaal was gestich, waar ook inboorlingen konden worden opgeleid. In dit deel van zijn werk verdient Stewart alleszins de naam van baanbreker.

In 1891, toen hij reeds meer dan 60 jaren oud was, leidde de onvermoeide werker het eerste gezelschap zendelingen naar het nieuwe arbeidsveld van de Schots Kerk in Brits Oost Afrika, en het volgende jaar was hij andermaal in Schotland, ditmaal om o.a., een reeks voorlezingen te houden voor de theologiese studenten van de Vrije Kerk in Schotland. Toen hij zeven jaren later weer zijn vaderland bezocht, mocht hij de stoel van de Moderator vullen, een plaats die hij allesziens verdiend had en die hij met waardigheid en bekwaamheid bekleedde. Hij was de eerste zendeling uit Afrika om over een Schotse Synode te presideren.

Stewart heeft ook als schrijver belangrijke diensten bewezen. In dit verband kan hij als stichter van "*The Christian Express*" en schrijver van zijn best bekende werk "*Dawn in the Dark Continent*" genoemd worden. Doch hij was bovenal een man van daden. De naam die de inboorlingen hem gaven, was *Somgzada*, de Snelloper, en dus de man die overal tegenwoordig was, ook waar men hem het minst zou verwachten. En toch moeten wij niet aan hem denken als oppervlakkig, of als iemand die zich met alles bezig hield, doch niets degelik deed. "James Stewart, *Zendeling*" was het opschrift op zijn doodkist, en zo schreef hij dikwels zelf zijn naam in een of ander boek. En behalve zijn geloof in de levende God moet de verbazende werk- en doorzettingskracht van de man worden toegeschreven aan zijn diepgewortelde optimisme. Hij kon zaken niet van de donkere zijde beschouwen.

In 1902 was hij voor 't laatst in Schotland, waar hij de *Duff* voorlezingen hield, die als "Dawn in the Dark Continent" in boekvorm werden gepubliceerd. Ook bezocht hij Amerika in het volgende jaar om een studie te maken van de negeropvoeding. De laatste jaren van Stewart, evenals die van Coillard, werden bewolkt door de Ethiopiese afscheiding. Vooral trof 't hem diep omdat Eerw. P. I. Mzimba, een van zijn leerlingen, die vele jaren te Lovedale onder de inboorlingen gewerkt had, zich met de meerderheid van de gemeente onttrok en de *African Presbyterian Church* stichtte.

In 1904 presideerde Dr. Stewart op de eerste Algemene Zending Konferentie van Z.A., te Johannesburg. Het volgende jaar ontsliep hij op 21 Desember en op Kerstdag werd zijn overschot op Sandili's Kop weggelegd. Daar hebben dankbare inboorlingen een Monument over zijn graf geplaatst, doch zijn beste Monument ziet men aan de voet van de Kop, als men schouwt over de vruchtbare vallei van Lovedale. En ook ginds in Livingstonia wordt van deze baanbreker de spreuk bewaarheid "*Si ejus monumentum quaeris, circumspice.*"

Het Wezen van het Sekteverschijnsel.

(Door Dr. T. B. Muller.)

I.

Meestal wordt de benaming 'sekte' in de wandel zeer vaag en willekeurig gebruikt. Op populair alledaags godsdienstig gebied is het bijna 'n scheldnaam geworden, die door de één op de andere geworpen wordt, maar door niemand (gelijk weleer de spotnamen Geuzen en Sansculotten) als 'n erenaam zich toegeeigend wordt. Voor de Rooms Katholiek is de zaak spoedig uitgemaakt—elk ander kerkgenootschap is 'n sekte in zijn oog. De Hoogkerkelijke Anglikaan zal nog wel, behalve aan zichzelve, de eretitel "Kerk" toekennen aan de Roomse en Griekse denominaties, maar die aan de rest ontzeggen. De Protestant (in de eigelike zin van 't woord) bestempelt weer zekere frakties, die afsplitsen van zijn genootschappen, als "sekten." Doch dezen op hun beurt roemen daarop dat zij, en zij alleen, de onvervalste quintessentie van de ware Kerk uitmaken (men denke slechts aan de Anabaptisten, en, in ons eigen land, de Gemeente van het Nieuwe Jeruzalem van Groenewoud, de Swanepoelers, Sabbatariers, "Apostoliesen," Russellieten, enz.) 't Begrip "sekte" wordt dus in de omgang zeer los en onbestemd gebezigd—nu eens hangt de betekenis af van historiese gebeurtenissen, dan weer wordt het bepaald door zulke relatieve uiterlikheden als getalsterkte, invloed, enz.

Op dogmaties terrein tracht men echter om meer belijnde definities van de termen "kerk" en "sekte" vast te stellen. Zo b.v. vindt de Gereformeerde Dogmatiek 't wezen van het onderscheid tussen die twee deels daarin, dat 'n kerk 'n goddelik instituut is, waartoe iemand krachtens geboorte of wedergeboorte behoort, terwijl 'n sekte meer naar analogie van 'n gewone vereniging gedacht wordt. Vandaar dat de sekten bijna algemeen de kinderdoop verwerpen.

Doch hiermee wordt slechts één voornaam aspekt van het sekteverschijnsel aan 't licht gebracht uit het opzettelik beperkt gezichtspunt van de dogmatiek. Deze kant van de zaak ook geeft ons nog niet 'n leiddraad om 't karakteristieke der sekten in hun menigvuldige schakeringen en verschillen na te speuren. Trouwens op zuiver dogmaties standpunt alleen is het de vraag of de Baptistiese Kerken ook niet bij de "sekten" moeten worden gerekend—hetgeen enigszins in botsing zou komen met het gangbare gebruik der termen "kerk" en "sekte."

Dit valt dan ook niet te verwonderen. Definities van 't werkelik bestaande kunnen zelden vaste, scherp

begrensde lijnen aantonen. En daar de sekten zich minder kenmerken door, of in staat zijn tot, scherpzinnig logiese begripsontleding van hun leerstellingen en aard, maar veeleer 'n bont produkt van soms half-verwilderd geestes-aktie zijn, spreekt het vanzelf dat hier de juiste grensbakens moeilik aan te wijzen zijn.

Het doel van dit onderzoek is dan ook om de sekten te beschouwen als 'n verschijnsel in 't godsdienstig *zieleleven* der Christenheid. Allereerst moet dan ook gezocht worden naar 'n zekere eenheid in en onder de bonte menigvuldigheid en verscheidenheid der sekten d.w.z. naar 'n centraal gezichtspunt van waaruit men het sektendom als zodanig in zijn wezen kan bezien en in zijn velerlei openbaringen samenhangend kan gadeslaan.

Achter de sekte zit de "sektegeest." De sekte is slechts de belichaming op godsdienstig gebied van 'n bepaalde zielkundige type, en zelfs waar deze geest geen uiterlike vorm aangenomen heeft als 'n bepaalde "sekte," kan hij ook binnen de Kerk bestaan.

Het is bekend dat bij 't gezonde zieleleven van 'n normale mens 't *organiese* van 't bewustzijnsleven bij uitnemendheid op de voorgrond treedt. Op biologies gebied is geen organisme zo organies als de menselike ziel. Het teleologiese of doelnastrevende ervan kenmerkt geheel de bewustzijnsprocessen, en geen eenheid temidden van verscheidenheid is zo typies als die van 's mensen geest. Al wordt de aandacht op 'n gegeven ogenblik geheel gevestigd op 'n biezonder punt met 'n schijnbaar algehele afsluiting van de rest der werkelikheid, toch blijft 's mensen ziel in aanraking en verband met 't overige van zijn ervaringswereld. Elke bewustzijnsinhoud heeft reeds 'n *achtergrond*, die berekend is om de aandacht terug te leiden tot andere zaken en belangen, wanneer het lang genoeg met één punt bezig is geweest. Tevens is elke ervaringsinhoud met tallen van herinneringen of associaties verbonden aan 't groter geheel van iemands ervaringswereld. Die associaties en die achtergrond zijn de bruggen die de koncentratie van de aandacht heen en weer leiden van één sfeer der kennis of der werkelikheid naar 'n ander en meehelpen (met andere faktoren natuurlik) om te verhoeden dat één deel van de bewustzijnsinhoud zou geïsoleerd worden van 't geheel en ten koste van 't geheel. Of, om 'n gebrekkig beeld te gebruiken, 's mensen geest heeft *'n middenpunt-zoekende werking*, waardoor elk nieuw voorwerp van belangstelling verbonden wordt aan en opgenomen wordt in 't geheel der vroegere ervaringen (zij het dan ook met weerzijdse inwerking op elkaar van 't oude en 't nieuwe). Deze *middenpuntzoekende werking* is de uitdrukking van 't organiese, van de levende systematiese eenheid van de ziel, die als 'n zelfbewust geheel zich handhaaft tegenover de omgeving. Doch er is ook 'n *middenpuntvliedende werking*, waarbij de aandacht door biezondere ideeën of nieuwe voorwerpen van belangstelling beetgenomen wordt en afgetrokken wordt van zijn vroeger verband, zodat het nieuwe soms schijnt 't oude eenvoudig te willen ter zijde schuiven en te regeren. Deze twee werkingen gaan onafscheidbaar saam bij 'n gezond zieleleven. Het eerste bewaart de geest voor algehele verloping en verstrooiing door elke nieuwe ervaring organies te assimileren met de oude tot een geheel. Het tweede bewaart dit geheel voor starre verstening, voor ongeschiktheid om nieuwe ervaringen te waarderen en in en door ze te teren. Het eerstgenoemde bewaart de eenheid van de bewustzijnsinhoud; 't tweede handhaaft 't recht van bestaan van de verscheidenheid van de biezondere ervaringen.

Nu eens treedt wel de ene en dan weer de andere van deze werkingen op de voorgrond bij 't normale leven. Doch beide gaan saam en geven evenwicht aan 's mensen geest. Wordt echter één of ander van deze werkingen enigszins losgerukt van de andere, dan wordt de gemoedstoestand ziekelik. En heeft men twee uiterste gevallen die beide in het ergste geval krankzinnigheid kunnen veroorzaken :—(1) waar men geen koncentratie meer heeft op iets bepaalds maar voortdurend dwaalt zonder ophouden van 't ene naar 't andere; (2) waar men slechts op *één* idee (of kleine groep van verwante ideeën) de aandacht kan koncentreren; d.w.z. dat men als 't ware gemesmeriseerd wordt door één idee (of 'n kleine kring van gedachten), dikwels van geheel ondergeschikte betekenis. Dan is men onder heerschappij van 'n *idee fixe*, die de wil en 't gevoel op zich alleen koncentreert.

Doch zonder om bepaald krankzinnig te zijn kan men ziekelik worden wanneer deze genoemde twee uiterste toestanden enigszins door ons genaderd worden. Op godsdienstig terrein kan men beide soorten van pathologies bewustzijn opmerken :—(1) Die ongelukkige type van personen, die van 't één naar 't ander geloof gedurig omzwerven zonder rust ergens te vinden. (2) Die klasse die zo onder de indruk van 'n kleine kring van gedachten of ervaringen komen, dat zij daardoor als 't ware betoverd worden en alle oog voor iets anders verliezen.

Tot de eerste klasse behoren velen van diegenen die met de sekten meelopen. Diegenen die met elke wind van nieuwe leer meegevoerd worden. Doch deze zijn de zwakkere volgelingen die slechts saamlopen en dikwerf later elders rust gaan zoeken.

De eigenlike sekte-stichters en aanvoerders behoren tot de tweede klasse—mensen die door 'n deel der waarheid, of 'n deel der godsdienstige ervaring zo beet gepakt worden, dat hun aandacht door deze beperkte (soms zeer kleine) gedachtekring zo abnormaal in beslag genomen wordt, dat 't verband met 't overige der wereld verbroken

wordt. 't Organiese der ervaring wordt alzo onherroepelik gescheurd. Alle banden of bruggen met 't geheel der kennis of werkelikheid worden verbroken ; en 't deeltje, dat als 'n *idee-fixe* alles in beslag neemt, wordt dan ook voor de éne waarheid en 't geheel der waarheid of waarachtige ervaring gehouden. 't Wezen van de sekte-geest ligt dus niet slechts daarin dat het 'n deel der waarheid accentueert (want dat doet elk Kerkgenootschap ook) maar dat het *door 'n deel verblind wordt voor 't geheel*, en door dat deel zo betoverd wordt dat het van geen andere waarheid weet en geen andere ziet, totdat dit deel de allesomvattende waarheid schijnt te zijn. Alle relaties met de rest der waarheid worden alzo verbroken. Het gevoel voor de relatie, voor 't organiese, wordt dan ook bijna verloren. Zo wordt soms 't meest ondergeschikte voorgesteld als 't allervoornaamste.

Natuurlik lijdt 't verstand 't eerste hier onder. Want 't wezen van 't verstand—juist datgene wat de mens als redelik wezen van 't dier onderscheidt —ligt, in zijn *vergelijkings* vermogen. Het intellekt kiest 'n doelmatige idee uit en verbindt idee met idee tot 'n systematies geheel. 't Intellekt vergelijkt en rangschikt en geeft de proportie en harmonie aan tussen de verschillende delen der waarheid of werkelikheid. De sektegeest maakt van de mens "kinderen in 't verstand"—rangschikking en balans worden verstoord doordat het relatiebesef kwijnt, en gelijk bij 'n klein kind wordt 't ondergeschikte vooropgesteld, totdat men gevaar loopt andere meer gewichtige waarheden geheel te negeren. Wat men gewoonlik "gezond verstand" noemt (d.w.z. takt en besef van proportie en gepastheid) gaat alzo geheel te loor.

Doch op nog 'n wijze lijdt het verstand schade. Want waar 'n beperkte kring van ideeën gedurig de volle en uitsluitende koncentratie van de godsdienstige belangstelling in beslag neemt, wordt 's mensen geest daardoor ten slotte bijna gehypnotiseerd en gevolgelik wordt 't denkvermogen (behalve binnen die kleine kring) verlamd, zodat men haast onvatbaar wordt voor overtuiging of redenering en passief en des te geredeliker alle verdere suggesties of konsequenties van dat beperkt standpunt aanneemt als vanzelfsprekende waarheden. De meest disputabele stellingen en de grootste ongerijmdheden verkrijgen langs deze weg 't karakter van axiomata voor de sektegeest. De suggesties van de half-hypnotiese toestand bootst alzo na de intentie van axiomata door 't intellekt.

(Wordt vervolgd.)

OP MIJN BOEKENTAFEL.

1. De Heer R. Hoekstra en Dr. Viljoen verdienen onzen dank voor hun :

ZUID-AFRIKAANSE PROZABUNDEL

Stukken van Z.-Afrikaansche schrijvers met portretten en levensbeschrijvingen. J. H. de Bussey, Pretoria, Amsterdam, Kaapstad.

Hier hebben we stukken door 27 schrijvers ons geleverd, die we leeren kennen, niet alleen uit hun portretten, maar ook uit de bijgevoegde korte levensbeschrijvingen. 't Is een kostelijk leesboek : ik zag 't gaarne in de handen van ouden en jongen in ons land. Er is groote verscheidenheid. Ernst en luim : reisbeschrijving en voorlezing : een terugblik in oude, vervlogene dagen, een blik in de toekomst : geschiedenis en fictie : Wahrheit und Dichtung — dit alles maakt 't zoo bekoorlijk. Melt Brink, de onvergelijkelijke, is hier en F. W. Reitz: Jan Celliers en Totius : Nico Hofmeyr en Dr. Viljoen : Professor Marais en Professor Moorrees : R. Hoekstra en Johanna Brandt : *last but not least* "Onze Jan" en F. S. Malan,—die een levensschets van den Z. Afrikaanschen staatsman levert,— en vele andere bekenden.

De Bijbel in het Afrikaansch.

Hier moet mij iets uit de pen omtrent de nieuwe BIJBELVERTALING IN 'T AFRIKAANSCH, waarvan de eerste proeve mij werd overhandigd, als gekozen President van het Britsch en Buitenlandsch Bijbelgenootschap in Z.-Afrika. Wanneer ik nu mijn oordeel over deze proeven uitspreek duide men het mij niet ten kwade. En ik waag mij er aan, omdat indertijd *mijn* oordeel over zulk eene vertaling werd gevraagd door het Genootschap in Londen. Mijn antwoord werd door den Sekretaris genoemd : "The most illuminating letter we have yet received on the subject," en dat schrijven heeft zeker een stoot aan de beweging gegeven. Men houde het mij ten goede, als ik nu hier het een en ander in 't midden breng.

* * *

Er is veel in die proeve, dat mij weldadig aandeed. De *verheven toon*, de *waardigheid* der vertaling trof mij al dadelijk. Ook verblijdde het mij, dat het persoonlijk voornaamwoord *Hem* [niet *Hom*] op den Heiland wordt toegepast : dat *Ik* niet vervangen is geworden door *Ek* : dat hoewel het statige *Gij* verdwenen is in de meerderheid van teksten, het niet minder statige *U* gebleven

is, in plaats van *Jij* en *Jou* uit de volkstaal. Dat de twee laatstgenoemden niet geheel verbannen zijn is te verklaren. Het comité van vertalers had gelijk met zijn overzetting van Johannes XXI., waar de Heiland vraagt : " Het *jij* vir mij liewer dan hulle ? Hij sê aan Hem : Ja, Heere ! U weet dat ik U lief het." Ook was 't mij een vreugde dat "*Zoon*" gebleven is in toepassing op den Heiland : *Seun* zou akelig klinken in de ooren.

* * *

Over het een en ander heb ik iets te zeggen : Waarom 't akelig, on-Nederlandsch, Duitsch "*Voorwoord*?" De Heer Blok bezigt "voorberig" in zijn Afrikaansche leesboekjes : en dat is toch veel beter. Ook wensch ik te vragen : waarom enkele woorden uit de Statenvertaling behouden, die in Z.-Afrika vreemd zijn, terwijl men toch een goed equivalent in 't Afrikaansch heeft. Zoo bijv. : verschijnt 't woord *Boele* tweemaal in Hosea (2 : 4, en 8 : 3). "Ik sal mij *Boele* agterna gaan." Waarom niet liever het Afrikaansche "vrijer"—een woord tevens, dat met 't Hebreeuwsch overeenstemt en meer verstaanbaar is. De Engelsche vertaling heeft "*lovers*" : de Latijnsche "*amatores*" (liefhebbers), de Grieksche "*erastas*" (dezelfde beteekenis). Onze statenvertaling stemt hier met Luteher overeen, die BUHLEN (Holl. Boeen) heeft. *Minnaar* zou hier goed klinken, vooral omdat ons Comité het woord *Bemin* heeft behouden in datzelfde boek van den profeet Hosea (3 : 1) : "En die Heere het vir mij gesê : Gaan weer heen, *bemin* 'n vrouw wat alhoewel sij *bemin* word deur haar vrind." Beter nog dan "minnaar" zou "liefhebber" zijn. Maar "vrijer" klinkt mij toch beter dan eenig ander woord, en past in 't verband.

* * *

Blijft men zichzelven wel altijd gelijk in zijn woordenkeus ? Bijv. in Hosea 13 : 6 lees ik :—

"Toen hulle sat geword het, het hulle hart SIG verhef"

waar *sig* op zijn plaats is. Maar in het vorige hoofdstuk (12 : 5) "Ja, hij het HOM vorstelijk gedra teen die Engel," waar *sig* zeker moest staan : vooral ook, omdat men in Johannes 21 : 20 vertaalt : "En toe Petrus SIG omdraai." Ook wensch ik met alle bescheidenheid dit te vragen: in de *vertaling* gebruikt men het *imperfectum* meestal niet. Bijv. "Ik *het* jou onder die vijeboom gesien" (Joh. 1 : 51) [Ik *zag* u onder den vijgeboom], en zoo op andere plaatsen. Doch in het "voorwoord" krijgen wij te lezen : "Die redene hiervoor WERD reeds vroeër openbaar gemaak." Men vergelijke hier "En hij *wis* nie waarvan dit was nie, maar die knegte *wis* dit" (Joh. 1 : 9). En aan den anderen kant Joh. 4 : 47 en 52, "Hij het op sterwe gelê." "Het die koors hom verlaat." Dit is nu wel een kleinigheid ; doch 't zijn de kleinigheden die sierlijkheid en kracht bijzetten aan taal en stijl. Dat men soms in moeilijkheid komt met zijn dubbel negatief is te verstaan. Bijv. in Joh. 1 : 18 staat er : "Niemand het ooit God gesien NIE."

* * *

Mag ik nog vragen of de spelling van het woord *ambt* in 't Afrikaansch niet *amp* moet zijn in plaats van *amb* ? In Hosea 4 : 6 wordt gesproken van *priester-amb.* En voorts, is er geen onderscheid te maken in de spelling tusschen *vers*, (afdeeling van een hoofdstuk) en *vers*, als aanduiding *het jonge kalf* (vaars) ? Zou men niet kunnen schrijven : *vaers*, of beter nog *vêrs* ? Maar, waarom niet gebleven bij de statenvertaling (Hosea 4 : 16), waar wij lezen : "Israël is eene onhandige koe" : in 't Afrikaansch zou 't zijn : "Opstandige jonge koei." De Latijnsche vertaling heeft hier *vacca* (koe), en niet *juvenca* (vaars). Luther spreekt van "eine tolle kuh" : de Septuaginta heeft *damalis* (vaars). (Zie ook Hosea 10 : 11). Het Hebreeuwsche woord *Parah* wordt in onzen Statenbijbel op verschillende wijzen overgezet. In Amos 4 : 1 — is het "*Koeien* van Basan" : in Jesaja 11 : 7, "de *koe* en de beerin." (Zie ook Gen. 32 : 16, 41 : 2, 3, 1 Sam. 6 : 7). Onze Staten-Bijbel blijft zichzelven niet gelijk. Wil men in de Afrikaansche overzetting *vaars* behouden, dan moet er toch een onderscheid gemaakt worden tusschen de "verzen"-indeeling en "de jonge koe."

* * *

Nog eene vraag en dan punctum. Is *getug* wel goed Afrikaansch (Hosea 7 : 15) : zou *getugtig* niet beter zijn ? En heeft men voor goed besloten *môre* te schrijven in plaats van *morre* voor het Hollandsch *morgen* ? *Môre* dunkt mij is plaatselijke uitspraak en kan niet licht onderscheiden worden van "Mooren" [denk aan "Kandace, Koningen der Mooren] — een volkeren-stam. Doch genoeg. Persoonlijk zal ik blij zijn, als men *Zoon* behoudt, als men *Zoon des mensen* blijft schrijven, als men zoo min als mogelijk ingrijpt in de taal des Bijbels. Men zal soms *Gij moeten* bezigen, waar zelfs *U* niet past. En laat ons toch *Ik* niet de deur wijzen. Wil men zijn Bijbel kansel-Bijbel maken, men verandere zoo min als mogelijk taal en spelling.

DEEL XXIII. No. 7. STELLENBOSCH. JULIE 1918.

Gereformeerd Maandblad.

Godsdienstig en Maatschappelik Tijdschrift voor Zuid-Afrika.

"Een Woord ter Inleiding."

Onder dit opschrift opende de redaktie van het "Maandblad" de eerste uitgave, die in Mei, 1892, het licht zag. Sedert die tijd zijn er 270 nummers verschenen, en is meer dan een kwarteeuw voorbijgegaan. Van 't begin af stond het blad onder de redaktie van Professor J. I. Marais en wijlen Professor C. F. J. Muller, die ons enige jaren geleden ontviel. Deze twee mannen hebben veel, zeer veel voor het "Maandblad" gedaan. En hun arbeid was een arbeid der liefde en zal ook daarom nog tot in lengte van dagen vrucht dragen.

Het aandeel van Professor Marais is alleszins uniek geweest gedurende al die jaren. Geen nummer zag het licht of er was iets van zijn hand erin. Onder de vele en velerlei diensten aan onze Kerk en ons volk door deze rijkbegaafde en hooggeachte Professor bewezen, zal zijn arbeid door het "Maandblad" gewis een ereplaats innemen.

Innig spijt het ons dat hij genoodzaakt is "alles wat bepaald buiten zijn werk ligt te laten varen." Temeer omdat zijn zwakke gezondheid daarvan de oorzaak is. De grote Heelmeester geve hem vernieuwing van krachten en stelle hem instaat om ten uitvoer te brengen, wat hij zich ten doel heeft gesteld. Wij verblijden ons nog steeds op zijn "Kroniek" te mogen rekenen.

* * * *

In de eerste uitgave van Mei, 1892, lezen wij in het *Woord ter Inleiding*: "Wij stellen ons voor in de allereerste plaats onze jonge predikanten te helpen in hun kansel—zowel als in hun prakties werk. Meer dan een heeft te kampen met moeilikheden die bijna onoverkomelik zijn, en te midden van allerlei beslommeringen loopt hij gevaar de studie vaarwel te zeggen, en slechts met het allernodigste voor z'n kanselwerk zich tevreden te stellen. Zulken willen wij helpen, ondersteunen, aanmoedigen. Dit kunnen wij onder andere doen door een kolom te openen, onder de titel "Raadgever." In die rubriek willen wij beantwoorden allerlei vragen, die ons door broeders worden gesteld. Wij zullen niet altijd onze eigene beschouwingen of verklaringen meedelen; wij zullen trachten mannen van rijpe ervaring en godsvrucht, zowel *in* als *buiten* de Kerk te laten spreken. Schenkt men ons zijn vertrouwen, wij zullen doen wat wij kunnen."

Dit manifest van 1892 spijkeren ook wij aan de mast.

Dat de behoefte aan een maandschrift als dit nu nog meer dringend is dan in 1892, ligt o.i. buiten kijf. De moeilikheden en beslommeringen op godsdienstig en tijdelik gebied zijn groter geworden. Het is de dag van wereldworsteling en wereldwee, of misschien ware 't beter gezegd 'Het is de nacht van deze donkere dingen'! De Kerk wordt uitgedaagd door een bankroete beschaving om zich te laten gelden in de ure van nood en hartzeer. Wij staan voor 'n nieuwe wereld na de oorlog, en de Kerk moet zich daarbij aanpassen. Ook in Zuid-Afrika leven wij in dagen van gisting en wording! Allerwege is er behoefte aan ernst, degelikheid, bescheidenheid, openhartigheid, en moed. Deze eigenschappen wensen wij stelselmatig in onze kolommen aangekweekt te zien, om zodoende niet alleen hier en daar mee te werken tot de ontdekking van de weg tot de waarheid, maar om die geest te ontwikkelen die ons zal brengen tot Hem die gezegd heeft: "Ik ben de Waarheid."

* * * *

Ter wille van de adverteerders en diegenen die op de lopende jaargang hebben ingetekend, maken wij tans geen verandering aan het uiterlike van 't blad. Dat hopen wij aan 't begin van 't volgende jaar te doen, wanneer de namen van onze vaste medewerkers ook met iedere uitgave zullen verschijnen. Intussen willen wij ook hen, die niet als vaste medewerkers gevraagd zijn, verzekeren dat onze kolommen voor ze open staan. Als u geen moeilikheden en beslommeringen heeft—hetgeen wij van harte hopen — deel ons dan uw beschouwingen, uw ondervindingen, uw plannen, uw overwinningen mee ! Onze kolommen zijn breed genoeg om verschil van opinie toe te laten !

* * * *

Wij zullen 't niet ontveinzen : Onze idealen voor dit blad zijn hoog. Wij durven 't zelfs wagen ons blad zo onmisbaar te maken voor de Z.-A. lezer als zekere Europese tijdschriften in hun landen zijn. In het vorige nummer maakte de heer W. H. du Toit,—die de administratie van 't blad voor z'n rekening neemt,—gewag van wat de inhoud voortaan zal insluiten. Zijn ambitieuse aankondiging herinnerde ons aan 't woord van Goethe : "Himmelhoch jauchzend—zum Tode betrübt !" Een schema en de uitvoering ervan zijn zo verschillend. Niet het minst op literaries gebied en in Zuid-Afrika,—waar reeds zovele grootse ondernemingen met trompetgeschal zijn aangekondigd om weldra een ontijdige dood te sterven. Doch wij rekenen op de welwillende medewerking en ondersteuning van 'n dageliks groter wordende kring van Afrikaanse lezers, die het hoogste en het beste voor ons volk en onze Kerk zoeken. En daarom mikken wij hoog !

* * * *

Zoals de lezer zal bemerken, zullen wij ons van de Vereenvoudigde Spelling bedienen. Wil iemand dat zijn pennevrucht in het oudere kleed zal verschijnen, hij melde zich vriendelik bij de redaktie aan. Kontribuanten die van 't Afrikaans wensen gebruik te maken, worden dringend verzocht zich de "Afrikaanse Woordelijs en Spelreels" van de Z.-A. Akademie voor Taal, Letteren en Kunst aan te schaffen en er naarstiglik gebruik van te maken.

* * * *

Wij hopen van tijd tot tijd naar belangrijke artikels in voorname tijdschriften te verwijzen en hier en daar de hoofdinhoud mee te delen. Ook stellen wij ons voor af en toe belangrijke boeken te bespreken. Hierdoor menen wij onze lezers 'n dienst te kunnen bewijzen in een tijd waarin de namen der tijdschriften 'Legio' zijn en er geen einde is aan het maken van vele boeken.

Wij ondernemen niet om alle boeken en brochures te recenseren die ons worden toegezonden. Wil men ons zijn publikaties toezenden, wij zullen ze *aankondigen*, doch behoorlike recensies kunnen wij alleen geven van wat op het kerkelik—godsdienstig leven betrekking heeft.

* * * *

Het blad zal, zoals voorheen, in 't midden van de maand verschijnen. De datum waarop stukken ter publikatie ons bereiken moeten is de 25ste van de maand vóór die waarin plaatsing verlangd wordt. Alle bezigheidszaken moeten met de heer W. H. du Toit, Kerkstraat, Stellenbosch, verricht worden. Het adres van de redaktie is Ds. G. B. A. Gerdener, Stellenbosch.

NA VIJFTIG JAREN.

(Ds. J. R. Albertijn, Wellington.)

Als men een reis gemaakt heeft, dan kan men iets vertellen. En als men, na zijn twintigste jaar, nog vijftig jaren geleefd heeft, dan kan men ook iets, ja veel, vertellen ; dat wensen wij hiermede te doen, in zover als ons geheugen ons helder en getrouw dient.

Veel zou ik kunnen zeggen aangaande de maatschappelike en politieke toestand van vijftig jaren geleden, en welke richting het heeft genomen en welke verandering het heeft ondergaan. Doch ik acht het geraden, vanwege de bewogene tijden, waarin wij tans leven, mij daarvan te onthouden. Laat mij beginnen met meedeling aangaande,

Kerkelike gebruiken en gewoonten.

van vijftig jaren geleden. Ik spreek van de gemeente, waar ik mijn jongelingsjaren heb doorgebragt.

Ze zijn er altoos geweest en ze zijn er nog, degenen die zich met alle ernst verklaren tegen alle verandering in de openbare eredienst des Zondags, in Gods Huis. Van die "nieuwigheden" willen zij niet weten, hebben zij een afkeer en daartegen protesteren zij. Deze gezindheid is zeker niet geheel af te keuren, en zij heeft ook haar gezegende invloed en uitwerking gehad. Doch wij moeten ook, bij 't minimum van verandering, 't maximum van stichtelike geschiktheid voegen, naar eis van veranderde tijdsomstandigheden. Heden ten dage zal er wel niemand gevonden worden, die de inrichting en gebruiken, bij de openbare eredienst van vijftig jaren geleden, zou terug wensen ; en

toch werden sommige van die veranderingen in der tijd, als "nieuwigheden." bestreden. Laat mij meedelen, hoe het destijds toeging.

Er werd één godsdienstoefening des Zondags, in de voormiddag, gehouden ; na afloop waarvan de kerkdeuren gesloten werden en bleven tot de volgende Zondag. Er bestond geen Zondagschool.

Op het dorp bestond er een bloeiende kleurlinggemeente ; aldaar was er een grote, talrijk bijgewoonde Zondagschool van kleurling-kinderen, onder leiding van twee waardige mannen van de blanke gemeente ; aldaar had ook ik jaren lang een klas, als onderwijzer. Ook 's morgens, maar vooral 's avonds, was die Zendingkerk gevuld met een groot gehoor, waaronder 's avonds ook vele blanken. Van kerkwege werd er godsdienstonderwijs, in de blanke gemeente, aan de jeugd gegeven, alleen in de katechisatie-klas, des Donderdags voormiddag, door de leraar der gemeente, ter voorbereiding voor de aanneming.

De opkomst naar Gods huis 's Zondags, in de blanke gemeente, was doorgaans zeer goed ; het kerkgebouw was gewoonlik zo gevuld, dat ik als kind, samen met andere kinderen, op de trappen van de galerijen heb moeten zitten-; en die trappen liepen naar binnen in de kerk af, en waren zo nauw, dat ik maar tamelik gedrukt naar een kant moest zitten, ten einde passaat te geven aan degenen die opgingen. De dienst begon om negen uur en duurde meestal tot twaalf uur. Er was behalve de koster, nog een man die als Voorlezer en Voorzinger ageerde ; de Voorlezer begon zijn werkzaamheden met tweede gelui, dat is om half-negen ; behalve een paar oude bejaarde zusters, zijn er nog geen toehoorders in de kerk ; hij las dan de tien Geboden en de Geloofs-artikelen, en daarna hoofdstuk na hoofdstuk uit Gods Woord, zoals door de leraar opgegeven ; en dit geschiedde ook onder het gewoel en laarzen-gekraak van de inkomenden ; hij las maar langzaam en met tussen-pozingen, en gebruik van zijn zakdoek en slokjes water met een hoestje en keelschoonmaken erbij, ten einde de tijd om te maken. De gemeente hoorde alzo nooit de tien Geboden en Geloofs-artikelen. Op de bepaalde tijd, maar niet altijd precies, kwam de leraar uit de konsistorie kamer, in toga en bef gekleed, en met zijn drie-punt hoed in de hand, die hij dan in de preekstoel ophing aan een pen die nu nog aldaar kan gezien worden, de stille getuige van vervlogene gewoonten en gebruiken. Op een plechtig gesproken "tot zover," van de leraar, zwijgt dan de Voorlezer. Zonder dan verder het Woord te lezen gaat de leraar met de dienst voort. De preek duurt gewoonlik een uur en het nagebed van twintig minuten tot een halfuur ; tegen twaalf uur nam de dienst een einde.

Dat men de dienst soms wat lang vond, is te begrijpen ; het was dan ook toegestaan aan de mans-lidmaten om onder de preek op te staan en tot verandering een tijdje staande te blijven ; en zo zag men soms vijf of acht of tien mannen staande onder de preek. De zusters ook hadden haar flesjes eaudelous en eaudecologne, enz., om de aandacht mee op te wekken en te verfrissen. Een bejaarde zuster, een oud-jongjuffrouw, had haar hand-zakje, met het nodige erin ; niet alleen gemelde flesjes, maar ook wat eten, zoals klontjes, en pepermint, en karmonk, ja ook "bokkoms", (gedroogde visjes). Zij deelde haar voorraad ook aan haar geburinnen mee, en als men dan ook de visjes had uitgepluist en gegeten, dan voorzag het handzakje ook van een nat doekje om de vingeren te reinigen. In de zomer was het in het kerkgebouw bijna niet uit te houden, vanwege de hitte en de benauwde lucht ; want de leraar liet het niet toe dat er een luchtgaatje open zou zijn ; hij was zeer gevoelig voor "trek"; zowat ten hoogte van drie of vier voet waren de muren geschilderd ; de benauwde damp liep soms in straaltjes daarlangs af. Van de prediking zelve, zal ik later spreken.

De Avondmaalsvieringen duurden lang ; van negen uur in de voormiddag tot twee en drie uur in de namiddag ; de dienst die aan de bediening der tafelen voorafging, bleef even lang als de gewone Zondagsdienst ; tegen twaalf uur eerst begon het aanzitten aan de Verbondsdis ; er volgden dan tien of twaalf tafels ; en elke tafel werd bediend met een toespraak vóór en na de uitdeling ; en die toespraken waren niet maar van vijf minuten ! Het gevolg was dan ook dat men na elke tafel, velen de kerk zag verlaten ; na de laatste tafel was de kerk ook bijna leeg ; sommigen die in de kerk waren, hadden reeds het middagmaal thuis genoten, en genoten hun namiddag rust, terwijl men nog in de kerk bezig was. Zulk een Avondmaalsviering zal in onze dagen wel niet meer in de smaak vallen. Er is dan ook vooral in de laatste jaren grote verandering hierin gekomen ; bij toeneming wordt het de gewoonte om slechts één gezamentlike bediening te hebben, in plaats van zovele op elkander volgende tafels. Dit geschiedde het eerst, zowat dertig jaren geleden, in de gemeente, waar ik toen als leraar stond. Wij werden er eenvoudig toe *genoodzaakt* avondmaalgangers in de banken te bedienen ; de kerk was te klein voor de grote gemeente, en met de nachtmaalsdienst was 't dan ook geheel gevuld met slechts avondmaalgangers ; de banken waren zo eng en de paadjes zo nauw, dat men bij het wisselen van de tafels elkander verdrong, zodat het soms tot een stilstand kwam, omdat men elkander niet passeren kon. Een bejaarde zuster, die tamelik lijvig was, was zo tegen de bank vast gedrukt, dat zij later tot mij zeggen moest : "Ach Meneer, dit is voor de laatste maal dat ik aan de tafel des Heren ben geweest, ik zal het niet weer durven wagen." De stichting

ging onder zulke omstandigheden verloren ; en na enige andere pogingen te hebben aangewend, die echter mislukten, werd de kerkraad genoodzaakt ertoe te besluiten de bediening der tekenen in de banken te doen geschieden ; daartoe werden er witte lakentjes over de lessenaars der banken gedaan, zodat een ieder kon weten dat de tekenen aldaar zouden bediend worden. Deze wijze van bediening vond dan ook algemeen bijval in onze gemeente, en men kon niet genoeg spreken van het stichtelike ervan, vergeleken met de bediening van vroeger. Maar deze verandering veroorzaakte geen geringe beroering in de kerk ; er ontbrandde een hevige strijd daartegen, als zijnde onbijbels en ongereformeerd, enz. En toch heden ten dage is het een bijna algemeen gebruik geworden, in onze Kerk en men getuigt dat de stichting er veel bij gewonnen heeft.

Men zal zich verbazen te vernemen hoe het Avondmaal, in diezelfde gemeente, jaren tevoren gevierd werd. De tafel met de tekenen stond toen in de konsistorie kamer ; als dan de voorafgaande dienst in de kerk voltooid was, ging de leraar naar de konsistorie kamer ; er waren twee deuren uit de kerk, aan beide zijden van de preekstoel, toegang gevende naar de konsistorie kamer ; terwijl de voorlezer in de kerk bezig was met het lezen van gedeelten uit Gods Woord, gingen de avondmaalgangers bij de ene deur in en vulden de konsistorie kamer, sommigen zaten aan, anderen bleven staande ; alzo werden dan aan hen de tekenen bediend ; daarna gingen zij bij de andere deur weer naar binnen, en werden opgevolgd door een ander gedeelte der gemeente, totdat allen gekommuniceerd hadden ; dan werd de dienst weer in de kerk gesloten. Tegen deze wijze van doen was er ongetwijfeld gewichtig bezwaar, en men heeft het, mogelik om die reden, afgeschaft.

Laat mij nu iets zeggen omtrent huis- en kranken-bezoek en begrafenissen, vijftig jaren geleden. In sommige gemeenten, zoals in die van onze hoofdstad, geschiedde het huisbezoek op zeer deftige en formele wijze. De koster, in ambtsgewaad gekleed, gaf kennis bij twee, drie huizen, dat zijn WelEerw. aan het komen was om huisbezoek te doen ; hij werd gevolgd door de leraar, insgelijks in ambtelik kleed, en door hem geleid naar de huizen waar kennisgeving geschied was ; als de leraar dan bij het laatste huis was ingegaan, dan liep hij snel om verder kennis te geven. Het huisbezoek duurde niet lang en was met enige vragen omtrent kerk- en avondmaalbezoek, binnen enige minuten geeindigd. Naar het geestelik heil der ziel scheen men, in de regel, geen navraag te hebben gedaan. In de gemeente, waar ik mijn jongelingsjaren heb doorgebracht, heb ik nooit vernomen dat de leraar huis- of krankenbezoek had gedaan ; indien zulks al geschied is, dan moet het heel zelden en met uitzondering geweest zijn.

Laat mij iets zeggen omtrent begrafenissen in die dagen, want die hebben op mijn jeugdig gemoed, een droevige, donkere, akelige indruk gemaakt. De leraar was nooit bij een begrafenis tegenwoordig ; er werd ook nooit een woord gesproken of uit de Schrift gelezen, nooit een vers gezongen of een woord van gebed vernomen ; op droefgeestige toon riep de koster de dragers op en nodigde de naastbestaanden en vrienden uit, en zo werd het lijk naar de laatste rustplaats heengebracht, en ter aarde besteld, en met een woord van dank aan de vrienden voor de laatste eer bewezen, was alles afgedaan. Bij het verlaten van het kerkhof, bleven de naaste bloedverwanten buiten de poort, aan de ene zijde staan, en daar gaven de lijkgangers ze dan de hand, stilzwijgend of ook met een enkel woord van deelneming. Hoe gans anders is het nu in dit opzicht gesteld , men zou het de leraar zeer kwalik nemen en hem van grove plichts-verzuim beschuldigen, indien hij zou verzuimen bij elke begrafenis dienst te doen. Is de verandering hierin nu prijzenswaardig en gewenst ? Aan de ene kant ja, wanneer er het rechte gebruik van wordt gemaakt en men zich houdt aan het woord van de Apostel, waar hij spreekt over de dood en de eeuwigheid, en zegt : "Zoo dan, vertroost elkander met deze woorden ; *vermaant* elkander en *sticht* de een de ander." Aan de andere kant neen, want helaas het wordt maar al te dikwels misbruikt ; de leraar zelf komt in verzoeking om, mede ter wille van de bedroefden, al te gunstige lofspraak, zoal niet zelfs zaligsprekende woorden, te gebruiken aangaande de overledene. 't Is dan ook waarschijnlik om die reden dat in de "Kerken-Ordeninge" van de Synode van Dordrecht, de volgende bepaling gevonden wordt : No. 65. "Daar de Lijk-predicatien niet zijn, zal men ze niet instellen ; en daar zij nu reeds zijn aangenomen, zal naerstigheid gedaan worden om dezelve met de gevoeglijkste middelen af te schaffen." Het is opmerkelik hoe in doods-advertenties, als anderszins, in onze dagen, bijna alle overledenen zalig worden gesproken ; en wat daarbij zeer te betreuren is, dat de goede hoedanigheden van de overledene of de treffende woorden die hij gesproken heeft, genoemd worden, als grond voor de verzekering dat hij in de Heer ontslapen is ; een grond die Gods Woord niet kent, en waarop wel nog nooit iemand ten hemel is gegaan.

Als jong predikant was ik leraar van een gemeente in het onderveld. Er bestond ook aldaar een Gereformeerde Gemeente, van de afgescheidene kerk ; ook zij had haar leraar, een lieve, zachtaardige, needrige man, die laat in zijn leeftijd, na korte voorbereiding, tot de Evangeliebediening was toegelaten ; maar die geen theologiese opleiding had ontvangen of wetenschappelike vorming had genoten ; hij kende ook de Engelse taal niet. Ik doe deze mededeling om de volgende reden. Er was op het dorp een Engelse samenleving, beho-

rende aan verschillende Kerkgenootschappen,—Episcopalen, Presbyterianen, Baptisten, Wesleyanen,—ik gevoelde dat hun geestelike verzorging min of meer op mij rustte, als de enige leraar die daarin kon voorzien ; zij gebruikten mij dan ook daartoe ; van hun kinderen heb ik gedoopt, hun kranken bezocht, hun doden begraven. Ook werden er diensten in de Engelse taal in onze kerk voor hen gehouden. En nota bene, *mirabile nunc dictu*, ik heb de voortreflike gebeden van het "Book of Common Prayer," met de responsen, bij een Engelse dienst in onze kerk gebruikt, zonder dat ik zelf of enig iemand anders er enig gemoedsbezwaar tegen had ; integendeel heeft het bij niemand verbazing gewekt, maar stichting bewerkt. Hoe zijn de tijden veranderd ! Ook heb ik dienst gedaan bij de begrafenis van hun doden ; en als het dan iemand was, die tot de Episcopale Kerk behoorde, heb ik gehandeld naar het gebruik bij die kerk ; d.w.z., ik wachtte de lijkstatie af aan de poort van het kerkhof en dan liep ik voor de dragers uit, lezende het schone begrafenis formulier uit het "Book of Common Prayer," alleen ongemerkt uit latende de woorden, waar de overledene als in de Heer ontslapen wordt beschouwd. Ik heb hun echter doen verstaan dat ik hen alzo samenbracht, en bediende totdat zij sterk genoeg waren om hun eigen leraar te beroepen ; hetgeen dan ook later geschied is.

De Prediker en de Preek.

(Door Ds. H. J. Pienaar, Senekal.)

I.

Ons eerste artikeltje over bovenstaand onderwerp is 'n *inleidings woord*. Geen taak is zo heerlik, en geen taak geeft zoveel vreugde als de prediking van het Evangelie. Maar geen taak is tevens zo moeilik, zo hoog, zo heilig als de prediking.

En wat nu is de *Prediking*? Wij hebben, o.a., deze definitie gevonden : "de prediking is het bepaalde en vastgestelde middel tot verspreiding van de boodschap der zaligheid en verlossing door Jezus Christus." En wij weten, dat deze taak of roeping van de prediking door niets kan worden vervangen. De drukpers is 'n grote macht geworden en doet ontzaglik veel ten goede of ten kwade. Maar de pers kan nooit de plaats van het levende Woord innemen. Schrijvende over ditzelfde onderwerp, zegt, Dr. Griffith Thomas : "Let us be firmly convinced of and deeply impressed with the absolute necessity, the supreme importance, the profound influence, and the great joy of preaching the Gospel. Well said the great Thomas Goodwin : 'God had only one Son, and He made Him a minister.'" De prediking dus is 'n uiterst belangrijke zaak en 'n volstrekte noodzakelikheid. En *goede* prediking blijft 'n grote macht.

En wat is *goede* prediking? Men antwoordt dadelik : *welsprekendheid*. En wat is welsprekendheid ? "Welsprekendheid," zegt Vinet, "is 'n *gave der ziel* ; 'n gave om te denken en te voelen, zoals *anderen* denken en voelen : in één woord, 't is het vertolken van de gedachten van anderen." Wij denken aan 'n gezegde van Augustinus : "Veritas pateat, veritas placeat, veritas moveat" (maak de waarheid duidelik, maak 't aantreklik, maak 't treffend, roerend). Als Tullius (de Romein) had gesproken, zeide de Romeinen : "Hoe mooi heeft hij gesproken".—En als Demosthenes (de Griek) had gesproken, zeiden de Atheners : "Laat ons opstaan en optrekken tegen Filippus !" Altwee beroemde orators ; doch let op het onderscheid in het effekt, door hun toespraken bewerkt.

Uit de aard der zaak dan, is de prediking tegelijk 'n praktiese, ernstige en uiterst moeilike zaak. Natuurlike talenten, kennis en bedrevenheid behoren toch nog maar tot de mindere kwalifikaties van 'n *goede* prediker. Zelfs godsvrucht, maakt nog niet op zichzelf 'n goede prediker. En wij, die predikers zijn en *trachten* te preken, zijn onszelf bewust van die menigvuldige gebreken, waardoor onze prediking wordt belemmerd en ontsierd.

In dit werk dan, dat zo hoog verheven is en met zoveel verantwoordelikheid is belast, moet *gestreefd worden naar de hoogste mate van sukses en voortreffelikheid*. Grote dingen net te begeren geeft niks zonder inspanning, grote inspanning en moeite. 'n Man kan wel 'n goedkoop en spoedig sukses behalen op losse wijze en door middel van 'n beetje vernuftigheid ; doch de ware prijs wordt behaald alleen op het pad van ernstige, getrouwe arbeid. Iemand, die veel sukses in het leven heeft gehad, zegt : "Ik schrijf mijn sukses toe aan drie dingen: 1ste, ik heb nooit gesteund op het genie voor dat, dat alleen door getrouwe arbeid kan worden verkregen ; 2de, ik heb nooit ondernomen aan anderen te leren, wat ik niet zelf degelik heb bestudeerd ; en 3de, ik heb nooit 'n belofte gedaan, die ik niet tot het beste van mijn vermogen getracht heb te vervullen."

Gelijk in alle andere zaken, zo ook in de prediking, er moet *hard gewerkt* worden, ten einde sukses te behalen. Indien onze tijdelike en aardse zaken zoveel inspanning en arbeid vereisen, evenzeer en nog meer de heilige en geestelike dingen.

En nu, de predikers van het Evangelie zijn als zovele instrumenten in Gods hand. En elkeen is gegoten in zijn eigen, afzonderlike vorm. Geen twee zijn dezelfde. Preekt 'n man het Evangelie, dan doet hij dat met zijn *eigen* brein, met zijn *eigen* hart, met zijn *eigen* gevoel, met zijn *eigen* stem. En daarom moet elke gave, die hem in de prediking tot dienst kan zijn, worden beoefend en ontwikkeld. Wat zal't de prediker baten 'n uitste-

kende bibliotheek te hebben, 'n volmaakte organiseerder te zijn, 'n ontwerper van allerlei mooie plannen en schemas, doch hij verzuimt de vorming van zichzelf. Wat de prediker betreft, vormen de eigen geest, ziel en lichaam de hoogste machinerie van zijn heilige roeping. De prediker van het Evangelie is 'n *instrument in Gods hand*. En zo 'n instrument moet rein en goed gevormd wezen, en voorzien van alles, waardoor het nuttig en bruikbaar kan worden gemaakt.

Net zoals de koopman of kunstenaar 'n *ideaal* moet hebben, zo ook de prediker. Hij moet 'n man zijn met 'n *program*, als hij ooit sukses zal hebben. Doch program of ideaal wordt in de jaren van de jongeling in het hart geboren, en uitgevoerd als de jongeling man is geworden. Maar er is onderscheid, groot onderscheid, tussen de prediker en andere ambtsbekleders. "None," zegt Newton, "but He Who made the world can make a minister of the Gospel." Talenten, goede vorming en veel ijver geven flinke studenten, filosofen, orators, enz., doch de *ware* Evangelie-prediker wordt niet *allereerst* door deze dingen gemaakt. De prediker is bezield met 'n geest, bezit beginsels en motieven, streeft naar dingen, die niet van beneden, maar alleen van *Boven* zijn. Maar naarmate zijn roeping hoog en heilig en gewichtig is, naar die mate past 't hem de natuurlike gaven, die hij bezit en al de uiterlike middelen hem ten dienste gesteld, zo te oefenen en te ontwikkelen en te gebruiken, dat hij als prediker 'n krachtig en gezegend instrument in Gods hand worden kan.

Dit brengt ons als vanzelf tot de belangrijke vraag: *Hoe moet ik mijzelf voorbereiden tot het werk van de prediking?*

De Hoge Roeping van onze Kerk.†

(Ds. J. Rabie, Wellington.)

Wanneer wij van onze Roeping spreken, dan spreken wij van de verplichting op ons gelegd om een aangewezen taak te vervullen,—een taak, de vervulling van welke het doel van ons bestaan is. Vervullen wij die taak niet, wat wij anders ook mogen uitrichten, dan zijn wij een mislukking. Naarmate die taak een grote, een edele is, kan de Roeping als een Hoge beschreven worden. Het onderwerp spreekt van een Hoge Roeping die onze Kerk heeft, en dit wel omdat die is tot de vervulling van een taak die boven alles hoog en heerlik is, wijl zij niets minder beoogt dan de verheerliking van de Koning der Kerk.

I.

Gelukkig is er bij ons geen twijfel omtrent de aard van de taak tot de vervulling van welke wij als Kerk geroepen worden. Die taak werd duidelik door de Heer aangewezen in Markus 16 : 15: "Gaat heen in de gehele wereld, predikt het Evangelie aan alle kreaturen," en in Hand. 1 : 8: "Gij zult Mijn getuigen zijn zo te Jeruzalem, als in geheel Judea en Samaria en tot aan het uiterste der aarde." Onze Heer wijst op de wereld aan het bederf overgegeven en in duisternis liggende, en zegt tot de zijnen: Ziet daar uw werk. Gaat tot die wereld, weest haar tot Zout, tot Licht, door te gaan getuigen van Mij. Dit zal strijd, bittere strijd, betekenen, want uw taak betekent dat gij zielen aan de bedwelmende macht van een machtige vorst ontrukken moet, en die vorst zal u geen genade bewijzen, maar vreest niet—Mij is gegeven alle macht—Ik zal met u zijn al de dagen."

Er is dus geen hoek van de wereld tot welke onze roeping zich niet uitstrekt. 't Is goed daaraan te denken, en geregeld in de binnekamer de gedachten en de gebeden naar de verschillende werelddelen te laten gaan,—naar Zuid en Noord Amerika, de Eilanden der zee, Azië, Europa, Afrika, — als Christenen hebben wij belang bij ze allen. Doch van al deze werelddelen roept Afrika ons het luidst toe omdat het de Heer behaagd heeft ons als een brandende kaars aan de zuid-hoek van dit werelddeel te plaatsen. Wij hebben biezonder belang bij Afrika. Ten noorden van ons strekt zich een donkere heidendom van duizende mijlen uit. Millioenen heidenen zuchten in hun ellende naar verlossing, die alleen in Jezus Christus te vinden is. Christenen van andere landen hebben zich reeds gedrongen gevoeld om in Afrika Zijn getuigen te komen zijn. Zij erkennen dat hun taak zich ook tot Afrika uitstrekt en hebben hun duizende zendelingen er heen gezonden. En wij, hier in Afrika? Door Gods genade hebben wij ook reeds gehoor gegeven aan de luide noodkreet van Afrika's heidendom. Wij danken God voor onze zendelingen in Mashonaland, Rhodesië, Nyasaland en de Soedan. Hiermede, echter, hebben wij als Kerk nog maar slechts een begin gemaakt. Van alle kanten komt het bericht dat er opene deuren zijn. Prof. du Plessis getuigt van ontzaglike streken in welke er nog geen zendeling is,—van tallen van stammen die wachten om bearbeid te worden, en uit welke wij kunnen kiezen. Door Gods genade hebben wij een overvolle zending-kas. Is het niet onze plicht om in de naam des Heren voorwaarts te gaan?

Als Kerk durven wij echter nooit vergeten dat onze Hoge Roeping zich niet alleen tot het uiterste der aarde uitstrekt, of alleenlik tot donker Afrika, maar in de eerste plaats tot onze Jeruzalem en Judea — tot de heidenen in ons midden. Het wordt verhaald dat toen de volkplanting alhier gesticht werd, er door de Edele eerste Goeverneur, Jan Anthonie van Riebeek op Tafelbaais strand gebeden werd dat de Christelike religie door deze Europese volkplanting onder "de wilde en brutale" mensen mocht verspreid worden, een bede die bij de opening van elke Raadsvergadering herhaald werd. Men erkende dat de inboorlingen met wie men in aanraking kwam, het Evangelie van de blanke man ontvangen moesten. Onze Kerk is nog

† Dit onderwerp behandelde Ds. R. op het Zendingfeest te Stellenbosch, op 3 Mei, 1918.

de grootste Kerk in Zuid-Afrika. Wij hebben een grote verantwoordelikheid ten opzichte van de gekleurden rondom ons. Het is waar, veel, zeer veel is er reeds, en wordt er nog gedaan, maar er is gevaar dat wij onze aandacht bijna uitsluitend aan de Buitenlandse Zending geven, en vergeten welk een ontzaglik, al is het een minder aangenaam taak, wij thuis te verrichten hebben. Het is niet genoeg dat wij een Binnenlandse Zendingkerk, en Binnenlandse Zendelingen hebben. Daarmee is de verantwoordelikheid ten opzichte van onze gekleurde bevolking niet van ons weggenomen. Het werk door onze Binnenlandse Zendelingen gedaan, blijft ons werk. Hun moeilikheden blijven onze moeilikheden. Het is onze plicht om hen getrouw bij te staan en te zien dat zij onbezorgd over tijdelijke aangelegenheden hun krachten kunnen wijden aan de strijd met de machten der duisternis. Veel is er reeds gedaan, hebben wij gezegd, zeer veel blijft er nog te doen. Wij huiveren bijna om op het een en ander te wijzen. Denkt aan de scharen van beschonken kleurlingen die al te dikwels onze straten vullen, zonder dat dit Christenland de moed schijnt te hebben dit euvel zo aan te pakken dat er een einde aan komt. Het is ook een feit dat er overal in onze gemeenten, tussen Christen-belijders in, en in de meeste gevallen in de dienst van Christen-belijders, nog volslagene heidenen zijn, die in vele gevallen, wat het Evangelie aangaat, aan zichzelf overgelaten worden. Wij spreken niet alleen van gemeenten in ons land die aan Basoetoland of andere naturelle-volkstammen grenzen, waar men verwachten kan dat er nog onbearbeide heidenen zijn. De predikant van Beaufort West meent dat er nog een 1,200 heidenen in zijn gemeente zijn. Eerw. Viljoen, die door de Paarlse gemeente aangesteld werd om de verwaarloosde kleurlingen op te zoeken, meent dat er in die gemeente een 1,500 letterlik heidenen zijn: "ongedoopt, ongehuwd, en onbekend met God." Br. Nienaber, die een dergelik werk te Wellington doet, spreekt van goed een 500 die in die gemeente in heidense onkunde aangetroffen werden. In de genoemde gemeenten en in sommige andere is men begonnen om naar die heidenen om te zien, maar, naar wij vernemen, zijn dezelfde toestanden in *vele* andere gemeenten, waar feitelik niets gedaan wordt.

Eerst bij Jeruzalem en Judea, en *dan* naar Samaria en het uiterste der aarde!

II.

Een overtuiging dat wij een roeping hebben, en de bekendheid met de taak ons aangewezen, eist een gehoorzaamheid die niets minder dan een toewijding is van onszelf en alles dat wij bezitten. Een roeping eist niets minder. Dit is in aardse zaken waar. Heeft iemand de roeping om geneesheer te gaan worden, dan moet hij alles eraan wijden, al zijn studie, al zijn tijd. Alles wat met zijn beroep niet in verband staat, wordt hem bijzaak, en iets heeft voor hem slechts in zover waarde als het bijdraagt om hem te bekwamen als geneesheer. Niet minder waar is dit van een geestelike roeping, en van een roeping zoals de Kerk van de Heer Jezus heeft. Haar roeping omvat alles. Al haar verrichtingen en werkzaamheden hebben slechts waarde in zover die haar helpen om haar roeping te vervullen. Alle kracht die niet besteed wordt met het oog op die roeping, is verspild. De vervulling van haar roeping is het doel van haar bestaan. De kandelaar die geen licht verspreidt zal van zijn plaats verwijderd worden. Daarom is het dat de Kerk haar alles moet wijden aan de vervulling van haar taak.

Doch afgezien hiervan, zijn er ook andere drangredenen voor de Kerk om haar alles aan haar aangewezen taak te wijden.

Haar Heiland is dit waard. Een gezicht van Hem op weg naar Damaskus deed Paulus zijn alles geven aan de verkondiging van Christus, de Gekruisigde. Het gezicht van de met doornen gekroonde Heiland, maakte Zinzendorf de stichter van het beroemdste Zendinggenootschap van de Protestantse Kerk. Wij kunnen niet de Heer liefhebben en onverschillig blijven omtrent de met Christus onbekende medemens. Hoe meer wij de stem vernemen: Dit heb Ik voor u gedaan!" hoe meer zal ons hart vragen: "Wat doen wij voor U, O Heer?" en die vraag kan alleen bevredigend beantwoord worden, naar mate wij *alles* aan Hem wijden.

Maar ook in de macht van de Vijand, die wij bestrijden moeten, vinden wij een eis voor de inspanning van alle krachten. Met hem is er geen 'halfweg gaan,' geen sentiment die hem terughoudt. Hij is een wreedaard die niets ontziet. Hij verschoont niets, niemand. De wereld zucht onder zijn heerschappij, en is hulpeloos in haar ellende.

In onze dagen is het woord 'conscriptie' geen onbekende. Volkeren zijn onder de drang van de strijd verplicht geweest het beginsel van vrijwillige dienst te vervangen door een van gedwongen dienst. Elk een is dienstplichtig. Het vermogen, de kracht van elkeen wordt gebruikt. Slechts op die wijze kan men de vijand het hoofd bieden. De grote macht van de vijand maakt de inspanning van alle krachten gebiedend. De Christelike Kerk had in het begin dat wat wij bij conscriptie kunnen vergelijken. Elk lid was zendeling. Met de voortgang der eeuwen kwam er verandering en het vrijwillig beginsel werd ingevoerd. De Zendingzaak werd, helaas, te vaak beschouwd als de zaak der enkelen, der weinigen. Tallen van Christenen meenden dat zij er niets mee te doen hadden. Hierin moet verandering komen. De Zendingzaak moet andermaal beschouwd worden als de roeping van de gehele Kerk, en van elk lid. Allen kunnen natuurlik niet zendelingen op de voorposten worden, evenmin als elk onderdaan van een oorlogvoerende mogendheid in de vechtlinie kan gaan. Men berekent dat voor elk soldaat van Engeland op het front er dertien anderen in dienst zijn om het voor die ene strijder mogelik te maken om het zijne te doen,—m.a.w.—achter elke millioen soldaten zijn er dertien millioenen nodig voor munitie, kleratie, voedsel, vervoer, hospitalen, enz., enz. Zo berekend is het gemakkelik om te zien hoe het gehele volk bezig is de krijg te voeren. Zo ook is de gehele Kerk nodig voor de krijg in welke zendelingen op de voorposten staan. Onze plicht is niet ten einde, maar begint pas, wanneer wij een zendeling uit-

gezonden hebben! Wij kunnen hem dan niet aan zichzelf overlaten. Zijn salaris is maar een klein deel van wat hij recht heeft van ons te eisen. Wij moeten achter hem blijven staan en volhouden hem met het nodige te ondersteunen. Men ziet soms dames bezig om sokken voor de strijdenden te breien. Dat is misschien al dat zij doen kunnen maar is dat niet ook helpen waar zij door een liefde daad het hart van de strijder sterken? Veel kan er door het gebed, en ook op andere wijze, gedaan worden zelfs door de zwaksten om de strijders in het zendingveld te sterken.

En de kosten van de strijd? De wereld ondervindt tans wat oorlog kost, maar toch duurt de oorlog voort. Men tracht zich in te beelden, dat wat betaald zal worden, al de kosten vergoeden zal, al de opoffering waard is. In een van de tijdschriften lazen wij onlangs onder het opschrift "Stars, not Scars"—Sterren niet Wonden, min of meer het volgende: "De oorlog rooft de mijnen, scheert de schapen, slacht de kudden, ledigt de graanschuren, verkwist het verstand en de levenskracht, verwoest de huisgezinnen, — maar de geschiedenis zal het tegenwoordige geen verlies achten. Onze kinderen zullen sterren en gene wonden erven." Dit hoopt men. Hiernaar verlangt men, maar zal men dit ondervinden? Hoe onwaarschijnlik! Wat echter voor onze Koning opgeofferd wordt zal gewis geëerd worden. Dit is geen verspil van kracht en bezitting. Hij, Die niet liegen kan, zegt: "En zo wie verlaten zal hebben huizen of zusters, of vader, of moeder, of vrouw, of kinderen, of akkers, om Mijns Naams wil, die zal honderdvoud ontvangen en het eeuwige leven beërven." (Mat. 19 : 29.) "Zo wie zijn leven zal willen behouden, die zal het verliezen; maar zo wie zijn leven verliezen zal, *om Mijnentwil*, die zal hetzelve vinden." (Mat. 16 : 25).

III.

Hebben wij het ons ten doel gesteld onze roeping te vervullen door ons te wijden aan het volbrengen van onze aangewezen taak, dan is de volgende taak met welke wij ons moeten bezig houden de wijze op welke wij te werk moeten gaan. De methoden die wij moeten volgen, de middelen waarvan wij gebruik moeten maken, moeten de doeltreffendste zijn. De Heiland gebiedt ons te overwegen vóór wij iets ondernemen. Dit geld ook hier. Wij hebben niet slechts met een machtige, maar ook met een listige, en vindingrijke vijand te doen. De oorlog die de wereld tans beroert, heeft andermaal klem erop gelegd dat het niet genoeg is manschappen, met grote moed, te vermenigvuldigen, maar dat het geoefend, het gescherpt verstand gebruikt moet worden. De oorlog kan wel genoemd worden een wetenschappelike. Men zoekt naar de beste soort wapen, naar de beste plannen, men tracht door studie en lange oefening de kundigste manschappen en officieren te vormen. Ook in de geestelike strijd in welke de Kerk gewikkeld is, moeten wij ons verstand gebruiken. Het is niet genoeg slechts te kunnen zeggen: Wij hebben zendelingen in het veld! Zover het in ons vermogen is, moeten wij weltoegeruste strijders naar ons front in het zendingveld zenden, mannen en vrouwen die, behalve vol van moed en toegewijd, ook toegerust zijn. Onze zendelingen moeten voor hun taak voorbereid worden, en nog vóór zij naar het zendingveld gaan de problemen aan het zendingwerk verbonden bestuderen.

Er moet ook samenwerking zijn met andere genootschappen. In de oorlog is men door de drang der omstandigheden aan beide zijden ertoe gekomen, de legers van de verschillende bondgenoten onder één opperbevel te plaatsen. Men heeft bevonden dat de noodzakelikheid van samenwerking dit vereiste. Op zendinggebied, helaas, staan soms verschillende kerkgenootschappen bijna als vijandige machten tegenover elkaar, tot onberekenbare schade voor de zaak van de Koning.

Maar als dit alles gezegd en gedaan is geworden, dan is elke poging nog ijdel indien de kracht van de Heilige Geest ontbreekt. Na de Heer Zijn bevelen aan Zijn jongeren had gegeven om het Evangelie te gaan verkondigen, waren zij gewis verlangend om te beginnen, en het was nodig dat er een uitdrukkelik bevel moest komen dat zij gene poging zouden aanwenden, vóór zij eerst met de kracht van de Heilige Geest waren aangedaan. Nog heden is er de verzoeking om te menen dat wanneer wij onze plannen gemaakt hebben, en bekwame zendelingen gekregen hebben, en voldoende geld in onze zending-kas hebben, het werk nu moet voortgaan, en dan te veronderstellen dat alles wat nodig is, nu gevonden is geworden. Zonder de Heilige Geest is alles tevergeefs. Geen slag zal gewonnen, geen vesting veroverd worden. Doch al ontbreekt er veel, als de Heilige Geest zendt en bekrachtigt, dan kunnen er even gemakkelik heden als 1900 jaren geleden, 3,000 op één dag onder overtuiging van zonde gebracht worden. Hij wil nog heden dat wat de Heer gewijd is, heiligen. Onze plicht is onze Koning te gehoorzamen en onszelf met ons verstand, en alles wat wij bezitten, Hem te wijden. Dan, hoewel wij geen kracht hebben, en uit onszelf niets tegen de vorst dezer wereld vermogen, zal Hij door ons Zijn almacht openbaren.

God geve onze Kerk een gezicht van het 'veel lands' dat nog overig is en door haar overwonnen moet worden, en daarbij ook een gezicht van de Koning der Kerk haar toeroepende: Mij is gegeven alle macht in hemel en op aarde!

VERVULDE PROFETIEËN.

(Omgewerkt uit een stuk van Arno C. Gaebelein, door Ds. H. C. de Wet.)

De Bijbel onderscheidt zich van de heilige boeken van andere volken ook daarin, dat het profetieën bevat, beide in het Oude en Nieuwe Testament, waarvan het grootste gedeelte reeds kennelik in vervulling is gegaan. De reden waarom de schrijvers van de andere zogenaamde heilige boeken zich niet aan profetieën hebben gewaagd, ligt voor de

hand: hun bedrog zou daardoor aan de kaak worden gesteld, en hun werk bewezen worden niet van bovennatuurlike oorsprong te zijn. De vervulling der profetieën is een krachtig wapen in de hand van de verdediger van ons bijbel-geloof, en het is wel jammer dat dit wapen in later tijd in het tuighuis is blijven liggen om ietwat roestig te worden, daar 't toch geschikt is om aan de strijdende kerk gewichtige dienst te bewijzen. Ik meen dus aan de lezers van het *Gereformeerd Maandblad* geen ondienst te zullen bewijzen door dit onderwerp onder de aandacht te brengen.

Ja, dit wapen van vervulde profetie is zo geducht dat het ongeloof tot de bewering de toevlucht heeft genomen dat, bijv. het boek van Daniël enkel geschiedenis en geen profetie bevat. God doet bij monde van een Zijner Profeten een uitdaging: "Breng ulieder twistzaak voor, zegt de Here, brengt uwe vaste bewijsredenen bij, zegt de Koning van Jakob; laat hen voortbrengen en ons verkondigen de dingen die gebeuren zullen; verkondigt de vorige dingen, welke die geweest zijn, opdat wij het ter harte nemen, en het einde daarvan weten, of doet ons de toekomende dingen horen. Verkondigt dingen die hierna komen zullen, opdat wij weten dat gij goden zijt" (Jes. 41 : 21—23). Dan weer: "Gedenkt der vorige dingen van oude tijden af, dat Ik God ben, en er is geen God meer, en er is niet gelijk Ik. Die van den beginne aan verkondig het einde, en van ouds af die dingen, die nog niet geschied zijn; Die zeg: Mijn raad zal bestaan, en Ik zal al Mijn welbehagen doen" (Jes. 46 : 9, 10).

"Jehova, die deze uitdaging en verklaring heeft gedaan, heeft ook ten volle Zijn macht om zulks te doen, ten toon gespreid."

Het hedendaags ongeloof in de vorm van de "Hogere Kritiek," ontkent de mogelikheid van profetie. Wat wij. profetiese voorspellingen noemen, die duidelik blijken vervuld te zijn geworden, dopen de beoefenaars van dit vak met de naam van historie of geschiedenis. Zij geven voor dat de feiten in de profetiese geschriften vervat van veel latere datum zijn dan dusver werd aangenomen, en te boek gesteld werden nadat de daarin vermelde feiten zijn voorgevallen. Hoe onaannemelik en onwaarschijnlik, om niet te zeggen onmogelik, zulk een stelling is, behoeft hier ter plaatse tans niet te worden betoogd. Genoeg zij het te zeggen dat wat door de Neo-Platonist, Porfyrius, in de derde eeuw onzer jaartelling werd beweerd, en weinig of geen bijval heeft gevonden, in onze dagen weer uit het stof is opgerakeld en als een historiese theorie wordt uitgeveild.

De Hogere of Historiese Kritiek heeft in de laatste jaren de ernstig denkende gemoederen zozeer bezig gehouden dat velen aan hun aloud bijbelgeloof zijn gaan twijfelen, en het sterke bewijs dat men voor zijn geloof heeft in de vervulde profetie, uit het oog hebben verloren. Daarom is het goed om hierop weer terug te komen.

We kunnen de profetieën van de Bijbel in drie klassen verdelen: 1. *Profetieën die alreeds in vervulling zijn gegaan.* 2. *Dezulke die tans vervuld worden.* Vele voorzeggingen die duizende jaren geleden geschreven werden, gaan nu in vervulling. Bijvoorbeeld die welke betrekking hebben op de nationale en geestelike toestand van het Joodse volk, en de voorzeggingen omtrent de geestelike toestand van de tegenwoordige eeuw. 3. *Profetieën die nog onvervuld zijn.* Die, namelik, die de tweede, heerlike, en zichtbare komst van onze Heiland voorzeggen, de wedervergadering van Israël, en hun herstelling in het land der belofte. Gerichten die vallen zullen op de volken der aarde, en de vestiging van het Koninkrijk, de bekering van de wereld, algemene vrede en gerechtigheid, de verlossing van het zuchtend schepselendom, enz.

Deze grote profetieën van toekomstige dingen worden vaak beroofd van letterlike en ernstige betekenis door een proces van spiritualisering. De visioenen van de Profeten aangaande Israël en Jeruzalem, en de heerlikheden die in volgende eeuwen komen zullen, worden veelal verklaard als vervulling hebbende in de Kerk gedurende de tegenwoordige eeuw. Het oogmerk met deze verhandeling is niet om de onvervulde profetieën te volgen, maar reeds vervulde profetieën, of die in de loop der vervulling zijn. En aan 't einde van deze verhandeling zal korteliks worden aangetoond, dat in 't licht van de vervulde profetieën de letterlike vervulling van de nog toekomstige profetieën volkomen verzekerd is.

Vervulde profetie is een omvangrijke thema van groot belang. Het is gelijkelik inspirerend en belangwekkend. Boekdelen konden geschreven worden om aan te tonen hoe honderden van goddelike voorspellingen in de Bijbel beschreven, in geschiedenis overgegaan zijn. Wat God door Zijn uitverkoren werktuigen aangekondigd heeft is geschied. De geschiedenis geeft getuigenis aan het feit dat de gebeurtenissen die plaats grepen onder de volken, tevoren in de Bijbel beschreven waren, aangezien profetie niets anders is dan geschiedenis tevoren beschreven. Voor zoveel de ruimte ons toelaat, zullen wij de aandacht vestigen op vervulde profetieën aangaande de persoon van Christus, het Joodse volk, en een aantal volken welker geschiedenis, opkomst en verval, goddelik in de Bijbel voorspeld zijn. Verder zullen we noemen de grote profetiese onthullingen voorkomende in het boek van Daniël, en hoevele van deze voorzeggingen reeds een allerbelangrijke vervulling hebben gevonden.

(Te worden vervolgd.)

Disputatie over de Godheid van Christus

GEHOUDEN TE RIVERSDALE,

Op 25 Maart, 1918, tussen

Ds. J. C. TRUTER en de Heer P. J. DE JAGER.

Daar de Heer de Jager in de gemeente Riversdale een boekje verspreidde, waarin naakte Russellisme wordt geleerd, gevoelde Ds. Truter de noodzakelikheid om die leer tegen te spreken.

Door de Heer de Jager tot een disputatie uitgedaagd, bewilligde Ds. Truter, te meer omdat de Heer de Jager het gerucht verspreidde dat de predikanten bevreesd zijn om hem te ontmoeten.

Alles werd gerangschikt. De Heer H. M. J. van Rensburg (Burgermeester), was voorzitter.

Er waren niet ver van 800 personen aanwezig in en buiten de Stadzaal. Volgens afspraak viel de Heer de Jager de kerkleer aan. Toen zijn 35 minuten verstreken waren, had hij niets van betekenis gezegd. Hij vroeg meer tijd, en kreeg nog vijf minuten, doch toen hij geeindigd had, wist niemand wat hij eigenlik meende bewezen te hebben, en het was voor Ds. Truter niet nodig om veel te antwoorden op wat hij gezegd had. Zijn stellingen waren :

1. Wat de Kerkleer hieromtrent leert, is onbijbels, n.l. dat de dierbare Jezus samen met de Vader en de Heilige Geest één wezen is en dat Zij van gelijke eeuwigheid zijn. (Heid. Cat. par. VIII.)

2. Dat integendeel de Here Jezus, onze Zaligmaker, niet van eeuwigheid heeft bestaan, doch door de Vader is geschapen, Col. 1 : 15. Wel heeft hij bestaan vóór de grondlegging der wereld.

3. Dat onze Zaligmaker niet godmens was toen hij op aarde was, om voor onze zonde te lijden, maar dat hij een mens was zonder zonde, de broederen in alles gelijk geworden zijnde, Heb. 2 : 17.

4. Dat hij gestorven is in het vlees doch levend gemaakt werd door de geest en nu een geestelik wezen is, 1 Pet. 3 : 18 ; 1 Cor. 15 : 45,50 ; gelijk hij was vóór zijn menswording.

5. Dat hij nu van hogere rang is en het leven in zichzelf heeft, d.i. onsterflik is, gelijk hij dat niet had, voordat zijn Vader hem dat gegeven heeft Matt. 28 : 18 ; Fil. 2 : 9 ; Joh. 5 : 26.

6. Dat hij ook nu nog minder is dan de Vader, 1 Cor. 15 : 28.

De tegenstellingen van Ds. Truter waren :

1. Dat de kerkleer omtrent de godheid van Christus Schriftuurlik is.

2. Dat het Oude en Nieuwe Testament ontegenzeggelik deze leer staven.

3. Dat Christus een eeuwig bestaan heeft.

4. Dat Christus als godmens verzoening heeft aangebracht.

5. Dat Christus als godmens aan de rechterhand van de Vader is verhoogd.

6. Dat Hij met dezelfde heerlikheid is bekleed die Hij had van vóór de grondlegging der wereld.

7. Dat Hij van eeuwigheid af eenswezens is met God de Vader en de Heilige Geest, en derhalve als God geëerd moet worden.

De Heer de Jager zei herhaaldelik dat hij al zijn beschouwingen op het woord van God alleen grondt en niet op de mensgemaakte belijdenisschriften der kerk.

Ds. Truter begon met te zeggen dat een dwaalleraar gewoonlik met de verzekering begon dat hij zijn beschouwingen alleen op Gods Woord grondt —om daarmede achterdocht te wekken dat de beschouwingen van zijn tegenstanders niet op de Bijbel gegrond zijn.

Hij verblijdt zich echter daarin dat de belijdenisschriften op Gods Woord gegrond zijn—en dit zou worden bewezen.

Hij zei duidelik aan de Heer de Jager dat indien hij de kerkleer even degelik had bestudeerd als de geschriften van "Pastor" C. T. Russell, hij minder smalend ervan zou spreken, en ook zou ontdekt hebben dat wat hij in stelling 1 beweert niet in de Heid. Catech. voorkomt, doch in de Ned. Geloofsbelijdenis. Art. VIII.

De Bijbel begint met de voorstelling van een enig Goddelik wezen onderscheiden in drie personen, aan elk van wie een biezonder werk is opgedragen. Wanneer het godsplan is verwezenlikt, keert alles weer tot de oorspronkelike toestand terug —alles en allen worden aan God onderworpen, opdat God alles in allen zij, 1 Cor. XV : 28.

Dat er meer dan één persoon in het goddelik wezen is, wordt reeds in Gen. 1 : 26, 27 geleerd, waar God raadplegend spreekt : laat *Ons* mensen maken naar Ons beeld en Onze gelijkenis.

God schiep de mens—en wie die goddelike schepper is, wordt ons in Joh. 1 : 3 geleerd, waaruit blijkt dat alle dingen door *het Woord* gemaakt zijn.

De Heilige Schrift stelt ons het goddelik wezen voor als onderscheiden in drie personen : Vader, Zoon en Heilige Geest. Ps. 33 : 6. Bij Christus geboorte en doop treden deze drie onderscheidene personen duidelik op.

Aan alle drie personen worden goddelike eigenschappen en werkzaamheden toegeschreven. De Vader is God, De Zoon is God, de Heilige Geest is God, en dit wordt door de Kerk op grond van Gods Woord duidelik geleerd. Ned. Geloofsbelijdenis VIII.

Wij gaan van de godheid van Christus spreken.

Onder het Oude Verbond treedt er een persoon op, onderscheiden van Jehova. Hij draagt goddelike namen: Elohim, Adonai, Jehova, enz. Hij eist goddelik ontzag, spreekt als God en laat zich als God vereren.

In Gen. 16 : 13 noemt Hagar die persoon : "Gij God des aanziens."

In Gen. 18 : 3 noemt Abraham Hem "Adonai," een titel aan God alleen gegeven.

In Gen. 22 : 12 verbiedt Hij Abraham om Izak te offeren, en zegt : "Nu weet Ik dat gij Godvrezende zijt en uw zoon Mij niet hebt onthouden.

Gen. 32 : 28, wordt Jakobs worsteling met die persoon getekend, en Hosea 12 : 4 zegt ons dat Jakob met God geworsteld had.

Hij verschijnt aan Mozes en noemt Zich de God van Abraham, Izak en Jakob, Ex. 3 : 6.

Hij verschijnt aan Gideon en spreekt als God en Gideon noemt Hem God, Richt. 6 : 15.

Hij verschijnt aan Manoach die erkent : Wij hebben God gezien, Richt. 14 : 22.

Die persoon, de engel des verbonds genaamd, is dezelfde persoon van wie Maleachi (3 : 1) voorspelt dat Hij tot Zijn tempel komen zal.

In de voorspellingen van Christus komst wordt van Hem als God gesproken, Jes. 7 : 14 ; Jes. 9 : 5 ; Micha 5 : 1.

Het Oude Verbond staaft dus dat Christus God is.

Het Nieuwe Testament doet dit nog duideliker. Joh. 1 : 1; Joh. 20 : 28; Rom. 9 : 5; Heb. 1 : 8; Tit. 1 : 3; 1 Tim. 3 : 16; 1 Joh. 5 : 20. Hij spreekt en handelt als God, vergeeft zonde—wat God alleen doen kan—heeft macht over de natuur.

Het Nieuwe Testament spreekt van Christus eeuwig bestaan, Joh. 1 : 1 ; Joh. 17 : 5.

Als Godmens heeft Hij verzoening gewrocht. 1 Tim. 3 : 16.

Als Godmens is Hij aan Gods rechterhand verheven. 1 Tim. 3 : 16 ; Heb. 1 : 3, 13.

Hij is bekleed met de heerlikheid die Hij had van vóór de grondlegging der wereld. Joh. 17 : 5 ; Joh. 10 : 30 ; Heb. 1 : 3.

De kerkleer is dus ontegenzeggelik in overeenstemming met Gods Woord, gegrond op Gods Woord, waar die Christus voorstelt als eenswezens met God de Vader en de Geest, en er op aandringt dat Hij als God geëerd moet worden, Joh. 5 : 23 en dat de doop evenzo in Zijn naam, als in de naam der andere goddelike personen moet worden toegediend, Matt. 28.

Ieder spreker kreeg 15 minuten voor repliek.

In zijn repliek drukte de Heer de Jager op Col. 1 : 15, en wilde Christus voorstellen als geschapen vóór alle creaturen.

Ds. Truter verwonderde zich dat hij zich op dit woord beriep. De brief aan de Colossensen was juist geschreven om dezelfde dwaalleer die hij voorstelt te weerspreken, in de eerste eeuwen der Kerk.

Paulus wijst duidelik aan Christus verhouding tot God vs. 15, tot de schepping vs. 15—17, en tot de Kerk vs. 18, en onderscheidt Hem van alle schepping door te zeggen dat Hij *prototikos* (*eerstgeborene*) is en dus *niet geschapen*—eerstgeborene voor alle schepping, dat wil zeggen : Hij is van eeuwigheid. De volheid Gods is in Hem. Hij is het goddelik wezen, Col. 1 : 19; Col. 2 : 9.

De dwaalleer werd duidelik weerlegd. Het gehoor had genoeg ervan gehoord en gaf duidelik bewijs dat men niet verder ervan wilde horen. De geestdrift liep zo hoog dat Mev. Prof. Muller, die tegenwoordig was, verzocht dat Gez. 156 : 1 zou worden gezongen.

Dit werd met hartelust gedaan, en Eerw. C. Prozesky (Lutherse Kerk), dankte God voor de handhaving van de aangerande eer van de Verlosser, en smeekte de Heer om de ogen van de dwalende jonge man te openen en hem opnieuw terecht te brengen.

Het Oude Testament in het Licht der Opgravingen.

(Ds. D. Lategan, Philipstown.)

HET SCHEPPINGSVERHAAL : DE OORSPRONG DES MENSEN.

Het Bijbels verhaal van de schepping van de mens munt uit in eenvoud en klaarheid en overtreft elk ander verhaal omtrent de herkomst van de mens. Volgens Genesis 1 treedt de mens op het toneel op de zesde dag, nadat de schepping der landdieren was voorafgegaan, en dat wel als produkt van de scheppende almacht van God. Man en vrouw is de mens saamgeschapen. Het scheppingsverhaal erkent de goddelike oorsprong van de mens. Hij is niet autochthonies of van zelf, uit de aarde voortgekomen. Nog minder is hij langzaam ontwikkeld uit een of ander dier, zoals de Evolutieleer beweert. Wel leert de Schrift dat er een nauwe verwantschap bestaat tussen mens en dier. Beide zijn op dezelfde dag geschapen. Beide zijn ook gevormd uit het stof der aarde. Doch te midden van alle overeenkomst tussen beide, wat betreft hun lichaam, enz., is er ook een groot en wezenlik verschil—een klove die niet gedempt kan worden en waarover de wetenschap tot op de huidige dag, geen brug weet te werpen. De mens is immers geschapen naar het beeld en de gelijkenis van God. De dieren worden op Gods bevel door de aarde voortgebracht (Gen. 1 : 24) ; de mens echter wordt geschapen na een opzettelike beraadslaging Gods (Gen. 1 : 26, 27), naar het beeld Gods tot een heer

over alle dingen. Onder alle schepselen is alleen de mens naar Gods beeld, de hoogste en rijkste openbaring Gods, en daardoor het hoofd en de kroon der ganse schepping.

De Schrift erkent dat de mens een hoger, redelik en geestelik beginsel in zich omdraagt. Immers in Gen. 2 : 7 wordt ons verhaald dat God zijn lichaam formeerde uit het stof der aarde en in zijn neusgaten de adem des levens blies. Aldus is de mens tot een levende ziel geworden. De mens heeft dus zijn oorsprong aan God te danken, die, wat zijn lichaam betreft, gebruik gemaakt heeft van de reeds bestaande grondstoffen. Zijn ziel, echter,—de adem des levens—ontving hij *kers fers* uit de hand Gods door een daad van Gods scheppende almacht.

De Christelike Kerk en de Theologie hebben nimmer deze goddelike oorsprong van de mens betwijfeld ; doch buiten de biezondere openbaring treft men allerlei gissingen aan omtrent de herkomst van de mens. Heidense sagen schuiven de schepping van de mens toe aan de goden of halfgoden, zo b.v. *Hesiodus* en *Ovidius*.

Griekse wijsgeren erkenden dat de mens, uit het stof der aarde gevormd, ook een hoger, redelik, geestelik beginsel in zich omdroeg, dat van de goden afkomstig was.

Zo hebben zelfs Heidenen getuigenis afgelegd voor de waarheid in Gods Woord uitgesproken dat de mens Gods beeld is. Pythagoras, Plato, Ovidius, Cicero, Seneca en anderen spraken het klaar en duidelik uit dat de mens, of altans zijn ziel naar Gods beeld geschapen is, dat hij Gode verwant en van Zijn geslacht is. Paulus op de Areopagus sprak de Atheners aldus toe (Hand. 17 vs. 28) : "Gelijk ook enige van uw poëten gezegd hebben : "Want wij zijn ook Zijn geslacht," wij dan zijnde Gods geslacht enz." Hier legt de grote apostel getuigenis af voor de waarheid door de heidenen geloofd en erkend en beleden, n.m. dat de mens Gode verwant en van Zijn geslacht is. Deze aanhaling werd genomen uit de Griekse dichter Aratus, een inboorling van Cilicië. Bijna dezelfde woorden treft men aan in een lied van Cleanthes, dat aldus aanvangt :

"Thou, who amid the Immortals art throned, the highest in glory,
Giver and Lord of Life, who by law disposest of all things,
Known by many a name, yet one Almighty for ever,
Hail, O Zeus ! for to thee should each mortal voice be uplifted :
Offspring are we too of thine, we and all that is mortal around us."

(Conybeare & Howson, The Life and Epistles of St. Paul, Bl. 293, nota).

Naast deze voorstelling treffen wij bij haast alle volken tradities aan van een gouden tijdvak reeds lang vervlogen.

Egyptenaren, Babyloniërs, Chinezen, Indiërs, Iraniërs, Grieken, Romeinen, enz., hebben hun verhalen van een vroeger tijd waarin de mens in onschuld en zaligheid leefde en in gemeenschap stond met de goden. Dichters als Hesiodus, Ovidius, Virgilius, hebben deze *aurea aetas* of gulden tijdvak bezongen ; wijsgeren hebben erover gefilosofeerd.

De verhalen omtrent het ontstaan van de mens die ons het meeste belang inboezemen, vindt men bij de Phoeniciërs en de Babyloniërs, omdat deze beide volken samen met de Joden tot de Semietiese volkengroep behoren. De Joden waren Semieten en als zulks hadden zij oorspronkelik samen met de andere Semietise volkeren gemeenschappelike tradities, gewoonten, enz., die in de loop der eeuwen door de verschillende volkeren werden gewijzigd, uitgebreid of veranderd.

Het Scheppingsverhaal der Phoeniciers

treffen wij in zeer fragmentariese vorm aan in de "Praeparatio Evangelica" van de kerkvader en geschiedschrijver Eusebius (Bk. 1. hfdd. 9, 10, en Bk. 4 hfd. 17). Eusebius weer heeft zijn materiaal ontleend aan de "Phoinike Historia" van Philo Byblius. Volgens Eusebius en Porphyrius heeft Philo van Byblus deze fragmenten vertaald uit een werk in het Phoenicies geschreven. Volgens Eusebius geloofde de Phoeniciërs "dat het oorspronkelik beginsel, *Mot* geheten werd (misschien een vrouwelike vorm van 't Hebr. Mo=Mai —water) dat waarschijnlik met het Bijbels *Tehom* overeenstemt. Uit dit beginsel ontstonden al de zaden of kiemen der Schepping. Al deze zaden of kiemen van al het bestaande werden in een ei gevormd die, volgens Damascius, in tweeën brak—hemel en aarde. Uit *Mot* ontstond de zon, maan en sterren, deze alle werden met verstand begaafd en ontvingen de naam *Zophasemin*—Hebr. hemelse wachters. De lucht, aarde en de zee werden op hun beurt door de zon verwarmd en aldus ontstonden de wolken, geweldige stortregens, donder en bliksem. Als gevolg van deze donderstormen begonnen bezielde wezens, van het mannelik en 't vrouwelik geslacht, zich te bewegen in de zee en op 't land.

Het *Babyloniese Scheppingsverhaal* is echter belangrijker uit het oogpunt van vergelijking met het Bijbelse. Het is duideliker dan het Phoeniciese. Het verhaal is ons overgeleverd door twee afzonderlike bronnen, t.w. door Berosus (een priester van Bel in Babylon omstreeks 300 v. Chr.) en door de kleitafeltjes uit Assyrië. Eusebius in zijn Chronicon (Bk. 1.) deelt ons de scheppingslegende van Berosus in verminkte vorm mee.

Berosus verhaalt dat in het begin alles bestond uit duisternis en water. In het water ontstonden vreemde schepselen van allerlei vorm. Over deze schepselen regeerde een vrouw Om Orka, Chald. Thamte (=Tiamat) Grieks Thalassé (=zee). In deze toestand daalde Bel neer, splitste de vrouw in tweeën en vormde uit de ene helft de aarde. (Eusebius merkt hierop aan dat dit verhaal op allegoriese wijze het natuurproces beschrijft van het ontstaan der dingen). Berosus verhaalt verder dat, toen Bel de aarde, ontbloot van alle schepselen, zag, hij een van de goden beval om zijn (Bels) hoofd af te snijden, en om de aarde met het bloed te vermengen; en alzo op deze wijze mensen en dieren te vormen. Bel voltooide ook verder de schepping van de sterren, de zon, de maan en de planeten.

Het *Scheppingsepos* ons bewaard op de kleitafeltjes uit de bibliotheek van Asurbanipal, in 1875, door Geo. Smith ontdekt, hebben wij reeds besproken. Het fragment van Tafel VI, dat pas door King is teruggevonden, verhaalt de schepping van de mens als volgt:

"Toen Marduk het woord der goden vernam, was hij bereidwillig en beraamde plannen. Hij sprak tot Ea en wat hij in zijn hart bedacht had, deed hij hem kond: "(Mijn?) bloed zal ik nemen en been zal ik formeren, ik zal den mens maken... Ik zal de mens maken, die woont... Bij het werk zullen de goden tegenwoordig zijn, zij zullen heiligdommen (krijgen)." Het overige is zeer fragmentaries. (Zie H. Kuyper Evolutie of Revelatie. p. 119).

Misschien zal het niet van onpas zijn ook *Het Egyptiese verhaal* hier te noemen, omtrent de oorsprong van de mens. Wij vinden het uitgedrukt in het gebed van een koning die de god Chnum, de Schepper, aanbidt. Daar vindt men o.a. het volgende:

"Ik nader tot u, heilige architect; op des pottenbakkers wiel vormt gij (thou dost model) goden en mensen." Op een ander inscriptie leest men in het Egypties, de volgende woorden: "De grote levende God, die de mens geformeerd heeft en de adem des levens in zijn neus geblazen heeft."

Bijna woordelik stemt het Egyptiese verhaal met het Bijbelse overeen, dat ons in Gen. 2: 7 aldus wordt beschreven: "En de Here God had de mens geformeerd uit het stof der aarde en in zijn neusgaten geblazen de adem des levens; alzo werd de mens tot een levende ziel."

Vergelijken wij nu de Egyptiese en Babyloniese verhalen met het Bijbelse, dan treft ons meteen het onderscheid en de overeenkomst. Hoe hebben wij de verwantschap en het verschil te verklaren? Moeten wij met de Panbabylonisten instemmen dat de Bijbel zijn scheppings voorstelling aan Babel heeft ontleend? of *vice versa*? Of wijzen beide terug naar een oorspronkelike traditie die in de loop der eeuwen door de onderscheidene volkeren op onderscheidene wijze zijn gewijzigd, vervalst en met het polytheisme doorweven, terwijl zulks onder de Hebreën onder de invloed van het monotheisme en van de goddelike openbaring in betrekkelik zuivere vorm is bewaard gebleven? Verder hoe moeten wij het Bijbelse verhaal omtrent de oorsprong des mensen opvatten—letterlik, allegories of mythologies? Doch hierover later.

(Wordt vervolgd.)

KRONIEK.

(Door Professor J. I. MARAIS, de Stichter van 't "Maandblad.")

OP REIS.

Kan iemand op reis zijn, wanneer hij niet reist? 't Was de vraag die ik mijzelf stelde, toen ik mijn *Eerste* Kroniek, onder de nieuwe redaktie, aanvaardde. Ik ben niet "op reis," en toch "van huis." Hier aan de voet van Tafelberg, in de schaduw van dat wonderbaar rotsgevaarte, met de "Leeuwenkop" en de "Leeuwenstaart" aan de ene en de "Duivelsberg" aan de andere kant, gaan mijn gedachten terug naar vervlogene dagen. Ik ben weer kind, en wandel waar ik jaren geleden wandelde, geniet wat ik jaren lang genoot. Niet ver af staat 't oude Oranjezicht, tans niet meer wat 't eenmaal was. Een weinig hoger op ligt Platteklip. Jaren geleden was ik één uit een gezelschap, dat dáár moest wachten, totdat de nevel was opgeklaard, eer we konden stijgen, om de platte kruin van de berg te bereiken. Dat gezelschap is uiteengespat: Sommigen zijn de lijn over, achter 't gordijn: "Onze Jan," James Sauer, en nog meer, anderen zijn achtergebleven in dit leven van worsteling en strijd, wachtende op de vervulling van dat woord van de dichter:

"'t Ware leven, lieven, loven
Is maar daar men Jezus ziet."

* * * *

En Tafelberg blijft! om nieuwe geslachten welkom te heten, met een vriendelike glimlach op een nieuw Zuid Afrika neer te zien, of met stormgeloei de walmen te verwaaien die stijgen uit de achterbuurten van een Kaapstad, die in ongerechtigheid toeneemt en de mensemassas opéén hoopt in "Wells-Square" en District VI, in de Chiappini-Straat en Roze-Straat; waar men reinigt zonder te kunnen reinigen, waar men verbetert zonder te kunnen verbeteren, waar men evangeliseert zonder te kunnen evangeliseren.

* * * *

Hoe groter de steden, hoe akeliger de opeenhoping van mensemassas, hoe menigvuldiger de problemen, hoe moeiliker de ontknoping der vele raadselen. Ik denk hier aan een woord van Beets in zijn "Herinneringen." Hij doet de vraag aangaande Londen: "Als ik die honderden van nieuwe huizen in aanbouw zag, ging mij menigmaal een huivering door de ziel, alsof mij gezegd werd: hier bouwt men aan de val van Londen. Zijn niet alle grote wereldsteden eindelik door haar grootte zelve topzwaar ter neder gestort...... Zal ook niet eenmaal van het grote Londen gevraagd worden: Waar is het? of zal die ene stad een ander lot hebben dan alle die haar zijn voorgegaan?...... Londen zou misschien reeds gevallen zijn, indien zij alleen haar eigen huis bouwde, maar zij bouwt ook het huis des Heren. "God heeft veel volks in deze stad," ijverig voor Zijn naam en rijk." Dat is waar van Londen! Zou men dit van Kaapstad niet mogen zeggen? "God heeft veel volks ook in deze stad." De godsvrucht is hier even diep zo niet dieper dan in menig onderveld's dorpje, waar ieder vroom is, ieder kerks is, of.........meent te zijn. Ook hier wordt veel gedaan, want vroomheid is niet een eigenschap, aan de Ned. Geref. Kerk alleen eigen. Er wordt veel gedaan, meer dan op de oppervlakte zichtbaar is. En toch kan er nog veel meer worden gedaan!

* * * *

De Jood is hier, gelijk overal. Oranjezicht wordt nog misschien een Joodse Kolonie—en een weinig verder ligt 't Leeuwenhof-landgoed, eens de woonplaats van een oude Kaapse familie, tans in handen van een Joodse financier. Dichter-bij ligt het Joodse Weeshuis, schoner gebouw in elk opzicht dan ons Kinderzendinghuis en waarschijnlik doelmatiger. Het schoonheidsgevoel moet bij ons nog aangekweekt worden, want aan lelike gebouwen ontbreekt 't niet waar onze Kerk het hoogste woord heeft. Dit is natuurlik niet bedoeld op Kaapstad in de eerste plaats. Waar ik ga vind ik, op schoolgebied b.v., wat 't uiterlik altans betreft, dat andere gezindten ons voorbij streven. Het nieuwe gebouw in de plaats van 't oude "Good Hope Seminary" opgetrokken, is sierliker dan vele schoolgebouwen mij bekend. Het Grahamstadse "Training Institute"—een Episcopaalse Stichting—doelmatiger dan andere Inrichtingen van dezelfde aard en uiterlik ook meer aantrekkelik.

* * * *

Soms wil 't mij voorkomen, alsof we achter 't net vissen, of altans ietwat laat "afsteken naar de diepte." Dageliks ga ik voorbij het "Booth Memorial Hospital," door 't Heilsleger gesticht, en dan doe ik de vraag: zal er wel ooit iets terecht komen van ons volkshospitaal? of zullen we tevreden moeten zijn en blijven met ons kleine "Diakones"? De Roomsen hebben ons getoond wat zulk een hospitaal zou kunnen zijn: zij hebben hun hospitaal te Zeepunt aantrekkelik gemaakt, en alle gezindten zenden er hun kranken heen. En het betaalt! Waarom dan niet met kracht de zaak van 't volkshospitaal ondernomen? Betalen zal het. Zou 't niet goed zijn een Syndikaat te vormen en onder "onze mensen" aandelen uittereiken? of moeten wij wachten tot Ring en Synode eerst besloten hebben voortgang te maken met 't werk? 't Is heel goed kerkelik te zijn, maar kerkelike lichamen nemen niet altijd 't initiatief in dingen van deze aard. Die er belang bij hebben worden vaak overstemd door degenen die geen belang stellen in dergelike dingen, en die derhalve eerst vragen. "Waar is het geld?" en daarna "Is het wel nodig?" Een volkshospitaal in de Kaapstad onder bescherming van onze Kerk *zal* betalen. Als geldbelegging zal 't winstgevend zijn. Tot heil der zuchtende mensheid is het zonder twijfel gewenst, noodzakelik, onmisbaar. De koopman Garlick—een Engelsman—geeft £25,000 tot de stichting van een Sanatorium voor Teringlijders: is er geen kapitalist in onze Kerk, die een £25,000, een £10,000 wil storten voor een volkshospitaal? Wie pakt de zaak aan? Twee jonge dames in der tijd spanden samen om arme kinderen in de Kaapstad bijeen te brengen: en daaruit ontstond het Kinderzendinghuis. Kan niemand in 't belang van een Volkshospitaal een kruistocht ondernemen? Ware ik jonger......... doch ik dwaal af!—

* * * *

En daar staat het Roomse "Training School" (Salesian Institute). Waar is onze Industrieële School voor "arme blanken?" Alle eer komt toe aan de Broeders Pienaar (Uitenhage) en Van Wijk (Adelaide). Ik spel hun namen altijd met gouden letters. Is daar geen Pienaar of Van Wijk, die in de Kaapstad kan optreden met een Gereformeerd Instituut op de leest geschoeid van het Roomse Instituut hierboven genoemd? Ik vergeet niet Langlaagte, de kinderhaven, de weesinrichtingen te Kimberley en elders. Ik verlang naar iets hier in verband met ons kinderzendinghuis, dat van even veel invloed zal zijn.

* * * *

Doch ik ben allengs aan 't mijmeren geraakt. Men vergeve 't mij. Laat mij tot iets anders overgaan: En, daar ik tans de eerste Kroniek schrijf voor 't "Maandblad" onder zijn nieuwe redakteur, laat mij toe hem welkom te heten. Ik treed niet *af*, hoewel hij *op*treedt. Maar hij draagt nu de verantwoordelikheid die jaren lang op mijn schouders rustte. Ook hier weer gaan mijn gedachten terug naar vervlogene dagen. Te Kohling-Straat, in de pastorie van de Nieuwe Kerk, werd de zaak 't eerst besproken. De gedachte kwam van mij; maar mij ontbreekt de praktiese zin, en mijn mede-redakteur had alles

wat mij ontbrak. Zo werkten wij samen naar een vastgesteld program, dat langzamerhand gewijzigd werd. Die oude delen doorbladerende vond ik er veel in — vooral in de Kroniek — dat teruggaf wat in mijn geest leefde. Ik schreef over veel : ik gaf soms aanstoot zonder 't te bedoelen ; nooit werd ik persoonlik. In de Kroniek hoop ik nog te blijven spreken. En er zullen ook wel andere stukken uit mijn pen verschijnen. Het "Maandblad" zij en blijve wat 't bestemd was te zijn !

In de volgende maand hoop ik wat meer te geven !

OBITER DICTA.

In de *International Review of Missions* (April, 1918), schrijft de WelEerw. J. T. Webster, voor meer dan 20 jaren zendeling onder de Joden te Buda-Pesth, onder 't opschrift "A New Policy in Jewish Missions," o.a. als volgt : "There is crying need to educate the Church to fuller understanding of the gravity of the whole Jewish problem, and to clearer thinking on Zionist questions. Effort ought to be made to remove the impression that none save faddists have an interest in this enterprise, and to place the whole work of Jewish Missions on a wider and more scientific basis."

Hij berekent het getal Joden op aarde op tussen 13 en 14 millioen, waarvan 6,250,000 onder Russiese regering, 2,250,000 in Oostenrijk en een gelijk getal in de Verenigde Staten. "Door al de eeuwen," zegt hij, "zijn Joden tot de Christelike Kerk gewonnen," en haalt Professor Nicol aan als gezag voor de berekening dat ruim 'n kwart millioen Joden gedurende de 19e eeuw van de Synagoge naar de Kerk overkwamen. In Brittanje alleen zijn er 300 Joodse bekeerlingen predikers van 't Evangelie.

Dr. J. H. Jowett, de beroemde prediker, eerst opvolger van Dr. R. W. Dale te Birmingham en daarna gedurende de afgelopen zeven jaren, leraar van de *Fifth Avenue* Presbyteriaanse Kerk te New York, is naar Engeland teruggekeerd. Hij heeft z'n bediening te Westminster Chapel in Londen begonnen als opvolger van Dr. Campbell Morgan. Op de Zondag van zijn intrede aldaar, zond Dr. Fort Newton, opvolger van R. J. Campbell aan de City Temple, hem de volgende boodschap : "Ik groet u bij de aanvang van uw bediening. Amerika zal u zeer missen ; uw arbeid aldaar is vruchtbaar geweest in meer dan één opzicht. U komt tot uw vaderland terug in een tijd van droeve behoefte, terwijl Londen een hospitaal geworden is en elke straat door de schaduw van smart verdonkerd is. Zowel uw vaderlandsliefde als uw vurig verlangen om Christus te prediken, hebben u herwaarts geleid. Van harte welkom in een tijd waarin elke zoete stem nodig is om te troosten en te gebieden,—en geen stem kan dit beter dan de uwe !"

Bij de jaarvergadering van 't Londense Zendinggenootschap, in Mei gehouden, was de boventoon die van diepe dankbaarheid. Kort vóór de oorlog uitbrak, besloot de Direktie van 't L.Z.G. zekere Staties in Indië, en, indien nodig, ook in Zuid-Afrika, te sluiten wegens gebrek aan fondsen. De vrienden van 't genootschap werden door dit besluit zo beschaamd en aangevuurd, dat grote sommen gelds bijgedragen werden, met 't gevolg dat de Direktie *al* het werk kon voortzetten. En, vreemd genoeg, sedert het begin van de oorlog zijn de Inkomsten nog jaar na jaar geklommen, en bij de jongste jaarvergadering beschikte men over 'n batig saldo van £5,242.

't Is merkwaardig dat ook andere genootschappen kunnen getuigen van geldelike vooruitgang Zowel de S.P.G. (Hoogkerkelike) en 't Wesleyaanse Zending Genootschap ontvingen gedurende 1917 elk ruim £13,000 meer dan 't vorige jaar. Laatstgenoemd genootschap mikte op £178,703 en ontving £184,490. Door de oorlog, die reeds zulke talloze en kostbare offers geëist heeft, wordt de geest van zelfverloochening en vrijgevigheid aangekweekt.

Dr. John R. Mott is onlangs andermaal naar 't oorlogsveld gereisd, om te zoeken door middel van de Y.M.C.A. de geestelike bearbeiding van de millioenen soldaten te bevorderen. Onze lezers zullen zich herinneren hoe hij een tijd geleden, op verzoek van President Wilson, als lid van 'n gezantschap Rusland 'n bezoek bracht en enige mededelingen deed omtrent de omwentelingen in de Griekse Kerk aldaar.

Tot onze innige spijt vernemen wij dat dit bezoek van Dr. Mott door de Duitse leden van 't Wereld-Zending-Voortzettings Komitee zeer kwalik genomen is. Zij verklaren hem "niet langer als Voorzitter van genoemd Komitee te kunnen erkennen." Dit is voorwaar diep te betreuren ! Waar gezegd

wordt dat Dr. Mott zich "verlaagd heeft tot een politieke instrument van Wilson" menen wij toch dat door deze krasse uitdrukking onrecht gedaan wordt aan iemand die ongetwijfeld aan de onderneming deelnam, in de eerste plaats om de zaak van zijn Heer te behartigen.

In *Eltheto* (Maart, 1918), draagt Prof. Dr. Ph. Kohnstamm 'n belangrijk artikel bij over "De hedendaagse mens en de Kerk." Prof. Kohnstamm spreekt met te meer gezag omdat hijzelf tevoren "diep overtuigd was dat geen menselike instelling zich tussen de mens en God mag indringen." Daarom achtte hij "de Kerk in haar diepste wezen, zo niet schadelik, dan toch overbodig." De schrijver gewaagt van een ontwakende religieuse belangstelling: "De hedendaagse mens zoekt God," maar daarentegen vormt de houding van zeer velen tegenover de Kerk een scherp contrast. Dit beschouwt hij als een bedroevende werkelikheid, aangezien de verwaarlozing van het kerkelik leven leidt en leiden moet tot verarming van het geestelik leven, en op de duur tot onherstelbaar verlies. De schrijver erkent rondborstig dat de Kerk veelal te min gelijke tred houdt met de behoeften van de tijd, te zeer "vasthoudt aan de wetenschappelike denkvormen van eeuwen geleden en door haar verregaand konservatisme de arbeiders van zich, en wat erger is, van de godsdienst vervreemt." En toch levert hij een krachtig pleidooi voor de onmisbaarheid van de Kerk voor de eindelike verwezenliking van het godsrijk. "Wie zou de plaats van de Kerk innemen als bewaarster van godsdienstzin en traditie? Wie zou de toorts van het godsdienstig leven brandende houden en haar overreiken van geslacht tot geslacht? Zij representeert het vanzelf gegroeide, het histories gewordene tegenover het opzettelik door mensen gemaakte."

Mogelik komen wij op 't artikel terug!

De Reinheids Beweging van Z.-A. doet 'n gezegend werk in de stilte. Tans trekt men te velde tegen 't onhebbelik gebruik van "Gemengd Baden" en hiertoe is er 'n kaartje, dat wijd en zijd verspreid wordt, uitgegeven met de volgende redenen tegen gemengd baden:—

1. OMDAT het de dames onnodig aan de ongezonde nieuwsgierigheid van elkeen blootstelt.

2. OMDAT het bepaald het schaamtegevoel bij dames en heren stomp maakt, de vrijpostigheid in de hand werkt en tot onzedelikheid leidt.

3. OMDAT het in strijd is met de tradities en de geschiedenis van onze Hollandse bevolking, bij wie de zedigheid, de ingetogenheid en 't zelfrespekt van de dames altijd in hoge eer gehouden werden.

4. OMDAT wij ons niet zo gemakkelik, alsof wij karakterloos waren, behoren gevangen te geven aan ieder buitenlands gebruik dat tot ons overwaait.

5. OMDAT 'n goedgemanierd mens zich evenzo bij 't baden als thuis zou schamen om halfgekleed en halfnaakt in gemengd gezelschap te verschijnen.

Wij twijfelen niet eraan of elke rechtgeaarde persoon zal, na 't lezen van deze redenen, de zee groot genoeg vinden om niet *gemengd te baden!*

BOEKAANKONDIGING.

IK GEDENK DAARAAN: *De Merkwaardige delging van het Zending Tekort*, 1917-1918.

Dit gedenkboekje is te danken aan de dekking van 't grote tekort in de Zendingkas gedurende 1917. Het beslaat 40 p.p., is doorgaans op kunstpapier gedrukt en rijk geïllustreerd met portretten uit de zendingwereld, en is alleszins 'n geschikte *memento* van de historiese gebeurtenis.

Gaarne hadden wij 'n lijst van de "Twintig Ponders" erin gezien, o.a. ook met het oog op de bestendiging van hun bijdragen in de verschillende gemeenten.

Een woord van kritiek moet ons uit de pen: Waarom moet de naam van de drukkers-firma voor op de omslag verschijnen? Zelfs de woorden "Uitgegeven op last van, enz." hadden liever alleen op de eerste binnen-bladzij moeten staan. De aesthetiese indruk van 't titelblad wordt door deze dingen geschonden.

Drukfouten hebben wij nagenoeg gene opgemerkt, behalve *Mchinji* (p. 24) (c.f. *Nchinji*, p. 40) en op p. 40 *Konkwe* i.p.v. *Kongwe*.

Het boekje is tegen 6d. (£2 per 100) van de Algemene Zending Sekretaris, P.B. 144, Kaapstad, te verkrijgen.

Charlie Coulson. Een zeer treffend en waar verhaal van de bekering, tijdens de Amerikaanse Vrijheidsoorlog, van 'n Joodse dokter. De brochure is afgedrukt uit "De Koningsbode" en zal door oud en jong met genot gelezen worden.—C.S.V. Boekhandel, Stellenbosch. 3d. elk; 4s. voor 25 postvrij.

De Bijbel Gods Woord. 'n Krachtige verdediging van de waarheid en de waarde van de Bijbel; geschikt om bij honderdtallen te worden verspreid in deze dagen van ongeloof en dwaling. 't Pamflet beslaat 32 pp. en is tegen 2d. elk (7s. 6d. per 50) postvrij, van de C.S.V. Boekhandel te Stellenbosch te krijgen.

DEEL XXIII. No. 8. STELLENBOSCH. AUG. 1918.

Gereformeerd Maandblad.

Godsdienstig en Maatschappelik Tijdschrift voor Zuid-Afrika.

ADRES VAN DE REDAKTIE: Ds. G. B. A. GERDENER, STELLENBOSCH.

EDITORIAAL.

Met genoegen plaatsen wij in deze uitgave 'n bijdrage van de geachte Ds. G. A. Scholtz, waarin hij 'n bladzijde uit onze kerkgeschiedenis aan de vergetelheid ontrukt. In Zuid-Afrika wordt geschiedenis snel gemaakt en even snel vergeten. De grote mannen van onze geschiedenis kennen de meesten van ons maar bij de naam en de voornaamste gebeurtenissen in die geschiedenis nemen wij waar langs de loop en niet bij de bron van de tijdstroom.

Dit is ook het geval met de geschiedenis van onze Kerk. Onze Kerk heeft een lange, gebeurtenisvolle geschiedenis, maar een geschiedenis van onze Kerk hebben wij nog niet. Voor geen ogenblik verliezen wij uit het oog het kolossale werk van Ds. C. Spoelstra — zowel de *Bouwstoffen* als *Het Kerkelik en Godsdienstig leven der Boeren na de Grote Trek.* De drie dikke delen zijn monumenten van ijver en verdienen door elke ontwikkelde Afrikaner te worden gelezen.

Intussen blijft het hart van het volk koud voor de geschiedenis van onze Kerk, omdat er geen geschikte leiddraad is. Onze jonge lidmaten gaan het leven in met weinig of geen begrip van de geschiedenis van de Kerk, waartoe zij behoren. Enkelen krijgen de "Schetsen" van Eerw. A. Dreyer in de *hand* en gedeeltelik in het *hoofd,* — gelukkig dat wij toch de "Schetsen" hebben! Maar het *hart* van het volk blijft koud voor de geschiedenis van onze Kerk. *Bouwstoffen* zijn nodig, *Schetsen* zijn goed, maar wij hebben nodig een boek, waarin het leven in en door de Kerk op de achtergrond van het volksleven zal worden gezien en gevoeld, waarin de wording en de groei, de strijd en de zegepraal, de dwaling en de waarheid van ons kerkelik bestaan op eenvoudige en boeiende wijze zullen worden beschreven.

* * *

De mannen die geholpen hebben om de geschiedenis van onze Kerk, gedurende de tweede helft van de vorige eeuw te maken, ontvallen ons, helaas, te snel. Welk 'n schat van kennis van kerkelike toestanden is niet met wijlen Prof. N. J. Hofmeyr naar het graf gegaan, en met Dr. A. Murray, en Ds. A. D. Lückhoff, en anderen! Zullen zij die zulke gebeurtenissen hebben doorleefd als die waarover Ds. Scholtz in deze uitgave schrijft, hun bescheidenheid niet opofferen aan een gevoel van medelijden met het opkomende geslacht dat deze dingen niet weet? Zeer gaarne openen wij onze kolommen voor zodanige mededelingen.

* * *

In dit verband zij 't ons vergund melding te maken van het loffelike besluit van de vóórlaatste Synode in de O.V.S. om al de *Acta Synodi* in boekvorm uit te geven. Vooral is dit besluit loffelik, daar de hoge kosten van de uitgave lang niet door het verkoop van het beperkte getal gedrukte eksemplaren gedekt zijn. De redaktie van de twee lijvige boekdelen is in de bekwame handen geweest van Ds. J. D. Kestell, die de Kerk (in de O.V.S. vooral) hiermede 'n hoge dienst bewezen heeft. Welk 'n voorrecht voor de geschiedvorser om in 24 korte bladzijden 'n Register te hebben van de Notulen van al de Synodale Vergaderingen in de O.V.S., van 1865—1912. Zo iets voor de Kaapse Kerk zou oneindige waarde hebben, aangezien de periode voor de Kaapse Synode zoveel langer is (1824-1915)

en de notulen van de eerste zeven vergaderingen niet meer te krijgen zijn.

* * *

Ter verdieping van het geestelike leven in onze Kerk hebben enige predikanten 'n Konferentie van belanghebbenden belegd voor de maand November te Somerset Strand. Lang reeds hebben velen de behoefte aan zulk 'n samenkomst gevoeld, waar Gods kinderen over de diepere dingen van het geloofsleven kunnen spreken en bidden. Van harte vertrouwen wij dat velen van deze eerste gelegenheid zullen kunnen gebruik maken. Meer dan één Zondagschool onderwijzer, Strever, Bijbelkring leider of Christelike werker zal naar zo iets verlangen. Twee wenken gunne men ons: Zou 't niet beter geweest zijn zulk 'n Konferentie gedurende de school vakantie te houden? En dan dit: Is Somerset Strand wel de plaats voor zulk 'n Konferentie? Is de plaats van ontspanning, plezier en vakantie wel de plaats voor ernstige overdenking, bepeinzing, afzondering en toewijding. Ik kan maar niet de atmosfeer van 'n Keswick of 'n Northfield met Somerset Strand verbinden. Naar ons nederig oordeel is er geen meer geschikte plaats dan het stille, natuurschone, gezonde Ceres!

* * *

Over de drankkwestie wordt in deze uitgave onder "Kroniek" en verder door Ds. Nicol van Johannesburg geschreven. Het schijnt of het publieke gevoel zich langzamerhand tegen het ontzettende euvel van drankmisbruik begint te verklaren. Voorwaar, het is tijd! Het rapport van 't gekozen Komitee over Dronkenschap in de Westelike Provincie is 'n ware ontnuchtering en de aanbevelingen mogen wel spoedig op het Wetboek komen te staan. Zeer gaarne zien wij onze Christelike wijnboeren hun steun aan de aanbevelingen van 't rapport geven.

* * *

Anders is 't met 't Rooth Rapport over de onwettige Drankhandel op de Rand. Het voorstel ter wettiging van de drankhandel is reeds van vele kanten tegengestaan en behoort nooit wet te worden. Elke poging tot de wettiging van 't schadelike is verkeerd. De billiking van zonde is zondig. Of denken onze wetgevers dat wij de misstanden van onze samenleving kunnen wegruimen door ze binnen de perken van de wet te dringen? Dit zou een gewetenloze stap wezen.

Drankverkoop aan de naturel is in de Transvaal verboden. En vooral waar de naturellen onder de gemaakte omstandigheden van de mijnen leven, kan 't niet anders. Waarom dan nu het verbodene gebillikt en gewettigd, omdat de onderdrukking van de smokkelarij de staat te duur kost. Is er dan geen meer doeltreffende straf voor de smokkelaars dan 'n geldboete? De naturellen zijn kinderen en moeten beschermd worden: zij graven het goud voor de witte man, laat die witte man genoeg van dat goud aan de staat geven om de graver te beschermen, liefst in gesloten *Compounds*. Het moge voor de staat de goedkoopste weg wezen om de smokkelhandel te onderdrukken door de wettiging van drankverschaffing aan de naturel, maar dan geschiedt het ten koste van duizenden levens — verwoest naar ziel en lichaam. En, "wat baat het een mens — en een staat — zo hij de hele wereld gewint, en lijdt schade aan zijn ziel?" onze wetgevers zullen toch niet vergeten dat één ziel meer waard is dan al het goud van Johannesburg!

NA VIJFTIG JAREN.

(Ds. J. R. Albertijn.)

II.

Laat mij nu verder meedeling doen aangaande, de prediking van het Woord, vijftig jaren geleden en daarna.

Zover ik mij herinneren kan, heeft de prediking op mijn jeugdig gemoed nimmer indruk gemaakt of op mijn leven invloed uitgeoefend. Er werd dan ook nooit aan de jonge mensen gedacht of een woord tot hen gesproken of geestelike arbeid aan hen besteed. Het kenmerk van de prediking van die dagen, was wat gewoonlik genoemd wordt: "wet-prediking." Hiermede wil ik niet zeggen dat de weg der zaligheid door de zoenverdiensten en Middelaarschap van de enige Zaligmaker teruggehouden of verzwegen werd; maar er was geene duidelike voorstelling van, of aandrang tot de "gelovige aanname" van het heil in Christus Jezus, en de mogelikheid van een verzekerd aandeel aan de verlossing in Hem. Het gevolg hiervan was, dat het vroom gemoed (en zij werden in die dagen gevonden, de waarlik vromen) nooit tot verzekering kwam, of blijmoedigheid in de Heer had; het kenmerk van het geestelik leven was "ernst" en nogmaals "ernst;" een pogen, een streven, een worstelen; meestal maar in het verborgene en in de eenzaamheid; schuld-gevoel, overtuiging van zonde, besef van diep bederf, aanklacht van 't geweten, vreze van de dood en het oordeel, deze ontnamen bijna alle blijmoedigheid

en vertroosting en verzekering aan het naar-rust-zoekend hart. Ik zeg dit van het waarlik vroom gemoed; er was in die dagen, gelijk ook nu, de grote meerderheid van onverschilligen en naam-Christenen.

Wat kwam er hierin, door Gods genade, een verandering reeds vijftig jaren geleden. De Here gaf aan onze Kerk enige jonge leraren, onder welke wijlen Dr. Andrew Murray en wijlen Prof. Hofmeyr, een eerste plaats innamen; door hen kwam wat gewoonlik genoemd wordt: "de geloofs-prediking." En een nieuwe periode brak aan in het geestelik leven van vele heilzoekenden, de prediking vond grote bijval, en bracht grote verandering ten goede teweeg in het leven van velen. Een gezegende herleving, waarover ik later spreek, die in die dagen of kort tevoren, ondervonden werd, werkte mede om de "geloofs-prediking" als een ter rechter tijd van God gezonden zegen aan te nemen en daarnaar te leven. Die "geloofs-prediking" was in waarheid, in die dagen, een kracht Gods ter zaligheid. Wat nooit te voren of zeer zelden gehoord was, werd toen allerwege vernomen; men had vrijmoedigheid ontvangen tot ene blijmoedige belijdenis van de Heer.

Nog heden ten dage is die "geloofs-prediking" een van God gezegend middel ter zaligheid van zondaren. Maar de tijd is ook aangebroken, waarin de noodzakelikheid der "wet-prediking" zeer wordt gevoeld. Het kenmerk van "ernst" ontbreekt helaas te zeer aan het godsdienstig leven van onze tijd. Aangezien de weg der zaligheid door het geloof alleen, zo eenvoudig en gemakkelik is, komt men licht tot de mening en de gedachte "wie kan dan nog verloren gaan?" Een verstandelik begrip van de "geloofs-weg," hoe noodzakelik ook, is toch nog hoegenaamd geen bezit der zaligheid; ook met de duidelikste kennis, kan men toch verloren gaan. Dat er met zoveel merkbare zegen onder jonge mensen gearbeid wordt, dat er, terwijl aan de ene kant de ijdelheid openlik toeneemt, aan de andere kant zovele jongelieden, door de prediking van het Evangelie der liefde Gods en der vrije genade in Christus, bewogen worden tot het geloof, geeft stof tot blijdschap en dankbaarheid aan de Heer. Zulke dingen waren geheel onbekend vijftig jaren geleden. Maar toch wordt het hart bekommerd, als het ziet hoe gemakkelik jonge mensen hedendaags tot geloof en bekering komen. De gebroken geest en het gebroken en verslagen hart, de offeranden die God niet verachten zal, ontbreken al te zeer. Het schuldgevoel, het besef van diep bederf en hopeloze verlorenheid, het ontwaakt en aanklagend geweten, het gezicht van een heilige God met Wie wij te doen hebben, de erkenning van de onverbiddelike eisen van Gods heilige wet, deze en soortgelijke noodzakelike kenmerken, die met de waarachtige bekering gepaard gaan, worden niet of in geringe mate gevonden. Het gevolg hiervan is, dat het ernstig, nauwgezet leven, dat zich afscheidt van de wereld en haar ijdelheid, van de zonde en haar wellust, en dat met mening en beslistheid de dierbare Heiland volgt, te zeer onbekend is; en dat men zich veel veroorlooft, hetwelk om het minst te zeggen, zeer twijfelachtig is; en hetwelk vijftig jaar geleden, als de belijder niet passende zou beschouwd geweest zijn.

Ik moet hier de naam noemen van een man wiens prediking op mijn jeugdig gemoed, toen ik student was, een onvergetelike indruk heeft gemaakt, en grote kracht op mijn leven heeft uitgeoefend; bij wie de zo gewenste en zo noodzakelike vereniging van de "wet-prediking" en de "geloofs-prediking" gevonden werd; van wie ik meermalen gezegd heb, dat ik wel zou verkiezen lidmaat te zijn van de gemeente, waar hij als leraar stond; de man die helaas, te vroegtijdig door de dood aan onze Kweekschool is ontvallen; ik bedoel de waardige Prof. John Murray. Hoe menigmaal heb ik hem de weg der zaligheid, uit vrije genade, door het geloof alleen, met eenvoud, met duidelikheid, met degelikheid, met kracht, horen verkondigen; hoe menigmaal weer was zijn prediking ontzettend ernstig over de heiligheid van die God, met Welke wij te doen hebben, over de onverbiddelike eisen van de heilige wet van de Heer, over de gruwelikheid der zonde; over de zekerheid en de verschriklikheid van het oordeel Gods, enz. Ook nog na bijna vijftig jaren, alsof het maar onlangs gebeurd is, heugt mij de dienst een Zondag, door hem waargenomen. Zijn tekst-woord was: "Vreselik is het te vallen in de handen van de levende God; want onze God is een verterend vuur." Nog staat mij zijn plechtige gestalte voor de geest; nog hoor ik de ernstige stem, en nog ernstiger woorden; nog gevoel ik de kracht, die het woord vergezelde; nog herinner ik mij de uitwerking die over de ganse gemeente gevoeld werd, zodat het zo stil werd dat men een speld had kunnen horen vallen. Het was waarlik "de man Gods" met "het Woord Gods." Doch genoeg hierover.

Laat mij voortgaan en spreken van "Herleving" vijftig jaren geleden en daarna. Het is niet nodig dat wij zeggen wat wij door "Herleving" of "Opwekking" verstaan.

Ik heb gedurende mijn leven twee zodanige "herlevingen" beleefd. De éne, waarvan alleen

ik nu wens te spreken, vond plaats toen ik een knaap was van 14 en 15 jaren. Het was in de jaren '61 en '62 der vorige eeuw. Degenen die zodanige "herlevingen" afkeuren en veroordelen als zijnde bloot "mensewerk" en "opwinderij" en "dweperij," betonen daarmede dat zij nooit met eigene ogen hebben gezien, en in eigene ondervinding hebben doorleefd, zulke gezegende tijden, die zo kennelik door de Geest Gods werden gewrocht, en ook de gezegendste vrucht én voor tijd én eeuwigheid dragen. Het was dan in gemelde jaren, dat een golfslag van ontwaking en herleving over vele gemeenten van onze Kerk, vooral in het bovenland, ging. Heilbegeerte en behoefte om tot gebed samen te komen, werden algemeen gevoeld; bidstonden werden dan ook overal, in de verschillende buitenwijken der gemeenten besteld; in het begin werden alleen degenen tot die samenkomsten toegelaten, die vrijmoedigheid hadden om in het gebed voor te gaan; want men was bevreesd, dat die vrijmoedigheid zou verstoord worden in geval er blote toehoorders waren; doch men kon deze bepaling niet volhouden, vanwege het groot en toenemend getal van ontwaakten en heilzoekenden die toegang zochten tot die samenkomsten; het duurde dan ook niet lang of een buitengewone geesteskracht nam bezit van die samenkomsten en een stroom van gebed en geroep om de genade Gods, overweldigde ze. De leraar der gemeente, waarvan wij vooral spreken, was Ds. van der Lingen, van de Paarl; alhoewel hij zich niet ertegen verklaarde, of de beweging tegenstond, openbaarde zich toch in het begin bij hem een stille vrees en huivering, zodat hij geen vrijmoedigheid had om die samenkomsten te leiden. Doch dit duurde niet lang of ook hij ondervond in zijn eigen gemoed de krachtdadige werking van de Geest van God.

(Te worden vervolgd.)

De reeds bekende brochure *De Afrikaner en de Onzedelikheid*, van Prof. N. J. Brümmer, beleeft tans 'n tweede oplaag. De waarde van het oorspronkelike stuk is aanmerkelik verhoogd in deze tweede uitgave door de bijvoeging van enige Hoofdstukken over verwante zaken, zoals *Het Ouderlik Tehuis*, *Huiselikheid* en *Gemengd Baden*.

Het boekske bevat wijze raadgeving en verdient wijd en zijd verspreid en gelezen te worden. Hier en daar zijn de proeven niet zorgvuldig gelezen: In paragraaf 3 bl. 37, verschijnen de volgende woorden en uitdrukkingen foutief: "twentig," "*terwijl* de dagen boos zijn," "te beste," "handteren," "eentoning," en langs "kritiek" vinden wij "critici."

't Boekje is van de Universiteits-Boekhandel, Stellenbosch, tegen 6d. stuk (50 voor 25s.) postvrij te bestellen.

Een Bladzijde uit de Geschiedenis van onze Kerk.

(DE TWEEDE GEMEENTE VAN CALVINIA.)

(Ds. G. A. Scholtz.)

De tweede gemeente van Calvinia heeft slechts vijf (5) jaren bestaan, en werd toen herenigd met de moedergemeente. Wat was de oorzaak van de stichting van deze gemeente?

In de Synode van 1876 werd er "een memorie "ingeleverd van de Heren J. N. van der Merwe, I. "H. Visagie en I. P. J. van der Merwe van Cal-"vinia, zich noemende Kommissie door hun mede-"lidmaten afgevaardigd om in persoon voor de "Synode te verschijnen en needrig te verzoeken "dat het de H. E. Synode moge behagen een of "ander middel te beramen waardoor in hun geeste-"like behoeften beter voorzien zal worden."

Na Prof. Hofmeyrs vertrek van Calvinia in 1858 was de gemeente enige jaren vakant, en eerst in 1862 werd Ds. Thomas McCarter, pas uit Schotland, aldaar bevestigd. Deze leraar is de Hollandse taal nooit helemaal machtig geworden, en daar de gemeente zeer uitgestrekt was, en vele van de leden slechts éénmaal in 't jaar naar Gods Huis kwamen, was het uiterst moeilik hem te volgen, en allengskens ontstond er ontevredenheid.

Prof. Hofmeyr deed wat hij kon om nu en dan de gemeente te bezoeken, maar de ontevredenheid nam toe. Eindelik kwam het zover dat gemelde memorie bij de Synode ingeleverd werd, en de drie leden persoonlik voor de Vergadering verschenen.

De memorie werd verwezen naar de Rechts Kommissie, die de aanbeveling deed "dat er een "Kommissie benoemd worde om staande de ver-"gadering in overleg met de Kommissie van de "Ring van Tulbagh, de betrokken partijen te ont-"moeten, en indien mogelik tot een gewenste "schikking te komen." Dit werd aangenomen en Di. A. D. Lückhoff (Actuarius), A. I. Steytler en J. H. Neethling (Stellenbosch), tezamen met de oudd. van Somerset Oost en Montagu, werden benoemd. Het rapport van deze Kommissie was "dat na mislukking van enige ándere aan de betrok-"kene partijen voorgestelde plannen, er slechts "één voorstel was waarmede beide zich konden "verenigen, namelik dat aan de Rings Kommissie "opgedragen worde om zonder uitstel een tweede "gemeente te stichten met Calvinia als midden-"punt, waarover de Kommissie echter geen ge-"voelen uitspreekt." Na diskussie, en nadat er meer dan een voorstel ingediend werd, besloot de vergadering op voorstel van Ds. G. W. Stegmann, Jr., "Het voorstel in het Rapport vervat worde aangenomen."

In het begin van 1877 vergaderde de Kommissie van de Ring van Tulbagh, te Calvinia, n.l., Di. W. Murray, C. Rabie en W. Robertson, en werd volgens besluit van de Synode de tweede gemeente van Calvinia gesticht zonder grenslijnen en met Calvinia als middenpunt. 197 leden sloten zich aan bij deze gemeente, en namen 't op zich voor Kerk en pastorie en predikants salaris te zorgen ! De ontevredenen waren veel meer, maar om begrijpelike redenen kwam men niet te voorschijn.

Ds. W. Robertson werd aangesteld als Konsulent. In Augustus, 1878, werd de proponent G. A. Scholtz, die destijds hulpprediker aan de Paarl was, gevraagd om enige maanden de gemeente te bearbeiden. Er was een pastorie gekocht, en een woonhuis werd varanderd in een tijdelik kerkgebouw. In het begin van 1878 werd Ds. Scholtz er beroepen, en op de 13de Julie bevestigd als de *eerste* leraar van deze tweede gemeente. Slechts de Konsulent was er, geen ander lid van de Ring van Tulbagh. Aan de handoplegging nam ook deel Ds. McCarter.

In 1882, verzocht Ds. McCarter om zijn Emeritaat en vertrok hij naar Schotland, en enige maanden later, in September, werd Ds. Scholtz naar Hope Town beroepen, en besloot hij te gaan. Maar eerst werden ernstige pogingen aangewend om de twee gemeenten met elkander te verenigen.

Prof. Hofmeyr was juist met het September Nachtmaal te Calvinia, en meer dan één vergadering werd door hem gehouden met de beide Kerkeraden.

Daar de Ring van Clanwilliam juist in Oktober te Clanwilliam zou vergaderen, werden verzoeken van beide Kerkeraden aan de Ring gedaan om de gemeenten optewekken te herenigen. De Ring besloot dan ook een brief in die zin aan de betrokkene Kerkeraden te richten. Het concept van die brief werd door Prof. Hofmeyr opgesteld. Ds. S. H. Kuhn van Amandelboom (Williston), werd tot Konsulent van beide gemeenten benoemd.

Nadat Ds. Scholtz zijn demissie ontvangen had op de 29ste Okt., en Ds. Kuhn de voorzitterstoel had ingenomen, was het een ernstig ogenblik toen hij de Kerkeraad van de tweede gemeende verzocht om nu finaal tot hereniging te besluiten. Maar er was één moeilikheid, waarover het scheen dat men niet kon komen — en vreemd genoeg — 't was de kwestie van zitplaatsen in de moederkerk. De tweede gemeente begeerde dat al de zitplaatsen vakant zouden verklaard worden, en dat er dan moest geloot worden, naar de ouderdom van de leden. Dit wilde de Kerkeraad van de moedergemeente niet,— slechts de linker vleugel van 't oude kerkgebouw. En toen Ds. Kuhn die avond de Kerkeraad van de tweede gemeente verzocht om intewilligen scheen het bijna of de gehele zaak schipbreuk zou lijden — de meerderheid stemde ertegen. De Konsulent keek naar de leraar die zijn demissie ontvangen had, en verzocht hem de vergadering toe te spreken. Met biddend opzien naar boven vroeg Ds. Scholtz aan de broeders of hij zou spreken of zwijgen ! Ja, hij moet spreken. Hij erkende dat het voorstel van de moedergemeente niet billik was, maar, zeide hij, dat het ogenblik nu gekomen was om de Heer op Zijn woord te nemen : " die zichzelven vernedert, zal verhoogd worden," en dat men nu ter wille van de toekomst de stap in de diepte moest doen, anders was zijn prediking de laatste vijf jaren tevergeefs. Hij ging zitten, en de Konsulent deed weer de vraag of men nu genegen was op de voorwaarde gesteld door de moedergemeente, te verenigen. Onder plechtige stilte stonden nu al de leden op — en de breuke was geheeld !

Zondag morgen nam Ds. Scholtz afscheid van de gemeente, en in de avond kwam de gemeente voor het laatst bijeen in het tijdelik kerkgebouw. Een kort gebed werd er gedaan, en de ganse gemeente ging toen, nadat de deur gesloten was, in plechtige optocht, naar de oude moederkerk. Meer dan een stille traan van droefheid, en ook van blijdschap werd gestort. In de linkervleugel, nam de gemeente plaats, en Ds. Kuhn sprak een hartelik woord van welkom en bovenal dankte hij God dat die breuke, die bijna zes jaren had geduurd, nu geheeld was !

Een Ideaal voor Predikers van Gods Woord.

[Openingsrede van de Voorzitter voor de Uitvoerende Raad van de O.V.S. Zending in Noord Rhodesia, Ds. C. P. Pauw, gehouden te Madzimoyo, 6 Mei, 1918.]

2 Kor. 2 : 17.

Geachte Broeders, het woord waarbij ik uw aandacht bij het begin van onze werkzaamheden wens te bepalen, vindt gij in dit tekstvers. Onze eerste roeping in het zendingveld is om het Woord Gods te prediken. Immers wij zijn hier op het grote bevel van de Meester " gaat dan henen, predikt het Evangelie."

Te midden van al de bijzaken waarmee wij ons als zendelingen bezig moeten houden, lopen wij soms gevaar om, wat het eerste komen moet, een ondergeschikte plaats te doen innemen. Aan dit gevaar zijn wij allen blootgesteld. Het past ons dus biddend hiertegen te waken.

Wat ons veel helpen zal om onze heilige roeping hoog te houden, is een ideaal bij de prediking, een voorbeeld dat wij streven na te volgen. Hiertoe is nodig dat wij zoveel mogelik lezen wat en hoe

anderen prediken, en waar het kan, werken over de predikkunde bestuderen. Zo wordt ons ideaal gevormd en gescherpt.

In ons tekstvers vind ik een ideaal ons door de grote zendeling en prediker voorgesteld. En al zou deze de laatste zijn om te beweren dat hij altijd zo en slechts zo gepredikt heeft, toch is het zeker dat er weinigen zijn die er zo nabij kwamen als hij. Vandaar zijn grote kracht als zendeling en prediker. Broeders, zal onze prediking niet krachtiger zijn en meer vrucht dragen, als wij dit ideaal het onze maken?

In dit woord stelt de apostel ons voor:

I. Wat de prediker vermijden moet en

II. Dat waarnaar hij streven moet.

I. *Wat dan moet de prediker vermijden?*

(a) Oneindig veel, doch wij bepalen ons heden bij ons tekstvers. "Want wij dragen niet, gelijk velen, het Woord Gods, te koop." d.w.z., wij drijven geen handel met het woord van God, wij prediken niet om een verdienste, om den brode, of om vuil gewin. Dit moet vermeden worden.

Hiervan werd de Apostel werkelik beschuldigd, en juist door degenen die zulks deden, valse leraars die om vuil gewin zich als predikers aanmeldden.

Verwondert u dus niet indien dit u vandaag nog als predikers van het Evangelie, ja zelfs als zendelingen in 't aangezicht geworpen wordt. Paulus, toegewijd aan 's Heren dienst, zodat hij van ganser harte kon zeggen: "Wiens ik ben, en Wien ik dien," de man die alles veil had voor de zaak des Evangelies, en zijn leven er voor inschoot, deze een bedienaar des Woords om vuil gewin! Zo oordeelden de vijanden van zijn Evangelie. En heden oordeelt men nog zo daar waar Christus en Zijn Evangelie geen plaats in het hart en het leven heeft.

"Wij dragen het Woord Gods niet te koop." Hij werpt de beschuldiging van zich en waarschuwt ook alzo alle predikers van Gods Woord om zich van deze overtreding rein te bewaren. De arbeider, ook hij die in het Woord arbeidt, is zijn loon waardig, doch deze durft nimmer om tijdelik gewin in de eerste plaats zijn werk doen.

Laten wij echter zeer voorzichtig zijn in ons oordeel over anderen omtrent deze zaak. Een ieder zie toe dat het tussen hem en God recht is. Oordeelt niet opdat gij niet geoordeeld wordt.

(b) Doch is deze nu de enige wijze waarop men het Woord Gods te koop dragen kan? Is geldelik gewin door de prediking van het Woord dan het enig vuil gewin dat men erdoor behalen kan? 't Is misschien het grofste, maar niet het enige.

(1) Een prediker van naam, willen wij dit ook niet graag zijn in een meer of minder mate? En is het niet soms meer om de naam dan om de inhoud en kracht van onze boodschap? Wat zullen de hoorders ervan zeggen, en niet, Welke vrucht zal mijn preek afwerpen, is al te dikwels onze eerste vraag. O hoeveel van het eigen ik, van het vlees, zit er nog in ons preek-werk! Het moet er uit, want hoe meer van het Ik des te minder van Christus, en des te lager zakken wij op de ladder van ons ideaal.

(2) Hoe dikwels prediken wij enkel uit plichtsgevoel; zonder hoger drang? Wij moeten, anders staat de kansel ledig. En wij doen het en ontvangen ons loon daarvoor, in dit geval een gerust geweten, omdat wij onze plicht gedaan hebben. Deze gerustheid is de prijs die wij voor onze preek ontvangen. En is dit niet maar een verfijnde vorm van handeldrijven met Gods Woord, en de oorzaak waarom zo vaak onze boodschap morsdood is?

(3) Nog een enkel geval. Bij de verdediging van eigen kerkleer en de wederlegging van die van anderen, hoezeer is het ons te doen om eigen standpunt te laten zegevieren, meer dan om de waarheid Gods op de voorgrond te brengen. Het is ook mogelik een handeldrijven met Gods Woord waardoor het Ik van mijn eigen Kerkgenootschap wast, en helaas! Christus minder wordt.

In onze strijd tegen de Roomsen hebben wij hiertegen te waken wat onszelf betreft. En vooral moeten wij onze Evangelisten en onderwijzers hierin leiding geven. Zij toch komen gedurig met de tegenpartij in aanraking, die vaak geslepen is in de polemiek tegen ons Protestanten. Wij kunnen het haast dus niet laten van onze kant de nodige toerusting te geven tot de strijd, maar gewaakt moet worden dat de strijd niet ontaardt in een handeldrijven met Gods Woord tot zelfverheffing, waarvan de vrucht enkel geestelike hoogmoed en vijandschap zal zijn. Heeft het ons niet bij onze laatste Gemeente Raadsvergadering getroffen dat het bezwaar van onze ouderlingen tegen het teken van het kruis op het graf van een Christen meer gegrond was op anti-Rooms gevoel dan wel op een besef van het kwaad dat uit dit gebruik voortspruiten kan?

Ziedaar de negatieve zijde van ons ideaal — wat wij vermijden moeten. Maar de Apostel laat het niet hierbij, hij klimt hoger op en stelt ons ook voor:

II. *Dat waar wij naar streven moeten.*

In vier korte, maar krachtige, goddelike trekken schetst de apostel ons het voorbeeld. (1) Maar als uit oprechtheid. (2) Maar als uit God. (3) In

de tegenwoordigheid Gods. (4) Spreken wij het in Christus. Wij zullen dus streven om te prediken

(1) *Als uit oprechtheid.* Wat wil dit zeggen? Dit namelik, dat wij prediken enkel om het doel te bereiken, waartoe God de prediking ingesteld heeft. En welk is dit doel? Het is de redding van verlorengaande zielen en de opbouwing van Zijn uitverkoren gemeente door Jezus Christus tot verheerliking Gods.

En om met zulk een oprechtheid te kunnen prediken moeten wij zelf van ganser harte geloven wat wij prediken. Wat dunkt u, zullen wij niet met meer huivering, en siddering en angst terwille van de zielen die ons aanhoren, prediken, indien wij van ganser harte geloofden in de eeuwige verdoemenis? Zal daar dan ook niet meer drang en ontfermde liefde zijn in ons aanbod van de eeuwige verlossing door Jezus Christus? En indien wij van ganser harte geloofden in, en persoonlik meer getuigen konden van de waarheid dat Christus ons nu in dit leven reeds verlost, niet alleen van de vloek en de straf der zonden, maar ook van de macht en de heerschappij van alle zonde, zou onze prediking van deze waarheid niet veel vruchtbaarder zijn bij onze hoorders? O dit gebrek aan deze oprechtheid! En welke droevige gevolgen voor onszelf en anderen!

(2) *Maar als uit God.* Steeds hoger klimt het ideaal. Niet alleen als uit oprechtheid maar ook als uit God.

(a) Mijn persoonlike roeping als prediker komt van God zelf. Hiervan is Paulus overtuigd, zodanig dat hij het bij de aanhef van bijna elk van zijn brieven in de een of ander vorm herhaalt. "Een geroepen Apostel, een Apostel door de wil van God, een Apostel niet geroepen door mensen... maar door Jezus Christus, en God de Vader, een Apostel van Jezus Christus naar het bevel van God," zo staat er telkens.

En willen wij als predikers gelijk een Paulus volharden in voor- en tegenspoed, in tijden van enkel ploegen en zaaien, zowel als in oogsttijden, dan moeten wij gelijk als hij, uit God prediken, verzekerd zijnde dat onze roeping uit God zelf is. Twijfel hieromtrent verzwakt en maakt moedeloos. Verzekering ervan beurt op, want het doet tot God zelf opzien en sterkt onze afhankelikheid van Hem.

(b) Doch dit is niet al. "Maar als uit God." Niet alleen de prediker maar ook zijn boodschap is uit God. Het is in de eerste plaats uit Gods Woord genomen. Doch het is meer dan dit. De biezondere boodschap die ik op deze plaats en gedurende dit uur lever, heb ik van God zelf ontvangen. Paulus kon zeggen gelijk de oude profeten "Zo zegt de Here der heirscharen." Kunnen wij dit van onze preken zeggen? Laat ons erom bidden, opdat wij uit God prediken mogen.

(3) *In de tegenwoordigheid van God.* Wij zullen prediken alsof God zelf tegenwoordig is.

(a) Welk een bemoediging! God zelf is hier als getuige dat ik de waarheid, Zijn eeuwige waarheid verkondig. En zo God voor ons is, wie zal tegen ons zijn? Men kan het dan wagen alleen te staan, al heeft men het ganse gehoor tegen zich. En in het zendingveld, waar wij zo dikwels tegen de muur van het heidendom spreken moeten, zal het voor ons veel betekenen als wij ertoe kunnen komen om gelijk een Paulus, steeds onder het gezegend besef van Gods tegenwoordigheid te spreken. Ik mocht te Wellington als jongeling preken. De godzalige vader Murray zou achter mij in de kansel zitten. Vóór wij het ouderlik huis verlieten, nam mijn vader mij opzij en zeide: "Mijn jongen, gij behoeft niet bang voor hem te zijn, zijn tegenwoordigheid daar zal u helpen, hij bidt voor u." En welk een hulp en steun en kracht moet dan de tegenwoordigheid van God zelf voor ons zijn!

(b) Maar welk een waarschuwing voor ons predikers! In de tegenwoordigheid Gods. Als Zijn boodschappers hebben wij Zijn boodschap ontvangen, maar Hij gaat zelf mee, is tegenwoordig bij de samenkomst, en de aandachtigste hoorder. Wij kunnen Zijn boodschap niet verknoeien zonder dat Hij het weet. Zal het ons niet van traagheid, en onbedachtzaamheid, en biddeloosheid bij ons preekwerk, verlossen, indien wij altijd als in de tegenwoordigheid Gods zouden prediken?

Hij kent Zijn schapen en heeft ze lief, Hij moet ze voeden door ons. Hij weet wanneer wij ze in de grazige weiden van Zijn Woord doen nederliggen, en langs de stille wateren van Zijn Geest voeren. Maar Hij weet ook wanneer wij ze in de dorre woestijn van onze losse gedachten en holle klanken brengen. Met welgevallen ziet Hij neer op de herder die Zijn kudde met vette tarwe voedt. Maar wat moet Hij zeggen van de ontrouwe herder?

(4) *Spreken wij het in Christus?* Ziet broeders, dit is het hoogste waarbij wij komen kunnen en zal ons in staat stellen om het voorgaande te bereiken. Het betekent in de innigste gemeenschap met Christus door Zijn Geest. Zijn gezindheid, Zijn liefde, Zijn heiligheid moeten ons vervullen. En Hij heeft ons de Heilige Geest gegeven in al Zijn volheid. Van onze kant moeten wij slechts volkomen aan Hem overgegeven zijn. Hij moet ons geheel en al hebben.

Welk een ideaal! En wie is tot deze dingen bekwaam? Hij die u roept, is getrouw, die het ook doen zal.

Hij zal leiden 't zacht gemoed
In het effen recht des Heren;
Die Hem needrig valt te voet,
Zal van Hem Zijn wegen leren.

Amen.

DE BIJBEL IN HET AFRIKAANS.

(Dr. B. B. Keet, Graaff Reinet.)

Verblijdend zijn de tekenen van belangstelling die van onverwachte zijde in de laatste jaren getoond worden in zake de Bijbel in onze volkstaal. Meer dan verblijdend zijn de waarderende aanmerkingen in de voorlaatste uitgave van het "Gereformeerd Maandblad" uit de pen van onze hoog-gewaardeerde Prof. Marais. Of wij nu gelijk hadden of niet, wij jongeren hebben steeds de indruk gehad dat, in dit allergewichtigst werk voor ons volk, (want een arbeid van deze slag is in de eerste plaats een arbeid voor het volk) wij alleen de moeilikheden en tegenstand zouden moeten overkomen, wat zeker geen inpiratie kon geven tot zulk een geestdrift-eisend werk. Nu mogen wij rekenen op de behulpzame en opbouwende kritiek van hen die na vele jaren in de school der wetenschap en der levenskennis hun sporen reeds hebben verdiend. Iets dat voor het welslagen van deze eerste Afrikaanse Bijbelvertaling onontbeerlik is. Gaarne wil ik daarom gebruik maken van de gelegenheid welke mij aangeboden wordt in het "Gereformeerd Maandblad," om de gehele kwestie van de Afrikaanse Bijbel te bespreken, eerstens uit principieel standpunt en daarna met het oog op de praktiese moeilikheden, waarbij de samenwerking van alle belangstellenden hartelik wordt gevraagd. Komen wij bij dit laatste, dan zullen de bedenkingen, door Prof. Marais in 't midden gebracht, worden behandeld. Tans bepalen wij ons erbij om andere bedenkingen uit te lokken, met 't oog op de taak welke de vertalers wacht. Hoe groter de kring van samenwerkers wordt, des te groter zal de waarschijnlikheid zijn dat het werk van blijvende waarde zal blijken. En hier mag zeker gezegd worden dat het een arbeid behoort te zijn van geen klein college van vertalers alleen, doch van de bekwaamsten en besten onzer godgeleerden en taalkenners. De hulp van dezen wordt bescheiden doch dringend door die vertalers ingeroepen.

Uit principieel standpunt willen wij de kwestie van een Afrikaanse Bijbel onder drie hoofden behandelen :* (1) of een Afrikaanse overzetting van de Bijbel nodig is ; (2) hoe dit werk verricht moet worden ; en (3) aan wie het moet opgedragen worden.

1. *De wenselikheid van een Afrikaanse Bijbel.*— Het is nodig dat wij even teruggaan zullen in de geschiedenis n.l., tot de tijd van het ontstaan van ons Grieks Nieuw Testament. Als er één feit vaststaat met betrekking tot de taal waarin het Nieuwe Testament geschreven is, dan is het dit feit, dat het Griekse Nieuwe Testament een gedenkteken is van de natuurlike, frisse, levende taal van het volk. Vooral in latere tijd is het te over bewezen door Nieuw Testamentici, dat het Hellenisties Grieks, waarin ons Nieuw Testament geschreven is, de levende wereldtaal was van de tijden der Keizers, zowat tussen de jaren 300 V.C. en 600 N.C. Dit was de taal, welke in die tijd overal gangbaar was, en in die levende taal hebben ook de Nieuw Testamentiese schrijvers de boodschap van 't Evangelie opgesteld en de wereld ingezonden. Natuurlik hebben wij te onderscheiden, zoals altijd, tussen de gesproken en de geschreven vorm van de taal. De laatste is altijd meer gebonden aan regels, afgerond en vereffend, terwijl de eerste dikwels vrij en ongekunsteld uit de behoefte van het ogenblik geboren wordt. Dan weer is er verschil onder verscheidene schrijvers, en bij sommigen was het verschil tussen de gesproken en geschreven vorm meer opvallend dan bij anderen. Voorts is ook op te merken, dat het Bijbels Grieks enigszins verschilt van het gewone litteraries Grieks. Tegen Deissmann is door latere Griekse geleerden bewezen dat de taal van het Nieuwe Testament een eigenaardig karakter draagt, waardoor men gerechtigd is om te spreken van een bepaald Bijbels of Nieuw Testamenties Grieks, dat in vorm en stijl op een eigen karakter kan aanspraak maken. Maar ook hier is er verschil onder de schrijvers. De apostel Paulus, vooral, schrijft, naar het gezegde van Deissmann, een natuurlik, ongekunsteld Grieks, dat uit zijn hart opwelt, zonder dat hij zich biezondere moeite geeft aangaande de vorm waarin hij zijn gedachten stelt ; en hij gaat voort : "De brieven van Paulus zijn monumenten van de volkstaal ; zijn woordeschat is van die aard dat een grammaticus met Attiese neigingen gedurig korrekties zou aangebracht hebben, om ontslagen te zijn van de woorden die door de letterkunde verboden worden. Maar het zou verkeerd zijn litteraries Grieks van de apostel te verwachten : hij was geen letterkundige, maar een schrijver van brieven, die gesproken heeft zoals het gewone volk van Efeze en Korinthe sprak ; hij was eenvoudig Paulus, die de wereldtaal van Azië, Europa en Egypte kende, Paulus met een aangeboren welsprekendheid en een profetiese pathos, geboren uit zijn vurige ziel ; en zoals hij gesproken heeft, zo heeft hij geschreven." (*Schaff-Herzog* : *Real-Encyc. Art. Hellen. Gksch.*) Verder in hetzelfde artikel zegt Deissmann : "De Evangeliën zijn een monument van de volkstaal... Zij wemelen van woorden die de gruwel van de Atties-gezinden waren." Wanneer wij nu begrepen hebben dat het Hellenisties Grieks, waarvan hier sprake is, ontstaan is uit Atties Grieks, de taal van de geleerden, de klassieke taal, onder inwerking van

*Ik volg hier hoofdzakelik een voorlezing door mij te Stellenbosch gehouden in Augustus, 1914.

de ongekunstelde, soms ruwe maar toch krachtige volks-Grieks, dan zien wij welk een treffende overeenkomst er bestaat tussen de toestanden van die tijd en onze hedendaagse toestanden. De voorstanders van een Afrikaanse Bijbel willen alleen het voorbeeld van de apostel Paulus en de schrijvers van de Evangeliën volgen door niet het geleerde Nederlands, dat toch maar aan zeer weinigen in Zuid-Afrika eigen is, te gebruiken, doch het levende krachtige Afrikaans dat met ons leven één geworden is.

Wij komen tot een later tijdperk, de tijd van de Kerkhervorming. Gedurende de middeleeuwen is om verschillende oorzaken de gezonde regel van de Bijbel in de volkstaal verzaakt geworden. Reeds het oud-Katholicisme ging de weg uit en het middeleeuws Katholicisme ging daarop voort, totdat langzamerhand de Rooms-Katholieke Bijbel vereenzelvigd werd met de Vulgaat, een vertaling die in de Latijnse taal geschreven is. Er kwam weliswaar, een kentering tegen het einde der Middeleeuwen, zodat door iemand uitgerekend is, dat er tussen de jaren 1466 en 1521 (dus nog lang voordat Luther zijn Bijbelvertaling uitgaf), achtien komplete uitgaven van Duitse Bijbels uitgegeven waren. De Roomse Kerk echter, welke aan de gewone leek het recht betwist om de Bijbel uit te leggen, ging die neiging om de Bijbel in de volkstaal te stellen tegen, en veroordeelde door middel van verscheidene Pausen en Concilies de vertalingen van de Bijbel totdat eindelik op het Concilie van Trente (1546) vastgesteld is, dat de Vulgaat zou beschouwd worden als de enig korrekte vertaling van de Heilige Schrift, en als de officiële tekst zou dienen, waarop beroep gedaan moest worden in alle vraagstukken welke de leer of de zeden betroffen. Zo moet de Rooms-Katholiek zijn Bijbel uit de hand van zijn kerk ontvangen en hoewel het hem niet beslist verboden wordt de officiële Latijnse tekst te lezen (wat trouwens de bevoegdheid van de grote menigte te boven gaat) toch beschouwt de kerk het wenselik dat hij zijn lering van haar ontvangt en niet rechtstreeks uit de Heilige Schrift. In de praktijk kwam het dan op dit laatste neer ; de gewone leek las zijn Bijbel niet omdat het in een voor hem onverstaanbare taal geschreven was. Hiertegen kwam Luther in verzet, in de eerste plaats in zijn eigen persoon en toen in de stelling dat de Schrift niet alleen voor de priester maar ook voor de gewone leek bedoeld was. Wat in onze gereformeerde theologie genoemd wordt de *perspicuitas Scripturæ* of duidelikheid van de Schrift, waardoor bedoeld wordt dat de Schrift duidelik is in de dingen welke onze zaligheid betreffen, vormde één van de grondslagen der Reformatie. Daarom kon het niet anders of Luther moest, om de Bijbel toegankelik te maken voor allen, een Duitse vertaling bewerken en keerde hiermede terug tot hetzelfde gezonde beginsel dat de schrijvers van het Nieuwe Testament bezielde n.l., om de Bijbel in de volkstaal te stellen. Typies zijn de bezwaren die tegen deze vroege pogingen werden geopperd, waar wij b.v., lezen dat Berthold, aartsbisschop van Mainz in de jaren 1485 en '86, 'n edict uitvaardigde tegen het drukken van godsdienstige boeken in het Duits, omdat de Duitse taal ongeschikt zou zijn voor godsdienstige denkbeelden en het bezigen daarvan een soort heiligschennis zou betekenen. Nu beweren wij voor geen enkel ogenblik dat het geval van een Afrikaanse Bijbel precies op gelijke voet staat met de toestanden in het Reformatories tijdvak, doch hier spreekt toch een beginsel ten duidelikste, en wij dienen voorzichtig te zijn, dat wij ons niet scharen aan de kant van Pausen en Concilies, maar een de kant van Luther en de apostelen en de schrijvers der Evangeliën.

(Wordt vervolgd.)

Het Rooth Rapport over de Onwettige Drankhandel.

(Ds. Wm. Nicol, Johannesburg.)

De Kerk in Transvaal wordt tans geschud en gewogen door de strijd omtrent de drank. Het rapport l.l. Mei, door het Gekozen Komitee uitgebracht, heeft wel veel om zich aan te bevelen, maar doet, in verband met de onwettige drankhandel, 'n aanbeveling, waartegen de Kerk zich ongetwijfeld met kracht verzetten zal. De aanbeveling is, namelik, dat 'n vaste hoeveelheid drank door de werkgever of door kantienen, onder beheer van de Regering, geregeld verkrijgbaar zal zijn voor de naturellen. De drank zal bestaan uit kafferbier, moutbier, en zuiver natuurlike wijn van goedgekeurde alkoholiese sterkte.

Het gewaande motief van deze aanbeveling is zeer lofwaardig. Er is bij vele kaffers 'n zucht naar drank. Omdat de drankverkoop tans geheel verboden is, kan deze zucht niet op wettige wijze bevredigd worden. Vele zwakke karakters onder de blanken hebben getracht uit deze gelegenheid winst te trekken, en zijn door de onwettige drankhandel in de gevangenis geraakt. Het gewaande motief is dan om op wettige wijze de zucht te bevredigen, de handel te eindigen, en de gevangenis te sluiten.

Wat zijn nu de bezwaren tegen dit voorstel ?

1. Dit is in strijd met de loop van de beschaving, of laat ons liever zeggen, met de ontvouwing van het Godsbestuur. Onze Kerk heeft nog nooit 'n kras besluit tegen de drankhandel als 'n geheel willen nemen. Het feit dat vele vrome voormannen

van onze Kerk hun bestaan daardoor hebben, is bewijs genoeg dat dit niet maar zo eensklaps verworpen kan worden. Al vier de Synoden hebben besluiten ten gunste van de plaatselike keuze genomen. Deze besluiten zullen onzin zijn, indien dit niet betekent dat de Kerk verlangt naar de dag wanneer de drankhandel aanmerkelik ingekort zal worden. Dit is immers ook de loop van de geschiedenis. In Amerika wordt er in 28 uit de 48 staten geen drank meer verkocht. Indien de Nationale Drankverbod Wet zijn loop gaat, zoals verwacht wordt, zal de drank in de Ver. Staten geheel verboden worden in 1924. Ook in Engeland is er 'n belangrijke vermindering in de hoeveelheid graan voor drank verbruikt, en terwille van de vriendschap met Amerika zal er waarschijnlik nog verder vermindering plaats hebben. Dit is de loop van de geschiedenis. In een of ander vorm wordt de drankhandel over de gehele wereld beperkt. In ons land wil men daarentegen de drankmarkt gaan openzetten voor 'n nieuwe klanditie van ruim 'n half-millioen. 't Is 'n dwaas die zich tegen de geschiedenis verzet.

2. 't Is het dunne eind van de wig. Het Komitee beveelt aan kafferbier, moutbier en wijn. Dit is absoluut in strijd met de getuigenis die ze ingewonnen hebben. De grote meerderheid van de getuigen lopen in twee logiese richtingen. Men wil òf alles onthouden òf alles geven. Onder de tegenstanders van het verbod zijn er mannen van gewicht, die menen dat ook spiritualieën in de regerings kantienen verschaft moeten worden. Zo spreken b.v., Kol. Truter, de kommissaris van politie, Kol. Vachell, de onder kommissaris te Johannesburg, en Mnr. Macfie, hoofdmagistraat te Johannesburg. Wij erkennen ook geredelik dat indien alle soorten van drank, in enige hoeveelheid, voor de kaffers verkrijgbaar gesteld worden, de onwettige drankhandel meteens zou vervallen. Doch dit kan het Komitee niet zo meteens aanbevelen. Het publiek kon dit niet alles meteens slikken. Daarom komt nu eerst het dunne eind van de wig. Doch het zal daarbij niet kunnen blijven. Spoedig zal men vinden dat de onwettige handel in brandewijn ongestoord en vermeerderd voortgaat. Vermeerderd, omdat ook bij vele kaffers die nu niet drinken, de lust naar sterke drank dan zal zijn opgewekt door de regerings-sopie. Dan zal de drankhandelaar het heft in handen hebben. Het publiek dat zoveel toegegeven heeft, zal ook nog 'n stapje verder moeten gaan, en de kaffers van brandewijn voorzien.

3. Er zijn in Transvaal ontwikkelingen op het gebied van de drank aanstaande. Er zijn niet weinigen in de Westelike Provincie die grote dingen voor hun produkten verwachten, wanneer de nieuwe markt geopend wordt. Indien slechts de kaffers op de Rand ertoe gebracht kunnen worden om gemiddeld zes pence per dag aan drank te besteden, zal dit meer dan twee millioen pond Stg. per jaar opbrengen ; om niet eens te spreken van de buitendistrikten. Aan lokaas ontbreekt het niet! Maar men verwacht toch niet dat de Transvaal dit bedrag zo maar door de handen zal laten glippen. Reeds zijn er proefnemingen gedaan met de produktie van wijn, en dat, naar wij vernemen, niet zonder sukses. Zo zoet zal de Transvaalse wijn, in de natte zomer opgebracht, wel niet zijn, maar de kaffer gehemelte is minder keurig. Reeds is er in 1917 wetgeving doorgezet om de Transvaalse wijnboer in staat te stellen om zijn wijn van de hand te zetten. Wordt deze nieuwe markt geopend, dan zal de Transvaal 'n ernstige poging doen om die in bezit te houden. Nog beter zal de Transvaal kunnen kompeteren wanneer uiteindelik en noodwendig ook de verkoop van spiritualieën toegestaan wordt. 't Is waar daar zal wetgeving nodig zijn, maar die komt gemakkelik, wanneer men eenmaal zijn beginsel prijsgegeven heeft. Uit 'n zak mielies kan men 18 bottel drinkbare spiritus stoken. 'n Zak mielies kost 12s. Kan de Westelike Provincie kompeteren? Wij staan dus voor het gevaar dat de Transvaal ook 'n drankproducerende provincie wordt. Wie zou niet dankbaar zijn, indien met één toverslag 'n ander nijverheid in de plaats van de drank geschoven kan worden, zonder om de voorspoed van ons land te ontnemen? Vandaag kunnen wij het ontstaan van deze positie in de Transvaal nog keren. Gaat het Rooth voorstel door, dan wordt *ipso facto* langzamerhand onze Transvaalse populatie drankproducerend.

4. Het voorstel zal zijn doel niet bereiken. 't Heet dat 't doel is om de onwettige drankhandel te eindigen. Wil men dit eindigen door voorziening te maken in de aanvraag naar drank, dan kan dit alleen zijn door 'n algehele bevrediging. Wanneer alleen de lichtere klassen van drank in beperkte hoeveelheden verschaft worden, zal de onwettige handel zich konsentreren op de spiritualieën. Het Durban systeem voor de verkoop van kafferbier, dat in beginsel hetzelfde is als het Rooth voorstel, heeft dit reeds bevestigd. Terwijl de municipaliteit aldaar bier verschaft, gaat de handel in sterker drank voort. Nog duideliker blijkt hetzelfde uit de resultaten van het dopsisteem, dat in de Westelike Provincie in zwang is. Men zou verwachten dat de kleurling, die geregeld zijn vier dop krijgt, daarmee tevreden zou zijn. De ervaring leert daarentegen dat hij Zaterdag namiddag zo haastig mogelik naar de kantien gaat om zijn brandewijn te krijgen. Dit alles leert enkel, dat het gebruik van wijn de naturel doet dorsten naar brandewijn. Deze dorst zal niettegenstaande het voorstel van het Komitee nog velen in de gevangenis brengen. Nog erger is 't. Er zijn tans duizenden van kaffers die uit vrees voor de wet niet drinken. Als de regerings-kantien

opengaat, wordt feitelik aan hen gezegd dat ze verwacht worden te drinken. De dranklust eenmaal opgewekt, is er zoveel groter klanditie voor de onwettige drankhandel.

5. Het voorstel veracht de belangen van de naturel. In de Konstitutie van de Unie van Z.-A. wordt neergelegd, dat, wanneer eenmaal de aangrenzende naturellen protektoraten bij de Unie ingelijfd worden, het bestaande drankverbod gehandhaafd zal worden. Daardoor heeft de Nationale Konventie erkend dat het drankverbod noodzakelik is voor de naturel. Uit die protektoraten komen jaarliks duizenden werklieden om op de mijnen te arbeiden. De voorgestelde stap is dus klaarblijkelik tegen de geest van de Unie-wet. Kol. Truter erkent ook in zijn getuigenis, dat men verwachten mag dat het getal naturellen in de gevangenissen met de voorgestelde verandering toenemen zal. Hij beveelt de drankverkoop nochtans aan, omdat hij de ijdele hoop koestert dat de blanken daardoor verhinderd zullen worden de wet te overtreden. Het zou daarom niets minder dan 'n zedelike misstap zijn, om, terwille van de mogelike verwezenliking van 'n flauwe hoop, 'n besluit te nemen dat de naturellen benadelen zal. De Heer heeft op de schouders van ons volk gelegd de verantwoordelikheid van millioenen van heidenen. Durven wij de schouders onverschillig ophalen, en zeggen : "Ben ik mijns broeders hoeder?" Het rapport spreekt op bijna lichtzinnige wijze van zijn aanbeveling als 'n proefneming. 'n Proefneming, inderdaad ! Hoe denkt men ooit weer dit te kunnen herroepen ? En al wordt de wet weer veranderd, welke kans zal er zijn om dit te handhaven ?

6. Het voorstel zal op de boereplaatsen 'n noodlottige uitwerking hebben. Daar zal de boer het recht hebben 'n redelike hoeveelheid bier of wijn van goedgekeurde alkoholiese sterkte aan zijn werkvolk te verschaffen. Wie moet zeggen wat 'n redelike hoeveelheid is, en wie zal de sterkte gedurig kontroleren ? Bovendien heeft de boer juist 'n voortdurende klachte tegen de steden, omdat zijn volk daarheen gelokt wordt door de kans om drank te krijgen. Krijgt de boer nu het recht om drank te geven, dan zal hij meteens zijn werkkrachten getrouwer aan zich kunnen binden. Maar juist hier komt het gevaar in. Elk een weet immers van de kompetitie tussen de boeren. Elk een wil zijn werkkracht zo groot mogelik maken. Iemand heeft onlangs gezegd dat hij maar altoos bij de buren klaagt over zijn zwak werkvolk anders probeert men dit van hem aftetrekken. Met niets zal men het hart van de kaffer beter kunnen trekken dan met de drank. Op de eenzame boereplaatsen hebben wij daarom allerhande ellende en onheil te verwachten, indien dit voorstel doorgaat.

Deze zijn de voornaamste bezwaren van 'n kerkelik standpunt beschouwd, tegen het voorstel. Hebben wij de zaak hier helemaal negatief beschouwd, dan moet in aanmerking genomen worden dat de Kerk van het begin af 'n levendig belang gesteld heeft in de oplossing van het hele vraagstuk, en dat er wel degelik van de Kerk voorstellen zijn uitgegaan om de onwettige drankhandel stop te zetten. Deze voorstellen zijn bijna allen door het Komitee goedgekeurd en overgenomen.

Wij menen niet dat de zaak onoplosbaar is, en vertrouwen dat het zonder bijbedoelingen behandeld zal worden.

EERST DE JOOD.

(De bekerings-geschiedenis van Herman Newmark, Kobe, Japan.)

Ik werd in Londen, uit Joodse ouders, in 1891 geboren, maar wij waren niet in staat om veel tijd te wijden aan de geestelike eisen van het Joodse leven, wegens onze nederige omstandigheden en de behoefte om 'n grote familie te ondersteunen, en zo was ik door gebrek aan kennis van de Bijbel en zijn voorschriften bijna 'n ongelovige. Ik zag niets anders in 't Joodse geloof dan *plicht*-dienst, en derhalve voelde ik mij ook niet daartoe aangetrokken. In 1913 kwam ik naar Japan in belang van 'n nieuwe bezigheid, en hier was 't dat God mijn hart aanraakte. Hij heeft waarschijnlik dikwels tevoren tot mij gesproken, maar slechts in 1915 was ik rustig genoeg om Zijn stem te vernemen.

Hoewel arm aan wereldse goederen, was 't 'n grote vreugde voor mijn vader om de minder bevoorrechten behulpzaam te zijn, en zijn ijver om anderen op te heffen werkte zo inspirerend op mij, dat ik naar 'n "Broederschap" zocht waarin alle mensen elkander zouden beminnen, afgezien van geloof, kleur of positie in de samenleving. De Bijbel was voor mij 'n gesloten boek, daar ik het sedert mijn twaalfde jaar nooit geopend had. Nu heb ik geen moeilikheid meer omtrent de vraag van "Broederschap," want de Heer heeft mij gegeven "broeders" en "zusters" in alle delen van de wereld, en hoewel ik hun gezichten niet gezien heb, zijn wij allen "Eén in Jezus Christus." Indien wij Hem liefhebben, kunnen wij niet anders dan degenen, voor wie Hij stierf, ook te beminnen.

In Desember, 1914, werd ik door Gods wonderlike, hoewel geheimzinnige leiding ertoe gebracht om van 'n Christen vriend 'n Bijbel ter leen te vragen. Ik bezat zelfs niet eens 'n Oude Testament, en 't is vreemd dat in zeer vele Joodse families, 't zo is dat de enige bezitter van 'n afschrift van 't Woord van God het niet-Joodse

dienstmeisje is ! Ik las spoedig door 't Oude Testament. De grote oorlog was nu begonnen, en daar zijn wreedheden mij vervulden, voegde ik mij bij de Vrijmetselaars, gelovende dat dáár ten minste "Broederschap" bestond. Sedert mijn bekering heb ik geheel gebroken met de Vrijmetselarij, en getuigenis afgelegd en zal door Gods genade voortgaan zulks te doen tegen dit Meesterstuk van de Duivel dat meewerkt om de Kerken te beledigen. Mede-gelovigen in Christus, toen ik mij bij de Loge aansloot, zei de "Meester": "Ik weet dat u 'n Jood is, maar u behoeft onze godsdienstige verrichtingen niet te vrezen want de *naam van Jezus wordt nooit in de Loge genoemd !"*

De Joden denken dat 't Oude Testament alleen 't Woord van God is, doch ik wilde graag 't Nieuwe Testament ook lezen. 't Oude Testament toont aan de behoefte aan 'n Verlosser en voorspelt ook Zijn komst, terwijl 't Nieuwe Testament 't wonderlike verlossingsplan ontwikkelt door ons Jezus als de Verlosser te doen zien, 't onbevlekte Lam van God, dat de zonden der wereld wegneemt.

Toen ik in de Evangelieën de vier afzonderlike beschrijvingen van 't leven van Jezus las, kreeg ik Hem meer en meer lief. Ik zag Hem als Gods Zoon, veracht, verraden en aan 't Kruis gehangen door mijn eigen voorvaderen, en ik besloot dat ik niet langer aan de zijde zou staan van degenen die Hem overgegeven hadden om gekruisigd te worden, maar dat ik Hem zou aannemen als mijn Heer en Koning (Heb. 13 : 13). Ik wist toen dadelik dat ik toen 'n kind van God was en "aangenomen in de Beminde," maar de vreugde die ik later ontving kwam slechts toen ik openlik getuigde dat Jezus Christus ook mijn Zaligmaker was.

Sedert die tijd heeft Hij mij geleid tot besliste stappen van toewijding, en ik heb Hem geredelik mijn gehele leven gegeven om tot eer van Zijn naam te gebruiken. Hij heeft mij verlost van de macht, gelijk ook van de vloek van de zonde (1 Joh. 1 : 9) van alledaagse zonden zowel als van erfzonde : en Hij is ook mijn grote Heelmeester, die mijn lichaam van iedere krankheid geneest, want Zijn bloed is van kracht niet alleen voor zonde maar voor ziekte (Matt. 8 : 17), geprezen zij Zijn naam !

Ik durf niet denken wat mijn leven en vooruitzichten voor de eeuwigheid zouden geweest zijn, had ik mij niet overgegeven aan de influisteringen van de Heilige Geest, toen ik voor 't eerst van de Genade van God leerde. Indien enige lezer niet *weet* dat zijn zonden vergeven zijn en zich niet aan Jezus als zijn Heer en Meester heeft overgegeven, smeek ik hem dat hij 't vandaag doe.

't Zal mijn broederen, die om de bekering van enige Joden bidden, interesseren en bemoedigen te weten, dat ik nu ten minste drie Christenen gevonden heb, die om mijn bekering gebeden hadden. Een daarvan had mij slechts éénmaal ontmoet, en de ander, 'n zendeling, vertelde mij dat hij de Joden met hun geschiedenis liefhad, en hij vraagde mij hem te bezoeken om 'n gesprek over de Joden te voeren. Maar ik was helemaal onbekend met de Joodse geschriften en was gevolgelik schuw om met hem te spreken, totdat ik iets van de geschiedenis van mijn eigen volk wist. Dit was één van de redenen waarom ik 't Oude Testament door las, maar ik wist niet dat dat mij tot de Here Jezus leiden zou.

KRONIEK.

(Professor J. I. Marais.)

BLIK IN 'T ROND.

Dat de huidige oorlog vele pennen in beweging zet, laat zich verstaan. Vele vraagstukken staan hiermee in 't nauwste verband. Allereerst komt de vraag ter sprake : "in welke verhouding staat 't Christendom tot oorlog in 't algemeen ; en wat hebben wij te denken van de uitlatingen van onze Heiland in de bergrede ?" Aan 't éne uiterste staan leden van 't genootschap der Vrienden (de Kwakers zogenaamd) — die alle oorlog veroordelen en gewetensbezwaren hebben tegen deelname aan enige oorlog hoegenaamd. Aan 't andere uiterste zijn er, die oorlog beschouwen als 't heilzaamste middel om de wereld te vernieuwen, de beschaving te bevorderen, en de heerlikste zegeningen voor 't mensdom te bereiken. Het ontbreekt dan ook niet aan pleitredenen voor deze beschouwingen en de daaraan verwante onderwerpen.

* * *

De "Bibliotheca Sacra"— een van de oudste en degelikste Amerikaanse theologiese tijdschriften— behandelt de vraag : "Wat is de verhouding van 't Christendom tot de oorlog ?" (The Christian attitude towards war). Het resultaat, waartoe de schrijver komt, kunnen wij teruggeven in zijn eigen woorden :—

"Ter opsomming, oorlog is essentieel kwaad. 't Is treurig, voorwaar, indien wij moesten belijden, dat er geen betere weg is om internationale geschillen te beslissen dan de irrationéle, de onuitsprekelik boze methode van de slachting op grote schaal van mensen door al de verbeterde middelen ons door de wetenschap bezorgd. We mogen wel hopen dat de dwaasheid, de waanzinnigheid, van zulk een terugkeer naar 't leven van het wilde dier in zijn bossen, door de huidige krisis zo duidelik worden zal, dat wij weldra mogen zien verwezenlikt : "The Parliament of Man, the Federation of the World." Doch zolang de natieën, in hun stre-

ven naar macht, in 't wilde voortschrijden en de vrijheid en rechten van 't mensdom trachten te vernietigen, zal 't nodig zijn voor regeringen, die erkennen dat zij van God geroepen zijn om Zijn oorlogen te ondernemen, en is het de plicht van de Christen zijn aandeel te nemen in zulk een strijd."

* * *

De schrijver, echter, is niet ten volle tevreden met dit standpunt ; want elders zegt hij :—

"Indien iemand om des gewetens wille gelooft, dat het verkeerd is aan enige oorlog deeltenemen, dan zal zijn weg duidelik genoeg moeten zijn, ofschoon moeilik. Hij is aan Caesar onderdanig, maar nog meer en in hogere zin aan God. De stem van zijn geweten, al mocht die verkeerd zijn, is voor hem de stem van zijn Meester, en hij moet gehoorzaam zijn. Onze Regering heeft altijd zulke bezwaren gebillikt, en ze erkend, waar ze echt waren, als een gezonde reden voor ontheffing van militaire dienst. Doch wordt er in zijn geval geen voorziening gemaakt, dan staat hem de weg open om te doen wat recht is, en te lijden dientengevolge. Dit werd gedaan door belijders en de martelaren, die hun getrouwheid aan de staat beleden, doch een hogere wet gehoorzaam waren. Met de ultra-pacifisten heb ik geen vrede ; doch die in hun harten overtuigd zijn, dat die weg de ware is, moeten hun eigen licht volgen en lijden zonder murmureren."

* * *

Dit brengt de kwestie niet veel verder. De wereld waarin wij leven "ligt in de boze," en oorlog is een van de middelen waarvan de boze zich bedient om zijn heilloze plannen ten uitvoer te brengen. Zolang de "Vredevorst" nog niet gekomen is, het "Vrederijk" nog niet gesticht is, zal er oorlog zijn. Niemand zal op bevredigende wijze kunnen bepalen wanneer oorlog billik is, en wanneer onbillik. Het oogpunt, het standpunt van de beoordelaar komt natuurlik in zijn oordeelvelling in aanmerking. Als 't waar is, dat sedert de geboorte van Christus de wereld slechts *één* jaar uit elke *dertien* rust heeft gehad van oorlog, dan is het zeker niet zo gemakkelik een beslissend antwoord te geven op de vraag : of oorlog *in abstracto* te rijmen is met 't Christendom.

* * *

Mogelik zijn er onder onze lezers die gehoord hebben, zo zij niet kennis genomen hebben, van het werk van Bloch, dat in 1892 in Rusland verscheen, en naar men zegt de onmiddellike aanleiding was tot 't bijeenroepen destijds van de Vredes-Konferentie in Den Haag door de Keizer van Rusland. Arme Nikolaas ! te Ekaterinenburg ligt hij begraven, na deelgenomen te hebben aan de vreselikste oorlog die er ooit op aarde heeft gewoed. Dat boek was een revelatie en een profetie tevens. Bloch beschreef de "toekomstige oorlog" als iets buitengewoons : "Aan de oorlog van de toekomst zullen ten minste vijf grote natieën deelnemen, zonder nog van Turkije en Engeland te spreken ... de oorlog in de toekomst zal 't karakter aannemen van een strijd om 't bestaan der natieën ... men zal oorlogsmachinerie vervaardigen tot hiertoe geheel onbekend en onverwacht. Ik voorzie 't gebruik van duikboten, (dit was in 1892) bestemd om zelfs gepantserde schepen naar beneden te sturen, torpedos krachtig genoeg om de sterkste schepen te vernielen." Bloch haalt een schrijver aan die verklaart, dat wij "teruggevoerd zullen worden tot de derde en de vierde eeuw van 't Christendom, toen grote volkeren-massas op het Europese vasteland met elkaar in botsing kwamen."

* * *

Bloch was profeties in zijn blik. Had men naar hem geluisterd : was 't vredes-paleis in Den Haag werkelik een middel geworden om zulk een oorlog als door hem beschreven te verhinderen, voorwaar de ganse wereld, geheel 't nageslacht zou erbij gewonnen hebben. Doch die vooruitziet en waarschuwt wordt niet gehoord. Er zijn andere voorspellingen omtrent deze oorlog, waaraan sommigen grote waarde hechten, ofschoon zij toch niet zo veel betekenen. Zo b.v., is er een die uit de pen zou gevloeid zijn van zekere Broeder Johannes, een monnik uit de zestiende eeuw ; wiens geschriften in handen waren gekomen van Adrien Peladan, een Franse schrijver, die een werk over "Profetieën" in 't licht had gezonden. Broeder Johannes verklaarde, dat de Antichrist een der Koningen van zijn tijd zou zijn, een volgeling van Luther, die slechts één arm en vele legers onder zijn beheer zou hebben. Tegen hem en zijne horden zullen geschaard zijn vertegenwoordigers uit alle landen, en de haan (Frankrijk ?), de luiperd (Engeland ?), en de witte arend (Amerika of Rusland ?) zullen 't moeilik hebben met deze "zwarte arend," zo zij niet gesteund worden door de gebeden van 't ganse menselik geslacht. Merkwaardig zijn de paragrafen ; waarin de vreselike oorlogen beschreven worden, die het gevolg zullen zijn van het optreden van de Antichrist :—

"De Antichrist zal herhaaldelik om vrede vragen, doch de zeven Engelen, die de drie dieren vooruitgaan, verdedigers van het Lam, hebben verklaard, dat overwinning eerst dan zal behaald worden, wanneer de Antichrist vernietigd zal zijn, gelijk 't stroo op de dorsvloer. De drie dieren zullen blijven strijden, als uitvoerders van de gerechtigheid van 't Lam, zolang er soldaten zijn onder de banieren van de Antichrist ...... Hij zal zijn kroon verliezen en zal sterven krankzinnig en

alleen. Zijn rijk zal verdeeld worden in twee-en-twintig staten, doch geen een zal ooit een koninklik huis hebben, of een leger, of schepen." Ook voorspelt Broeder Johannes, dat de "witte arend" de Halve Maan zal verdrijven uit Europa, waar slechts Christenen zullen overblijven, en Konstantinopel in bezit zal hebben.

* * *

Dat men nog al veel maakt van onze Broeder Johannes en zijn gewaande voorspellingen is te verstaan. Mij laten die dingen koud. Even koud als de oproeping van Mevr. Johanna Brandt, in haar boekske "Millennium," om een pelgrimstocht te ondernemen naar de plaats "Harmonie" in de Transvaal, waar 't duizendjarig rijk zal worden gesticht. Omtrent dit boekske heb ik elders 't mijne gezegd en behoef hier niet te herhalen, wat toen gezegd werd. Wat mij ietwat scepties maakt omtrent Broeder Johannes is de laatste paragraaf:

"Dan daagt het tijdperk van vrede en voorspoed voor 't ganse heelal, en er zal geen oorlog meer zijn, daar elke natie zal worden geregeerd naar eigen wens, en in gerechtigheid leven zal. Dan zullen er geen Lutheranen meer zijn, of Scheurmakers. Het Lam zal regeren en de vreugde der mensheid zal aanvangen. Zalig hij die vluchtende uit deze akelige tijd de vrucht kan smaken van het eeuwige feest, en de heiliging der mensheid, die eerst dan zal aanvangen, wanneer de Antichrist overwonnen is."

* * *

Omtrent de monnik Johannes wordt door de Heer Wyndham beweerd (*Chambers' Journal*, Feb., 1898) dat het handschrift van zijn profetieën in de archieven van St. George in Venetië te vinden is. Ook is er te Rome te vinden een werk dat tot titel draagt: *Vaticinia seu Praedictiones Illustrium Virorum* uit 't jaar 1605, waarin die voorspellingen, van aantekeningen voorzien, te vinden zijn. Maar, hoe zonderling ook, de profetieën van Johannes worden overtroffen door wat men vindt in het boek *Vaticinium Lehninense*, in 't jaar 1240 te boek gesteld door Hermann von Lehnen in Brandenburg. Dáár vindt men een ganse reeks van voorspellingen met betrekking tot de dynastie der Hohenzollern. Daaruit haal ik slechts het volgende aan, dat ons nader brengt tot onze tijd, en natuurlik door velen in toepassing gebracht wordt op de Keizer van Duitsland:—"1830—1861. Onlusten in Europa zullen moeilikheden veroorzaken in Pruisen." "Gedurende dit tijdvak waren er pogingen tot revolutie in vele landen van Europa: opstanden van allerlei aard te Berlijn, Keulen, Frankfort. "1861—1888. De zoon (van Frederick Wilhelm III), zal een schitterende regering hebben. Ik zie de tijd dagen, waarin 't fortuin hem uiterst gunstig zal zijn. Eindelik zal de scepter komen in de handen van hem die de laatste van zijn koninklike linie zal zijn. Als zijn opvolger, zullen er zijn een koning van Polen, een koning van Hanover, en een koning van Saksen."

Het eerste gedeelte werd bewaarheid in de oorlogen, die Wilhelm I tot Duitse Keizer verhieven in 1870. In 1864 verkreeg hij Schleswig Holstein: in 1866 dreef hij Oostenrijk uit de Duitse Bond en legde op Hanover beslag: in 1870 werden hem Elsas en Lotharingen toegevoegd en werd hij geproklameerd als Keizer van Duitsland. De tegenwoordige Keizer besteeg de troon in 1888. Zal hij de laatste Keizer zijn volgens deze voorspelling?

Nog voeg ik dit bij 't bovenstaande. Het handschrift van Hermann werd aan de bibliotheek van Magonza (Mainz) geschonken door Albert, broeder van Joachim, Markgraaf van Brandenburg, in de 14de eeuw! De eerste gedrukte uitgave verscheen in de 18de eeuw, en latere uitgaven zagen herhaaldelik 't licht, de laatste waarvan in 1891 verscheen.

Is de Roomse Kerk verantwoordelik voor deze oorlog?

En nu nog iets. Enige tijd geleden zei een Engelse vriend: Deze oorlog is het werk van de Paus van Rome, die de Protestantse landen, Engand en Duitsland, in botsing wilde brengen met elkaar. Ik haalde de schouders op. Wie zal ons de geheimen openbaren die achter deze wereldkrijg zitten? Doch dezer dagen vond ik in de "Christian" herhaald, met klem en nadruk herhaald, wat door mijn vriend een jaar of wat geleden mij werd gezegd. (Dit wordt ook in 't brede uiteengezet in 't treffend werk van G. H. Lancaster: "Prophecy, the War and the Near East," Hoofdstuk VIII). Immers in de uitgave van de 2de Mei, wordt de vraag behandeld: "Is this Rome's war?" De schrijver verwijst naar een woord van Kardinaal Manning in 1874 uitgesproken. Sprekende over het herstel van de Paus in zijn gezag als een wereld-vorst, zei de Kardinaal:

Er is slechts één oplossing van de moeilikheid, een oplossing die naar ik vrees voor de deur staat, en dat is de vreselike roede van een oorlog op het vasteland. Een oorlog die in schrikkelikheid overtreffen zal enige oorlog van het Eerste Keizerrijk. En 't is mijn vaste overtuiging dat, ten spijte van alle hinderpalen, de Plaatsvervanger van Jezus Christus weer zijn rechtmatige plaats zal innemen. Doch die dag zal niet komen totdat zijn vijanden elkaar zullen hebben vernietigd in weerkerige vernieling."

* * *

Dat de Paus van alle middelen gebruik wil maken, om zijn wereldlik gezag te herstellen, is duidelik ; en dat er in 't geheim wordt gewerkt om dit doel te bereiken is even duidelik. De Vredes-Nota van het Vatikaan is hiervan een bewijs. Mij deed 't goed destijds te zien hoe de pauselike aanmatigingen in de "Cape Times" werden ontmaskerd. Alle vredes-voorstellen van die aard betekenen niet veel. Die een vredesvoorstel heeft moet met iets te voorschijn komen, dat betekenis heeft : anders zwijge men liever. Opmerkelik is in dit verband wat de *Kölnische Zeitung* onlangs verklaarde :—

Maatregelen moeten worden genomen om de Paus en zijne opvolgers meer onafhankelikheid te verzekeren. Zolang 't Vatikaan op Italiaans gebied is, zal dit niet mogelik zijn. Duitsland zal waarschijnlik het voorrecht hebben een behoorlike oplossing te verschaffen van het vraagstuk van een Onafhankelike Pauselike Staat, dat door de oorlog binnen de perken van praktiese politiek gebracht is."

* * *

Dat dus de Paus belang heeft bij wat er heden plaats vindt, wordt in dit artikel getoond. Vooral wordt erop gewezen, hoe de private Kamerling van de Paus de Italiaanse Soldaten aan de Piave tot opstand en ontrouw had aangespoord, en hoe hij veroordeeld werd tot levenslange gevangenisstraf, doch naar Duitsland wist te ontvluchten. Dit nu is de slotsom van alles. Een vredebode is nog niet verschenen, die met reine handen tot vrede kan aansporen. De enige die reeds bij het begin van de oorlog met edele bedoelingen de vrede trachtte te bevorderen was de President van Amerika : en hij is er nu zelf in. Misschien zal de wereld het komen te verstaan, dat er in een oud, helaas te min-gelezen boek wordt verklaard :—

"Komt aanschouwt de daden des Heren, Die verwoestingen op aarde aanricht, Die de oorlogen doet ophouden tot aan de einden der aarde.

Die de boog verbreekt, de spies aan twee slaat, de wagenen met vuur verbrandt."

Het populairste boek in de wereld !

Het Brits en Buitenlands Bijbelgenootschap mag wel worden gelukgewenst met 't resultaat van zijn werk ter verspreiding van de Heilige Schrift. 't Is voorwaar een gunstig teken, dat onze Kerk dat Genootschap zo hartelik steunt. In het laatste verslag van het Genootschap wordt ons 't volgende meegedeeld :—

"De meest populaire Engelse schrijver van onze tijd is Charles Dickens, en men heeft berekend, dat sedert de verschijning van zijn "Pickwick," omtrent *vijf-en-twintig millioen* eksemplaren van zijn werken het licht hebben gezien. Doch sedert 't uitbreken van de oorlog heeft 't Bijbelgenootschap in *vier jaren* tijds niet minder dan *veertig millioen* eksemplaren van de Heilige Schrift verspreid. Sedert de oprichting van 't Genootschap in 1804, heeft het niet minder dan 293 millioen delen uitgezonden."

* * *

Tot zover 't Bijbelgenootschap. Hier komt nog wat bij. Twee mannen van naam hebben zich onlangs uitgelaten over gebrekkige Bijbelkennis bij 't volk. *Ellis Jones* schrijft in *The World's Outlook* : "Gij zult verbaasd staan over de ontzettende onkunde aangaande 't Nieuwe Testament en het leven van onze Heer geopenbaard door studenten die onderzocht werden bij hun toelating tot de Universiteit :...... vier uit elke vijf kunnen de "Psalmen" niet opslaan zonder de Inhoudsopgave te raadplegen...... Ik vrees als ik denk aan de toekomst onzer prediking in Wallis : de onkunde van het jonger geslacht in onze gemeenten aangaande eenvoudige Bijbel-waarheden is hartverscheurend." Dit omtrent Wallis, waar de Bijbel altijd in ere werd gehouden, vanwaar de gedachte kwam aangaande 't oprichten van een genootschap ter verspreiding van de Heilige Schrift.

* * *

De tweede schrijver is Sir Arthur Quiller-Couch, Professor van de Engelse Letterkunde te Cambridge, die in een voorlezing : "The Art of Reading the Bible" protesteerde tegen het verbannen van de Engelse Bijbel uit de Studien van de Universiteit : "De Engelse Statenvertaling" zegt hij, "is een van de grootste *letterkundige* produkten, en heeft meer invloed uitgeoefend op de letterkunde dan enig ander boek — dieper zelfs dan al de werken van Shakespeare." En daarom is het zo vreemd, dat zulk een boek uitgesloten is uit een universiteits kursus ; en dan komt de "Cambridge History of English Literature" ons vertellen dat : "The Bible is not distinctively an intellectual achievement !"

Sir Quiller-Couch heeft gelijk. Zelfs onze zogenaamde Christelike Hogescholen — ook in Z.-Afrika — sluiten de Bijbel uit, gelijk zij de Koran of de Vedas uitsluiten.

De Drankkwestie.

Deze kwestie die, als de armen, altijd met ons is, heeft nu een acute vorm aangenomen. Ten einde smokkelarij op de Rand te verhinderen wil men de wet van Prohibitie aan naturellen opheffen, en in de plaats daarvan stellen de oprichting van

kantienen door de Regering. Met andere woorden van de Drankkwestie zal een politieke kwestie moeten gemaakt worden. Het doet mij genoegen uit de "Kerkbode" te vernemen, dat de Kerk in de Transvaal zich hieromtrent zal laten horen. Ik vertrouw, dat ook in de Kolonie stemmen daartegen zullen worden vernomen. De wenk door de "Kerkbode" gegeven. dat de Raad der Kerken zal worden bijeengeroepen om dit punt te bespreken, kan ik niet onderschrijven. Die Raad heeft geen gezag, en kan niet in naam der Kerk optreden. Wij hebben immers Ringen, en Synoden, die gezag hebben, recht spreken, invloed uitoefenen. Verder zeg ik op dit punt niets meer. Ik haal hier aan een brief door wijlen Eerw. Pauw jaren geleden gericht tot de leden van onze Kerk, die ook leden van 't Parlement zijn. Die brief mag wel aan de vergetelheid worden ontrukt.

Hier volgt de brief van de Eerw. J. C. Pauw :—

Aan de Honorabele Leden van het Kaapse Parlement, die ook Leden der Ned. Geref. Kerk zijn.

Honorabele Heren en Broeders ! — Als een oude dienaar der kerk, die land en volk en kerk innig lief heb en op het hart draag, neem ik de vrijheid mij langs deze weg tot u te wenden, omdat de zaak, die ik voor u te brengen heb, geen politieke, maar een kerkzaak, een zaak van Gods koninkrijk en het Christendom is.

Gij zult weldra, als leden van de hoogste raadsvergadering van 't land voor de beslissing van een vraag gesteld worden, die voor tienduizenden onsterfelike zielen van tijdelik en eeuwig gewicht zal zijn ; die over ons land, onze kerk, onze families en onze kinderen Gods zegen of het oordeel zal afbrengen.

Er zal van u gevraagd worden de beperkingen van de drankhandel weg te nemen of te verminderen, en voor de naturellen, van verre en nabij, die door een wijze staatkunde uitgesloten waren van de toegang tot onze sterke drank, die drankmarkt te ontsluiten.

De gevolgen van zulk een maatregel zijn gemakkelik te voorzien voor ieder, die van onze gekleurden en van de naturellen enige kennis en ondervinding heeft. Als met de geringe beperking, die nu bestaat, en met het bezwaarlike van de handhaving der wet, zoals wij die nu hebben, dronkenschap, misdaad en ellende zo ontzettend groot zijn, wat zal het dan worden, als die beperkingen wegvallen of minder worden, en die handel gemakkeliker, vrijer en algemeen wordt !

Daarom kom ik tot u, als vaders van ons volk, als leden van onze kerk, als Christenen, die de zielen waardeert, voor wie uw Heiland Zijn bloed gestort heeft, en vraag, neen, smeek u "Geeft toch een deze maatregel uw toestemming niet."

BOEKAANKONDIGING.

"*Kwartaalblad*. Universiteit van Kaapstad."—Het "Soevenir Nommer" van 't Kwartaalblad van de pasgestichte U. v. K. is, uit het oogpunt van de kunst beoordeeld, alleszins een sukses. En, voor zover een buitenstaander over zulke akademiese produkten kan oordelen, komt ons de inhoud ook van een goed gehalte voor. Er is zeker verscheidenheid genoeg voor de kieskeurigste. Zulk 'n begin bevat de belofte van een schone toekomst.

De Zending Krisis. Dit boekske van 118 p.p. bevat de toespraken onlangs op de Zending Dank Konferentie te Stellenbosch geleverd, is uitgegeven op last van de Algemene Zending Kommissie, en is van de Sekretaris van die Kommissie (P.B. 144, Kaapstad), verkrijgbaar voor 1s., (11s. per dozijn, postvrij).

Als iemand verlangt op de hoogte te komen van de huidige toestand van de Zendingzaak in onze Kerk, dan kope en leze hij dit boekske. En als iemand in belangstelling en gebed voor de Zending begint te verflauwen dan geve hij enige uren aan dit boekske. Het bevat goede, bruikbare brandstof!

Zwarte Diamanten. In dit pamflet beschrijft Ds. J. W. L. Hofmeyr de Meidjes Tehuizen in Nyasaland, hun behoefte, doel, leerlingen, enz. Ook wijst hij op onze plicht ten opzichte van dit noodzakelike deel van de zendingarbeid. Zulke lektuur geeft ons eerste-hand kennis van zaken en zal veel helpen als wij met tegenstanders te doen krijgen. De illustraties zijn minder goed. Ook zijn de proeven niet zorgvuldig gelezen : Op p. 14 staat er *gebonden* voor *gehouden*, *bij* voor *hij*, *kwamen* voor *kwam*. Samengestelde woorden worden nu eens aaneen, dan weer vaneen, dan weer gekoppeld geschreven, b.v., *tuinmaken, huiswerk, waterdragen*, dan weer *te weeg, na dat, avond eten, Bijbel les*, en dan weer *doop-klas, huis-werk, slaap-kamer*.

DEEL XXIII. No. 9. STELLENBOSCH. SEPT. 1918.

Gereformeerd Maandblad.

Godsdienstig en Maatschappelik Tijdschrift voor Zuid-Afrika.

ADRES VAN DE REDAKTIE: Ds. G. B. A. GERDENER, STELLENBOSCH.

EDITORIAAL.

De Christelike Huis-Bibliotheek.

De verschijning van het eerste boek van de Christelike Huis-Bibliotheek, die onder de redaktie staat van Professor J. I. Marais, D.D., heeft bij ons een verscheidenheid van gewaarwordingen gewekt.

Allereerst vanwege het boek zelf: t.w. *Beroemde Vrouwen* door Ds. A. McGregor, Sr. De pennevrucht van een overledene wordt altijd met 'n zekere piëteit gehanteerd, en vooral is dit het geval wanneer de schrijver zijn manuskript zelf naar de pers zond, doch het niet vandaar zag wederkeren. En nu wordt het laatste werk van de hooggeachte ontslapene de eersteling van de Christelike Huis-Bibliotheek. Hij is er niet meer, doch hij heeft werk gedaan dat nog lang zal voortleven. Het boek zelf hopen wij elders te kunnen bespreken.

'n Verdere gewaarwording, die zich van ons meester maakte, toen wij dit boek ontvingen, was een gevoel van dankbaarheid. Als 't zo voortgaat, is de *Renaissance* van de Z.-Afrikaanse Letterkunde niet meer ver. Nieuwe boeken hier geschreven en hier gedrukt, zien nu week na week het licht, en tot dusver heeft de zuiver godsdienstige en stichtelike lektuur nog gelijke tred gehouden met uitgaven op ander gebied. De Kerk heeft in 't verleden zelfs het voortouw genomen om het volk van nuttige boeken te voorzien. Zestig jaren geleden deed de Z.-A. Christelike Boekvereniging op dit gebied een voortreffelik werk en daarna is de Bijbel en Bid Vereniging reeds vele jaren bezig om van jaar tot jaar een of ander boek bij duizendtallen te verspreiden. Doch wij zijn nog maar aan 't begin met het vervaardigen en de verspreiding van goede en goedkope stichtelike lektuur, en indien er niet gewaakt en gewerkt wordt, zal de Kerk niet alleen het voortouw in andere handen moeten geven doch ook met lede ogen moeten aanschouwen hoe de godsdienstige pers door de sekulaire overschaduwd en zelfs verdrongen wordt.

En dit brengt ons tot onze derde gewaarwording bij het opnemen van "Beroemde Vrouwen," de eersteling van de Christelike Huis-Bibliotheek, geschreven door één van onze geëerdste en geredigeerd door één van onze geleerdste predikanten, doch niet uitgegeven door onze Kerk. Dit is teleurstellend!

* * * *

Het zij zeer verre van ons om de heer W. H. du Toit, de wakkere bestierder van het Administratie Bureau te Stellenbosch en de uitgever van de Christelike Huis-Bibliotheek, het recht te betwisten of het voorrecht te misgunnen van een reeks goede en goedkope stichtelike boeken voor het Afrikaner huisgezin uit te geven. Alle eer komt hem toe voor wat hij langs deze weg zoekt te doen en ook langs andere wegen reeds heeft gedaan.

Maar welk 'n gulden gelegenheid laat onze Kerk hier uit de handen glippen — een gelegenheid om goed te doen niet alleen, maar ook om haar invloed groteliks te versterken en te verdiepen binnen en buiten de grenzen van de Unie.

De Z.A.B. Vereniging moest hierin het voortouw nemen met alle kracht. Dit heeft de jongste Synode gevoeld en daartoe is o.a. als volgt besloten: "Het zij een opdracht aan het Bestuur van de Z.A.B.V. voortaan een grotere verscheidenheid boeken, geschikt voor verspreiding in onze gemeenten, voorradig te hebben en zo goedkoop mogelik verkrijgbaar te stellen."

Bovendien is aan 't genoemde Bestuur opgedragen om één of meer Kolporteurs aan te stellen en een Publikatie Kommissie, die "belast zal zijn

ons volk met gezonde Christelike lektuur te helpen voorzien" (Vide Acta xxiii : 37).

Op het ogenblik is er één kolporteur, die de Ring van Queenstown met vrucht en goed gevolg heeft doorreisd en die nu in de Ring van Graaff Reinet werkzaam is. Hoewel de boekvoorraad tans beperkt is en de winsten minimaal, zou 't toch goed wezen om nog 2 of 3 kolporteurs te hebben, vooral als men bedenkt met welke kwistige hand de reizende agenten van de Sabbatariërs, Russellisten en anderen hun produkten uitstrooien. Wat de Publikatie Kommissie betreft, daarover zal de volgende Synode moeten oordelen : Het kan zijn dat deze Kommissie zal blijken "die vijfde wiel aan die wa" van de Z.A.B.V. te zijn ! In elk geval, het heft is in de handen van 't Z.A.B.V. Bestuur gebleven en de spil waarom alles draaien moet, is de Sekretaris van dat lichaam. Die post is ongelukkig nu vakant en hoe eerder de rechte man in die plaats kan gevonden worden, hoe beter. De vervaardiging en de verspreiding van geschikte stichtelike lektuur is en blijft een dringende behoefte vandaag ! Intussen, totdat de rechte man voor onze kerkelike boekhandel te 9 Kerk Straat gevonden wordt, is de voorraad op onze boekmarkt op verre na niet toereikend voor de aanvraag en wordt die voorraad merendeels aangevuld langs wegen over dewelke de Kerk geen beheer heeft.

Bidden om Vrede.

Andermaal is door onze Moderatuur een Biddag om Vrede (15 September) uitgeschreven. Wij worden opgeroepen om met "diepe verootmoediging en belijdenis van zonde de Almachtige te smeken om de zo zeer gewenste vrede te herstellen onder de volkeren in Europa." Hiertoe zal elke Christen wel de vrijmoedigheid hebben en hiertoe zullen, naar wij vertrouwen, velen zich tot de genadetroon begeven, niet alleen op 15 September, maar totdat het antwoord komt.

Aan 't begin van de Anglo-Boeren oorlog liet Lord Roberts 'n gebed uitschrijven voor de soldaten, waarin o.a. deze woorden voorkwamen : "O God, geef ons overwinning, maar vooral geef de betere overwinning over zonde en verzoeking, over leven en dood, opdat wij meer dan overwinnaars mogen zijn door Hem Die ons heeft liefgehad." Zulk 'n bede adem de ware geest. Eerst overwinning van zichzelf, dan van de vijand : ziedaar de weg van Jehova met zijn oud volk Israël en ook nog vandaag. In vele van de gebeden van Gods kinderen is er een bedroevende eigengerechtigheid te bespeuren : Men bidt om overwinning, om de uitroeiing en vernietiging van de vijand en weigert om met iets anders tevreden te zijn. Maar veronderstel dat God iets anders over ons beschikt heeft ! Als God Zijn doel met een volk beter kan bereiken langs de weg van nederlaag dan van overwinning, moeten wij als Gods kinderen dan niet bereid zijn die weg te betreden ? Wie herinnert zich niet nog hoe meer dan één tot twijfelmoedigheid verviel na de Boeren oorlog, omdat men vast overtuigd was dat de Republieken hun Onafhankelikheid moesten behouden. En durven wij nu ons geloof prijsgeven, omdat het anders gegaan is? Och, of wij konden geloven dat gerechtigheid zal geschieden — eerder of later — zelfs langs de weg van nederlaag.

Hier en daar treft men de ware geest aan : In *The Life of Faith* van 24 Julie, lezen wij : "The war called forth the savage passions of mankind, and all the liberal culture of former generations can only be likened to a thin veneer. *We need a deeper righteousness* — a righteousness which begins with a right relationship with God the Father through the Lord Jesus Christ, and it is to be feared that all the talk in the world about our "just cause" will not atone for our want of humility before, and simple dependence upon, the mighty God, the Everlasting Father, the Prince of Peace."

Ons Hospitaal.

De oorlog heeft ons geleerd van grote getallen te spreken en in onze berekeningen hoog te mikken. Zo vinden onze volksidealen allengs op waardige wijze uiting. De Ring van de Kaapstad zal niet tevergeefs "een beroep op land, volk en Hollandse kerken" doen ten bate van een "Volkshospitaal te Kaapstad in verband met de Hollandse kerken in Zuid-Afrika." Voor deze zaak is het hart van het volk reeds gewonnen. Wij hopen maar dat de Hospitaal Kommissie niet zal huiveren om dadelik voort te gaan tot de verwezenliking van 't gestelde ideaal, zodat de Synode "Ons Hospitaal" aanstaande jaar als 'n voldongen feit zal mogen aanschouwen.

"De stichting van een Afrikaner Volkshospitaal," aldus zegt de Kommissie in hun beroep, "zal ongetwijfeld in een algemeen gevoelde behoefte voorzien; te meer nog en vooral als men bedenkt dat in zulk een Inrichting er ten dienste van de Hollandse Kerken vele van onze jonge dochters als verpleegsters kunnen worden opgeleid." Deze onderneming verdient aller hartelike ondersteuning. Wij weten van geen betere geldbelegging, zowel van geestelik als van stoffelik standpunt gezien.

NA VIJFTIG JAREN.

(Ds. J. R. Albertijn.)

III.

Wij gaan voort om te spreken over de Herleving van 1862, en brengen een bezoek aan de kerk in die dagen. Toen de ure was aangebroken kwam men zingende naar de aardse woning des Heren ; men vulde het gebouw; de leraar kwam uit de konsistorie kamer, maar niet om naar gewoonte de kansel te bestijgen; vóór de kansel knielde hij neder, met de schare, en deed belijdenis van zonde voor zichzelf en zijn gemeente, en ging verder voor in het gebed. En terwijl zij biddende waren, "werd de plaats, in welke zij vergaderd waren, bewogen;" zowel de vertroosting des Heiligen Geestes, als de verschrikking van 's Heren tegenwoordigheid, viel op de vergadering; iemand nog zijnde in zijn onbekeerde staat, die tegenwoordig was, zeide later dat het hem was alsof de oordeelsdag was aangebroken en dat hij gedaagd werd om voor Gods rechterstoel te verschijnen.

Na die week waren de getuigenissen van ontvangen zegen menigvuldig. Ook de leraar was als met verse olie overgoten. "Het is Pinksteren, het is Pinksteren," zo riep hij uit, "hoevele jaren heb ik de Heer niet als *knecht* gediend; maar wat is het onderscheid groot, Hem te dienen als een *knecht* en Hem te dienen als *een zoon*; nu eerst besef ik die vrijheid." Enige dagen later over zijn toestand sprekende, merkte Hij aan dat hem het gedrag van David, waarover hij door Michal bestraft werd, altoos zo vreemd was voorgekomen, "maar nu," vervolgde hij, "nu begrijp ik de koning volkomen. Ik zou mij niet hebben geschaamd voor de schare heen te huppelen naar Gods huis."

De herinnering van die tijd werd nimmer uit het geheugen van hen die tegenwoordig waren geweest, gewist tot hun stervensure toe; vele lange jaren daarna, heb ik nog warme getuigenissen van gelovigen gehoord aangaande hetgeen toen gebeurd was en de zegen die zij toen hadden ondervonden en die hun was bijgebleven. Ook voor mij blijft die tijd onvergetelik. Mijn eerste openlike belijdenis van mijn Heer dagtekent van die tijd.

Ik heb voor mij liggen op dit ogenblik, een merkwaardig dokument, aangaande een vergadering gehouden en besluiten genomen, in de dagen toen deze herleving nog in haar begin was en toen men vreesde dat alles niet naar regel en orde zou toegaan; ik leg het als bijlage bij dit schrijven. Andermaal moeten wij zeggen : hoe zijn de tijden en zeden toch veranderd ! En het tegenwoordig geslacht weet zo min van wat een vorig geslacht heeft ondervonden en doorgemaakt, en het ene geslacht leert zo min van het vorig geslacht.

Een van de belangrijkste vragen is deze; "Wat kunnen wij doen om de zo gewenste herleving te verkrijgen?" Deze vraag is ook in de laatste tijd herhaalde malen gedaan, en door belangrijke antwoorden opgevolgd. Er is in deze een goddelike zijde en een menselike zijde. Wij wensen nadruk te leggen op de *goddelike* zijde, en daarvan alles afhankelik te maken; wij doen dit op grond van de Heilige Schrift en volgens de getuigenis der geschiedenis aangaande "herlevingen" in het verledene.

Alle ware herleving hangt van Gods vrijmachtig welbehagen af. Een overweldigend besef van de vrijmacht en soevereiniteit van God is de grote voorloper en aankondiger van de "Herleving."

De godzalige Samuel Rutherford schreef betrekkelik zijn eigen geestelik leven "The sea is out, and I cannot bring a wind and cause it to flow again; *only I wait on the shore till the Lord sends a full sea.*"

Dezelfde gedachte had bezit genomen van Bishop Wilberforce, toen zijn ziel vervuld was met verlangen naar een herleving in de kerk, betrekkelik de Zending. Hij sprak als volgt : "We look at some mighty estuary, which the retiring tide has left bare of water; we see a vast expanse of sand and mud; with little trickling rivulets wearing their scarcely appreciable way through the resisting banks of that yielding ooze; and the man who knows not the secret of the tide, and the influence by which God governs Nature, would say: "How can you ever expect to see that great expanse covered? Look at those sand-banks, those mud-heaps; how by any contrivance are you to cover them? You had better give up the thought and acquiesce in the perpetual sterility and enduring ooze... But high in the heavens the unseen Ruler has set the orb which shall bring in her time the tides of the surrounding Ocean and when the Appointed Moment comes, noiselessly and unobserved, but sufficiently, the whole is covered by the rejoicing waters, and again it is one argent surface, sandless and mudless, because The Lord Hath Willed It."

"Only I wait on the shore"—"Till the appointed moment comes,"—"because the Lord hath willed it," door alle eeuwen heen heeft de Heer deze houding en gezindheid steeds erkend en gezegend. De loop is niet der snellen, noch de strijd der helden. Zo is de overwinning niet desgenen die wil, noch desgenen die strijdt, maar des ontfermenden Gods. Het zijn degenen die de Here verwachten, die de krachten vernieuwen, die opvaren met vleugelen, die lopen en niet moede, die wandelen en niet mat worden. De Here is Alpha en Omega, het Begin en het Einde, de Eerste en de Laatste. Er is een goddelike beperking en insluiting, die daadwerkelik al onze gedachten en gebeden, al ons wensen en begeren, al ons pogen en streven, om-

ringt en derzelver uitwerking en uitkomst beheerst. De Heer is God en niemand meer; en Hij is het waard dat wij op Zijn welbehagen wachten; Zijn genade-raad zal bestaan en Hij zal al Zijn heilsbesluiten volbrengen. Dat deze waarheid misbruikt kan worden en werkelik ook misbruikt wordt, zelfs door belijders met wier geestelik bestaan het maar droevig gesteld is, is waar; maar dit vermindert in genen dele de kracht en zaligheid dezer waarheid. Ik weet dat deze waarheid ook een menselike zijde heeft, ik wil daar niet van afdoen; maar wat hoofdzaak is, moet dat blijven. Hoe ouder ik word, hoe sterker Calvinist ik ben. De Heilige Schrift is vol van deze waarheid, de geschiedenis bevestigt het, de ondervinding van 't leven van de gelovige legt getuigenis daarvan af.

"Het hangt alles van ons af; indien wij slechts zouden bidden, meer bidden, eendrachtig, gelovig, aanhoudend bidden, dan zou de vurig gewenste "Herleving" zeker komen." Wij hebben nooit vrijmoedigheid gehad deze stelling zonder genoegzame beperking te onderschrijven. Ja, het is wel waar, maar alleen waar, in zover het genomen wordt, omgeven, ingesloten en beperkt, door een goddelik-vrijmachtige Inclusiviteit, die al ons bidden en pogen, ja ook Zijn onbeperkte beloften van gebedsverhoring beheerst. Toen enige jaren geleden, de tijdingen ons bereikten van de gezegende herleving in Wallis, kwamen wij, weken en weken aaneen, dageliks in de gemeente tezamen tot het gebed, dat het Gode moge behagen ook ons te bezoeken; maar de hemel zweeg, en wij moesten onze bidstonden sluiten, zonder dat zij het gewenste doel hadden bereikt. O Heer, leer ons en leidt ons in Uw waarheid, en maak ons Uw wegen bekend.

Laat ons besluiten met de volgende woorden, die waardig zijn, uit het hoofd geleerd, overdacht, bepeinst en betracht te worden :—

"God moet alles doen, of alles is niets maar de Heer doet niet alles, tenzij alles van Hem alleen verwacht wordt; en alles wordt niet van Hem alleen verwacht, tenzij wij, door een ware en oprechte wanhoop aan onszelf, aan al onze pogingen en aan alle menselike hulp, ertoe gebracht zijn, om geen hoop en geen verwachting en geen verlangen naar enig iets te hebben, dan alleen naar een *ootmoedig zich verlaten op God*, onder de ootmoedige overtuiging van onze diepe algehele afhankelikheid van Hem. "Zo de Heer het huis niet bouwt, tevergeefs arbeiden deszelfs bouwlieden daaraan; zo de Heer de stad niet bewaart, tevergeefs waakt de wachter; het is tevergeefs dat gij vroeg opstaat, laat opblijft; het is alzo, dat Hij het Zijn beminden als in de slaap geeft. Niet door kracht, noch door geweld, maar door Mijn Geest, zegt de Heer der heirscharen. Het is God die alles in allen werkt, beide het willen en het werken, naar Zijn welbehagen. Zonder Mij kunt gij niets doen. Opdat God alles zij. Want uit Hem en door Hem en tot Hem zijn alle dingen; Hem zij de heerlikheid in der eeuwigheid. Amen."

BIJLAGE.

Heil den Lezer !

In eene vergadering van omtrent een honderd mannen, vrouwen, jongelingen en jonge dochters, die voorgangers zijn in bid-bijeenkomsten,— welke vergadering gehouden is geworden in het locaal van het Gijmnasium aan de Paarl, op den 6den Februarij, 1861,— werd in aanmerking genomen de onbeschrijfelijk groote waarde van den zegen, waarmede de Heer Jezus Christus, door de thans heerschende, godsdienstige opwekking, bezocht heeft zijne gemeente in vele plaatsen op den aardbodem en, onder deze, Zuid Afrika; — werd vervolgens de vrees geuit, dat, na dezen, de uitwendige verschijnselen dier opwekking minder en flaauwer zullen worden;— en werd, eindelijk, de pligt en en dringende behoefte erkend om middelen te gebruiken, ten einde den ontvangen zegen vast te maken, te behouden en uit te breiden; opdat dezelve blijve als een beginsel van groote werkingen in de toekomst, ook in geval, onder allerhoogste toelating, de uitwendige verschijnselen — bijzonder de openbare bid-bijeenkomsten — mogten ophouden.

Om overeenstemming en orde te bewaren in die handelingen, welke de vergadering oordeelde, voor het tegenwoordige, de voornaamste te zijn bij het gebruiken van middelen, waarop men des Heeren goedkeuring kan verwachten, nam de vergadering, met eenparige stem, de hierna te beschrijven besluiten : willende dezelve beschouwd hebben als raadgevingen en als een leiddraad, waaraan de voorgangers in bid-bijeenkomsten zich kunnen houden, in zoo ver dezelve hun toeschijnen goed te zijn; tot dat hunne ondervinding hen in staat zal gesteld hebben, om reglementen te maken welke beter mogen beantwoorden aan het boven beschreven doel; namelijk : het gebruik maken van middelen om den ontvangenen zegen vast te maken, enz.

BESLUITEN.

1. Dat de broeders en zusters, die de vrijmoedigheid gekregen hebben om te bidden, zich aan een sluiten in partijen van twee of drie, met het doel, dat iedere parti jvan twee of drie, eenige malen of eenmaal in iedere week, of eenmaal in iedere veertien dagen, of, ten minste, eenmaal in iedere maand te zamen kome, om gemeenschappelijk te bidden.— Dit overeenkomstig met Matth. xviii : 19, 20.

2. Dat tot ieder gezelschap van drie één zal kunnen toegelaten worden, die nog niet in de vergaderingen overluid gebeden heeft, en wenscht vrijmoedigheid tot het bidden te verkrijgen.

3. Het oogmerk van iedere dier bijeenkomsten zij tweeledig; ten eerste, om te overleggen, wat er gedaan kan worden om, onder Gods zegen, de groote bijeenkomsten om te bidden, stichtelijk en nuttig te doen zijn; ten tweede en voornamelijk, om te bidden.

4. Wat het eerste betreft; dat men berigten ontvange en in overweging neme van vorderingen en verbeteringen in andere gemeenten met betrekking tot de inrigting van bidbijeenkomsten.

5. Dat men in goede boeken, zoo vele men krijgen kan, onderzoek doe naar de geschiedenis, den aard en de gevolgen van vroegere opwekkingen.

6. Dat men berigten verneme en bespreke betreffende de tegenwoordige opwekking in andere landen.

7. Wat het tweede betreft; dat men bidde, in den regel, kort, zakelijk, zonder herhalingen, en naar de zich, bij opvolging, voordoende behoeften. Liefst volge men deze leiding:

8. De eerste (der drie van één bidgezelschap) die bidden zal, geeft een Psalm-of Gezangvers op, waarin belijdenis van zonde geschiedt; bijvoorbeeld Psalm li : vs. 2, Gezang xxxv : vs. 1.—Daarna doet hij een gebed ter belijdenis van zonde en strafwaardigheid, en ter smeeking van vergiffenis om Christus wil.

9. De tweede bidt om vrijmoedigheid en een ruimen toegang tot den troon der genade, op grond van de voorspraak en verdiensten des Zaligmakers.

10. De derde bidt om verlichting, vernieuwing heiliging door den Heiligen Geest: wijders om bewaring, bestiering en volharding — zoo wat anderen, die den Heer zoeken, betreft, als wat de leden van het bidgezelschap aangaat.

11. De eerste kan dan wederom bidden, en wel om voortduring en uitbreiding van het werk des Heiligen Geestes onder de bevolkingen, waar de opwekking heerscht, en om uitbreiding buiten dezelve onder doodsche gemeenten, ja onder Joden, Mohammedanen en Heidenen.

12. De tweede bidt voor de gemeenten en bijzondere menschen, voor welke de voorbidding vroeger of later verzocht was; en dankt voor ondervondene verhooringen.

13. De derde doet eene dankzegging voor alle Gods goedertierenheden, bewezen in zegeningen in het gemeen, en bijzonderlijk in de gezegende opwekking; en hij besluit met de biddenden en heilbegeerigen in des Heeren hoede, en alle menschen in Zijne barmhartigheid aan te bevelen.

14. Met een kort bede — of dankzegging besluit men de bijeenkomst.

AANMERKING.

(Gemaakt en goedgekeurd ten gevolge van eene bedenking die door eenen der broeders werd uitgesproken): "In bidgezelschappen, die de handelingen in ieder bijeenkomst met drie (in plaats van zes) gebeden willen afdoen, behoort hij, die het eerst bidt, zich te bepalen bij de onderwerpen in Artikels 8 en 9 beschreven; de tweede bidder bij de onderwerpen in Artikels 10 en 11 genoemd; de derde bij de onderwerpen in Artikels 12 en 13 aangewezen. Dat vordert de orde, die in alle gebeden heerschen moet, bijzonder omtrent de onderwerpen die in Artikels 8, 9 en 10 aangewezen worden; hetzij de bidder of bidders sommige van die onderwerpen uitspreken, of slechts denken en gevoelen. Hierbij is in herinnering te brengen, dat wat één lid bidt, ieder lid van het gezelschap verondersteld wordt te bidden, zoo dat de biddende uitboezemingen der drie leden gezamenlijk slechts één gebed zijn, of behooren te zijn. Om deze reden vooral is herhaling onvoegzaam."

(Get.) G. W. A. van der Lingen,
Gekozen Bestierder der
Vergadering.

De Prediker en de Preek.

(Ds. H. Pienaar.)

II.

VOORBEREIDING EN VORMING.

Wij denken hier nog niet aan de preek; maar aan de prediker. Wij hebben het oog op de *Zelf-voorbereiding* of *Zelf-vorming*. Er zijn niet vele goeie predikers in de wereld, en de redenen hiervoor zijn, o.a., en vooral: (a) *gebrek aan overtuiging*, en (b) *gebrek aan degelike voorbereiding of vorming*. Toen de beroemde prediker, Canon Knox-Little (ik geloof hij is onlangs ontslapen) nog maar 'n heel jonge predikant was, vroeg hij eens aan Dr. Wilberforce om wat raad in verband met de prediking. En het korte, doch zeer treffende antwoord was: "Sommigen bereiden hun preken, en anderen bereiden zichzelf voor."— En Dr. Joseph Parker heeft eens gezegd: "Mijn hele leven was 'n voorbereiding voor de prediking van het Evangelie."— En wat zegt Paulus? Lees 1 Tim. 4 : 6, 13, 14, 16 : "Als gij deze dingen den broederen voorstelt, zo zult gij een goed dienaar van Jezus Christus zijn, opgevoed in de woorden des geloofs en der goede leer... Houd aan in het lezen... Verzuim de gave niet, die in u is... Heb acht op uzelven on op de leer."

Zelf-oefening, zelf-vorming, zelf-opleiding, is toch zo uiterst noodzakelik ook voor de man, die optreedt als publieke spreker of als prediker. En 't is wel waar dat niemand 'n groot en beroemde prediker of spreker net door oefening en opleiding zal worden gemaakt; maar 't is even waar dat niemand ooit 'n flinke en krachtige prediker of spreker zal worden zonder zelf-oefening.

Wij denken hier aan 'n gezegde van Cicero: "De orator wordt *gemaakt*, niet *geboren*." En wij halen aan 'n passage uit 'n zeer nuttig en leerzaam boekje, "Extempore Speaking" door Harold Ford, dit zegt hij: "Why is it that the pulpit and platform alike witness to the paucity of efficient speakers, and to repeated failures in the art of public speaking? Because it is falsely assumed that the faculty of speech is a sort of instrument which may be played on with skill, or be controlled to discourse most excellent music, without any special instruction or training... In any other art no one, without the boldest effrontery, would dare obtrude himself upon an audience until he had undergone some course of preparatory training. Nor in any other art would one be suffered to make in public raw and crude attempts to do effectively what he has never been trained to do at all."

Alle grote sprekers en predikers hebben naam en roem behaald niet door wat zij op school of kollege hebben opgedaan; maar door wat zij door eigen inspanning en zelf-vorming hebben verkregen. Het eerste optreden als spreker of prediker van sommigen en van de uitstekendsten, was 'n mislukking. Genie, talenten, gaven waren niet genoeg, zelf-vorming, getrouwe en ernstige zelfoefening was nodig. Denk aan Luther, Zwingli, Sherman, John Bright, Franklin, e.a.

Maar nu, de Prediker als tolk van God, als instrument in Gods hand, als drager van 'n goddelike en hemelse boodschap, is bovenal, 'n man, of moet bovenal zijn, 'n man van *licht* en *leiding*, of van *kennis* en *kracht*; of 'n man, die geleerd heeft om te *onderwijzen* en te *overtuigen*.

1. 'n Man van *Kennis*. En zijn kennis moet wijd en veelvuldig zijn, en het moet geässimileerd zijn, i.e., tot zijn eigen zijn gemaakt. De beroemde predikers en sprekers in de wereld waren niet alleen genieën, zij waren in de regel mannen van wijde en veelzijdige kennis. "True, some speakers," zegt Fénélon, "though they have good natural parts, want a fund of solid knowledge... They do not seem to speak from the abundance of their hearts, as if they were full of useful truths; but they talk as if they were at a loss for the very next thing they have to say."

Het terrein van de prediker is of sluit in alles wat behoort tot de menselike natuur, de menselike geest, het menselike leven, de menselike geschiedenis. Zijn veld is ontzaglik groot en wijd en belangrijk. Wat hem dus past is bovenal (en dit is volgens de opinie van velen in verband met ons onderwerp): (a) veel te lezen; (b) wat hij gelezen heeft zo tot zijn eigendom te maken, dat hij daarover in zijn eigen taal en met zijn eigen ideeën gemakkelik kan spreken, (men moet het spreken zoals hier bedoeld, luidop, en tot zichzelf, zeer veel en getrouw beoefenen); (c) veel te schrijven. Over dit laatste zegt Ford in zijn "Extempore Speaking," "The use of the pen gives us a mastery over our own thoughts and words: it defines our ideas, prevents inexactitude, and promotes accuracy and clearness of thought"— Wie kan dit ontkennen?

Maar nu vraagt men misschien: *Wat zal ik lezen?* Ik stel mij voor dat 'n goeie prediker allereerst iemand moet zijn volkomen thuis in de Heilige Schrift. Het hele panorama van Bijbelse geschiedenis, van Bijbelse biografie en van Bijbelse waarheden moet klaar en duidelik voor zijn geest liggen. Hier kunnen degelike *Bijbellezingen* (zoals b.v. van Godet), *Algemene Beschouwingen* over de Bijbel, ons veel helpen. Doch zij dienen slechts tot leiddraad voor eigen studie.

Dan menen wij dat zijn bibliotheek verder vooral uit het volgende moet bestaan:—(a) goeie *Eksegese* (b) goeie *Theologie*. 'n Prediker moet leren om theologie in zijn preek te hanteren en op 'n leerzame en aantrekkelike wijze voor te stellen, anders wordt zijn preek eerlang versierd met de adjektieva: 'hoogdravend' of 'droog' of 'vervelig.' (c) *Biografie* plus *geschiedenis*. (d) *Algemene en gemengde materiaal*.

Wat (a) betreft, niemand durft optreden als verklaarder van Gods Woord zonder degelik onderzoek daarvan. En hier hebben wij nodig de leiding van mannen, die Bijbel-onderzoek hun levenstaak hebben gemaakt.

Wat (c) betreft, hier hebben wij de literatuur, die inspireert en die informeert. Wat 'n prediker zo nodig heeft. En hierin voorziet ook onze algemene en gemengde leesstof. Maar onder (d) denken wij vooral aan de *filosofie*, de *psychologie* en de *natuurkunde*. Ik meen, met bescheidenheid, dat predikers aan deze dingen in de regel te weinig doen. Vooral is de studie van de laatste twee van zeer veel belang. De betekenis van *dingen* en *zaken* te verstaan, zegt veel meer dan de betekenis van *woorden* te vatten. De psychologie toch is nauw verbonden met onze godsdienst, met onze plichten en verantwoordelikheden als zedelike wegens, en met onze bestemming als onsterfelike wezens.

2. 'n Man van *Kracht*. De prediker moet *overredingskracht* bezitten. Hij geeft niet alleen onderwijs, hij moet ook *overtuigen*. Hier helpt ons, o.a., (a) de Logika; (b) de Rhetorika 'n Man, die overtuigen wil en zal, moet ook geleerd hebben om gegrond en afdoend en logies te redeneren. De Logika leert ons om: allereerst dingen te zien en dan ideeën te vormen (perceptie); dan, om die ideeën met elkaar te vergelijken (oordeel); ten derde om konklusies uit die vergelijkingen te trekken (redeneringen); en ten vierde om onze gedachten en ideeën en konklusies zo te rangschikken, dat er helderheid komt en men zijn onderwerp duidelik begrijpt en voorstellen kan (dispositie).

De Logika brengt fouten en waarheid in het licht.

De Logika heeft men gedefinieerd als "de kunst van zó te spreken, dat men overtuigt." En zeker ligt de kracht van 'n spreker in zijn overtuigings-kunst. Sprekende over dit onderwerp (de studie van Rhetorika), zegt Fénélon: Spreek (a) *eenvoudig, verstaanbaar*; (b) *vriendelik, innemend*; (c) en toch op *waardige, nobele* wijze. Dit stemt overeen met wat wij bij onze inleiding zeiden (op raad van Augustinus): Maak de waarheid *duidelik*; maak 't *aantrekkelik*; maak 't *treffend*.

Zal nu de Rhetorika 'n volmaakte spreker of schrijver vormen? Neen. Maar, terwijl voorschriften en bepalingen geen genie kunnen scheppen, kunnen zij ons toch zeer veel helpen en verbeteren. Al kan 't ons niet van onze droogheid bevrijden, dan kan 't ons toch van wijdlopigheid en overtolligheid en holklinkende woorden verlossen.

Er zijn ook *gevaren* verbonden aan de studie van de regels van de Rhetorika: Men loopt hier gevaar meer te maken van *vorm* dan van *inhoud*. *Oppervlakkigheid* is 'n ander gevaar. En *naäpen* (imitatie) 'n derde. Hiertegen gewaakt!

(Wordt vervolgd.)

DE PREDESTINATIE.

(Ds. D. G. Malan, Kaapstad.)

(Met verwijzing naar Drs. Kuyper en Bavinck.)

De Predestinatie of Uitverkiezing is een van de gewichtigste leerstukken van de Christelike Kerk, doch tevens een van de moeilikste, waarover er groot verschil van mening geweest is van de dagen der kerkvaders af tot op de huidige dag toe. Onder de kerkvaders was het *Augustinus* vooral, die dit leerstuk met ernst en kracht ontwikkelde en handhaafde tegenover Pelagius. Waar Pelagius de nadruk liet vallen op de wilsvrijheid van de mens, alsof deze in staat zou zijn om uit zichzelf de genade aan te nemen, plaatste Augustinus de oorzaak van des mensen zaligheid enkel in de soevereine wil, in de absolute vrijmacht van God. De *Reformatie* ging tot Paulus en Augustinus terug, en vond in de belijdenis van Gods vrijmachtige verkiezing de kracht om tegen het Pelagianisme der Roomse Kerk op te treden. Alle Hervormers waren hierin eenstemmig.

In de Lutherse Kerk, echter, heeft men de Predestinatie-leer niet zo konsekwent ontwikkeld en zo geheelhartig aanvaard als in de Gereformeerde Kerk. En de reden hiervoor ligt voor de hand. De belijdenis der uitverkiezing rustte bij Luther alleen op het diep bederf der zonde en de onmacht van de mens. Bij Calvijn daarentegen gaat het in de predestinatie niet allereerst om de zaligheid des mensen, maar om *de ere Gods*. Luther redeneerde van onder naar boven, van de mens naar God: Calvijn daarentegen redeneerde van boven naar onder, van God naar de mens. 't Is van uit zijn groot uitgangspunt: "*De ere Gods in alles en boven alles*," dat Calvijn de predestinatie-leer zo stelselmatig ontwikkelde en zo krachtig handhaafde: Gode in alles de eer, en daarom ook Hem *al* de eer in des mensen verlossing!

Vragen wij nu naar *een definitie* van Predestinatie of Uitverkiezing, dan mogen wij zeggen: de gewone betekenis aan deze term toegekend is: dat God naar Zijn eeuwig raadsbesluit besloten heeft uit het ganse menselike geslacht een zeker getal uit te kiezen tot de zaligheid, en hen dan ook bekwaamt om het aanbod der genade in Christus aan te nemen door geloof en bekering. Hieruit volgt dan logies, dat God het overige deel der mensheid *niet* uitverkoren heeft, maar ze laat in het oordeel, waarin zij door eigen schuld gevallen zijn. Predestinatie sluit dan in beide *elektie* (verkiezing) en *reprobatie* (verwerping). Opmerkelik echter is het, dat én in Gods Woord én bij Augustinus én bij Calvijn de nadruk bij de uitverkiezing immer valt hierop: 't is een verkiezing tot genade, tot aanneming, tot de zaligheid; terwijl 't andere (de verwerping) slechts logies daaruit volgt. In de *eerste* plaats heeft de uitverkiezing op 't oog de *zaligheid des mensen*. Het grote doel van Gods raadsbesluit is om de zaligheid der uitverkorenen *zeker* te maken.

Wat God beweegt om sommigen te verkiezen, en anderen te laten, is en blijft voor ons een verborgenheid. Wij kunnen niet anders dan verklaren: dit ligt ter laatste instantie in *Gods eeuwig welbehagen*; en hierover moeten wij ons als mensen en schepselen ootmoedig buigen. En te minder moest dit ons zwaar vallen, als wij bedenken, wie God is, de Rechtvaardige, maar ook de *eeuwig Barmhartige*, al wiens goddelike eigenschappen samengevat worden in dat éne grote woord: "*God is liefde*." Zodat wij met zekerheid weten mogen: het getal uitverkorenen zal zo groot mogelik zijn, als bestaanbaar is met Gods liefde en rechtvaardigheid beide. Hierbij mogen wij het wel laten: hierin mogen wij kinderlik berusten.

Beslist *afwijzen* echter moeten wij het gevoelen van sommigen, alsof God degenen uitverkoren zou hebben, *van wie Hij vooruit wist, dat zij geloven zouden*. Neen, dit is dingen verwarren, en in de verkeerde orde voorstellen. Geen verkiezing om een vooruitgezien geloof, maar een geloof als gevolg van een voorafgaande verkiezing. Alzo blijve in God steeds de oorzaak, de bron, de wortel van des mensen zaligheid, en in ons worde nooit iets anders gezien dan het nawerkend gevolg, de afgeleide stroom, de tak met knop en bloesem!

Met de leer der Uitverkiezing hangt ten nauwste

samen die van *de particuliere genade*. De gewichtige vraag ontstaat namelik: Stierf Christus aan het Kruis voor *alle mensen*, of alleen voor de *uitverkorenen*? Niet alsof de dood van Gods Zoon niet ver genoeg reikte om alle mensen te verlossen! Dit wordt algemeen toegestemd. Niet ook alsof enig iemand volhield, dat nu werkelik *alle* mensen de zaligheid deelachtig worden! Dit wordt door de feiten der geschiedenis voldoende weersproken. Maar de eigenlike vraag is: Wat was de goddelike *intentie*, wat was Christus' *bedoelen*, toen Hij aan het Kruis stierf? Stervende bedoelde Hij alle mensen te zaligen, of Zijn bloed te storten alleen voor alle uitverkorenen? Op deze vraag nu heeft de Gereformeerde Kerk in haar zuiverste perioden en openbaringen steeds geleerd, dat de genade *particulier* is, en niet algemeen, en dat op deugdelike gronden, bovenal op grond van wat Gods Woord omtrent de zaak leert! Dit echter gevoelt iedereen: als men zegt, dat Christus in dezelfde zin gestorven is voor *alle* mensen, dan blijft er *geen* plaats over voor de Predestinatie-leer.

Letten wij vervolgens op *de Schriftuurlike gronden* voor de leer der Uitverkiezing, dan vinden wij het idee reeds in het Oude Testament, waar *Israël* doorgaans beschouwd wordt als Gods uitverkoren volk. In het Nieuwe Testament wordt het idee helderder. Hier wordt de uitverkiezing meer bepaaldelik uitgestrekt tot *individuën*. Christus zegt o.a., "Velen zijn geroepen, maar weinigen uitverkoren" (Matt. 20 : 16). Bij name de Apostel Paulus ontwikkelt de leer der uitverkiezing, o.a. in Rom. 9—11, maar dan ook doorgaans in al zijn Zendbrieven. Eén van de sterksprekendste plaatsen is Efez. 1 : 4 "Gelijk Hij ons uitverkoren heeft in Hem, voor de grondlegging der wereld, opdat wij zouden heilig en onberispelik zijn voor Hem in de liefde." In het algemeen mogen wij zeggen, dat de leer der Predestinatie *ingeweven* is in de ganse Heilige Schrift.

De leer der Uitverkiezing wordt tevens gesteund, neen nog meer, gevorderd door *het diep bederf, dat door de zonde in de mens kwam, en nog zit*. Deze toestand is volgens de Heilige Schrift niets minder dan een toestand van *dood*, geestelike dood. De mens is door de zonde zó diep gezonken, dat, tenzij er eerst iets *in hem* gebeurt: tenzij er door Gods Geest iets in hem gewerkt wordt, waardoor hij de kracht ontvangt om de aangebodene genade aan te nemen, hij uit zichzelf daartoe niet in staat is. En alzo zou het goddelike plan der verlossing nog verijdeld geweest zijn; want niemand zou de genade kunnen aannemen, tenzij God eerst de mens trekt, en in hem werkt: tenzij God hem eerst uitverkiest tot de zaligheid, maar hem dan ook in staat stelt om langs de weg van geloof en bekering tot de zaligheid te komen. Dit immers zij allen duidelik, dat de Uitverkiezing zich niet enkel bepaalt tot *het einddoel* — des mensen zaligheid — maar zich ook uitstrekt tot *de genademiddelen*, waarvan de mens gebruik moet maken om tot dat einddoel te komen. Wij herinneren in dit verband slechts aan des Heilands éne uitspraak: "Niemand *kan* tot Mij komen, tenzij de Vader, die Mij gezonden heeft, hem trekke" (Joh. 6 : 44). En wat Gods Woord alzo leert, wordt door de ervaring overvloediglik bevestigd.

De leer der Predestinatie volgt verder ook uit *de betrekking, die er bestaat tussen de Middelaar, Christus en Zijn verlosten*. Deze betrekking immers ontstaat niet maar op het ogenblik, dat hun geloof doorbreekt, maar er bestaat een band, eer zij nog geboren zijn, zijn oorsprong nemende in *Gods eeuwig raadsbesluit*. Profeet en apostel, en Christus Zelf, zijn allen één op dit punt. Christus b.v. zegt, dat de verlosten "Hem gegeven zijn van de Vader," en dat slechts dezulken tot Hem "komen kunnen." Daar is een intieme levensbetrekking tussen Christus als Hoofd en de verlosten als leden van Zijn lichaam. De konklusie, waartoe wij geraken, is dan ook: de persoon van de Middelaar is verordineerd en aangelegd op *die bepaalde personen*, die eens Zijn verlosten zouden blijken te zijn. Hier komt de "unio mystica," de mijstieke unie tussen Christus en *elk* Zijner verlosten *persoonlik*, ter sprake. In het voorbijgaan wijzen wij enkel erop, dat deze gedachte der Uitverkiezing mede ligt in het oorspronkelike Griekse woord, door ons vertaald "gemeente," namelik "*ekklesia*," dat eigenlik betekent: "de vergadering der uitgeroepenen, der uitverkorenen."

(Wordt vervolgd.)

De Bijbel in het Afrikaans.

(Dr. B. B. Keet, Graaff Reinet.)

II.

Om nu te komen tot onze eigene toestanden, dient er gewaakt te worden tegen overdrijving aan beide kanten. Het wordt n.l. dikwels beweerd dat de Hollandse Bijbel (ik spreek hier van de Statenvertaling in de vorm waarin wij die tans bezitten) door ons volk niet verstaan wordt, en dat er daarom een overzetting in het Afrikaans noodzakelik is. Zulk een bewering kan tot op zekere hoogte worden gestaafd, doch is evenmin juist als de bewering aan de andere kant, dat ons volk de Hollandse Bijbel volmaakt begrijpt, en dat er daarom geen reden bestaat waarom wij een Afrikaanse Bijbel zullen bezitten. Met dankbaarheid mogen wij eraan denken, dat ons volk altijd met de Hollandse Bijbel vertrouwd was, daarmee als het ware opgegroeid is. Daarom ook was het altijd genoeg bekend met het Bijbels Hollands om de Hollandse Bijbel te kunnen begrijpen. Hier is er geen sprake van een volmaakt vreemde taal, doch

van een taal die zeer nauw verwant is aan de onze. Wat van het Bijbels Hollands niet begrepen werd, was niet in de eerste plaats te wijten aan een gebrekkig begrip van de taal, doch van de inhoud. Vandaag nog draagt ons Hollands het karakter dat het van de Bijbel ontvangen heeft; iets dat de moderne Nederlander direkt opmerkt wanneer hij in aanraking komt met ons "verouderd Hollands." In 't algemeen mag men daarom beweren, dat ons volk het Hollands van onze Statenvertaling begrijpt, naarmate het bekend is met de Bijbel. Als wij dit in het oog houden, zullen wij ook bewaard blijven van onmogelike verwachtingen aangaande een Afrikaanse overzetting. Laten wij ons geen illusies vormen van de glasheldere duidelikheid van 'n Afrikaanse overzetting. Een Afrikaanse Bijbel zal geen vergoeding kunnen doen voor onkunde. Er komen zekere termen en uitdrukkingen in de Bijbel voor, die niet zo duidelik in een vertaling weergegeven kunnen worden dat zij zonder meer verstaanbaar zijn, doch die nagespoord moeten worden als wij de betekenis ervan willen begrijpen; m.a.w. zij vragen een uitleg en die uitleg kan niet in een vertaling worden verschaft. Een Bijbelvertaling is geen Bijbelverklaring en de Afrikaanse Bijbel zal dezelfde nauwgezette studie vergen als wij de ware betekenis ervan willen vatten.

Aan de andere kant is het ook niet juist om te beweren, dat een Afrikaanse overzetting geen enkele verbetering van begrip zal kunnen te weeg brengen. Waar het vooral van betekenis zal kunnen zijn voor de verduideliking, is daar waar de Hollandse vorm aanleiding kan geven tot misverstand, omdat de Afrikaanse gelijkluidende vorm een ander betekenis heeft verkregen. Somtijds ook is het verschil tussen de Hollandse en de Afrikaanse vorm van een woord, hoewel zeer gering, oorzaak van misverstand. Ik herinner mij een frappant voorbeeld uit de dagen van mijn studiën te Stellenbosch. Op een vakantiebezoek in het distrikt van Robertson vertelde de vrome oude vader, F. le Roux van Wildepaardekloof, één van de echte stempel uit ons volk, een man die zeker zijn Bijbel kende en daarin leefde, van een moeilikheid die hij eenmaal had met een plaats in de profetieën van Jeremia. C. 17 : 11 staat er: "Gelijk een veldhoen eieren vergadert, maar broedt ze niet uit, alzo is hij, die rijkdom vergadert, doch niet met recht; in de helft zijner dagen zal hij die moeten verlaten, en in zijn laatste een dwaas zijn."— Niet wetende wat een veldhoen was, ging hij aan het zoeken naar een dier dat eieren vergadert doch die niet uitbroedt. Zijn boeren-ondervinding en oplettendheid had hem geleerd dat een schildpad eieren legt, doch ze niet uitbroedt. Derhalve zou een veldhoen in alle waarschijnlikheid een schildpad zijn! En zo, vertelde hij, had hij gemeend met zijn vindingrijkheid de betekenis van dat woord te hebben ontdekt, terwijl hij juist de betekenis had gemist. Want wat voor een schildpad natuurlik zou zijn, was voor een veldhoen onnatuurlik en dwaas, en daarop was het beeld juist berekend. De eenvoudige verandering van veldhoen in veld-*hoender*, zou alle misverstand uit de weg hebben geruimd. Over het algemeen. echter, zal er niet meer dan een beperkt getal woorden zijn die zo voor misverstand vatbaar zijn. Waar men verouderde woorden en uitdrukkingen in de Statenbijbel aantreft, zal de noodzakelikheid van verandering evenzeer voor een nieuwe Hollandse vertaling pleiten.

Tot hiertoe hebben wij ons oog gehad op dat deel van ons volk, dat met de Bijbel vertrouwd is, en wat hierboven gezegd is, heeft betrekking op dat deel alleen. Het is echter niet te betwijfelen dat er een ander groot deel is, dat bijna geen kennis van de Bijbel heeft, en tot dat getal wordt dageliks toegedaan, de grote klas van arme blanken, mensen die, wat de godsdienstige zijde van hun leven betreft, niet kunnen terugzien op een leven, dat langzamerhand gevormd is door de Hollandse Statenbijbel in huisgodsdienst en in kerk. Ja zelfs geldt dit voor alle dorps- en plattelandsbewoners, wier voorrechten minder zijn, en die derhalve met het weinige dat zij bezitten niet genoeg hebben om de Bijbel in het Hollands te kunnen lezen. Met een eenvoudige leeskennis van het Afrikaans zou dit voor hen mogelik zijn, maar met het Hollands, dat zij zelden of nooit in de kerk horen, bevinden zij zich in een wereld die vreemd en voor hen onverstaanbaar is. Ook hebben wij een dure plicht te vervullen tegenover gekleurde rassen onder ons, die zonder een Afrikaanse Bijbel zeker nooit uitvoering kunnen geven aan het bevel des Heren om de Schriften te onderzoeken.

Om praktiese redenen bestaat er dus de noodzakelikheid van een Afrikaanse Bijbel. Die praktiese redenen echter, van hoe groot of klein belang zij mogen beschouwd worden, staan ver achter bij de principiéle overweging waardoor de Afrikaanse Bijbel noodzakelik wordt. De kwestie van de al of niet verstaanbaarheid van de Hollandse Bijbel voor ons volk is een kwestie van graad; doch de kwestie van het al of niet bestaan van een Afrikaanse Bijbel is een kwestie van beginsel. Wordt de vraag aan ons gesteld: Als onze Hollandse Bijbel over het algemeen zo goed bekend is en met ijveriger studie geen onoverkomelike bezwaren oplevert, van waar dan de noodzakelikheid van een Afrikaanse Bijbel? dan zou ons antwoord zijn, omdat al zouden wij de Hollandse Bijbel van A. tot Z. begrijpen, wij nochtans de voorkeur zouden geven aan een Afrikaanse Bijbel; omdat dit het beginsel is waaruit alle werkelike godsdienst leeft en groeit, zoals de geschiedenis bewijst; omdat wij ons dan in onze natuurlike Afrikaanse lucht bewegen en niet in een vreemd atmosfeer; omdat

wij gaarne in ons godsdienstig leven ook natuurlik willen zijn; omdat wij ervan overtuigd zijn dat het geestelik leven voor ons werkeliker, inniger en meer levend zal worden. Er is ontzettend veel verschil tussen een taal waarmede ik mij desnoods behelpen kan en een taal die mijn eigen is, welke ik liefheb.

2. *De Wijze waarop dit Werk verricht moet worden.* Hier rijst de vraag of wij een splinternieuwe vertaling uit het oorspronkelike willen hebben, dan of wij ons tevreden zullen stellen met een overzetting van onze Statenbijbel, met raadpleging evenwel van het oorspronkelike. Tot dit laatste is er besloten door de tegenwoordige vertalers, en dat om gewichtige redenen. Voor zulk een reuzewerk als een nieuwe vertaling uit het oorspronkelike hebben wij hier in Zuid-Afrika noch het apparaat, noch de tijd. En wat wij ook al mogen verwachten van onze wetenschappelik geschoolde mannen, voor een nieuwe vertaling van de Bijbel zullen wij voor lange jaren nog het oog moeten richten naar Holland. Trouwens, de pogingen die daar zijn aangewend om de Statenvertaling door een andere te vervangen hebben tot dusver geen sukses gehad. Bijname de Leidse vertaling is èn van wetenschappelik èn van taalkundig oogpunt gebleken een mislukking te zijn. Ze staat als vertaling ver achter de Statenvertaling, omdat ze, zich voordoende als van neutraal standpunt uit te gaan, in werkelikheid veel partijdige, dogmatiese uitleg geeft in plaats van onpartijdige, nauwkeurige vertaling. Wat haar letterkundige gehalte betreft is van verschillende kanten bewezen op het prozaiese, soms wel banale van de zegswijze in meer dan één plaats. Zonder vrees voor tegenspraak mag gezegd worden, dat wij niet slecht staan door de Statenvertaling te nemen als grondslag voor de Afrikaanse Bijbel, een vertaling die in vergelijking met de meeste, misschien gemakkelik de kroon spant. Dat wil echter niet zeggen, dat de Statenvertaling geen zwakheden heeft, en dat er van verschillende richtingen geen stemmen opgegaan zijn om een nieuwe, verbeterde vertaling van de Bijbel. Op het huidige ogenblik is deze kwestie zeer aktueel in de wetenschappelike kringen van Holland, doch zolang er daar geen vordering in deze gemaakt wordt, zullen wij ons moeten neerleggen bij wat wij tans bezitten.

Een ander reden, waarom wij de Statenvertaling tot onze grondslag moeten nemen, is omdat wij zo bekend zijn daarmee. De grootste moeilikheden voor de invoering van een nieuwe vertaling liggen in de praktijk. Ons volk, dat bekend is met de Statenbijbel zal aanstoot nemen aan een nieuwe vertaling. Allicht wordt de indruk verwekt dat er een nieuwe Bijbel aangeboden wordt en men zal dien eenvoudig links laten liggen. Wij behouden derhalve onze Statenbijbel, geven er een Afrikaanse lezing aan, en bewegen ons in een atmosfeer van Bijbels Afrikaans in plaats van Bijbels Hollands. Zo wordt ook de Bijbelse wijze van spreken bewaard, iets dat samenhangt met de nauwe aansluiting aan het oorspronkelike, waarop de Statenvertalers zich hebben toegelegd. Dit kan geen aanstoot geven, want wij behouden daardoor de verheven Bijbelse taal, welke niet onze alledaagse spraak is, maar ons toch na genoeg aan het hart ligt om te kunnen zien en gevoelen dat dit ons eigen is.

MESSIAANSE PROFETIEËN EN HUN VERVULLING.

(Ds. H. C. de Wet.)

II.

Het Oude Testament bevat een zeer wonderbare keten van profetieën aangaande de persoon, het leven en werk van de Here Jezus Christus. Hij is het middenpunt waarom alles zich wendt in de gehele Godsopenbaring. Daarom willen we allereerst onze aandacht vestigen op enige van de voorzeggingen aangaande Hem. Van hoeveel belang zulk een onderzoek is, blijkt o.a., daaruit dat de vernietigende kritiek reeds zover gegaan is om te beweren dat er in het Oude Testament geen voorspellingen zijn aangaande de Christus. Zodanige ontkenning leidt, en staat in het nauwste verband met, de loochening van de Christus zelf, en de loochening van Zijn Godheid en de betekenis van Zijn verzoenend lijden en sterven aan het Kruis.

Het zou te veel ruimte opnemen om het groot aantal profetieën aangaande de komst van Christus in de wereld, en het werk dat Hij zou doen, na te gaan. We willen slechts op 't voetspoor volgen van de meest bekende bijbelteksten op dit gebied. En dan zal 't ons blijken, hoe deze voorzeggingen, hoe verder zij gaan, en hoe nader zij komen aan de tijd der vervulling — al helderder worden. Dit toenemend *schijnen* is ook een kenmerk van al de andere profetieën des Bijbels, en we worden hier herinnerd aan 't woord van de Apostel Petrus: "Wij hebben het profeties woord, dat zeer vast is; en gij doet wel dat gij daarop acht hebt, als op een licht, schijnende in een duistere plaats, totdat de dag aanlichte, en de morgenster opga in uw harten." 2 Petr. 1 : 19.

Onmiddellik na de zondeval openbaarde God Zijn ontferming over Zijn gevallen schepselen door hun *de Moederbelofte* te geven. Bestraffend sprak God tot de slang — en die bestraffing bevatte meteen de kern van de heerlikste beloften die we later zo menigvuldig in de Bijbel aantreffen. "En Ik zal vijandschap zetten tussen u en deze vrouw; en tussen uw zaad en haar zaad: datzelve zal u de kop vermorzelen, en gij zult het de verzenen vermorzelen" (Gen. 3 : 15). Hier wordt niets gezegd

van het zaad van de man, maar wel van 't zaad der vrouw, hetgeen ons heenwijst naar Christus, die in de hoogste zin, niet uit de wil van de man, maar uit God geboren is. Hij werd, welja, uit een vrouw geboren, maar niet door de bevruchting van een man, maar door de wonderbare, voor de natuurwetenschap onverklaarbare, werking des Heiligen Geestes, in de moederschoot van de Maagd Maria. De vrouw was eerst in de overtreding geweest, daarom moest uit 't vrouwenzaad een Redder geboren worden. Het mensdom zou voortaan in twee kampen verdeeld worden: het een vertegenwoordigende het zaad der vrouw, en het ander vertegenwoordigende het zaad der slang. Het slangezaad zou het vrouwezaad veel smart aandoen — de verzenen vermorzelen — maar het vrouwezaad zou uiteindelik de zege behalen — het slangezaad de kop vermorzelen. Behoeft 't nog te worden herinnerd hoe deze profetie in de geschiedenis van het Godsrijk op aarde in vervulling is gegaan; hoe de machten der duisternis zich steeds in verschillende gedaanten als in slagorde hebben geschaard, en aanvallend zijn opgetreden tegen degenen die gerechtigheid zochten na te volgen? Eindelik konsentreerde de strijd zich op het hoofd en vertegenwoordiger van het vrouwezaad — de Christus. En de verzenen werden Hem vermorzeld onder de handen Zijner beulen en aan het Kruis. Dit was schijnbaar een nederlaag voor het vrouwezaad. Doch het slangezaad ontving hier een dodelike wond, en zal uiteindelik onder de voeten verpletterd worden. Met recht zegt echter de schrijver van de Hebreërbrief (2 : 8): "Doch nu zien wij nog niet dat Hem alle dingen onderworpen zijn," hoewel hij in hetzelfde vers de verzekering uitspreekt dat alle dingen aan Hem onderworpen zullen worden. De Apostel Paulus zag zelfs in het vernederend en gruwzaam kruislijden van Christus een zedelike, en dus aanvankelik algehele overwinning. "De Overheden en de Machten uitgetogen hebbende, heeft Hij die in het openbaar ten toon gesteld, en heeft door hetzelve over hen getriomfeerd" (Col. 2 : 15). Daarom aarzelt Paulus ook niet om te verklaren: "Want Hij moet als Koning heersen, totdat Hij al de vijanden onder de voeten zal gelegd hebben" (1 Cor. 15 : 25).

In Gen. 29 wordt de heerschappij van Sem aangekondigd: "Gezegend zij de Here, de God van Sem, en Kanaän zij hem een knecht." Jehova zou de God van Sem wezen, en het zaad van Sem Zijn volk bij uitnemendheid. Mettertijd ontving Abraham de belofte dat in hem in zijn zaad alle geslachten der aarde zouden gezegend worden (Gen. 12 : 3). De Messias zou dus uit het zaad van Abraham geboren worden.

Vervolgens werd het feit geopenbaard dat de Messias uit Izak zou komen, en niet uit 't zaad van Ismaël; van Jakob en niet van Ezau, volgens de verwachting der oude Israëlieten, dat de oudste zoon de erfgenaam is van de grootste voorrechten, en dat ook de Messias uit hem verwacht kon worden (Gen. 21 : 12; 25 : 23). Doch Jakob had twaalf zonen. De goddelike voorspelling was op Juda gericht, en later van hem op David, die van de stam van Juda was (Gen. 49 : 8, 10, Matt. 1 : 2-16, Hebr. 7 : 14).

Jesaja voorspelde dat Hij uit *een Maagd* geboren zou worden, maar Hij zou een goddelike natuur hebben, daarom zou Hij *Immanuel, God met ons,* heten (Jesaja 7 : 14). Hij zou als *een kind*, een menselik wezen, voor ons geboren en als een Zoon aan ons gegeven worden, en Hij zou de doorluchtige namen dragen van *Wonderlik, Raad, Sterke God, Vader der Eeuwigheid, Vredevorst* (Jes. 9 : 5).

De beloofde Messias zou dus zijn, van het zaad der Vrouw, van 't zaad van Abraham, van het geslacht van David, geboren uit een Maagd. "Hij zou zijn de Immanuel, de gegeven Zoon, God geopenbaard in het vlees."

De beloofde Messias, de Zoon van David, zou komen nadat het huis van David ontbloot zou zijn van koninklike waardigheid en heerlikheid (Jes. 11 : 1). Zo is het ook geschied, volgens de profetie van de Aartsvader, Jakob, op zijn sterfbed uitgesproken. De scepter week van Juda niet totdat Silo kwam. Tevoren mochten de Joden nog hun eigen vorsten kiezen, doch toen Christus in het vlees verscheen, geschiedde de aanstelling door de Romeinse overheid.

We vinden profetieën omtrent de arbeid die Hij verrichten zou, en omtrent Zijn verwerping door Zijn eigen volk, omdat Hij aan hun vleselike opvatting van een Messiasrijk niet beantwoorde. We houden ons hier slechts bezig met vervulde profetieën, en niet met die welke nog in het verschiet liggen. Slechts zij hier eraan herinnerd, dat Israël geen oog of oor had voor de profetieën aangaande een lijdende Verlosser, maar alleen voor die welke gewagen van de toekomstige grootheid van de beloofde Messias. Zo kwamen zij er toe om zich te verlustigen in laatstgenoemde profetieën; en waar er van Zijn lijden melding wordt gemaakt, daar dachten zij aan een ander persoon dan de Messias.

Hij zou der blinden ogen openen, de doven doen horen, de stommen doen spreken, de kreupelen doen wandelen, en aan de armen het Evangelie doen verkondigen (Jes. 35 : 5, 6, Matt. 11 : 5). En zo geschiedde het. Doch omdat Hij aan de vleselike inzichten en verwachtingen van Zijn volk niet beantwoordde, werd Hij door hen verworpen. Treffender beschrijving hiervan dan we vinden in het 53ste hoofdstuk van Jesaja kunnen we ons niet voorstellen. Ieder bijbellezer heeft slechts dit hoofdstuk op te slaan, en te vergelijken met de lijdensgeschiedenis van onze Heiland, en daarbij te gedenken dat dit 700 jaren te voren werd ge-

profeteerd, om in aanbidding neder te zinken voor de voorwetenschap Gods in de profetiese schriften geopenbaard.

Treffend werd tevens voorzegd, niet alleen dat Hij door Zijn eigen volk verworpen zou worden, maar ook de Heidenen heil zou aanbrengen. De Messias wordt ons voorgesteld als klagende over Zijn verwerping: "Toen zeide Ik! Ik heb tevergeefs gearbeid. Ik heb Mijn kracht onnuttiglik verspild." Dan volgt het antwoord, dat een treffende profetie bevat: "Het is Mij te gering dat Gij Mij een knecht zoudt zijn om op te richten de stammen van Jakob, en om weder te brengen de bewaarden in Israël; Ik heb U ook gegeven tot een licht der Heidenen, om Mijn Heil te zijn tot aan het einde der aarde" (Jes. 49 : 4-6).

Welk menselik verstand heeft zulk een program kunnen verdichten? Israëls beloofde Messias, naar wiens komst men met verlangen heeft uitgezien, wordt gezegd door Zijn eigen volk te zullen worden verworpen, en alzo te worden de Zaligmaker van de verachte heidenen. Hoe lijnrecht is dit in strijd met de aspiratieën van de echte Israëliet. En toch werd zulks voorspeld door hun eigen profeten, en door de vervulling ervan bewezen juist te zijn.

In het boek der Psalmen wordt het lijden van Christus — Zijn diepe zielsangst, de uitdrukking van droefheid en smart — tevoren beschreven. Letten we slechts op de inhoud van de 22ste Psalm. Hier wordt Zijn kruisdood voorgesteld (vs. 17). En toch was de kruisiging in Davids tijd een onbekende vorm van strafoefening. Het wrede Rome heeft die verschrikkelike vorm van strafoefening uitgevonden. De uitroep van de Verlatene vinden we daar in de juiste woorden die er vielen van de lippen van onze Heiland aan het Kruis, toen Hij zich in de duisternis bevond. Hiertegen zou men kunnen inbrengen, dat de Heiland bekend was met deze woorden van de Psalmist, en ze daarom gebruikte. Doch ongetwijfeld zag Hij in Zijn aanwezige toestand een vervulling van deze profetie, en paste ze op zichzelf toe. Maar zelfs de woorden van smaad en bespotting, die Hem werden, toegevoegd, vinden we daar voorzegd (vss. 8, 9). Het doorsteken van Zijn handen en voeten; het verdelen van Zijn klederen, en het loten daarover, alles werd voorzegd (vs. 19).

In de Psalmen vinden we tevens de profetie dat de Verworpene een plaats zou innemen aan de rechterhand van God (Ps. 110 : 1). Hij — Davids Zoon en Davids Heer — zou de aarde verlaten, en een plaats hebben in de hoogste heerlikheid aan Gods rechterhand, om daar te vertoeven totdat Hij Zijn vijanden gesteld zal hebben tot een voetbank Zijner voeten. In Ps. 118 : 22-24 vinden wij een profetie omtrent de verwerping en opstanding — waarbij Hij door God als de hoeksteen van Zijn Kerk erkend werd — waardoor die dag der opstanding voor de Christenheid geworden is tot een dag van blijdschap; en vandaar dat Christenen die dag geheiligd hebben tot een rustdag. Ieder Bijbellezer weet hoe onze Heer deze schriftplaats op zichzelf heeft toegepast (Matt. 21 : 42).

Aangaande Zijn hemelvaart vinden we een profetie in Ps. 68 : 19: "Gij zijt opgevaren in de hoogte; Gij hebt de gevangenis gevankelik gevoerd; Gij hebt gaven genomen voor de mensen; ja ook voor de wederhorigen." Deze profetie wordt door Paulus (Ef. 4 : 8) op Christus toegepast.

Zulke profetieën, die zo ontegenzeggelik in de geschiedenis van het leven hier op aarde, het lijden, het sterven, de opstanding en de hemelvaart van onze Here Jezus Christus vervuld zijn geworden, getuigen krachtiglik dat de Schrift van God is ingegeven, en derhalve nuttig moet zijn tot lering, wederlegging, verbetering, die in de rechtvaardigheid is (2 Tim. 3 : 16).

KRONIEK.

(Professor J. I. Marais.)

De Oorlog.

Dat iedere Kroniek in 't *Maandblad* over de oorlog handelt zal wel niemand wraken. Want wie kan de oorlog vergeten, of zelfs ter zijde stellen? Is die oorlog eenmaal voorbij, dan staan wij voor vraagstukken waarvan onze voorouders niet gedroomd hebben. Wij zullen ons in een nieuwe wereld bevinden waarvoor kerk en staat zich moeten voorbereiden. Europa, Duitsland, Engeland, Amerika, zoals wij ze gekend hebben, gaan voorbij: het oude verdwijnt, en ieder ernstige denker doet de vraag: wat zal 't nieuwe ons brengen? 't Zal wel zijn een geldelik verarmde wereld, die voor ons zal opstaan als uit een graf, dat duizenden heeft verzwolgen: maar zal 't ook zijn een vernieuwde wereld, die andere idealen heeft dan de oude ons bekend. Of wij rijp zijn in Zuid-Afrika voor die nieuwe idealen, die nieuwe ideeën, dat nieuwe idealisme is de vraag. Of onze prediking, niet wat haar inhoud betreft — die *kan* slechts zijn, "Jezus Christus en Die gekruisigd" maar wat haar vorm, wat haar innerlike kracht betreft, zal leven, zal winnen, mag ook wel de vraag zijn. Of onze theologie in dezelfde groeven zal blijven voortdrijven, wordt door meer dan een reeds gevraagd, en op de vreemdsoortigste wijze beantwoord. Niettemin, de wereld staat voor een krisis, waarvan de uitkomst al meer en meer onzeker wordt. De kaart van Europa zal veranderd worden. Het vasteland van Afrika zal in die verandering delen. En wat van Azie zal worden, kan niemand voorspellen, omdat niemand een profeet is, die achter 't gordijn van de toekomst blikken kan.

* * * *

Denkt slechts aan de economiese verwarring. In *drie* jaren tijds — zo vernemen wij uit een buitenlands weekblad — hebben de Centrale Mogendheden £7,600,000000 aan de oorlog besteed; de Geallieerden £13,370,000000. En dan rekenen wij niet Servië, Roumanië, Griekenland, Japan, en bovenal de Verenigde Staten erbij. Wie moet de last dragen van die *twintig*, *dertig*, *vijftig* duizend millioen? Is de rijkdom der wereld wel bestand tegen deze ontzettende uitleg van Kapitaal? Reeds nu — zo heet het — moet de gewone burger een last dragen te zwaar voor zijne krachten: hoe zal 't zijn, wanneer de "mist is weggevaagd" en het gebulder van oorlogs-kanonnen verstomd is geworden?

* * * *

Horen wij de schrijver door mij hierboven genoemd: "Duitsland heeft in drie jaren van oorlog uitgegeven £64 10s. per hoofd der bevolking, Frankrijk £88 16s., Groot Britanje £111 19s." Die last zal moeten worden gedragen door de volkeren der aarde; want de handel is internationaal. Moet Europa zich herstellen, wat 't uitvoert naar andere landen zal in waarde stijgen, en de einden der aarde zullen de trillingen waarnemen van de schok door Europa ondervonden. Indien de wereld in rijkdom verminderd, in karakter zou winnen, zullen we 't nog kunnen verstaan: Er is vergoeding in de verheffing van karakter. Doch dit wordt ten zeerste betwijfeld.

* * * *

Browning, de Engelse dichter, heeft eens uitgegeroepen: "O God, give us no more giants, but elevate the race," (O God geef ons toch geen reuzen meer, maar verhef 't ras). Europa heeft tans geen reuzen: we leven in een wereld van mediocriteiten: hebben we wel in karakter gewonnen? Hebben we wel *mannen*: hebben we wel *karakters*?

* * * *

Het ergste is, dat kerkgenootschappen beginnen te klagen over vermindering in ledental. De Wesleyanen bijv. hebben pas een rapport ontvangen van een invloedrijke Kommissie door de Konferentie aangesteld waarin geklaagd wordt, dat de kenmerkende boodschap van 't Methodisme verwaterd is geworden en haar kracht heeft verloren, en dat dientengevolge een langzame, doch zekere vermindering in ledental het geval is. En dit kort nadat de Anglikaanse Kerk bij monde van de Kommissie uit de Aartsbisschoppen bestaande, nagenoeg 't zelfde verklaarde met betrekking tot de Episcopale Kerk.

* * * *

Sedert Dr. Andrew Murray zijn boek schreef over de "Staat der Kerk," is de toestand niet verbeterd. Men voelt het diep in ernstige kringen, dat de Kerk des Heren haar vat verliest op de zielen van de mensen.

* * * *

Is 't beter met onze Kerk gesteld in Z.-Afrika? Wij hebben niet de gegevens voor ons. Er zijn echter tekenen die niet gunstig zijn. Onze studerende jeugd, onze advokaten en prokureurs, onze leden van het parlement, onze geneesheren, onze journalisten, in één woord, de meer ontwikkelden blijven wel soms uiterlik leden der Kerk, doch innerlik raken velen van ze van ons vervreemd. Zendt men een jongeling naar Europa ter voortzetting van zijn studie, hij keert vaak terug los van de kerk zijner vaderen, los ook soms van 't geloof der vaderen. De fout ligt niet altijd bij hem: de fout kan ook wel bij de Kerk liggen. De vraag mag dus wel gedaan worden: of de Kerk nog wel een boodschap heeft voor het kind van deze eeuw? Ik zag 't onlangs aan de hand gegeven, dat men de preek tot *tien minuten* moet verkorten in de gewone dienst, en dan afzonderlike preekdiensten moet houden. Alsof dit nu 't geneesmiddel zal zijn.

* * * *

De Londense *Times* voelt dit een en ander; want onlangs verscheen er een artikel in dat blad, met de titel: "De vreze Gods." Hieraan ontleen ik het volgende:—

"'t Is tijd voor allen die hun volk liefhebben te trekken op de oude en blijvende alledaagse gemeenplaatsen van de godsdienst. Zij moet de oude putten weer uitgraven. Andere motieven zijn machtig geworden, doch in zichzelven niet machtig genoeg: zelfs de liefde tot 't vaderland, 't naast staande bij de liefde tot God, heeft niet onbeperkte macht, *totdat zij zelf wordt beheerst en getemperd door de vreze Gods*. Dit alleen is het begin en de blijvende kracht der wijsheid. 't Is een gemeenplaats geworden, de verklaring dat het geheim van des mensen weg verborgen is, dan alleen van de man die God vreest. Doch 't is een van die alledaagse waarheden waardoor volkeren worden gered; want afgezien van 't ijzer van zulk geloof is er iets dat men mist in de meest begaafde mensen, tot wie de natie opziet in haar nood. Het talent mag er wel zijn: een goede wil: een ernstige begeerte om te dienen; en toch in 't ontzaglik uur van beslissing feilt de mens tenzij hij in zich heeft die geheime vrees... De mannen die deze natie met dankbaarheid in gedachtenis houdt als haar edelste zonen hebben in hun karakter vertoond een ernst en gestrengheid, niet omdat zij droomden van de Allerhoogste als Kracht, maar omdat zij wisten dat Hij de Liefde was. De mens kan de vrees aangaande een liefdeloze kracht ontwijken; hij kan de vrees voor een Liefde die zulk geloof in hem wekte en zoveel voor hem overhad, niet ontvluchten. Die gezindheid moet worden herwonnen... Nu is het tijd terug te gaan naar de oude, blijvende, machtige, reddende, algemeenheden. Slechts de vreze Gods kan aan een natie geven de vervulling van al hare krachten: zonder dezelve wordt het éne

leven na het andere verwoest, met zijn gaven als water uitgestort."

Het Graf Vol, de Wieg Leeg.

Onlangs werd in Londen door de "Registrar-General" een voordracht geleverd, dat op de oorlog een scherp licht werpt. Eerst wees hij op de daling van het *geboorte-cijfer* in Engeland en Wallis :—

In 1913 stond 't geboorte cijfer op	881,890
In 1915 stond 't op	814,614
In 1916 stond 't op	785,520
In 1917 stond 't op	668,346

Zonder in biezonderheden te treden, kunnen wij de spreker het woord geven : "De oorlog door de val in het geboortecijfer heeft Europa niet minder dan 12,500,000 potentieële levens gekost. De oorlog heeft het graf gevuld, de wieg geledigd. Zolang de oorlog duurt, zal er een verlies zijn van 7,000 potentieële levens per dag voor 't Verenigd Koninkrijk, Frankrijk, Italië, de Centrale Mogendheden. Rassen-zelfmoord onder de Europese volkeren op een kolossale schaal is 't uitstaand resultaat van de huidige oorlog in de strijd tegen 't Duits militarisme." Dit verschijnsel is allerbedenkelikst : niet alleen sneuvelen er duizenden op 't slagveld, maar in 't huiselik leven, in de kinderkamer is er geen plaats meer voor 't kind. En dat, terwijl 't gele ras, en de zwarte rassen bij duizenden worden vermeerderd !

Een Merkwaardig Boek.

Meer dan eens heb ik in 't *Maandblad* besproken de inhoud van onze Gezangbundel. Hulde brengende aan de samenstellers, nadruk leggende op de stichtelikheid — ik had bijna gezegd dierbaarheid — van enkele kostelike liederen, die onvergetelik zullen zijn, heb ik erop gewezen, dat onze bundel de poverste, kleinste, en in sommige opzichten naar de inhoud de zwakste is van alle mij bekende "gereformeerde" liederen-bundels. Er zijn gezangen, die niemand, ik maak mij stout te zeggen, ooit heeft gezongen, of zingen zal. Er zijn ook gezangen, die ons troosten, bemoedigen, verkwikken, sterken op de levensweg en in het Huis des Heren : gezangen die we niet missen kunnen, missen willen. De dag kome, dat we onze eigen Gezangen-bundel hebben, voor onze Kerk bestemd, en door onze Synode bekrachtigd !

* * * *

Voor mij ligt nu het werk, waaraan Dr. A. W. Bronsveld vele jaren heeft besteed. Het heet :—

De Evangeliese Gezangen : histories-letterkundig onderzoek door Dr. A. W. Bronsveld. Utrecht, Kemink en Zoon.

De arbeid aan dit kloeke boekdeel van bijna 500 bladzijden besteed, is niet gering geweest. "Het heeft veel zoekens en corresponderens gekost, maar *bijna* alles wat ik zocht, heb ik gevonden," zegt ons de schrijver.

* * * *

Als proeven van zijn arbeid laat ik hier volgen wat hij omtrent Gez. 83 ons meedeelt. Daaruit zal de lezer bemerken, met hoeveel zorg onze gezangen werden bijeenverzameld door de Kommissie die in de jaren 1803-1805 zich daarmee heeft bezig gehouden. Dr. Bronsveld geeft ons het *oorspronkelik* gedicht, ter vergelijking met het gezang, zoals het daar staat. Ik vermeld nog dit, dat *ons* gezang aan 't Duits van Schubart is ontleend. Doch ik laat hier de schrijver aan 't woord:

Gezang lxxxiii.

"Dit is zeker wel een van de meest geliefde Gezangen. 't Is voor een goed deel afkomstig van V. d. Berg (zie Proeven, Dl. III, bl. 52), die verwijst naar C. F. D. Schubart's *Gedichte aus dem Kerker*. Deze Schubart (Christian Friedrich Daniel) heeft een zeer avontuurlik leven geleid; een leven van vallen en opstaan, en wel geschikt om ons beurtelings met verontwaardiging en met deernis te vervullen. Wij achten het niet nodig zijn levensloop met zijn veelvuldige wisselingen in alle biezonderheden hier mee te delen. In 1824-1825 zag te Frankfort-Am-Main in de Hermannsche Buchhandlung het licht : *Sämmtliche Gedichte* von Chr. Fr. Dan. Schubart in drie deeltjes. Aan 't slot van het 3de deel vinden wij een levensbeschrijving van Schubart en een beoordeling van zijn gedichten door Prof. Dr. W. E. Weber. Schubart zelf had een biografie opgesteld, die door een van zijn zoons voltooid is. Het is zeer belangrijk en lezenswaard. Wij vermelden hier alleen, dat Schubart is geboren 26 Maart, 1739; hij toonde reeds, als kind van acht jaar, ongemene muziekale begaafdheid, was op alle scholen gemakkelik de eerste door zijn vlugheid van geest, en wist ieder voor zich in te nemen; hij had ongewone talenten als organist, violist, declamator en als prediker. Meermalen had hij aan dit alles de toegang te danken tot de hoogste kringen, en gaf hij ook blijken van ontvankelikheid voor godsdienstige indrukken en gevoelens. Maar naast deze "himmlische Seite" aan hem, vertoonde zich keer op keer 'n alles overheersende neiging tot zinnelik genot, tot de omgang met zedeloze mensen, tot het botvieren van lusten en hartstochten, die hem omlaag trokken, en de prooi maakten van de diepste ellende. Hij heeft dan ook tien jaren op de Apsberg doorgebracht in een gevangenschap, die dikwels zeer hard was en hem tot inkeer bracht. Toen hij zijn vrijheid herkregen had in 1787, hartelik ontvangen door zijn vrouw, die hem altijd trouw is gebleven, verkreeg hij te Stuttgart weder een eervolle betrekking, doch zijn leefwijze, die met alle voorzichtigheid spotte, verwoestte zijn gezondheid,

die door het langdurig verblijf in de gevangenis reeds veel geleden had. Op de 10de Oktober, 1791, is hij overleden. In de geschiedenis der Duitse letterkunde bekleedt hij een plaats, vooral als volksdichter. Zijn lied "als einst ein Schneider reisen sollt," werd een tijdlang veel gezongen. Als lierdichter toont hij een leerling van Klopstock te zijn, wiens Messiade hij op wegslepende wijze wist voor te dragen, en gedeeltelik zelfs van buiten kende.

* * * *

Enkele van zijn gedichten komen nog in sommige duitse Gezangboeken voor, o.a. zijn "Gottesruhe, Sabbatstille," dat enige overeenkomst heeft met ons Gezang 208.

* * * *

Koch geeft t.a.p. een levensbericht van hem, dat zeer lezenswaardig is. Schubart heeft in zijn gevangenis diepe indrukken gehad van 't onderzoek van de Bijbel, en van de geschriften van Krieger en Hahn. Zijn godsdienstige liederen bewijzen het. Dat deze man zich dikwels diep ellendig heeft gevoeld, en verlangde naar reiniging, kunnen wij verklaren. Hieraan ontleende het lied een biezondere betekenis, dat wij nu hier laten volgen. A. van den Berg gaf er in zijn "Proeven" deze vertaling van :—(Het Duits van Schubart laat ik uit.)

OM ZUIVERHEID.

Gij, heilig licht !
Uw aangezicht,
Waarvoor geen Engel zelf ooit zuiver is bevonden,
Ziet mij bevlekt,
Met stof bedekt,
Misvormd door duizend zonden.

Met euveldaan
Bemorst, belaan,
Moest ik mij voor Uw oog, Uw heilig oog, versteken,
Dat vlammend oog
Ziet, van omhoog,
In reinen zelfs gebreken.

Wat is dit al ?
Een donkere bal,
Een woning van bederf, een slijkhoop, in Uw ogen ?
Der starren pracht
Is bij U nacht,
Hoe hel zij schitt'ren mogen !

Tot U alleen
Wend ik mij heen,
O Jezus, hoop en heul van alle ware vromen !
Ja, Jezus ! Gij
Bemoedigt mij,
Om voor Gods troon te komen.

Op Golgotha,
Hebt Gij gena,
Door 't storten van Uw bloed, voor mij, bij [God gevonden :

En, door dat bloed,
Wordt mijn gemoed
Gereinigd van de zonden.

Maar ach ! wat smart !
Dit ijdel hart
Doet mij gestaag voor nieuwe onreinheen vrezen :
Mijn God ! Gij ziet,
Hoe 't mij verdriet
Steeds weer zo vuil te wezen.

Eens komt de tijd,
Die blijde tijd,
Dat ik voor U zal staan, in hagelwitte kleren,
En eeuwig daar
Met de Englenschaar,
Zo rein als zij, verkeren.

Niemand zal ontkennen, dat ons Gezang 83 van V. d. Berg's arbeid een verbeterde uitgaaf is.

* * * *

Schrijver hiervan ontving dezer dagen een brief van Dr. Bronsveld, waarin o.a. dit voorkomt :— "Ik hoop in Januari 80 jaar te worden en ik ben hardhorend, maar ik beweeg mij nog gemakkelik; mijn gezicht houdt zich goed, en mijn geest blijft toegankelik voor indrukken, zodat ik nog tamelik wel kan meeleven. Dit laatste brengt echter mede dat ik vaak verontwaardigd, bedroefd en soms bijna twijfelmoedig ben. Wat de wereld tans aan alle zijden te zien geeft is van ontstellende en verbijsterende aard. Toch mocht ik tot heden 't geloof bewaren. Ik geef nog altijd les in Dogmatiek aan studenten; in de nu afgelopen cursus had ik circa 20 toehoorders. De omgang met hen houdt mede de geest fris, maar opmerkelik is toch het verschil van de nu levende generatie met die van voor 20 of 30 jaren. Veler gedachten toeven bij voorkeur niet bij het centrum van 't Evangelie, maar bij de omtrek. *Kultuur*-vragen en *sociale* problemen trekken hen meer aan dan dogmatiese en *heils* kwesties. Het zwevende, het mystieke, min of meer pantheisties gekleurd, heeft voor hen meer bekoring dan het reëele en positieve geloof. 't Is soms, of het oude Evangelie op velen geen vat heeft. Wij moeten door die periode heen, maar bedoelen daarmee niet, dat wij terug moeten naar Dordt, zonder meer."

De helderheid van geest, waarvan Dr. Bronsveld nog getuigen mag, blijkt zeer duidelik uit zijn boek over de Evangeliese Gezangen. Naast Janssonius moet Bronsveld op onze boekenrakken zijn.

* * * *

Minder bekend is het zeker dat ons Gez. 28 afkomstig is van Mej. van Lier, zuster van Dr. van Lier, die te Rondebosch begraven ligt op het landgoed van den Heer Hiddingh. "In 1806 verscheen te Amsterdam bij Willem van Vliet, Dagboek, gemeenzame brieven en overdenkingen

van L.C., geschreven door wijlen Juffrouw Catharina Allegonda van Lier aan Cabo de Goede Hoop, en, op haar verzoek, bij haar leven gedaan, uitgegeven door Joannes Jacobus Kicherer, Predikant bij de Hervormde Kerk en zendeling onder de Heidenen in Afrika."

BOEKBESCHOUWING.

Beroemde Vrouwen, door Ds. A. McGregor, Sr. Met twee korte schetsen over twee merkwaardige vrouwen, door Prof. J. I. Marais. Uitgegeven in de Christelike Huis-Bibliotheek Serie, door het Administratie-Bureau, Stellenbosch.

Van harte heten wij deze eerste uitgave van de Chr. Huis-Bibliotheek welkom.— Hoe zou 't het hart van de geachte ontslapene schrijver niet verblijd hebben dit boekje de wereld te zien ingaan. Wie weet of de pennevrucht niet des te meer gezegend zal zijn, nu dat het tarwegraan in de aarde gevallen en gestorven is!

Beroemde Vrouwen bestaat uit een zestal levensschetsen van meer of minder bekende vrouwen, die hun werk in verschillende landen deden. Wij hebben er *Leila Ada,* 'n bekeerde Jodin uit Engeland; *Annie Taylor,* de dame die Tibet doorkruisde; *Fidelia Fiske,* de bekende zendelinge in Perzie; *Mary M. Slessor,* de onlangs overledene "Witte Koningin van Calabar," op de westkust van Afrika; *Pundita Ramabai,* de redster van kind-weduwen in Indië en *Florence Nightingale,* de baanbreekster van zieken-verpleegsters.

Bij wijze van aanhangsel geeft Prof. J. I. Marais schetsen van *Chundra Lela,* de Indiëse priesteres, later de ootmoedige volgeling van Jezus en *Helen Keller,* de blinde en doofstomme, die zulk 'n buitengewone hoge trap van ontwikkeling heeft bereikt.

Het boekje is door en door hartelik geschreven. De schetsen zijn niet te lang, hoewel de schrijver geneigd is om de kinderjaren te breedvoerig te beschrijven, vergeleken met de beschrijving van het eigenlike levenswerk. Het boekje zal niemand vervelen, aangezien de verscheidenheid groot is en het de schrijver gelukt is de zakelike punten aan te roeren. Humor is er niet veel, doch 't boekje heeft 'n boodschap en zal ongetwijfeld zijn weg banen tot vele harten.

Maar een woord van kritiek duide men ons niet ten kwade: Het manuskript is niet nauwkeurig nagezien en de proeven nog minder. Wij durven niet slordig wezen in deze dingen en vooral niet, waar wij hopen dat onze jongelieden onze boeken zullen lezen. Er is reeds allerwege een schreiende behoefte aan nauwgezetheid en degelikheid onder ons. Neem b.v. het gebruik van de hoofdletter. Op p. 62 vinden wij *met 'n hoofdletter* "Geleerden," "Heilige Godgeleerden," "Godvreezende," "Grootvaders," "Voorouders," terwijl wij op pp. 111—113 "christendom," "gouvernement," "commissie," (op p. 113 staat "Kommissie"), "commissarissen," "evangelie," aantreffen.

De uitdrukking "evangelische reizen" (p. 111) is ongelukkig gekozen en "Britsch Keizerrijk" (p.112) foutief. Het woord "onmiddellijk" wordt nu eens met dubbel dan weer met enkel "l" geschreven (cf. pp. 72 en 73). In 't hoofdstuk over Pundita Ramabai wemelt het bepaald van drukfouten. Zo vinden wij "dochterje" (p. 118); "Brahmin" (p. 120) en "Brahmaan" (p. 121); op p. 123 "Pundita" en "Punditte" en in de voetnoot "Panditu" i.p.v. "Pandita"; elders weer "Sanskriet" (123) en "Sanskrit" (124). Op p. 126 vinden wij "verskrikkelike," "inrichting" en "Inrichting," "Gods woord," "Saroda Sada" en op p. 132 "Christennen." De tekst (p. 133) als Joël 12 : 15 aangegeven, moest natuurlik wezen Joel 2 : 12—15. De zin op p. 119 die met het woord "Zoolang" begint, is betekenloos. Ook zijn er enige hinderlike Anglicismen, vooral in dit Hoofdstuk, blijven zitten. Gaarne zien wij deze dingen in een toekomstige oplaag verbeterd ter wille van 't anderszins nuttige boekje.

"*De Oude Paden.* Drie-en-vijftig korte verklarende preeken over den Heidelbergschen Catechismus," door Ds. H. C. de Wet, uitgegeven door de Publicatie Commissie van de Z.A.B.V., 9 Kerk Straat, Kaapstad.

Welk 'n nodig boek! Ds. H. C. de Wet heeft alle Hollands-sprekende Kerken met de Gereformeerde belijdenis door deze uitgave 'n voortreffelike dienst bewezen. Hier immers, in deze korte en kernachtige Hoofdstukken over het voornaamste Gereformeerde belijdenisschrift, hebben wij een "Gereformeerde Dogmatiek" in de beste vorm waarin zoiets aan het volk kan gegeven worden. Het boek is niet zo wetenschappelik en dor dat de gewone lezer er geen baat bij zal vinden; maar het is ook niet zo populair dat 't oppervlakkig zal kunnen genoemd worden, zelfs niet door theologen. Dit boek zien wij gaarne gelezen door onze ontwikkelde jonge Afrikaners die zich dikwels zo verdiepen in de produkten van de *Rationalist Press* en de leer van eigen Kerk wel kritiseren willen, maar niet begrijpen. Maar overal waar preken in ons land gelezen worden, behoort "De Oude Paden" zijn weg te vinden, om de Katechismus zoals bij de prediking, eenmaal in de maand voor de aandacht te brengen.

Twee dingen missen wij in 'n boek dat ons anderszins voldoening gegeven heeft, t.w. 'n *Inleiding,* waarin de formulieren van Enigheid kortelik, en de vervaardiging van de Katechismus enigszins volledig beschreven waren. En dan 'n *Register* of *Bladwijzer,* waardoor de lezer veel moeite zou gespaard gebleven zijn in 't naslaan van wat de schrijver over dit of dat leerstuk te zeggen heeft.

De taal is oud — misschien ouder in dit boek dan in vele andere die de oude spelling gebruiken. Gaarne zagen wij, ter wille van 't opkomende geslacht, hierin verandering.

Deel XXIII. No. 10. STELLENBOSCH. OKT. 1918.

Gereformeerd Maandblad.

Godsdienstig en Maatschappelik Tijdschrift voor Zuid-Afrika.

ADRES VAN DE REDAKTIE: Ds. G. B. A. GERDENER, STELLENBOSCH.

VAN DE REDAKTIE :— Wij naderen andermaal de 31ste Oktober, de geboortedag der Hervorming ; vandaar het artikel over Luther in deze uitgave. De heersende ziekte en vooral het betreurd overlijden van de heer J. J. Beukes, Bestierder van de *Pro Ecclesia* Drukkerij, waarvan wij met oprecht meegevoel melding maken, hebben dit nummer vertraagd.

LUTHER.

(J. A. Cramer in *Eltheto*).

Op godsdienstig gebied is de waarheid niet verstandelik maar zedelik van karakter. Niet door denken komt men tot kennis der waarheid, maar alleen langs de weg van geestelike strijd doet God het licht der waarheid over ons opgaan. Dan ontdekt men de waarheid, naarmate men onder de vernieuwde werking van de Heilige Geest zichzelf wordt. Zo loopt openbaring der waarheid parallel met dóórbreking van persoonlik leven. De godsdienstige waarheid is hetzelfde als heiligheid. Hoe inniger wij in Gods gemeenschap leven en hoe meer dus zijn Heilige Geest in ons werkt, des te meer worden we inwendig verlicht en instaat gesteld om in dat licht *het* licht, dat is *de* waarheid, te zien.

Wij, zondige mensen, vatten de waarheid zo gaarne verkeerd op. Dat is zoveel gemakkeliker. Dan kunnen wij ernstig *doen* zonder het te *zijn*. De mens is na de val intellektualist geworden. Uit het paradijs verdreven heeft hij zich in zijn intellektualisme een eigen woning getimmerd en nu maakt hij zichzelf en anderen wijs, dat hij veilig zit. Nu gaat hij *over* het paradijs spreken en redeneren zonder er zelf *in* te zijn.

Vandaar al het onheil op godsdienstig gebied, waarop zoveel onechte waar voor echte aan de man wordt gebracht ! Waarheid op godsdienstig gebied is echtheid, echt leven, ontsproten aan de herscheppende, wederbarende liefde Gods.

Alleen *die* waarheid oefent kracht.

De kracht van de Kerkhervorming der zestiende eeuw wortelt in de zielestrijd van Luther. De waarheid door de Kerkhervorming gepredikt, is een levende kracht gebleven, omdat zij voortsproot uit de diepste levenservaring van een man, die zijn worsteling niet opgaf, totdat hij vrede had met God. Dat de mens gerechtvaardigd werd alleen door 't geloof, deze waarheid was niet maar een herleving der pauliniese "theologie," zij was de ervaring van één, die langs allerlei wegen en op allerlei wijze had getracht Gods genade af te dwingen, maar niet verder was gekomen dan tot het besef van zijn volslagen onmacht om zich aan de sfeer der zonde te ontworstelen. Zijn streven naar boven voerde hem steeds meer naar de diepte, en dáár in de diepte heeft hij om genade leren bidden en leren aangrijpen de reddende liefde hem in Jezus Christus geboden.

Men heeft gezegd, dat Luther Paulus weer heeft "ontdekt." Men kan het ook anders zeggen n.l. zó, dat in de persoon van Luther weer helder te voorschijn is getreden het leven, dat Christus in Paulus ziel had gewekt.

De waarheid door Paulus op grond van eigen ervaring gepredikt, zó zelfs, dat hij, waarlik niet uit hoogmoed of beperktheid van blik, kon spreken van *zijn* Evangelie, en door de schrijver van het Evangelie van Johannes ons tastbaar in de persoon van Jezus Christus voor ogen gesteld, was al zeer spoedig in de intellektuele sfeer der griekse kultuur verdwaald geraakt. Men begon inplaats van de waarheid bij dogmen te leven en orthodoksie werd met vroomheid verwisseld. En daar de mens bij dogmen alleen niet kan leven, — al schijnen vele protestanten in onze dagen daarvan nog volstrekt niet zo zeker te zijn — moesten de mysteriën aanvullen, wat er aan leven ontbrak en zo dreigde de klare stroom van christelik leven hoe langer hoe meer dood te lopen in het woestijnzand van het heidendom.

Tevens werd het zedelik leven hoe langer hoe meer een uitwendig gehoorzamen aan kerkelike voorschriften en raadgevingen. En aan de andere

zijde werd de genade Gods zó massief realisties opgevat en gebonden aan de kerkelike sakramenten, dat er in het officieel kerkelik leven van de paulíniese opvatting van 't leven des geloofs geen spoor meer was te vinden.

We kunnen ons eigenlik niet begrijpen, dat Luther, ik zeg niet de *moed* had om tegen dat alles zich te verzetten, maar de *kracht*. De persoonlikheid van Luther is eenvoudig een wonder. Wanneer het leven Gods niet zo krachtig in hem was omhoog gesprongen, was nooit de laag van puin en zand en stenen doorbroken, waaronder in de loop der eeuwen de stroom van godsdienstig leven was bedolven. We kunnen de Kerkhervorming niet verklaren uit de omstandigheden. We mogen nog zoveel wijzen, als wij willen op de treurige ekonomiese toestand van Duitsland, dat zuchtte onder de finantieële druk van Rome en op 't verval van 't godsdienstig leven, dat hoe langer hoe meer in het teken der uiterlikheid kwam te staan en zijn heiligste goederen als koopwaar zag verkwanselen, we mogen wijzen op allerlei faktoren, die tot het tot stand komen der Kerkhervorming hebben medegewerkt, de oorsprong daarvan moeten wij toch altijd weer zoeken in de persoonlikheid van Luther en die persoonlikheid is een mysterie, een geschenk, ons rechtstreeks toekomende uit de hand van God.*)

Luther heeft volstrekt geen "hervormer" willen zijn. Hij is slechts gehoorzaam geweest aan de stem van zijn geweten. Hij *kon* niet anders. In dat opzicht is ten volle op hem van toepassing, wat Emerson van de "held" zegt: "Heroism works in contradiction to the voice of mankind and in contradiction, for a time, to the voice of the great and good. Heroism is an obedience to a secret impulse of an individual's character." Toen Luther zag, dat het uitleven van zijn godsdienstige ervaring hem hoe langer hoe meer in tegenspraak bracht met de officiële kerk, schrok hij niet terug, maar ging hij voort door innerlike kracht gedreven. "The characteristic of heroism is its persistency."

Maar Luther was meer dan een held. Hij was profeet, profeet bij de gratie Gods! Uit de eenzaamheid van de kloostercel was hij komen staan midden 't gewoel van het volle leven en ziende dat leven in de volle klaarheid van het Evangelie van Gods genade predikte hij de Evangeliese waarheid met al de kracht van zijn persoonlikheid, hij stond er persoonlik voor in. Hij handelde en predikte naar de inspraak van zijn hart. Zó had hij vrede. Emerson zegt, om nog eenmaal een woord van hem aan te halen: "I see not any road of perfect peace which a man can walk, but after the counsel of his own bosom." Luther heeft dat in zijn godsdienstige taal zelf ook verklaard, toen hij zeide, dat het niet geraden was iets tegen het geweten te doen en in zijn houding op de rijksdag te Worms, waarin hij uitkomt in al zijn profetiese kracht, heeft hij dat woord gestand gedaan.

Het profetiese in Luthers persoonlijkheid ontging Erasmus. Deze had in zijn "Lof der zotheid" en eerder nog in zijn "Handboekje voor de Christenkrijgsman" vlijmend scherp de gebreken der roomse kerk gehekeld. Maar bij dit alles bleef hij geheel en al in de sfeer der roomse vroomheid. Van wat Luther bewoog, had hij geen flauw begrip. Hij was en bleef de humanist, die 't niet kon hebben, dat de heidense klassieken "ongewijde" schrijvers werden genoemd, en die geneigd was met 't oog op Socrates dood uit te roepen: "heilige Socrates, bid voor ons!" Hij was de fijne, kritiese geest, de man van scherp verstand en, gelijk hij trouwens ook zelf erkende, niet gesneden uit het hout, waar men martelaren van maakte. Hij had een afschrik van het rumoer der wereld. Als hij maar in de eenzaamheid rustig kon studeren en bovenal de gunst van vorsten en groten niet verloor, was hij tevreden. Steeds nadrukkeliker heeft hij verklaard, naarmate de opschudding, door Luthers optreden veroorzaakt, groter werd, dat hij niets met diens zaak te maken wilde hebben.

Eerst had hij Luthers optreden met instemming begroet. Hij had sympathie voor de negatieve zijde daarvan, voor zijn opkomen tegen de misbruiken der Kerk. Maar Luthers positieve bedoeling begreep hij niet. Hij kende de zieleworsteling niet, die de achtergrond van Luthers gedragswijze tegen Rome vormde, zijn humanisties aangelegde geest, die hem vrede deed hebben met 't wereids Christendom van zijn dagen, kon niet peilen de diepte van leven, die zich in Luthers houding openbaarde.

Want het was Luther te doen om persoonlike vrede met God.

Wanneer we vragen wat de zielestrijd van Luther de mensen van onze dagen, vooral jonge mensen heeft te zeggen, kunnen we tot antwoord wijzen op drie dingen.

I.

In de *eerste* plaats was het hem te doen, gelijk we daareven opmerkten, om *persoonlike vrede met God.*

We willen niet gaan onderzoeken, om welke redenen hij in het klooster is gegaan†). Die vraag, zegt Neubauer, "gehört zu den "Insolubilien," den unlösbaren Rätseln der Geschichte." Zij liggen voor een groot deel in 't duister. Zelf spreekt hij van een "schrikkelike verschijning van de hemel." Maar zeker is het, dat hij, in het diepe besef van zijn zondigheid, alle krachten inspande om God gunstig voor zich te stemmen. Naar de opvatting van de "moderne theologie" dier dagen, volgens welke de mens alles kon, wat hij maar wilde, trachtte hij door nauwgezette waarneming van zijn kloosterplichten Gods gunst te verwerven, opdat Hij zijn goede werken zou belonen door er de stempel van "geestelik sieraad" op te drukken. En daarom zocht hij, wijl God die "afstempeling" nu eenmaal had gebonden aan de kerkelike Sakra-

* Zie over dit alles: H. Boehmer, *Luther im Lichte der neueren Forschung* (3tte Aufl.) S. 129—166. (Aus. Natur und Geisteswelt) Leipzig und Berlin. B. G. Teubner, 1914.

† Cf. Theod. Th Neubauer, *Luthers Frühzeit. Seine Universitäts- und Klosterjahre: die Grundlage seiner geistigen Entwicklung.* Erfurt, Keyser'sche Buckhandlung. 1917, S. 97 ff.

menten, langs de weg der sakramentele boete Gods genade te verkrijgen. "Als er ooit iemand door monnikerij in de hemel was gekomen," zo verklaart hij later zelf, "dan zou ik het wel zijn geweest!"

De vikaris-generaal der Augustijnerorde, zijn vaderlike vriend von Staupitz, had hem, terwijl hij in zielsangst om vrede worstelde, gewezen op het kruis van Christus en vermaand toch niet zulk een schrik voor God te hebben, die toch immers in Christus zijn genade aan de wereld had geopenbaard. 't Was Luther, of de hemel voor hem openging! Maar toch bevredigde hem die heenwijzing naar 't kruis niet volkomen. Waarom niet? Vele Protestanten zouden zich wel daardoor bevredigd gevoelen. Menige preek in onze kerken verkondigt de zoekende zondaar niets anders. Luther was niet bevredigd, zolang hij niet de innige overtuiging had, dat die liefde, door God aan het kruis betoond, *ook voor hem* was. Von Staupitz begreep niet, waarom Luther, na op het kruis te zijn gewezen, met zijn tobben en worstelen nog voortging.

*Hier hebben we dan ook het punt, waar Protestantisme en Rooms-Katholicisme uit elkander gaan.**) De roomse geeft zich over aan de genademiddelen der Kerk. Hij gelooft, dat God in Christus aan de wereld zijn vergevende liefde heeft bewezen en dat de Kerk de bemiddelaarster is, die hem langs de ordelike weg der genademiddelen die liefde zal deelachtig maken. De Protestant wil daar niets van weten. Met een in roomse ogen onverklaarbaar en onverdedigbaar individualisme schuift hij de hele Kerk met haar genademiddelen op zij en zegt: "het is mij om *persoonlike* zekerheid te doen." Hij moet de zekerheid hebben, niet dat hij in het paleis is, waar de koning vertoeft, maar hij moet de koning zelf ontmoeten en wel zó, dat diens binnekamer hem tot huiskamer wordt.

Wat Luther als student kenmerkte, was zijn teerheid van geweten. Hij maakte zo schrikkelike ernst met de zonde. En in de tweede plaats zijn onbedwingbare waarheidsliefde. Hij studeerde, — zijn aantekeningen op oude Kerkvaders bewijzen het, — ijverig en nauwkeurig en bij al dat studeren was het hem niet om het *weten* te doen, maar om de *waarheid*, om de *vrede* van zijn hart. Zijn studeren was worstelen. Hij studeerde, gelijk hij zelf zegt, "met een bloedend hart." En ten derde kunnen wij wijzen op zijn "persistency." Hij gaf 't niet op. Hij bleef zoeken en worstelen, totdat hij vrede had. Maar die teerheid van geweten, die waarheidsliefde, die wilskracht sproten ten slotte voort uit een diep verlangen naar God. Luther is bovenal een *religieuze* natuur, zijn ziel dorstte naar de levende God, gelijk het hert schreeuwt naar de waterstromen.

Heeft ons dat alles niet veel te zeggen? Maken tegenwoordig vele mensen zo grote ernst met de zonde als hij? Is voor velen de waarheid niet hoofdzakelik intellektuele waarheid, waarover men kan disputeren en redeneren, zodat 't zoeken naar waarheid meer is een verheven sport voor 't verstand dan een schreiend klagen der ziel, dan een ten bloede toe worstelen tegen de zonde? Dreigt ons godsdienstig leven in de intellektualistiese sfeer, waarin de studie aan de Universiteit, helaas, ook die der theologie ons brengt, niet te verstijven om, inplaats van in het hart te worden gekoesterd, onvruchtbaar te worden opgeborgen in de koelkamers van 't verstand? Waar vindt men die zedelike waaarheidsdrang, dat zoeken van God, dat zoeken van vrede met Hem als een persoonlik bezit? Waarlik, we behoeven niet dezelfde weg te gaan als Luther. Zelf heeft hij zijn studenten te Wittenberg ervoor gewaarschuwd toch nooit zo wantrouwend tegenover God te staan, als hij vroeger had gedaan. Zijn strijd heeft ons de weg tot God heel wat gemakkeliker gemaakt. Maar dat geeft ons daarom toch niet het recht om de tegenstelling van "zonde" en "genade" te verzwakken en inplaats van de konkrete verlossing te zetten een vage "religieuze ervaring." De "erfenis der Reformatie," om met Prof. Walther te spreken, is, dat we voorgoed de zonde hebben leren kennen niet als zedelike onvolkomenheid, dus niet als iets negatiefs, maar als vijandschap tegen God, zodat de toorn Gods op ons rust, zolang we niet in het gevoel onzer zedelike onmacht om ons zelven uit onze zedelike nood op te heffen, Hem om vergeving hebben gesmeekt†)

II.

En in de *tweede* plaats willen we ter beantwoording van deze vraag, wat de zielestrijd van Luther ons heeft te zeggen, wijzen op het feit, dat hij de weg tot vrede met God heeft gevonden *in de Bijbel.*

Van de grootste betekenis voor hem is geweest, dat hij in 1512 professor werd in de theologie. 19 Oktober van dat jaar promoveerde hij tot doctor in de theologie en kreeg hij de leerstoel, die de naam droeg van "lectura in biblia." Met het oog daarop noemde Luther zich bij voorkeur "doctor der Heilige Schrift." Als uitlegger van de Bijbel werd hij genoopt zich voortdurend meer rekenschap te geven van de inhoud daarvan. Hij voelde zich bij de aanvang van zijn voorlezingen 't meest tot de Psalmen aangetrokken, waarschijnlik omdat hij daarin zo duidelik zag weergegeven de stemmingen en de aspiraties van zijn ziel. Want in zijn diktaat over de Psalmen vinden we reeds de grondgedachten van zijn nieuwere inzichten, die zich alle groeperen om Rom. 1 : 17, waarin Paulus zegt, dat in het Evangelie wordt geopenbaard de gerechtigheid Gods uit geloof tot geloof, gelijk geschreven was: "maar de rechtvaardige zal uit het geloof leven."

Vroeger had hij de gerechtigheid Gods opgevat in juridiese zin als "straffende" gerechtigheid. Later had hij leren verstaan, dat de juridiese opvatting totaal verkeerd was. Hij werd er zeeziek van, zoo verklaarde hij later, telkens wanneer hij bij de verschillende schrijvers over de gerechtigheid Gods gehandeld zag in de starre zin van recht. Toen hij de gerechtigheid Gods leerde verstaan als

* Cf. *Maarten Luther in zijn leven en werken van 1483—1525*, Amsterdam, S. L. v. Looy, 1917. Daarin het artikel *Luther's geestelike ontwikkeling*, bl. 65—87.

† Wilh. Walther, *Das Erbe der Reformation*, 3 Th. Leipzig, A Deichertsche Verlagsbuchhandlung Werner Scholl, 1917.

de gerechtigheid, die God uit genade aan de zondaar schonk en waardoor Hij hem bewees zijn vergevende liefde en trouw, toen voelde hij die als levenwekkend beginsel in zich werken en besefte hij, door die liefde gedwongen, dat zijn verdere leven één voortdurende boetedoening moest worden, wilde hij zijn dankbaarheid voor de ontvangen genade Hem bewijzen. Niet zijn boete was de oorzaak van Gods liefde, maar Gods liefde was de oorzaak van zijn boete.

Het wonder is geweest, dat Luther Rom. 1 : 17 heeft verstaan.

We noemden Luther daareven een profetiese geest. Dat hij dat was, blijkt vooral uit de wijze, waarop hij de zin van de Bijbel begreep. Het is bijna ongelooflik, met welk een geniale intuitie Luther, bij zijn betrekkelik geringe kennis van het grieks en hebreeuws, de bedoeling der bijbelschrijvers vatte. Niemand kon dan ook zo goed de Bijbel vertalen als hij, omdat niemand zó in de Schrift leefde en zó de Schrift verstond als hij. Bovendien stond niemand, zoals hij, midden in het volksleven en wist, wat de gewone man in huis en op straat dacht en voelde. Die bijbelvertaling heeft hem moeite gekost. Hij vond het een heel ding de hebreeuwse schrijvers te dwingen duits te spreken ; "hoe verzetten zij er zich tegen," schrijft hij, "hun hebreeuws te verlaten en ons barbaars duits na te bootsen ! 't Is precies, alsof je een nachtegaal wilde dwingen zijn zoete zang er aan te geven en de koekoek na te doen." Meermalen zat hij met zijn helpers drie, vier weken naar één enkel woord te zoeken, soms zonder het te vinden.*)

Luther leefde in zijn Bijbel, omdat die voor hem 't boek was, waarin hij de weg tot God had gevonden. Wanneer we dus vragen, wat dat ons te zeggen heeft, is het antwoord niet twijfelachtig, De Bijbel moet ons levensboek worden. Niet een wetboek met uitwendig gezag bekleed, maar het boek waaruit de stem Gods duidelik en persoonlik tot ons komt.

III.

Als *vierde* antwoord op de vraag, wat de zielestrijd van Luther ons in onze dagen te zeggen heeft, kunnen wij de nadruk leggen op het feit, dat Luther de christelike vroomheid uit de bedompte lucht van het klooster heeft overgebracht naar de wijde frisse velden van het *veelzijdige menselike leven*. Hij heeft het in de kloostercel niet gevonden. Zijn "monnikerij" heeft hem geen vrede gebracht en toen hij de vrede Gods verkreeg door het geloof in Jezus Christus, zag hij de ganse wereld voor zich openliggen als het terrein, waarop hij God moest dienen en de ontvangen genade moest omzetten in zegen voor zijn omgeving. In zijn zielestrijd heeft Luther zich ontworsteld aan de wetenschap, aan het kerkelik systeem van kennis, aan de middeleeuwse kultuur. Luthers leraar en latere medebroeder in 't klooster Bartholomeus Arnoldi von Usingen geeft in zijn handboek over de natuurwijsbegeerte de oude definitie van de kerkvader Isidorus van Sevilla, volgens welke de wetenschap was "de kennis der goddelike en menselike dingen verbonden met de studie van 't zedelik leven."

Luther is zich daarvan in 't eerst evenmin bewust geweest als zijn medestudenten toen. Maar zijn zielenood, zijn worstelen om vrede met God heeft hem uit de warnetten van dat ellendige intellektualisme bevrijd en hem vrije baan verschaft voor zijn geestelike ontwikkeling. Dat uitbreken uit het kerkelik leersysteem, dat op zij zetten van de zuiver kerkelike wetenschap heeft de verststrekkende gevolgen gehad, gevolgen, waarvan Luther zelf, die in menig opzicht nog echt rooms is gebleven, geen vermoeden had. Hij wees de weg tot emancipatie der wetenschap en daardoor tot een nieuwe kultuur. We kunnen dat natuurlik hier niet in den brede gaan ontwikkelen, maar 't zal, dunkt me, ieder wel duidelik zijn, dat 't leven, losgemaakt uit de greep der Kerk, zich nu in al zijn rijkdom kon ontplooien. Het veelzijdige dagelikse leven met al zijn zorgen en vreugden, zijn arbeid en moeite en strijd werd het terrein, waarop men zich in 't gemeenschapsleven met God moest oefenen.

Maar zo komen wij te staan voor tal van problemen. We leven voor de hemel, we moeten zoeken de dingen, die boven zijn, zoeken het Koninkrijk Gods en zijn gerechtigheid in 't geloof, dat alle dingen ons van zelf zullen geworden, en toch worden wij, als mensen van deze aarde, zó door die dingen in beslag genomen, dat er voor 't zoeken van dat hogere weinig gelegenheid en lust en kracht overblijft. Prof. Deissmann haalt in zijn "Evangelischer Wochenbrief" 31, 32 een woord van de duitse Rijkskanselier Michaëlis over Luther aan, en daarmede wil ik eindigen : "Für Menschen, die sich entschieden auf Jesu Seite stellen, ihm unbedingt nachfolgen wollen, namentlich solche, die im öffentlichen Leben auf verantwortungsvoller Stelle stehen, ist die biblische Stellung zur Welt das schwierigste Problem. Luthers Leben ist mir darum zo bewunderungswürdig, weil er wie keiner vor ihm bewiesen hat, dass ein Jünger Christi in der Welt sein kann und doch nicht von der Welt. Sein Gehorsam gegen Gott hat ihn nicht dem Pulsschlag des Volks- und Staatslebens entfremdet, und andererseits hat sein Werken in der Welt nicht von Jesu Nachfolge abgedrängt. Er ist vielmehr das leuchtende Beispiel dafür geworden, dass die wirklich Grossen in der Geschichte der Völker nicht die sind, die die Welt die Grossen nennt, sondern die, die den Heilsplan Gottes mit der Menschheit erfassen und von sich heraus neues Licht in ihrem Volk und von dort aus in der Menschheit verbreiten. Derjenige ist der Grösste, dessen Geist am längsten auf die Nachwelt wirkt, Wer fühlt noch etwas vom Geist Karls des Grossen ? Napoleons Geist ist tot. Friedrichs des Grossen Geist ist im Verblassen. Luthers Geist wirkt noch ungeschwächt fort nach vierhundert Jahren, weil er göttlichen Ursprungs und göttlich durchleuchtet war." Laten wij "mit diesem leuchtenden Beispiel" ons voordeel doen.

* Zie over dit alles : Wilh. Walther, *Luthers Deutsche Bibel*, Festschrift zur Jahrhundertfeier der Reformation. Berlin, Ernst Siegfried Mittler und Sohn, 1917.

DE PREDESTINATIE.

(Ds. D. G. MALAN, Kaapstad.)

II.

Vervolgens willen wij letten op *sommige der voornaamste uitspraken in Gods Woord, die de leer der Uitverkiezing schijnbaar weerspreken, en schijnen te pleiten voor een algemene verzoening of genade.*

(1). 1 Joh. 2 : 2 : "En Hij is een verzoening voor onze zonden ; en niet alleen voor de onze, maar ook voor (de zonde) der gehele wereld." Vooreerst wijzen wij erop, dat het Griekse voorzetsel, dat in de tekst vertaald wordt door "voor" niet opgevat kan worden in de zin van *plaatsbekledend* voor de zonde, maar wel in de zin van *voor zoveel aangaat* of *met betrekking tot* de zonde. Zodat de betekenis niets anders is dan : "Hij is een verzoening, juist zoals wij die bij onze zonden van node hadden. En wie nu, hetzij voor de zonden der gelovigen, hetzij voor de zonden der ongelovigen, verzoening wil zoeken, kan ze niet anders dan in Christus vinden, want Christus en de verzoening, dat is één." Voorts wijzen wij nog erop, dat de uitdrukking "de gehele wereld," volgens gebruikswijze bij Johannes zelf, en in andere delen van het Nieuwe Testament, *niet* dezelfde betekenis heeft als "alle mensen." Hieruit volgt dan, dat deze tekst ons ten minste niet *dwingt* om de leer der Uitverkiezing en der Partikuliere Genade te verwerpen, daar het ook voor een andere goede verklaring vatbaar is.

(2). 1 Tim. 2 : 4 : "Want God wil, dat alle mensen zalig worden, en tot kennis der waarheid komen." Sommigen verklaren de tekst op deze wijze : "God wil, dat alle mensen zullen zalig worden — het is *de genegenheid van Gods hart.* Dit is echter nog iets anders dan Gods wil in de zin van *een goddelik raadsbesluit of dekreet.*" Anderen echter zetten deze verklaring ter zijde, omdat zij niet in God het onderscheid willen en kunnen aannemen tussen Zijn genegenheid en Zijn besluit. Een andere verklaring van de tekst is de volgende : volgens het spraakgebruik in de pastorale zendbrieven, alsmede blijkens het tekstverband betekent de uitdrukking "alle mensen" hier *niet* "*allen stuk voor stuk,*" maar "*van allerlei soort, stand of rang.*" En wat Paulus hier zeggen wil, is dit : "God wil dat allerlei mensen van *alle volk en natie*, van *alle rang en stand* zalig worden ; dus niet alleen uit de Joden, maar ook uit de heidenen ; want over alle natiën saam heerst maar één God, en tussen God en al die natiën is maar één Middelaar tussen beiden getreden, niet een Jood, niet een Griek, neen, maar de *mens* Christus Jezus." De uitverkiezing wordt overigens duidelik in de pastoraalbrieven geleerd. Vgl. o.a. 2 Tim. 1 : 9, Tit. 3 : 5, 2 Tim. 2 : 10, Tit. 2 : 14.

(3). 2 Pet. 3 : 9 : "Niet willende, dat enigen verloren gaan, maar dat zij allen tot bekering komen." In het tekstverband is sprake van het lang uitblijven van des Heren wederkomst op de wolken. De apostel Petrus nu, besprekende de oorzaak hiervan, zegt : "Gijzelf, niet God, maar gijzelf zijt oorzaak van die vertraging, waarover gij mort. Want waarom verhaast gij uw bekering niet ? Dat immers weet ge toch, dat eer *de laatste der uitverkorenen* tot bekering is gekomen, die dag niet komen kan." De betekenis van de tekst is niet : "Jezus kan nog niet komen, want Gods wil moet volbracht, en naar Gods wil moeten vooraf *alle mensen* tot bekering komen." Want met eerbied gesproken, *dan komt Jezus nooit.* Maar de betekenis van de tekst is : "Jezus kan niet komen, eer het getal der uitverkorenen vol is, en wijl nu vele uitverkorenen zich nog niet bekeerd hebben, stelt Hij uit lankmoedigheid Zijn komst uit ; niet willende, dat door Zijn vervroegde wederkomst sommigen zouden verloren gaan, maar willende, dat zij allen vooraf tot bekering komen."

Deze drie teksten zijn van de voornaamste uitspraken in Gods Woord, die de leer der Predestinatie schijnbaar weerspreken. Doch wij hebben tans gezien, dat zij ook anders verklaard kunnen worden, en dan geheel in overeenstemming zijn met vermelde leer. Wij kunnen niet verder ingaan op andere teksten, beide in het Oude en Nieuwe Testament, die schijnen te pleiten voor een algemene verzoening of genade, zoals b.v. Jes. 53 : 6 ; Rom. 8 : 32 ; 2 Cor. 5 : 15. Alleen wijzen wij in het algemeen erop, dat het woord "*alleen*" (en eveneens het woord "*iegelik*") uiterst rekbaar is, en lang niet op alle plaatsen, waar het voorkomt, de betekenis heeft van "alle mensen *stuk voor stuk,*" "alle mensen, insluitende elke levende ziel," maar liever de betekenis van "alle mensen uit *een bepaalde klasse, soort of kring.*" Waaruit dan vanzelf volgt, dat indien wij lezen : "Doch de Here heeft ons *aller* ongerechtigheid op Hem doen aanlopen," of "Hij is voor *allen* gestorven," het nog niet vanzelf spreekt, dat daardoor nu ook alle mensen stuk voor stuk bedoeld worden. Integendeel, elk zodanige uitspraak moet gelezen en verklaard worden in het licht van het tekstverband.

Ons rest nu nog om op *enige der voornaamste bezwaren* te letten, welke gewoonlik tegen de leer der Predestinatie ingebracht worden, en wel *vooreerst* : Men beweert, dat met de prediking, dat niemand geloven kan, indien hij niet tot geloof verordineerd is, *een doodse lijdelikheid* gekweekt wordt, en dat feitelik alle evangeliearbeid ijdel gemaakt wordt door te belijden : "ik kan niet, als God het mij niet geeft ! " En alzo zou dan *de onverschilligheid* in de hand gewerkt worden bij de onbekeerden ! Hierop is het antwoord : "Te verklaren, hoe het samengaat, dat het *niet* geloven geheel en eniglik des zondaars schuld, en het *wel* geloven geheel en eniglik Gods genade is, kunnen we niet ganselik ; en nochtans houden we *beide* vast, wijl God ons beide ootmoedig te belijden in Zijn Heilige Schrift beveelt." Wij doen door de leer der Uitverkiezing niets af van des mensen verantwoordelikheid om zich tot God te bekeren, en aan de roepstem des Evangelies gehoor te geven. Geen mens zal ooit met een eerlik gemoed (ook in de eeuwigheid niet) kunnen verklaren : "*Ik heb gewild, maar God heeft niet gewild.*"

Een *tweede* bezwaar wordt geopperd, alsof de leer der Uitverkiezing *zorgeloosheid zou kunnen veroorzaken bij de uitverkorenen.* Immers, zegt men, iemand zou kunnen redeneren : " ben ik uitverkoren, dan kan ik toch nooit uit de genade vervallen, en derhalve behoef ik niet zo nauwgezet te leven." Hierop is ons antwoord : God heeft in de Uitverkiezing niet alleen het einddoel verordend — de zaligheid der ziel, maar ook de *middelen* waardoor, de weg waarlangs de ziel dat einddoel bereiken moet. En waar nu eenmaal de ziel waarlik *Christus ingeplant* is, daar werkt Gods genade in zo iemand voort, om hem al meer te *heiligen.* Het is eenvoudig onmogelik, dat de ware wedergeborene nog in de zonde als in zijn element voortleven kan. Het enig *afdoend* bewijs van des mensen kant, of iemand uitverkoren is al dan niet, is dan ook niets anders dan *zijn volharding in de genade*, volgens des Heilands eigen woord : " Wie volharden zal tot het einde, die zal zalig worden " (Mat. 24 : 13). Instede van de wedergeborene tot zorgeloosheid te stemmen, is de leer der Uitverkiezing hem veeleer tot een heilzame prikkel om op de weg van geloof en der heiligmaking te volharden ten einde toe.

Wij noemen nog een *derde* bezwaar. Indien dan, zo spreekt men, de Uitverkiezing waar is, *hoe dan kan het Evangelie tot alle mensen gebracht worden* ? Ontneemt dit leerstuk niet de kerk haar ijver en vrijmoedigheid om het Evangelie met ernst te prediken aan *alle* mensen binnen haar bereik, in gevestigde gemeenten en op de zendingvelden ? Hierop luidt het antwoord : Neen, de Uitverkiezing is ook in dit opzicht hoegenaamd geen hinderpaal. Volgens Christus bevel *moet* het Evangelie met ernst en toewijding aan *alle* kreaturen verkondigd worden. Dit *is* de duidelike roeping der kerk. Doch dit is toch geheel anders dan om nu ook te beweren, dat *alle* mensen werkelik tot de zaligheid komen zullen. De leer der Uitverkiezing is juist *tot grote bemoediging* van de christenarbeider, en bijname van de zendeling onder de heidenen. Hij mag nu immers verzekerd zijn : " De Here heeft overal, onder alle natie, Zijn uitverkorenen, die Hij moet en wil toebrengen ; en daarom zal mijn arbeid, hoe moeilik ook, en somtijds schijnbaar vruchteloos, *niet ijdel* zijn in de Heer."

Ten slotte wijzen wij nog kortelik erop, dat de leer der Predestinatie *door de feiten bevestigd wordt.* En *vooreerst* is daar het onloochenbaar feit, dat, waar ook al het Evangelie gepredikt wordt, *niet alle mensen tot waarachtige bekering en geloof komen* : *niet alle* mensen worden de zaligheid werkelik deelachtig. Dit ontzaglik feit nu eist een verklaring, en de aannemelikste verklaring is dan wellicht deze : God behoeft niets meer te doen, of meer liefde te hebben, om alle mensen zalig te maken, dan Hem betoond *heeft* in de gave van Zijn eniggeboren Zoon ; doch God maakt het *zeker* van de uitverkorenen door hun tevens de wedergeboorte en bekering te geven.

En *ten tweede* is daar *de ervaring van alle ware gelovigen.* Niet één is daar onder hen, of hij zal getuigen : " het was niet uit mijzelf, dat ik de zaligheid deelachtig geworden ben, maar het was enkel te danken aan Gods goedertierenheid en liefde, die in mij werkte, die mij daartoe bewoog, die mijn wil alzo neigde." Natuurlik wij vergeten niet, dat God niet met de mens handelt als met *een machine*, die geen wil van zijn eigen bezit. Neen, God handelt altijd met de mens als met *een redelik en verantwoordelik wezen.* Daar moet van des mensen kant koöperatie, samenwerking met God zijn. Doch ter laatster instantie is het toch immer God, van Wie het initiatief moet uitgaan, die de eerste stap nemen moet. Gelijk het zo treffend uitgedrukt wordt in Gezang 33 : 5 :

" Gij trokt mij, Heer ! en steldet mij
Den weg des heils voor ogen ;
Gij hebt, o Ja ! zo goed waart Gij,
Mijn trots gemoed gebogen ;
'k Nam uw gena' in Christus aan,
En straks vond ik mij aangedaan
Met lust en kracht ten goede."

En alzo blijkt het ten slotte, dat de leer der Uitverkiezing uitloopt op de verheerliking van Gods vrijmachtige genade in Christus, opdat het zij, gelijk geschreven is : " Die roemt, roeme in de Here " (1 Kor. 1 : 31).

VERVULDE PROFETIEËN.

(Ds. H. C. de Wet.)

III.—HET JOODSE VOLK.

Frederik de Grote, Koning van Pruisen, vroeg zijn Hofprediker eens om 'n bewijs dat de Bijbel een geïnspireerd boek is, en kreeg ten antwoord : " De Joden, Uw Majesteit ! " Aan de Joden werden de woorden Gods toevertrouwd (Rom. 3 : 2). En de woorden van God, de heilige Schriften, de Wet en de Profeten, zijn vol van voorzeggingen betrekkelik hun eigen geschiedenis ; hun ongeloof en verwerping van de Messias ; de gevolgen van die verwerping : hun verstrooiing in de hoeken der aarde, zodat zij onder alle volken verstrooid zijn zouden ; de vervolgingen en smarten die zij zouden te verduren hebben ; de vloeken die hen treffen zouden ; hun wonderbare bewaring als een volk ; hun toekomstige grote verdrukking, en uiteindelike herstelling. Dit alles, en nog veel meer werd herhaaldelik aangekondigd door hun eigen profeten. Al de verschillende tijdperken van de merkwaardige geschiedenis van Israël werden voorspeld lang voordat zij bereikt werden. Hun vreemdelingschap en dienstbaarheid in Egypte, zowel als de duur van de tijd, werd aan Abraham bekend gemaakt. De Babyloniese ballingschap van 70 jaren en de terugkeer van een overblijfsel om 't land eens weer te bewonen, werden door de profeten vóór de wegvoering aangekondigd. Zij voorspelden ook een groter en langer ballingschap, namelik hun tegenwoordige verstrooiing over de gehele aarde, en een terugkeer die nog niet gekomen is. Van het grootste belang in verband met de terugkeer uit Babylon

is 't noemen van de grote Perziese koning door wie de terugkeer bewerkt zou worden.

Deze grote profetie wordt in 't boek van Jesaja gevonden: "Die van Kores zegt: Hij is Mijn Herder, en hij zal al Mijn welgevallen volbrengen, zeggende tot Jeruzalem: Word gebouwd, en tot de tempel Word gegrond. Alzo zegt de Here tot Zijn gezalfde, tot Kores, wiens rechterhand Ik vat, om de volken voor zijn aangezicht neder te werpen; en Ik zal de lenden der koningen ontbinden, om voor zijn aangezicht de deuren te openen, en de poorten zullen niet gesloten worden" (Jes. 44: 28; 45: 1). Deze voorzegging werd gedaan omtrent 200 jaren voordat Cyrus geboren werd. Een zorgvuldige bestudering van het gedeelte van Jesaja waar deze woorden voorkomen zal doen zien dat zij verbonden zijn met de uitdaging van Jehova en de verklaring, dat Hij het is "die van het begin aan het einde verkondigt." Door een ongeboren koning te noemen, en te tonen wat zijn werk zou zijn, toont Jehova dat Hij de toekomst kent. De grote Joodse geschiedschrijver, Josefus, vermeldt ons, dat toen Kores zijn naam in het boek van Jesaja vond, 200 jaren tevoren geschreven, een ernstige begeerte hem aangreep om te vervullen wat van hem geschreven was. Zoals ieder Bijbellezer weet, vinden we in 't begin van het boek van Ezra de proklamatie van Cyrus tot de tempelbouw.

Toen de profeet Jesaja de boodschap ontving die de naam van de Perziese koning bevatte, stelde hij 't getrouw te boek, hoewel hij niet wist wie Cyrus was. Twee eeuwen later verscheen Cyrus op 't toneel en vaardigde de proklamatie uit die de voorspelling van Jesaja vervulde. De Hogere Kritiek ontkent de echtheid van dit alles. Ten einde deze profetie, zowel als anderen, te ontzenuwen, verklaren zij dat Jesaja het boek dat zijn naam draagt, in zijn geheel altans, niet geschreven heeft, en dit ten spijte van het feit dat voor omtrent 2,500 jaren niemand eraan gedacht heeft dat Jesaja het niet zou geschreven hebben. Om hun vernietigend doel te bereiken hebben zij een *Deutero-Jesaja*, of *tweede Jesaja*, verzonnen, en beweren dat deze Hoofdstukken 40—66 geschreven heeft. Doch hiermede hebben zij nog niet volgestaan, maar spreken zelfs van een derde Jesaja, *Trito-Jesaja*. Met hun veronderstelde geleerdheid eigenen zij zich toe te hebben uitgevonden dat sommigen van de Hoofdstukken van Jesaja in Babylon, en anderen in Palestina geschreven werden. Echter, al de argumenten die door de Kritici aangevoerd worden tegen Jesaja en voor een gezamentlike auteurschap, worden weerlegd, niet alleen dat de tijd in het begin van het boek genoemd wordt, maar door het boek nauwkeurig te bestuderen komt men tot de eenheid van de boodschap die het bevat, en dat één persoon de schrijver moet zijn.

Een Merkwaardige Hoofdstuk.

De Pentateuch bevat vele van de profetieën aangaande de toekomstige geschiedenis van de Joden. Een van de merkwaardigste Hoofdstukken is het 28ste van Deuteronomium. Het is een van de ernstigste Hoofdstukken in de Pentateuch. Ortodokse Hebreërs lezen in hun synagogen elk jaar 't gehele boek door. Wanneer zij dit Hoofdstuk lezen dan doet de Rabbi het in een onderdrukte stem. En wel mogen zij het zachtjes lezen en erover peinzen; want daarin wordt tevoren beschreven de treurige en droevige geschiedenis van hun wonderlik volk. Hier heeft de Geest van God door Mozes duizende jaren geleden de omtrekken beschreven van het verstrooid volk, al hun lijden en verdrukking, zoals 't bijna 2,000 jaren lang geweest is en nog is. Hier zijn bewijsgronden voor de goddelike, bovennatuurlike oorsprong van het boek, die geen ongelovige ooit heeft kunnen wederleggen, noch ooit zal kunnen wederleggen.

Het zou te veel ruimte opnemen om de verschillende voorzeggingen na te gaan, en hun letterlike vervullingen aan te tonen ten opzichte van het volk dat zich van Jehova afkeerde en Zijn Woord ongehoorzaam was. Afgezien van zulke algemene voorzeggingen die gevonden worden in vss. 64—66, en die vervuld werden in de verstrooiing van Israël, zijn er anderen die meer in biezonderheden gaan. De Romeinse macht die gebruikt werd om de Joden te verbreken is duidelik door Mozes voorspeld geworden, en dit op een tijd toen zodanige macht nog niet bestond. Lees vss. 49, 50: "De Here zal tegen u een volk verheffen van verre, van het einde der aarde, gelijk als een arend vliegt; een volk welks spraak gij niet zult verstaan; een volk stijf van aangezicht, dat het aangezicht des ouden niet zal aannemen, noch de jonge genadig zijn." De arend was de vaandel van de Romeinse legers; de Joden verstonden vele oosterse talen, maar waren onkundig omtrent 't Latijn. De Romeinen brachten de ouden en de kinderen om.

"En hij zal u beangstigen in al uw poorten, totdat uw hoge en vaste muren nedervallen, op welke gij vertrouwdet in uw ganse land" (vs. 52). Dit werd vervuld in de belegering en val van Jeruzalem door de Romeinse legioenen.

"Aangaande de tedere en wellustige vrouw onder u, die niet verzocht heeft haar voetzool op de aarde te zetten, omdat zij zich wellustiger en teder hield, zij zal haar kinderen eten, vermits gebrek van alles, in de belegering en de benauwing, waarmede uw vijand u zal benauwen in uw poorten" (vss. 54—57). Dit alles werd vervuld in de vreselike belegering van Jeruzalem, die misschien de verschrikkelikste gebeurtenissen oplevert van de geschiedenis van bloed en tranen die deze aarde ooit heeft aanschouwd. Elk vers, beginnende met 't 15de, is herhaaldelik in vervulling gegaan. Het behoeft ons niet te verwonderen dat de vijand dit boek haat dat zulke getuigenis aflegt, en het onder de legenden wil plaatsen.

Van groot belang is het laatste vers van dit profeties Hoofdstuk: "En de Here zal u naar Egypte doen wederkeren in schepen, door een weg, waarvan ik u gezegd heb: Gij zult die niet weer zien; en daar zult gij u aan uw vijanden willen verkopen tot dienstknechten en tot dienstmaagden, doch er zal geen koper zijn." Toen Jeruzalem door de Romeinen verwoest werd, werden allen, die niet in de vreselike ramp omkwamen, naar de mijnen in Egypte gezonden, waar de slaven gedurig aan 't werk gehouden werden, zonder toegelaten te worden

om te rusten of te slapen, totdat zij bezweken. De zweep van Egypte viel andermaal op hen, en zij leden de vreselikste smarten. Anderen werden als slaven verkocht. Volgens Josefus werden omtrent 100,000 slaven gemaakt, zodat de markten overladen waren, en 't woord vervuld werd: "Er zal geen koper zijn."

Hun Verstrooiing en Bewaring.

Toen Bileam het kamp van Israël zag, uitte hij een profetie die nog vervuld wordt: "Ziet, dat zal alleen wonen, en het zal onder de heidenen niet gerekend worden" (Num. 23 : 9). God heeft het volk afgezonderd en het een land gegeven. En dit eigenaardig volk, wonende in een van de kleinste landen op aarde, is de wereld door verspreid geworden, is een wandelaar geworden, zonder een tehuis en zonder land. Hoewel zonder een land zijn ze nog een volk. Andere volken zijn voorbijgegaan; het Joodse volk is bewaard geworden. Zij zijn onder de volken, doch worden de volken niet gerekend. Dit alles werd tevoren in de Bijbel geschreven.

"Daartoe zal Ik u naar de heidenen verstrooien, en een zwaard achter u uittrekken; en uw land zal woest, en uw steden zullen een woestijn worden" (Lev. 26 : 33). "En de Here zal u verstrooien onder de volken, en gij zult een klein volksken in getal overblijven onder de heidenen, waar de Here u heenleiden zal" (Deut. 4 : 27). "En de Here zal u verstrooien onder alle volken, van het ene einde der aarde tot 't andere einde der aarde; en aldaar zult gij andere goden dienen, die gij niet gekend hebt, noch uw vaders, hout en steen. Daartoe zult gij onder dezelve volken niet stil zijn, en uw voetzool zal geen rust hebben; want de Here zal u daar een bevend hart geven, en bezwijking der ogen, en mattigheid der ziel. Uw leven zal tegenover u hangen, en gij zult nacht en dag schrikken, en gij zult van uw leven niet zeker zijn. Des morgens zult gij zeggen: Och, dat 't avond ware; en des avonds zult gij zeggen: Och, dat 't morgen ware! vermits de schrik uws harten, waarmede gij zult verschrikt zijn, en vermits het gezicht uwer ogen, dat gij zien zult" (Deut. 28 : 64—67). "En hierenboven is dit ook: als zij in het land hunner vijanden zullen zijn, zal Ik hen niet verwerpen, noch van hen walgen, om een einde aan hen te maken, vernietigende Mijn verbond met hen: want Ik ben de Here hun God" (Lev. 26 :44). In vele andere bijbelplaatsen voorzegt de Geest van God hun wonderbare bewaring.

"Geslacht bij duizenden, doch weder opschietende van hun onsterflike stam, verschijnen de Joden op alle tijden en in alle streken. Hun altoosdurendheid, hun nationale onsterflikheid, is meteen het vremdste probleem voor de politieke onderzoeker; voor een godsdienstige mens een onderwerp van diepe, vreeslike bewondering" (*Milman*: "*Gesch. van de Joden*").

Herder noemde de Joden "het raadsel der geschiedenis." Welk menselik verstand heeft ooit kunnen vooruitzien dat dit eigenaardig volk, wonend in een eigenaardig land, verstrooid zou worden onder alle volken, daar zou lijden zoals geen ander volk ooit geleden heeft, en toch bewaard, en dus gekenmerkt zou worden als het verbondsvolk van God, wiens gaven en roepingen onberouwelik zijn? Hier is inderdaad een bewijsgrond voor het Woord Gods dat geen godloochenaar kan wederleggen. Jehova heeft de geschiedenis van Zijn aardse volk voorzegd.

Het Land en de Stad.

Palestina, de van God gegeven woonplaats van Israël, het land dat eenmaal van melk en honig vloeide, is dor en woest geworden. Jeruzalem, eenmaal een grote stad, de heilige stad van David, wordt door de heidenen vertreden. Dit alles werd meer dan eens in het profeties Woord voorzegd. "Ik zal u zetten tot een woestijn, en tot onbewoonde plaatsen. Want Ik zal verdervers tegen u heiligen, elk met zijn gereedschap; die zullen uw uitgelezene cederen omhouwen, en in 't vuur werpen. Dan zullen vele Heidenen voorbij deze stad gaan, en zullen zeggen, een ieder tot zijn naaste: Waarom heeft de Here alzo gedaan aan deze grote stad? En zij zullen zeggen: Omdat zij het verbond des Heren, huns Gods, hebben verlaten, en hebben zich voor andere goden nedergebogen en die gediend" (Jer. 22 : 6b—9). "Dan zal zeggen het navolgend geslacht, uw kinderen die na u opstaan zullen, en de vreemde, die uit verren lande komen zal, als zij zullen zien de plagen dezes lands, en deszelfs krankheden, waarmede de Here het gekrenkt heeft . . . en alle volken zullen zeggen: Waarom heeft de Here aan dit land alzo gedaan? Wat is de ontsteking van deze grote toorn?" (Deut. 29 : 22—24).

Zulks is geschied. Hun land wordt bezocht door Heidenen van over de gehele wereld, die de verwoestingen aanschouwen.

De nationale verwerping van Israël en de bedreigde vloeken zijn vervuld geworden, en het land in zijn onvruchtbare toestand getuigt ervan. Zelfs de duur van al deze dingen wordt in 't profeties woord aangeduid. Er is een treffende tekst in Hosea: "Ik zal heengaan en wederkeren tot Mijn plaats, totdat zij zichzelven schuldig kennen en Mijn aangezicht zoeken; als hun bange zal zijn, zullen zij Mij vroeg zoeken. Komt en laat ons wederkeren tot de Here, want Hij heeft verscheurd en Hij zal ons genezen; Hij heeft geslagen en Hij zal ons verbinden. Hij zal ons na twee dagen levend maken; op de derde dag zal Hij ons doen verrijzen, en wij zullen voor Zijn aangezicht leven" (Hos. 5 :15; 6 : 1, 2).

Volgens deze profetie zal Jehova in hun midden zijn en tot Zijn plaats terugkeren. Het ziet op de openbaring van de Here Jezus Christus onder Zijn volk. Zij verwierpen Hem, en Hij keerde terug naar Zijn plaats; doch zij zullen eenmaal hun overtreding erkennen.

Elders in het Woord worden voorspellingen gevonden die gewagen van een toekomstige nationale boete van Israël, wanneer het overblijfsel van dit volk belijdenis zal doen van hun bloedschuld. Volgens dit woord in Hosea zullen zij verdrukking hebben; en wanneer de grote verdrukking komt,

zullen zij Zijn aangezicht zoeken en hun zonden belijden, en hun vertrouwen op Jehova uitspreken. Zij erkennen dat voor twee dagen zij verscheurd en geslagen waren door de oordelen des Heren, zoals voorspeld door hun eigen profeten. Een derde dag komt wanneer alles veranderd zal worden. Deze dagen zijn kennelik profetiese dagen. Verscheiden oude Joodse uitleggers verklaren dat elk staat voor duizend jaren. De twee dagen van verdrukking en verstrooiing staan dus voor 2,000 jaren, en dezen zijn bijkans ten einde. De derde dag zou dan betekenen de dag des Heren, de 1,000 jaren van het Koningrijk dat komen zal.

We moeten ook niet vergeten dat onze Here Jezus Christus ook de verstrooing van het volk voorspeld heeft, de val van Jeruzalem, en dat de Heidenen over die stad zouden regeren, totdat de tijden der Heidenen vervuld zouden zijn (Luk. 21 : 10—24).

Geen Regering, geen Offer, geen heilige Plaats.

Dit werd in de volgende woorden voorzegd door de profeet Hosea (3 : 4) : "Want de kinderen Israëls zullen vele dagen blijven zitten, zonder koning en zonder vorst, zonder offer en zonder opgericht beeld, en zonder efod en terafim."

Geen verder kommentaar is nodig op deze treffende voorzegging. Hun politieke en godsdienstige toestand stemt in ieder woord van deze profetie overeen.

NA VIJFTIG JAREN.

Ds. J. R. Albertijn.

IV.

Laat mij nu voortgaan met meedeling te doen aangaande GODSDIENSTIGE BEWEGINGEN en RICHTINGEN en STRIJD, die op het kerkelik leven, gedurende vijftig jaren, invloed hebben uitgeoefend.

Ik bedoel hiermede niet "sekten" en "dwalingen" zoals Sabattariërs, de Wederdopers, de Apostoliese Broeders, de Tongenbeweging, de Christian Science, enz.; zij zijn bewegingen van recente tijden. Men verbaast zich en het hart betreurt het, dat onze mensen zich zo licht laten wegslepen door zulke "dwaalleringen," zelfs zonder ooit te vragen naar het begin en de oorsprong daarvan. Deed men dat, dan zou men bevinden, dat zij haar bestaan te danken hebben, aan de dweepzucht en gewaande "wonder-openbaringen" van een of ander persoon, meestal van het vrouwelik geslacht, wier leven niet onbesproken is geweest. Hoe noodzakelik is het, om onze mensen, met de nodige kennis daaromtrent, en de nodige wederleggingen daarvan te dienen ; trouwens er gaan dan ook waarschuwingen en wederleggingen daartegen uit, door traktaatjes en tijdschriften.

Wij zwijgen echter van deze "sekten," want vijftig jaren geleden, werd ons kerkelik leven door zulke "sekten" niet verstoord, dan alleen in het geval van de Wederdoopers, wier invloed en werkzaamheid echter meer beperkt bleven tot de gemeente Wellington, en wier uiteinde een droevige geschiedenis had.

Wat wel grote beweging en verdeeldheid en verbittering, in die dagen heeft veroorzaakt, was de kerkelike "afscheiding" onder leiding en aanvoering van Ds. Postma ; waardoor tot stand is gekomen de Afgescheidene Gereformeerde Kerk, die nu nog, vooral in het onderveld, bestaat. Doch ik zwijg hiervan, daar de geschiedenis genoegzaam spreekt.

Om dezelfde reden geef ik geen geschiedkundig verhaal van een andere zeer gewichtige beweging in onze kerk, in die dagen, ik bedoel de strijd tegen

Het Liberalisme.

Wat de geschiedenis daaromtrent niet zegt, daarop wil ik de aandacht vestigen.

Zeer opmerkelik was de aanbiddelike leiding en voorzorg en voorziening van de Heer in dit geval. Omtrent zestig jaren geleden, kwam er, in snelle opvolging van elkander, een aantal jonge leraren, na volbrachte studie in Holland, naar hun Vaderland en hun kerk terug. Een geest van leervrijheid, die weigerde zich te laten binden door de Formulieren der kerk, bezielde hen ; zij waren de Moderne Theologie, die in Holland zo grote verwoesting had aangericht, toegedaan ; zij werden in onze kerk gelegitimeerd en ondertekenden wel de Formulieren der kerk, maar zij deden zulks, gelijk later bleek, met een verborgen-gehouden "reservatio mentalis." Doch hun afwijking van de leer der kerk en hun voorstelling van dwaalleringen, werden spoedig openbaar. En een lange en bange strijd tegen deze dwaalgeest ontbrandde in de kerk. Het Liberalisme kreeg van stonde aan, vaste voet, en begon zich snel uit te breiden in sommige gemeenten, zelfs tot in het onderveld. Het was nodig, zo de dwaling niet als een stroom onze kerk zou overweldigen, dat een sterke dam tegen haar moest worden opgeworpen. En dat de aanbiddelike Voorzienigheid des Heren er voor gezorgd had, dat het nodige daarvoor, ter rechter tijd, voorhanden was, — dit is het waarop wij vooral de aandacht vestigen willen. Kort voor de komst van deze liberale leraren, had de Heer aan onze kerk gegeven, een ander aantal van jonge leraren, die ook hun studie in Holland hadden volbracht, maar die door God bewaard waren gebleven van de dwaalgeest, waarmede ook zij in Holland waren in kennis gekomen, zodat zij desaangaande geheel op hoogte van zaken verkeerden. Zij waren jonge leraren, niet alleen van ware ernstige godzaligheid, maar ook van weltoegeruste wetenschappelike kennis ; onder hen bekleedden andermaal wijlen Dr. Andrew Murray en Prof. N. J. Hofmeyr, een eerste plaats. Er stonden echter andere zeer waardige jonge mannen aan hun zijde ; zal ik ze noemen ? Prof. John Murray en zijn Brs. Di. C. en W. Murray, Dr. S. Hofmeyr, Di. J. H. Neethling, H.z, J. H. Hofmeyr (Scriba en later Moderator Synodi), J. H. du Plessis, A. D. Lückhoff, A. I. Steytler, en tezamen met hen enige waardige leraren, die uit de Kerk van Schotland op uitnodiging tot onze kerk waren gekomen. (De genoemden waren leraren in de Koloniale Kerk). Dezen vormden, met

gewenst gevolg, een sterke muur tegen de stroom van het Liberalisme.

Onder de oudere leraren waren er ook krachtige strijders tegen de dwaling. Drs. Abraham en Philip Faure, Di. Andrew Murray, sr., William Robertson, Robert Shand, P. K. Albertijn en vooral G. W. A. van der Lingen. Het was echter zeer opmerkelik hoe groot het getal was van sommige oudere leraren, die zoal niet sympathie toch een gezindheid van toegeeflikheid openbaarden jegens de Liberalen.

Ik heb de naam genoemd van Ds. G. W. A. van der Lingen; hij was een man van buitengewone geleerdheid en van grote zeggens-kracht en persoonlik gewicht. Laat mij een voorval, hem aangaande, vertellen. Het was ten dage van de hitte van de strijd, dat hij in de Synode een snijdende toespraak hield tegen de dwaalleer, en tegen leraren die op oneerlike handelwijze de legitimatie der kerk, voor zich hadden verkregen. Dit sneed zo in het hart dier leraren, dat hun woordvoerder, Ds. J. J. Kotze, P.z., toen leraar te Darling, in de vergadering riep "ORDE, ORDE." Ds. van der Lingen bleef een ogenblik stil, en zag met vonkelende ogen, zoals hij kijken kon, naar de kant van waar de stem gekomen was; en vervolgde toen, "Wie is het die mij daar tot de orde roept? Zal ik u zeggen, wie buiten de orde is? Een wolf in schaaps-klederen, een verrader onder de broederen, 'n Judas onder de Apostelen; die is buiten de orde, ik niet." Zij waren kanon-schoten in de vergadering; ik deel u de woorden mede, maar de geest en de kracht die ze vergezelden, kan ik niet teruggeven.

't Was ook in een van die vergaderingen, dat Ds. Kotze de beschuldiging uitsprak van afwijking van de leer der kerk, door een der orthodokse leraren betrekkelik de predestinatie-leer, gelijk blijkt uit boekjes door hem geschreven. 't Was zeer duidelik, wie hij bedoelde. In een toespraak daarop volgende, zeide Dr. Andrew Murray dat hij bereid was enig iemand te woord te staan, die wilde aantonen, dat hij verschilde van de leer der kerk betrekkelik de predestinatie. "Ik neem die uitdaging aan," riep Ds. Kotze dadelik uit. Daarop is dan ook gevolgd, een strijd in geschrifte, die met grote belangstelling werd gevolgd, doch waaromtrent de uitslag mij niet meer voor de geest staat.

't Was in mijn jongelings jaren, terwijl ik nog bezig was met mijn voorbereidende studiën tot onze Kweekschool, dat deze strijd tegen het Liberalisme plaats vond. Onder de heilswaarheden, die door de dwaalleer werden aangerand en verworpen, waren twee, die bij mij wel artikelen des geloofs waren, maar waaromtrent mijn jeugdig gemoed naar licht zocht. De een waarheid was, "de algehele en blijvende bedorvenheid van de mens, als gevolg van de zondeval." Het was tegen die uitdrukking in het antwoord op de 60ste vraag van onze Katechismus, dat Ds. Kotze zich verklaarde; namelik waar ook van de belijder gezegd wordt dat "hij nog steeds tot alle boosheid geneigd" is; hij zeide dat zo een mens wel een duivel moest zijn. Het was de herhaling van de strijd van eeuwen geleden, in de Kerk, ons door de Kerkgeschiedenis meegedeeld. Dat het waar is, wat in de Katechismus stond, was mij duidelik, zowel op grond van de Heilige Schrift, als vooral door persoonlike ondervinding; maar toch kon ik die leer, aangaande 's mensen algehele en blijvende bedorvenheid, niet rijmen met de waarheid van 's mensen wedergeboorte en vernieuwing door Gods Geest; hoe zouden beiden van de gelovige kunnen waar zijn en waar blijven. In latere leeftijd is voor mij in dezen licht opgegaan; maar ook destijds werd het mij duideliker door de volgende verklaring die gegeven werd; ook de gelovige blijft nog steeds tot alle boosheid "*GENEIGD*," *maar door de genade Gods niet* "*Genegen.*" Het onderscheid tussen deze twee woorden werpt licht over deze zaak, en was in der tijd voor mijn jeugdig gemoed genoegzaam. Er valt echter meer over te zeggen.

De andere waarheid die ook door het Liberalisme verworpen werd, was voor mij in die dagen van ernstiger aard, namelik, de ontkenning van de waarheid der verzoening door het plaatsvervangend lijden en sterven van de Zoon van God; hiermede ging dan ook gepaard, de loochening van de Godheid van de Here Jezus Christus. De Liberale leraren beschuldigden de orthodoksen dat zij een "bloed-Evangelie" verkondigden, waardoor God wordt voorgesteld als zijnde zo "wreed, dat Hij geen genade bewijzen wil, tenzij Hij bloed ziet" en dat zulk een Evangelie Gode gans onwaardig is; zij daarentegen verkondigden het Evangelie der liefde Gods, en maakten de wereld bekend met een God die naar waarheid, louter liefde is, en die steeds gewillig en gereed is om genade te bewijzen, enz.

Deze beschuldiging en de schijnbare kracht ervan heb ik in die dagen gevoeld: maar toch kon ik de verklaring niet vinden, alhoewel het mij duidelik was, dat men hier een scheve en onjuiste voorstelling van de waarheid had gegeven. Later echter is het mij duidelik geworden dat deze beschuldiging geheel ongegrond en vals was. Het Evangelie, hetwelk wij verkondigen is geen "bloed-Evangelie, waarin God voorgesteld wordt als een Wreed Wezen, dat geen genade wil bewijzen tenzij Hij bloed ziet." Dat de heilige en rechtvaardige God een verzoening der zonde *eist*, alvorens haar te kunnen vergeven, dat is wel waar, en kan nooit anders dan waar zijn en blijven, of er moet een onmogelike verandering in het Goddelike Wezen plaatsvinden, zodat Hij wordt gelijk aan de God van het Liberalisme, — een God, die met een liefde vervuld is, die Hem te zwak maakt, om van zijn schepsel, dat tegen Hem in opstand is, rekenschap af te eisen, en die daarom zijn zonde door de vingeren ziet, — een God die niet langer als de heilige, rechtvaardige Rechter op de troon van het heelal zit, en Wiens wetten men dus straffeloos schenden mag; zodanige God kent de Heilige Schrift niet; zodanige God kan dan ook niet het ontwaakt geweten, het onder schuldgevoel gebogen en verbroken hart, bevredigen; want de grote vraag van de ontwaakte zondaar, is deze: "hoe kan ik, een schuldige overtreder der goddelike wet, *rechtvaardig zijn*?"—hoe kan ik een goddelike vrijspraak ver-

krijgen, gegrond op de hoogste rechtvaardigheid ;—een vrijspraak van de heilige, allerhoogste Rechter van hemel en aarde, waaruit het blijken zal, dat aan de eisen van Zijn rechtvaardigheid voldaan is, en dat voor mijn overtreding genoegdoening geschied is ?

Dat de heilige, rechtvaardige God, een verzoening der zonde eist, blijft eeuwig waar ; maar dit is het Evangelie niet. Dat God gewillig is zulk een verzoening aan te nemen, dit is ook waar ; doch ook dit is het Evangelie niet. Maar dit is het Evangelie, namelik, dat onze God, bewogen door een vrijwillige liefde, die alle verstand tebovengaat, zelf voorziening ter verzoening der zonde gemaakt heeft ; ja dat Hijzelf de zonde met haar vloek en straf voor Zijn rekening heeft genomen ; dat Hijzelf in de Zoon Zijner liefde, het Lam dat de zonde der wereld draagt en wegneemt, heeft voorzien ; dat op grond van het plaatsvervangend lijden en sterven van de Zoon van God, dat algenoegzaam offer voor de zonde, God rechtvaardige vrijspraak geeft aan degenen die aan dat offer deel verkregen, dit is het Evangelie. En dit Evangelie openbaart een Liefde in het Goddelik Wezen, die alle verstand teboven gaat ; en waarbij de liefde van de God van het Liberalisme verbleekt en in het niet verzinkt.

"Neen deze troost der Christenheid,
Zal mij geen spotter ooit ontroven ;
Neen, ik gevoel zijn godlikheid,
'k Gevoel ze, en blijf geloven."

Was het Liberalisme onverwachts en krachtig in de boezem der kerk opgetreden, had het van stonde aan vaste voet en snelle uitbreiding in verscheidene gemeenten verkregen, toch was deszelfs bloeitijd maar van korte duur. Nadat de rechtsgedingen voor de hoge Rechtbanken (waaromtrent wij hier niet spreken, daar de geschiedenis daarvan uitvoerig bericht geeft) hadden uitgediend, en de kerk zich min of meer onder zwijgend protest daaraan had onderworpen, duurde het ook niet vele jaren of sommigen der Liberale leraars legden de Evangeliebediening, die zij nooit als een roeping Gods en ook nooit van harte hadden aanvaard, neer, en kozen andere betrekkingen, en werden wat de godsdienst aanging onverschillig, ja zelfs ongelovig. Een paar van die leraren bleven nog tot hun Emeritaat of overlijden in de gemeenten waar zij stonden. Deze Liberale leraren werden nooit naar andere gemeenten beroepen ; en toen hun gemeenten vakant werden, heeft men niet getracht leraren van gelijke gezindheid en overtuiging te krijgen, maar verkoos men rechtzinnige leraren te beroepen. Binnen weinige jaren was onze kerk bevrijd van de dreigende dwaalgeest der leervrijheid. Doch het was een bange strijd en had onze kerk veel gekost en ook veel geleerd.

KORRESPONDENTIE.

Aan de Redaktie,
"Gereformeerd Maandblad,"
Stellenbosch.

Geachte Redaktie,

In uw Maandblad van Augustus, 1918, lees ik een artikel geschreven door Herman Newmark, in welk artikel hij zijn bekering beschrijft van Jood tot Christen en onder meer melding maakt hoe hij door die bekering er ook toe kwam om te bedanken als Vrijmetselaar, daar de principes van het Vrijmetselaars Ambt indruisen tegen het Christelik geloof. Ik kan dit artikel niet ongemerkt laten voorbijgaan, daar het genoemd artikel een geheel onjuiste voorstelling geeft van het Vrijmetselaarschap. Die bekeerde Jood was blijkbaar niet ver gevorderd en stond zeker op de laagste trap van het Vrijmetselaarschap. Zelfs al zou de Meester gezegd hebben "De naam van Jezus wordt nooit in de Loge genoemd" is dat nog niet bewezen dat het Vrijmetselaarschap *niet* op Godsdienstige beginselen gevestigd is. Om dat te bewijzen diene dat ik, een Vrijmetselaar, steeds gereed staat om het zwaard te trekken in de strijd voor Christus en onze Bijbel, en de strijd met meer kracht zal voeren dan menigeen die beweert een voorstander te zijn van Christus en Zijn Dienst. Het is te betreuren dat zulke artikelen er toe leiden om verkeerde indrukken te verwekken aangaande het Vrijmetselaarschap. En, zoals gezegd, schroom ik niet er voor uit te komen een Vrijmetselaar te zijn en ruiterlik te verklaren dat sedert ik bij een Loge aansloot mijn gevoelen veel meer versterkt werd om te arbeiden en te strijden voor mijn Heer en Heiland, Jezus Christus.

Het zal mij aangenaam zijn indien u deze brief in uw eerstvolgend Maandblad wilt publiceren, waarvoor ik u bij voorbaat mijn dank betuig.

Dienstw. de Uwe,
J. H. STEYN.

Ermelo, Transvaal,
20 September, 1918.

[De heer Steyn heeft recht op zijn opinie, zoals de heer Newmark op de zijne. Maar de heer Steyn heeft het mis wanneer hij zegt dat "genoemd artikel een onjuiste voorstelling van het Vrijmetselaarschap geeft." De heer Newmark heeft hoegenaamd niet een *voorstelling van het Vrijmetselaarschap* gegeven, maar slechts zijn ondervinding ervan, toen hij tot bekering kwam. Ook heeft hij niet beweerd "dat het Vrijmetselaarschap niet op godsdienstige beginselen gevestigd is." Hij heeft alleen beweerd dat hij daar geen heil in vond en wel omdat de naam van Jezus nooit in de Loge genoemd wordt, volgens wat de "Meester" aan hem zei.

Het Vrijmetselaarschap kan dus godsdienstig wezen — dat is "Christian Science" ook — maar is 't Christelik, leidt 't de zoeker tot Jezus Christus ? Dat de heer Steyn "het zwaard wil trekken voor Christus en de Bijbel" bewijst niets voor 't Vrij-

metselaarschap. Hij doet dat als Christen, niet als Vrijmetselaar. Als 'n Christen een Vrijmetselaar kan wezen, is daardoor de Vrijmetselarij niet gerechtvaardigd, zomin het dansen of het drinken gerechtvaardigd zijn, omdat sommige Christenen dansen en drinken. RED. *G. Maandblad*.]

DE LEIDSE VERTALING.

De Redakteur van het
"Gereformeerd Maandblad."

M de Redakteur,

Over de motieven welke de heer B. B. Keet bewogen om een voorstander van een "Bijbel in 't Afrikaans" te zijn wil ik als Nederlander niet oordelen. Hij geeft evenwel in het *Maandblad* van September een opinie ten beste omtrent de waarde van de "Leidse vertaling," die ik graag wat nader toegelicht zou zien, daar men gemakkelik in Zuid-Afrika, zelfs voor de lezers van het *Maandblad*, zich met een *paar algemene termen* kan afmaken van wetenschappelike belangen.

Laat ik hem enkele vragen stellen, die in betrekking staan met hetgeen hij laat drukken op blz. 122 van genoemd nummer:

1. Waaruit maakt hij op dat "de Leidse vertaling èn van wetenschappelik èn van taalkundig oogpunt gezien, een mislukking is"? (Is de heer Keet bekend met de kring en de school waarin de vertaling geleverd, en het publiek waarvoor de omzetting gedrukt is?)

2. Is het, in wetenschappelike zin genomen, niet prijzenswaardig, dat men streeft naar onpartijdigheid (ook al gelooft men niet aan het bestaan van volkomen neutraliteit?)

3. Waaruit weet de heer Keet dat de Leidse vertaling *zich voordoet* als van een neutraal standpunt uit te gaan?

Ik bezit de Leidse vertaling zonder aantekeningen en onderstel dat dit ook wel de uitgave zal zijn, die het meest verspreid wordt (dus, in de praktijk, "sukses" heeft). Het letterkundig gehalte is zo, dat indien de Afrikaanse vertaling dit gehalte nabijkomt in verhevenheid en duidelikheid, ik het Afrikaanse volk van harte geluk zal wensen.

Hoogachtend,
Uw dw. dnr.,
J. VAN HARENCARSPEL.

Stellenbosch,
22 September, 1918.

ANTWOORD VAN DR. KEET.

Zeer ongaarne treed ik in een lange diskussie over een zaak die terloops werd aangeroerd in verband met de Afrikaanse Bijbel. Ik had hetzelfde kunnen beweren aangaande de Engelse "Revised Version" en zou mij toch niet verplicht geacht hebben elkeen te woord te staan, die een breedvoerige motivering van het gezegde verlangde. Daarom antwoord ik in 't kort op des heren Van Harencarspels bedenkingen. Ten eerste, wat de wetenschappelike waarde van de Leidse Vertaling betreft, noem ik drie voorbeelden uit het Nieuwe Testament en vraag de heer Van Harencarspel die met de oorspronkelike tekst te vergelijken: *Joh.* 10 : 35; *Rom.* 9 : 5; 1 *Petr.* 3 : 18—20. Met de beste wil kan niemand die plaatsen beschouwen als getrouwe *vertalingen*; ik zeg niet, dat zij misschien niet getrouwe *verklaringen* kunnen zijn, en het is opmerkelik dat zij juist plaatsen zijn die belang hebben voor dogmatiese vraagstukken. Ten tweede, wat de taalkundige gehalte betreft, over de smaak valt veel te twisten, daarom verwijs ik eenvoudig naar de uitlatingen van de heer Posthumus Meyes (een man die niet van vooringenomenheid met de kringen, die zich tegen de geestesrichting der Leidse vertalers verklaren, beschuldigd kan worden) over het prozaïese, soms banale van de taal der Leidse vertaling in vergelijking met de taal der Statenvertaling. Die uitlatingen zijn overgenomen in één van de oude nummers van het *Maandblad*.

B. B. KEET.

KRONIEK.

HET AFRIKAANS IN DE KERK.

Op mijn tafel liggen er brieven van beklag over de poging om 't Afrikaans te maken tot Kerk-, Kansel- en Bijbel-taal. De schrijvers verklaren, dat de beweging niet uitgaat van gemeenteleden, maar van predikanten en van docenten aan onze Hogescholen; of zoals een hunner zich uitdrukt "van boven naar beneden, niet van beneden naar boven." Op die brieven te antwoorden is mij niet mogelik, daaruit aantehalen is minder nodig. Zij bevestigen slechts wat door Ds. Steytler in "Ons Land" werd aangevoerd. Ook Ds. W. du Toit, van Prieska, laat zich hierover uit in de kolommen van het nieuwsblad hierboven genoemd. Hem zal ik het woord geven; want hij steunt Ds. Steytler en verwijst ons naar de raad door Prof. de Vos in der tijd gegeven: "haast u langzaam"—een raad die hem een bestraffing bezorgde van drie leden der Afrikaanse Taal Vereniging. De brieven op mijn tafel — niet afkomstig van predikanten — tonen ten duidelikste, hoe diep ontroerd de schrijvers zijn bij de gedachte, dat taal-verandering in de kerk en op de kansel het zegel van onze Synode zal ontvangen.

* * *

Wat mijzelf betreft, ik heb meer dan eens in de "Kroniek" mij over de zaak laten horen. Hoewel ik de gevoelens van andersdenkenden op dit gebied respekteer, zelfs waar ze een Bijbel in 't Afrikaans verlangen, zal ik het betreuren indien onze Synode aan kerk- en kansel-taal ging tornen, en in de kerk, of op de kansel deze taalvorm wettigt. Ik erken, dat 't Afrikaans een grote verandering heeft ondergaan sedert de dagen van "De Patriot." Niemand kan b.v. "De Vlakte" van Jan Cilliers, of "De Jongeling" van Dr. Malherbe, of de werken van de heer Preller lezen,

zonder te voelen, dat we hier hebben een taalvorm, waaruit iets worden kan. Tussen de heer Albertus Herholdt, die vele jaren geleden in de kolommen van "De Patriot" ons deed lezen :—

Die Afrikaans is so mooi
Om versies te gooi

en de hierboven genoemde schrijvers, is 't onderscheid zeer groot. Dit neemt niet weg het bezwaar van zeer velen in de kerk, dat het Afrikaans op de kansel niet sticht. Men moge dit beschouwen als overdreven konservatisme, en schouderophalend de bezwaren van deze konservatieven vernemen, het feit blijft, dat oude gemeenteleden, in de Kolonie altans, nog niet gereed zijn de kerktaal te veranderen, en de Kerkbijbel door de Afrikaanse vertaling te doen vervangen.

* * *

Aan de andere kant wil ik erkennen, dat er velen zijn, die b.v. de "Afrikaanse Kinderbijbel" bij voorkeur bezigen in 't godsdienst-onderwijs tegenover de oudere "Kinderbijbel," door wijlen Prof. Murray ons bezorgd. Doch het is een feit, dat een Bijbel of Kinderbijbel in 't Afrikaans bij even velen niet welkom is. Spraakverwarring is er genoeg in ons land : verwijdering tussen broeders van één huis is er reeds meer dan genoeg : wil men de klove nog dieper maken, men voere dit nieuw element van scheiding in. Misschien is het best Ds. Du Toit zelf te laten spreken. Mijn korrespondenten zullen 't zeker in mij niet wraken, dat ik aan een predikant onzer kerk het woord laat, vooral daar hij nagenoeg dezelfde bezwaren heeft als zij en uit ruimer ondervinding spreekt. Ik had eerst gemeend het zwijgen te moeten bewaren op dit punt, daar ik van twistgeschrijf moede ben en in mijn ouderdom meer ruimte laat aan andersdenkenden. Maar ik moet recht laten wedervaren aan mijn korrespondenten ; en daarom roer ik de zaak hier weer aan.

* * *

Ds. Du Toit schrijft :

"Onze Kerk heeft tot dusverre nog steeds het oude zuiver bewaard, en is dientengevolge 'n kracht en 'n zegen in ons land geweest. Altijd heeft zij de Hollandse taal gebezigd, en nooit is het bezwaar geopperd dat men de Bijbel- of Kerktaal niet heeft kunnen verstaan. Integendeel is die taal zo nauw aan de godsdienst van de Afrikaner verbonden, dat zelfs de eenvoudigste en ongeleerdste man zijn godsdienst in die taal houdt. Het is de taal waarin het afrikaanse kind zijn eerste gebedje aan moeders knie heeft geleerd. Is het niet groteliks door de taal, dat het kerkelik leven boven 't alledaagse verheven is ? De Bijbel- of Kerktaal is groteliks het middel om iemand te doen gevoelen, dat hij in de kerk of op andere plaatsen van onderlinge bijeenkomst zich op hoger terrein beweegt dan daarbuiten op straat, en in 't gewoel der wereld. Nu wil men deze klove geheel en al dempen door de afrikaanse spreektaal ook op de kansel te bezigen, en de Bijbel ook in deze taal over te zetten. Er mag geen onderscheid meer zijn tussen de Bijbel- of Kerktaal aan de ene kant, en de taal die op straat, op de markt, op de speelgronden en in de keuken gebruikt wordt. Is het niet aan zulke gelijkstellingen te wijten, dat de Kerk almeer haar invloed en gezag verliest, en dat haar voorgangers niet meer de achting genieten die hun vroeger toegedragen werd ?

Ik zie dat de stroom van 't Afrikaans niet meer te keren is, en ik heb niets tegen het ontwikkelen van een afrikaanse letterkunde, maar ik ben er overtuigd van, dat de tijd nog niet gekomen is om het Afrikaans tot kanseltaal te verheffen. Men kan nu nog niet tot aller stichting in 't Afrikaans preken. Laat onze Kerk hier toch gehoor geven aan de wijze raad van Prof. De Vos : "Haast u langzaam," als ook aan die van Ds. A. I. Steytler in de "Kerkbode" van 29 Augustus : "Laat onze Kerk toch rekening houden met de vele leden van gewicht en godsvrucht, die zich met deze jongste beweging niet kunnen verenigen. Hun getal is groter dan men denkt. Zeker is het dat zwijgen hier in elk geval niet instemmen is." Onze mensen zijn over het algemeen tegen nieuwigheden, en hoewel men deze neiging vaak overdrijft, is het toch wijs en verstandig iets tegen te werken dat 'n gevaar dreigt te zijn, en licht schadelike gevolgen hebben kan. Ik verwacht veel van onze ouderlingen, naar de Synode te worden afgevaardigd. De huidige toestand van onze Kerk is zeer te betreuren. Het geestelik leven staat op 'n laag peil. De wereldsgezindheid neemt sterk toe, terwijl de godsvrucht kwijnt. Als nu het gebruik van de afrikaanse taal de toestand zou verbeteren, dan zou ik het toejuichen, terwille van de grote zaak, al zou het mij vooreerst zwaar vallen ; maar op zulk 'n uitwerking durf ik niet hopen. Integendeel verwacht ik dat de Kerk zich hierdoor nog meer met de wereld gaat verenigen en dat zij het vertrouwen van en de invloed over velen van haar beste leden gaat verliezen."

Tot zover Ds. Du Toit. Kommentaar is niet nodig.

* * *

Het Municipaal Kongres.

Het is een gunstig teken van de tijd, dat de verschillende municipaliteiten in 't land elkaar ontmoeten om zaken in 't belang van de samenleving te bespreken. Het onlangs gehouden Kongres heeft zich vooral bezig gehouden met de gezondheidskwestie. Het besprokene is door de pers reeds bekend gemaakt. Voor ons ligt het *eerste* nommer van een nieuw tijdschrift aan municipale zaken gewijd : "The Municipal Journal." Vraagstukken van groot belang worden hier behandeld. De toeneming van tering-gevallen (tuberkulose) in ons midden is aanleiding dat niet minder dan *drie* artikelen daaraan gewijd zijn. Dr. Jasper Anderson handelt over "Hospitaal akkomodatie voor Tuberkulose," de heer James Lamond over Tuberkulose vooral met het oog op de kleurlingen. Lezenswaardig zeker is het derde artikel dat van Dr. D. P. Marais over de noodzakelikheid van een behoorlik ontwikkeld schema ter behandeling van lijders aan Tuberkulose, naar aanleiding van de gift van £25,000 door de heer James Garlick (The Tuber-

culosis problem and the proposed village Scheme). Dr. Marais — ik haal hier aan uit "Ons Land" — heldert zijn pleidooi op met cijfers ontleend aan grondige studie van de kwestie.

"Treffend," zegt de redaktie van 'Ons Land,' "zijn de cijfers, door Dr. Marais aangevoerd, om duidelijk te maken de dringende behoefte, welke er bestaat aan een kolonie als de bedoelde, waarin teringlijders, die nog niet in 'n stadium van de ziekte verkeren dat als hopeloos beschouwd moet worden, de kans op genezing kan worden geboden. "In 1908," aldus schrijft dr. Marais, "berekende ik uit de laatste (destijds) gepubliceerde sterftecijfers, dat op elke Europeaan, die aan tuberkulose bezweek, zes Naturellen of Kleurlingen stierven, en dat de jaarlikse verliezen voor de Kaap Provincie gemiddeld zes sterfgevallen waren voor elke dag van het jaar. Wanneer men dus diegenen, die hier in één jaar aan tuberkulose bezwijken, op een rij zou plaatsen, zou deze anderhalve mijl lang worden, en wanneer men daarnaast ook nog zou plaatsen diegenen, die aan de ziekte lijden en geheel of ten dele ongeschikt zijn om te werken, zou deze rij minstens 20 mijlen lang worden." Dr. Marais heeft verder berekend, dat de Kaap Provincie in 1905, aan sterfgevallen tengevolge van tuberkulose, jaarliks een loonwinningsvermogen verloor van meer dan £400,000, en, zo zegt hij, als men hieraan zou toevoegen de kosten voor behandeling van deze teringlijders, zou het jaarliks verlies voor 't land meer dan £1,000,000 blijken."

* * *

Meer dan eens werd door mij in het "Maandblad" deze belangrijke kwestie besproken. Ik behoorde toen tot de weinigen die de ernst inzagen van de verspreiding dezer krankheid. De eerste die mijn ogen opende voor het onheilspellende van dit verschijnsel was Dr. Guillemard, die te Stellenbosch jaren geleden onze aandacht daarbij bepaalde. Sedert die tijd had ik gelegenheid de Kolonie van Dr. Philip te Edenburg te bezichtigen, en later te Badenweiler in Duitsland te zien, hoe men teringlijders behandelde. Dit een en ander toonde mij, hoeverre ten achteren wij zijn in Zuid-Afrika op dit en bijna elk ander gebied de gezondheid betreffende. Onverschilligheid, star konserservatisme, gebrek aan initiatief, een sterke neiging tot *laissez-faire*, zijn kenmerken van Zuid-Afrika. Mogelik komt er iets van terecht, nu de heer Garlick het kostelik aanbod heeft gedaan. Dat Zuid-Afrika de plaats behoort te zijn, waar teringlijders hun verloren gezondheid kunnen herwinnen is herhaaldelik gebleken. Dr. Guillemard is er een sprekend bewijs van. Hij kwam herwaarts met verzwakte longen, praktiseerde in de nabijheid van de Kaapstad enige jaren, keerde later naar Europa terug, volkomen hersteld van zijn kwaal.

* * *

Een Lezenswaardig Boek.

Dezer dagen viel mij in de handen een werkje, dat op mij een diepe indruk maakte — een indruk zo diep, dat ik het met mijn studenten in onze wekelikse bidstond besprak, herhaaldelik besprak. En naar ik vertrouw niet zonder vrucht. 't Is geen diepzinnig theologiese werk: 't is ook niet voor theologen bestemd. 't Is afkomstig van een Schotse predikant, die onder de soldaten arbeidde op 't oorlogsterrein, en de vraag bespreekt, hoe het komt, dat de gewone soldaat zo afkerig is van kerk en predikant en toch zo gretig luistert naar 't hartelik woord der prediking achter de loopgraven door iemand die werkelik belang stelt in hun zieleheil. Prof. Murray zei eens tot predikanten — ik meen bij gelegenheid van de Synode — "Gij doet huisbezoek bij anderen, wie doet huisbezoek bij u?" Deze schrijver komt huisbezoek bij ons doen,— bij ons predikers van het Evangelie — en zegt wat ons tot nadenken, tot zelfonderzoek stemt. Het boekske heet: "As Tommy sees us": de schrijver is de Rev. A. Herbert Gray: de uitgever Edward Arnold, Londen: de prijs "two shillings net."

* * *

In zijn voorbericht zegt ons de heer Gray, dat hij achttien maanden heeft doorgebracht met het leger op het oorlogsterrein, dat hij "Tommy" dáár heeft leren kennen, en waarderen, en dat hij in die tijd veel heeft geleerd: de kerk en haar leraren heeft hij nu gezien "met de ogen van de gewone mens, en dat gezicht was geen heel aangename ondervinding." Veel is hem duidelik geworden, dat hem vroeger onbekend was, en de afkeer van kerk en prediking bleek hem niet te zijn de vrucht van lichtzinnigheid, onverschilligheid, gevoelloosheid voor het hoge en heilige. Hij vond, dat Tommy werkelik een ziel had, en werkelik verlangde naar iets beters. Maar . . .

* * *

Twee bezwaren worden door de schrijver genoemd als van Tommy afkomstig. Het eerste bezwaar is tegen de *persoon* van de prediker. Hij wordt beschouwd als iemand die *ambtshalve* godsdienstig is, en die in de uitoefening van zijn ambt zichzelf rechten aanmatigt die hem niet toekomen. "The real explanation lies in something more subtle and more deep-seated" zegt Ds. Gray — "and if one word can describe it that word is professionalism." Ik vrees, dat er bij meer dan één, ook buiten het leger, zulke bezwaren te vinden zijn. Er *is* iets dat ons soms hindert in de predikant, die altijd aan zijn *ambt* denkt en meer aan dat ambt en de waardigheid daaraan verbonden hecht dan het gewone gemeentelid verdragen kan. Onze schrijver zegt hieromtrent:

"It is beyond all question that some of us are pompous and dogmatic — that some are very self-important — that some are very selfish and much concerned about their own comfort and safety — that some have very few human interests — that some judges others without discretion or charity — and that quite a number of us are lazy. Laymen can forgive these things in other laymen, but when they find them in ministers they create a sense of scandal which is an eloquent proof of how much they instinctively expect of us. That a follower of Jesus should be pompous or overbearing seems to them in the highest degree shocking." De vraag mag hier wel gedaan worden: is dit waar of niet

niet waar? Ietwat overdreven zeker: toch niet uit de lucht gegrepen!

* * *

Een tweede bezwaar wordt door de heer Gray genoemd — en ook dit mag wel door ons worden overwogen. In de woorden van Tommy luidt het als volgt:—

"The reason I don't like religion, *padre*, is that it's such a selfish thing. It simply threatens sinners with hell and promises comforts to the good." Wat een verkeerde opvatting van het Christendom, niet waar! En toen Tommy werd terechtgesteld op dit punt was zijn antwoord:—

"Well, if you are right, it means that I and hundreds of thousands of other people in Great Britain simply don't know what Christianity is." Natuurlik is deze voorstelling een zeer scheve. Er is echter een waarheid in deze voorstelling, die door ons in acht moet worden genomen. Terecht zegt onze schrijver: "Duizenden die met beslistheid de belofte van zaligheid in Christus hebben aangenomen zijn nog niet verlost van 't *zelf*leven. Zij zijn zeer begaan over hun eigen geestelike welvaart." Hij gaat voort. Zij doen veel uit een besef van plicht: Zij geven......uit plichtgevoel: zij verloochenen zichzelf......uit plichtgevoel: zij trachten onzelfzuchtige dingen te doen......uit plichtgevoel: "zij doen alles omdat het hun *plicht* is, omdat zij gaarne *recht* willen zijn en doen. Maar van begin tot eind is het een poging om zeker te zijn van hun eigen zaligheid, of hun eigen geestelike wasdom te bevorderen. Het motief achter dit alles *is* zeker de betrachting van wat het *zelf*leven bevordert."

* * *

Nu trof het mij bij het lezen van dit alles, hoe de mannen van de Keswick-school op hun wijze en van hun standpunt bestrijden wat Tommy ook afkeurt. In zijn toespraken in Engeland en Schotland gehouden heeft Dr. Andrew Murray herhaaldelik erop gedrukt, dat God "alles in allen" moet zijn, kan zijn, wil zijn; en dat van onze kant de "absolute overgave" (absolute surrender) aan Hem moet geschieden. Dezelfde boodschap brengt hij ons ook in zijn boek over de toestand der Kerk. "Hoeveel wordt er niet gedaan in de geest des vleses en in de kracht van het zelfleven. Hoeveel werk dag na dag, waarin menselike werkzaamheid — *onze* wil en *onze* gedachten omtrent het werk— gedurig wordt geopenbaard" (Absolute Surrender p. 92). De indruk op Tommy gemaakt door de gewone Christen is dit, dat de man meer met zijn eigene ziel, minder met God en zijn medemens te doen heeft. En hij noemt het: Zelfzucht!

* * *

Ik moet echter eerlik zeggen, dat niet alles in dit boek mij bevalt. Die nauwkeurig leest wat Dr. A. Murray ons in zijn "State of the Church" op het hart tracht te binden, zal dáár vinden wat onze pleitbezorger voor "Tommy" ons niet geeft. Dr. Forsyth wordt aangehaald door Dr. Murray: "The real cause (of decline in Church membership) is the decay, not in religious interests or sympathies, but in *personal religion of a positive and experienced kind, and often in the pulpit.*" Dr. F. B. Meyer zegt: "We have been praying that God would send converts to the churches and stop this awful ebb; still the people are leaving our churches and our pews are empty. We have no additions, or few, to our churches, and pray as we may, we cannot avert it. Why? why? because the devil does not fear us. We have no power." Veel in 't boekske van de heer Gray stemt tot ernstig nadenken; doch Dr. Murray's boek over "The State of the Church" moet naast dat andere gelezen worden. "Die zielen vangt is wijs." 't Is mij andermaal duidelik geworden hoe machteloos de Kerk is in onze dagen.

* * *

Gebrek aan ruimte verhindert mij meer uit dit boek aantehalen. Het hoofdstuk aan "Hymns" gewijd, is zeer leerzaam. De schrijver verhaalt, hoe de Schotse psalmen met de oude wijzen, Dunfermline, Duke Street, Wiltshire, door de soldaten met lust gezongen werden, terwijl vele liederen uit de gewone "Hymn books" geen indruk hoegenaamd maakten. Een kritiek over meer dan een bekend lied vinden we hier. Dit deed mij aan onze eigen Gezangbundel denken. Veel van wat ik meer dan eens in 't *Maandblad* heb gezegd, vind ik hier in andere vorm terug. Onze psalmen worden zelden gezongen omdat de wijzen, of melodieën onzingbaar zijn. Te Stellenbosch zingen onze jonge mensen de psalmen met lust, omdat onze orgelist, de heer Jannasch, melodieën heeft gevonden die met genoegen gezongen *kunnen* worden. Ik zwijg aangaande de *inhoud* van meer dan een gezang. Niemand onzer zal onderschrijven wat Ds. H. de Cock, de voorloper der Afscheiding in Holland, en Stichter der Gereformeerde (Afgescheidene) Kerk daaromtrent heeft gezegd: "Strijdig met Gods Woord: een Gode onbehagend getier: een tezamengeflanste Alcoran, waarin de tot zaligheid nodige waarheid, uit blindheid of trouweloosheid is verzwegen, een geheel van 192 Sireniese minneliederen geschikt om de Hervormden, al zingende, van de zaligmakende leer af te trekken, en een valse leugenleer intevoeren." Maar te zeggen dat onze Gezangenbundel is wat zulk een bundel behoort te zijn, is te veel gezegd. . . . Doch hierover ga ik tans niet uitweiden. Ik heb meer dan eens de zaak besproken. Ik heb veel geleerd uit het door mij aangekondigd boekske. Ik zag het gaarne in de hand van meer dan een predikant onzer Kerk.

* * *

"De Christelike Huisbibliotheek."

Deze onderneming van de wakkere sekretaris van het Administratie-Bureau te Stellenbosch verdient de aandacht onzer lezers. Ik heb mijn naam eraan gegeven en mijn hulp en ondersteuning eraan toegezegd. Wij hadden gehoopt, dat de Kerk voor Christelike lektuur zou zorgen; doch zulks is tot nog toe niet geschied. Andere sekten — Sabbattariërs, Russelieten, enz — doen hun uiterste best om lektuur te verspreiden, en zij slagen in hun propaganda. Van de kant onzer Kerk wordt weinig gedaan. De "Christelike Huisbibliotheek" zal trachten in de behoefte die er bestaat te voorzien.

Treedt de Kerk later op, en doet zij, wat vroeger door de "Christelike Boek-vereniging" werd gedaan, dan zal de vraag ontstaan of deze nieuwe onderneming zal blijven voortbestaan. Middelerwijl zal gedaan worden wat men kan om voor de "Huisbibliotheek" ingang te vinden in 't midden onzer gemeenteleden.

* * *

Het eerste werkje is uit de pen van wijlen Ds. Macgregor, die meer dan een der opstellen hier verzameld in het *Maandblad* voor de aandacht onzer lezers bracht. Het bezwaar, dat er Anglicismen in die opstellen te vinden zijn, wordt in de regel ingebracht tegen bijna elk produkt uit een Afrikaanse pen gevloeid. In Holland erkennen professoren de waarde van de doktorale dissertaties door Afrikanerstudenten geleverd; doch dezelfde professoren daar klagen evenzeer over Anglicismen in de taal dier verhandelingen. En wat 't Afrikaans betreft, het wemelt in de regel van Anglicismen. En toch is onze taal zuiverder dan de taal die men in Holland bezigt — Germanismen en Gallicismen zijn er genoeg te vinden in de werken der beste schrijvers. Hoe heeft Beets niet gewaarschuwd, geprotesteerd tegen die uitheemse indringers op 't Nederlands erf. Dit een en ander is kenmerk ook van onze schrijvers op Zuid-Afrikaanse bodem. Doch terugkomende op het werkje van wijlen Ds. Macgregor. Wie zal niet met stichting lezen wat hij ons meedeelt aangaande Pundita Ramabai, Mary Slessor, Florence Nightingale, om van de anderen niet te spreken? Ik vertrouw, dat men in onze Afrikaanse kringen kennis nemen zal van dit eerste werkje en met vrucht zal lezen wat daar ons wordt voorgesteld.

* * *

Het tweede werkje is in de pers en is uit mijn pen, met enkele hoofdstukken uit de pen van wijlen Dr. A. Murray. De *titel* van het boekske is: "Boeken des Bijbels": de *inhoud* een overzicht van de *historiese* boeken van het Oude Testament (Genesis tot Esther): het *doel* de Bijbel beter te doen verstaan door leden van de Bijbel- en Bid-vereniging. Mag er ook voor dit boekske een ruime ingang gevonden worden in Zuid-Afrikaanse kringen!

* * *

Terwijl ik toch hier gewaag van boeken, wil ik de aandacht van onderwijzers en predikanten vragen voor een nieuw werkje van de heer *Eric Stockenström*, onderwijzer aan de Jongens Hogere School te Stellenbosch. 't Is het *tweede* werkje van dezelfde aard: het *eerste* werd vroeger reeds door mij aangekondigd. De volledige titel is:—

"*The New Matriculation History*
(Part II.)
a brief summary of the Central facts of South African History from *the earliest times to* 1892."

Druk, illustraties, band, uitvoering zijn uitstekend: de "Pro Ecclesia-Drukkerij" te Stellenbosch komt hiervoor alle eer toe. De *inhoud* laat niets te wensen over: kort, zakelik, duidelik, leesbaar, de stijl ongekunsteld, hier en daar voor verbetering vatbaar [b.v. p. 69 "scarcely a year has (voor *had*) elapsed] Aan het einde van elk hoofdstuk is er een lijst van boeken ter raadpleging: dit is uitstekend. De illustraties en portretten, waarvan er vele zijn, over 't algemeen goed. President Burgers kende ik niet naar zijn portret. Dingaan, Moselikaats, Tshaka zijn geïdealiseerd. Drukfouten zijn ingeslopen: b.v. p. 159 "a man of pro*bed* — proved — integrity": op p. 67 "Graa-Reinet": op p. 69 "Thrity-nine": op p. 68 "twelwe." Die snuffelen wil naar drukfouten zal ze wel hier ook vinden: doch waar zijn ze niet? Dit boekske is mij veel waard: ik ben blij dat ik het heb. 't Is kort, handig, over 't geheel goed gesteld, is niet een dorre opsomming van feiten en jaargetallen en kan ook met vrucht buiten de school worden gelezen.

In Memoriam.

Terwijl wij ter perse gaan, bereikt ons de treurmare, dat de heer Beukes, bestierder van "Pro Ecclesia" op 36 jarige leeftijd bezweken is, nalatende een weduwe en kindeken om dat voor hen onherstelbaar verlies te betreuren. Ook voor ons was die dood een gevoelige slag, want de heer Beukes was de ziel der drukkerij — een man van ideën en idealen. De slag kwam onverwacht. Dikwels besprak ik met hem de toekomst der drukkerij, drong ik bij hem aan op uitbreiding, gewaagde ik soms van een Universiteits-drukkerij, waarvan hij de bestierder zou zijn. Maar altijd heenwijzende naar een dag, wanneer ik zou zijn heengegaan, en hij zou blijven, om die plannen uittevoeren. Nu is hij heen, en ben ik nog hier. Ik had een hoge dunk van hem: zijn dood heb ik diep gevoeld: ik achtte hem voor de samenleving onmisbaar: het was mij een vreugde, dat ik iets mocht bijdragen om deze jonge Afrikaner vooruit te helpen. En nu heeft het graf ons ontroofd wat voor ons zo veel betekende. Tot hoger dienst werd hij opgeroepen! Op zijn graf legt 't "Maandblad" of liever de Kroniek-schrijver een kransje. Met zijn weduwe en zijn vele vrienden treuren ook wij.

Professor Marais.

[Van harte onderschrijven wij dit "In Memoriam."—*Red. G.M.*]

Deel XXIII. No. 11. STELLENBOSCH. NOV. 1918.

Gereformeerd Maandblad.

Godsdienstig en Maatschappelik Tijdschrift voor Zuid-Afrika.

ADRES VAN DE REDAKTIE: Ds. G. B. A. GERDENER, STELLENBOSCH.

EDITORIAAL.

Welk 'n tijd beleven wij? Wie heeft zoiets verwacht, toen wij Oktober ingingen? Waar zijn de profeten die het volk hebben gewaarschuwd tegen de pestilentie die in de donkerheid wandelt en het verderf dat op de middag verwoest, en het volk riepen tot verootmoediging en bekering? Wie heeft ooit gedacht dat de sombere driemanschap van Donkerheid, Droefheid en Dood voor 'n wijle de scepter over onze veilige zuidhoek zou zwaaien en zovele kostbare offers van ons zou eisen? Waarlik, het is de ure der Duisternis geweest, waarin wij de invloed voelden van de verwoestende macht van de Vorst der duisternis; waarin duizenden harten door onbeschrijflike Droefheid zijn verbrijzeld en waarin de akelige Dood op onze straten wandelde.

Nooit hebben wij de keuze van David zo begrepen als nu, en waarom hij drie dagen van pestilentie verkoos boven langere tijdperken van oorlog en hongersnood. Hij wilde liever in de handen van zijn God vallen, dan in die der mensen! Nooit hebben wij 't zo beseft dat het volk dat door een pestilentie getroffen wordt, dadelik in de handen valt van de levende God. In de oorlog heeft men te doen met de medemens, in de hongersnood met de natuur, die vanwege droogte of ander ongeregeldheid niet zoals gewoonlik oplevert. Maar als de pestilentie verschijnt, onverwachts, onzichtbaar, onweerstaanbaar en meedogenloos,—Ach, ach! Hoe machteloos is dan de mens, hoe radeloos en ook dikwels hoe reddeloos! Ja, hoe reddeloos die honderden ijlhoofdige slachtoffers, ter dood getroffen door de pestkiem en onvatbaar voor het woord van de gezant van het Kruis, die aan het sterfbed staat of knielt!

Oneindig veel is er voor ons uit deze felle bezoeking te leren. Waarom 't ons getroffen heeft? Nadat de spitsvondigheid van de wetenschap en de onpersoonlikheid van de "man in de straat" alle mogelike bijoorzaken hebben genoemd en de blaam op alle anderen hebben gelegd, klinkt de zo dikwels herhaalde aanklacht van Israels profeten ons in de oren, "Het is vanwege uw zonde,"—uw zonde, uw zonde; uw persoonlike, uw gemeenschappelike zonde; uw zonden van bedrijf, maar niet minder van verzuim; uw gedurige, Godtergende zonde. En als wij eindelik ontdekken dat zonde DE oorzaak is, dan moeten wij nog verder ontdekken dat 't niet slechts *de* zonde is, doch *mijn* zonde: "Vader, *ik* heb gezondigd," "tegen U, U alleen heb *ik* gezondigd." Hebben wij deze voornaamste les van de schrikwekkende plaag geleerd: Vanwege *mijn Zonde*? Heeft de Evangeliedienaar deze les geleerd, waar hij ontrouw was in de heilige roeping, waarmede hij geroepen is? Hoe dikwels moesten wij niet in deze dagen bij 't opene graf vragen: "Heb ik voor deze overledene gedaan wat ik kon?"

Meer dan één is geschokt in het geloof aan de liefde van God. Hoe goed weten wij dat God de Liefde is en barmhartigheid doet; helaas, hoe weinig weten wij dat Hij de Heilige, de eeuwig Rechtvaardige is, Die geen lust heeft aan de dood van de zondaar, maar aan zijn bekering, en derhalve over zijn zonde toornt! Hoe menigmaal is de vraag "Waarom" niet in deze dagen op onze lippen geweest, of door de opwellende droefheid in ons binnenste gesmoord. Zullen wij niet liever vragen "Waartoe?" "*Waartoe* ben ik gespaard?" Of God horen vragen "Waarom niet?" Hij toch heeft alle macht, ook over leven en dood en op al ons vragen "Waarom?" krijgen wij toch hier geen laatste antwoord, hoewel er in het Kruis genoeg antwoord gegeven is om ons gelovig te doen voortgaan.

Zal deze ramp gezegend zijn? Zal de wereld beter worden? 't Kan, maar zal 't? Ja zeker, lezer, indien *u* en *ik* beter geworden zijn erdoor,

dan is de ramp reeds gezegend. De wereld wordt niet gezegend dan door de zegen die u en ik, enkele personen, en vooral de geloovigen ontvangen.

* * * *

En wat nu van de duizende slachtoffers, meestal jonge, krachtige, bruikbare mannen en vrouwen. Welk 'n roepstem tot de jongelingschap van Zuid-Afrika. Heeft jong Zuid-Afrika zwaarder gezondigd? God weet het, maar..." oordeelt niet!"

En al dat hartzeer, en al die ledigheid? De God van alle genade troost en sterke en vulle genadiglik aan.

"Hij kan en wil en zal in nood,
Zelfs bij 't naad'ren van de dood,
Volkomen uitkomst geven."

* * * *

Onze Kerk heeft zwaar geleden. Zeven jonge predikanten zijn heengegaan gedurende die paar bange weken; drie binnenlandse zendelingen en twee werksters uit het zendingveld. En dan spreken wij niet van de grote schare van Christelike werkers en werksters,—ouderlingen, diakenen en anderen die bij honderden zijn weggevoerd naar de eindeloze eeuwigheid.

Wie denkt niet hier aan één of ander dierbare, en het hart krimpt ineen bij de gedachte aan hoeveel meer wij, die achtergebleven zijn, nu zullen moeten doen om die ledige plaatsen te vullen. Och, of wij niet *meer* doen maar meer getrouw, meer biddend trachten te doen. En och, dat God ons vele jonge mannen en vrouwen opwekke om in de opengevallen plaatsen in te stappen!

Ook ons *Maandblad* heeft 'n zware slag ontvangen. Onze geachte, geliefde medewerker

Tobias Ballot Muller,

is onder hen die de plaag geveld heeft. Zijn leven was zo kort, zijn bediening slechts enige jaren. Zijn gaven waren zo groot en zijn talenten zo rijk ontwikkeld. Daarbij bezat hij zulk 'n bescheiden geest en 'n vroom gemoed, dat er voor hem 'n schone loopbaan aanstaande was. Doch hij is niet meer!

Gelijk een bloem geknakt en overgeplant op de bodem der eeuwigheid, eindloos heerlik!

Hij was weltoegerust en alleszins degelik. Voor 't *Maandblad* was hij juist bezig met 'n studie over het wezen der sekten, en één artikel over 't onderwerp was reeds verschenen, en hij was juist bezig met 't tweede toen het einde kwam. Wij zullen hem missen, onze vriend en medewerker, Dr. Tobie Muller! De lieve Heer geve ons meer zulke mannen, en Hij verbinde uit lout're erbarming de verslagene harten van de dierbaren!

* * * *

Godsdienstonderwijs op School.*

Nog altijd blijft de zaak van Godsdienstonderwijs op onze staatscholen 'n moeilike. Er is nog geen bevredigende oplossing gevonden tussen de neutrale school en de kerkschool. Onzes inziens is er voor Zuid-Afrika slechts één oplossing tussen die twee, en dat is *de godsdienstige onderwijzer*. Het woord van de Bisschop van Londen, enige jaren geleden geuit, is al te waar: "It is better to teach Latin in a Christian manner, than the Bible in an un-Christian." Zelfs de kerkschool zal de gewenste oplossing niet geven, tenzij de rechte onderwijzers voorhanden zijn. Onze predikanten hebben toch niet de tijd om die school geregeld te bezoeken en daar les te geven.

Intussen hebben wij zekere hulpmiddelen ter bevordering van 't godsdienstonderwijs op school, zoals de "Katechismus en Rooster van Bijbellessen," als Bijlage tot de Ordonnantie op Godsdienstonderwijs van 1913. Doch hiervan wordt, zover wij weten, zeer karig gebruik gemaakt op onze scholen, hetgeen wel grotendeels te wijten zal wezen aan het al te geraamtelike karakter van Katechismus en Rooster. Dit gebrek wil de pasverschenen Handleiding "Godsdienstonderwijs op School" aanvullen. De brochure van 54 pp. is opgesteld door 'n Kommissie tijdens de Synode van 1915 aangesteld, die wel enige jaren op haar werk liet wachten, doch het toch nu heeft verricht. Er is veel goeds en bruikbaars in 't boekje — zowel over godsdienstonderwijs in 't algemeen, alsook bij wijze van handleiding voor dageliks gebruik. Het behoort door het hele land heen 'n goede kans te krijgen. Er is 'n grote behoefte bij onze onderwijzers aan 'n dageliks aangewezen Bijbelstukje met 'n korte opmerking, en deze Handleiding zal in die behoefte helpen voorzien. Het valt nog te bezien of 't gebruik van de Kinderbijbel tot en met Standaard IV. zal bijval vinden. De opstellers van de Handleiding zijn na veel overweging tot hun besluit gekomen. Men beproeve dan hun plan in alle delen van ons land. *Ambulando solvitur!*

---

* "Godsdienstonderwijs op school. Een Handleiding voor onderwijzers." Uitgegeven op last van de Synode. Verkrijgbaar bij de Z.A.B.V., 9 Kerkstraat, Kaapstad. Prijs 6d., postvrij 7d.

"ZIEKTE."

Jes. XXXIII : 24.

(Preek geleverd te Stellenbosch, op 13 Oct., 1918, aan 't begin van de heersende ziekte, door Prof. A. MOORREES.)

De zonde heeft bij haar intreden in de wereld een bange nasleep van jammeren over het mensdom gebracht ; en daaronder ook die grote verscheidenheid van allerlei ziekten en kwalen, waardoor ons lichaam wordt aangetast, onze zielsvermogens verzwakt, onze levenskrachten gesloopt, en wij alzo vroeger of later de dood ten prooi worden. Buiten de dood zelf, waarvan zij de voorbode en wegbereidster is, kent de mens — indien wij zijn geestelike vijanden buiten rekening laten — haast geen vijandin die meer te vrezen is dan ziekte ; geen die meer onheil over hem brengt, of pijnliker wapenen tegen hem gebruikt.

Van de vroegste tijden heeft de mens zijn beste krachten ingespannen om haar te bestrijden. Kunst en wetenschap heeft men te hulp geroepen, de natuur gedwongen haar geheime geneeskrachten te openbaren ; maar al is de geneeskunst in de loop der tijd met reuzentred vooruitgegaan, men is nog even ver als ooit van de dag, waarop van deze aarde zal kunnen getuigd worden :—

"Geen inwoner zal zeggen : Ik ben ziek."

Geen wonder dus dat de profeet, waar hij in het laatste deel van ons tekst-hoofdstuk, de heerlikheid van het herboren Jeruzalem schildert, niet nalaat de afwezigheid van krankheid te noemen, als een van de zegeningen waarin de stad Gods zich verblijden zal ; en zijn toespraak eindigt met het slotakkoord :—

"En geen inwoner zal zeggen : Ik ben ziek, het volk dat daarin woont, zal vergeving van ongerechtigheid hebben."

Maar evenmin zal het u verwonderen dat ik dit onderwerp in deze tijd met u ga behandelen. In een tijd waarin een buitengewone ziekte haar verschijning onder ons heeft gemaakt, waarin zovele huisgezinnen reeds aangetast zijn, en ieder onzer voor haar aanvallen blootstaat, zodat niemand weet, waar zij haar slachtoffers zal komen zoeken, daar kan het ons helpen het licht van Gods Woord over deze zaak te laten vallen, en ons geloof te versterken door het uitzicht dat ons in ons tekstwoord wordt ontsloten.

Ik ga dus tot u spreken over ziekte, en wel :—

1. Over de *heerschappij* die zij *uitoefent*.

2. Over de *oorzaak* waaraan zij te *wijten* is.

3. Over het *doel* waartoe zij *gezonden* wordt.

4. Over de *toekomst* waarin zij *vernietigd* zal zijn.

I

Spreekt *Jesaja* van een tijd, waarin "geen inwoner zeggen zal : Ik ben ziek !" dan voorwaar kan niets in schriller tegenstelling zijn met de werkelikheid.

1. Niets toch is meer *algemeen* dan ziekte. Gelijk de dood, wiens dienares zij is, wordt zij overal aangetroffen waar er mensen leven, en komt zij als afgezant van haar onverbiddelike meester, die haar soms op de voet, en soms na korter of langer tijdverloop ; maar *altoos zeker* volgt.

Geen huis is er, waar nog nooit een krankbed gevonden, of de klagende stem van een lijder vernomen werd. Het trots paleis van de koning kan haar niet buitensluiten, en de nederige hut van de arme wordt door haar niet gespaard. Zij strekt haar slachtoffers zowel op kostbaar purper als op armoedig stroo uit. Er zijn weinigen die niet vroeger of later op het bed der smarte worden geworpen, of aan de sponde van dierbare betrekkingen angstige uren van bekommernis hebben doorgebracht.

En zijn er al dezulken, die zich in ongestoorde gezondheid verheugen mogen, zij kunnen zich wel gelukkig rekenen, maar zij bedriegen zich indien zij menen onkwetsbaar te zijn voor haar pijlen, want ieder mens draagt de kiemen van ongekende ziekten in zich om, die vroeger of later uitbreken en het krachtigst lichaamsgestel slopen kunnen. En de ganse aarde is als met een leger van allerlei krankheden omgeven, die gedurig hun vurige pijlen op ons afschieten, totdat ook de sterkste onder die herhaalde aanvallen uiteindelik bezwijkt. Wij kunnen ze niet ontvlieden : in de lucht, die wij inademen, in het water dat wij drinken, in het voedsel dat wij tot ons nemen, ja in de kus der liefde die wij op de lippen drukken, schuilen menigmaal de verborgen kiemen van de dood.

2. En zo algemeen als haar heerschappij is, zo *smartelik* is ook de wijze waarop zij die uitoefent. Wat wordt er al niet in de stille ziekekamer geleden : wat al bange zuchten en klachten worden er vernomen, wat al angst en bekommernis door vrienden en bloedverwanten uitgestaan, wat al tranen en gebeden het beklemd gemoed afgeperst. Wie weet niet te verhalen van bange nachten doorgebracht aan de zijde van dierbare kranken ? Hoe zwaar viel het niet hen te zien krimpen van pijn, of rusteloos rondwoelen op het koortsachtig leger : hoe angstvallig sloeg men niet elke beweging gade : hoe verlangde men niet naar de morgen, wanneer de uren van de nacht met langzame tred schenen voorttekruipen: bovenal hoe hartverscheurend de levenskrachten langzaam te zien zinken, terwijl de omstanders machteloos bij de sponde moesten staan !

Ai mij ! wanneer de wereld zo rondom ons dartelt en danst, dan zou men denken dat hier op

aarde niets dan vrolikheid gekend wordt. Maar ga in de sombere ziekekamers : spreek tot de uitgeteerde lijders : aanschouw de smarten, die op krankbedden worden geleden, en de lust zal u vergaan nog in ijdelheid daarheen te leven, en het hart zal u breken van pijn bij het herdenken van wat hun ogen gezien hebben : en achter de bloemkransen der wereld zullen de bleke aangezichten u met doffe blik aanstaren ; en onder het vrolik feestgezang zal het u zijn alsof gij het zuchten, en steunen en kermen van uw kranke medemens verneemt !

II.

En als gij nu het oog afwendt van dat droevig tafereel, dat ik u geschilderd heb, met de vraag : Vanwaar zoveel ellende in deze wereld ? dan doet het woord van onze tekst u reeds vermoeden dat er een innig verband moet bestaan tussen ziekte en zonde. Immers, genezing van krankheid en vergiffenis van ongerechtigheid worden hier als in één adem naast elkander genoemd.

Reeds ons verstand zegt ons dat zulk een toestand nooit door een liefdevolle God kon zijn gewild. En dit vermoeden wordt door vele uitspraken van Gods Woord bevestigd.

"Loof de Heer, mijn ziel," zingt de Psalmdichter, "die al uw ongerechtigheid vergeeft, die al uw krankheden geneest" ; en waar de profeet de komst van de Messias aankondigt, roept hij uit : "Waarlik, Hij heeft onze krankheden op zich genomen, en onze smarten heeft Hij gedragen...Maar Hij is om onze overtredingen verwond, om onze ongerechtigheden is hij verbrijzeld." Toen onze Heiland in het vlees verscheen, is Hij niet slechts gekomen om de zonden wegtenemen ; maar heeft Hij ook de kranken genezen ; en de Apostel Paulus schrijft de krankheden in de gemeente te Korinthe toe aan de zonden waaraan men zich schuldig maakte.

Het verband tussen zonde en ziekte mag niet zó verstaan worden, alsof in elk biezonder geval bepaalde ziekten moeten beschouwd worden als het gevolg van bepaalde zonden. Onze Heiland zelf heeft ons immers tegen zulk een liefdeloze gevolgtrekking gewaarschuwd toen Hij van de blindgeborene getuigde : "Noch deze heeft gezondigd noch zijn ouders : maar het is opdat de werken Gods in hem zouden geopenbaard worden." Maar toch leert de Heilige Schrift ons duidelik genoeg dat zonde de giftige wortel is waarop het bitterst kruid van al ons lijden, en dus ook van onze krankheden stoelt.

Het Scheppingsverhaal zegt ons dat de mens goed en zonder gebrek door de hand van zijn Maker geformeerd werd. Niet slechts was zijn ziel onbevlekt ; maar die reine ziel woonde ook in een schoon en welgevormd lichaam waardig een tempel van de eeuwige God te zijn. En ware de mens geen slaaf van zonde geworden, dat lichaam zou door de inwonende geest, wiens werktuig het is, een steeds hoger trap van volkomenheid hebben bereikt, totdat het allengs veranderd werd in dat geestelik lichaam, waarin de verlosten zullen wandelen voor het aangezicht Gods. Maar nu heeft de zonde haar dodelik vergif in het hart van de mens ingespoten, en daardoor werd zijn lichaam zowel als zijn ziel aan het bederf ten prooi. Nu worden de kiemen van allerlei smarten en kwalen een vruchtbare bodem in het verzwakte lichaam van de mens, waarin zij welig opschieten konden, gelijk de aarde, als wrange vrucht der zonde doornen en distelen draagt.

Daarom kon de Apostel *Paulus* getuigen, met het oog op dit lichaam des doods, dat wij met ons omdragen : "Er wordt gezaaid in verderfelikheid, er wordt opgewekt in onverderfelikheid ; er wordt gezaaid in oneer, er wordt opgewekt in heerlikheid ; er wordt gezaaid in zwakheid er wordt opgewekt in kracht."

En daarom zal ook *dáár* eerst het tekstwoord in vervulling treden : "en geen inwoner zal zeggen, ik ben ziek," waar de zonde niet meer zijn zal, en waar het volk dat daarin woont, vergeving zal hebben van ongerechtigheid."

III.

Maar valt dan hier op aarde geen enkele lichtstraal op die donkere zee van lijden, waarop ons oog in deze ure heeft gerust ?

Zie opwaarts, mijn toehoorder ! en aanbid de wonderbare liefde en wijsheid van uw God, die zelf uit de bitterste vruchten der zonde een genezende drank toebereidt tot zegen van Zijn volk !

1. Die ziekten, zijn boodschappers Gods : terugstotend van voorkomen, maar heilzaam in hun prediking ; gezonden om de mens te doen stilstaan op de levensweg, en te doen vragen naar zijn God. Want als de onbedachtzame plotseling uit het woelig menseleven weggerukt, en op het eenzaam krankbed uitgestrekt wordt, of in de stille ziekekamer zich nederzet, waar het leven van een dierbare in de weegschaal hangt, dan wordt hij gedwongen het oog naar binnen te slaan. Daar verneemt hij de boodschap : "Bereid uw huis, want gij zult sterven" ; daar ziet hij dat de mens, hoe vast hij staat, enkel ijdelheid is ; daar wordt het hart vertederd, daar leert de mond, die zich zelden geplooid heeft in het gebed, in de benauwdheid roepen tot Hem bij Wien uitkomsten zijn tegen de dood.

En al is het waar, dat maar al te dikwels de indrukken op het ziekbed ontvangen, met het toenemen der lichaamskrachten verloren gaan, dan is het toch niet minder waar, dat de ziekekamer niet zelden de geboorteplaats der ziel is geworden ;

en dat menigeen op het krankbed het heerlik woord heeft horen trillen door zijn ziel: "Uw zonden zijn u vergeven!" voor nog dat andere woord hem werd toegesproken, "Sta op en wandel!"

2. Maar het krankbed is ook de plaats waar menig kind van God gelouterd is geworden als fijn goud, en alzo bekwaam gemaakt voor de erve der heiligen in het licht!

Is het woord van de Psalmdichter niet de beschrijving van wat duizenden ondervonden hebben: De Here zal hem ondersteunen op het ziekbed: in zijn krankheid verandert gij zijn ganse leger." Daar komt de Heiland dikwels zeer nabij Zijn lijdende discipel, zodat de vege lippen fluisteren kunnen: "Zijn linkerhand is onder mijn hoofd, en Zijn rechterhand omhelst mij," en dan ja is het ganse leger veranderd: niet meer een bed der smart; maar een poort des hemels!

Daar worden menigmaal de edelste karakters gevormd. De wereld prijst haar helden, die op het slagveld zijn gevallen; maar de grootste helden zijn de stille, onbekende lijders, die in het verborgene pijn en teleurstelling hebben verduurd, en onder dat alles geen klacht geslaakt; maar door de machtige hand van de Heiland gesterkt, zijn geduld, zijn zachtmoedigheid, zijn zelfverloochening hebben nagevolgd, en eigen wil en zin blijmoedig hebben geofferd aan de wil van de Vader, die in de hemelen is. Zij zijn die zielen, die als onze avondbloempjes, in de heldere zonneschijn niet worden opgemerkt; maar als de avondschaduwen vallen, het ganse veld vervullen met hun geur:—

Zulke ziekvertrekken, al zijn ze armoedig en eenvoudig, zijn de plaatsen waar Gods engelen nederdalen; en zulke zielen: ieder jaar worden zij reiner en schitterender in het vuur der kastijding, totdat zij te schoon zijn geworden voor deze aarde, en opgenomen worden in de woningen van 't licht!

IV.

En zo richten wij als van zelf reeds onze blik naar die toekomst, wanneer het woord van onze tekst in vervulling treden zal: "En geen inwoner zal zeggen: ik ben ziek; het volk dat daarin woont, zal vergeving van ongerechtigheid hebben."

Hier wordt zo menig feest in treurigheid veranderd, het licht in menige woning verdonkerd, de vrolike glimlach van menig aangezicht weggevaagd, wanneer de klacht van deze of gene vernomen wordt: "Ik ben ziek!" Dáár in die stad welker straten nimmer door de voetsporen der zonde worden bezoedeld, zal ook geen sombere schaduw van ziekte het licht uit de woningen verdrijven. De zonde met heel de nasleep van jammeren, die zij met zich voert, en dus ook met al de krankheden, die zij over het mensdom heeft uitgestort, is dan voor eeuwig geworpen in de poel des afgronds. Geen inwoner zal zeggen: "Ik ben ziek;" geen rouwstoet zal door haar straten gaan; geen kreet van smart binnen haar muren worden gehoord!

Het lichaam, dat uit het stof van de dood verheerlikt op zal staan, zal — van zonden gereinigd — geen enkele kiem des verderfs in zich omdragen: maar eeuwig jong en krachtvol en heerlik zijn: gelijkvormig aan het lichaam der heerlijkheid van de Zoon van God! Welk een vooruitzicht voor een zondig mensekind! dit lichaam onzer vernedering: aan zovele ziekten blootgesteld, door zovele smarten geteisterd, door zoveel zwakheden menigmaal onbekwaam om een werktuig van de Geest te zijn, voor altoos te kunnen afleggen, en het verheerlikt lichaam aantedoen, dat geen onvolkomenheid kennen zal:— Welk een vooruitzicht om nooit de klacht uit een enkele mond te vernemen: "Ik ben ziek;" om geen enkel aangezicht door pijn vertrokken, geen enkel oog door tranen verdonkerd, geen enkel lichaam door krankheid misvormd, te zien!

O! Brengt die boodschap aan alle ouden van dagen wier lichamen gebogen zijn door de zwakheden van de ouderdom: dáár zal uw jeugd vernieuwd worden: gij zult lopen en niet moede worden, gij zult wandelen en niet mat worden! Brengt het tot alle lijders, die op het bed der smarte hijgen naar verlossing: dáár zal noch rouw noch moeite, noch gekrijt meer zijn!— Brengt het tot alle bedroefden, die met angstige harten bange uren wakende doorbrengen bij het krankbed van hun beminden: dáár wachten u geen nachten van onrust; geen dagen van knagende bekommernis, want dáár zal geen inwoner zeggen: "Ik ben ziek!"

Welk een stad, en welke inwoners, mijn toehoorder, maar bovenal welk een heerlike dienst van de Heer, waar het lichaam nooit moede, en de ziel nooit mat wordt, waar geen ziekte onze geest benevelen, of onze zielskrachten verlammen zal, en niets ons zal hinderen in de vrije, zalige en steeds klimmende toewijding van alle vermogens en alle krachten aan Hem die op de troon zit en het Lam!

Maar vergeet niet, mijne toehoorder! om die troost u te kunnen toeeigenen moet gij *vergiffenis* van zonde ontvangen hebben.

Want erger dan de dodelikste lichaamskwaal is de zieleziekte der zonde.

Waar uw zonde nog niet vergeven, uw schuld nog onverzoend is, waar gij nog klagen moet, "Ik ben ziek," omdat uw ziel dodelik krank is, daar is de toestand uiterst gevaarlik. Reeds is wellicht de ziekte, die uw aardse tente slopen zal, op weg naar uw woning — weldra treedt zij binnen — en dan? tevergeefs klopt gij dan bij de poorten der hemelstad, want dáár zal geen inwoner zeggen: "Ik ben ziek," en gij zijt ziek, ziek aan de ongeneeslike kwaal der zonde.

O! Ga heden nog tot de enige Medicijnmeester, die alleen de zonde vergeven kan, en nu in deze ure,

tot elke zielkranke de vraag richt: "Wilt gij gezond worden?"

Maar kunt gij uit eigen ondervinding spreken "Welgelukzalig is hij wiens overtreding vergeven, wiens zonde bedekt is," dan behoeft gij niet te vrezen voor de pestilentie die in de donkerheid wandelt, voor het verderf dat op de middag verwoest;" immers die in de schuilplaats van de Allerhoogste gezeten is, die zal vernachten in de schaduw van de Almachtige."

Wordt de ziekte u toegezonden, ontvangt het uit de hand van de Vader, gelijk gij dankbaar het bitterste geneesmiddel uit de hand van de geneesheer aanneemt, wetende dat het een gave Gods is. Gelijk de Apostel zegt: "Mij is *gegeven* een scherpe doorn in het vlees;" *gegeven* om u tot zegen te zijn. En laat het ulieden bede zijn de Vader in de hemel ook op het ziekbed te verheerliken, als die weet dat ook die drinkbeker door een Vaderhand is toebereid!

Bij de genezing van de blindgeborene heeft Jezus ons gezegd met welk een oog Hij de ziekten beschouwde. Elke zieke met wie Hij in aanraking kwam, bood Hem een welkome gelegenheid om de werken Gods aan hem te openbaren: de werken van barmhartigheid, van weldadigheid en reddende liefde. En indien wij waarlik Zijn discipelen willen zijn, dan worden wij geroepen ook hierin Zijn voetstappen te drukken. Elk geval van ziekte, dat wij ontmoeten, biedt ons een schone gelegenheid om de edelste vruchten van een oprecht geloof te openbaren; het roept ons tot het betonen van innig medegevoel met de lijder; tot teder geduld met zijn zwakheden, tot zelfverloochenende hulpvaardigheid om zijn leed te verzachten. Zo zullen wij de werken doen van Hem, die ook ons gezonden heeft om het licht der wereld te zijn, en ons licht te doen schijnen. De tijd ons daartoe gegeven, is beperkt. Onze korte levensdag snelt haast ten einde. Laat ons werken zolang het dag is! De nacht komt wanneer niemand werken ken!—*Amen.*

In ons volgend nummer hopen wij een belangrijke aankondiging te doen omtrent het *Maandblad* voor 1919. Onder andere zullen wij de namen van de voornaamste stukken geven die wij gedurende dat jaar van verschillende schrijvers hopen te plaatsen. Onze lezers kunnen ons helpen door ons de namen en adressen te zenden van mogelike nieuwe intekenaars, aan wie dan de Desember uitgave als proef-nummer zal worden gezonden.

In de plaats van onze zo vroeg ontslapene en geliefde medewerker, Dr. T. B. Muller, zal als vaste medewerker van aanstaande jaar tot onze redaktie toetreden Dr. E. E. van Rooyen. Van harte vertrouwen wij dat zijn verband met het *Maandblad* lang en vruchtbaar wezen moge!

NA VIJFTIG JAREN.

(Ds. J. R. Albertijn.)

V.

Laat mij verder gaan, en spreken van twee godsdienstige bewegingen, gedurende die jaren, die ook in onze kerk en op onze mensen invloed hebben uitgeoefend; ik bedoel "The Salvation Army," en de "Keswick Beweging."

THE SALVATION ARMY.

't Is bekend dat Generaal Booth als Organiseerder en Leidsman aan het hoofd dezer beweging stond, een man van grote geestelike gaven, van buitengewone kracht en ernst, van vurige ijver en toegewijdheid aan de dienst des Heren tot redding van zijn medemensen. Gelijk de naam te kennen geeft was de uiterlike organisatie van deze beweging geheel gevormd naar de regels van de "legers" der aardse machten.

Met een snelheid die aller bewondering wekte, breidde zich deze beweging uit, in bijna alle landen en nagenoeg in alle Christelike kerkgenootschappen. Overal waar zij haar verschijning maakte, ontbrandde er een vuur op godsdienstig gebied. Zij bediende zich doorgaans van de dienst van leken in haar arbeid en prediking. Zelfs uit de Adelstand voegden er zich personen toe aan het getal van haar arbeiders en arbeidsters. In de grote steden der wereld, vooral onder de lagere klassen, werden haar werkzaamheden met buitengewone, gezegende uitwerking bekroond. Zij nam zonderlinge middelen ter hand, om de aandacht te trekken en belangstelling te wekken. Met wapperende vlaggen, met blaas-instrumenten en tamboer-gedreun hielt zij hare optochten door de straten. In de opene lucht, zowel als in zalen werden hare samenkomsten gehouden, in het begin vooral, met een grote schare als toehoorders. Treffende bekeringen, zelfs van de roekeloosten en diepstgezonkenen, vonden plaats. Zij maakte er geen bezwaar van om de pasbekeerden, ook dadelik toe te laten tot openlike getuigenis van ontvangene genade, en tot de prediking van het Woord. En aan de gevallen, die een aandoenlik verhaal konden geven van hun vorig donker zondig leven, waaruit zij nu zo wonderbaar gered waren, werd de voorkeur gegeven.

Ook in ons land maakte deze beweging haar verschijning; ook hier gelijk elders, was haar beweging snel. Er werden wel stemmen gehoord, die zich tegen deze beweging verklaarden en haar veroordeelden, maar zij vonden geen groot gehoor. Ook onder onze mensen vond zij ingang en velen sloten zich bij haar aan en werden haar medearbeiders. In de meeste gemeenten onzer kerk, waar

zij introk, was zij de oorzaak van opschudding en verdeeldheid, ook onder leden van huisgezinnen, en in buitenwijken der gemeenten. Doch men schreef dit toe aan de krachtige werking van Gods Geest, en men rekende dat de bekering en redding van zovele kostbare zielen, meer dan opwoog tegen al wat anders te betreuren was. Sommigen van onze leraren gevoelden zich dan ook geroepen hun gemeenten openlik tegen haar te waarschuwen. Velen van hen hadden echter daartoe de vrijmoedigheid niet; dit was ook met mij het geval; haar goedkeuren, met haar meegaan en samenwerken, dat kon ik niet; daartoe was haar leer, vooral wat de hoofdheilswaarheid, namelik de verzoening en plaatsvervanging van de Middelaar aanging, niet zuiver; haar hand-oplegging en bekeringen te oppervlakkig; haar methoden en middelen te luidruchtig en afstotend. Haar te opponeren en obstrukties in de weg te leggen, dat kon ik ook niet, gedachtig zijnde aan het woord van Paulus: "nochtans wordt Christus op allerlei wijze hetzij onder een deksel, hetzij in der waarheid, verkondigd; en daarin verblijd ik mij; ja ik zal mij ook verblijden." Het was echter zeer te betreuren dat haar verslagen van werkzaamheden en haar opgaaf van getallen, in de "War Cry" zo overdreven en onwaar waren. Doch ten spijte van alles wat aan haar af te keuren was, bleef zij indertijd, grote invloed uitoefenen in de wereld en ook in ons land en onder ons volk.

Ik zeg "in der tijd," want ook haar bloeitijd duurde niet vele jaren. Zelfs in de grote steden van andere landen, gelijk in ons land, trokken hare luidruchtige optochten en zang-diensten op de straten niet meer de aandacht, en liepen haar zalen van samenkomst ledig. De meesten van haar ernstigste aanhangers en ijverigste arbeiders verloren hun vuur en verlieten haar gelederen. Op de meeste dorpen in ons land, waar zij gearbeid heeft, staan de ledige "Salvation Army Forts" als de stille getuigen van vervlogen kracht en grootheid.

Dit was mede de oorzaak dat haar werkzaamheden, langzamerhand een andere richting namen. Van het begin af, was haar hoofddoel wat wij verstaan door "Evangelisatie," d.w.z. de bekering en eeuwige behoudenis van arme verlorene zielen, door de prediking van het Evangelie der verlossende genade Gods, ook voor de diepstgezonkenen. Toen hierin haar kracht begon te tanen, nam haar werkzaamheden een "sociaal-filanthropiese" richting; hierin bestaat heden haar grootste kracht en roem. Zij doet een uitstekend krachtvol en gezegend werk onder het "zinkend deel van het mensdom." De Regeringen en Staatsmannen van alle volken staan in machteloze verlegenheid betrekkelik dit groot vraagstuk en de oplossing ervan — "het zinkend deel van het volk." En waar de Salvation Army dit werk met zoveel ernst en toewijding zich aantrekt en met blijkbaar sukses bekroond ziet, daar is zij zeer onder de kennisneming en waardering en hoogachting van de groten en hooggeplaatsten en rijken der wereld gekomen. Men heeft Generaal Booth voor zijn dood overladen met ere-betoningen. Vele groten en aanzienliken der wereld, die overigens weinig of geen godsdienst bezitten, hebben "The Salvation Army" in deze haar nieuwe werkzaamheid voorgehouden als voorbeeld van wat de ware godsdienst is, tot beschaming der Christelike kerken en genootschappen.

Ook Generaal Booth heeft tegen het einde van zijn loopbaan een allerbelangrijkste, zij het dan ook ene verbazingwekkende, verklaring gedaan. In zijn publieke toespraken heeft hij verklaard dat wat wij nodig hebben is "a University of Humanity," alwaar mensen worden opgeleid tot een bekwaamheid om uit te vinden wat 'goeds' er nog gevonden wordt in elk één van het zinkend en gezonken deel van de mensheid; dat overblijfsel van het goede moet men dan in behandeling nemen, het ontwikkelen, en het alzo gaandeweg tot iets beters en hogers opvoeden.

Ik noem deze verklaring niet alleen belangrijk, maar ook verbazingwekkend, vooral als komende van het hoofd en de stichter van "the Salvation Army." Immers was de grote beweegkracht van de 'Army', zowel wat haar eigen bestaan, als wat haar werkzaamheden aangaat, van het begin af, "het Evangelie der genade Gods," hetwelk is "een kracht Gods ter zaligheid." Had dan dat Evangelie Gods deszelfs kracht verloren, was het gebleken dat het het beoogde doel niet kon bereiken? Moest naar andere middelen en hulpbronnen worden gezocht? Of liggen de arbeid aan en de opheffing van de maatschappelik diepgezonkenen, buiten de roeping van het Evangelie? En heeft de 'Army' wel gedaan door min of meer van haar oorspronkelike werkzaamheid af te zien, en deze nieuwe roeping als haar hoofddoel te aanvaarden?

Toen 'de Army' nog in haar fleur was, heb ik mijzelf afgevraagd waarop die beweging toch zou uitlopen? Wij meenden en verwachten toen dat ook in haar geval, de geschiedenis van de Wesleyaanse Kerk zich herhalen zou; en dat het zou worden een kerkgenootschap,—"the Church of the Salvation Army." Dit schijnt nu echter het geval niet te zullen zijn.

Hoe veel is er toch dat in haar geschiedenis raadselachtig en onverklaarbaar is. "Indien deze raad of dit werk uit mensen is, zo zal het gebroken worden; maar indien het uit God is, zo kunt gij dat niet breken." Zo menigmaal als ik die zwijgende, ledige "Salvation Army Forts", met hun wacht-woord — "Blood and Fire"— zie staan, in onze steden en op onze dorpen, en ik mij de dagen voor de geest breng toen die "Forts" middenpunten waren van grote kracht op godsdienstig en geestelik gebied; en zo dikwels als ik eraan denk, dat deze beweging, zal ik zeggen sinds de Kerkher-

vorming, de grootste en krachtigste en meest-omvattende geweest is die de Christelike kerk gekend heeft ; en als ik dan bedenk, hoe het binnen enige jaren had uitgediend, zonder merkbare blijvende vrucht achter te laten, of grote hervorming op een of ander punt of gebied te hebben teweeggebracht, dan dringt zich de vraag aan mij op, "was deze beweging uit mensen, of was zij uit God," en wat wil de Heer aan Zijn kerk door haar verschijning en geschiedenis leren? Wat was haar eigenlike roeping, en is de richting die hare werkzaamheden nu genomen heeft, de juiste vervulling van hare roeping en bestemming? Dient zij tot beschaming en verootmoediging der kerk, vanwege hare laakbare verwaarlozing en schuldig verzuim van een allerbelangrijkste werkzaamheid, in hare onmiddellike nabijheid, námelik die der "Binnenlandse Zending" onder het zinkend of reeds gezonken deel dat dreigt terug te vallen tot een Heidendom veel erger en lager dan het Heidendom zelf?

Ook in de nieuwe richting die de werkzaamheid van de "Salvation Army" genomen heeft, blijft zij onze waardering en hoogachting waardig. In hulpbetoon en verzachting van naamloze ellende op de slagvelden van de tegenwoordige donkere, akelige, waanzinnige oorlog, neemt zij, onder anderen, een ereplaats in. De Christelike kerk mag zich niet anders dan gunstig gezind jegens haar betonen.

DE KESWICK BEWEGING.

Deze beweging werd in ons land vertegenwoordigd door de "Cape General Mission," en de jaarlikse "Convention" te Wellington. Zij had te doen met een zaak, die voor het waarlik vroom en ernstig gemoed, een buitengewoon gewicht en ene uitnemende aantreklikheid bezat, námelik: "De Heiligmaking des Gelovigen." 't Was dan ook geen wonder dat zij, vooral in 't begin, de aandacht trok, grote aantreklikheid bezat, en aanmerklike invloed uitoefende op het waarlik vroom gemoed. Ook op mij, want reeds in mijn jongelings jaren, en ook gedurende mijn latere leeftijd, onder de smartvolle ondervinding van het overblijvend inwendig bederf, heeft mijn gemoed wenend uitgeroepen, "Is er dan geen betere toestand van zaken mogelik;" en heeft mijn dorstend hart gezocht naar een antwoord op de vraag: "waarom is het dat het waarlik vroom naar God gekeerd gemoed, levenslang moet blijven sukkelen op de weg des levens, vanwege de overgeblevene bedorvenheid, die strijd voert tegen de wet zijns gemoeds, en hem bij wijlen gevangen neemt, onder de wet der zonde, die in zijn leden is, — een bedorvenheid, die hem is een doorn in het vlees, een engel des Satans die met vuisten slaat, en waaromtrent hij met weemoed zingt,

"O God, dit kwaad grieft mij zo zeer,
Meer dan alle aardse smarten."

Zou het niet beter geweest zijn en meer tot verheerliking van God, zo Hij het in Zijn verlossingsplan had opgenomen, om ten dage der bekering van Zijn kind, ook de zonde zelve met wortel en tak uit hem uit te roeien, waardoor hij instaat zou gesteld zijn om naar waarheid te zeggen "non possum peccare?" (Ik kan niet zondigen).

Later hopen wij over het antwoord hierop en onze persoonlike ondervinding desaangaande, het een en ander te zeggen.

(Wordt vervolgd).

De Prediker en de Preek.

(Ds. H. Pienaar.)

NOG EENS OVER DE ALGEMENE VOORBEREIDING.

De Prediking heeft 'n *uiterlike* en 'n *innerlike* zij. De laatste ziet op de leer, die men verkondigt en de geest en gezindheid, waarin men het Evangelie vertolkt. 't Is het *geestelik* en *godsdienstig* element in de Prediking. De eerste, de uiterlike zij, heeft te doen met, o.a., *stijl, taal, voordracht*, enz. Wij trachten in onze stukjes beide te behandelen. En dan, niet om als authoriteit in deze te willen optreden, wij geven dikwels wat anderen, beroemde authoriteiten, op dit gebied hebben geleerd. Wat wij als ons eigen neerzetten, is geboren uit het gevoel en de ondervinding van eigen gebrek.

Wat de algemene voorbereiding van de prediker betreft, zijn er twee vereisten, die bovenaan staan: (1) Veel kennis of Lezen; (2) Veel Schrijven.

De menselike geest heeft strenge discipline nodig. En een van de vruchtbaarste middelen daartoe is het opdoen van veel kennis — wijde, veelvuldige, nuttige kennis. Maar nu moeten wat wij in ons gemoed en verstand hebben opgezameld, en de ideeën, die in ons werden geboren, in een of ander *vorm* worden gezet. Het lichaam moet 'n *kleed* hebben. Dat kleed zijn onze *woorden*. En de woordeschat wordt gevormd, gezuiverd en versterkt door het *schrijven*. Bijna elke goeië en beroemde prediker of publieke spreker is ook 'n flinke schrijver. Het schrijven bevordert groteliks helderheid in 't denken en in 't uitspreken van onze ideeën; en het verhindert onnauwkeurigheden in taal en zinbouw.

Als wij spreken van het opdoen van veel kennis, van het lezen, als een van de hoofdvereisten voor de prediker, dan willen wij klem leggen op de grote noodzakelikheid van 'n *degelike en grondige kennis van de Heilige Schrift*. De prediker is boven alle dingen verklaarder van Gods Woord, vertolker van de gedachten en waarheden van God

zoals in de Bijbel geopenbaard. Hij is de Leermeester en de gemeente gaat bij hem te schole. En hoe kan hij onderwijs meedelen over de dingen in het tekst-boek, de Bijbel, vervat, als hijzelf niet goed ingewijd is in deze dingen?

Het geldt hier: (1) *Getrouwe, degelike en diepe studie.* Dit maakt Gods Woord aantrekkelik. Dit maakt Gods Woord tot 'n onuitputtelike bron van gedachten. Hij, die hierin getrouw is, heeft altijd 'n tekst of 'n onderwerp, waarover hij preken kan.

Het geldt hier ook: de *hele* Bijbel; niet net 'n geliefdkoosde stuk of Boek, maar de *hele* Bijbel. De prediker moet vertrouwd zijn met de hele inhoud van de Bijbel en zijn prediking moet gaan over de hele Bijbel. En gebruikt hij bij zijn Bijbel-studie zijn *kommentaar*, wat wenselik en onontbeerlik is, laat hem niet vergeten, het kommentaar is net 'n *hulpmiddel* en niet onderwerp van meditatie.

Bij de twee hoofdvereisten in onze algemene voorbereiding, willen wij nog gaarne 'n paar andere voegen :—

(a) *Veel meditatie.* Hierop kan nooit te veel klem gelegd worden. Zelfs het gebed blijft koud en krachteloos zonder overdenking. *Denken, denken* en nog eens *denken*!

'n Man, die veel praat en weinig denkt, is 'n babbelaar. Wat oefening is voor het lichaam, dat is het denken voor de geest of verstand. Men zal des te meer honger en dorst gevoelen naar kennis, en zijn kennis des te beter verteren en assimileren, hoe meer men denkt.

(b) *Duidelik zien en verstaan.* Zonder het duidelik zien en verstaan is het goed spreken en preken onmogelik. Hoe beter 'n man 'n ding verstaat, hoe welsprekender hij is. De spreker moet de kunst leren van *met de geest te zien*, indien hij ooit als spreker 'n sukses zal zijn. En men ziet 'n gedachte of 'n idee door middel van *woorden*. Woorden zijn de belichaming van onze gedachten. Of zoals iemand 't heeft uitgedrukt: "Woorden dienen als 'n geestelike spiegel, waarin wij de reflektie van onze gedachten aanschouwen."

Onze eerste plicht, ten opzichte van ons onderwerp, of onze tekst, is, om 't *duidelik te verstaan*; opdat wij dan ook helder en klaar tot anderen erover spreken mogen.

(c) *Veel gebed.* De eerste stap en de tweede en de derde, tot de laatste, bij onze voorbereiding, is *Gebed*. Vóór en na en gedurende onze voorbereiding moet 't zijn: *Gebed*. Mnr. Spurgeon zegt in zijn "Lectures to my Students": "*Your prayers will be your ablest assistants* while your discourses are yet upon the anvil...... If you dip your pens into your hearts, appealing in earnestness to the Lord, you will write well; and if you can *gather your matter on your knees*, at the gate of heaven, you will not fail to speak well...... And texts will often refuse to reveal their treasures till you open them with the key of prayer."

Het verschil tussen 'n prediker, die maar net *zittende* zijn preek schrijft en een die wel *knielende* aan zijn preek arbeidt, is zeer groot. Het wordt ons verhaald van de Dominikaner monnik, Savonarola, dat toen hij zijn eerste reeks van preken hield te Florence, zeer weinigen naar zijn diensten kwamen. Doch Savonarola knielde gedurig voor God neder om te bidden. Vandaar zijn krachtige en geïnspireerde redevoeringen en de heerlike resultaten op zijn arbeid.

Wij spreken in het volgende stuk over de *Partikuliere Voorbereiding* van de Prediker.

(Wordt vervolgd).

De Bijbel in het Afrikaans

(Dr. B. B. KEET, Graaff-Reinet.)

III.

De handhaving van dit beginsel — Bijbels Afrikaans in plaats van Bijbels Hollands — zal dan ook genoegzaam antwoord zijn op de verdraaide voorstellingen die er soms gegeven worden aangaande het karakter van een Afrikaanse Bijbel. Ik herinner mij nog hoe enige jaren geleden, toen de eerste schuchtere stemmen gehoord werden ten behoeve van een Bijbel in het Afrikaans, een korrespondent in één van onze hollandse bladen in alle ernst vroeg, hoe men er aan kon denken onze dierbare Bijbel zo te verminken. Want, zei hij, stel u voor dat wij in Hand. 8 : 39 lezen moeten: "en die swartjong het hom nie meer gesien nie want hij het laat pik opgeruimd en vrolik!" Die korrespondent kon evengoed beweerd hebben dat de Nederlander moet zeggen: en het zwartje poetste de plaat, of zoals de Amsterdamse straatjongen zou spreken: smeerde 't 'em! In Bijbels Afrikaans zou dit vers luiden: "En toen hulle uit die water opgekom het, neem die Gees van die Here vir Filippus weg, en die Kamerling sien hom nie meer nie; want hij reis sij weg met blijdskap." Mijns inziens behoort het streven van de vertalers te zijn zo min mogelik van de Bijbelse zegswijze af te wijken. Een gezond konservatisme zal ook hier de arbeid lonen en de Afrikaanse Bijbel gereedeliker bij het volk ingang doen vinden. Bovenal zal de invloed, welke hierdoor op de taal zelf uitgeoefend wordt, verheffend zijn, en de kanseltaal bewaren van excessen die in een tijdperk van overgang zo gemakkelik op de voorgrond treden. Dit mogen wij zeggen zonder nog de Bijbel te verlagen tot een propagandamiddel voor de taal — de geschiedenis leert ons zonder uitzondering dat de invloed

van de Bijbeltaal op de gewone taal groot is. Ook de Statenvertaling heeft een gezonde invloed op de Nederlandse taal uitgeoefend, en het is te verwachten dat de Afrikaanse Bijbel, indien hij op de rechte manier bewerkt wordt, een soortgelijke invloed zal blijken te hebben.

Met de vaststelling van het brede beginsel echter zijn wij nog niet alle moeilikheden te boven gekomen, en wanneer men dat beginsel aan 't toepassen gaat, steken ook de praktiese moeilikheden het hoofd op. Voor het overwegend gedeelte ontstaan die moeilikheden evenwel uit het feit dat het Afrikaans tot hiertoe zo heel weinig in de godsdienst gebruikt is. Met zeer weinige uitzonderingen wordt het Hollands, zo goed of zo slecht het maar kan, in godsdienstige zaken gebezigd, zelfs door de meest ongeletterde en eenvoudige van onze mensen. In de openbare gebeden vooral is het somtijds treffend het waardige, zelfs korrekte gebruik van het hoog Hollands aan te horen, dat uit de mond komt van velen die weinige voorrechten op onderwijsgebied hebben genoten. Daarbij moet echter niet uit het oog verloren dat de taal, die gebruikt wordt, Bijbelse taal is, en daarom nauw samenhangt met de kennis die ons volk van zijn Bijbel bezit. Hier en daar slechts wordt er één aangetroffen die ook in zijn gebeden zich van ongekunsteld en natuurlik Afrikaans bedient, wat zeker aan de eerbiedigheid, en innigheid van het gebed niets afdoet, integendeel de kinderlike ootmoed verhoogt. Zo ten minste hebben mij de gebeden van eerwaardige oude vaders getroffen, die het mijn voorrecht was in het Afrikaans te horen bidden. En naar mijn oordeel zullen wij op deze voorbeelden moeten letten om ons leiding te geven in gevallen, waar er nog geen algemene regel kan neergelegd worden.

Een van de eerste moeilikheden waarmede wij alzo in aanraking komen is de wijze waarop het Opperwezen behoort aangesproken te worden. De keuze moet hier vallen tussen *Gij* en *U*. Voor het eerste pleit het aloude gebruik. Daartegen weegt het feit dat de verbinding van het Afrikaanse werkwoord met "Gij" voor het taalgevoel kwetsend zal zijn, zodat men vermoedelik met deze vorm ook de vorm van het werkwoord zal moeten overnemen. En dan heeft men geen Afrikaans meer doch hoog Hollands. Aan de andere kant komt het mij voor dat de kwetsing van het taalgevoel bij de verbinding van "Gij" met het Afrikaanse werkwoord niet van 'n heel ernstige aard is. Met één uitzondering zal er zelfs geen bezwaar kunnen zijn tegen deze samenstelling. Neem b.v. enige uitdrukkingen uit het hogepriesterlik gebed van de Here Jezus: "Ik het Uw naam geopenbaar aan die mense wat Gij Mij uit die wereld gegee het. Hulle was Uwe en Gij het hulle aan Mij gegee, en hulle het Uw woord bewaar...... Ik bid nie dat Gij hulle uit die wereld wegneem nie, maar dat Gij hulle bewaar van die bose" (Joh. 17 : 5, 15). Hier kan er voor het oor geen wanklank zijn. De uitzondering, waarop hierboven gezinspeeld werd, is de kombinatie "Gij is." En zelfs hier valt het bezwaar weg, wanneer er maar één woord tussenbeide voorkomt. Wanneer men b.v. zegt: "Gij, Here, is die Almachtige," verdwijnt al heel veel, zo niet alle bezwaar voor het taalgevoel. Er blijft dan slechts de direkte verbinding van "Gij is" over, welke kwetsend kan zijn voor de fijngevoelige; en hier, meen ik, zal het vreemde spoedig verdwijnen als men eenmaal de gewoonte heeft aangekweekt, zoals in de praktijk reeds dikwels gehoord wordt zonder dat het taalgevoel te veel aanstoot ontvangt. Het gebruik van U, i.p.v. Gij, is mij enigszins gemaakt, kan ook leiden tot verwarring. Ik neem een voorbeeld uit de proef-vertaling uit hetzelfde hogepriesterlik gebed: "En dit is die ewige lewe, dat hulle U ken, die enige waaragtige God, en Jezus Christus wat U gestuur het" (Joh. 17 : 3). Uit de zin blijkt het niet of het tweede "U" nominatief of objectief bedoeld wordt. Stond er "Gij" dan was er geen plaats voor misverstand. In vers 5 werd het blijkbaar gevoeld dat "verheerlik Mij U, Vader" niet goed staat, en daarom is er een omzetting gekomen: "verheerlik U Mij, Vader." De bespreking van deze en dergelike kwesties is niet van belang ontbloot, is ook niet een splinternieuw verschijnsel, daar er zelfs onder de Statenvertalers een langdurige diskussie gevoerd werd over de vraag of het nieuwere "Ghij" en "U" zou komen te staan in de plaats van het oudere "Du" en "Dij."

Van gelijke aard is de moeilikheid die er ontstaat met betrekking tot het gebruik van de persoonlike voornaamwoorden "jij," "u" en "julle," waar er in de omgangstaal gewoonlik verschil gemaakt wordt, naar de verschillende omstandigheden. In 't algemeen kan gezegd worden, dat waar de meerderen tot de minderen spreken de vormen "jij" en "julle" gebruikt zullen worden, alsook in familiare omgang. Toch komen er omstandigheden voor waar het niet gemakkelik bepaald kan worden welke vormen moeten gebruikt worden. Als de Here tot Zijn discipelen spreekt, zal Hij dan de vormen "jij" en "julle" gebruiken, of zal Hij als leermeester Zijn discipelen met "u" aanspreken? Men kan zich beide mogelikheden voorstellen. Vooral waar het karakter van de situatie zeer intiem is, zoals de vraag aan Petrus gesteld: "Simon, zoon van Jonas, hebt gij Mij lief?" schijnt het alsof het Afrikaanse ekwivalent "jij" vordert: "Simon, seun van Jonas, het jij Mij lief?" Waar het woord des Heren rechtstreeks tot de mens komt, zoals in de Profeten en in de wet der Tien Geboden, worden de moeilikheden nog groter. In het meervoud zal "julle" wel de rechte vorm zijn; maar in het enkelvoud, zoals in de Tien Geboden, wordt de zaak meer ingewikkeld, vooral met het oog op het gemeentelik gebruik in de openbare erediensten. Let-

terlik zal het zo moeten lezen: "Ik is die Here, jouw God, die jou uit Egypteland, uit die dienshuis uitgelei het. Jij sal geen ander gode voor Mijn aangesig hê nie," enz. Nu kan men in de plaats van "jij" "u" stellen, doch dan voelt men het ongerijmde van zoiets als "U sal nie steel nie," "U sal nie doodslaan nie." Begrijpeliker wijze zijn het de meest bekende delen van de Bijbel die ook de grootste moeilikheden leveren, omdat die uitdrukkingen zo algemeen en zo diep op het geheugen zijn afgedrukt. Mijns inziens ligt de oplossing dan ook in de richting van het behoud van de vorm "gij" in dit geval, zoals er verscheidene andere geijkte uitdrukkingen in de Afrikaanse Bijbel noodwendig behouden moeten worden, zoals "Soon des mensen," "Om Uws Naams wil," e.a.

(Wordt vervolgd).

KORRESPONDENTIE.

Marduk of Bel?

Geachte Red.,

Het ligt allerminst in mijn bedoeling een pennestrijd aan te gaan over de inhoud der voortreffelike artikels van Ds. Lategan over: "Het O.T.," enz., toch zij mij een enkele aanmerking vergund naar aanleiding van het artikel verschenen in uw blad, Dl. 23, no. 6, p. 91. Mag ik dan in de allereerste plaats de geachte schrijver bescheidenlik daaraan herinneren, dat (p. 91, reg. 8-9) *geen* der oude tradities de mens beschouwt als autochthonies van afkomst; àlle erkennen zij de goddelike oorsprong des mensen.

Dan naar aanleiding van het "Babyl. Scheppingsverhaal" (p. 92v.), het volgende: De god Bel werd niet beschouwd als de schepper van de mens, noch Ea (En-Ki), maar wel Marduk, de god van Babylonië, die langzamerhand verheven werd tot hoofd van het Bab. Pantheon. Alle goden erkenden dan ook zijn oppermacht — zelfs Bel. Deze verleende zijn naam (=macht) aan Marduk en Marduk, die al de attributen der overige godheden geabsorbeerd had, nam ook de prerogatieven van deze oude beschermgod van Nippur over. Wel komt het epitheton "Bel" telkenmale voor in het Tiâmatverhaal, doch dan alleen als herinnering van oude kosmogoniese verhalen, waarin de god Bel nog als held optrad. De oorzaak van de uiteindelike oppermacht van Marduk lag hoofdzakelik in de politieke naijver tussen Babylonië en Nippur. Bel was aanvankelik de lokale godheid van Nippur; later werd hij verheven tot "heer" over een uitgestrekt gebied; en nog later werd hij gedelokaliseerd en verheven tot hoogste god *der aarde*. Uiteindelik, toen Babylonië een overwegende politieke betekenis onder het règime van Hammurabi verkreeg, droeg hij geredelik zijn macht over aan Marduk, de god van Babylonië, en werd voortaan geheel geïdentifieërd met Marduk. Zijn naam alleen leefde nog konventioneel voort als een uit de voormalige heilige trias: Anu, Ea, Bel. Natuurlik steunden de harmonistiese theologiese scholen het streven om Marduk als hoogste god onder de goden te erkennen.

De eigenlike schepper van de mens was Ea (En-Ki), evenals het scheppingswerk in een vermoedelik derde traditie aan Bel toegeschreven werd, doch in Ea had Marduk feitelik geen mededinger, daar Eridu geen staatkundige betekenis had. Ea ging dan ook volkomen op in Marduk, evenals Bel ietwat later. En Marduk is het, die, door zijn roemrijke overwinning op Tiâmat, als schepper optrad en als zulks algemeen erkend werd — "het mensdom heeft hij (Marduk) geschapen," heet het. En het mensdom wordt vermaand hem niet te vergeten:

"Who created mankind out of kindness towards them,
Oh merciful one, with whom is the power of giving life.
May his deeds remain and never be forgotten
By humanity, created by his hands."

Dankend voor opname, enz.,

DANIEL F. ERASMUS, V.D.M.

N. G. Pastorie,
Pieter-Maritzburg.

Nogeens de Leidse Vertaling.

Mijnheer de Redakteur,

De heer B. B. Keet verwaardigt zich niet om een antwoord te geven op mijn zorgvuldig gestelde vragen in het Gereformeerd Maandblad van Oktober, 1918. Mag ik dan ter verdediging van de school waarin ik heb gestudeerd nog het volgende bijvoegen?

Ook voor mij staat de *letterkundige* waarde van de Leidse vertaling achter bij die van de Statenvertaling. De Leidse vertalers hebben onnodig vele schone en duidelike uitdrukkingen in de oude omzetting vervangen door nieuwe, zelfgekozene, en bij dit proces hebben wij op vele plaatsen eer verloren in dichterlike opvatting, dan gewonnen.

Ook dwaalt de dogmatiek dier vertalers, naar mijn *persoonlike* opvatting. En toch geeft dit noch aan mij, noch aan de heer Keet, het recht om die vertaling (of de Revised Version der Engelse geleerde wereld) een mislukking te noemen in wetenschappelik opzicht. De heer Keet heeft het recht zich te plaatsen op 't standpunt van een Calvinistiese dogmatiek; maar de mannen der

Leidse vertaling (en van de Revised Version) hebben hetzelfde recht om te geloven in de vooruitgang der wetenschap sinds de 17de eeuw, en in de toepassing van de historiese kritiek op de vele vraagstukken en raadselen, waarvoor de uitlegging van de Bijbel elke geleerde plaatst. Ik dank God dat de dagen van Calvijn en Servetus in dit opzicht voorbij zijn.

Ik heb de teksten, waarnaar de heer Keet mij verwezen heeft nagegaan, en kan verstaan dat hij het werk van de Leidse vertalers daar te vrij vindt; het is evenwel niets erger dan wat de Staten-Vertaling gedaan heeft op tientallen van plaatsen; op de meeste plaatsen in onze "oude" Bijbel waar wij kursief gedrukte woorden vinden, hebben de vertalers der 17de eeuw zich genoodzaakt gezien om, in plaats van letterlik te vertalen, een verklaring, en ook wel een dogmatiese verklaring te geven. En ik verwacht niets beters van een komende Afrikaanse vertaling.

Voor de (helaas) weinige Afrikaners die streven naar een wetenschappelike uitlegging van de Bijbel is mijns inziens vooral de vertaling van het Oude Testament, zoals die in de besproken omzetting gegeven is, van betekenis. En ik heb dit geschreven als een bewijs van dankbaarheid voor de wetenschappelike opleiding die Nederland mij gegeven heeft.

Hoogachtend, uw d.w. dienaar,

J. VAN HARENCARSPEL.

Stellenbosch,
27 Okt., 1918.

[Ongaarne weigeren wij korrespondentie, doch men vermijde toch het uitzijgen van de mug.—*Red. G. M.*]

Formulier voor de Inwijding van een Kerkgebouw.

(Uit "De Hope," Blad van de Gereformeerde Kerk in Noord-Amerika.)

Voor de zoveelste keer werd mij gevraagd om een formulier ten gebruike bij zulke plechtigheden.

Ten gerieve van deze vriend en mogelik ook anderen, geven we een proeve van 'n vertaling van "The Office for the Dedication of a Church," zoals die te vinden is in de aangenomen "Liturgy" onzer kerken op bladzij 87 van de uitgave van 1907.

Na de voorafgaande gewone diensten leze men Psalm XXIV en CXXXII en desverkiezende bij beurtwijze.

Nevens de twee aangehaalde Psalmen kan men ook, desverkiezende, de volgende passages lezen: Uit het Oude Testament, Exodus 40 : 17—38 ; of, I Koningen 9 : 1—9, en uit het Nieuwe Testament, Heb. 13 : 10—21 ; of Openb. 21 : 10—27.

AANSPRAAK VAN DE DIENAAR.

Geliefden in de Heer: naardien God onze hemelse Vader, in Zijn genade, die is in Jezus Christus onze Heer, ons gebracht heeft tot de voleinding van onze arbeid in de toebereiding van een huis des gebeds, tot Zijne aanbidding en ter ere van Zijn heilige Naam: alhier toch zal Zijn Heilig Evangelie in der waarheid verkondigd worden en zullen Zijn heilige bondzegelen getrouwelik bediend worden; zijn wij tans in Zijn heilige tegenwoordigheid vergaderd met het doel om dit gebouw door een plechtige godsdienstoefening aan zijn eigen en heilig doel aftezonderen.

Ik vraag ulieden, dat gij met mij wilt opstaan, en, alvorens wij ons verenigen voor de Here, in deze plechtige daad der toewijding, wij godvruchtiglik belijdenis doen van ons heilig geloof:

"Ik geloof in God, de Vader, de Almachtige, Schepper des hemels en der aarde; enz.

Inwijdings gebed:

Heilig, heilig, heilig, Here God Almachtig, die is, die was en die komen zal; de ganse aarde is van Uw heerlikheid vol. Uwe, o Heer, is de grootheid en de macht, en de heerlikheid, en de overwinning, en de majesteit; want al wat in de hemel en op de aarde is, het is Uwe. Daarom dan danken wij U, o God, en prijzen Uw heerlike Naam.

Maar wie zijn wij, dat wij instaat zouden zijn, om zo gewilliglik te offeren gelijk dit is. Want alle dingen komen van U, en wij geven het U, uit Uw hand, o Heer, onze God; dit alles dat wij bereid hebben om U een huis te bouwen voor Uw heilige Naam, komt uit Uw hand, het is het Uwe.

Nu, o Heer, onze God, zie en aanschouw deze plaats, waar wij vergaderd zijn in Uw Naam, en merk op het gebed van Uw knechten, en op hun smekingen, om te horen naar het geroep en het gebed dat Uw knechten heden voor U bidden, om tot een eigendom te nemen dit huis des gebeds, hetwelk wij U heden geven.

Heilige, Gezegende en Heerlike Drieeenheid, drie personen in één goddelik wezen:

Aan U wijden wij dit bedehuis.

Vader van onze Here Jezus Christus, onze Vader, die in de hemelen zijt,

Aan U wijden wij dit bedehuis.

Zone Gods, Eniggeborene des Vaders, Hoofd van het lichaam, n.l. der Gemeente; Profeet, Priester, en Koning van Uw volk,

Aan U wijden wij dit bedehuis.

God, Heilige Geest, uitgaande van de Vader en de Zoon; gegeven om bij ons te blijven als Leraar,

Heiligmaker, en Trooster; Heer en Levengever,
Aan U wijden wij dit bedehuis.

Sta op, o Heer, tot Uw ruste, Gij en de arke Uwer sterkte.

Dat Uw priesters bekleed worden met gerechtigheid, en dat Uw gunstgenoten juichen. Zet Gij Uw Naam in deze plaatse. Heilig die door Uw tegenwoordigheid, en door Uw voortdurende inwoning. Geef Uw Evangelie, alhier verkondigd en Uw heilige bondzegelen alhier bediend, kracht en invloedrijke zegen. Dat Uw ogen open zijn over dit huis; en hoor de smekingen van Uw volk wanneer zij in deze plaats zullen bidden, hoor Gij dan in de hemel, in de plaats Uwer woning, ja hoor, en vergeef.

En, o God van Israel, leid Uw volk en de kinderen Uws volks van uit deze voorhof van Uw Heiligdom, tot in die ware tabernakel, welke de Heer heeft opgericht en geen mens, de hemelse tempel, waarin de Heer, de Almachtige God, en het Lam het Licht zijn. Dit alles bidden en begeren wij, o genadige Vader, in de Naam van Uw Zoon, onze Heiland, die ons heeft leren bidden: "Onze Vader," enz.

Op deze inwijdingsdienst volgt, als naar gewoonte, het gezang en de uitreiking der liefdegaven, en daarna de predikatie.

In zijn treffende gesprekken en brieven uitgegeven onder 't geschrift: "The Practice of the Presence of God," zegt Broeder Lawrence: "U vraagt mij naar 't geheim van mijn gemeenschap met God, en hoe ik ertoe kwam om in het gedurige bewustzijn van Zijn tegenwoordigheid te leven. Ik besloot eenvoudig om *alles* voor *alles* te geven: zodat, toen ik mij aan God gegeven had, ik alles vaarwel zei wat Hem niet toebehoorde; ik begon toen te leven, alsof er *niemand dan Hij en ik in de wereld was*. Somtijds beschouwde ik mijzelf vóór Hem, als 'n arme misdadiger aan de voeten van de rechter; dan weer zag ik Hem als mijn Vader; ik aanbad Hem zoveel ik maar kon en telkenmale als ik op 't dwaalspoor raakte, bracht ik mijzelf terug tot de gedachte aan Hem, Hem alleen. Ik vond deze beoefening van Zijn tegenwoordigheid geen gemakkelike, doch hield vol, zonder om mij te bekommeren over de mislukking. Ik maakte hiervan mijn bezigheid, de hele dag door, zowel als op de vaste tijden van gebed; want ten allen tijde, elk uur, elk minuut, zelfs in de drukste ogenblikken van mijn werk, dreef ik uit mijn gedachte alles waardoor mijn omgang met God kon verstoord worden. Al wat ik langs deze weg bereikte, dank ik aan Gods genade, want zonder Hem kunnen wij niets doen, en *ik* nog minder dan enig ander. Door herhaling van deze daden, worden zij tot een gewoonte, en de tegenwoordigheid van God wordt iets *natuurliks* voor ons."

KRONIEK.

(Professor J. I. Marais.)

Uit Nederland.

Het September nummer van de "Stemmen voor waarheid en vrede" bevat enkele zeer lezenswaardige artikelen. Twee dingen trokken mijn aandacht, t.w., het oordeel over predikanten in sommige delen van Holland, bijname Noord-Holland, en het voorstel van Dr. Aalders over het aanstellen van predikanten in Universiteits-steden. Wat nu het *eerste* punt betreft. Noord-Holland is onkerkelik: "dat de dominee iemand is, bij wie men ter kerke gaat, is een gedachte, aan welke de Noord-Hollander reeds volkomen is ontwend; maar dat de dominee iemand is voor wie men de pet tikt, het zou hem zwaar vallen zich aan deze zaak te ontwennen...... de kerk behoeft niet bezocht, maar behoort netjes gehouden te worden, en de dominee behoeft niet gehoord, maar behoort — eveneens netjes gehouden te worden! En daartoe zichzelf netjes te houden, opdat de anderen vermogen het hem te doen." Bij bruiloft en begrafenis is de dominee onontbeerlik. "Begraven te zullen worden zonder de dominee ter begrafenis ware hem een niet minder griezelig denkbeeld dan te zullen begraven worden zonder doodshemd of klokkengelui." De stervende moet bezocht worden: "de dominee is welkom aan de sponde." En als de dominee bidt met de kranke dan is het "mooi." Dan vouwen, misschien voor het eerst in jaren, indien niet voor 't eerst in het leven, al de omstanders de handen mee met de dominee, en in de ogen krijgen zij tranen. En als de zieke gestorven is, zijn de verwanten er, onder hun droefheid, eerlik blij mee, dat de dominee dat gebed nog "verricht" heeft. Voorts laten zij de dominee des Zondaags preken voor de "fijnen," en knikken langs de weg tegen hem met het hoofd en tikken voor hem aan de pet." Zo ook met de doop. "Zijn hoofdsom van de leer des heiligen doops is in deze drie stukken begrepen: Eerstelik, dat de doop van de kleine kinderen moet geschieden; ten tweede, dat hij moet geschieden in de kerk; ten derde, dat hij moet geschieden door de dominee." Wat nog eigenaardiger is mag niet verzwegen worden: "De Noord-Hollander wil 'fatsoenlik' kunnen zijn jegens de dominee, en kan het niet licht van zich verkrijgen, dit te wezen jegens de dominee, die op muilen naar de brievenbus loopt......*die zijn Noord-Hollandse taal tracht te spreken*, noch jegens die, die zijn Noord-Hollandse manieren poogt te volgen." Alles dus samengevat komt 't hierop neer:—

De Noord-Hollander heeft eerbied voor 't ambt, niet voor de Kerk, of voor de leer.

De Noord-Hollander wil op de kansel *Kanseltaal,* niet *volkstaal* hebben.

De Noord-Hollander wil dat de Evangeliedienaar zich naar zijn ambt kleedt, naar zijn ambt zich gedraagt.

Is er hieruit iets te leren voor de Zuid-Afrikaanse dominee? Onder ons wordt het ambt ook geëerbiedigd, eist men ook kanseltaal op de kansel, wil men ook, dat de dominee zich in kleding en wandel waardiglik vertoont. Denken alle Evangeliedienaren onder ons aan die dingen? Kleden zij zich betamelik: zijn ze "netjes" in hun voorkomen en klederdracht? Wordt hun kerk, zoals in Noord-Nederland, altijd even "netjes" gehouden: zorgen zij dat te nodiger ure "de schilder met de verfkwast en de stucadoor met de kalktrog" in het kerkgebouw verschijnen met 't oog op nodige reparatie? En bovenal, zijn zij altijd degelik voorbereid voor 't kanselwerk, al is de kerk slechts halfvol, of kwart-vol? Van de Noord-Hollandse dominee, hoewel modern, zegt de schrijver: "Zij verschijnen wekeliks op hun spreekgestoelte met een van menigerlei schat gevulde mars (korf, mand), om die uitteschudden, in plaats van met een van lucht gevulde doedelzak, om die leeg te toeteren." En verder: "Er wordt in menig half- of kwart-vol kerkje op die wei Zondag na Zondag homileties meesterwerk gegeven." Dat wij dit ook van Zuid-Afrika mogen zeggen is zeker de wens en begeerte van menig lezer. Een slecht gevulde kerk inspireert niet. Een slecht-voorbereide preek nog minder!

* * * *

En nu komen we tot ons *tweede* punt: *Kerkbezoek.* Men klaagt allerwege over het gebrekkig kerkbezoek. Dit geldt niet alleen Zuid-Afrika, dit geldt bovenal Europa en bijname Holland. Dr. Aalders b.v., bracht op de Synode van de Ned. Herv. Kerk, pas gehouden, ter sprake "de vervreemding aller ontwikkelden van onze kerk." En daaromtrent zegt Ds. Van Nes, de verslaggever: "Het is een verschijnsel, dat in de laatste jaren menigmaal in allerlei kring besproken is; een kwaal, waarvoor tot nog toe geen geneesmiddel probaat bleek. Prof. Aalders, die vooral het oog had op de geestelike belangen der *studenten,* doch daarbij tevens de blik vestigde op alle *intellektuelen,* stelde voor aan de kerkeraden van alle gemeenten, waar Universiteiten of Hogescholen gevestigd zijn een schrijven te richten, waarbij hun aandacht gevestigd werd op deze belangen, en hun een wenk werd gegeven om, in verband met de mogelikheid die tegenwoordig bestaat om predikanten te benoemen voor buitengewone werkzaamheden, een hunner predikanten, hetzij van de thans dienstdoende, hetzij van hen die in eventuele vakaturen zullen beroepen worden, in het bizonder met de zielszorg van deze rubriek van haar leden te belasten. Met zijn kalme welsprekendheid stelde de praeadviseur uit Groningen aan 't licht, hoe de opwaking van godsdienstig leven, die met vreugde wordt waargenomen zowel bij de N.C.S.V. als bij den V.C.S.B., zogoed als geheel buiten de kerk omgaat, en maande hij de kerk aan de haar geboden gelegenheid toch niet te verzuimen." Dr. Van Nes kritiseert het besprokene. "Hoezeer ook de bedoeling van de voorsteller werd gewaardeerd, de vergadering wilde toch niet de door hem gewezen weg inslaan. Men dacht aan de moeilike positie van de voor dit werk aangewezen predikant tegenover zijn ambtgenoten die onwillekeurig dan minder zouden worden geacht, als zijnde maar voor gewone mensen; men dacht aan de aard der menselike natuur, die zich halsstarrig verzet tegen elke opgedrongen invloed; men dacht aan de biezondere geaardheid der studenten-maatschappij, die zelf haar leidslieden pleegt te kiezen, daarbij nogal eens wisselt in haar voorkeur en zeker geen predikant uit de handen van een kerkeraad aanneemt; men dacht aan de kerkeraden of liever kies-kolleges zelf, die naar alle waarschijnlikheid aan een desbetreffende wenk zouden weigeren gehoor te geven. Met dat al blijft het betreurenswaardig feit bestaan, dat ook de Christelike Studentewereld de godsdienst oefeningen der gemeente gewoonlik niet bezoekt, en met een zekere minachting daarop neerziet, een minachting waarvoor Prof. Kohnstamm haar onlangs nog ernstig gewaarschuwd heeft."

* * * *

Dit een en ander stemt ook ons tot ernstig nadenken. De *eenvoudigen* kan men trekken: hoe en wat te doen met de *intellektuelen* is de vraag? En hoe de verschillende Studenten Verenigingen in verband te brengen en te houden met de kerk is een andere vraag hiermee in verband staande. Moody heeft het eens gezegd, dat de klove tussen de kerk en de massa al dieper wordt: sedert zijn tijd is er geen verbetering gekomen op dit gebied. De wereld over treft ons dit verschijnsel. De vraag dus zal zo moeten gesteld worden: of onze prediking wel trekken *kan*? En voorts, het is nu eenmaal waar, dat de kerk haar invloed op de grote wereld verloren heeft. Staat men de wereld tegen, dan smaalt zij; stemt men met haar samen, dan glimlacht zij. En 't gevolg is, dat de kerk in onze dagen niet meer is, de *leidsvrouw,* zij is geworden de *volgelinge,* beter nog, de nederige *dienaresse* der wereld, die eigenlik door haar beheerst moet worden. Ik waagde 't eens de gedachte op deze wijze uittedrukken, of te formuleren: "De Kerk is ni de wereld niet meer de *fakkeldraagster,* die de bruidstoet vooruitgaat. Zij is de *slippe-draagster,* die de sleep van 't bruidsgewaad in haar handen houdt.

* * * *

Dr. Aalders wil de *intellektuelen* in de Kerk houden en voor de Kerk winnen. Hij heeft 't oog vooral op de studentewereld. Zal men ze winnen door verandering in de *vorm*, of in het *wezen* der prediking? Het *wezen* toch kan niet veranderd worden, of men moet een ander Evangelie uitdenken. De *vorm*, de *voorstelling* mag wel verandering en verbetering ondergaan. De prediking tot gevorderde Christenen is zeker niet van dezelfde aard als de prediking tot minder gevorderden: ontwikkelden hebben andere geestelike spijze nodig dan onontwikkelden; menig jongeling, of jongedochter mag wel soms vragen :—

Gij prediker dáár in de lucht,
Hebt gij niet een boodschap voor mij?

Vooral in onze tijd hebben zij bezwaren en moeilikheden, die onder de gewone prediking niet worden aangeraakt. Dr. Mott spreekt tot studenten en zijn woord vindt ingang, niet omdat hij een ander evangelie verkondigt, maar omdat zijn prediking is naar de behoeften van de jongeling, naar hun aard, naar hun beschouwingen,—in één woord naar de noden van hun ziel. En ongelukkig op de kansel bezigt men soms *theologiese* termen, die òf niet verstaan, òf misverstaan worden.

* * * *

Nog onlangs had ik er een voorbeeld van. Een jongeling bezocht mij en stelde mij een reeks van vragen. Hij wilde zekerheid hebben op menig punt en vond die niet in de gewone loop, of in de gewone prediking. Ook zijn leraar schijnt hem niet te hebben bevredigd. Hij kon 't niet verstaan, dat men 't geloof vooropstelt, en zijn rede aan banden moest leggen, ten einde "zalig" te zijn. Het woord "geloof" is hem nooit naar behoren uitgelegd van de kansel of in de Katechisatie-kamer, en hij meende, dat een blindelings aannemen van zekere leerstukken, die hij niet vatten kon, een noodzakelik vereiste is tot de zaligheid! Daartegen kwam hij in verzet. Ik vrees dat onze kanseltermen meer dan één niet duidelik zijn, hoewel wij predikers vaak veronderstellen, dat zij er alles van weten an geen verdere inlichting nodig hebben. Doorlopende en degelike schriftverklaring—iets onbekends in onze kerk — zal het beste middel zijn om het verstand van onze hoorders te verlichten en hun hart te winnen.

* * * *

Dat de kansel geroepen is de gemeente en door haar de maatschappij te leiden, door haar het hoogste voortehouden, kan niet, zelfs in onze dagen, worden genegeerd. En toch in de werkelikheid is dit niet 't geval. De oorlog die in Europa zoveel offers heeft geeist, kan gelden als bewijs. De kansel in Europa en Amerika was slechts, met enkele prominente uitzonderingen, de *slippedraagster* der openbare mening. Zij herhaalde soms in scherpere bewoordingen wat volksleiders hebben geuit. Harnack *cum suis*, Drijander en zijn gevolg waren tolken, niet getuigen: bisschoppen in Engeland, optredende tegen hun Duitse broederen, spraken dezelfde taal van hun standpunt. Billy Sunday in Amerika, liet zich horen van zijn katheder, niet juist in engelentaal. En waar een prediker of journalist zijn stem durfde verheffen in 't belang van "vrede op aarde," werd hij dood geschreeuwd: helaas! zelfs de vredeverkondigers gedroegen zich soms zo aanstotelik, spraken zo in 't wilde, dat men eerder zou verwachten een nieuwe uitbarsting van woede, dan een temmen der ontketende hartstochten. 't Is de oude geschiedenis weer over: Micha, de zon van Jimla (2 Kron. 18 : 17), als Gods profeet, die de openbare mening wilde *leiden*, moest wijken voor Zedekia, de zoon van Kenaana, die naar de mond sprak van de kinderen van zijn tijd. Er was niet veel te kiezen tussen de vredebewerkers, en de oorlog-stokers. Het kwam mij soms voor dat laatstgenoemden meer redelik waren in hun pleitredenen, dan eerstgenoemden in hun eenzijdig en ongemotiveerd smalen op andersdenkenden. Doch hoe het ook zij. Als de kansel het winnen zal in de twintigste eeuw, dan zal met haar moeten geschieden wat van de dominee in Noord-Holland wordt gezegd: "Hij heeft zich te bekeren van zalving, van statigheid, van wijdbespraaktheid, van de *Uebermensch* in de dominee mens." Met andere woorden. Niet het ambt *quâ talis*, maar de mens, de persoonlikheid, het karakter, de zelfverloochenende liefde, de toegewijdheid aan God — dit alles zal winnen, waar al het andere feilt.

* * * *

Wordt Holland Rooms?

Weinigen van ons in Zuid-Afrika hebben er waarschijnlik kennis van genomen, dat de ministeriele krisis in Holland, waarvan de nieuwsbladen melding maakten, een vreemd beloop heeft gehad. De roomsen hebben de meerderheid in de Kamer. Aan Dr. Nolens, Neerlands gezant bij de Paus, werd opgedragen een nieuw kabinet te vormen, maar hij heeft dit mandaat niet aanvaard. Dr. Bronsveld haalt 't volgende aan uit de *Stichtsche Courant*: een anti-revolutionair, dus echt-protestants blad :—

We kunnen ons niet verhelen dat, er bij zeer vele orthodokse Protestanten een gevoel van opluchting is ontstaan, nu Dr. Nolens niet slagen kon. In ons Protestants Nederland een Rooms priester als Minister-president,—neen, dat wil niet best!

De Roomsen hebben 30 zetels in de Kamer en wij maar 13, terwijl de Christ.-Hist. het ternauwernood tot 7 brengen. Daaruit volgt dus, dat de Kabinetsformatie rechtens aan Dr. Nolens toe-

kwam. En inderdaad, als we kiezen moeten tussen Nolens of Troelstra, dan zeggen wij van ganser harte : Liever Rooms dan Rood ! Maar toch,—als 't anders kan, ja dan dolgraag.

In vorige rechtse kabinetten was de leiding bij de anti-revolutionaire partij. Dr. Kuyper en Mr. Heemskerk waren Minister-President. Dat is voor de rechterzijde de beste positie, veel beter dan wanneer Rooms al te zeer domineert. En als ook nu wederom de leiding terecht komt bij een anti-revolutionair staatsman, dan alleen is een regering mogelik, die de sympathie van het merendeel der orthodokse Protestanten kan behouden. Dan alleen kan de rechtse regering voldoende sterk staan. Christelik-Histories gesproken is Nederland nu eenmaal een Protestants land en wij hopen van harte dat te blijven.

Ons blad heeft de voldoening, dat wij van meet af aan deze loop van zaken voorspeld hebben.

En nu 't uitkomt — nu durven wij verder voorspellen, dat de krisis tans zeer spoedig opgelost zal zijn. De lucht is nu veel helderder geworden en de kans op vorming van een sterke regering (die op sympathie onder de orthodokse Protestanten bouwen kan) is tans ook groter geworden.

* * *

De Epidemie.

Dat Gods hand te zien is in de gebeurtenissen van de dag kan niemand, die denkt, ontkennen. Maar gelijk in de dagen van Noach : "etende en drinkende, trouwende en ten huwelik uitgevende... zo zal ook zijn de toekomst van de Zoon des Mensen." Er zijn echter die uitzien naar de wederkomst des Heren, en wachten op die dag ! "Maranatha ! de Here komt" mag wel grondtoon zijn van onze overdenkingen in deze tijd. Maar wat 't meest ons hart met verlangen doet trillen is de begeerte naar de vernieuwde vervulling der pinksterbelofte : "daarna zal het geschieden, dat Ik mijn geest zal uitgieten over alle vlees." Slechts de Geest van God kan de wereld redden. "O Geest, o Geest, breek door, breek door."

* * *

De epidemie heeft haar offers geeist ! Zes predikanten onzer Kerk, en vier predikants vrouwen die onmisbaar waren zijn heengegaan. Op hun graven leggen we ons kransje. Wij noemen de namen hier met diepe weemoed :—

Dr. T. B. Muller, J. C. Röscher, H. Boshoff, J. L. Moolman, S. W. Pienaar, G. J. Rousseau. Hier uitteweiden over hun deugden : hier te klagen over ons verlies : hier te zuchten over zware tijden : hier mistroostig neer te zitten in stof en asse, past ons niet. Dennert heeft een kostelik boekske geschreven : "Ist Gott tot ?" en mag de Christen bij zulk verlies "schreien en klagelik wenen," alsof God werkelik dood ware ? Laat ons liever teruggaan tot het eerste artikel onzer belijdenis en met klem en nadruk verklaren :

Ik geloof in God, de Schepper,
de Almachtige.
En in Jezus Christus, Zijn Zoon,
onze Heer
En in de Heilige Geest.

Dáár ligt onze troost, onze kracht, ons heil ! En niet alleen predikanten en predikantsvrouwen ! Ik ken een weduwe die haar man en vier kinderen heeft verloren — een Naomi, die Mara heet — ik weet van anderen, die hun zoons hebben zien heengaan en op meer dan één ledige plaats in de huiselike kring neerzien ! De wereld is herschapen in Bochim

Es geht ein allgemeines Weinen,
So weit die stillen Sterne scheinen,
Durch alle Adern der Natur.

Doch wij hebben 't woord, dat licht werpt in de ziel : "des avonds vermacht het geween, maar des morgens is er gejuich." Alle dingen toch moeten en zullen medewerken ten goede dengenen die God liefhebben."

Ik had gemeend in dit nommer iets te zeggen aangaande het akademiese proefschrift van Dr. D. J. Keet over "Wezen en waarde van het Gebed." Ik wens hem geluk, terwijl ik hem welkom heet. Het onderwerp is moeilik. Hij heeft veel gewaagd. Ik hoop, dat hij voortgaan zal te werken in die richting. Het laatste woord is nog niet gezegd over dit onderwerp. "To justify the ways of God to man" is niet ieder gegeven : en het gebed is een mysterie. Doch ik hoop later over dit proefschrift meer uitvoerig te zijn. Middelerwijl zij dit korte woord een aankondiging en mijn dank. Gaarne zou ik hem willen horen over twee van zijn stellingen :—

"Aan de vrouw het aktieve stemrecht in kerkelike aangelegenheden te verlenen, is niet in strijd met de leer van de Heilige Schrift" en over zijn vijftiende stelling :—

"De gewoonte om onder de dienst te kollekteren voor de behoefte van de openbare eredienst dient vervangen door het stelsel van vaste jaarlikse bijdragen."

Ik vertrouw dat de redaktie van 't "Maandblad" Dr. Keet ruimte zal toekennen voor 't bespreken van deze twee stellingen in onze kolommen.

Deel XXIII. No. 12. STELLENBOSCH. DES. 1918.

Gereformeerd Maandblad.

Godsdienstig en Maatschappelik Tijdschrift voor Zuid-Afrika.

ADRES VAN DE REDAKTIE: Ds. G. B. A. GERDENER, STELLENBOSCH.

EDITORIAAL.

Het Maandblad voor 1919.

Met het volgende nummer zal het *Maandblad* in 'n nieuw formaat verschijnen. Wij hebben daarmee vooral het inbinden van de jaargang op 't oog, want ons ideaal voor 't *Maandblad* is dat 't elke ontwikkelde Hollandse lezer in Z.-A. zo onmisbaar zal worden, dat men in Desember zijn twaalf nummers naar de binder zal zenden, en dan 't boekdeel voor toekomstige raadpleging zal bewaren.

Ten einde het gehalte van 't Blad zo hoog mogelik te brengen, hebben wij de steun van enige leidslieden op kerkelik en maatschappelik gebied verzekerd, en zullen er o.a. over de volgende onderwerpen in de loop van 1919 gehandeld worden:

De Openbaring van Johannes—
Prof. J. I. Marais.

Voortekenen van de Wederkomst van Christus—
Ds. D. S. B. Joubert.

Godsdienstige Stromingen in de Twintigste Eeuw—
Ds. H. J. Pienaar.

Schetsen uit de Geschiedenis der Christelike Mystiek—
Prof. J. du Plessis.

De Geloofwaardigheid der Evangelieën—
Prof. A. Moorrees.

De Praktiese waarde van 't Godsbegrip—
Prof. N. J. Brümmer.

Een Woord ter verdediging van Lot—
Prof. N. J. Brümmer.

Godsdienstonderwijs op de School—
Prof. Dr. G. Cillie.

Het Modernisme in de Kaapse Kerken—
Ds. L. M. Kriel.

De Ethiek van 't Oude Testament—
Ds. D. G. Malan.

De Nyasa Bijbelvertaling—
Ds. W. H. Murray.

Vraagstukken der Nyasa Zending—
Ds. W. H. Murray.

Verder, de Rede die Prof. P. J. G. de Vos bij de sluiting van de Theo. Kweekschool zou gehouden hebben, bijdragen van Di. J. R. Albertijn, H. C. de Wet, P. G. J. Meiring, D. Lategan, Dr. B. B. Keet, Dr. E. E. van Rooijen en de heer C. N. Kempff, over 'n onderwerp in verband met onze Gevangenissen. Ook hopen wij geregeld stukken op te nemen over het dieper geestelik leven, waarover o.a. Di. Geo. Murray en A. C. Murray zullen schrijven.

Er zal dus verscheidenheid genoeg zijn, en wij rekenen op 'n ruime kring van lezers van de Kaap tot in de Soedan!

* * *

De Christ. Geref. Kerk in N.-Amerika.

Met dank erkennen wij de ontvangst uit de Verenigde Staten van 't boek "*De Chris. Ger. Kerk in Noord-Amerika*," door Henry Beets, schrijver van 't werk dat reeds onder ons bekend is, n.l. "Triumfen van 't Kruis." De geschiedenis van de Chris. Geref. Kerk in N.-A. is de geschiedenis van "zestig jaren van strijd en zegen." Het boek beslaat meer dan 400 pp. en is rijkelik geïllustreerd. Wij zijn van plan later breedvoerig het werk te bespreken. Intussen verzekeren wij onze lezers dat hier een mijn van informatie is, en dat niemand die de loop der Gereformeerde leer en geschiedenis wil volgen, zonder dit boek behoort te zijn. Het kan door de H.A.U.M., Kaapstad of de C.S.V. Boekhandel, Stellenbosch, besteld worden, of direkt van de Eerdmans-Sevensma Ko., Grand Rapids, Mich., U.S.A. De prijs in Amerika is 2.50 dollars (omtrent 10s. 6d.)

De Konferentie te Somerset Strand.

Zowat 60 bezoekers woonden de eerste Konferentie ter Verdieping van 't Geestelik Leven bij te Somerset Strand. De vergaderingen werden van Maandag tot Vrijdagavond gehouden, en waren ongetwijfeld tot zegen. Er waren heelwat teleurstellingen met sprekers en zelfs gedurende de Konferentie gebeurde het dat Ds. J. R. Albertijn de eerste morgen 'n bezielend woord sprak, en daarna niet verder kon spreken wegens ongesteldheid. Prof. Marais en Ds. George Murray namen het leeuweaandeel aan het spreken : de andere sprekers waren Di. A. C. Murray (de zeer geschikte Voorzitter), J. W. L. Hofmeyr, A. J. van Wijk, W. H. Murray, en G. B. A. Gerdener. Op de laatste dag werd 'n Zendingzitting gehouden, waar zowel over de Binnelandse als de Buitenlandse Zending gesproken werd.

Uit de getuigenissen en gebeden kon al dadelik bemerkt worden dat er een innig verlangen was naar 'n meer vruchtbaar en overwinnend geestelik leven bij velen van Gods kinderen. 'n Kommissie van drie werd aangesteld om deze beweging voor de toekomst richting te geven. Mogen wij bescheidenlik aan de hand geven dat men voortaan geen middagzitting hebbe : men zou goedschiks de morgenzitting, met 'n pauze, van 9-12 kunnen laten duren. Dan ook menen wij dat er veel voor te zeggen is om een of ander onderwerp aan te kondigen, zodat de toespraken alle meer of min in dezelfde richting lopen en ook met het oog op betere voorbereiding van de kant van de hoorders. Natuurlik kan men altijd gelegenheid geven voor vragen en andere besprekingen, doch één hoofdonderwerp brengt ons veel verder en dieper dan velerlei.

* * *

De Vrede.

Van ganser harte spreken wij hoden onze dankbaarheid uit over het vooruitzicht van Vrede, na de bloedige, onmenselike worsteling van meer dan vier jaar. Weldra zullen de volkeren wel tot het besef komen van de verregaande onredelikheid en gruwelikheid van zulk 'n titaniese kamp en van de schrale vrucht en de ontzettende prijs aan goed en bloed die ervoor betaald is. Hoewel wij geen pessimisten zijn, zien wij weinig licht over de donkere afgrond van haat en wraakzucht opgaan. Er is allerwege bewijs van eigenbelang, afgunst, verdenking en weinig bewijs van verootmoediging en loutering. Er zijn zware tijden aanstaande. Nieuwe krachten worden als in de nacht geboren in haast alle landen. De wachtwoorden van de Revolutie, Vrijheid, Gelijkheid en Broederschap zijn andermaal op de lippen. Tot nog toe is de revolutie grotendeels bloedloos geweest, maar wie weet hoelang dit duren zal ?

Intussen vestigen velen de hoop op de voorgestelde Volkerenbond. Velen verwachten al hun heil daaruit. Wij niet ! Professor H. W. Mackintosh heeft o.a. onlangs hierover geschreven, "De Bond wil aan oorlog een einde maken en vrede bewerken. Beide zeer prijzenswaardige doeleinden. De noodzakelike voorwaarde van het sukses van de Bond is eensgezindheid. God is de enige ware Bron van eensgezindheid. De Bond wil oorlog doen ophouden. God alleen kan dit doen, want Hij alleen kan de oorzaak van oorlog, de zonde, verwijderen. De Bond wil vrede bewerken. Er is geen ander dan Hij, van wie het waar is dat aan de grootheid van Zijn heerschappij en vrede geen einde zal zijn : het is Hij Wiens Naam is VREDEVORST ! De Bond zal Hem nodig hebben bij elke voorkomende gelegenheid, indien er iets blijvends tot stand zal komen. En zover wij oordelen kunnen, zal de Bond Hem uitlaten. Wel niet zo dat Hij niet nu en dan als de Almachtige of de Voorzienigheid zal genoemd worden, maar het sukses van de Bond zal niet van Hem afhankelik gemaakt worden." Welk 'n waar woord, en hoe treurig de waarheid ! De grondslag van de Bond zal niet zijn liefde, maar de konsolidatie van macht. Al leggen al de volkeren der wereld hun gewicht aan de ene kant in de schaal, dan zal het handschrift van Belsazars wand toch eenmaal weer gezien worden, indien God buiten rekening gelaten wordt.

[Nadat wij dit geschreven hadden, zien wij dat de Kroniekschrijver ook naar 't artikel van Prof. Mackintosh verwijst.]

Behalve bovenstaande onderwerpen zal er ook a.s. jaar 'n reeks artikelen verschijnen van *Emeritus* over de Vrijmetselarij — de oorsprong, de geschiedenis en het gevaar van die beweging. Verder hopen wij van tijd tot tijd stukken te plaatsen over zulke sekten als 't Russellisme en de Theosophie.

Tegen 't midden van Januarie verschijnt SAREL CILLIERS, *de Vader van Dingaansdag*, 'n levenschets van de Vrome Voortrekker-ouderling, door Ds. G. B. A. Gerdener. Het boek bevat o.a. enige unieke stukken en brieven van Cilliers, alsook z'n Joernaal. Het kan direkt van de schrijver of door enige boekhandelaar besteld worden tegen 3s. 6d. (postgeld 4d. extra.)

NA VIJFTIG JAREN.

(Ds. J. Albertijn.)

VI.

Laat ons terugkeren tot de "Keswick beweging." Tijdens of mogelik kort voor het ontstaan van deze beweging, had er in Engeland een "Holiness Movement" plaats, die zich ook tot het vasteland uitbreidde. De man die toen als voornaamste Leidsman en Woordvoerder der beweging optrad, was Pearsall Smith, vergezeld van een waardige, begaafde, vrome echtgenote wier geschrift, "Het heilgeheim des Christens," nog steeds een kostbare erfenis blijft van de ernstige gelovige. Doch helaas dat wij het zeggen moeten, het is hem niet wel gegaan. De Apostel Paulus heeft geschreven "dat ik mij van wege de uitnemendheid der ôpenbaring niet zou verheffen, is mij gegeven een scherpe doorn in het vlees, een engel des Satans, dat hij mij met vuisten slaan zou." Voor deze verzoeking tot zelfverheffing is Pearsall Smith bezweken. Niet alleen begon hij van zijn eigen geestelik leven, als van een "zondeloze" toestand te gewagen, maar hij liet zich ook de af te keuren verklaring ontvallen "geheel Europa zit aan mijn voeten." Hij is gevallen ten prooi aan een vleselike drift, en moest van het toneel verdwijnen, en een ander bewijs leveren van de waarheid, dat "ook de allerheiligsten," zolang zij in dit leven zijn, maar een klein beginsel dezer gehoorzaamheid" bezitten, en dat ook de gelovige "nog steeds tot alle boosheid geneigd is." Wij zijn ook, gedurende ons leven, bekend geworden met een leraar, die over het "Hoger geestelik Leven" kon spreken en prediken met duidelikheid en kracht van zalving, zoals niet vele anderen het doen konden, en die aangaande zijn medebroeders in de bediening verklaard heeft "dat het bedroevend is om te zien, op welke lage trap het geestelik leven van de meesten van de leraren staat," en in zijn eigen leven, helaas, ontbrak het aan de eerste en eenvoudigste kenmerken van het leven des gelovigen. Het is niet uit boze kritiek of uit liefdeloze foutvinderij en veroordeling dat wij dit meedelen. Ach wat is toch de mens!

Het middenpunt van de werkzaamheden van de "Cape General Mission" was in de Kaapstad. De voornaamsten van haar woordvoerders en arbeiders waren leken. Deze beweging maakte binnenkort grote opgang en oefende schijnbaar gezegende invloed uit; menig vroom, naar heiligheid dorstend gemoed meende bij haar gevonden te hebben dat waarnaar het had gezocht en verlangd. Een tijd lang heeft men zich dan ook verblijd als over een nieuw gevonden schat. Doch haar invloed bleek niet van standhoudende duur te zijn; en degenen die met haar sympatiseerden moesten later erkennen en ondervinden "dat zij het niet hadden verkregen." Langzamerhand nam haar invloed af en verminderde het getal dergenen die haar samenkomsten bezochten. Zij heeft toen de Kaapstad verlaten met de verklaring "we have given our testimony in Cape Town" en is verhuisd naar Johannesburg. Later heeft zij haar werkzaamheden aldaar ook opgegeven, en die uitsluitend bepaald bij de Zending onder de Heidenen.

In 't jaar 1874 had de "Keswick Holiness Movement" haar eerste "Convention" in Engeland. Zij werd genoemd naar de woonplaats van haar stichter, een godzalige leraar der Engelse Kerk, alwaar ook haar eerste *Convention* werd gehouden en voorts ook alle volgende *Conventions*. Zij verklaarde een duidelijke roeping van de Heer ontvangen te hebben, om te getuigen dat een leven van volle heiligheid reeds op aarde voor het kind van God mogelik en verkrijgbaar is. Tot haar woordvoerders werden genomen zowel leraren als leken die getuigen konden dat zij zulk een geheiligd leven waren deelachtig geworden. In het begin vooral, dreigde zij te zullen vervallen tot de dwaling van het Perfektionisme, doch de Here heeft haar genadiglik daarvoor bewaard, en zij is toenemend meer gematigd geworden in haar woorden en voorstelling van het geheiligd leven van de gelovige. Doch zij bleef erbij dat zij een roeping van de Heer had ontvangen, om de christelike kerk door woord en voorbeeld de getuigenis te brengen, dat een leven van algehele heiligheid niet alleen noodzakelik maar ook mogelik is. En het was niet alleen deze leer die haar zo aantrekkelik maakte, maar ook de aanwijzing van de weg, waarlangs zulk een heilig leven verkregen kon worden. Men stelde de ingang tot zulk een geheiligd leven voor, als een bepaalde bewuste innerlike ondervinding, die in een ogenblik geschieden kan, en waardoor de gelovige dan geplaatst wordt op een hoger platform en ingaat tot het "leven des geloofs" en der onafgebroken gemeenschap met de Heer. Men sprak van deze ondervinding als van "the second blessing" of "the second conversion." En er waren degenen die van zulk een ondervinding getuigenis konden afleggen. De gelovige moest echter gewillig zijn, zeiden zij, om de prijs te betalen, en in dit verband sprak men dan van "absolute self-surrender," "whole-hearted consecration," "wholly for God," "all on the altar." Groot was het getal dergenen die, niet alleen te Keswick, maar ook elders, ook in ons land met inspanning naar die ingang zochten; want welke gelovige zou niet naar het bezit van zulk een schat streven? Met ernst en inspanning en met een bewogen gemoed werd dan de daad van "absolute surrender," enz. volbracht, en het werd dan opgevolgd door een tijd van geestelike kracht en opgewektheid. Doch het was niet standhoudend. Het keerde maar na enige tijd tot de oude ondervinding terug. De woordvoerder òf de toehoorder òf beiden tezamen, hadden te grote nadruk gelegd op de *menselike* zijde der

zaak, zodat men een aangrijpend en pijnlik inzicht had van wat *de mens doen moest*, en uit het oog verloren had dat het alles van 't *werk en het welbehagen Gods* afhangt.

De voorstelling dat een hoge mate van heiligheid in dit leven verkregen kan worden en dat men daartoe kon ingaan door een dadelike ogenblikkelike daad, is misleidend, en heeft maar al te zeer mislukking en teleurstelling ten gevolge. Zij is ook niet in overeenstemming met de mate, de wijze, de weg der heiligmaking, zoals schriftelik neergelegd in het boek, dat als enig in zijn soort en als "the standard work on sanctification," beschouwd wordt en als zodanig steeds zowel door godgeleerden als door godzaligen ten hoogste is geprezen geworden; wij bedoelen het voortreflik werk van Revd. Walter Marshall, "The Gospel Mystery of Sanctification" waarvan de eerste uitgave het licht zag meer dan 200 jaren geleden; en waarvan Dr. Andrew Murray ons een verkorte uitgave heeft bezorgd, onder de titel "Sanctification or the Highway of Holiness."

Andermaal met de verklaring dat ik zulks toch niet doe met een boze bedoeling, deel ik mede mijn ondervinding, aangaande twee mannen die ik heb gekend en met wie ik omgang heb gehad. Zij waren beiden leken-arbeiders in deze "Holiness Movement," en zeer gewilde en krachtige sprekers op de *Conventions* in ons land. De één was nog maar betrekkelik jong toen hij reeds als woordvoerder en leidsman der beweging optrad. Gelovigen van langer en rijper ondervinding, hebben echter gevoeld dat hij gevaar liep om te vallen in de strikken der zelfverheffing; hij kon in zijn toespraken op enigszins smalende toon spreken van "you low-level Christians," terwijl hij met woorden grenzende aan het "Perfektionisme" van zijn eigen geestelike ondervinding kon getuigen. Hij kon krachtig spreken en maakte indruk. De andere man was een van buitengewone aantreklikheid wat zijn karakter aanging; zo lief en nederig en zachtmoedig, zonder enige blijk van aanmatiging of zelfverheffing. Hij kon met grote kracht spreken van het geheiligd leven van de gelovige, geheel vrij van de macht en de invloed der zonde, geheel onder de heerschappij en inwoning van de Heilige Geest, geheel in de gehoorzaamheid en onafgebroken gemeenschap met de Vader en met Zijn Zoon Jezus Christus. En hij kon zo krachtig getuigenis afleggen van persoonlike ondervinding, dat men onwillekeurig gevoerd werd tot een sterk verlangen, om zulk een geheiligd leven in bezit te krijgen. Daar ik gelegenheid tot de omgang met hem had, hebben wij samen over deze zaak gehandeld en heb ik getracht hem aan te tonen dat, hoe schoon en aantrekkelik zulk een geheel geheiligd leven ook is, het echter niet naar het Woord Gods, noch overeenkomstig de gewone ondervinding der gelovigen is; en dat zolang wij in deze onvolmaakte staat zijn, ook onze heiligmaking onvolmaakt blijven zal, enz. Doch zijn slotverklaring bleef "I can't help it, but God has eradicated sin from me." Ik noem deze twee mannen, niet alleen omdat zij zulke krachtige woordvoerders dezer heiligheids beweging geweest zijn maar ook omdat zij de enige personen zijn, die ik in mijn leven ontmoet heb, en met wie ik verkeer heb gehad, die beleden "zondeloos" te leven. Het is nu zowat een kwart eeuw geleden dat ik kennis en omgang met hen had; en het doet mij leed dat ik zeggen moet dat hun geheiligd leven de proef der jaren niet heeft kunnen doorstaan; en dat het woord van de Apostel op hen niet kon worden toegepast "volgt hun geloof na, *aanschouwende de uitkomst hunner wandeling*." Die uitkomst was in het geheel niet naar wens. O Heer, wij zijn in onszelven dwalende schapen, en kennen de weg tot U niet, en zelfs waar Gij ons erop brengt, daar kunnen wij het rechte spoor niet behouden. Wij bidden U, houd ons toch vast van ogenblik tot ogenblik, en leid ons van stap tot stap; totdat wij eens U zullen zien en kennen zonder duisternis, zullen dienen zonder zonde, zullen verheerliken zonder ooit moede te worden. Amen.

De "Wellington Keswick Convention" had haar ontstaan te danken aan de "Cape General Mission." Haar voornaamste woordvoerders kwamen dan ook uit de staf van die "Mission." Ongeveer een kwart eeuw geleden werd de eerste *Convention* te Wellington gehouden. Alhoewel zij nooit biezondere aantrekkingskracht heeft bezeten, toch waren, vooral gedurende de eerste jaren, de opkomsten van bezoekers van elders redelik groot; zij waren meestal Engelsen, want de *Convention* werd geheel in de Engelse taal gehouden. De samenkomsten werden in de Stadzaal gehouden en duurden vier of vijf dagen lang; zeer duidelike en krachtige getuigenis van ontvangen zegen en stichting en bevordering op de weg der heiligmaking werd in de laatste samenkomst gewoonlik vernomen; deze *Conventions* waren voor velen een ware zieleverkwikking en heilgenot. Dr. Andrew Murray was altijd de Voorzitter en Leidsman dezer samenkomsten, totdat hij wegens ouderdom en afnemende krachten zulks niet meer kon doen. Het getal leraren uit de verschillende genootschappen, was echter nooit groot — het waren maar enkelen — die de *Conventions* bijwoonden en er deel aan namen. Zowat twintig jaren geleden kreeg Dr. Murray een schrijven van enige leraren van verscheidene engelse genootschappen, uit de Kaapstad en voorsteden, te kennen gevende dat zij wel genegen zijn en behoefte gevoelden om tot de gemeenschap met deze *Conventions* toe te treden, maar zij verlangden eerst te weten "under whose control and auspices" deze *Conventions* gehouden werden. Hij moest daarop antwoorden dat zij van de "Cape General Mission" waren uitgegaan en ook onder beheer en leiding van die *Mission* ston-

den. Dit vond geen bijval en zij zijn dan ook niet tot de gemeenschap toegetreden. Ook van onze Ned. Geref. Kerk hebben zeer weinige leraren sympathie met deze *Conventions* betoond. Sedert de Boerenoorlog is de belangstelling der hollandssprekende mensen in deze *Conventions* aanmerkelik verminderd, en ook het houden van een deel der samenkomsten in de hollandse taal bracht hierin geen verandering. En nu dat Dr. Andrew Murray uit ons midden is heengegaan, wordt het twijfelachtig of deze *Conventions* voortgang zullen hebben. Als men godsdienstige bewegingen van ernstige aard alzo ziet opkomen en toenemen en weer verzwakken, en soms zelfs verdwijnen, dan dankt men de Heer van ganser harte, voor het blijvend onverganklik bestaan van "het huis Gods, hetwelk is de gemeente des levenden Gods, een pilaar en vastigheid der waarheid." (1 Tim. 3 : 15.)

De leuze van de "Keswick Movement" is "All One in Christ." Het hangt er natuurlik van af wat men onder deze uitdrukking verstaat en bedoelt. Indien men daarmede bedoelt dat zij streeft om alle delen van de Christelike Kerk te brengen tot een uiterlike zichtbare eenheid in zienswijze, en gebruiken en gewoonten en in gedragslijnen van christelike werkzaamheid, of dat alle delen der Kerk zich schikken zullen, om het voorbeeld en het voorschrift van één deel der Kerk te volgen, in deze dingen,— dan streeft men naar iets dat niet alleen onmogelik, maar ook onwenselik is. Verstaat en bedoelt men echter door deze leuze, om alle delen der Kerk, bij alle bestaande onderscheid in gemelde zaken, tot de erkentenis te brengen en tot de belijdenis te verenigen, dat wat de hoofdzaken en de eigenlike bestanddelen der Kerk van Christus aangaat, "allen één zijn" en dat zij 75 per cent samenstemmen en slechts 25 per cent van elkander verschillen en dat in ondergeschikte zaken,— dan is haar bedoeling gans begeerlik en gewenst en mogelik ; gelijk ook de "*Edinburgh Missionary Conference*" van 1910 heeft aangetoond. Helaas, dat wij nog leven om het vrolik licht van die blijde morgen verdonkerd en verzwolgen te zien door de akelige nevelen van een oorlog, zoals deze arme aarde nog nooit heeft beleefd, en de pas aangebroken dag te zien vergrijzen tot een droevige nachtelike schemering, die dreigt tot een onherstelbaar duister over te gaan. Ach, wanneer toch zal de dageraad aanbreken van die blijde dag, die geen zonsondergang meer kennen zal ? Is dan het enige lichtpunt, dat in de toekomst, ons oog trekt, ons hoofd vult, ons hart rooft, de verschijning van de Zoon des mensen in heerlikheid, op de wolken des hemels ? "Men roept tot mij uit Seir : Wachter, wat is er van de nacht ? Wachter, wat is er van de nacht ? De wachter zeide : De morgenstond is gekomen ; en het is nog nacht. Wilt gijlieden vragen, vraagt ; keert weder, komt."

Jes. 21 : 11, 12.

De Prediker en de Preek.

(Ds. H. Pienaar).

DE PARTIKULIERE VOORBEREIDING.

Men heeft zijn materiaal vergaderd, nu moet dat materiaal worden gerangschikt. Voordat men gaat spreken of preken moet men 'n *duidelike plan* van wat men zeggen gaat, hebben gevormd. Draagt men degelike kennis van zijn onderwerp en is men thuis in al de hoofd- en onderdelen ervan, dan is de weg tot het gemakkelik spreken gebaand.

En hoe moet nu gehandeld worden bij het leveren van een of ander biezondere toespraak of preek ? Aan de hand van eminente authoriteiten, geven wij de volgende paar regels :—

1. *Kies 'n onderwerp of Tekst.*

Denk na over het onderwerp. Laat dit denken zeer *grondig* zijn. Uit het denken worden ideeën geboren.

Teken deze ideeën aan — schrijf ze neer. Elk idee, het ene na het andere. En vindt men naderhand, dat de eigen ideeën of gedachten in verband met het onderwerp uitgeput zijn, raadpleeg dan het gegevene van anderen in dezen. Sommigen nemen, echter, de toevlucht te gauw tot hun Boeken of Kommentaren.

Men heeft dan voor zich 'n hele verzameling van gedachten, doorelkaar gestrooid op zijn papier. Uit deze *chaos* moet nu *orde* worden gevormd. Iemand heeft gezegd : "Without order in your discourse you cannot get into your subject, and without good order you cannot get out of it."

2. *Maak nu 'n Brede Schets.*

Rangschik uw gedachten. Men zal dan vinden, dat sommige gedachten zijn *prominent*, andere *ondergeschikt.* En alle onnodige en overbodige en vreemde materiaal wordt uitgeschrapt.

3. *Schrijf dan de toespraak of preek "in extenso."*

Doe dit met de Brede Schets vóór u. En schrijf altijd met *uw gehoor in de geest vóór u.*

Men begaat 'n groot fout door 't net 'n schets te laten blijven en zijn toespraak niet "in extenso" uit te schrijven. En ook is 't foutief eerst te schrijven en dan zijn schets te willen maken — zijn brede schets.

Lees het geschrevene herhaalde malen en nauwkeurig over. En breng de nodige toevoegsels of emendaties aan. Lees *overluid.* En wijd *degelike aandacht aan de stijl.* Men kan de waarheid niet op aantrekkelike wijze voorstellen als de stijl slecht en defektief is.

4. *Leg nu het manuskript terzijde en gebruik net uw schets.*

Deze schets zal men ook nu moeten verkorten. Hoe korter de schets, hoe beter.

Schrijf de hoofdgedachten in grote, prominente letters, en de onderdelen in minder prominente schrift

Met deze analyse voor u, ga uw onderwerp door en door in de geest, totdat 't 'n duidelike en vaste vorm heeft gekregen ; totdat u 't *met het oog des geestes duidelik ziet.* "On this power of mental vision depends your success in extemporaneous speech more than upon anything else" (Ford : "Art. of Ext. Speaking.")

Houd u met deze analyse of schets bezig, totdat het geheugen zich daarvan helemaal heeft meester gemaakt. Men zou dan : òf net zijn schets, òf helemaal vrij kunnen spreken.

Wij willen, voordat wij dit stukje afsluiten, in het kort, 't een en ander aantekenen over de *keuze van 'n tekst of onderwerp.* Men onderscheidt gewoonlik *drie soorten* van preken : (a) De *Schrifturlike* — De prediker kiest 'n tekst of 'n passage uit de H. Schrift ; tracht de waarheid erin vervat te verstaan ; maakt deze waarheid aan zijn gehoor duidelik ; en maakt de nodige toepassing. (b) De *Onderwerpelike* — De prediker kiest een of ander belangrijk onderwerp, z.a., de Drieëenheid, Godheid van Christus, enz., en staaft zijn verhandeling met uitspraken uit Gods Woord. Deze methode geeft meer eenheid van gedachte. (c) De *Verklarende* — De prediker neemt 'n hoofdstuk of gedeelte van 'n hoofdstuk uit de Bijbel en verklaart het aan zijn hoorders. Deze methode, indien goed toegepast, is zeer suksesvol.

Maar nu, velen hebben soms moeilikheid bij het zoeken en vinden van 'n tekst of onderwerp. Wat moet men kiezen, en wat niet? De prediker behoort zo met de Heer te wandelen, dat hij ook altijd met zijn tekst of onderwerp tot de Heer in het gebed kan gaan (a) Men *moet bidden* om zijn onderwerp. (b) Men moet bekend wezen met de toestand van zijn gemeente, en zijn onderwerpen moeten *toepasselik zijn op de toestand van zijn gemeente.* (c) Men kieze niet net altijd die teksten, waarover men *zonder inspanning en studie* zou kunnen preken. Dit brengt eentonigheid in onze preken en maakt ze vervelig. (d) Men kieze niet *koddige en snaakse* teksten om net daardoor indruk te willen maken en nieuwsgierigheid op te willen wekken. (e) Men kieze nooit zijn tekst uit de *gezegden of Boeken buiten de Heilige Schrift.* Als men eerst hiermee begint, waar zal het eindigen? En men loopt hierdoor groot gevaar Gods Woord af te trekken tot het terrein van gewone menselike gedachten en woorden.

Wat zeker tot groot nut is bij de keuze van 'n tekst is de *goede gewoonte* van 'n boekje er op na te houden, waarin men aantekent, bij het lezen van zijn Bijbel, teksten die de aandacht trekken en tot het hart spreken. En in het boekje tekent men ook aan andere onderwerpen en gedachten, gedachten van zichzelf en van anderen.

En zeker zal men niet veel moeite hebben met het vinden van 'n tekst, indien men zich wijdt aan 'n *getrouwe en degelike studie van de Bijbel.* De prediker, die ook aan de studie van Gods Woord de rechte plaats toekent in zijn werkzaamheden, heeft altijd 'n tekst waarover hij preken kan.

De Zonde van Oppervlakkigheid.

(Prof. N. J. Brummer.)

De mens is van nature onnadenkend en oppervlakkig. Hij ziet aan wat voor ogen is en neemt zaken aan en gebeurtenissen op zoals die zich aan hem voordoen, niet zoals zij in de werkelikheid zijn. Er is dan ook voor de meesten geen onderscheid tussen schijn en wezen, tussen bewering en waarheid. Hun waarderingsoordelen berusten geheel op 't onmiddellike nut van wat zij beoordelen. Wat in hun kraam past, is goed en is waar ; wat hun niet aanstaat of met hun vooroordelen strookt, is onwaar, hatelik en verwerpelik. Het is hun niet om de waarheid te doen, neen, maar om hun tijdelik belang of om 't belang van de partij of groep waarmee zij zich hebben vereenzelvigd. Geen wonder dus dat de onwaarheid vandaag, zoals nooit te voren, hoogtij viert en de leugen over iedereen tiranniseert.

Evenzo bepaalt men zijn gedrag vandaag bijna uitsluitend met 't oog op de ogenblikkelike winsten. "Laten wij eten en drinken want morgen sterven wij" is de leuze die men niet openlik belijdt, doch wel terdege betracht. "De begeerlikheid des vleses en de begeerlikheid der ogen en de grootheid des levens"—alles uiterlik en bovenop, ziedaar wat vooral de doorslag geeft. Men "wandelt door aanschouwen" : 't geloof is een droombeeld dat alleen voor tijdverdrijf op Zondagen past ! Diepte is er niet, ernst kent men niet, eerbied is ten spot en de godsdienst is "geen kracht tot zaligheid een iegelik die gelooft." Immers de heiligheid is diep, de reinheid is diep, de waarheid is diep en God is diep, terwijl de mens voor de diepten huivert. Er is durf, geloof, opoffering toe nodig om naar de diepte af te steken, en we hebben er tijd noch lust voor. De stroom van dierlike hartstochten, waarop de mensheid dezer dagen naar beneden drijft, heeft 't redelik beginsel in de menselike natuur bijna geheel uitgewist. Velen zijn tot 't peil van 't woeste dier gezonken en 't hoofd is strak naar beneden gekeerd, zodat het onmogelik geworden is om te "wandelen als ziende de Onzienlike." Zelfs de dood is door de familiariteit banaal geworden.

En zo is het ook met onze uitkijk op de natuur, de zichtbare wereld. Voor velen is er niets meer dat de bewondering wekt. Salomo reeds beweerde dat er niets nieuws onder de zon was, en men meent dat wij het met des te meer recht vandaag mogen herhalen. En als wij mogen oordelen naar de uitlatingen die we hier en daar opvangen, dan schijnt het alsof men het met Salomo volkomen eens is, behalve zijn slotsom: "Vreest God en houdt Zijn geboden."

Is onze wereld dan werkelik zo alledaags geworden? Is er niets meer dat ons met bewondering en ontzag vervullen kan? Ja, zo schijnt het wel voor velen: alles is plat proza geworden. En geen wonder: als iemand geen oor heeft voor de muziek, dan bestaat voor hem de muziekwereld in 't geheel niet. Zo zijn er helaas! velen die geen hart hebben voor 't goede, 't reine, 't goddelike; en begrijpelik verlustigen zij zich in een bloot zinnelik leven. Zou men het hun kwalik mogen nemen? Wellicht niet: dat zou hun te veel eer bewijzen; dat zou hun krediet geven voor wat zij volstrekt niet bezitten, namelik, 't vermogen om met de diepte in levende aanraking te komen.

Maar vervliegt 't wondervolle dan wellicht omdat er zovelen zijn die het niet ontwaren? Men zou evengoed kunnen vragen: Zijn er geen sterren meer aan de hemeltrans omdat zoveel blinden er geen kennis van dragen? Dat de bewondering in zulk 'n diskrediet vervallen is, bewijst slechts hoe schromelik oppervlakkig wij geworden zijn en niet dat de dingen zelf ondiep zijn geraakt. Wij hebben noch de ernst noch de doorzettingskracht om tot 't wezen der dingen door te dringen. Wij denken òf in het geheel niet òf niet helder genoeg om te kunnen zeggen: Wel, zó ver versta ik deze zaak, maar hier en daar en ginds liggen er geheimen die ik niet te peilen waag. In 't meest alledaagse dingetje — een grasscheutje of een zandkorrel — steekt er iets dat buiten bereik van ons verstand ligt. Het geheimzinnige gluurt door 't familiare en het bovennatuurlike schuilt in 't allernatuurlikste.

Hoe komt het dan toch dat de zandkorrel zo alledaags geworden is? Is het misschien omdat wij er alles van begrijpen? Gewis niet; wel omdat wij het zo dikwels hebben gezien: we hebben ons de ogen erop bot gestaard, en zo is het wondervolle eruit zoek geraakt. En toch is die zandkorrel voor ons even ondoorgrondelik als toen we die voor 't eerst zagen. Denk maar een ogenblik na: Waarom valt de zandkorrel niet naar boven? Ah! zegt u, de zwaartekracht! Zo? Maar wat is dan toch eigenlik de zwaartekracht, en hoe komt die over de gaping tussen de dingen welke er door worden aangetrokken? Ja, u weet het niet. Niemand weet het. Of neem de zandkorrel tussen uw wijsvinger en duim en denk er van weg: zijn kleur, zijn warmte, zijn gewicht, zijn hardheid en de vorm ervan — deze alle zijn toestanden in uw bewustzijn — en wat blijft er dan nog van de zandkorrel overig? Niets, antwoord u? Maar is een zandkorrel dan in werkelikheid niets meer dan een groepje bewustzijnstoestanden in uw geest? En indien er er iets meer achter die verschijnselen schuilt, wat is dat meer? Of breek die zandkorrel eens op en u komt op stofdeeltjes zo klein dat men ze verder niet meer opbreken kan; dan heeft u een "atoom," een ondeelbaar stofdeeltje. Maar als dit stofdeeltje of atoom ruimte vult, een plaatsje bekleedt, dan moet het nog verder gedeeld kunnen worden. Wel, doe het dan in de verbeelding en u landt bij 't "elektron" aan, iets dat niet meer ruimte vult en dus iets dat niet meer stof of materie is! De zandkorrel is dus samengesteld uit, of is 't gevolg van iets dat niet materie is: hij heeft zijn alledaags jasje afgelegd en is nu een naakt geheim! Het geheimzinnige wordt echter niet begrijpeliker omdat we er mee dageliks gemeenzaam omgaan of er brutaal op staren.

Treurig is het ons dan ook iemand te ontmoeten die zo uit de hoogte snoeft en zich schaamt te erkennen dat hij zich over enig iets verwondert. Hij wil niets bewonderen want dat zou dan bewijzen dat hij weinig biezonders gezien heeft! En toch, wat anders is de bewondering dan het besef dat er in elk ding rondom ons diepten en hoogten zijn die ons begrip te boven gaan? Is er wel een enkel ding waarvan ook de geleerdste mens durft zeggen: "In dit voorwerp is er voor mij niets geheims; ik doorgrond het ten volle"? Hij zou door zo te spreken genoegzaam blijk geven dat hij altans geen geleerde is. De oppervlakkige ziet natuurlik in 't gewone niets onbegrijpeliks; hij kan niet zien dat er in 't eenvoudige zandkorreltje diepten zijn die ons tot in 't oneindige voeren; diepten waar langs wij kunnen afdalen totdat wij op God — 't Geheim aller geheimen—komen te stuiten. Als iemand niet beseft dat hij niet alleen omgeven is van geheimen, maar ook zelf een onoplosbaar raadsel is, dan moet hij waarlik een zeer rudimentair, een erg armoedig verstand bezitten. Er is in de werkelikheid niets dat ons niet met ontzettende bewondering vervult. Hij, die de gave van 't wondervolle te zien, minacht, loopt gevaar van geheel te verwilderen. Ons gemoedsleven komt 't eerst eronder te lijden als we ons oog voor 't wondervolle sluiten. En hij die bewondering, de waarachtige aanbidding als overgevoeligheid of verwijfdheid bestempelt, dooft alles uit wat edel en goddelik in zijn leven is. Door 't uithongeren van ons gemoedsleven, ontaardt het menselik karakter en groeit onze natuur windscheef. De ganse uitkijk van zo iemand is versteld, verwrongen en onwaar.

Waar de bewondering in 't gemoed ruimte heeft, is er steeds een zeer krachtige prikkel tot onderzoek aanwezig en is er hoop dat men de ware kennis veroveren zal. Terwijl wij ons geredelik

buigen voor 't geheim, trachten wij toch 't gordijn zo ver mogelik ter zijde te schuiven : we zien ja, "door een spiegel als in een duistere rede," maar toch *zien* wij en wel de werkelikheid. De bewondering is de ziel der wetenschappen. De ontdekking van onbepeilde diepten dringt ons om 't dieplood uit te werpen, en hoewel wij geen bodem raken, kunnen wij dan toch vaststellen hoe ver de snoer van onze dieptemeter, onze rede, wel reikt. Buiten de gezichtseinder van ons verstand ligt er dan nog wel een groot onontgonnen veld, een *terra incognita*, dat veel ruimer is dan 't veroverde terrein, maar de verhouding tussen die twee en de waarde van 't gekende is ons dan duideliker : 't oneindige is steeds de achtergrond van het eindige en 't begrijpelike wortelt altijd in 't ondoorgrondelike.

De man, die de gave van te bewonderen mist, zal ontdekken dat hij de sleutel tot de ware kennis niet bezit. Want wat ons niet met bewondering vervult, wat we niet eerbiedigen, dat kunnen we ook niet waarderen en nog minder met vrucht bestuderen. De zaak moet ons treffen, moet zich in een waas van geheimzinnigheid kleden, moet bij ons 't besef van z'n diepte, z'n onuitputtelikheid, zijn eeuwigheid opwekken, dan alleen pakt hij ons beet, omhelzen we hem en maken wij ons met hem eigen — altans zover dat kan. Om iets te begrijpen, moet ik mij er indenken, ja, inleven. Om tot 't wezen van een zaak door te dringen, moet ik mijn hart erin uitstorten ; mijn ziel moet zich met de ziel van 't ding verenigen ; in 't kort : ik moet één worden met dat wat ik begrijpen wil. Dat doet de liefde en dat is 't geloof. Het kan niet gebeuren waar men de zaak wantrouwend nadert, of erop uit de hoogte nederziet, of zich met 't uiterlike, 't kleursel, vergenoegt. Het geheimzinnige, 't bovennatuurlike verdwijnt dan voor ons omdat we er vreemd — indien niet vijandig — tegenover staan. Maar in de werkelikheid zijn die diepten toch volstrekt niet gedempt. Het geheim zal er telkens weer komen uitkijken, hoe geweldadig men ook tracht om alles vlak te willen maken. Wij mogen 't levend lichaam aan stuk snijden om 't leven zelf onder de ogen te krijgen, maar tot onze bittere teleurstelling zullen wij dan moeten ontdekken dat 't gezochte leven vervlogen is. Er waren ook andere diepten, welke wij niet hebben vermoed, en daarin is 't leven ontsnapt. Doch dit daargelaten ; wat wordt er van ons leven als 't wonder vervalt ? Het ondoorgrondelike is immers 't zout des levens. Neem 't verborgene uit ons leven weg en 't leven gelijkt op een schilderij waarin er geen schaduwen zijn. Zulk een schilderij bezit geen perspektief, geen gloed, geen werklikheid. Wat wij eigenlik voor ons hebben is een onnatuurlike, saaie vlek op 't doek ; iets dat bij ons hoegenaamd geen belangstelling, noch waardering opwekken kan. Het bovennatuurlike — of beter, 't ondernatuurlike — geeft frisheid, diepte, warmte, soliditeit en geur aan heel het leven. Verwijder het wondervolle uit onze wereld, en 't leven geraakt volkomen bankroet.

Wat echter nog minder mag worden voorbijgezien is dat de bewondering grondslag is van alle ware godsdienst. Het gevoel van onze afhankelikheid, de druk op ons gemoed van 't oneindige en 't besef van 't ondoorgrondelike — dat alles brengt ons als vanzelf tot de stemming van de aanbidding, en wekt bij ons de behoefte om ons aan 't eeuwige vast te klemmen. En is dat niet precies wat we onder 't geloof verstaan ? Natuurlik, hij die zich onafhankelik waant, die alles voor 't verstand meent te kunnen openrollen en uitpluizen, en met verachting spreekt van 't bovennatuurlike, kan 't wezen van de godsdienst niet vatten. Voor hem is 't geheimzinnige slechts 't door hem nog niet gekende. Zijn rede, meent hij, is aan geen perken gebonden ! Is het dan vreemd dat 't Opperwezen zich voor hem verborgen houdt ? Salomo's woord is hier van pas :

"Het oog dat met vader spot,
de gehoorzaamheid aan moeder kleinacht ;
de raven van 't dal zullen het uitpikken,
de jonge arenden het opeten."

Om 't bovennatuurlike te ervaren, om 't waarachtig wonderbare te ontwaren en te genieten, moet men nederig, kinderlik en eerbiedig zijn. Als we de stem van God in het brandende braambos wensen te vernemen, moeten we de schoenen van onze voeten afdoen en niet brutaal er op gaan aanvallen. Het goddelike kan alleen in de diepte ontwaard worden. Het besef van onze geringheid werkt mee om ons in aanraking met 't onzienlike te brengen. Zo worden wij door 't eeuwige als in een mantel gehuld en straalt 't goddelike als een levensgloed ons in de ziel. Dan ademen wij in volle teugen de levenslucht van de Bron des levens en der kennis, en 't vreemd, doch behagelik gevoel van Gods nabijheid, werklikheid en liefde maakt zich van ons meester.

De oppervlakkigheid is een grote zonde en de omstandigheden van deze tijd werken die in de hand. Het is tijd dat we tot bezinning komen.

De Christen Studenten Vereniging Boekhandel heeft andermaal aan 't publiek, en vooral aan onze Kerk, een trouwe dienst bewezen door 'n tweede druk van 't reeds bekend en bemind boekske "Dr. Jan Hofmeyr, Mediese Zendeling in Nyasaland." De boodschap van deze korte levenschets is alleszins bezielend, hoewel uiterst aandoenlik. De afwerking van de tweede druk is artisties en net : het is een lust zulk 'n boekje te hanteren. De prijs is 9d. elk of 7s. 6d. per dozijn, postvrij, van de C.S.V. Boekhandel, Stellenbosch.

Het Modernisme in de Kaapse Kerken.

(EEN ZAKELIK VERHAAL DOOR DS. L. M. KRIEL.)

I.—DE NED. GEREF. KERK.

1.—HISTORIES - THEOLOGIES.

Het krachtig volksleven, dat op zedelik-religieuse bodem aan de Kaap sedert de volkplanting onder Johan Anthoniezoon van Riebeek is opgewassen, heeft zich door Gods voorzienigheid in het Calvinisme geuit. Dit kerkelik leer-sisteem, hoewel het het Hollands-Zuid-Afrikaans volk in aard en aanleg bij uitstek schijnt te passen, heeft echter niet, trots zijn schone eenheid, verdeeldheid op kerkelik gebied kunnen verhinderen. Meermalen heeft er serieuse verdeeldheid geheerst, zelfs binnen de perken van de Ned. Geref. Kerk. Nauweliks was men na jaren van vruchteloos streven naar kerkelike centralisatie ter Synode vergaderd, of het bleek dat men er mannen had van verscheidene theologiese richtingen. Op de eerste Synode (1824), waarvan de Praeses Ds. J. C. Berrangé was, die o.m. in Nederland lid was van een Commissie van vier personen, benoemd om in Parijs aan Napoleon Bounaparte (I.) de moeilikheden van de Hervormde Kerk voor te leggen, werd het rationeel supranaturalisme goed vertegenwoordigd. Dit redelik supranaturalisme "dat sedert het einde der 18de eeuw in Holland over heersend was" werd in de Kaapse Synode vertegenwoordigd door haar Praeses, die leerling van Prof. Broers was, haar Scriba Ds. Meent Borcherds, een leerling van Prof. Chevalier van Groningen, Ds. J. H. van Manger, Ds. Herold en anderen.

Deze partij, die echter een gematigde orthodoksie was toegedaan, en later versterkt werd door mannen als Di. Ballot, H. en J. C. lè Febre Moorrees, Dr. Heyns en Dr. Roux, stond tegenover de mannen van de Evangeliese richting als Di. A. Murray, Fraser, Morgan, van der Lingen, Reid, Thompson en anderen.

In de Synode van 1837 was er verschil van gevoelen dat uitliep op strijd en verbittering. Toen het beschrijvingspunt van de Kerkeraad van Somerset voorkwam om een Formulier of verklaring te vervaardigen die door predikanten, die uit Europa kwamen, bij hun legitimatie, ondertekend moest worden, stelde de Predikant van Swellendam (Dr. W. Robertson) voor "dat de volgende woorden in de akte van ondertekening van predikanten alsook in de verklaring van ondergeschikte onderwijzers en zendelingen der Hervormde Kerk in deze Kolonie, te weten: 'dat ik de leer, welke overeenkomstig Gods Heilig Woord, in de aangenomene Formulieren van Enigheid der Hervormde Kerk is vervat, ter goeder trouw aanneme en hartelik geloof' . . . op deze wijze veranderd worden: 'dat ik de leer, welke in de aangenomene Formulieren van Enigheid der Hervormde Kerk is vervat, hartelik geloof overeenkomstig Gods Heilig Woord te zijn en ter goeder trouw aanneem . .'"

Gedurende de diskussie over deze zaak verklaarde Dr. Robertson "dat de bewoording van het tans bestaande formulier van ondertekening van predikanten de weg openlaat tot zekere reserve," terwijl Ds. van der Lingen en Dr. P. E. Faure verklaarden "dat zodanig reserve werkelik bij velen in Nederland gemaakt wordt, zo zelfs dat in de laatste tijden in de Nederlanden onder beroemde godgeleerden veel in geschriften erover is getwist."

Eindelik gaven de voorstellers hun gewilligheid te kennen hun voorstel te willen intrekken als de Synode de volgende verklaring doen wilde: "De Synode verklaart dat de ondertekenaar van de akte bij de legitimatie door zijn ondertekening verklaart en te kennen geeft dat hij de leer, die in de Formulieren van Enigheid vervat is, glooft overeenkomstig Gods Heilig Woord te zijn."

Dit laatste werd aangenomen met 21 tegen 19 stemmen.

De tweede stadie op de geneties-historiese weg van het Modernisme in de Ned. Geref. Kerk treft men in de vóór-moderne tijd aan bij mannen als Di. Spijker en Scholtz, Sir Christoffel Brand, Editeur van *De Zuid Afrikaan*, en anderen. Zij waren de voorlopers van het Modernisme in dit land.

In een brief van Ds. van der Lingen, gedateerd de 25ste November, 1853, komt het volgende voor: "De (moderne) bende heeft zich dus gevormd en is reeds begonnen met de aanval . . . Nu zullen wel blinden kunnen zien, dat ik gelijk had in 1837 toen ik (hoe dikwels niet?) gezegd heb: "het is hier geen vechten tussen Z. en ons; niet over een hoop hout en steen zo zeer; neen, het is rationalisme tegen geloof; Arminius tegen Gomarus; Pelagius tegen Augustinus; slangenzaad tegen vrouwenzaad; daarom maak ik zoveel gewelds!"

Wel is waar dat Dr. P. E. Faure in 1850 schreef dat alstoen nog "geen klachte omtrent heterodoksie" vernomen was en alsmede dat *De Kerkbode* in 1854 verklaarde: "Wij herinneren ons niet liberale begrippen van onze kansels gehoord te hebben, hoewel het ons verleden jaar verzekerd is geworden dat naast het oude licht ook het nieuwe licht zich onder ons geopenbaard heeft." Ook valt het niet te ontkennen dat Ds. van der Lingen niet altijd voorzichtig genoeg was in zijn uitdrukkingen. Toch is het niet weg te redeneren dat er veel waarheid zat in de aangehaalde aanmerking van Ds. van der Lingen. Daar waren enkelen zoals Scholtz, van Piketberg, die geheel en al liberalen waren en door Ds. van der Lingen modernen genoemd. Natuurlik mag niet vergeten

worden dat deze mannen invloed hadden in hun gemeenten en indruk maakten op hun hoorders, hoewel zij niet al te spoedig acht gaven op het fijne verkeerde in de leer.

Dat er in 1850 geen klachten gemaakt werden is recht te begrijpen, daar de boerebevolking grote eerbied had voor haar leraren en dat *De Kerkbode* in 1854 het "nieuwe licht" nog niet zag is misschien toe te schrijven aan voorzichtigheid.

In deze tijd was de kerk tot grote ernst gekomen omtrent de oprichting van 'n theologiese kweekschool hetgeen reeds in de eerste Synode en daarna in verscheidene volgende Synodale vergaderingen besproken was geworden. Reeds in de Synode van 1847 besloot men definitief zulk een theologiese kweekschool op te richten. In 1853 publiseerde Dr. Changuion, Prof. in de klassieken aan het Z. A. Athenaeum, die vroeger student aan de Universiteit van Leiden was, een reeks van artikelen in de *Zuid Afrikaan* met referte tot deze zaak waarin hij argumenteerde dat:

1. Een theologiese kweekschool aan de Kaap onnodig was.

2. De poging om zo iets aan de Kaap op te richten en te onderhouden mislukken zou.

3. Haar bestaan schadelik voor de Ned. Geref. Kerk zijn zou.

Hierop antwoordde Ds. J. H. Neethling in een schrijven in *De Kerkbode* en schreef ook Ds. N. J. Hofmeyr drie brieven over de op te richten theologiese kweekschool die een vuur van ijver openbaarden. Hoe het Dr. Changuion na zijn kiezing tot ouderling van de gemeente Kaapstad (24 October, 1853), is gegaan ten gevolge van zijn "Bezwaren tegen het oprichten ener theologiese kweekschool in deze volkplanting" wordt elders beschreven.

Echter dient niet vergeten te worden dat Dr. Changuion in Januarie, 1854, zijn plaats in de Kerkeraad innam als ouderling trots de pogingen van Ds. van der Lingen die tevergeefs getracht had de Synodale Kommissie, waarvan hij lid was, bijeen te krijgen "om tegen het beroep van de eerste moderne ouderling in onze Kerk uit te gaan." In een later schrijven zegt Ds. van der Lingen: "Een lijk is de Gereformeerde Kerk naar mijn beschouwing, sedert dat het Rationalisme gewettigd is door de Kaapstadse Kerkeraad, zonder dat enig Kerkbestuur of kerkelike invloed iets daartegen gedaan heeft. De Kerk zwijgt, dat is, konsenteert."

In September 1857 publiseerde de heer P. J. Kotzé in de Kaapstad een van de leerredenen van Prof. Scholten getiteld "Over het wezen des christendoms." Deze rede verontrustte veler gemoederen en veroorzaakte een twistgeschrift in de publieke pers waaraan zekere *Leek* het voornaamste aandeel nam. De heer Kotzé zegt onder datum 30 Oktober "aan de zogenaamde liefhebbers van 'rechtzinnige waarheid' zou ik de woorden van de Edele Scholten toeroepen: 'menigeen waant zich in onze dagen gereformeerd te zijn en veroorlooft zich harde oordeelvellingen over de rechtzinnigheid van zijn medechristenen die zelf op de school der kerkelike rechtzinnigheid gewogen te licht zou bevonden worden.'" De diskussie werd nu hevig in de publieke pers, terwijl men hier en daar wat van de kansel hierover vernam en in gezelschap zich daarover druk maakte.

Intussen vergaderde de Synode van 1857 waarop de rationalistiese partij ook vertegenwoordigd was. Sterk genoeg schijnt zij echter zichzelf niet te hebben geacht om de vaandel in die vergadering omhoog te heffen.

In *De Zuid Afrikaan* van 22 Desember, 1857, zegt "Opmerker" omtrent de Synode: "Het blijkt duidelik uit de verrichtingen van een aantal geesteliken in verband met de Synode der N. G. Kerk, en ook uit de geschriften van hen, die met hen eens zijn, dat zij door alle middelen direkt als anderszins de gehele kerkelike macht op zich trachten te verenigen en om de grote massa's voor welker eredienst de Kerk eigenlik bestemd is uit te sluiten van alle vrijheid van denken of doen. Het is bekend dat in een Kom. vergadering van de Synode zich een grote partij had gevormd om alle tegenstand te fnuiken."

In deze Synodale vergadering was ook verschenen als ouderling van de Kaapstad Dr. Changuion, die aandeel nam aan de diskussies over 't oprichten der theologiese kweekschool en die plechtig verklaarde—en krachtig kon hij spreken!—dat men zijn argumenten tegen het oprichten van genoemde school niet weerlegd had. Trots alle tegenstand van de kant der vrijzinnigen besloot men het Seminarium te Stellenbosch te openen op de 1ste November, 1859.

Op de 19de Januarie, 1860, verscheen voor het eerst in de Kaapstad een belangrijk maandblad *De Onderzoeker*, die de handen van de vrijzinnige partij meteen zeer versterkte. Vier dagen later erkent *De Zuid Afrikaan* het bestaan van twee partijen in de Kerk — een orthodokse en een liberale of moderne.

VERVULDE PROFETIEËN.

PROFETIEEN OMTRENT ANDERE VOLKEN.

(Ds. H. C. de Wet.)

Behalve de vele profetieën omtrent het volk van Israël, hebben de profeten veel te zeggen omtrent de volken met welke Israël in aanraking kwam, en welker geschiedenis verbonden is met de ge-

schiedenis van Gods uitverkoren volk. Babylonië, Assyrië, Egypte, Ammon, Moab, Tyrus, Sidon, Edom en anderen, worden vermeld in 't profeties woord. Hun uiteindelik lot werd door Jehova voorzegd, lang voordat hun val en ondergang gebeurde. De profeet Ezechiël werd belast met vele ernstige boodschappen, die oordelen van die volken aankondigden. Deze aankondigingen vinden wij in hoofdstukken 25 — 37. De voorzeggingen omtrent Ammon, Moab, Edom en de Filistijnen, worden vermeld in 't 25ste hoofdstuk. Tyrus en haar val is 't onderwerp van hoofdstukken 26—28 : 1—19. Omtrent Sidon wordt een profetie gevonden in de slotversen van hoofdstuk 28. Aan de profetieën aangaande Egypte worden groter ruimte toegekend in hoofdstukken 29 en 30. Jesaja, Jeremia, Daniël, Amos, Obadja, Micha, Nahum en Habakuk bevatten allen profetieën omtrent verschillende volken, voorspellende wat hun zou overkomen. Een massa getuigenis kon aangehaald worden om aan te tonen dat al deze profetieën bewaard werden. Velen van ze schenen te falen, maar na verloop van eeuwen, is hun letterlike vervulling, zelfs tot in de kleinste biezonderheden, geschiedenis geworden.

We moeten ons bepalen tot zeer weinigen van deze voorspellingen en hun vervulling. Het beleg en de inname van de machtige en uiterst rijke stad Tyrus door Nebukadnezar, koning van Babylon, werd voorzegd in Ezech. 26 : 7—11. En het werd letterlik vervuld. Een van de bewijzen hiervoor is te vinden in het kontrakt op een tafel in het Brits museum, te Tyrus gedateerd in het 40ste jaar van de koning. De val door Ezechiël voorzegd is geschied. De muren werden afgebroken en de stad in puin gelegd. Het geluid van gezang hield op, en 't geklank der harp werd niet meer gehoord. Maar niet alles wat Ezechiël voorzegd had, werd door de babyloniese overwinnaar vervuld. De goddelike voorspelling vermeldt het volgende : "Uw stenen, en uw hout, en uw stof zullen zij in het midden der wateren werpen." Dit had Nebukadnezar niet gedaan. De geschiedenis vermeldt ons 't feit dat de Tyriërs, voordat de stad vernield werd, hun schatten naar een eiland, omtrent een halve mijl van de oever, overgebracht hadden. Omtrent 250 jaren later kwam Alexander tegen de eiland-stad. De puinen van Tyrus, die Nebukadnezar gelaten had, werden door Alexander gebruikt. Hij vervaardigde daaruit met grote schranderheid en volharding een dam, van het vaste land naar de rotsstad in de zee. Alzo werd deze profetie letterlik vervuld. Het vonnis over die trotse stad uitgesproken : "Gij zult niet meer gebouwd worden," is ten volle voltrokken geworden.

Nog meer belangwekkend zijn de profetieën die de doem van Egypte voorspellen. Ezechiël en Nahum vermelden de Egyptiese stad No (Ezech. 30 : 14—16. Nah. 3 : 8). No is Thebe, en was de oude hoofdstad van Egypte. De egyptiese naam is No-Ammon. Zij had, volgens Homerus, honderd poorten, en was een stad van wonderbare schoonheid. Zij was omringd door muren vier-en-twintig voet dik, en had een omvang van een mijl en drie kwart. De Here kondigde aan door Ezechiël dat deze grote stad vaneengescheurd, en dat haar ontzaglike bevolking afgesneden zou worden. Vijf honderd jaar later sloopte Ptolomeus Laltyrus, de grootvader van Kleopatra, de tevoren verwoeste stad, na een beleg van verscheidene jaren. Elk woord door Ezechiël gesproken werd bewaarheid. Vele bladzijden konden gevuld worden om de letterlike vervulling aan te tonen van Ezechiëls grote voorzeggingen aangaande Egypte. Het verval en inzinking is bewaarheid geworden. De rivieren en kanalen van Egypte zijn opgedroogd. Het land is woest geworden. De onmeetbare visserijen, die zulke grote inkomsten verschaften aan de regeerders van Egypte, bestaan niet langer. Ezech. 30 : 7 is letterlik vervuld geworden. Egypte is een land van ruïnen en vernielde steden. De werktuigen die God gebruikte om dit teweeg te brengen waren vreemdelingen (Ez. 30 : 12), gelijk Kambyzes, Amroo, Ochus en anderen. "Er zal geen vorst meer zijn in Egypteland" (30 : 13). Dit is ook letterlik vervuld geworden. Ochus overwon het oproerig Egypte in 350 V.C., en sedert toen heeft geen ingeboren vorst in Egypte geregeerd. Er is ook geschreven dat Egypte het laagste der koninkrijken worden zou. "Het zal zich niet meer boven de volken verheffen ; want ik zal hen verminderen, zodat zij niet meer over de volken regeren zullen." Deze vernedering is ten volle geschied. Wie zou ooit gedacht hebben dat dit prachtig land, met zijn uitgebreide hulpbronnen, zijn wondervolle handel, zijn grote voorspoed, zijn weelde, het land van wonderbare bouwwerken, ooit zulk een val kon ondergaan? Nog een betekenisvol feit is, dat, ten spijte van de grote vernedering en verlaging, waardoor Egypte voor zovele eeuwen gegaan is, het geen algehele uitdelging zal ondervinden. In dit opzicht verschilt haar lot van andere volken. "En aldaar zullen zij een nederig koninkrijk zijn" (Ez. 29 : 14). Dit is heden de toestand van Egypte. En andere profeten kondigen hetzelfde feit aan. Een van de vroegste profeten is Joël. Hij profeteerde tussen 860 en 850 V.C. Op die vroege datum voorspelde hij : "Egypte zal tot een verwoesting worden" (3 : 19). Jesaja voorspelde ook het oordeel over dit grote land van vroege kultuur. In het licht der onvervulde profetie ontdekken wij waarom God de algehele uitdelging van Egypte niet heeft toegelaten. Egypte moet nog uit het stof opgeheven worden, en een plaats van zegen ontvangen naast Israël alleen. (Jes. 19 : 22—25). Dit zal vervuld worden wanneer de Here wederkomt.

En wat meer kunnen wij zeggen van Edom,

het welslagen van het Verbond wordt van Hem niet afhankelik gemaakt. Hij wordt eenvoudig geignoreerd. Tot zover Prof. Mackintosh. Heeft hij naar waarheid gesproken of niet ?

* * *

Een interessante brief.

Uit Chicago ontving ik dezer dagen een brief van een oud-leerling, J. H. Greyvenstein, die aldaar zijn studien voortzet, na ook te Princeton de lessen te hebben gevolgd. Hij zegt o.a. :

"Zo de Here wil hoop ik over 10 of 12 maanden mijn Ph.D. graad te ontvangen. Daarna hopen wij dadelik terug te keren naar ons vaderland. Ik heb reeds de gelegenheid gehad heel wat prakties werk hier te kunnen doen. Daar één van de vereisten voor Ph.D. (in mijn departementen) is, dat de student minstens één jaar prakties werk moet gedaan hebben in het veld, waaraan hij voornemens is zijn toekomstige levenstaak te wijden, maakt de Universiteit zoveel mogelik voorziening in die richting ; zodat men gedurende zijn studiejaren tussen in niet alleen het vereist prakties werk kan doen, maar tegelijk ook in 't doen daarvan wat geld kan verdienen. Verleden jaar zond men mij elke Zondag naar "Great Lakes Naval Station," om voor de troepen een Bijbelklasse te houden. Dit jaar zendt men mij ieder Zondag naar een of ander vakante gemeente in de omstreken (en hier zijn er vele) om de diensten aldaar waartenemen. Niet zelden gebeurt het, dat men in plaats van de avonddienst een "Lecture" over Afrika begeert. Dit is niet alleen een groot voorrecht, maar tegelijk ook een kostbare ondervinding. De jonge proponent Servaas Hofmeyr Rossouw van Montagu, die saam met mij hier studeerde gedurende 't laatste jaar en een half, heeft reeds een brilliante loopbaan gehad als prediker en "lecturer" over Afrika, eerst in Kanada met de vakanties gedurende zijn drie studiejaren te Princeton, en daarna in Chicago en de omliggende dorpen. Dr. Mode, direkteur van van 't prakties werk van de studenten aan de Universiteit alhier, noemt hem zijn "star preacher." Hij heeft een deel van zijn werk voor Doctor Theologiae hier afgedaan en gaat nu naar Louisville (zover wij weten de enige inrichting in Amerika die een hoog aangeschreven Theol. Doct.'s graad geeft), ten einde aldaar te promoveren. Chicago kent de Doctors graad niet toe . . . Louisville Seminarie is de grootste Theologiese Inrichting in de wereld. Dr. Robertson, onder wie Mnr. Rossouw werkt, is bekend door zijn reusachtig en meesterlik werk over 't Grieks van het Nieuwe Testament. Dr. Warfield van Princeton raadt ons ten zeerste aan daarheen te gaan en schrijft als volgt over die Theol. Inrichting : "It has always stood on intelligently consevative ground and it has a past behind it, of which it may justly be proud." De vereisten voor de Dokters-graad zijn heelwat hoger dan in Holland. Men moet een B.A. graad hebben en wat meer is ook een B.D., of altans een eksamen gedaan hebben, gelijkstaande met 'n B.D., voordat men zich kan aanmelden voor de Doktersgraad. Daarna moet men ten minste één jaar "post graduate" werk doen onder de direktie der professoren, en dan heeft men gewoonlik nog een jaar nodig voor zijn Thesis." Tot zover de heer Greyvenstein. Ik heb uitgelaten de vriendelike woorden die hij schrijft over mij zowel als over Prof. de Vos, van wiens aftreden hij in Amerika vernomen heeft.

* * *

Onze Keswick.

De eerste konferentie ter verdieping van het geestelik leven werd aan 't Strand gehouden. Ik ben de Here dankbaar dat ik er was. Eerlik gezegd houd ik niet veel van konferenties, omdat zij dikwels een opzweping van het gevoel bewerken. Wanneer mensen op hun knieën liggen en zingen, herhalend zingen, en klem leggen op 't refrein : "Nothing but the blood of Jesus," dan kan ik niet gesticht worden. Doch ik oordeel niet. Er zijn predikanten tans op onze kansels, die in zulke konferenties het licht zagen en de Heiland als hun Meester aannamen. Wie ben ik, dat ik in oordeel zal zitten over zulke konferenties ? Onze konferentie was zeer nuchter, te nuchter voor sommigen. Meer dan één woord trof. Onze voorzitter, Ds. A. C. Murray, was op zijn plaats : "Oom Willem Smit" sprak meer dan eens en 't was kostelik : Ds. Albertijn had een kernachtig, diepgrijpend woord tot ons allen : (God spare hem nog voor ons !) : de jongere broeders Van Wijk, W. Murray, J. W. L. Hofmeyr gaven ons het beste dat zij hadden : Ds. Gerdener deed ons zien, dat er een onderscheid was tussen Jezus als Zaligmaker en Jezus als Meester : onze broeders zendelingen Latsky en Van Wijk, Colin Murray en Liebenberg grepen ons in de ziel met hartverheffende woorden. Ook aan mij werd gelegenheid gegeven, om in de plaats van Prof. Moorrees optetreden, die verhinderd was te komen. 't Was ons goed daar te zijn. Ik hoop, dat deze eersteling een "rijke oogst" zal brengen, en dat onze "Keswick" een instelling van betekenis zal worden.

* * *

Het Rijnse Genootschap

Kort voor 't vertrek van Generaal Botha was ik lid van een deputatie, samen met onze Zending-Sekretaris om namens onze Zending Kommis-

missie bij hem aantedringen zo de Zending ter sprake mocht komen op de Vredes Konferentie, te ijveren voor het internationaal verklaren van zendeling en zending. Daardoor wordt bedoeld de Zending vrij te maken van alle verwikkelingen tussen de mogendheden onderling. De Berlijnse en Rijnse Zendingen hebben veel moeten lijden van wege de oorlog. Niet alleen waren de inkomsten afgesneden, maar ook, zoals in de Kameroen, werden zendingstaties verwoest en 't zendingwerk vernietigd. Gen. Botha ontving ons zeer vriendelik, was zeer sympathiek, en beloofde een goed woord te spreken voor de Zending, bijaldien die zaak ter sprake kwam. Dit was natuurlik voor ons bevredigend.

* * *

Dat het Rijnse Genootschap veel heeft geleden in de oorlog, die nu voorbij is, laat zich verstaan. Doch 't is merkwaardig te zien, hoe God het werk liet voortzetten trots de afwezigheid van Zijn knechten.

* * *

Sedert 1891 werkt de Rijnse Zending onder de Ovambo in Z.W.-Afrika. Bij het begin van 1914 telden de gemeenten aldaar 729 Christenen. In September 1916, juist toen de zending haar 25-jarig bestaan zou hebben kunnen vieren, werd de laatste der zendelingen door de Portugese regering uit het land gezet en nam zijn toevlucht in Duits Z.W.-Afrika, toen door de Kaapse troepen bezet. Amboland moest door de Rijnse Zending worden vaarwelgezegd. De vraag werd dan ook gedaan : "Hoe zal het verder gaan met de arbeid onder de Ovambo, en hoe zullen de gelovigen aldaar staande gehouden worden bij gebrek aan geestelike verzorging ! " Hierop zou God zelf antwoord geven. Juist toen de zendelingen hun posten in Amboland moesten verlaten, trokken grote scharen van Ovambo mede naar het zuiden (i.e. naar Hereroland), waar de zendelingen een heenkomen hadden gevonden. Hier laat ik het Zendingblad aan het woord :

"Zeer velen dier vluchtelingen vonden werk in de kopermijnen van Tsoemeb in de nabijheid van Omaroeroe, de Zendingpost, waar Zendeling Wulfhorst een toevluchtsoord gevonden had. Deze broeder had in 1891 met zijn kollega Meisenholl de Zending onder de Ovambo gesticht en is de enigste, die het er zolang heeft kunnen uithouden. Hem was het daarom in biezondere mate een smart, toen hij gedwongen werd Ambolond te verlaten en zijn arbeid, daar hij niets anders verwachten kon, aan de ondergang zag prijsgegeven. Maar hem was het dan ook in de eerste plaats een vergoeding en een grote troost, toen hij naar Barmen melden kon, dat hij op dringend verzoek der Ovambo in Tsoemeb daarheen was gegaan en "hartverkwikkende dagen" bij hen had doorleefd. Hij vertoefde verscheidene weken onder hen. Met grote scharen kwamen zij tot de godsdienstige bijeenkomsten, die hij voor hen had uitgeschreven. Een onder hen wonende inlandse helper was met een kleine schare reeds het voorbereidend onderwijs voor de Doop begonnen, zodat Zend. Wulfhorst, nadat hij dit katecheties onderwijs tot een afgerond slot had gebracht, een dertigtal daarvan dopen kon. Daarna kwamen er 140 personen, die zich voor een nieuwe kursus aanmeldden. Toen Zend. Wulfhorst tot een van hen de vraag richtte, waarom hij zich daartoe aanmeldde, antwoordde hij : "Ik weet het niet, het is mij zo in 't hart gekomen." Anderen zeiden : "De wereld is niet zoals vroeger ; wij willen tans Gods Woord horen."

In Desember j.l. werd er te Barmen weder een brief van Zend. Wulfhorst ontvangen, gedateerd 12 September 1917. Deze was, tussen twee haakjes gezegd, de enigste brief, die sedert lange tijd uit Duits-Z.-W.-Afrika aldaar ontvangen werd. Daarin berichtte hij over een nieuw bezoek, door hem aan de Ovambo te Tsoemeb gebracht. Hij vond ruimschoots gelegenheid, om met hem te verkeren en kon zelfs het aanzienlik getal van 173 van hen dopen. Een vrouw leidde haar man tot hem en verzocht hem dringend deze te vermanen ook Christen te worden. Een andere vrouw vergoot bittere tranen, omdat haar man tot de doop nog niet kon worden toegelaten. Een jong Christen, eerst het vorige jaar door Zend. Wulfhorst gedoopt, had alleen 39 personen onderwezen en hen ook in de kunst van lezen vaardig gemaakt. Zijn werkgever bracht een zeer goed getuigenis over hem uit. Zend. Wulfhorst vond alle dopelingen goed voorbereid. Toen hij zijn tevredenheid daarover uitsprak, antwoordden zij : "God heeft ons geholpen." Bij alle bijeenkomsten was het steeds overvol. "Met de innigste blijdschap kon de Zendeling elke avond en des Zondags tweemaal tot de mensen spreken. Zo bracht hij drie weken bij hen door. Hij vond, zoals hij schrijft, "een ware honger en dorst naar Gods Woord, gelijk hij nog nooit tevoren gevonden had."

Biezonder verblijdend en van grote waarde is het echter ook, dat het werk in het verlaten Amboland zelf nog steeds vooruit gaat, dus ook zonder de Zendelingen. Zij ontvangen, daar zij nu in Hereroland vertoeven, weliswaar slechts spaarzaam bericht van hun verlaten arbeidsveld, maar wat zij vandaar vernemen kan niet anders dan hun hart groteliks verblijden. De ouderlingen der gemeenten trachten daar de mensen bij elkander te houden en hun 's Heren Woord te verkondigen. Het opperhoofd Mandoeme, een grote vijand van het Christendom, is, gelijk ook voor enige tijd door koeranten reeds werd vermeld, in de strijd tegen de Portugezen gevallen. Het schijnt nu, dat door de dood van deze man een hinderpaal voor het

Zendingwerk uit de weg is geruimd. Een der in Amboland nog werkzame inlandse helpers liet aan Zend. Wulfhorst boodschappen : "Alle mensen willen tans Gods Woord horen. Wij gaan van oord tot oord, om het hun te verkondigen, maar wij zijn veel te gering in aantal." Een ander liet zeggen : "Het is toch werkelik sterk, hoe tans de mensen Gods Woord willen horen !" Enige Christenen en ouderlingen in Oukoeanjama (het gedeelte van Amboland, dat door de Rijnse Zending bewerkt wordt) hebben ongeveer 6 personen onderwezen. Zij zullen weldra door de Finse Zendelingen in Ondonga, de tot dusverre trouwe naburen der Rijnse Zending, die als onderdanen van Rusland in het land mochten blijven, gedoopt worden De Engelse bevelhebber in Oukoeanjama, majoor Fairlie, schreef aan de Finse Zendeling Rautanen, dat zich gedrongen voelde, zijn volle tevredenheid over het werk der Zending in Oukoeanjama uit te spreken ; betere naburen dan die Christenen zou hij niet kunnen wensen.

Zend. Wulfhorst schrijft bij deze door hem gemaakte mededelingen : "God is getrouw ! Dat willen en mogen wij blijmoedig getuigen. Hoe dikwels heb ik met weemoed in deze tijd aan onze in Amboland verlaten arbeid gedacht. Het scheen toch, alsof alles verloren was ! Maar hoezeer heeft God ons kleinmoedig zorgen beschaamd ! De Heer make ons getrouw in het gebed en in de arbeid voor de komst van Zijn koninkrijk, opdat Zijn naam verheelikt worde onder de heidenen. Heer. laat ons Uw heerlikheid zien !"

Zo blijft dan de Heer de Rijnse Zending in al het lijden, haar in deze oorlogstijd opgelegd, nog in genade aanzien en geeft haar daarin een rijke troost te ervaren. Moge ons dat tot waarachtige dankbaarheid opwekken, tot een dankbaarheid, die niet anders kan, dan zich uiten door blijmoedige offervaardigheid !

Aan onze Lezers.

Met dit nommer neem ik afscheid als Kroniekschrijver. Ik meen dat de redaktie geheel in handen van Ds. Gerdener behoort te zijn, en dat dus ook de Kroniek moet teruggeven wat hij denkt, wat hij meent, wat hij ziet, wat hij wil. De tijden veranderen, en met veranderde tijden komen er andere beschouwingen : op een zeker ouderdom verandert men niet licht van beschouwingen, en voelt men zich minder thuis in de nieuwe wereld van gedachten, waarvan ieder gemoed vervuld is. De redakteur van 't *Maandblad* moet vrij spel hebben in die gedachtenwisseling en mag niet door zijn medewerkers hierin gestremd worden. Het kan dus wel eens gebeuren, dat Kroniekschrijver en Redakteur verschillende wegen inslaan en elkaar stremmen in de vrije uiting van hun gedachten, zodat ze elkaar schijnen tegentespreken, waar ze van hetzelfde gezichtspunt niet kunnen uitgaan. Tot hiertoe sprak ik vrij uit, in de Kroniek, wat ik dacht en wilde, omdat ik alleen de verantwoordelike Redakteur was, ofschoon jaren lang door mijn nog altijd betreurde kollega bijgestaan. Gaf ik aanstoot door mijn vrije kritiek, niemand leed er onder. Was ik soms te eenzijdig, of ook wel te ruim naar de mening van enkelen, ik was de zondebok ; men hield mij en mij alleen aansprakelik. Nu Ds. Gerdener zo vriendelik is de gehele verantwoordelikheid op zich te nemen, is 't niet billik hem te verdenken, waar hij van de Kroniekschrijver verschilt. Onder alle omstandigheden dus is 't best, dat met 1919 het stempel van de nieuwe Redakteur op elke bijdrage worde afgedrukt. Treed ik uit, 't is niet omdat ik daartoe gedwongen word. Ik heb in Ds. Gerdener het volste vertrouwen : en hij heeft een redaktie aanvaard die ik niet kon voortzetten. Onder zijn redaktie bloeie het *Maandblad*, zoals nooit tevoren. Dat ik zolang — bijna 25 jaren — heb volgehouden is mij een raadsel.

Den lezers dank, den lezers heil en zegen—ook met 't Nieuwe Jaar.

Negentien achttien—jaar van bloed en tranen
Negentien negentien—jaar van . . . . ? ?
Doch God regeert !

[Onze lezers zullen ongetwijfeld met leedwezen van het voorgaande kennis nemen. Persoonlik zien wij ongaarne de Kroniek-kolom uit het *Maandblad* verdwijnen, en verzekeren de hooggeachte Professor dat zelfs 'n periodieke terugkeer ervan ons ten allen tijde welkom zal wezen. Intussen zijn wij dankbaar op de vaste medewerking van Professor Marais te mogen blijven rekenen.—Red. *G.M.*

Heil en Zegen !

Namens de Redaktie van 't *Maandblad* bieden wij onze lezers mits deze onze goede wensen aan bij de overgang van 't Oude tot het Nieuwe Jaar ! Gaarne zagen wij het getal lezers gedurende 't nieuwe jaar verdubbeld, en daartoe rekenen wij niet 't minst op de steun van onze tegenwoordige lezerskring. Wij maken tevens van deze gelegenheid gebruik om allen, die ons in 't verleden geholpen hebben, onze innige dank te brengen.

De Heer zegene onze Kerk gedurende 't Sinodejaar 1919, en make haar 'n toenemende zegen voor Zuid- en Midden-Afrika, en gebruike ook daartoe de nederige bijdrage van 't *Gereformeerd Maandblad* !—G.B.A.G.